

PRÄSTESTÅNDETS RIKSDAGSPROTOKOLL

PÅ RIKSDAGENS UPPDRAG
UTGIVNA AV

RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

GENOM

NINA SJÖBERG

14

1755–1756

FÖRSTA DELEN

STOCKHOLM 2011

Prästeståndets riksdagsprotokoll 1755–1756

Stockholm 2011, Elanders

Formgivning: Louise Edlund

Del 14:1

ISBN 978-91-86673-02-4

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	V
Inledning	VII
Prästeståndets riksdagsprotokoll 1755–1756, del I	1
Prästeståndets riksdagsprotokoll 1755–1756, del II	461
Bilagor till prästeståndets riksdagsprotokoll 1755–1756	725
1 Prästeståndets allmänna besvär 1755–1756	727
2 Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen angående barnhus	739
3 Justitiedeputationens betänkande angående barnhus inrättande i Stockholm	741
4 Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen angående barnhus och barnuppfostran	745
5 Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen angående Malmö barnhus	751
6 Borgarståndets extraktprotokoll angående Danvikens barnhus	756
7 Borgarståndets extraktprotokoll angående Stockholms barnhus	758
8 Borgarståndets extraktprotokoll angående fattiga barn och barnuppfostran	764
9 Prästeståndets extraktprotokoll angående fattiga barn	767
10 Borgarståndets extraktprotokoll angående Stockholms spinnhus	769
11 Sekreta handels- och manufakturdeputationen angående Stockholms spinnhus	771
12 Transumt af Hans Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse till överståthållaren, d. 25 febr. 1735 angående spinnhus.	772
13 Justitiedeputationens betänkande angående Gabriel Beijers äktenskap	773
14 Prästeståndets skrivelse angående Gabriel Beijers äktenskap	777
15 Prästeståndets extraktprotokoll angående Anders Rutström	780
16 Kungl. Maj:ts skrivelse angående Anders Rutström	785
17 Justitiedeputationens extraktprotokoll angående Anders Rutström	788
18 Sekreta utskottets extraktprotokoll angående Olof von Dalin	790
Personregister	793
Sakregister	821
Ortregister	839
Käll- och Litteraturförteckning	847

FÖRORD

Sveriges riksdag beslutade 1936 med anledning av en motion från året innan, då man firade 500 år sedan riksmötet i Arboga 1435, att ge ut de dittills otryckta riksdagsprotokollen. Uppdraget innehades av Riksgäldskontoret fram till 1984, då riksdagsförvaltningen övertog uppdraget. Arbetet bedrivs vid riksdagens arkiv, som är en sektion inom Riksdagsbiblioteket.

Från prästeståndet vid riksdagen 1755–1756 finns både koncept och renskrivet protokoll. Det renskrivna protokollet används som förlaga, men jämförs med konceptprotokollet. När avvikelser av betydelse observeras påtalas detta i notsystemet.

Som vanligt i de moderna utgåvorna anges källhänvisningar i fotnoter till de handlingar, årstryck och litteratur som nämns i protokollet. De handlingar som det hänvisas till i protokollet har i första hand tagits från prästeståndets eget arkiv. I de fall upplästa handlingar inte återfunnits i prästeståndets arkiv hänvisas till övriga stånds arkiv, utom i det fåtal fall då handlingen inte kunnat återfinnas i något arkiv och därmed måste anses förkommen.

Protokollstexten återges bokstavstroget, men med vissa varsamma redigeringar. Bruket av versaler och sammanskrivningar av ord har moderniserats. Interpunktion och kommatering har redigerats i den mån det ansetts väsentligt för förståelsen av texten. Förkortningar återges med kolon som uteslutningstecken. Understrykningar i förlagan återges med kursiv stil. Suppleringar anges med hakparentes [] och uteslutningar med vinkelparentes < >. Redaktionella ändringar i texten beläggs med hänvisning i notapparaten.

Uppgifterna i personregistret är i första hand baserade på den biografiska litteraturen. Födelse- och dödsår anges enbart för ståndets ledamöter. För adliga titlar anges när en person inte är introducerad, annars förutsätts introducering. Då en person omtalas endast med sin titel förutsätts att den ordinarie innehavaren av tjänsten åsyftas. Väsentligt olika stavningar av namn anges inom parentes.

I ortregistret anges socken, härad och län, alternativt stift för kyrkliga församlingar. För svenska städer anges inte geografisk bestämning. Kyrkor och

bruk utan ortnamn placeras i sakregistret, men församlingar och bruksorter återfinns i ortregistret. I sakregistret används något moderniserade sökord för att underlätta för läsaren. De fyra stånden tas inte med i registret, eftersom de förekommer så ofta. Kungl. Maj:t anges som konungen när det uppenbart handlar om konungens person och utelämnas annars på samma grund som de fyra stånden. Extraktprotokollen från riksrådet finns med som rådsprotokoll. Ärkebiskop Benzelius registreras enbart i personregistret när han agerar personligen och inte i talmansämbetet. Yrken och ämbets titlar tas med i sakregistret när det handlar om ämbetsutövandet, inte när de används som titlar för personer.

I urvalet av bilagor har hänsyn tagits till ärenden som är av särskilt intresse för prästeståndet.

Arbetet med denna volym har, förutom av undertecknad, utförts av medarbetare vid riksdagens arkiv. De har förtjänstfullt medverkat med varierande arbetsuppgifter. Ingrid Windahl har i huvudsak arbetat med transkribering av protokollstexten, som korrekturlästs av Birgi Filppa. Leif Nilsson och undertecknad har arbetat med registren. I övrigt har alla tre bidragit med olika uppgifter i det spännande arbetet att ge ut ståndsriksdagens protokoll. Jag vill rikta ett särskilt tack till Louise Edlund vid Riksdagens informationsenhet, som förutom arbetet med bokens formgivning outtröttligt har bistått med datateknisk hjälp.

Stockholm i januari 2011

Nina Sjöberg

INLEDNING

Föregående riksdag, 1751–1752, präglades av Fredrik I:s död och begravning samt den kröning av Adolf Fredrik som krävde att riksdagen samlades. Nu har det gått några år med det nya kungaparet, och allt tar en ny vändning. Riksdagen 1755–1756 präglas i hög grad av relationen till kungafamiljen. Under pågående riksdag sker det omtalade statskuppets försök 1756, med påföljande avrättningar, allt belyst i riksdagsprotokollen. Även affären med drottning Lovisa Ulrikas pantsatta smycken kan följas i protokollen.

Rykten sade att drottningen hade pantsatt juveler som egentligen var kronans egendom, varför ständerna krävde att hon visade upp dem. Detta förhalades av drottningen, och diskussionerna var långa om hur man egentligen kunde formulera skrivelserna till de båda majestäterna, där många fortfarande var rädda att brista i undersåttlig vördnad. Man får genom dessa historier en god inblick i relationen mellan ständerna och kungaparet.¹

Det misslyckade kuppets försök fick också efterverkningar. En rikens ständers kommission tillsattes, som fällde domarna över de inblandade. Till ständerna kom också böneskrifter från de dödsdömda och deras släktingar.² Prästeståndet förde diskussioner om strafflindringar, både för statskuppens förbrytare och för andra brottslingar som ansökt om lindring, vilket visar på att humanare straff var en fråga i tiden. Dödsdomarna ändrades inte, men i andra fall föreslogs strafflindring som låter främmande i dag. Kapten Hästskos utdömda straff, en månad på vatten och bröd, föreslogs av ridderskapet och adeln att lindras till fjorton dagar på vatten och bröd samt sex år på fästning. I prästeståndet ifrågasattes detta, men efter en diskussion konstaterades att detta faktiskt var en lindring, då mannen inte ansågs kunna överleva en hel månad i fästning på vatten och bröd. De sex åren på fästning skulle innebära ”drägeligt fängelse”. Prästeståndet förespråkade dock en ännu större mildhet och föreslog fjorton dagar på vatten och bröd, men bara fyra år på fästning.³

¹ 3 januari 1756 § 4; 3 maj 1756 §§ 6, 19; 4 maj 1756 § 9; 10 maj 1756 § 8; 15 juni 1756 §§ 8, 10, 11.

² 25 juni 1756 § 3; 17 juli 1756 §§ 2, 3; 7 augusti 1756 §§ 2, 10; 26 augusti 1756 §§ 2, 3, 4; 2 september 1756 § 2; 9 september 1756 §§ 17, 18; 21 september § 3.

³ 20 maj 1756 § 12.

Olof von Dalin figurerade i föregående riksdags protokoll, då prästeståndet upprördes över hans smädeskrifter mot prästerskapet, de så kallade kallottpredikningarna. Nuvarande riksdag handlade om politik på högre nivåer, där den rojalistiske von Dalin dragits med i kretsen kring drottning Lovisa Ulrika. Han avsattes som kronprinsens lärare, på grund av att han uttalat sig opassande om konstitutionen. Varken ständerna eller rådet ville riskera att kronprinsen fick idéer om kungligt envælde. I prästeståndet ifrågasattes sekreta utskottets skrivelse, då vissa präster protesterade mot att von Dalin avsattes och förvisades från hovet innan hans sak var prövad och utan att anklagelsepunkterna offentliggjordes. Andra ansåg att man skulle ha förtroende för sekreta utskottet. Ståndet beviljade skrivelsen och därmed både entledigandet från tjänsten och förvisningen från hovet, med fem ledamöters reservation.¹

Intressant i sammanhanget är att en examen hållits för kronprins Gustav, som alltså undervisats av sin informator von Dalin, bara veckorna innan dennes entledigande. Efter denna examen lovordades kronprinsen och sades ej ha sin like bland prinsar i Europa. I honom skulle riket ”hafwa med tiden en uplyst och makalös regent”. Det är dock inte prinsens lärare som lovordas, utan det är prinsen själv och hans föräldrar för deras omsorg om kronprinsen.²

Privata ärenden har alltid tyngt ståndsriksdagen, som tagit emot och tagit ställning i ett stort antal tjänsteärenden, trots återkommande försök att komma till rätta med problemet. Vid denna riksdag förs även principdiskussioner om tjänstetillsättningar: huruvida ålder eller tjänsteår ska ge företräde.³ Det handlar framför allt om de tjänsteärenden där konungen väljer en av riksdagens tre föreslagna personer. Konungen vill välja mer självständigt, men riksdagen vill frånta honom så mycket bestämmanderätt som möjligt.

Ett enskilt ärende handlar om något så privat som äktenskap – vilket inte var privat på 1700-talet. Superkargören Gabriel Beijer anhåller om att få gifta sig med Christina Sunnerberg, som begått hor med honom medan hon var gift med en annan man. Bakgrunden är att Christinas make, Jacob Besien, reste till Ostindien, en resa som höll honom borta ifrån hemmet under en lång period. När han kom hem hade hustrun varit otrogen och födde Beijer ett barn. Hon blev förlåten, Besien reste i väg igen, kom hem och hustrun

¹ 21 februari 1756 § 9. Sekreta utskottets skrivelse tryckt som bilaga 18.

² 7 februari 1756 § 3.

³ 29 april 1756 § 3. Se också Tjänstetillsättning i sakregistret.

födde ännu ett barn till Beijer. Då hade Besien fått nog och skilde sig från hustrun. Beijer och Sunnerberg levde tillsammans och fick ett tredje barn. Nu ville de ha sitt förhållande erkänt genom ett äktenskap, trots sina tidigare horsbrott. Kungl. Maj:t avlog deras begäran, då äktenskapsbalken inte tillät att personer som begått hor gifte sig med varandra. Nu vände sig Beijer till ständerna med en nådeansökan. Justitiedeputationen behandlade ärendet och bestyrkte ansökan, då de fann förmildrande omständigheter.¹

Prästeståndet avlog justitiedeputationens betänkande och uppsatte en allvarsam skrift till de andra stånden i frågan.² Men det var inte bara prästeståndet som ifrågasatte godkännandet av den osedliga relationen. Bondeståndets protokoll innehåller en ledamots hårda fördömelse över ”deras kötslige och af Satans äggelse retade lustars, hittills i hemlighet, friare förnöjelse”.³ Bondeståndet biföll ändå förslaget i betänkandet, liksom borgarståndet. Även i borgarståndet rådde oenighet, då några ledamöter hårt fördömde osedligheten, medan Beijer hade vänner i ståndet som talade varmt för hans sak och beskrev förmildrande omständigheter. I borgarståndet diskuterades rent av kärleken som grund för äktenskap, och det beskrivs som ett problem att föräldrar gifter ihop makar som inte älskar varandra, medan Christina Sunnerberg och Jacob Besien enligt utsago skulle ha älskat varandra och levt i ett gott äktenskap innan hon träffade Beijer. I borgarståndet anfördes även barnens väl som argument för ett beviljande av deras ansökan, vilket motsades av borgmästare Kihlman som menade att det vore bättre för dessa barn att intas i ett barnhus än att uppfostras av sina dåliga föräldrar.⁴ Ridderskapet och adeln har för perioden enbart ett mycket ofullständigt memorialprotokoll, som inte nämner affären.

Trots prästeståndets protester beviljades ansökan. Paret ska ha gift sig redan 6 december 1755.⁵

Osedlighet användes som argument även i frågan om Stockholms stads byggande av ett nytt barnhus. Prästeståndet sade nej med motiveringen att ett nytt barnhus skulle ”öppna en väg för hordomslasten”, genom att det skulle skapas bättre möjligheter att lämna bort ett oönskat barn.⁶ Prästerna agerade som moralens väktare i tro att tillgången till barnhus avgjorde om

¹ Se bilaga 13.

² 24 januari 1756 § 7. Prästeståndets skrivelse tryckt som bilaga 14.

³ Bondeståndet 13 januari 1756, tryckta protokoll s. 554 f; 21 februari, s. 573.

⁴ Borgarståndet 13 januari 1756; 21 februari.

⁵ Lööf 2000.

⁶ 3 maj 1756 § 13.

kvinnor levde kyskt eller osedligt. Barnhus var en stor fråga under denna riksdag. Framför allt diskuterades byggandet av ett nytt barnhus i Danviken, men även andra barnhus diskuterades.

Ett förslag som lades fram var att alla ogifta män mellan 30 och 60 år, det vill säga de som inte hade egna barn att försörja, skulle betala en avgift till barnhusen. Prästeståndet motsatte sig även detta. Under riksdagen diskuterades ekonomin för barnhusen, men även barnens sysselsättning, deras uppfostran och barnhusens egentliga funktion. Det framgår tydligt hur stor misären var på de existerande barnhusen, där ”späda och fattiga barn må af wanskötsel och hunger förderfwas och omkomma”.¹

En av prästeståndets stridsfrågor under riksdagen var kampen mot prästen Anders Rutström, en välkänd herrnhutist, som fått en prästtjänst i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm. Han hade tidigare av Stockholms konsistorium blivit suspenderad två gånger för villfarelser. När han försökte komma på förslag till en ledig komministertjänst fick han avslag av konsistoriet, men vände sig till Kungl. Maj:t, som beviljade hans ansökan genom en resolution. Konsistoriet förde saken till prästeståndet i en skrivelse.² Rutström hade ”länge varit känd för wilfarelser, blifwit derföre anklagad, och så tilwunnen, at han dömd blifwit at wärja sig med ed”. Konsistoriet var bekymrat över hur det skulle agera. Prästeståndets tillfälliga lösning var att förhålla ärendet genom att vänta med att utfärda ett missiv för honom. Ståndet satte upp ett brev till Kungl. Maj:t om ärendet, som gick i väg den 25 oktober. Efter två månader kom ett svar som stadfäste det tidigare beslutet. För prästeståndet var det ett hårt bakslag. ”Jag beklagar Guds församlings ömkeliga belägenhet, sedan Hans Maj:t genom detta extractum protocollii förklarar onåd för presteståndet”, sade doktor Hausswolff. Prästerna konstaterade att det inte var någon idé att utfärda ännu en skrivelse till Kungl. Maj:t, men att ingenting göra skulle i stället stärka andra i deras villfarelse.³ Den rena evangelisk-lutherska läran var skyddad i regeringsformens 1 § och därmed alla ständernas ansvar, men prästerna såg det av naturliga skäl som sin särskilda uppgift. De ville kämpa för att stävja herrnhutismen som spred sig i riket.

¹ Diskussioner i prästeståndet, se Barnhus i sakregistret. Skrivelser om barnhus tryckta som bilagorna 2–12.

² 23 oktober 1755 § 4.

³ 13 januari 1756 § 2; 24 januari 1756 §§ 4, 13.

Ännu en gång diskuterades förhållning genom att vänta med missivet, och en skrivelse sändes till justitiedeputationen. Det diskuterades även huruvida ståndet skulle göra ett ärende genom extraktprotokoll till ständerna där de begär att konungens resolution ska hävas. De ansåg att det var fel att inte göra något, men att ta ärendet till de andra stånden innebar en risk att prästeståndet skulle få avslag och anklagas för att ha satt sig emot konungens resolution. Ståndet beslutade att sätta upp ett extraktprotokoll till justitiedeputationen och att ett missiv skulle utdelas med en provpredikan efter åtta dagar.¹

Flera månader senare kom ett svar från justitiedeputationen, ett svar som inte var i enlighet med prästeståndets önskan. Prästeståndet skickade en deputation till bondeståndet för att begära att de inte skulle fatta något beslut i saken innan prästeståndet kommit med sina synpunkter. Bondeståndet hade dock hunnit anta justitiedeputationens skrivelse redan föregående dag. Ärendet hade dessutom föredragits och expedierats i justitiedeputationen när ingen av prästeståndets ledamöter var närvarande.² Det är intressant att justitiedeputationen passade på att expediera ärendet i prästernas frånvaro och att prästeståndet dessutom fick protokollet senare än de övriga stånden.

Prästeståndet reagerade över behandlingen och beklagade sig i sitt eget protokoll över att under denna riksdag hade äktenskapsfrågor avgjorts utan att de övriga tre stånden reflekterat över prästeståndets inställning. I frågan om Rutström hade de övriga stånden bifallit justitiedeputationens rekommendation för den villärlige prästen innan prästeståndet hunnit yttra sig. Ännu ett extraktprotokoll uppsattes, detta till de övriga stånden. Påskriften sade att de förväntade sig ett utlåtande tillbaka, men riksdagen avslutades en månad senare utan att ärendet återkommit. Prästeståndet stod som förbisedda förlorare i denna hjärtefråga.

Riksdagen 1755–1756 var en spännande riksdag med olika typer av frågor, men det var också en riksdag där prästeståndet fick stiga tillbaka i flera för dem viktiga stridsfrågor.

¹ 30 januari 1756 § 5.

² 17 september 1756 § 17; 18 september 1756 § 17.

PRÄSTESTÅNDETS
RIKSDAGSPROTOKOLL

1755–1756

I

År 1755, d. 14 Octobris

År 1755, d. 14 Octobris sedan den af Hans Maj:ts påbudne riksdag blifwit dagen förut, enligt riksdagsordningen, utlyst, och anslag til venerandi cleri sammanträde giordt, instälte sig i det wanliga rumet

Högwördigste herr archibiskopen doctor Henric Benzelius

Högwördige herrar biskoparne

Doctor Engelbert Halenius

Doctor Samuel Troilius

Doctor Olof Osander

Doctor Johan Engström

Doctor Johan Nylander

Högwördige herr superintendenten doctor Nils Lagerlöf

med flera deputerade af riksens presterskap; då

1. Herr archibiskopen helsade ståndets församlade ledamöter, och förklarade sin hierteliga fågnad öfwer hwars och ens wälmåga, jemte tacksäjelses betygande inför den nådiga Guden, som låtet land och rike niuta en önskelig frid, och förlänt hwar och en lycklig hitresa: Önskandes derhos, at allas wälgång måtte continuera, och at Herren sin nåd och wälsignelse förläna wille til riksdagens begynnelse och fortgång.

Herr biskopen Halenius beswarade samma hälsning å ståndets wägnar med tacksäjelse, och, under betygad fågnad deröfwer, at se herr archibiskopen närwarande, instämde i lika bön och önskan.

2. Berättade herr archibiskopen, huru som consistorii ecclesiastici notarius i Upsala, magister Lars Norin, på sin begäran, at äga ledighet ifrån högwördige prästeståndets betiäning wid riksdagsprotocollet, enkannerligen för sin swaga syn, fått dertil consistorii bifall, och at consistorium i dess ställe substituerat pastorn wid kongl. artilleriet magister Olof Forssén, som det känt för trohet och skickelighet, äfwen är stiftets barn, til nation helsingus. Ståndet war härmed nögd, hwarföre Forssén, som notarieeden ei tilförene aflagt, med hand å bok den aflade.

3. Anhölts gemensamt om den Högstas nåd och bistånd med psalmen: Veni Sancte Spiritus etc. och wanliga böner.

4. Anmodades af herr archibiskopen ståndets samteliga ledamöter at framlemna sina fullmagter och sig i ordning antekna låta. Och företrädde

Från Upsala stift

Theologiæ professoren och probsten doctor Lars Benzelstierna
 Probsten och kyrkoherden i Munsö magister Jacob Manquer
 Probsten och kyrkoherden i Söderhamn magister Lars Bælter
 Probsten och kyrkoherden i Knutby, magister Johan Helleday,
 alla af hela stiftet befullmäktigade.

Från Stockholms stad

Kongl. öfwerhofpredikanten och præses consistorii h:r doctor Jöran Schröder

Kyrkoherden wid S. Clara och Olofs församlingar doct. Just. Christoph. Hausswolff

Kyrkoherden wid S. Mariæ Magdal. församling, doctor Johan Forsskåhl
 Kyrkoherden wid Ulricæ Eleonoræ församling, doctor Olof Celsius
 Comministern wid S. Nicolai församling, magister Johan Stenbeck
 Comministern wid S. Mariæ Magdalena församling, magister Petrus Söderbom

Comministern wid S. Catharina församling, h:r Anders Wikegren.

Från Linköpings stift

I herr biskopens doctor Rhyzelii ställe, domprobsten doct. Petrus Filenius
 Probsten mag:r Anders Schiörling på Calmar divisions vägnar
 Lectorn och probsten mag:r Petrus Schenberg på Westerstångs
 divisions vägnar
 Probsten mag:r Tiburtius E. Tiburtius på Linköpings divisions vägnar
 Kyrkoherden h:r Nils Palmerus på Biörkekinds och Östanstångs
 divisions vägnar.

Från Scara stift

Utom herr doctorn och biskopen, såsom fullmäktig för fierde classen
 Öfwerhofpredikanten och lectorn doctor Lars Noring för tredie classen
 Probsten mag:r Johan Thore Helstadius för första classen

Probsten mag:r Suen Elg för andra classen.

Från Strengnäs stift

I biskopens herr doctor Eric Alstrins ställe, domprobsten mag:r Carl Fredric Liungberg

Probsten doctor Eric Lidius, på Glanshammars, Örebro, Wisby, Edsbergs och Cumbla contracts wägnar

Probsten magister Lars Stierner för skärdivision

Probsten doct. Jacob Serenius för skärdivision

Probsten magister Johan Dalenius för landdivision.

Från Westerås stift

Utom h:r doctorn och biskopen

Probsten magister Jacob Strang

Probsten mag:r Magnus Troilius

Kyrkoherden mag:r Olof Ekman

Kyrkoherden h:r Daniel Godenius

Af hela stiftets presterskap befullmäktigade.

Från Wexiö stift

Utom h:r doctorn och biskopen

Probsten mag:r Samuel Rogberg på Jönköpings läns wägnar

Kyrkoherden mag:r Israel Rogberg på Cronobergs läns presterskaps wägnar.

Från Åbo stift

Theologiæ professorn doctor Carl Fredric Mennander

på consistorii wägnar

Professoren mag:r Jacob Gadolin på nedre delens af Åbo stift wägnar

Kyrkoherden mag:r Peter Niclas Mathesius för hela Österbotn

Kyrkoherden mag:r Johan Laihiander för den öfriga delen av stiftet.

Comministern h:r Thomas Stenbeck på comministrenes wägnar i Cajana län.

Från Lunds stift

Utom herr doctorn och biskopen

Probsten mag:r Erasmus Trägård

Probsten h:r Suen Fundan

Kyrkoherden mag:r Alexander Ziebeth, med hela stiftets presterskaps gemensamma fullmagt.

Från Borgo stift

Biskopen herr doctor Johan Nylander å hela stiftets wägnar.

Från Götheborgs stift

I biskopens h:r doctor Jöran Wallins ställe lectorn och probsten h:r Suen Jacobsson

Probsten mag:r Jonas Wallborg, på Bohus läns presterskaps wägnar

Kyrkoherden mag:r Petrus Aurelius, på Hallands presterskaps wägnar.

Från Calmare stift

Utom h:r biskopen, som förwäntas

Probsten mag:r Anders Brauner

Från Carlstad stift

Utom herr superintendenten

Lectorn och probsten mag:r Jonas Ullholm, som herr superintendenten berättade hafwa fått de flesta rösterna och hwars fullmagt hit förwäntas.

Från Hernösands stift

Utom herr superintendenten doctor Kiörning, som är på wägen

Kyrkoherden mag:r Johan Laurent Huss för Södra divisionen

Kyrkoherden mag:r Petrus Högström, för Norra divisionen

Från Gotlands stift

Utom h:r superintendenten doct. Martin Kammecker, som,

i staden närwarande, hindrades af siukdom at upkomma

Kyrkoherden h:r Petrus Åkerman.

5. Uplästes biskopens h:r doctor Alstrins bref¹ angående riksdagsmanswalet i Strengnäs stift

6. Til de aflemnade fullmagters genomseende utnämndes såsom deputerade

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 7.

Biskopen h:r doctor Engelbert Halenius
 Biskopen h:r doctor Olof Osander
 Probsten magister Johan Helleday
 Kyrkoherden h:r Nils Palmerus.

7. Ståndets ledamöter skildes åt, och deputerade blefwo qwar at genomse fullmagterna,¹ hwartil äfwen användes eftermiddagen.

Den 15 Octobris

1. Herr archibiskopen förmälte, at han i dag ei welat sammankalla ståndet förr än klockan 10, på det deputerade måtte äga så mycket bättre rådruum, at förut examinera fullmagterna.

2. Herr biskopen doctor Halenius gaf tillkänna, at han med de öfriga deputerade öfwersedt de inlemnade fullmagter, och 1) funnit dem inrättade efter riksdagsordningen, samt at 2) de flesta äro, utan gensäjelse, lagliga. Men som wid några förekommet ett och annat twifwelsmål, så hade anmärkningar deröfwer skriftel. blifwit författade, hwilka fördenskull inlemnades och uplästes, angående 1) Professoren doctor Lars Benzelstierna. 2) Antalet af fullmäktige ifrån Stockholms consistorio. 3) Antalet af comministrernas fullmäktige i Stockholm.² 4) Comministern Thomas Stenbeck ifrån Österbotn. 5) Fullmäktig för skärdivisionen i Strengnäs stift.³ 6) En skrift som lector Roempke ingifwit,⁴ angående fullmäktig från consistorium i Götheborg. 7) Felande fullmagter ifrån Carlstad stift. 8) At comministern wid Finska nationella församlingen här i staden blifwit befullmäktigad af några capellaner i Finland.

Hwaruppå wälbemälte biskop hemstälte til ståndet, om icke de, wid hwilkas fullmagter anmärkningar gjorde blifwit, borde hwar för sig när deliberationerna dem angående förekomma, taga afträde: Hwilket beslöts ske skulle.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 3.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 4.

³ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 7.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 6.

3. Instälte sig superintendenten h:r doctor Körning i ståndet, och beneventerades.

4. Företog sig ståndet at afgöra de af herr biskop Halenius ingifne anmärkingar efter den ordning, som de blifwit författade och upläste. Då, sedan doctor Benzelstierna afträd

I) frågades: Om han, såsom både riddersman och caput familiæ, må sitta såsom fullmäktig å Upsala stifts wägnar, i presteståndet.

Herr archibiskopen wille ock, medan denna saken förehades, taga afträde; men anmodades af ståndet at sitta qwar, som ock skedde; dock utan at herr archibiskopen något i saken talade.

Biskop Halenius yttrade sig: Ehuru doctor Benzelstierna, i anseende til sin person, wore en för ståndet nyttig ledamot, så anser jag dock för eftertänkeligit, at han utan reservation i ståndet intages, i anseende til det som i framtiden kan ståndet wederfaras. Det kan til slut hända, at hela ståndet formeras af adelsmän, som werkeligen sittaa på riddarhuset. At förtiga annat, är nog sagt, at emellan ståndens rättigheter ofta collision förefaller; och kunna hädanefter adelsmän til myckenhet blifwa prester, samt komma til de wigtigaste prestesyslor, hwilket torde sluteligen blifwa stridande emot ståndets interesse.

Biskopen doctor Troilius sade sig hålla biskop Hallenii tanka för wäl grundad, och at steg borde tagas deremot, at ståndet ei blifwer för mycket nobiliteradt. Men hwad doctor Benzelstierna angår, så, emedan hans adelskap ei hindrat honom at blifwa prest och kyrkoherde, icke eller Upsala stift at kalla honom til sin fullmäktig; kan det ock icke denna gången utesluta honom att wara det hwartil han kallad blifwit, til dess något härom warder stadgad.

Biskop Halenius: Intet adelskap bör ligga någon i wägen för at blifwa prest, doctor, biskop, men wäl at tala i presteståndet, då man är sittiande på riddarhuset, antingen per se eller per deputatos. Och bör derföre här bom sättas för framtiden.

Biskop Troilius instämde härmed, men kunde ei annat finna, än, om doctor Benzelstierna, såsom adelsman, nu skulle excluderas, honom sielf icke alena orätt skedde, men wäl Upsala stift, hwars flesta röster han fått til fullmäktig. Denna gången borde altså intet exempel statueras, innan ståndet något wist stadgat; hwilket quam solennissime förbehålles, såsom nödigt så för sielfwa ståndet som religionen.

Biskop Halenius: Tror ei stiftet skal säja sig hafwa skedt oförrätt, om det öfwertygas hafwa voterat oriktigt.

Kyrkoherden Palmerus: Jag har hört, huru herrarna yttrat sig i denna öma sak, och stämmer med dem aldeles in. Men jag håller före, at doctor Benzelstiernas intagande i ståndet tianar til ett prejudicat af stor suite och bedröfliga påföljder. Jag ponerar en casum som ock är dabilis: I år kunna 10 adelsmän blifwa prester, åt året likaledes 10, tredie året 10 och så vidare. Mån icke dermedelst skulle hända, at vårt stånd, som wid riksdagar, enligt grundlagarne, utgöra det andra ståndet i riket skulle snart komma at begrafwas i glömskones mörker, och med det samma den ewangeliska sanningen i Sverige, då våra barn fingo tilfälle at förbanna oss och vårt stoft.

Biskop Troilius yttrade sig, at det aldrig kan eller bör anses som ett præjudicat, efter ei i ståndet något hittils är stadgadt.

Kyrkoherden Huss hölt före, at redan härom wore nog stadgadt; ty efter riksdagsordningen bör en ståndets fullmäktig ei mera wara än prest. Men här är nu en dubbel person, til ämbetet prest, til födelsen adelsman. Fruktas altså, at härmed gifwes framtiden ett skadeligit præjudicat, och öppnas en dörr til många obehageliga påföljder.

Kyrkoherden doctor Hausswolff: Dören är ei stängd, men kan stängas. Ty inom ståndet hafwa förr warit adelsmän, såsom biskop Klingenstierna och Suedenborg.

Probsten Manquer protesterade emot votering i denna sak, som kyrkoherden mag:r Huss proponerade, och förbehölt stiftet at niuta sitt giorda wal til godo och sin frihet, hwartil det skulle lida, om thy skulle nekas, at nu hafwa doctor Benzelstierna til sin fullmäktig, då ingen författning förr är giord, som säger at en prest, som är adelsman, ei får wäljas til fullmäktig i preteståndet, utan här äro de præjudicater, som doctor Hausswolff anfördt. Och kan doctor Benzelstierna icke annorledes warda ansedd än som prest, medan han har alla onera och alla immunitates i preteståndet.

Biskop Troilius försäkrade sig wara så öm om ståndets wäl som någon annan, och förbehölt åter at ståndet denna riksdag måtte något wist härom författa; men för närwarande finner, at doctor Benzelstierna ei må uteslutas.

H:r doctor Noring: Talar wäl intet emot doctor Benzelstierna, men som nyss sades, at framdeles inga adelsmän få wara i preteståndet; så ser ei huru detta kan förekommas, så länge adelsmän utan hinder få blifwa biskopar, ty

biskopar i kraft af sitt ämbete och efter riksdagsordningen kallas alltid til riksdagsmän.

Biskop Halenius swarade, at som biskop på consistorii wägnar kan han där sitta, men ei wara presterskapets fullmäktig som riksdagsman och votera i deras angelägenheter.

Probsten Helleday: Saken är intet ny, utan har tilförene warit til ventilation i ståndet, som ses af 1720 års protocoller, där anfördt är, at borgareståndet satte af sin taleman, borgmestar Hultén såsom adelsman, och satte Bunge i stället, samt genom memorial hemställte til presteståndet, om det icke wille med sig göra gemensam sak, och söndra från sitt stånd dem som både för sig och sina barn äro adelsmän. Men den quæstion lemnades af ståndet in suspenso. Medlertid, emedan doctor Benzelstierna är prest och ledamot i consistorio, at sköta där stiftets angelägenheter, samt warit wäljande ledamot til riksdagsman, så kan han ock nu ingalunda utur ståndet excluderas.

Doctor Mennander, doctor Filenius, probsten Tiburtius och kyrkoherden Huss begärade, at i denna sak måtte göras den lag för framtiden, som kan förekomma all vidare twistighet, hwarmed de öfriga ståndets ledamöter gjorde ett.

Doctor Benzelstierna inkallades, då honom sades af biskop Halenius, huru ståndet raisonnerat öfwer den af deputatis giorda anmärkning honom rörande, och funnet mycket betänckeligit at honom i ståndet intaga, icke i anseende til hans person, utan derföre, at ståndet torde på slutet eclipsera, och gå in i adelsståndet. Dock som han är voterad af främsta stiftet i riket, och förut ingen författning är giord häremot, kommer han at i ståndet denna gången sitta. Imedlertid skal, innan riksdagen slutes, göras wiss författning härom för framtiden, och hwad nu sker aldrig lända til præjudicat. Hwarföre notarien tilsades, at detta ibland andra angelägenheter på en lista antekna.

II) Kom under öfwerwägande om antalet af Stockholms stads fullmäktige, såsom emot 1727 års convention stridande.

Öfwerhofpredikanten doctor Schröder berättade, at, då walet skulle företagas har han frågat efter, huru många wäljas borde, och fått til swars, at det warit brukeligit hafwa både tre och fyra fullmäktige, hwarföre och som han ei haft sig 1727 års convention bekant, han äfwen låtet bero wid det som skedt är.

Biskop Troilius: De jure böra ei flere wara än tre, men de facto hafwa warit fyra. Hwad sista riksdag angår, anmodades jag at wara en af deras antal, hwarifrån jag ei eller wille mig undandraga; men som jag då redan war biskop i Westerås, och följakteligen fullmäktig för dess consistorium, så påminte jag, at antalet på Stockholms stads fullmäktige måtte dessutom blifwa fullt, hwilket altså ei kan lempas til detta tilfälle.

Probsten Manquer ärinrade, at biskopen h:r doctor Troilius ei wart biskop förr än d. 1 Maji, och at i öfrigit 1727 års convention ei pålägger något band, eller hindrar at flere fullmäktige få wara; men fordrar, at ei ett mindre antal, än där är utsatt, må komma.

Superintendenten Körning wiste ei annat, än at det kommet an på presteståndets och talemännens begäran, 1731 och 1738, at Stockholms consistorium skickade fyra.

Kyrkoherden Huss påstod, at antalet på fullmäktige från hwart stift bör wara determinerad, och 1727 års författning ligga til grund: annars kunna från flera stift alt för många komma.

Biskop Troilius: Fast praxis warit annorlunda, är dock 1727 års conventions mening, at ei flere fullmäktige böra wara från Stockholms stad, än, utom præses consistorii, som är sielfskrefwen, 2:ne assessores consistorii. Men hwad denna gång bör göras, lemnar jag.

Superintendenten Körning trodde, at, om stiften wilja hålla flera än utsatt fines, det ei kan eller bör dem nekas. Men

Biskop Troilius swarade, at ingen får sända hit flera, än i 1727 års convention är utsatt, så framt ei ståndet det requirerar. Frågan wore nu, huru många Stockholms stad får hafwa?

Probsten Ullholm: Ståndet kunde i sina många göromål wara bättre beti-änt, om de alle stå qwar.

Biskop Troilius: At arbetet är mycket bör ei ligga til grund, utan hwad förr stadgadt blifwit, och är afgjordt at från detta consistorium aldrig böra wara flera än tre. Hemställes om det för denna gång bör så blifwa?

Kyrkoherdarne Palmerus och Huss sade, at desse kunde nu blifwa, helst præses haft sig 1727 års convention obekant. Men professor Gadolins tanke war, at, så wida 1727 års convention, den han dock icke sedt, utsätter tre fullmäktige för Stockholms stad, borde nu samma convention följas.

Biskop Troilius: Jag tycker ståndet stadnar deruti, af hwilken tanka jag ock sielf är, at de nu walde kunna stå qwar, emedan praxis sedan 1727 icke

warit enahanda, men at hädanefter aldrig flera än tre med præses böra blifwa fullmäktige.

Doctorene Forsskål och Celsius kommo in, men doctor Hausswolff war bortgången, och blef dem af herr archibiskopen antydt, at ståndet håller sig wid 1727 års convention, hwarefter böra wara allenast tre fullmäktige för Stockholm, nämligen præses och två til honom. Men som den öfwerenskomelsen har warit doctorn och præses obekant, må nu blifwa fyra, dock med förbehåll, at hädanefter följes 1727 års convention.

Probsten Helleday proponerade, at i sluteliga circularbrefwet må införas antalet af fullmäktige för stiftet, at okunnighet derom må förekommas, och inga flera wäljas än tilbörigit är: Hwilket bifölls.

III) Företogs til afgörande den puncten i de deputerades anmärkningar, som rörer Stockholms capellaners fullmäktige.

Superintendenten doctor Kiörning: Min tanke är, at förordningen¹ af 1727 anser capellaner på landet, som hafwa wiss gemenskap med pastores, och enligt 1741 års förordning af sina ledamöter kunna wälja fullmäktig. Men ehuru ock capellanerna i riket kunna hafwa denna rättighet, ser jag dock icke, huru sådant til capellanerna i Stockholm bör sträcka sig. Jag wil lemna, at capellaner på landet kunna wälja en stadscapellan til sin fullmäktig, när församlingen i staden är förenad med landförsamlingen, men hemställer, huru wida ett sådant wal kan bewiljas capellanerne här i staden?

Biskop Halenius: Deputerade hafwa ei understått sig, at göra disputabelt² om capellanerna få hålla sina egna fullmäktiga; men hemställa allenast, om Stockholms stad finge hålla så många.

Biskop Troilius: Här äro trenne frågor at beswara: 1) Om de hafwa rättighet at hålla fullmäktige? 2) Om deras antal bör gå högre än til en? 3) Om de tre, som sig anmält, kunna nu alle intagas i ståndet? Hwad den första frågan angår, trodde herr biskopen, at 1727 års förordning sådant bewiljar: Hwarföre han ock tillsagt capellanerna i sitt stift at wälja om de det welat. Dessutom hafwa capellaner på våra riksdagar haft sina fullmäktige tilstådes, som blifwit af ståndet mottagne.

¹ Årstrycket 16 november 1727: *Kongl. Maj:ts nådige förordning uti några måhl som angå capellanerne i riket.*

² Läs: *disputabelt.*

Probstarne Manquer och Elg woro af den tankan, at 1727 års förordning ei angick andra, än capellanerna på landet, som, i anseende til sina boställen, båtsmans och soldatehåll, kunde behöfwa andraga beswär wid riksdagarna.

Herr archibiskopen utlät sig således: Det är ei vår affaire at förklara kongl. förordningar. Men när detta præcaveras, tror jag mig kunna fråga, om, när förordningen säger, at capellanerne hafwa frihet sända fullmäktige på riksdagar, andra förstås än capellaner på landet. Hwad som gör mig dubium är, som nyligen sades: Capellanerna på landet hafwa jord, fast ägendom och föreskrefne inkomster, men en capellan i staden, hwad kan han hafwa på riksdagar at föredraga til sin förmon och rättighet, som han icke kan få af konungens ämbetsmän, af domstolar och af konungen sielf. Wil han begära en förordning, huru mycket hwar bryggare och bagare skal gifwa, wet jag ei om det går an: utan torde i framtiden deraf kunna yppa sig inconveniencier, om det blifwer allmänt antaget, at städernas capellaner komma at begripas under meranämde förordning.

Probsten mag:r Trägård yttrade sig å egna och sina deputerade medbröders wägnar ifrån Lunds stift, angående Stockholms stads capellaners antagande til riksdagsmän, at de det ingalunda kunde bifalla: *Först*, emedan det wore en nyhet, jemwäl ohörd, då conventionen af det högwördige ståndet giordes år 1727, betreffande antalet på deputerade för hwart stift. *Dernäst*, såsom både anledningen och innehållet af Kongl. Maj:ts bref, gifwet samma år d. 16 Novembris, angående capellanernes deputerade wid riksdagar drifwa, det icke stads utan landscapellanerna deruti förstås, helst som dessas, och icke de förras rättigheter kunna af någon frestas wid riksdagarna. *Änteligen* och så framt detta ärendet skulle, emot förmodan, i högwördige ståndet så utfalla, at Stockholms stads capellaner få nu hafwa någon deputerad; så påstås det samma för de öfriga stadscapellaner i riket. Sedan finge tiden wisa, hwad deraf wille blifwa.

Kyrkoherden Huss: Man kan ei neka capellaner i gemen, at hafwa sina fullmäktige, men at capellanerne i Stockholm, som så lätt kunna förtro sina pastores deras angelägenheter, constituera sina egna fullmäktige, ser underligt ut, och utmerker något som är helt besynnerligt. Emedlertid bör deras numer bepröfwat.

Kyrkoherden Palmerus: Capellanerne i staden kunna ock wäl hafwa sina gravamina, som ei allom äro bekante. De beswära sig ju deröfwer i sitt memorial, at de ei fått utslag på sina gravamina förr än nu när wal skulle ske.

Probsten Troilius ärinrade, at kallsinnighet emellan pastores och comministri lätt förorsakas, i fall dem skulle nekas at komma in i ståndet. Sådant bör förekommas, och wi böra befordra enighet och förtroende.

Probsten Rogberg: Som wid 1738 års riksdag en capellan från en liten stad i Finland blef antagen utan något inkast i ståndet, så är betänkeligit, at utsluta Stockholms capellaner; men huru många de sku blifwa, är en annan quæstion.

Probsten Bælter: I denna sak är 1) förordningen klar. 2) Är derpå præjudicat. År 1731 var comministern från Söderhamn Jonas Phragmenius för Helsing- och Gestriklands capellaner fullmäktig. 3) Frågas, i fall desse slutas ut, om de få hafwa til fullmäktig i sina angelägenheter en capellan från landet? Tror ei annat, än det bör dem nekas, äfwen som de ei tillåtes någon på landet at befullmäktiga en i staden.

Herr archibiskopen frågade, om ståndets mening är som han tycker sig kunna sluta af de flestas tankar, at förordningen, som den lyder secundam literam, tillåter capellaner så i städer som på land at wälja fullmäktige til riksdagen? Swarades ja.

Frågades altså widare, huru många fullmäktige af Stockholms stads capellaner få utwäljas?

Biskop Troilius fant det wara nog, då de hade en, som allmänt samtyktes.

Den tredie frågan kom då före, om de tre nu walde skulle för denna gång en blifwa qwarre, eller två, eller en?

Probsten Helleday: Efter casus är nu den första, så anstår dem icke sielfwa determinera antalet, som skedt är, utan hade de bort först anmäla detta här i stadsens consistorio, och sedan underställa det ståndets godtfinnande; ärinrandes derjemte, at comministri böra underkasta sig samma författning som pastores. Efter 1727 års convention få allenast två pastores wara fullmäktige, utom præses, som är å consistorii wägnar, och kan derföre mycket mindre tillåtas capellanerne at wara tre. Dessutom bör göras skilnad emellan pastores och capellaner. I riksdagsordningen och regeringsformen äro pastores ansedde för rätta ståndsledamöter, men capellanerne hafwa sedan fått tilstånd at komma in i ståndet allenast för sina angelägenheter. Äfwen merkes skilnaden deraf, at pastores i stiftet wälja den, som consistorii fullmäktig wara skal, men capellanerne få det icke.

Kyrkoherden Huss: Wi böra betänka oss, innan wi gå in i den saken, at capellaner få wälja fullmäktige efter samma division som pastores. Gifwa wi

dem utan åtskilnad tilstånd, så tror jag wi gå för långt. Ridderskapet gifwer ei hwar adelsman säte och stämma på riddarhuset. Nei, allenast dem som äro capita; men det är likwäl icke nekat krigsbefälet, at genom dem som säte hafwa, andraga sina angelägenheter.

Superintendenten Körning: Sedan nu i det högwärdiga ståndet är afgjordt, at en comminister ifrån Stockholms stad kommer at blifwa riksdagsman, så hemställer jag i ödmjukhet, om förordningen¹ af år 1727 skal gifwa honom alla de jura, som i fundamentallagarna tilläggas ett stånds ledamot. För min del kan jag icke annat finna, än at bokstafwen är klar, nämligen at comministri måge, i stöd af kongl. förordningar, wäl wara wid riksdagen, men allenast at andraga sina beswär.

Biskop Troilius förbehölt på det kraftigaste ståndet, at, wid slutet af riksdagen, afgöra om capellanernes jura, som är en angelägen sak, och frågade om nu skulle begynnas med en capellan af denna staden?

Herr archibiskopen swarade: Ja.

Kyrkoherden Palmerus förestälte: Om för denna gången icke alle som walde blifwit, kunde antagas; hwilket gaf ståndet anledning, at höra capellanernes memorial sig föreläsas, och deraf inhemta, huru med deras wal och befullmäktigande sammanhängde. Härpå begärtes votering, om deras fullmäktige skulle blifwa tre, två eller en.

Doctor Forsskåhl hemstälte, om icke S. Nicolai och Mariæ Magdalænæ församlingar, hwars kyrkoherdar äfwen äro riksdagsmän, kommo at lida til nödig betiäning, när samma församlingars comministri ock få tilstånd at wara fullmäktige? Wid Storkyrkan blir då ingen ordinarius, efter 2:ne sacellanier derwid äro vacante och wid Mariæ Magdalænæ allenast en.

Biskopen doctor Halenius sade, at syslorna böra af wederbörande besörjas: och wore casus similis öfwer hela riket.

Kyrkoherden magister Huss giorde den reservation, at capellanerne måge blifwa inom sina jura, och ei gå in i saken, som efter regeringsformen tilhöra pastores.

Voteringen anstältes, sedan man öfwerenskommet, at probstarne doctor Serenius och Ullholm, samt comministern Thomas Stenbeck, om hwilkas fullmäktigskap ännu ei war afgjordt, icke skulle votera, och föllo 27 röster för

¹ Årstrycket 17 oktober 1727: *Kongl. Maj:ts nådige förordning angående en wiß methode til borgmästare- rådmans- och stads-secreterare wahlen här i Stockholm.*

en, men 20 för tre, då frågan blef, hwilken af de tre walde skulle wara fullmäktig? Och swarades af probsten Helleday, at comministri hade at afgöra detta med sina committenter, som af ståndet bifölls.

Comministri inkallades, och herr archibiskopen berättade dem, at ståndet taget i öfwerwägande deras committenters begäran at hafwa egna fullmäktige, och stadnat derwid, at de hafwa lof dertil, såsom öfwerenskommande med 1727 års förordning. Men hwad antalet af sådana fullmäktiga angår, finner ståndet tämligast, at comministri i Stockholm hafwa en, men ei flera fullmäktige; och blifwer committenternes sak at afgöra, hwilken dertil i synnerhet skal utses.

IV) Beträffande comministern Stenbeck ifrån Österbotn, som skal sielf offererat sig at blifwa riksdagsman, resolverades, at, efter han hafwer fullmagt, den må gälla, och han i högwördige preteståndet inkomma.

V) Wid twisten angående Strengnäs stift, utlät sig probsten doctor Serenius:

Denna twist skal icke länge uppehålla högwördige ståndet. Beder allenast om lof til protocollat anföras, at, hwad divisionerne angår, så är det af consistorii tryckte circularbref 1751 bewisat, at de äro en gång enhälligt antagne, utan ringaste wilkor af voteringsätt på tre, som sedermera blef förkastadt. Rikens ständer hafwa befunnet divisionerna således antagna och gifwit det Hans Kongl. Maj:t tilkänna i sitt bref af år 1752, och kongl. hofrätten har derpå grundat sitt domslut, så at all den oreda, som nu existerar, är endast af consistorio, som i utskrifningen om riksdagen icke gifwit presterskapet tilkänna, at det borde voteras efter föreningen om divisioner, utan eferåt, sedan voteringen war slutet, gjort förfrågning hos konungen, presterskapet ohördt, och derpå fått sådant swar, som nu andra gången sätter både stiftet och högwördige ståndet i förlägenhet med denna sak.

Hwad min person angår, så är det klart af biskopens bref til ståndet, at min pluralitet i divisionen är ostridig, och uti de röster, som den samma utgöra, icke den ringesta olaglighet, emedan alt det, som stridigt wara kan, blifwit derifrån utsatt. Men icke dess mindre, på det högwördige ståndet ei måtte hafwa mera bekymmer af denna sak, så wil jag hälre godwilligt derifrån afstå, än at högwördige ståndet skal för min skull komma i twist och orolighet. Det allenast beder jag, at högwördige ståndet täcktes gifwa sin sanction öfwer stiftets divisioner, och igenom ett bref til consistorium, nu i början af riksdagen, ogilla consistorii förfarande med riksdagsmanswalen, som försatt stiftet

uti en så stor oreda och oenighet, samt warna dem för en så eftertänkelig procedure, som det är, at skrifwa konungen til, utan at höra wederbörande i det som deras rätt och frihet angår.

Ståndet biföll detta och resolverade at bref til consistorium i Strengnäs afgå skulle, hwilket probsten Helleday hölt före wara så mycket nödigare, som ståndet nu andra riksdagen blifwit oroadt af Strengnäs stift och deras riksdagsmanswal, som alt härflyter af den stora confusion, hwaruti consistorium försatt stiftet med så många orediga och mot hwarannan stridande circulairebref.¹

Herr archibiskopen tackade probsten doctor Serenius för sin friwilliga declaration, och berömliga benägenhet för frid och enighet, ehuru han eljest gärna hade nyttiat dess biträde i ståndet, hwaruti han flera gånger tilförene warit en nyttig ledamot.

Herr biskopen doctor Troilius förklarade det samma, tilläggande, at, om någon resolution är i denna sak hos Hans Majestät fallen, han den wördar, men förbehåller ståndet, at icke lida genom samma resolution i sin rättighet med herrdagsmäns wäljande och habiliterande, medan han trodt det wara ståndets ensak, at deröfwer, såsom ett enskilt oeconomicum sielf stadga och förordna; hwilket ståndet biföll.

Detta biskopens Troilii yttrande begärte herr archibiskopen få likaledes stå för sin räkning: Hwarmed ock hela ståndet instämde.

VI. Saken som lector Roempke hos deputatos anmält, kunde ei nu företagas, efter han ei war tilstädes.

VII. Angående fullmagt från Carlstad stift för lector Ullholm, berättades, at den i dag med posten förwäntas.

VIII. Comministerns wid Finska församlingen här i staden Velins fullmagt² til herrdagsman för några capellaner i Finland, med förbehåll, at ei fordra eller niuta riksdagspenningar, ärkändes af ståndet för olaglig, efter han ei är där i stiftet och således icke wäljande ledamot, som 1741 års förordning³ fordrar.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 7.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 8.

³ Årstrycket 15 december 1741: *Kongl. Maj:ts nådige bref til samtelige constistorierne huru 6 och 7 §§ i riksdagsordningen dat. then 17 octob. 1723, böra förstås wid Presterskapets riksdags-fullmäktiges wal.*

5. Omrörde ståndet, huru man, til sakernas bättre drift, borde tänka på dess taleman, då herr archibiskopen proponerade votering; men biskopen h:r doctor Halenius tyckte ståndets heder derwid främjas, at få äga herr archibiskopen til anförare, och at samtelige ståndets ledamöter, om de woro af samma tanka som han, dertil nu gåfwe ett ståendes Ja; hwilket enhälligt skedde.

Herr archibiskopen sade sig hafwa orsak, at med wörtnad ärkänna det förtroende, som ståndet honom förklarade. Det wille han sluta, at ståndet ei är så öfwertygadt om hans swaghet, som han den sielf känner, och hade han, i anseende dertil trodt sig hafwa orsak, at undanbedia sig denna äran. Men som det wore för stort prof af otacksamhet, så kunde han ei annat än tacka för den ära ståndet honom härmed wisade, och wille söka at göra sitt; förklarandes sig owärdig at wara i ståndet, än mer at wara dess taleman, om han ei med all flit och trohet förrättade sin sysla.

Härpå aflade herr archibiskopen, såsom ståndets taleman, med hand å bok, den föreskrefne talemanseden.

6. Begärade herr archibiskopen, det ståndets ledamöter wille wara angelägne, at enhälligt samlas i ståndets rum, när til plenum anslås, som ordenteligen blifwa skulle til klockan 9 förr middagen.

Den 18 Octobris

1. Biskopen i Calmar herr doctor Magnus Beronius instälte sig hos ståndet, aflemnade sin riksdagsfullmagt, och beneventerades.

2. Lectorn och probsten Ullholm, hwars fullmagt ei ännu war ankommen, inlemnade Carlstads consistoriextractum protocoll¹, som uplästes. Häruppå anmodades probsten, at taga litet afträde; då

Biskopen doctor Troilius yttrade sig wara af den tankan, at som berörde extractum protocoll omrörer något hafwa existerat med sielfwa riksdagsfullmagten, man kunde dröja med probstens intagande i ståndet, til dess fullmagten wore ankommen, deputati hånne genomsedt, och til ståndet sin berättelse aflemnat. Och som ståndet härmed instämde, inkallades probsten

¹ Präteståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 5.

Ullholm, då honom af herr archibiskopen antyddes, at ståndet icke twiflade om fullmagnens riktighet; men som consistorium gifwit wid handen, at några protester eller inwänningar fullmäktigskapet rörande torde i consistorium inkomma; är ståndets resolution, at h:r probsten ei i ståndet intages, förr än fullmagten ankommet, öfwersedd och adproberad blifwit. Hwaruppå probsten tog afträde.

3. Comminister magister Johan Stenbeck upwiste sin fullmagt, och blef som Stockholms comministrers fullmäktig ansedd. Anhöلت derpå om utdrag af protocollet, öfwer ståndets utslag angående capellanerna, och tilsades, at, när ståndet, hwad til denna saken hörer fastställdt, som skal ske, innan det från riksdagen skiljes, det då wil låta sådant i ståndets circulaire inflyta.

4. Sedan lectorn mag:r Magnus Roempke nu til herrar deputerade inkommet med hwad han i sitt första memorial¹ sig förbehållet rörande fullmäktigskapet för consistorium i Götheborg, och lectorn samt probsten Jacobsson taget afträde, gjorde h:r biskop Halenius sin berättelse för ståndet i denna saken, at hwad probsten Jacobsson angår, som äger fullmagt, at å consistorii wägnar riksdagen biwista, emot honom intet klagomål directe af Roempke anföres, ei eller af de voterande i stiftet, utan at Roempke beswärar sig öfwer consistorium, och wil påstå, at han, genom dess förwällande och åtgärd ei blifwit fullmäktig. När consistorium utskrifwet, at voteras skulle til consistorii fullmäktig, har domprobsten Ubechel fått pluralitet dertil sistl. Augusti, men afsagt sig denna sysla utan at anföra skäl, hwaremot consistorium trodt, at han skulle sig besinna, til dess han in Septembris sina skäl och ursäkter til til protocols anfördt. Tiden har då icke tillåtet consistorium at utskrifwa nytt wal, utan som probsten Jacobsson näst Ubechel haft de flesta röster, och två contracter hänskutet sina vota til biskopen och consistorium, at sielfwe utse consistorii fullmäktig, så har consistorium afsändt fullmagt för Jacobsson at i stiftet underskrifwas, hwilket äfwen skedt. Imedlertid, medan Roempke äfwen fått vota, och tror sig fått flera, om nytt wal blifwit anstält, beswärar han sig deröfwer, at consistorium icke andra gången wal utskrifwit, och tycker sig äga bättre rätt än Jacobsson at wara consistorii fullmäktig: Tilläggandes herr biskopen, at likwäl Roempke ei hade pastorat, och at consistorium Gotho-

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 6.

burgense synes hafwa ansedt de röster hwilka han undfått såsom olagliga, emedan domproben honom dertil recommenderat.

Änteligen, sedan ståndet, i anledning af ingifna acter taget i behörigt öfwerwägande de angående riksdagsfullmäktig ifrån venerandum consistorium i Götheborg förekomne omständigheter, resolverades, at lectorn och probsten h:r Suen Jacobsson blifwer ståndets ledamot och Götheborgs stifts fullmäktig, men at lector Roempke ei kan intagas i ståndet såsom fullmäktig, utom andra orsaker, derföre, at han ei hafwer pastorat, och således icke votum activum, hwaraf följer, at han ei eller kan äga votum passivum.

Lectorerna Jacobsson och Roempke blefwo fördenskull inkallade och härom underrättade; hwarmed lector Roempke afträdde.

I det samma ankom från kongl. cancelliet statssecreterarens h:r Carl Arnells intygan, at denne sak hos Hans Kongl. Maj:t war anhängig.

5. Herr archibiskopen blef utkallad och wid inkomsten berättade, det han hade helsning från Hans Excellence, öfwerstemarskalken och riksrådet grefwe Ekeblad, at stånden klockan 12 få komma up at göra hos Deras Kongl. Maj:ter sin underdåniga upwaktning. Detta gaf ståndet anledning at öfwerlägga, antingen det gemensamt eller genom deputerade skulle upträda til kongl. hofwet, och blef belefwdt, at hela ståndet går up efter som wanligt warit.

Sedan ärinrade biskopen h:r doctor Troilius, om icke, efter hwar och en af ståndets ledamöter är derom öfwerlygad, at riksdagspredkan icke är något blott cerimonielle, utan för at wälsigna de göromål som wid riksdagen förefalla, ståndet funne sig helst derwid, såsom thy, för exempel skull, anständigast, at inga riksdagssaker företaga förrän det biwistat riksdagspredikan. Hwilket enhälligt bifölls.

6. Tilstältes ståndet exemplar af riksdagscerimoniellet, som utdeltes. Och discourerades, i anledning deraf, hwad wid sielfwa gudstjänsten,¹ som nu kommer at hållas i Storkyrkan, borde i akt tagas; i anledning hwaraf biskopen doctor Halenius och öwerhofpredikanten doctor Schröder anmodades, at sins emellan derom öfwerenskomma, och sitt project deröfwer nästa gång til ståndet ingifwa.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 10.

Wid processionen förestälte probsten Helleday, at, som herrar præsules gå i sin ordning, de öfrige ståndens ledamöter ock måtte gå efter stiftens ordning, och blef så beslutet, med befalning til notarien at ropa up hwar och en i sin ordning.

Herr archibiskopen åstundade, at ingen ändring häruti ske måtte, och at hinder göres, det icke andra prester komma at blanda sig med ståndet; hwarom wacktmestaren äfwen bör i kyrkan tilsäja de prester som där samlas och icke äro af ståndets ledamöter.

7. Probstn Helleday anmodades, at stiga ned til h:r landtmarskalken och inhemta af honom, om saluterings stånden emellan kunde gå för sig, sedan stånden gjort sin underdåniga upwaktning på hofwet, och kom tillbaka med berättelse, at ridderskapet och adeln, efter tiden wore nu kort, wille dermed hafwa anstånd til måndagen.

8. Uplästes och justerades protocollen af d. 14 och 15 hujus. Wid 5 § af det sistnämnde förbehölt sig doctor Hausswolff, at här införas skulle, det ingen otidig begärelse bragt Stockholms pastorer, at nu wälja så många fullmägtiga som skedt är, utan hafwa de allenast welat wara ståndet til tjänst efter förra wanligheten, helst consistorialium antal i Stockholm är nu tilräckeligit, sedan ingen församling är utan sin kyrkoherde; men at de hädanefter skola ställa sig ståndets mening til efter rättelse.

9. Då ridderskapets och adelns deputerade merktes wara på wägen at gå up til kongl. hofwet, steg ståndet ned, och gjorde följe, anfördt af herr archibiskopen, och aflade sin underdåniga upwaktning hos Hans Kongl. Maj:t, sedan hos Hännes Kongl. Maj:t, som hade hos sig de yngre kongl. arfprinsarna och den kongl. prinsessan, samt deruppå hos Hans Kongl. Höghet cronprinsen. In emot klockan 1 kom ståndet tillbaka.

10. Gick probsten Troilius, på ståndets anmodan, at besöka herr superintendenten doctor Kammecker, som förmälte sin helsning tillbaka, med löfte, at komma i ståndet, så snart möjeligit wore, men fants i nog swagt tilstånd.

11. Omtaltes deputationerna, som nästa måndag til de andra stånden afgå skulle, och borde bestå af 12 ledamöter. Hwarföre utnämndes:

Til ridderskapet och adeln

Biskopen d:r Troilius, superint. doct. Kjørning
 Professoren d:r Benzelstierna, domprobst. d:r Filenius
 Öfwerhofpr. d:r Noring, domprobst. mag:r Liungberg
 Probsten m:r Troilius, probsten m:r Rogberg
 Professor d:r Mennander, kyrkoherden m:r Ziebeth
 Probsten Jacobsson, probsten m:r Brauner

Til borgareståndet

Biskopen d:r Osander, biskopen d:r Nylander
 Probst. mag:r Manquer, probsten m:r Schiörling
 Probsten m:r Elg, probsten d:r Lidius
 Kyrkoh. mag:r Ekman, kyrkoh. m:r Rogberg
 Profess. m:r Gadolin, probsten m:r Wallberg
 Kyrkoh. m:r Huss, kyrkoherden Åkerman

Til bondeståndet

Biskopen d:r Beronius, superint. d:r Lagerlöf
 Probst. m:r Bælter, commin:r m:r Joh. Stenbeck
 Probst. m:r Schenberg, probst. m:r Dalenius
 Kyrkoh. Godenius, kyrkoh. m:r Mathesius
 Kyrkoh. m:r Aurelius, kyrkoh. m:r Högström
 Probst. m:r Tiburtius, kyrkoh. m:r Laihiander

Den 20 Octobris

1. Instälte sig probsten mag:r Stierner i ståndet, och aflemnade sina fullmagter, utom twänne, som han ännu icke fått om händer; berättandes, at han icke af eget förwållande, utan för några oredor, som i stiftet wid riksdagsmanswalet förelupet, sig så sent i ståndet infant. Til bestyrkande häraf inlemnade han biskopens doct. Alstrins och consistorii bref som ifrån Strengnäs til honom afgått.

Herr archibiskopen berättade, at ståndet hade sig bekant, huru några oredigheter warit å färde. Men som doctor Serenius godwilligt welat absentera sig denna riksdag, och dermed rögt utur vägen de swårigheter, som i denna sak kunnat förekomma, så fägnade sig ståndet öfwer probstens ankomst.

Herr biskopens och consistorii bref uplästes,¹ och herr probsten begärte, det til protocols tagas måtte, at han icke af eget bewåg sig denna resan företaget, utan på consistorii befallning, och declarerade, at han, til följe af kongungens bref, ägde en ostridig pluralitet. Önskade derhos, at han för sin ringa del något kunde bidra til Guds ära och det allmännas nytta.

Kyrkoherden Palmerus tog emot fullmagterna, och, sedan han dem genomset, sade sig hafwa derwid intet at påminna.

2. Inkom ifrån Upsala stift och 4:de classen af Helsingland fullmagt för riksdagsfullmäktige, som hade sin riktighet.

3. Kongl. öfwerhofpredikanten doctor Schröder aflemnade til herr archibiskopen den ordning, som han med biskopen doctor Halenius, efter sista öfwerenskommelsen, författat, och kommer at i akt tagas wid riksdagsgudstjänsten, hwilken uplästes. Och sade herr archibiskopen sig redan hafwa talt härom med Hans Excellence herr öfwerstemarskalken.

4. Herr archibiskopen berättade, at på riddarhuset och i borgareståndet riksdagscerimoniellet blifwit upläst, och at borgareståndets talemän, rådmän Kerman, något haft derwid at anmerka. Hölt derföre nödigt, at det ock här i ståndet uplästes, men gjorde förut den frågan, om icke warit brukeligit, at ceremoniellen blifwit blifwit communicerade med stånden, innan de kommet på trycket? Och medan befants at så skedd, skulle för framtiden förbehållas, at ock sådant sker härefter.

Cerimoniellet uplästes, och gafs deraf anledning at omröra, när ståndet skulle utur sitt wanliga rum i kyrkan stiga måtte, om det icke kunde ske, när sammanringningen börjar, och ståndet ändå wara en god stund förut i sina rum, innan ridderskapet och adeln ankommer. Som ståndet helst fant sig härwid, så lofwade herr archibiskopen tala härom med öfwerstemarskalken och tillika förnimma, i händelse stånden få den nåden at kallas til middag på hofwet efter riksdagspredikan, huru många af presteståndet må sig dertil infinna. Äfwen wille herr archibiskopen så afgöra med herr grefwen och landtmarskalken, at, då Hans Maj:ts hand, efter ceremoniellets innehåll, kyssas skal, landtmarskalken och talemännen följas å tilsammans mot kongl. thro-

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 7.

nen, hwarest den ena afbidar den andra, tils de sedan på en gång begifwa sig tillbaka hwar til sitt rum.

5. Gick herr archibiskopen at möta landtmarskalken, och med de öfriga talemännen göra följe up til Hans Kongl. Maj:t, då emedlertid ståndets ledamöter öfwerenskommo, at, wid de öfriga ståndens påhelsning, bruka samma äretitlar, som förut wid sådana tilfällen warit wanlige.

6. Återkom herr archibiskopen, och förmälte Hans Kongl. Maj:ts nådiga helsning med lika nådig tilsäjelse, at i dag utlysas skal til riksdagspredikan, hwartil Hans Kongl. Maj:t lärer på stunden låta kalla ståndet genom twänne cammarherrar. Äfwenledes hade herr archibiskopen talat med landtmarskalken om presteståndets nedgående i kyrkan wid sammanringningen; och då han nu på stunden skilts wid borgareståndets taleman, förmerkt, at ock han, denna sak angående, på sitt stånd wägnar, något wille ärinra.

7. Afsändes notarien m:r Gråberg til herr landtmarskalken, at tillkänna gifwa, emedan twänne cammarherrar innan kort få wäntas ifrån Hans Maj:t, det ståndet ei tänkte begynna dess förr innan med saluteringen, och kom tillbaka med berättelse, at herr landtmarskalken ei hade något deremot, så framt ei dermed för långt kommer at utdragas.

8. Lofl. borgareståndet lät berätta at deras deputerade til ståndet skulle blifwa 16.

9. Cammarherrarna grefwe Törnflycht och Carlsson, som emottogos af 8 ståndets ledamöter, ankommo från Hans Kongl. Maj:t med nådig kallelse til ståndet, at i morgon klockan 9 infinna sig til riksdagspredikan, och sedan inställa sig på rikssalen at afhöra Hans Maj:ts nådiga proposition. Och swarade herr archibiskopen, at ståndet i underdånighet wille efterkomma Hans Kongl. Maj:ts nådigste befallning.

10. De 12 deputerade afgingo til ridderskapet och adeln, och bud derom giorde til borgareståndet.

11. Beslöts, at ridderskapets och adelns deputerade til ståndet skulle mottagas af 8, och de andra ståndens af 6 ledamöter.

12. Återkommo deputerade från ridderskapet och adeln, med vänlig hälsning och löfte, at ridderskapet och adeln wille med presteståndet arbeta på det som tjänar til Guds ära, konungens nöje och rikets bästa.

Då superintendenten herr doctor Körning förmälte, at herr biskopen d:r Troilius som deputationen anförde, hållet til ridderskapet ett ganska wackert tal, begärtes i ståndet, at det genom trycket måtte allmänt göras.

13. Ankommo lofl. borgareståndets deputerade, anförde af rådman Falk, som anmälte sitt stånds hälsning, med betygad fägnad öfwer presteståndens¹ lyckeliga ankomst til riksdagen, med önskan, at alla saker, som komma at förhafwas, måge winna Guds wälsignelse til enighet i slut och styrka i deras werkställighet. Hwaruppå han begärade, at borgareståndet i alla angelägenheter måtte få äga detta ståndets biträde, samt wara i dess ynnest och wänskap inneslutet; och blef härom af herr archibiskopen försäkrad.

14. Tolf deputerade ankommo från bondeståndet, anförde af Jacob Larsson från Wermeland, som hölt til ståndet wackert tal, och begärade, at presteståndet med wanlig gunst bondeståndet omfatta täcktes. Hwarom han försäkrades af herr archibiskopen, som gjorde sig det säkra hopp, at få lefwa med bondeståndet i förtroende.

15. Afgick deputation til borgareståndet.

16. Ankommo 24 deputerade från ridderskapet och adeln, anförde af lagmannen grefwe Gyllenborg, som aflade tacksäjelse för den hälsning ridderskapet och adeln redan undfått, som anhölt at med ståndet få öfwerlägga om hwad gagneligit wore icke allenast för närwarande utan ock tillkommande tider, och wille å daga lägga det förtroende, som det altid hyst för presteståndet.

Herr archibiskopen begärade, at ståndets wördsamma hälsning måtte tillbaka anmälas, och försäkrade, at ståndet ei wille underlåta at swara emot ridderskapets och adelns förtroende.

17. Afgick deputation til bondeståndet.

¹ Läs: *presteståndets*.

18. Återkom deputation från borgareståndet, och en stund derefter från bondeståndet.

19. Berättade herr archibiskopen, det ifrån öfwerstemarskalken, på Hans Maj:ts wägnar, helsning ankommet, at, utom herrar biskopar, 15 ledamöter af ståndet, wille i morgon spisa til middagen på kongl. hofwet. Och blef öfwerenskommet, emedan stiften utgöra sådant antal, hwilken af hwart stift kommer sig at infinna.

Den 21 Octobris

1. Sedan ståndet samlats klockan 8, och först bondeståndet, wid början af sammanringningen, samt deruppå borgareståndet til kyrkan upgått, trädde ock ståndet ned uti sin ordning, samt begaf sig efter gudstjänstens slut, enligt ceremoniellet, til rikssalen, hwarest, sedan landmarskalken och talemännerna, hwar efter annan, mot kongl. thronen upträdt, sina tal hållet och åter afträdt; trädde de tilsammans på en gång up, och nalkades thronen, då den ena efter den andra hade den nåden at kyssa Hans Kongl. Maj:ts hand, hwarefter de tillika nedgingo, och intogo sina tilordnade ställen.

2. När ståndet ifrån rikssalen återkom, aflade det hos herr archibiskopen tacksäjelse för dess til Hans Kongl. Maj:t hållne tal, med anhållan, at det genom trycket måtte utkomma.¹ Herr archibiskopen tackade biskopen doctor Halenius för den wackra predikan, som han hållet öfwer Rom. XIV.19, och önskade med ståndet, at jemwäl den måtte blifwa allmän.

Den 22 Octobris

1. Hwad som återstod af protocollet för d. 15 Octobris, och de följande dagars protocoller justerades. Wid 6 § af förstnämnda dagens protocoll, föredrog herr biskop Troilius såsom nödigt, at ståndet, då det ytterligare kommer at afgöra om comministrorum fullmäktige, fastställer, det intet stift får sända hit mera än en.

¹ Tryckt i Halenius 1755.

Wid det i samma § 1727 års convention omröres, yttrade sig professoren doctor Celsius, at, sedan han af förra riksdagens protocoll funnet, huruledes den tiden samtelige herrar biskopar således förklarar bemälte convention, at den ei synes hindra, det flere, såsom riksdagsmän, i ståndet kunna intagas, skulle han för sin del önska, at denna convention warder upläst, förr än den wid detta tilfälle tages til grund för något ståndets beslut: hwarjemte bemälte doctor sade sig icke weta, huru wida ståndets beslut wid den ena riksdagen kan binda det tilkommande ståndet, förr än dylika beslut, i form af förordning, under Kongl. Maj:ts höga namn warda utfärdade.

Herr domproben Liungberg förbehöll sig, innan ståndet, efter 8 § af samma protocoll, skrifwer til consistorium i Strengnäs, at få gifwa nödig uplysning i saken, och wisa at felet ei, efter doct. Serenii föregifwande, ligger hos consistorium.

Herr biskopen sade sig, då han med de öfrige deputerade genomsåg fullmagterna, icke hafwa funnet det consistorium någon skuld härtil hafwer, hälst som at föreskrifwa sätt och frihet at wälja riksdagsfullmäktig icke hörer consistorium til, utan har det giort alt hwad thy warit möjligit, och då det icke kunnat bringa stiftets presterskap til enhällighet om methoden, at wälja sig fullmäktig, ei haft annan utwäg än gå til konungen.

Proben Stierner beklagade tilståndet presterskapet emellan angående denna puncten i det högsta, och berättade, at fast han icke sielf war på sista prestmötet, som skedde synnerligen derföre, at han ei skulle synas gå in par-tes på någondera sidan, han dock likwäl fått höra, det presterskapet då funnet, det divisionerne warit orsaken til all oreda, och at de borde afskaffas.

Herr biskopen doctor Troilius swarade: Om de hafwa divisioner, och ei finna sig derwid, står det i deras magt at häfwa dem up, och kunna oredor förekommas, utan at gå til konungen, om biskopen som allena, men icke consistorium, har at göra härwid, i ett prestmöte med stiftets presterskap afgör, huru riksdagsfullmäktig wäljas må. Hwad walsätt pluraliteten då är före, är det, som wid walet bör i akt tagas.

Proben Stierner berättade, at synodalprotocollet wäntades hit öfwer, då tilfälle blefwe at få se, huru härmed sammanhänger. Imedlertid förbehöll han sig, om pluraliteten i prestmötet warit för divisioner, at det måtte ändras, och hoppades, at alt blir godt och presterskapet löses ifrån twång, om de slip-
pa divisioner.

Då 10 § uplästes, yttrade sig superintendenten herr doctor Lagerlöf, at det icke, som syntes, wore skiljaktighet i stiftet, utan hoppades, at fullmagten i dag skulle komma öfwer, medan han sielf skrifwit consistorium til om dess skyndsamma expedierande.

Biskopen herr doct. Troilius förestälte, i fall probsten Ullholms fullmagt ei i dag med posten ankomme, om icke bref borde afgå til consistorium i Carlstad, at det med första fullmagten til ståndet öfwersänder? Och blef så beslutet, med befallning til notarien, at fråga herr superintendenten härefter, och sätta up brefwet, om ingen fullmagt öfwerkommet.

2. Uplästes project til omslag för urskilningsdeputation, angående tiden, inom hwilken besvär böra inkomma, enligt § 1 af instruction för urskilningsdeputation, som war hos ridderskapet och adeln gilladt, samt gillades äfwen af ståndet.

3. Herr archibiskopen anmälte herr grefwens och landtmarskalkens helsning til ståndet, med begäran, at förekommas måtte, det inga mål få insmyga sig at blifwa föredragne i stånden, som ei gått laga vägar. Och emedan förr händt, at sådana saker, som ei gått genom urskillningen, dock genom andra utvägar blifwit framskaffade til hwarjehanda oreda och riksdagens utdrägt, det kyrkoherden Huss wiste wara skedt 1746 års riksdag, så recommenderade herr archibiskopen, at inga mål, som icke urskilningsdeputationen remitterat, måge företagas, icke en gång stånden emellan. Detta biföll ståndet, och försäkrade, icke utan wigtigare skäl wilja bifalla, om project skulle inkomma angående prolongation i tiden för urskillningen. Och skulle ståndet wilja communicera sina tankar häröfwer med de andra stånden, kunde sådant ske nästa session.

4. Uplästes regeringsformen.

Den 23 Octobris

1. Uplästes riksdagsordningen och konungens försäkran.

2. Inlemnade superintendenten doctor Lagerlöf sina riksdagsfullmagter, som befunnos hafwa sin riktighet, och förmälte at consistorium dem ei fortare kunnat expediera.

3. Uplästes utdrag af protocollet, hållet i Kongl. Maj:ts rådcammare d. 20 Octobris sistl.,¹ hwarigenom Hans Kongl. Maj:t i nåder infordrar presteståndets underdåniga berättelse, huru och af hwad grund lectorn och probsten magister Ullholm, såsom fullmäktig wid sist förflutne riksdag blifwit antagen, ehuru då warit protesterat emot dess fullmagt, äfwen som nu denna gången sker.

Imedertid, efter probsten Ullholms fullmagt ei war i går med posten öfverkommen, så afsändes bref derom til consistorium i Carlstad, at, med första post, den samma til ståndet insända.

4. Uplästes Stockholms stads consistorii relation om de religionsmål,² som sedan sista riksdag där förewaret. Och som ståndet deraf inhemtade til sitt särdeles stora nöje, huru bemälte consistorium sökt med en ganska berömlig waksamhet och omsorg at förekomma allehanda wilfarelser, med en christelig ömhet at befordra den tilwexande ungdomens underwisning i salighetens kunskap och med en oförtruten möda och angelägenhet at förtaga oordningar och förargelser i församlingarna, så aflade det ock derföre sin wänliga tacksäjelse.

Då 4:de puncten, som angick prestmannen Rutström, war föreläst, fant ståndet, huru consistorium, i anseende til hwarjehanda omständigheter i denna sak, war i en swår belägenhet, och förklarade sig willigt, at gripa det under armarna, helst hwad thy händt kunde blifwa ett skadeligit præjudicat för consistorierne uti riket.

Herr archibiskopen ansåg det wara ganska angeläget för ståndet, at tänka på de kraftigaste författningar häremot för framtiden; men det blefwe här först frågan hwad ske borde och kunde in præsentii?

Probsten Helleday: Den sista resolution som säger, at skickeligheten skal pröfwas emellan Fryxell och Bold gifwer anledning at förfråga, om den ock icke här bör gälla mellan Rutström och Fryxell, och icke blott tjänsteår, i synnerhet som consistorium icke funnet Rutström äga tilräckelig insigt i de stycken kyrkolagen föreskrifwer.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 5.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 18.

Öfwerhofpredikanten h:r doctor Schröder berättade, huru ei längre tid gifwits til Rutströms bepröfwande, än ifrån Februarii månads slut til Augusti, där han likwäl ei utan skäl warit misstänkt för wilfarelser.

Biskopen h:r doctor Troilius: Efter Rutström länge warit känd för wilfarelser, blifwit derföre anklagad, och så tilwunnen, at han dömd blifwit at wärja sig med ed, hwarefter Kongl. Maj:t stält saken öpen, i fall han å nyo skulle härmed beträdas, så bör han stå på prof, och consistorium, hwilko det åligger at honom pröfwa, hafwa dertil tid. Och wore nu, efter h:r biskopens tanka, ei flere sätt, at hielpa denna specielle casus, än at preteståndet, antingen genom deputerade eller underdånig skrifwelse, til Hans Kongl. Maj:t härmed inkommer.

Ståndet fant för bäst, at saken skrifteligen Hans Kongl. Maj:t föredrages, med anförande, det ståndet dristat sig styrka consistorium, at tils vidare innehålla med missivernes utfärdande.

Biskopen h:r doct. Halenius fant här wara anledning och skäl, at begära en författning, och at det nu upgifna förslag wore dertil det endaste, men hölt tillika för nog ömtoligt, at begära ändring i det som Kongl. Maj:t förut resolverat.

Biskopen doct. Troilius: Det kommer derpå an, huru brefwet upsättes. Det skal ei begäras ändring i kongl. resolution. Ei eller bör det så tagas, som wore saken af Stockholms consistorio anmält hos ståndet, utan då det hört consistorii relation, om de religionsmål, som sedan sista riksdag förewaret, har ståndet sielf blifwit föränlåtet, at hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla denna angelägenhet.

Kyrkoherden Huss frågade, om han icke skaffat sig underskrifter och röster? I den händelsen hade han efter lag gjort sig oskickelig at få missive. Dermed instämde ock probsten Stiernner. Men herr doctor Schröder berättade, det fiscalen sig utlåtet, at han på intet sätt lärer blifwa tilwunnen. Imedlertid tackade han i sitt och consistorii namn högwördige ståndet för dess benägenhet at göra consistorio häruti biträde.

Och yttrade kyrkoherden Palmerus sin tanka, at det steg som blifwit om-talt tages, och genom skrifteligt memorial anhålles, at consistorium längre tid må lemnas til denna mannens bepröfwande, innan honom missive förunnas.

Herr biskop Halenius wille det måtte tilläggas, at man i riket kommet så långt i religionssaker, at wi kunne wänta stillhet och lugn. Fördenskull böra

wi taga alla warsamhetssteg, och underdånigast hos Hans Kongl. Maj:t an-hålla, det längre pröfwotid fordras kunde, och consistorium, som utfärdat missiver för tre, hwilka redan predikat, härigenom winna Kongl. Maj:ts nå-digste bifall och tilstånd, at derwid för denna gången finge förblifwa.

Herr biskop Troilius trodde wara nog at föredraga, det ståndet finner, at för Rutström längre pröfwotid nödig är.

Probsten Helleday ärinrade det måtte tilläggas, at han för flera år tillbaka warit hos consistorium för åtskilliga wilfarelser angifwen, och

Domprobsten doctor Filenius, at ei är at lita på deras examina, som med det Zinzendorfiska giftet äro smittade, medan han yttrat sig i sitt testamente, at hans lärjungar må swara rent för consistorierna, men sedan likafult följa sin plan.

Herr doctor Hausswolff frågade, om han icke får berätta för stadsens con-sistorium, at det dröjer med vidare åtgärd i detta mål? som bifölls.

Continuerades med consistorii relations upläsande, och herr archibisko-pen nämde in transitu, huru man bör wara omtänkt, at berömliga afledna män måtte uti skrifter fredas, hwartil anledning gifwes af det som i Stock-holms bibliothèque om sal. theologiæ professoren doctor Diurberg finnes anfördt. Och skulle detta sättas pro memoria.

Angående huspredikanter, som i den 8:de puncten omröras, lofwade herr archibiskopen wilja wisa, huru consistorium i Upsala ansedt saken.

Superintendenten h:r doctor Körning ärinrade, at presteståndet ock i syn-nerhet bör tänka på, huru catholiquernes list och tiltagsenhet, som i relations 2:dra punct omröres, samt fordrar en skyndesam och kraftig åtgärd, må fö-rekommas.

5. Herr archibiskopen förestälte ståndet, om det icke, medan de andra stånden äro betänkte på sina deputationer, äfwen wille talas wid och taga nå-gon wiss författning om methoden at wälja dertil, ehuru man ei ännu wet, hwilka deputationer sättas skola.

Biskopen doctor Troilius yttrade: I vårt stånd hafwa wi ei förut brukat electorer. Jag är icke eller för något nytt, men probsten Helleday har wisat redigheten af electorer, och tilstår, det går confuse til, när den ena ropar öf-wer den andra. Och som vårt stånd, i stället för bänkar på riddarehuset, har sina stift, så bör hwart stift hafwa sin elector, och få wi wara betänkte derpå til härnäst.

Ståndet tog detta i öfwerwägande, och, efter något samtal härom, resolverades, at til electorer skulle wäljas en af hwart stift, och det af hela ståndet med slutna sedlar.

6. Under det herr archibiskopen kom at nämna, huru til riksdagens förkortande skulle, efter hans tanka, mycket bidraga, om ibland de första riksdagsmål blefwe företaget om bewilningen, warandes af förfarenheten bekant, at ständerne merendels på slutet blifwa dermed uppehållne, gaf h:r biskopen doctor Troilius ett ännu behändigare förslag, at antingen blifwa bewillningen aldeles qwitt, om riksens tarfwor så tillåta, eller at til nästa riksdag blifwa wid 1751 års bewillning. Och blef herr archibiskopen anmodad, at här om orda til herr landtmarskalken samt de öfrige talemännen.

Den 24 Octobris

1. Herr archibiskopen omrörde, huru sistl:ne riksdag blef beslutet, at den som icke ½ tima efter anslaget wore i ståndet tilstädes, hade wid protocollets justering förlorat sin talan. Och medan man, efter det academiska wiset, kan äga en quart til godo, torde man kunna dröja en quart til, innan det börjas at justera protocollet hädanefter.

2. Justerades protocollet af d. 22 och 23 hujus.

3. Gafs anledning at tala om collecter, och woro åtskillige ståndets ledamöter som beklagade sig, at våra församlingar dermed för mycket beswäras til skada för deras egna kyrkor, hwilka derigenom för mycket lida i sina inkomster. Och gaf herr biskop Troilius ett project för ståndet, som det kunde tänka på, til dess framdeles denna saken förekomme, at närmare skärskodas och afgöras, huru de kyrkor, som behöfwa hielp, i stället för at samla den genom collecter, kunde få något wist af hwar kyrka. Hans tanka wore, at kyrkorna i riket kunde classificeras efter deras inkomster, och i proportion deraf contribuera något wist, när en kyrka behöfwer hielp.

Biskopen herr doctor Halenius hade äfwen något at härwid projectera, men wille nu lemna det samma tils vidare.

4. Votering til electorer skedde, efter sista öfwerenskommelse, af hela ståndet med slutna sedlar.

5. Under det vota sammanräknades, reste herr archibiskopen at hafwa möte med grefwen och landtmarskalken, som derom giort beskickning.

6. De som efter pluraliteten blifwit electorer upnämdes, och woro följande:

Biskopen doctor Halenius, biskopen d:r Troilius, biskopen doct. Osander, biskopen doct. Engström, biskopen doct. Nylander, superint. doct Lagerlöf, superintend. doct. Körning, öfwerhofpr. doct. Schröder, probst. mag:r Manquer, kyrkoherden Palmerus, domprobst. mag:r Liungberg, profess. doct. Mennander, probst. mag:r Wallborg, probst. mag:r Brauner, kyrkoherden Åkerman.

7. Herr archibiskopen återkom från h:r landtmarskalken, och hade af honom förnummet 1) at ridderskapet och adeln med de andra stånden i morgon hafwa plena, och wilja förehafwa instructionerna. 2) At ridderskapet wil förminska antalet af urskilningsdeputations ledamöter, som förr varit 24, til 12, af den grund, at ju mindre personer, dess fortare det går. Och 3) at det wille höra de andra ståndens yttrande om rådsvalen, som tilförene finnas wara företagne straxt wid riksdagens början, om man icke nu kunde skiuta dermed up tils något bättre fram, at man kommet i riksdagsarbetet. Hwarpå herr archibiskopen swarat, det han ei trodde, at ståndet något mer derwid skulle hafwa at påminna, än at riksdagsordningen, som biuder, at dessa wal skola ske wid riksdagens början, torde rättast böra följas.

Biskopen h:r doctor Troilius gjorde, wid det riksrådswalet omtaltes, det förbehåll, at, om någon skulle blifwa riksråd, som sitter i secreta utskottet, den då bör afräda. Och war ståndet gemensamt af samma tanka.

Til rådman Kerman och Olof Håkansson hade herr archibiskopen äfwen haft tilfälle at omnämna, huru til riksdagens förkortande torde tiäna, at blifwa wid 1751 års bewilning.

8. Biskopen h:r doctor Troilius begärade, det wissa deputerade må utses, at emottaga ståndets besvär, och urskilja, hwilka äro allmänna eller enskilta; och som straxt beslöts, at en skulle dertil tagas af hwart stift, så blefwo följande utnämde, näml. biskopen doct. Nylander, superint. d:r Lagerlöf, doctor Celsius, professor Gadolin, domprobsten Liungberg, probsten Helleday, probsten Schenberg, probsten Helstadius, probsten Strang, probsten Sam. Rogberg, kyrkoherden Ziebeth, probsten Jacobsson, probsten Brauner, kyr-

koherdarne Huss och Åkerman, hwilka åtogo sig, at i morgon, klockan 4 efter middagen komma tilsammans, och då hafwa med sig hwar sitt stifts beswär.

9. Herr archibiskopen åstundade, at någon af herrar biskoparna och de öfrige af ståndets ledamöter, hädanefter, då han med landtmarskalken sammanträder, efter wanligheten gör honom följje, hwilket bifölls; och lofwade herr archibiskopen, at förut låta derom tilsäja.

Den 25 Octobris

1. I anledning af hwad grefwen och landtmarskalken i går för herr archibiskopen berättat, huru ridderskapet och adeln i dag skulle förehafwa instructionerna fant ståndet nödigt, at nu företaga instruction för secreta utskottet, som bör wara afgjord, innan ledamöterna nämnas, och deröfwer göra sina anmerkningar. Hwarföre 1746 års instruction för secreta utskottet uplästes.

3 § deraf gaf ståndet tilfälle at besluta, det en deputation skulle afsändas, nästa wecka til de andra stånden, och förbehålla, det de ei bewilja några penningesummor til skänks.

Herr probsten Helleday lemnade til protocolls följande: Det lærer wara en hwar af det högwördige ståndet bekant, at ibland andra rykten, hwarmed man beklageligen denna tiden mer än mycket oroat det allmänna, och jemwäl ibland annat sökt åstadkomma misstroende til riksens höglöfl. ständers göromål, har äfwen warit disposition af våra publike medel och cassor, hwarutinnan man föregifwit wid riksdagarna ei så aldeles riktigt skola tilgå. Jag lemnar nu derhän, hwad grund man til ett sådant föregifwande kan hafwa, och tror at det mesta, så i detta, som mycket annat, härrörer af illwiljare, som önska at se allting i confusion, på det de sedermera måge så mycket säkrare kunna fiska i grumligt watn, och finna framgång för sina skadeliga afsigter. Men imedlertid håller jag dock före, at riksens ständer böra på denna riksdag göra sådana författningar om sig, som i synnerhet i detta mål kunde betaga allmänheten all anledning til vidare misstroende. Och som secreta utskottet egenteligen har om händer at wårda så wäl statsmedlen som bankuen, ständernes contoir och manufacturcontoiret, så hemställes i ödmuikhet, om icke nödigt skulle pröfwat, at wid instructions fastställande för

secreta utskottet kunde tilläggas, at inga medel wid dessa werken, utom hwad redan efter stat och reglementer är bewiljadt, måga til inrikes behof, af hwad namn det wara må, anslås, utom samtliga riksens ständers wettskap och samtycke, samt i fall något sådant skulle af secreta utskottet, det man dock ei wil tro, företagas, at ledamöterne då ei måtte wara förbundne til någon tysthetsed, utan få det samma hwar i sitt stånd anmäla, hwilket jag tror utan fara skal kunna bewiljas, när målet inskränkes inom det giorda förbehållet, nämligen, inrikes behof. Likaledes håller jag för nödigt wid instruction böra tilläggas

2) at secreta utskottet ei må tillåtas bewilja någon tilökning i tull, accis, eller andra pålagor, hwaraf allmänheten sedermera måste draga tungan, utan ständernes gemensamma samtycke.

3) At alla de saker, som höra til plenorum afgörande, ei måtte i secreta utskottet uptagne warda, utan at sådant förut warder stånden tilkänna gifwit, jemte skäl, hwarföre secreta utskottet funnet sig föränlätet, at med samma ärender sig befatta, på det ei vidare må ske, hwad som redan ofta händt, at dubbla expeditioner afgått til Hans Kongl. Maj:t i ett och samma mål, den ena ifrån riksens ständer, den andra ifrån secreta utskottet, och hwarwid förmerkts, at denna senare alltid blifwit gällandes til den förras préjudice.

Härom raisonnerades pro et contra.

Herr biskop Troilius hölt före, at ifrån presteståndet ei borde gifwas anledning til ett jotas uphäfwande i secreta utskottseden, utan kunde ändå det ändamålet winnas på annat sätt: Och skulle secreta utskottet företaga något emot instruction, så hafwa wi på vår ed at deremot protestera i det högsta.

Kyrkoherden mag:r Huss anmälte, huru ryktet äfwen går, at pensionsmedlen ei torde disponeras, at de fattige deraf få sig hugna, hwartil herr biskop Troilius swarade, at ständerne icke hafwa at göra med pensionsmedlen.

H:r doctor Celsius lät följande til protocolls flyta: Jag har för min ringa del med mycken nytta hört, hwad som öfwer denna instructions upsättande discourerat blifwit, och kan ei annat, än til alla delar bifalla, det ståndets deputerade måtte förbiudas, at inga sådana saker för ståndets plenum förtiga, som dem böra uppenbaras, och hwilka icke under den ed, som de deputerade komma at aflägga kunna begripas. Jag åstundar allenast, det måtte i instructionen en sådan förbindelse icke i allmänna ord innefattas, utan målen så mycket som ske kan warda specificerade, emedan annars kunde hända, at wissa quæstioner, de där werkeligen äro af den natur, at de för ståndens ple-

na böra upgifwas, torde in casu annorlunda warda ansedde. Således finner jag för min del

1) At inga andra medels disponerande kunna eller böra begripas under 2 puncter af riksdagsordningens 18 § än sådana, som til defensionsverket samt ett eller annat ministerielt mål kunna upgå eller behöfwat, samt at således secreta utskottet icke kan sig befatta med cronofordringar, förökning af löningar, pensioner, privilegier, arwoden, gratificationer, köp, förskotter, afskrifningar, samt andra penningemål af dylik natur, utan måste alt sådant til riksens ständers plena hänwisas.

2) Medan tjänsteförgifwandet är ett sådant mål, på hwilket någon del af konungens höga rätt beror, samt dess undersåtares wälfärd mycket ankommer, at 18 § riksd.ordn. ingen anledning dertil gifwer, at secreta utskottet mer eller mindre, på närmare eller längre håll, sig dermed må befatta; ty synes mig billigt, det måtte ståndets deputerade wid answar icke tillåta, eller för ståndet förtiga, om några sådana ultimater, testamenten, rescripter, eller munteliga föreställningar til Kongl. Maj:t komma på banen, de där röra enskilte personers rätt i synnerhet, så at secreta utskottet ei må hos konungen någon recommendera, eller sin åstundan yttra, det den eller de personerna til den eller de tjänsterna, ware sig med eller utom lön, samt ordinarie eller extraordinarie säten blifwa befordrade, medan alt sådant, då det i tysthet sker, til förtiäntares förfång gärna plägar aflöpa. Hwarjemte jag äfwen

3) för min del gärna skulle önska, det inga författningar i allmänhet, rörande sättet til tjänsternas förgifwande ifrån secreta utskottet til Kongl. Maj:ts och rådets efterrättelse måtte utfärdas, emedan jag icke annat kan finna, än at sådana författningar blifwa tilökningar eller förklaringar af regeringsformen, uti hwilka riksens ständer gemensamt, enligt deras, i samma regeringsform, heligt giorda förbehåll, böra deltaga, innan de för allmän lag kunna anses; som det äfwen

4) torde wara billigt, at secreta utskottet icke ensamt eller utan rådplägning med plenis sig företager at stifta några inrättningar, ware sig wid academer, gymnasier och scholar, el. med riddareorden, nya tjänster, collegiernas förökande med flera bisittiare, wissa tjänsters indragande, eller flera sådana mål.

5) Och som den projecterade instructionen för secreta utskottet innehåller, det herrar deputerade ei skola wara förbundne at tige, derest något i secreta utskottet emot bemälte instruction skulle företagas; ty utbeder jag mig

äfwen derwid få ärinra, det de i instructionen förbehållna mål dymedelst icke tyckes wara nog omskansade, medan en merkelig skilnad tyckes wara mellan den propositionen: *få lof at tala om jag wil*; och den: *at efter ed förbiudas at tala om jag wil eller ei*. Hwarföre efter min enfaldiga mening de deputerades ed borde få ställas, at deräst de förnimma, det emot instructionen något inom secreta utskottet på banen bringades, sådant ei inom eden bör begripas, men de deputerade wid answar förbindas det samma i ståndets pleno at skyndsamt tillkänna gifwa, icke tillåtande, at dem af twänne stånd, igenom pluralitet, något stillatigande må påläggas, som förr skal skedt wara och de äldre protocoller utwisa.

Hwad målen widkommer, som uti secreta utskottet kunde förekomma, synes de kunna föras under 2:ne titlar:

1) Mål, som röra riksregeringsverket, bestående af utlänska saker, samt en wiss del af riksens hushållning, hwilket altsammans innehålles uti riksdagsordningens 18 § och alt hörer under tysthetseden.

2) Sådana mål, som kunna emot instructionen företagas, och där uttryckeligen böra finnas specificerade: Hwilkas uppgifwande för stånden icke är farligt, men högstnödigt och nyttigt. Hwartil jag äfwen lägger, at jag ei kan finna någon obillighet deruti, om högwördige ståndet pålägger deputerade det som en skyldighet, hwilket hittills warit lemnadt til deras eget behag.

Biskopen herr d:r Troilius: Hwad ultimater angår hafwer secreta utskottet sig ei dermed at befatta, såsom de ock sista riksdag blefwo förbudne, ei eller med tjänster, utan det hörer til secreta deputation. Och hwad angår, at limitera tysthetseden, finner jag, at presteståndet aldraminst bör gifwa dertil anledning.

Wid det uti instructions 9 § anfördes at secreta utskottet aldeles är förbudet emottaga andra ansökningar, än dem som gått genom urskilningsdeputation, och derifrån til secreta utskottet blifwa remitterade; frågade herr archibiskopen, om, när något kommer tit från konung och råd, nog är med bara remisse, och om icke rådet bör säga sin tanka? Hwilket senare bejaka-des.

2. På biskop Troilii föreställning, at ståndet måtte sända til ridderskapet och adeln, och berättta, det presteståndet förehaft instruction, och derwid giort sina anmärkningar, samt begära det och ridderskapet och adeln wille samma ärende förehafwa, blef probsten mag:r Helleday anmodad, at åtaga sig den-

na beskickning, hwilken efter en stund återkom med helsning och tacksäjel-se.

3. Probsten Helleday hemstälte, om icke de mål, som af deputationerna wid sista riksdag blefwo utarbetade, men ei af ständerna afgiorde, utan ligga i pa-queter förseglade, borde denna gången företagas, på det sådant arbete icke måtte wara förgäfwes, och åtskilliga angelägna mål blifwa liggande oexpe-dierade. Härmed instämde kyrkoherden Huss, och begärade, at dessa saker måtte efter numer företagas. Ståndet fant detta för godt, och beslöts, at här-om skulle påminnas i deputationerne.

4. Herr archibiskopen frågade, om ståndet behagade, at electores nu stego neder i sacristian och wälja ledamöter til secreta utskottet? Hwilket samtyk-tes, med förbehåll, at sedlarne ei skulle öppnas förr än här i ståndets rum af herr archibiskopen.

Men innan electores i detta ärendet nedträdde, gjorde herr biskop Troilius den frågan: Om icke episkopi äro sielfwalde nu och i framtiden? som med Ja beswarades; hwarjemte äfwen præses consistorii Holmensis blifwer sielf-wald; men professores, och consistoriales med de andra ståndets ledamöter äro de, som komma at stå på walet.

Och då än ytterligare frågades: Huru många af hwart stift til secreta ut-skottsledamöter tagas skulle; togs det slut, som, til förekommande af miss-hällighet, 1743 års riksdag fattadt, i följe hwaraf de stift, som hafwa 3 eller mindre deputatos komma at alternera med hwarannan, och hafwa i secreta utskottet twänne ledamöter hwar sin gång.

I följe häraf woro några som påstodo, at Wexiö stift och Stockholm äfwen måtte undergå alternativet. Men probsten Helleday yttrade, hwad Stock-holm angår, at quæstionen förr warit rörd, och funnets så mycket mindre möjeligit, at en allena från Stockholms stad skal wara i secreta utskottet, som då wid slutet, när den ena och andra reser bort, ingen blifwer i expeditionen.

Herr biskop Osander förbehöllt Wexiö sin förra rätt at niuta, helst det ock wore af de gamla stiften. Och

Herr biskop Troilius hölt före, at om de 8 gamla stiften ingen fråga borde wara, men om de nyare, om hwilka praxis intygar, at de med hwarandra al-ternerat.

Herr archibiskopen ärinrade, om icke Wexiö stift då borde hålla wid riksdagarna fyra fullmäktige? Hwarpå probsten Rogberg swarade, at det ei wore dertil i stånd, sedan det haft mycken olycka, samt at 1727 års convention nämner allenast tre fullmäktige. Men biskop Troilius hölt före, at det borde tagas ad deliberandum, om icke Wexiö stift, såsom ibland de gamla, bör hålla fyra riksdagsmän.

Herr biskop Beronius önskade weta, hwaruti grunden til denna skilnad låg, antingen i åldern, eller in numero deputatorum? Och swarade herr archibiskopen: Naturligen in numero deputatorum.

Probsten magister Walborg yttrade sig, at hwad Götheborg angick wore dermed sådana omständigheter, som näpligen annorstädes. Där äro rikets considerablesta slott och fästningar, wästersiöiska skepsflottan, mångfaldiga skepshemman, ostindiska handeln och 2:ne gränseprovincer, uti hwilka förefalla oräkneligen många angelägenheter, som i secreta utskottet af twänne deputerade från Götheborgs stift böra bewakas. Hwarmed och probsten Jacobsson sig conformerade.

Biskopen doct. Troilius: Ordningen stiften emellan följa af åldern. Och oss anstår icke, at tillägga ett stift den rätt, som thy ei förr tilkommet. Ty i det man gifwer den det ena stiftet, så tager man den ifrån ett annat.

Herr superintendenten Körning: Jag har funnet det wäl grundadt, at stiften äro efter ordning och ålder rangerade. Men hwad secreta utskottets ledamöter af presteståndet angår, håller jag före, at där bör efterses de deputerades antal från stiftet, så at wi som hafwa tre böra äga lika rätt med de andre; men de stift, som hålla allenast två fullmäktige wid riksdagar kunna hafwa en.

Biskopen herr doct. Troilius hemstälte, om icke delningen så kunde bli, at när Götheborg och Hernösand hafwa två gånger två hwarannan gång, så hafwa de andra en gång två.

Herr superintendenten Körning: Wi böra icke göra lag in instanti.

Herr archibiskopen frågade då, antingen Götheborg eller Hernösand denna gången skulle hafwa två?

Herr superintendenten Körning begärte, at ståndet wille antaga dess hemställande, och, om detta dependerar af de fullmäktigas antal, lemna Hernösands stift at hafwa två denna gången.

Probsten Helleday: Skal nu någon börja med två, så bör Hernösand börja, ty Calmar hade två, och Götheborg har haft förut.

Herr biskop Troilius yttrade sig, at som probsten Ullholm icke ännu fått sin fullmakt, så kunde ei Carlstad nyttia sin rätt, utan får hafwa den sig förbehållen til härnäst.

Herr archibiskopen frågade ytterligare, om då icke Hernösands stift denna gången får två? Och swarades Ja.

Herr superintendenten Lagerlöf begärde til protocolls tagas måtte, at han förbehåller Carlstad stift den rätt och tour det altid haft at sitta i secreta utskottet, och ansåg för betänkeligit, at nu gå det stiftet förbi til ett yngre, hwilket för framtiden torde föda af sig obehageliga efterdömen.

Äfwen förbehöllo sig probstarne Jacobsson och Walborg sitt stifts rättighet, at alternera med Calmar, Carlstad, Hernösand och Gothland, som 1743 års allmänt faststälte convention i samma års protocoll pag. 50 etc. i bokstafwen innehåller, så at Götheborgs stift, som hafwer tre deputerade hwarje riksdag, må, likaså wäl som Wexiö och Hernösand, niuta sin ordning til godo, helst ofwannämde öfwerenskommelse, efter protocollets innehåll, sträcker sig til futurum alt framgent.

5. Som superintendenten doctor Kammecker för sin ohelsa, ei ännu kunnat komma up i ståndet, blefwo probstarne Brauner och Walborg anmodade, at innan walet til secreta utskottsledamöterna anstältes, honom, på ståndets wägnar, besöka och fråga, om hans helsa honom tillåter, at snart komma up i ståndet, samt göra där och i secreta utskottet biträde. Hwarpå h:r superintendenten med helsning tillbaka gaf tilkänna, at han med det första hoppades kunna sig i ståndet infinna och göra biträde i secreta utskottet.

6. Electores aflade electorseden.

7. Uplästes ridderskapets och adelns extractum protocollis under detta datum,¹ angående riksrådswalet, som det för godt funnet låta anställas. Afgick til lofl. borgareståndet med påskrift, at det i presteståndet war upläst och gilladt.

8. Tilsades at om måndag electorer til rådswalet i ståndet wäljas skulle af electorerna.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 2.

Probsten Trägård förbehölt, at ståndet, och icke dess electorer, skulle wälja råselectorer, efter detta wore ett högre mål, som både efter wanligheten och regeringsformens 12 § hela ståndet tilkommer.

Herr biskop Beronius samt probstarne Schörling, Helstadius och Fundan woro af samma tanka, och gjorde lika förbehåll.

Herr biskop Troilius yttrade, det electores brukas at wälja alt, som i ståndet wäljas skal, och således jemwäl råselectorer. Äfwen är praxis sådan hos ridderskapet och adeln, at råselectorer wäljas af electorerna. Änteligen beslöts, at ock så i ståndet ske skulle.

9. Electores nedträdde i sacristian at wälja secreta utskottsledamöter.

10. Borgmestarna Finérus och Renhorn företrädde från borgareståndet, och berättade, at det förehaft secreta utskottsinstruction och eden.¹ Den senare bifaller det aldeles, men wid den förra är följande at ärinna:

Wid 3 § at secreta utskottet må inkomma med pålitelig beskrifning om giorde tilökningar af betiäning och löningar wid alla stater öfwer 1696 års stat, med bifogadt betänkande, hwilka betiänte och löningar eller andra utgifter hädanefter til statens lisa må kunna indragas.

Wid 6 § finner borgareståndet nödigt tillägga, det secreta utskottet må tilse, om icke nu mera alla fordringar äro betalte, så at riksens ständers contoir samt lön- och betalningsafgiften må kunna indragas, öfwer hwilket alt extractum protocollis aflemnades.

11. Uplästes ett memorial från fältmarskalken herr baron von Ungern Sternberg,² det ständerne måtte inhemta, hwilket departement i rådet fordrar förstärkning.

12. Electores återkommo, då herr biskop Halenius sig så yttrade: Wi hafwa efterkommet wår skyldighet, och waldt secreta utskottsledamöter. Vota aflemnades förseglade i ett paquet til herr archibiskopen at blifwa liggande, tils instruction är författad.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 88.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 8. Även 27 oktober.

13. Brefwet, som upsatt war til Hans Kongl. Maj:t angående Rutström, uplästes och bifölls.

14. Probsten Stierner gjorde förfrågan, om man får anmäla såsom besvär wid riksdagen, at ei wist är utsatt, huru många hus pastores wid prestegårdarna böra hålla, hwarigenom mycken oreda förefaller wid husesyner, och presteenkor beswäras, at betala husröta för flera hus, än de torde wara pliktige.

Herr biskop Troilius hölt före, at, där conventioner äro, må de icke uphäfwas, ty man kan då få mindre för mer; men hwar de icke äro, kunde de ske, och sedan til konungen insändas.

Probsten Schenberg berättade, det han äfwen hade denna sak at andraga, och lofwade ståndet, at den en annan gång närmare företaga.

Den 27 Octobris

1. Herr archibiskopen berättade, huru h:r grefwen och landtmarskalken, under det ståndens talemän woro i går med honom i samtal, ei kunde försäkra om riksrådswalet, ehuru sist så beslöts, kunde i dag gå för sig, efter i morgon infaller Simon Judæ dag, som torde göra, at en dag går emellan, innan förslagen kunna Hans Kongl. Maj:t presenteras, och saken således afgöras. Men ståndet torde få närmare notice härom från ridderskapet och adeln. Imedlertid kunde nu afgöras, hwilka skola blifwa rådselectorer.

H:r doctor Hausswolff frågade om rådselectorer skola wäljas af hela ståndet, eller af electorena?

Herr biskop Troilius ärinrade, huru i sista pleno afgjordes, at electores detta wal förrätta skola. Och som detta kommer öfwerens med praxis i de andra stånden, där electores wälja alt, samt utmerker ståndets billiga förtroende för electorena, så wore betänkeligit, at häfwa och å nyo uptaga, hwad en gång är öfwerenskommet och afslutadt.

Doctor Filenius och kyrkoherden Huss lade til, at electores redan gjort sin ed at wälja til alla deputationerna, och

Kyrkoherden Palmerus yttrade: innan electores skulle wäljas, war allmänt öfwerenskommet, at de skulle wälja til alla deputationer, och wisar 12 § reger.formen, samt 14 § riksdagsordningen, när de jemföras, at här är deputation. Hwarwid

Herr doct. Hausswolff hade at ärinra, det i en deputation är notarius, som förer protocollet, men icke wid rådswal.

Probstarne Trägård och Schörling, ehuru de ei kunde finna nog grund der-til i regeringsformen, respecterade de dock hwad pluraliteten afslutadt.

Herr biskop Beronius förklarade sig icke hafwa misstroende til electores i denna puncten, men wiste icke i början, at electores skulle wälja mera än til secreta utskottet. Tillade ock, at den methode ståndet förr brukat, ei warit olaglig, men haft den förmon med sig, at hwilken ei funnet sig wid at sittaa i den eller den deputation, kunde sig sådant afsäja.

2. H:r doct. Celsius anmälte, det d:r Forsskåhl wore af sjukdom hindrad at upkomma.

3. Electores gingo ned i sacristian, at wälja rådselectorer, och efter förrättadt wal återkomma med rösterna i ett försegladt omslag, som til herr archibiskopen lemnades.

4. Uppå probsten Helledays ärinran beslöts at ledamöter til urskilningsdeputation skulle wäljas, innan ståndet denna gång skiljes.

5. Herr archibiskopen anmälte probsten Jacobssons begäran om extractum protocollis af ståndets resolution i saken angående riksdagsfullmäktigskapat för Götheborgs consistorium, och blef samma extract honom bewiljad.

6. Probsten mag:r Manquer frågade, hwad reflexion ståndet behagade göra på fältmarskalken friherre Ungern von Sternbergs memorial,¹ hwaruti underställes, at riksens högl. ständer antingen af protocoller och acter, eller, där rådswalet straxt företages, af Kongl. Maj:t i rådet göra sig underrättade, hwilket departement i rådet förnämligast fordrade förstärkning; och gaf tillika anledning at omröra, hwad af electorerna wid rådswalet skulle i akt tagas. Sedan altså härom blifwit taladt, och h:r biskop Troilius ärinrat, at 12 § regeringsformen jemte eden lägges til grund för electores; blef beslutat, at ståndens electorer skola med hwarannan detta afgöra, som de bäst och nyttigast finna, helst emedan om ståndet fastställer något wist electorerna til efter rättelse, det wore at sätta dem uti inaction.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 8. Även 25 oktober 1755.

7. Uplästes instruction för urskillningsdeputation.

8. Secreta utskottsinstruction ankom från ridderskapet och adeln, med påskrift, at secreta utskottsinstruction förblifwer nu denna, såsom wid förra riksdagarna, allenast med tillägning, angående statsverket, at hwad som deraf, enligt lag och utom rikets skada, kan och bör upgifwas til riksens ständer, kommer af secreta utskottet at gifwas plena wid handen. Och wid 3 § tillägges, det secreta utskottet måtte inkomma med pålitelig beskrifning om de gjorde tilökningar af betiäning och löning wid alla stater öfwer 1696 års stat, med bifogadt betänkande, hwilka betiänte och löningar eller andra utgifter hädanefter til statens lisa må kunna indragas. Äfwen tillägges wid 6 § det secreta utskottet må tilse, om icke nu mera alla fordringar äro betalte, så at riksens ständers contoir samt lön- och betalningsafgiften må kunna indragas. Wid slutet tillägges, at på händelse secreta utskottet skulle til sig draga och til afgörande företaga sådana mål, som icke til dess åtgärd, efter den här författade instruction hörer, utan riksens ständers gemensamma avslutande underställas bör, skal sådant wara aldeles ogildt och kraftlöst.

Presteståndet biföll ridderskapets och adelns tillägning, så wäl som instructionsformulairt, men tillade sielf följande: At alla de saker i gemen, som höra til plenorum afgörande, och i synnerhet, hwad som rörer tilökning i tull, accis och andra pålagor, ei måtte i secreta utskottet uptagne warda, utan at sådant förut blifwer stånden tilkänna gifwit, jemte skäl, hwarföre secreta utskottet funnet sig föränlätet, at med samma ärender sig befatta, på det ei vidare må ske, hwad som redan händt, at dubbla expeditioner utgått til Hans Kongl. Maj:t i ett och samma mål, den ena ifrån riksens ständer, den andra ifrån secreta utskottet.

Sedan detta war påskrifwet, afsändes instruction til borgareståndet.

Widare uplästes edsformulairt,¹ som af ridderskapet och adeln ei war påskrifwit. Och som där sagnades orden: *Hans manliga bröstarfwingar*, som tilförene warit införde; så befalltes notarien mag:r Gråberg, at förfråga sig härom, och kom tillbaka med swar, at detta skulle wederbörligen i akt tagas.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 11.

9. Uplästes cammarherren von Essens memorial,¹ innehållande några påminnelser wid instructionen för riksens ständers secreta utskott, som äfwen hos ridderskapet och adeln war upläst.

10. Uplästes borgareståndets extractum protocolli,² at ett wist sätt måtte widtagas, hwarigenom god ordning och öfwerensstämmande uti handlingar emellan riksens ständers cancellier winnas kunde.

11. H:r doctor Celsius lät til protocolls taga, det hans önskan wore, at, sedan deputationernas instructioner blifwit wäl utarbetade, de ock måtte tryckas, på det widlöftiga deliberationer derom wid riksdagarnas början må undwiskas.

12. Blef öfwerstens gref Adam Horns memorial upläst,³ angående at secreta utskottets ledamöter, igenom tysthetseden, ei må så förbindas, at de derigenom förmenas upplysa sina medbröder af riksens ständer, som om statsverket ei kunna hafwa tillräckeligt lius.

13. Inkom ridderskapets och adelns extractum protocolli⁴ om de deputationer, som ridderskapet och adeln för godt finner komma nu genast at utnämnas, näml. 1) Secreta utskottet. 2) Secreta deputation. 3) Urskilningsdeputation. 4) Expedit.deputation. 5) Justitiædeputation. 6) Camar oec. och com.deputation. 7) Bergsdeputation. 8) Land och siö mil.oec. deputat., uti hwar och en af hwilka tolf ledamöter nämnas af ridderskapet och adeln, utom secreta utskottet, men i cammar oecon.deputation tretiotwå af adeln, och änteligen 9) Allmänna beswärsdeputation, äfwen med tolf af adeln, utom deputerade från landet.

Probsten Fundan hemstälte härwid, om icke nödigt wore, at sätta en ecclesiastique deputation, som kunde uptaga mål angående religionen, som äro oändeliga från alla rikets orter, och trodde at presteståndet hade egentligen at tänka på detta.

Herr archibiskopen utlät sig, at detta förtiänte all eftertanka, och wore ganska wäl proponerad; men lemnade at besinna, om icke, där denna depu-

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 1b.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 89.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 1a.

⁴ Borgarståndets arkiv, R 1334, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 2.

tation sattes, presteståndet kunde hafwa at wänta nya kyrkoordningen och consistorium mixtum, hwilket herr archibiskopen ei tror wore förståndet angenämt.

Herr biskop Troilius tackade probsten för denna proposition, och hölt nödigt, at något expedient derwid tages; men fruktade, at en sådan deputation torde gifwa anledning til något, som wore ståndet obehageligt; dock styrkte dertil, at inom ståndet måtte läggas handen wid ecclesiastique mål, på det något deruti måtte blifwa giordt: beklagade, at christendomen hos oss är förfallen, och at orsaken dertil är en förfallen kyrkodisciplin som ei kan hielpas, om ei ståndet får något tillbaka af dess behöriga *jurisdictio ecclesiastica*.

Herr archibiskopen tillade, at religionsenheten, såsom en *res privilegii*, bör återwinnas, om christendomen skal kunna uphielpas.

H:r doct. Celsius förestälte, om icke ståndet inom sig kunde sätta en deputation, som går igenom sakerna, dem utarbetar, och sedan lägger ståndet före det som är utarbetadt.

Detta fants godt, och beslöts, at 12 eller 16 ledamöter skulle sättas häröfwer, så snart man skilt allmänna beswären från sig.

14. Inkom fältmarskalkens baron von Ungern Sternbergs memorial,¹ som ridderskapet och adeln bifallet, med påskrift, at dess electorer til rådswalet, utan tillägning eller inskränkning af hwad 12 § regeringsformen och deras ed innehåller, måge författa och inkomma med förslag til de lediga rådsämbeten, såsom electorerne finna göromålens angelägenhet kräfwa.

Presterskapet biföll detta på samma sätt som ridderskapet och adeln.

15. Inkommo 2:ne fullmagter för herr superintendenten doctor Körning.

16. Företrädde fyra deputerade från borgare och bondestånden med project til anslag för urskilningsdeputation, som redan i ståndet blifwit upläste; berättandes rådman Helleday, såsom ordförande, at borgareståndet giort derwid sina ärinringar, angående enskilda beswär och at de allmänna gå förbi urskillningen; hwilket bondeståndet bifallet.

Sedan deputerade afträdt uplästes borgareståndets ärinringar, som woro följande: Aldenstund ståndet ei kan undgå, at först urskilja de ärender, som

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 8. Även 25 oktober 1755 samt tidigare samma dag.

ståndernes fullmäktige ärna hos riksens ständer anmäla, hwilket ei så hastigt hinner förrättas, som dem för enskilte personer uti urskilningsdeputations instruction utsatte tiden af en månad innehåller, och en stads eller menighets angelägenheter, som ståndet ei kan uptaga ibland dess allmänna beswär, utan för egen räkning och för sig sielf komma hos riksens ständer at anmälas, således tarfwa tilräckeligare och längre tid til anmälande i urskilningen, än enskilta personers ansökningar; hwarje stånds allmänna beswär icke eller synas nu mera än wid förra riksdagar böra gå igenom urskilningen, utan för bättre ordning, och til befordran af skyndesammare slut i sådana allmänna mål, bequämligast kunna uptagas och afgöras til ståndens ompröfwande uti den wid alla föregående riksdagar wanliga allmänna beswårsdeputation. Fördenskull finner borgareståndet, at den ståndsledamot, som för sin stad eller ort nödgas, efter föregången urskilning i sitt stånd, wända sig med dess angelägenhet enskildt til riksens ständer, bör niuta den i urskilningsdeputations instructions 24 § utsatta tiden af sex weckor ifrån riksdagens första utblåsning til godo, och at de af hwarje stånd til antagande allmänna beswär måge nu som wid sista riksdag, icke uti urskilningsdeputationen, utan uti den wanliga allmänna beswårsdeputationen uptagas, öfwerses och behöriga resolutioner deröfwer, til plenorum utlåtande, derstädes författas, men i öffrig, och hwad enskilta personers ansökningar betrefwar, bifalles projectet.

Bondeståndet hade til alla delar bifallet detta borgareståndets yttrande.

Presteståndet biföll borgareståndet med den tillägning, at, enligt hwad äfwen sista riksdag faststältes, beswårsdeputation intet bepröfwande äger i de mål, hwaröfwer andra deputationer, efter förut lemnad remisse, afgifwa deras betänkande, utan i fall beswårsdeputation skulle wara af annan tanka, den då, jemte det ena projectets insändande til plena, äfwen sitt eget aflemnar, och det riksens ständers bepröfwande underställer.

17. Vota til secreta utskotts ledamöter öppnades, och, efter skedd sammanräkning, befunnos följande utom herrar præsules och præses consistorii Holmiensis, hafwa fått dertil de flesta röster, nämligen

Professor d:r Benzelstierna, kyrkoh. d:r J. C. Hausswolff, probsten m:r Helleday, domprobsten d:r Filenius, kyrkoherden h:r Palmerus, öfwerhofpr. d:r Noring, domprobsten m:r Liungberg, probsten d:r Lidius, probsten m:r Strang, probsten m:r Rogberg, professorn d:r Mennander, professorn m:r Gadolin, probsten m:r Trägård, probsten m:r Walborg, kyrkoherd. m:r Huss,

kyrkoherden m:r Åkerman, hwilken sistnämde blifwit wald, i anseende til h:r superintendenten Kammeckers warande siukdom.

18. Nämdes följande til ledamöter i urskilningsdeputation, nämligen

Profes. och kyrkoh. d:r Celsius, probst. m:r Helleday, probsten mag. Schenberg, probst. m:r Helstadius, probsten mag:r Strang, kyrkoherden m:r Huss, hwilka derjemte komma at sittaa i expeditionsdeputation.

Den 29 Octobris

1. Herr archibiskopen berättade, at h:r grefwen och lantmarskalken sig utlåtet, det han i ståndet wil gifwa tilkänna, när rådsualet, som i dag skal för sig gå, kommer at hållas, och företogs emedlertid at öppna de förseglade vota til rådselectorer, då följande bekommo pluraliteten af rösterna, nämligen

H:r biskop Halenius, herr biskop Troilius, herr biskop Beronius, herr superintend. Kiörning, kyrkoh. d:r Hausswolff, probst. m:r Schiörling, probst. m:r Helstadius, probst. m:r Stierner, kyrkoh. h:r Godenius, profess. m:r Gadolin, kyrkoh. m:r Rogberg, kyrkoh. m:r Ziebeth.

Herr biskop Beronius begärade, at detta ärende måtte transporteras på någon annan af de öfrige ståndets ledamöter, som efter vota woro närmast de utnämde, efter herr biskopen til detta angelägna måls handhafwande, som borde ske med all ömhet, hwarken ägde nog helsa eller den förmån at känna dem, som til ett så högt och wigtigt ämbete skickelige woro. På herr archibiskopens och fleras anmodan lät dock herr biskopen sig öfwertala, at blifwa en bland electores.

Probsten Fundan androg sal. herr archibiskopens Jacob Benzeli förbehåll, at ingen borde komma i wal til riksråd, som wore i rang under öfwerstar, och förklarade sig wara af samma tanka, hwarmed ock herr biskop Troilius instämde.

2. Förmälte herr archibiskopen, huru han haft tilfälle at höra, det i hofconsistorio warit före en hofmusicants hustru, som antaget catholska religion, den hannes man warit född uti och tilgifwen, men at, sedan hon ei stått at öfwertygas om sin wilfarelse och öfwertalas at gå tillbaka, fått Hans Kongl. Maj:ts befallning at gå utur riket, som ock skedt. Äfwen at en gardiessoldat, som taget til hustru en enka af lutherska läran med twänne barn, sedan han

med h anne aflat ett barn och låtet det af catholsk prest döpa, på tiltalan af wederbörande presterskap, sagt, at han ei bättre förstått, och lofwat dermed afstå en annan gång; men icke desto mindre giort sedan likaledes med det andra barnet, och står nu til ansvar så w l derföre, som at han upfostrar stiufbarnen i samma lära.

Härunder f orededde herr öfwerhofpredikanten doct. Schröder en af Hans Kongl. Maj:t til consistorium urbicum afg angen n dig skrifwelse, som uplästes, deruti Hans Kongl. Maj:t nådigst förklarar sig hafwa uti sorgfälligt öfwerwägande komma låtet den af bemälte consistorio öfwerklagade oreda och sielfsw ld, som de h rwarande ministrers prester af catholska religion åstadkomma, i det de, twärt emot religionsstadgarna gifwa allom fritt tilträde til sin gudst anst, och föra dem af w r församling til sina wilfarelser, samt befatta sig med brudwigslar, barndop och andra presterliga f r rtningar, som dem icke äro till tne, hwarföre Hans Kongl. Maj:t, utom eftertryckeliga föreställningar, genom cancelliepresidenten, til de h rwarande minister af catholska läran, at deras prester ei m  sträcka sitt ämbete längre än til ministrernas eget husfolk, äfwen anbefalt justiti cancelleren, at antyda fiscalerna, at häruti wara waksamma, samt göra willigt och alfvarsamt ämbetes biträde, då hos dem någon angifwes, at antingen hafwa affallet til den catholska läran, eller, emot religionsstadgarna, biwista den catholska gudst ansten, eller betiäna sig af catholska presternas f r rtningar.

3. Projectet til anslag för urskilningsdeputation, som tilförene i ståndet förewaret, kom å nyo från ridderskapet och adeln, som bifallet, at terminen f r alla ansökningar m  blifwa sex weckor från riksdagens första utblåsning. Och afgick til bondeståndet med lika bifall.

4. R dselectores aflade eden, och afgingo efter undf ngen kallelse, til secreta utskottsrumet, at förrätta rådswalet.

5. Uplästes kryddkr maren Molins memorial,¹ hwaruti han anhölt om ståndets recommendation til afsättning på Gezelii Nya Testamente, det han låtet å nyo upl gga, och beslöts, at ståndet wille låta komma i circulairet om detta arbete, det annexerna i riket ei kan wara betaget, at, til comministrorum behof, inlösa exemplar häraf f r kyrkans penningar, n r pastor och församling-

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 12.

ar gemensamt finna, at dertil råd och utwäg gifwes: och, skulle tillika förmärkas, at hos biskopinnan i Wexiö finnes ett antal 30 exemplar af Gamla Testamentet.

Herr biskopen Osander lofwade at skrifwa til Wexiö consistorium om det Nya Testamentet; hwarifrån underrättelse kan afgå til stiftets presterskap. Likaledes lofwade probstarne Jacobsson och Walborg, at härom skrifwa til sina committenter.

6. Ankommo kyrkoherden doctor Hausswolff och probsten Helstadius, med helsning från samtliga electorerne, och aflemnade förslag til ett rådsrum, hwarå woro upförde hofcancelleren friherre Carl Otto Hamilton, generalmajor Lantinghausen, och öfwerste friherre Otto Flemming.

Sedan doct. Hausswolff berättat, at quæstion warit moverad, huru wida general Lantinghausen wore swensködd, och at man funnet, det han wore född i Åbo, förklarade sig ståndet ei hafwa något wid förslaget at påminna.

7. Ankom kyrkoherden Ziebet ifrån electorerne och anmälte, at på riddarhuset något hinder upkommet angående riksrådsförslagen, så at ei något förslag i dag wore at wänta.

Den 30 Octobris

1. Kyrkoherden doctor Forsskåhl lät i ståndet tilkännagifwa sin opasslighet.

2. Inlemnade herr superintendenten Lagerlöf den från consistorium i Carlstad med posten til honom ankomne fullmagt¹ för lectorn och probsten Ullholm at wara riksdagsman, hwilken fullmagt tilstältes h:rr deputerade til genomseende. Imedlertid, och emedan probsten Helleday, såsom äfwen deputatus ei ännu upkommet, hemställte herr biskopen Troilius om det icke wore mera ordning, och kunde skaffa större förtroende, när stiftets biskop är å consistorii wägnar sielf närwarande, och ei flere, utom honom, än en fullmäktig för stiftet hålles, at samma fullmäktig wore utom consistorium. Detta bifölls, at consilii loco i ståndets circulair inflyta. Frågades äfwen, i den

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 5.

händelse stiftets biskop ei är närvarande, om consistorii fullmäktig icke bör hafwa pastorat? Swarades Ja.

Samtel. deputerade med probsten Helleday trädde nu tillsammans, och efter en stund åter infunno sig i ståndet: Berättandes herr biskopen Halenius, at fullmagten wore aldeles enlig med formulairet, underskrifterna riktiga, och pluraliteten ren: De dubia, som blifwit ståndet bekante, woro äfwen examinerade; och at probsten hade ett prebendepastorat wore intet skäl, som kunde göra honom inhabile riksdagsman. Det enda betänkelige wore härwid, at i rådcammarens extracto protocolli, som förmäler, at klagomål inkommet, stå orden: *ibland annat*, hwarföre ståndet ei lärer kunna häruti resolvera, förr än man antingen fått beswären ned ifrån kongl. cancelliet och sedt, hwad det kunde wara för annat, eller ock swarat Hans Kongl. Maj:t, at i 1751 års riksdagsprotocoll ingen protest finnes wara giord, mera än at probsten Risell giort på probsten Ullholms fullmagt ett reservatum, som i ståndet ei borde attenderas. Annars, om wi säja, at han skal intagas, kunde Hans Maj:t säja contrarium.

Herr biskop Troilius sade sig hålla anständigast och för ståndet tämligast, at gå til cancelliet och begära ned acterna: hwaruti ock ståndet sluteligen stadnade.

Notarien sändes derföre til cancelliet, och råkade revisionssecreteraren Rozir, som sagt, at revisionssecreteraren Stockenström taget dessa acter til sig, men lofwat ärinra honom derom, och, om möjligt wore, skaffa dem i dag til ståndet.

3. Probsten Stierner inlemnade åter en fullmagt til de tre som förr inkommet, hwilken hade sin riktighet.

4. Ankom bud ifrån riddarhuset, at presteståndets rådselectorer skulle med de andra ståndens electorer sammanträda til fortsättiande af rådsualet.

5. Protocollen af d. 24 och 25, samt större delen af d. 27 Octobris justerades.

6. Kommo professoren mag:r Gadolin och kyrkoherden mag:r Ziebeth med helsning ifrån electores och berättelse, at Hans Maj:t i nåder behagat af de föreslagne utnämna til riksråd hofcantzlern baron Carl Otto Hamilton. En stund derefter företrädde probsten Stierner och kyrkoherden Godenius med

berättelse, at electores supplerat det förra förslaget med statssecreteraren baron von Höpken, då

Herr archibiskopen yttrade, at ståndet ei hade något härwid at påminna, men, så framt de öfrige stånden gjorde någon ärinran, begärade ståndet, at deraf del undfå.

Efter deputerades afträde sade probsten Fundan sig ei weta, det så wara borde med förslagen, at när en är derpå afgången, de då allenast med en i stället suppleras, emedan sådant antingen syntes binda Hans Maj:t händerna, eller blefwe det departement i rådet ei nog förstärkt, som fordrar militaire personer, i fall Hans Maj:t ock nu nämner på detta förslag en af civile staten.

Probsten Helleday ansåg det för aldeles möjeligit, at alla råd, som komma at af Hans Maj:t nämnas, kunde blifwa af civile staten, efter Hans Maj:t icke är bunden wid at taga den första eller andra i ordningen.

Doctor Celsius hölt före, at wid riksrådswal electores böra hafwa sig instruction föreskrefwen.

Herr biskop Osander utlät sig: Wi böra draga det underdåniga förtroende til Hans Kongl. Maj:t, at han nämner dem, hwilka rådets departements behöfwa til förstärkning.

7. Fältmarskalken baron von Ungern Sternberg anmälte sig til företräde som ock lemnades. När han war inkommen, gaf han med all ärebetygelse och ett rördt sinne wid handen, huru han funnet sig föranlåten, i anseende til en skrift,¹ som utkommet, at ingifwa hos ridderskapet och adeln sina påminnelser derwid, och föreställa betänckeligheterna af de fölgder, som samma skrift kan hafwa med sig.

Han hade förut i ett memorial begärat at ridderskapet och adeln wille taga sådana mått, at riksdagen måtte förkortas och icke med onödiga saker utdragas. Men derpå hade han i berörde skrift blifwit skändeligen angripen, och räknad bland de illsinnade, som icke försuma sig, at arbeta och ropa på riksdagens förkortande, och det i sielfwa början, så snart de merka, at deras ställning ramlat öfwer ända, och alt hopp förswunnet, det deras olyckliga afsigter kunna winna framgång. Understälte derföre presteståndet, sedan han det i sitt stånd anmält, om hwad man talar i wälmening skal så anses. Han trodde

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4a.

hwar redelig svensk lærer finna en styggelse för ett sådant afgrundsfoster, som ligger doldt i mörkret; hoppades hafwa förtränt at blifwa bibehållen wid sin heder och ära, och anses för en redelig svensk man, samt wore föränlåten at begära arrest på censor¹, til dess han får weta hwem auctor är, den han förklarade för infame. Tog härmed afträde, då

doctor Celsius sade, at hwad händt herr fältmarskalken kunde något hwar befara, om icke en så hård och obetänksam penna blefwe hämmad; och wore således derwid ett commune interesse at göra h:r fältmarskalken handräckning.

Herr archibiskopen yttrade sig: Jag lærer ock i min ordning behöfwa göra min ärinran om något, i anseende til den anonymiske skrift, som utkommet under titul af Ärlig Svensk, och inhemta högwördige ståndets tankar, hwar-efter jag kan taga mina mesures. Imedlertid har jag nu at berättat, det twänne memorialer äro inkomne, som ridderskapet och adeln påskrifwit, det ena af landshöfding Lindenstedt,² det andra af fältmarskalken baron Ungern, hwilka komma at upläsas in pleno.

Närwarande ståndets ledamöter begärade, at dessa memorialer måtte nu upläsas, hwilket skedde, och lemnades de sedan til notarien, at åter förekomma och upläsas, då hela ståndet är tilsammans.

Doctor Celsius trodde, at h:r fältmarskalkens sensible memorial gáfwe hwar och en anledning, at gärna se, det denna skrift ju för dess hältre komme under ständernas skärskodande och wederbörliga censure, emedan, om den så är beskaffad, som h:r fältmarskalken föregifwit, det kunde hända, at den samma förorsakade honom och flera mycken chagrin. Och hwad studium juris publici angår, som Lindenstedt i sitt memorial recommenderar, hölt herr doctorn för nyttigt, at ett arbete in jure publico blefwe författadt, som komme at censureras af ständerna, och wore så tydeligen skrifwit, at ei hwar en, efter sitt behag, hade tillfälle at commentera deröfwer.

8. H:r professor Gadolin med kyrkoherden magister Ziebeth företrädde, och berättade, at Hans Kongl. Maj:t af det andra förslaget behagat nämna til riksråd öfwersten baron Flemming.

¹ Censor librorum var Niklas Oelreich.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4b.

9. De åstundade acter angående probsten Ullholm blefwo från kongl. cancellet insände, och sedan de woro upläste, samt de närwarande deputati, som tilförene suttet öfwer denna sak, sade sig ei hafwa derwid ytterligare at påminna; resolverade ståndet, at honom intaga, som ock skedde, då han under rättades om ståndets slut, och lyckönskades.

10. Ståndet skildes åt, sedan det fått bud från råselectorerna, at för dem ei wore widare i dag at förrätta.

Den 31 Octobris

1. Under det råselectores woro i secreta utskottsrumet, syslosatte med riksrådswalet, berättade herr archibiskopen, det han sedt af sista riksdagsprotocollen, at ståndet då welat hafwa herrar doctores Hallman och Loman anmodade, at taga swenska psalmboken under revision hwad poë sien angår. Men som då alsintethärom til bemälte doctorer blifwit expedierat, ty befalltes at detta nu skulle til minnes föras.

Psalmbokens förbättring i denna puncten så wäl som tilökning med flera psalmer ansåg ståndet nödig. Men för närwarande mente herr archibiskopen ei mera wara til görandes, än utse inom och utom ståndet sådana personer, som åtaga sig at lägga handen härwid, och sedan inkomma med deras arbeten til ståndet, at här samlas ett förråd, tils tempora blifwa pacatiora, då man kan gå til Hans Majestät, och i underdånighet anhålla, det inga psalmböcker på några år må tryckte blifwa, at de gamla emedlertid få gå undan och en ny uplaga blifwa nödwändig. Emedlertid borde detta alt ske i mycken tysthet emellan dem som härwid komma at sysla.

Utom förberörde doctores nämdes såsom skickelige til ett sådant arbete professoren och kyrkoherden här i staden doctor Celsius, kyrkoherden Luth från Scara stift, probsten Trägård från Lunds stift, kyrkoherden Bergman från Carlstad stift, professorn och kyrkoherden Burman från Hernösands stift; och berättade derjemte doctor Benzelstierna, huru professor primarius i Upsala doctor Olof Celsius gått igenom hela psalmboken särdeles hwad metren angår, och twiflade icke, at sistnämde doctor skulle lemna samma arbete til ståndet, om han derom blefwe anmodad.

Probsten Trägård ärinrade, at en instruction för dem som häruti skulle arbeta, borde upsättas, hwilket bifölls.

Tillika nämdes wid detta tillfälle, huru boktryckare företaget sig egenwiliga ändringar både i bibel, psalmbok och catecheser, hwilket borde förekommas.

2. Kyrkoherdarna magister Ziebeth och Rogberg kommo i ståndet och aflemnade tredie förslaget til ett ledigt rådsämbete, hwarpå woro upförde generalmajoren och commendeuren Lantingshausen,¹ statssecreteraren och commendeuren baron von Höpken, samt justitiæcancellern och riddaren Lagerberg.

Kort därefter företrädde probstarne magister Schörling och Stierner med berättelse, at Hans Kongl. Maj:t utnämndt justitiæcancellern och riddaren Lagerberg.

3. Åter ankommo nyssbemälte probstar, och upwiste fierde förslaget, hwarpå war upförd, i stället för Hans Excellence Lagerberg, ammiralen, riddaren och commendeuren Ruth.

4. Uplästes ett memorial angående skriften *Ärlig Swensk*,² som hos ridderskapet och adeln war påskrifwit, undertecknad af cammarjunkaren baron Reuterholm,³ då herr archibiskopen förmälte, det han ock låtet, angående den skriften, til Hans Kongl. Maj:t i sommars afgå ett underdånigt memorial, som herr archibiskopen lemande til ståndets ompröfwande. Detta begärade närwarande ståndets ledamöter måtte blifwa upläst, som skedde, hwaruppå ståndet aflade hos herr archibiskopen sin tacksäjelse för dess hafda möda och betygade nit at befreda sanningens ord för alt missbruk, och anhölt, at detta memorial måtte genom trycket allmänt göras. Hwilket och biskopen herr doctor Beronius förklarade wara sin önskan, när han sedan upkom och härom underrättades. Emedlertid, och som i denna skrift ofta omtalas folk, som skola wara böge för souveraineté och ändring i fundamentallagarna, yttrade sig herr archibiskopen, at den må wara förbannad, som souveraineté hafwa wil, och någon ändring i våra fundamentallagar åstundar, hwaruti alla med herr archibiskopen instämde.

¹ Läs: *Lantingshausen*.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 52. Även 4 november 1755 § 5.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4.

Probsten Fundan understälte, om icke ståndet, innan det nu åtskildes, funne sig wid, at genom ett memorial anhålla, det boktryckaren måtte förbudas trycka flera ark av Ärlig Swensk.

Probsten Jacobsson: Förmenar ock, at uti merbemälte weckoskrift finnas några eftertänkelige utlåtelse, som kunde synas anstötliga för nästgränsande, och äfwen flera puissancer och riken, hwilka icke hafwa sådan regeringsforme, som uti vårt kära fädernesland allmänt är gillad och wedertagen, och fördenskull tyckes ofta omrörde skrift, oförgripeligen sagt, böra inhiberas.

5. Kyrkoherden doctor Hausswolff och probsten Schörling upkommo och förmälte, det Hans Kongl. Maj:t, af sista rådsförslaget nämndt ammiralen och commendeuren Ruth at wara riksens råd. Och efter en stund ankommo samtelige rådselectorerne, dem herr archibiskopen, å ståndets wägnar, betackade för sin hafde möda. Berättade derpå, huru, under electorernas frånwaro, i ståndet inkommet trenne memorialer, ifrån fältmarskalken von Ungern, landshöfding Lindenstedt och cammarjunkaren Reuterholm, som blifwit upläste, i den tanka, at de åter skulle upläsas, enär hela ståndet kommo tilsammans. Herr archibiskopen fortfor at berätta, huru äfwen blifwit upläst det memorial, som han til Hans Kongl. Maj:t upsatt och afgå låtet rörande skriften Ärlig Swensk, samt at probstarne Fundan och Jacobsson, näst förr än electores i ståndet inträdde proponerat, om icke rådeligit skulle finnas, at utdrag af protocollet afginge til de andra stånden, at med denna skrifts vidare utgifwande och tryckande måtte innehållas.

Herrar biskoparne doct. Halenius och doctor Troilius förbehöllo, efter de ei ännu kunde saken, at dessa memorialer, enligt riksdagsordningen, måtte blifwa på bordet liggandes til nästa plenidag; tackade emedlertid herr archibiskopen för hwad han gjort härwid, och höllo före, at den saken bör afgöras på ett sätt som är ståndet wärdigt.

Herr biskop Beronius yttrade sig wara af samma tanka.

6. Förestälte herr archibiskopen, om icke ifrån ståndet kunde gå extractum protocolli af innehåll, at, när remisser afgå ifrån Kongl. Maj:t 1) ett exemplar kommer til hwart stånd 2) Kongl. Maj:t och rådet tillika säja sin tanka.

Herr biskop Troilius hölt för bäst, at härom först talas med h:r landtmarskalken och de öfriga talemännen, hwarom herr archibiskopen blef anmodad.

7. Kom at talas om det icke wore nödigt, at instruction för secreta utskottet tryckas måtte? Och fant ståndet det wara godt, men wille ytterligare derom öfwerenskomma.

Den 3 Novembris

1. Herr archibiskopen gaf wid handen, huru anslag til denna sammankomst blifwit giort, at de som blifwit walde til deputerade i secreta utskottet måtte i ståndet sin ed aflägga, medan de i dag komma med de andra ståndens deputerade i secreta utskottsrumet at sammanträda.

Til den ändan upropades berörde deputerade, ibland hwilka kyrkoherden Åkerman blifwit wald i stället för superintendenten herr d:r Kammecker, om hwars helsas återwinnande wore föga hopp att wänta.

Herr probsten Fundan yttrade sig således: Medan jag finner, at secreta utskottsledamöterna skola nu aflägga sin ed, så begär jag ståndets utslag, i fall något kommer, at i secreta utskottet talas om skriften, kallad Ärlig Swensk, om äfwen sådant skal begripas under tysthetseden. Jag är af den tankan det herrar deputerade, sedan den saken nu är så allmänt bekant, böra wara förbundne, at ei förtiga hwad derom talas.

Kyrkoherden Palmerus sade, at sådant intet torde behöfwas, emedan secreta utskottsledamöterna hade at handla efter sin ed och instruction.

Herr biskop Troilius: Sedan denna sak redan är anmält hos plena, kan ei wara at frukta det hon blifwer tyst; men angående hwad i hänne kommer at talas i secreta utskottet, kan ståndet sig ei yttra, om det skal wara tyst eller ei. Och

Biskopen herr doctor Halenius hölt nödigt 1) at nu inga exceptioner göras från secreta utskottets göromål, och 2) ansåg det för secreta utskottets egen sak, at säja, om något ei må förtigas.

2. Wederbörande aflade den föreskrefne secreta utskottseden, och gingo ned i secreta utskottsrumet, hwarmed ståndet åskildes.

Den 4 Novembris

1. Uplästes consistorii i Carlstad swar¹ på den skrifwelse til bemälte consistorium afgått angående probsten Ullholms fullmagt.
2. Probsten mag:r Helleday, som på ståndets anmodan sig åtaget at upsätta det bref som ståndet d. 15 Octobris sistl. fastställte at låta afgå til biskopen i Strengnäs angående riksdagsmanswalen i stiftet, begärade at consistorii Strengnesensis synodalprotocoll, som domprobsten h:r mag:r Liungberg lofwat infordra, och nu efter domprobstens berättelse ankommet, måtte blifwa inlemnad til deputerades genomseende, at probsten deraf kunde inhemta hwad som tiänar til uplysning i saken, innan brefwet upsättes. Protocollet lofwades at efter middagen inkomma, då deputerade wille sammanträda, och denna saken företaga.
3. Uplästes instruction til secreta deputation, hwarwid war bifogad general-lieutenantens och commendeurens h:r grefwe Gustaf David Hamiltons memorial,² af innehåll, at, medan rykten blifwit utspredde i riket, det både lag och frihet wore på wägen at förloras, i secreta deputations instruction måtte inflyta, det samma deputation må för riksens ständer upgifwa, huru wida den af handlingar och rådsprotocoller kan inhemta någon anledning warit til slika rykten, om något inbrott skedt i grundlagarna, och om regeringen är i den drift och activité den wara bör. Detta memorial jemte instruction war hos ridderskapet och adeln upläst och gilladt, och afgick från preteståndet bifallet med de påminnelser, som grefwe Hamilton aflemnad, hwilka wid expedierandet uti instructionen komma at införas.
4. Inkom och uplästes secreta utskottets extractum protocoll af d. 3 Nov. 1755,³ hwaruti riksens ständers godtfinnande hemställes, om icke den instruction, som wid innewarande riksdag för secreta utskottet blifwit utfärdad, må, jemte eden tryckt blifwa. Härwid ärinrade kyrkoherden doct. Hausswolff, at 1) på rubriquen kunde stå instruction för secreta utskottet på riksdagen 1755, och at 2) den måtte tryckas i samma format, som acta publica nu tryckte äro, at kunna med dem i ett band bindas.

¹ Präteståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 5.

² Präteståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 2.

³ Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotoll, nr 1.

Påskrefs, at presteståndet bifaller secreta utskottets hemställande, och håller äfwen för dess del nödigt, at så wäl secreta deputations, som de flere allmänna instructioner tryckte warda.

5. Företogs de förr omrörde 3:ne memorialer,¹ som til ståndet inkommet, at nu in pleno upläsas, angående skriften kallad Ärlig Swensk. Början skedde med h:r landshöfding Liljenstedts;² hwilken sedan det war föreläst, yttrade sig biskopen doctor Troilius:

Hwad jus publicum angår, har jag wäl hållet före, at ungdomen med sådana saker ei borde chargeras i förtid. Men som ungdomen sedan 1738 börjat gå in i politiska saker, och taga partie i publiquen, så håller jag för godt, at ett arbete uti jure publico måtte författas och tryckt warda til ungdomens tjänst, på det de i dessa saker måtte få uplyst förstånd, och icke coeco impetio föras til partier.

Biskopen doct. Engeström ärinrade at landshöfdingen fått en oriktig berättelse, då det honom sagt blifwit, at studium juris publici wid academierna ei drifwes och skötes, ty wid Lunds academie hafwa blifwit hållne och hållas ännu föreläsningar i denna wettenskap både publice och privatim. Hwad åter angick, at ett compendium juris publicii måtte författas, war h:r biskopen af den tankan, at en juris professor borde det projectera, och sedan riksens ständers censur underställa. Imedlertid trodde h:r biskopen, at hwad compendium helst måtte utgifwas, denna wetenskapen ei kan tydeligare afhandlas än redan i lagen skedt är.

H:r doctor Celsius hölt ock före högst nödigt wara, om wid academierna skal läsas öfwer svenska jus publicum, at en auctoriserad bok komme ut, emedan ingen privat annars bör understå sig, at raisonnera öfwer och explicera fundamentallagarna, eller något mer tractera deraf än historia och geographica.

Professorn doct. Benzelstierna intygade, at wid Upsala academie jus publicum läses publice, sedan kongl. cancelliecollegium sin befalning derom nu åter förnyat, och wiste ei annat än så skedt ifrån 1723, då befalning derom, äfwen som nu händt, ankom til Upsala: och biskopen h:r doctor Beronius försäkrade, at, så länge han kan minnas tillbaka, jus patriæ och publicum blifwit läste.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4a, 4c, 4d.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4b.

Häruppå förelästes fältmarskalkens friherre von Ungern Sternbergs,¹ och cammarjunkarens baron Axel Reuterholms memorialer,² och sist en afskrift af herr archibiskopens underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t d. 8 Augusti nästl., alla rörande skriften: *Ärlig Swensk*, och äro ibland acta til finnandes.

Kyrkoherden doct. Hausswolff gaf härpå ståndet wid handen, at herr archibiskopens memorial blifwit lemnadt censori librorum til förklaring, hwarmed han ock nu til Kongl. Maj:t skal hafwa inkommet. Hemstälte derföre, om icke ståndet genom beskickning til kongl. cancelliet wille begära at deraf få nådig part.

Ståndet förklarade sin önskan at få se censors förklaring, och gingo, efter anmodan, biskopen h:r doct. Osander samt probsten Elg, at den begära, hwilka wid återkomsten helsade från statssecreteraren, som berättat at censor librorum både fått herr archibiskopens memorial til communication, samt med sin förklaring inkommet; hwilken skulle nu efterses och blifwa ståndet tilstald.

6. Företrädde herr öfwersteliutenanten Boye, och aflemnade ett memorial med berättelse,³ at det rörde den saken som förleden torsdag passerade, och wore i hans stånd äfwen inlemnadt. Han wille hoppas, at högwördige preteståndet benäget skulle anse hans wälmening, som syftade på lagarnas beskydd: derom hade han alltid warit angelägen, och skulle deruti til sin dödsstund framhärda. Som på detta memorial saknades påskriften, at det hos ridderskapet och adeln blifwit anmaldt; så uplästes det icke i ståndet, utan återsändes til öfwersteliutenanten, at besörja om en sådan påskrift, hwarmed det ock sedan återkom.

7. Åstundade herr archibiskopen ståndets yttrande, om hwad i de upläste memorialer omröres nu skulle företagas och öfwerwägas?

Professor Gadolin trodde, at den saken annorlunda kunde afgöras, utan at i ståndet blifwa uptagen, som derigenom förlorade mycken tid til wigtigare sakers afgörande.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4a.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4c.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4d.

Biskopen h:r doct. Halenius yttrade, at wid den omtalte weckoskriften böra två ting considereras: 1) sielfwa sakerna 2) sättet at dem utföra. Hwad saken angår, äro där politiska, philosophiska och theologiska reflexioner, hwilka i sär considererade intet höra til riksens ständers afgörande. Skulle de ock alla tagas up, så är det sant, hwad professor Gadolin sagt, at tiden tages bort för andra saker. Wi böra derfor se efter, hwad som hörer til riksens ständer. Den consideration som är theologisk, den hörer vårt stånd til.

Biskopen herr doct. Beronius: Theologien hörer oss til såsom prester, men i denna skriften äro ock saker, hwilka höra oss til som ett stånd.

Biskopen h:r doct. Troilius: Jag har tänkt på saken förut, och hållet för betänkeligit, at den skulle uptagas hos rikens ständer; men sedan jag nu fått höra memorialerna, och ser här stora omständigheter och saker af wigt, kan jag ei nu yttra mig, utan finner bäst wara, at wi betänka oss, och låta saken ligga, men icke länge. Herr archibiskopens memorial, som är wäl författadt, och hans åtgärd i saken skiljer jag härifrån, och håller före, det är ståndets sak at derom afgöra.

Kyrkoherden doctor Hausswolff gaf följande til protocols:

Jag har ärlefwat, hwad jag ifrån första stunden, då weckoskriften quæstionis började blifwa allmän, mig förestält, at den skulle blifwa ett ämne för riksens ständer til mycken skiljaktighet och werklig oenighets stiktande.

Det högwördiga ståndet, så wäl som flere, hwilka de utkomne arken genomläset, lära, likasom jag, nogsam hafwa funnet, det auctors utåtelser hos och omkring konungen befintel. favoriter, dem han kallar små kungar, samt hemliga rådgifware, jemte dessas wrånga upsåt och förehafwande, tilstyrka konungen större magt men rådet mindre myndighet, äfwen angående hwarjehanda förmente rykten om riksens råd och flera ämbetsmän, samt gjorde författningar med wissa byggnader så wäl som intriguer och konster wid omröstningar på riksdagar med flera dylika eftertänkeliga ordasätt, hafwa deras afseende på den närwarande tiden, och icke blott innebära möjliga händelser.

Är det nu så, at auctor kan namngifwa slika illsinade personer, och dem om sådana gärningar öfwertyga, hwilket angelägenheten för rikets derunder beroende fri- och säkerhet fordrar, at han ofördröjeligen bör göra, så äro brotten af den beskaffenhet, at de strida så wäl emot grundlagarna i gemen, som twärt emot missgärningsbalkens IV cap. 8 § och V cap. 2 § samt böra med de deruti utsatte straffbeläggas.

Gitter auctor det icke, synes han böra anses, såsom den där med ofwänämde weckoskrift gifwit anledning til inbördes misstroende samt ogrundade rykten och widriga impressioner hos landets inbyggare, och fördenskull komma sådant, likmätigt missgärningsbalkens VI capitel, 5 §, at efter omständigheterna umgälla.

Riksens ständers plena lära hwarken wilja, eller, utan andra göromåls åsidosättande, kunna syslösas med at styckewis examinera den del af benämde weckoskrift som hittills utkommet, och undersöka hwilken dertil auctor wara månde, samt inhemta och sedan pröfwa hans förklaring så wäl öfwer de deruti införde ämnen, som af hwad anledning, orsak eller tilfälle han sig deras afhandlande i synnerhet och piécens sammanskrifwande i gemen företaget, med mera som både wid det ena och det andra wore at anmerka.

Extraordinarie rätter och commissioner hafwa riksens ständer afskaffat. Således är min mening, at hela detta mål, hwad oftanämde weckoskrift eller dess innehåll, samt befordran til trycket och utspridande i landsorterna widkommer, med alt hwad dertil hörer, eller dermed någon hufwudsakelig gemenskap hafwer, warder förwist til laga ransakning och afdömande uti kongl. Swea hofrätt, och det helst under alla try dess divisioners gemensamma åtgärd.

Jag styrkes så mycket mera uti denna tanka, i afseende på forum, som rätttegångsbl. VIII cap. 2 § 6 punct. förmår, det hofrätten bör icke allenast döma öfwer mål som angå stämplingar och förgripelser emot konungen eller rikets frihet, samt förgripelser emot rikets råd, som röra deras ämbeten, utan ock om alt detta sielf ransaka, då det ske kan, jemte det at hofrätten efter samma balks XXV cap. 5 § äfwen äger at öfwerse och pröfwa underrättens ransakning och dom i gemen, då någon gifwes skuld för det som å lif eller ära går. Hwartil jemwäl kommer den besynnerliga omständighet, at uti meranämde weckoskrift likaledes, det ock högwördigste fadren herr archibiskopen högstbewisligen hos Kongl. Maj:t anmält, några ställen uti Den Hel. Skrift äro andragne och wrängwist uttydde, samt åtskilliga anstötliga ordasätt, som röra religionen, införde, öfwer hwilket hofrätten, til följe af religionsstadgarna, sammalunda tilhörer at döma.

Under det ransaknings och doms göromål, som i så måtto, i hänseende til hufwudsaken om sielfwa weckoskriften warder til kongl. Swea hofrätt utstaldt, håller ock före, at den delaktighet derutinnan, hwarmed censor librorum och flere, hwilka inför bemälte hofrätt til ansvar ställas kunna, torde

befinnas, äfwen bör wara begripen, så at saken må på det sättet, til alla dess granlaga omständigheter, desto bättre kunna på en gång och på ett ställe utrönas och bepröfwas.

Imedlertid och til dess altsammans detta behörigen för sig gått, torde wara nödigt, det Kongl. Maj:t af riksens ständer efter h:r probsten Fundans tanka, i underdånighet tilstyrkes, at utfärda förbud emot vidare continuation af denna weckoskrifts tryckande, samt de redan utkomne arkens å nyo upläggande.

Uti mitt sinne skattar jag altsammans detta för ganska ömt och wigtigt, i synnerhet, då jag derhos besinnar, at man icke bör lemna utur akt den aldraminsta sig företeende utwäg eller tilfälle, at kunna häfwa och förekomma eftertryckeligen all oenighet och misstanka.

Biskoparne h:r doct. Engström och Lagerlöf yttrade sig wara af lika tankar med doct. Hausswolff. Men biskopen h:r doct. Osander berättade sig ei hafwa sedt mer än de första arken af denna skrift, och kunde således icke säja något vidare derom, än at han håller före det hon bör remitteras til sitt behöriga forum.

Probsten Trägård yttrade sig, at han med sina deputerade medbröder ifrån Lunds stift, då nu den bekante weckoskriften, under namn af Ärlig Swensk, förehafwes, kunde så mycket mindre underlåta at röra sig emot den samma, som detta ärendet

1) blifwit dem af stiftets presterskap så alwarligen anbefaldt, at wid nu påstående riksdag föredraga; til följe hwaraf denna beswärsunkten af honom uplästes, så lydande: Såsom en skrift, kallad *Ärlig Swensk*, efter mångas berättelse, som den samma sedt, tyckes icke allenast, genom insimulation, wilja sätta undersåtare i den tankan, som skulle wår allernådigste konung eftersträfwä det så dyrt afswurna enwäldet, utan ock yrka på större inskränkning af konungens magt, än wår regeringsform innehåller; ty finna wi oss härigenom föranlätne, i kraft af wår dyra ed, som förbinder oss til at så högt wårda och förswara konungens höghet och magt, som ständernas frihet, at äfwen ödmuikast ålita högwördige herr doctorn och biskopen samt wåra herrar deputerade, at de på tianligit sätt wille så laga, at denna saken wid riksdagen noga undersökes, och så wida ingen skälig orsak skulle finnas til sådant allarme och oro, som denna skriften i mångas sinnen förorsakar, så laga, at den må ställas til laga ansvar, som samma skrift både skrifwit och censurerat.

2) Höll probsten före, det hwar och en wore förpliktad, at beifra klagomål öfwer bemälte skrift, helst som dess ämne och ändamål icke annorledes kunde anses, än såsom en uttydning öfwer regeringsformen och de flera rikets grundlagar, angående hwilka, aldenstund riksens höglofl. ständer, uti ingången til regeringsformen förbehållet sig: Om derwid framdeles någon uttydning behöfdes, så skulle de sielfwa sådant, på allmän riksdag göra: Förreställandes sig då redan hwad af enskilta personers uttydningar wille följa, hwilket ock förfarenheten, med menighetens oro i riket, genom denne så kallade Ärlige Swenskes altför dristiga framfarande nu beklageligen intygat. Uphofsmannen til denna weckoskrift hade ju, så framt riksens ständer kunnat behöfwa hans uttydning öfwer deras grundlagar, oförnekneligen bort, jemwäl ock lätteligen kunnat, afwakta tiden til dess riksens ständer, enligt deras uttryckeliga förbehåll, fått, wid nu warande riksdag komma tilsamman. Då hade man

3) Icke eller haft orsak, at i förtid och med grämelse beswära sig öfwer de hårda anstötligheter, som i denna weckoskrift treffas, enkannerligen af dem, som blifwit den samma, i sin fulla skepelse och sammanhang, bättre warse. Ibland andra hafwer h:r baron Reuterholm, uti dess nu uplästa memorial, uplyst oss med anmärkningar öfwer några ställen, de där tyckas nog röja skriftens förgripeliga beskaffenhet. Probsten Trägård, som råkat at få deraf allenast några ark, anhöll, at få anmäla det, som honom förekommet såsom rörande enkannerligen högwördige presteståndet: Ithy, och fastän öfweralt är kunnigt, med hwad ömhet och nit ståndet lagt sig ut för behörig wård om den första puncten i grundlagarna, som så heligt stadgar om vår rena ewange-lisk läras enighet och renhet; så frågar dock auctoren til denna skrift så litet efter, at afwika ifrån berörde hufwudpunct, at han, pag. 427, ibland de fem fördelar, som han om Sweriges sälla tilstånd omrörer, wågar at under första numret, likasom i parallel eller bredewid vår ewangeliska religion anföra det at de reformerte af engelska kyrkan hafwa här sin fria religionsöfning samt egen kyrka och församling. Utom detta torde ännu kunna ett och annat upgifwas uti de få ark, som probsten läset af oftabemälte weckoskrift.

Man hemställer nu til högwördige ståndet: Om mål med auctor til denna så kallade Ärlige Svensk kan på något lindrigare sätt förfaras, än at h:r censor blefwe ofördöjeligen tillhållen, at ingalunda tillåta, det något mer måtte af denna weckoskrift tryckas, innan man finge se, huru det wid högwederbörlig domstol blefwe ansedt, som redan deraf är i landsorterna utgånet til

så mycken oros, fruktans och misstankars upväckande, såsom äfwen en be-
dröfwelig följd af en til denna tiden ohörd och sielftagen frihet, at genom
trycket utgifwa uttydning öfwer rikets fundamentelle lagar.

Herr biskop Troilius, jemte det han förklarade, det han ei wille, at med
denna saken längre skulle utdragas än til nästa plenum, berättade, at han
sielf gifwit Westerås stifts presterskap på prestmötet anledning at säja hwad
de tänkte härom, och funnet det de höllo betänkeligit, at göra häraf något
riksdagsbesvär, utan hållet för bäst, at låta denna saken gå ordinaria via, utan
at riksens ständer skulle taga någon del deraf.

Herr archibiskopen gaf wid handen, at från Upsala stift wore detta ibland
beswären på samma sätt som probsten Trägård sagt.

Professor Gadolin: Det faller mig sällsamt före, at så många funnet sig of-
fenderade af denna satyriska och moraliska skriften som är colloquiewis för-
fattad, och torde til äwentyrs dess mening tagas för hårdt; imedlertid äro
mine tankar härwid desse:

Om wi måste hafwa hugnad och nöje af vår frihet, så måste wi känna hän-
ne i grund, ty här sannas ordspråket: Ignoti nulla cupido. Om wi skolom sätta
så högt värde på vår frihet, at wi, enligt vår ed, hånne med lif och blod sko-
lom förswara, så måste wi wara öfwertygade derom, at hon är fullkomlig, och
at wi kunna trygga oss derwid.

Intet lefnadssätt, intet näringsfång i riket är af sådan beskaffenhet, at icke
de derunder lydande personer kunna blifwa nödsakade, at antingen för sina
enskilte angelägenheter gå alla instantierne igenom ända in til riksens stän-
der, eller ock, såsom lemmar af sielfwa rikskroppen taga del i den allmänna
styrelsen. I bägge fallen är en superficial kunskap om grundlagarna aldeles
otillräckelig, så wida den icke allenast ganska illa pryder en riksdagsman,
utan ock kan lätteligen slå ut både til enskilt skada och allmän ofärd. Om jag
nu får ponera, at auctor til Ärlig Swensk skulle, med bokens utgifwande på
trycket, syftat derhän, at i werket göra kunskapen om grundlagarna mera all-
män, i det han, genom fingerade samtal icke allenast anført och på åtskilligt
sätt omwexlat em myckenhet raisonnemens om grundlagarnes rätta förstånd,
afsigt och nytta, utan ock med anecdoter, gamla documenter och handlingar,
som eljest lätteligen hade kommet i allmän förgäthenhet, illustrerat meningen
af grundlagarna, och bestyrkt nödwändigheten af den flit och möda, som wi
i gemen böra hafwa obesparad, til at winna insigt uti det, hwarpå hwar och en
swensk man säkerhet om lif, ära och gods förnämligast beror; jag säger, at så

wida detta warit auctorens ögnamerke, tror jag ingen lærer neka, det han ju gjort sig wälförtänt af det allmänna.

Men deremot om auctor, förutan det at han, så wäl som andra människor, kan wara felaktigheter underkastad, äfwen utbrustet i upsåtliga, grofwa och förklenliga utlåtelse, så förtjänar hans arbete en så mycken nogare granskning, som ämnet är ömt och af en ganska stor wigt. I sådant fall wil jag, för mera tydlighet skull, distingera auctorens til äwentyrs begångna fel uti fyra classer och deröfwer utlåta mig som följer:

1) Kunna där förekomma misstag i ämnen som ei så egenteligen röra grundlagarna, ei eller nödwändigt flyta in i riksstyrelsen, utan fast hältre äro at anse som philosophiska raisonnements, om hwilka hwar och en, efter sin insigt uti philosophia systematien, kan hysa särskilta meningar. I dessa mål bör auctor niuta samma rätt, som libertas philosophendi hwarjom och enom tillägger, så at den som ei wil gilla auctorns tankar må äga frihet, at igenom trycket honom refutera, då allmänheten och den lärda wärlden ei lærer underlåta, at med sitt bifall tillägga honom pris, som förnuftigast raisonerat.

2) Wille någon påstå, at auctor förgripit sig emot den sanna religionen, hwarmed förargelse uti församlingen torde upkomma, så tyckes den saken, enligt lag, böra således rättas, at alla facultates theologicæ i riket kunde antydas, at deröfwer til wederbörande inkomma med sitt utlåtande; hwaruppå, sedan censor librorum äfwen blifwir hörd, ett rättmätigt utslag i saken kunde följa.

3) Poneres eller påstås, det auctor förgripet sig emot grundlagarna, och wrångwist uttydt dem regeringsformen til prejudice, så kan¹ ju saken hänwisa til regeringen och wederbörande collegier, som äga at hafwa hand öfwer sådana förbrytelser.

4) Om någon skulle tiltro sig, at kunna leda i bewis, det han, för sin person, til heder och ära wore utaf auctor angripen, så lærer jag ej fela, om jag påstår, at auctor, så wida han bör niuta svensk mannarätt, uti wederbörligit foro civili må derføre tiltalas.

Dock som det är betänkeligit, at på blotta angifwelser betaga en auctor anonymus den friheten at dölja sitt namn, tyckes mig oförgripeligen, at censor librorum bör swara til käromålen, til dess at auctorens brott blifwit lius-

¹ Enl. konc., renskr: *kom*.

ligen bewist, då auctor har at skylla sig sielf, om han skulle tycka, at hans sak, medan han sig döljer, ei blir tilböriligen förswarad.

Men i öfrigit håller jag före, at riksens ständer ei kunna låta detta mål upehålla och hindra sig uti skyndesamt företagande af de långt wigtigare göromål, hwarföre de egenteligen äro församlade.

Lät oss noga besinna, ty saken är hög och af ganska stor wigt, hwad för ett oändeligt och botnlöst haf af widlöftigheter wi skulle kasta oss uti, om wi skulle förordna commissioner och deputationer at igenomse en så widlöftig tractat, som boken Ärlig Swensk utgör. Lät oss wara försigtige at undwika de många memorialer, hwilka derigenom finge tilfälle än ytterligare, at som en syndafloed oss öfwerswämma och embarassera; lät oss besinna, hwad våra hemawarande bröder skulle tycka om sådana syslor, som, medelst utdrägt af tiden skulle förorsaka dem dryga kostnader, och hindra oss ifrån våra riksdagsärender, utan lät oss bruka fermeté, och icke allenast sielfwa undanrödia alla de hinder, som oss blifwa i vägen lagde, utan ock med vårt exempel så föregå andra respective stånden, at wi må bibehålla vårt stånd wid den heder och reputation, som vår rena och oskrymtade nit för det allmänna bästa förtienar.

Öfwerhofpredikanten Noring: När någon ett arbete skal adprobera eller improbera, fordras, at han äger fullkomlig insigt i ämnet, som arbetet innehåller. Nu torde hända, at ei alle af ståndet läset denna boken; derföre är bäst, at hon går til sitt närmaste forum.

Herr biskop Engström hölt tänligit och rådeligast, at detta arbetets widare tryckande blefwe inhiberat, och härmed instämde äfwen herr biskopen Beronius.

8. Electores gingo ned, at wälja ledamöter til de nämde deputationer.

9. Herr statssecreteraren Arnell upkom, och communicerade med ståndet censors förklaring öfwer herr archibiskopens memorial. Och straxt efter dess afträde, anmälte sig Adolph Olivencrona,¹ som inkom och aflemnade ett sitt memorial, hwilket på riddarhuset war upläst.

10. Electores kommo, efter förrättadt wal tillbaka, och hade nämndt til ledamöter

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4e.

I secreta deputation

H:r biskop d:r Olof Osander, kyrkoh. d:r Joh. Forsskåhl, probst. mag:r Jac. Manquer, probst. m:r Tiburt. Tiburtius, probst. mag. Lars Stierner, probst. m:r Magn. Troilius.

I justitiædeputation

H:r superint. d:r Olof Körning, probst. m:r Joh. Helleday, probst. mag:r Petr. Schenberg, probst. m:r Joh. Th. Helstadius, probst. h:r Suen Fundan, Probsten Suen Jacobsson.

I bergsdeputation

H:r biskopen d:r Sam. Troilius, probst. m:r Tiburt. Tiburtius, kyrkoh. m:r Olof Ekman, profess. m:r Jac. Gadolin, probst. m:r Jonas Ullholm, kyrkoh. m:r Pet. Högström.

I cammar oecon. och comeredeputation

H:r bisk. d:r Engelb. Halenius, prof:r d:r Olof Celsius, probst. m:r Lars Bælter, probst. m:r And. Schörling, probst. m:r Suen Elg, dompr. m:r Carl Fr. Liungberg, probst. m:r Magn. Troilius, kyrkoh. m:r Israel Rogberg, kyrk. m:r Pet. Nicol. Mathesius, kyrk. m:r Joh. Laihiander, kyrkoh. m:r Alex. Ziebeth probst. m:r Jon. Walborg. kyrkoh. m:r Pet. Aurelius, probst. m:r And. Brauner, kyrkoh. m:r Joh. Laur. Huss, kyrkoh. Pet. Åkerman.

I land och siömilitiæoeconomiædeputation

Profess. d:r Petr. Filenius, probst. mag. Suen Elg, kyrkoh. h:r Dan. Godenius, kyrkoh. m:r Joh. Laihiander, commin. h:r Thomas Stenbeck, kyrkoh. mag. Pet. Högström.

I tulldeputation

Probst. mag. Jacob Manquer, commin. mag. Joh. Stenbeck, probst. mag. Suen Elg, profess. d:r Carl Frid. Mennander, kyrkoh. m:r Pet. Nic. Mathesius, kyrkoh. m:r Alex. Ziebeth.

I allmänna beswårsdeputation

H:r biskop. d:r Joh. Nylander, h:r bisk. d:r Magn. Beronius, h:r superint. d:r Nils Lagerlöf, profess. d:r Lars Benzelstierna, profess. d:r Olof Celsius, probst. mag. Lars Bælter, comm. m:r Joh. Stenbeck, kyrkoh. Nils Palmerus, öfwerhofpr. d:r Lars Noring, probst. m:r Joh. Th. Helstadius, probst. mag. Lars Stierner, probst. mag. Joh. Dalenius, kyrkoh. m:r Olof Ekman. kyrkoh. h:r Dan. Godenius, probst. m:r Sam. Rogberg, prof. m:r Jacob Gadolin, kyrkoh. Pet. Nic. Mathesius, kyrk. m:r Alex. Ziebeth, probst. h:r Suen Jacobsson,

kyrkoh. m:r Pet. Aurelius, probst m:r And. Brauner, probst. m:r Jonas Ullholm, kyrkoh. m:r Pet. Högström, kyrkoh. h:r Pet. Åkerman.

Den 8 Novembris

1. Probsten mag:r Helleday anmälte i ståndet sin begäran, at undgå sitta i urskillningsdeputation, efter han blifwit ledamot i secreta utskottet och justitiædeputation, samt kan ei å flera ställen göra wederbörligit biträde. Och som probsten mag:r Ullholm åtog sig at träda i dess ställe, gaf ståndet dertil bifall.

2. Det bref som probsten Helleday upsatt at afgå til biskopen i Strengnäs h:r doct. Alstrin, angående vidare oredors förekommande i stiftet wid riksdagsmanswal blef af probsten upläst til justering.¹

H:r biskop Halenius yttrade, at brefwet wore ganska wäl upsatt, men at han funne däruti nog mycken widlöftighet, och fruktade at oroligheterna, i stället före at förebyggas, torde derigenom mer upväckas, och häftigare än förr continuera. Hwad h:r probsten skrifwit om divisioner, at de warit i stiftet faststälte, bestridde h:r biskopen, hwilken, jemte flera, warit af ståndet ombetrodd, at alla wid riksdagsfullmagterna förekommande omständigheter noga examinera, som ock skedt, hwarwid med wisshet, hwad angår denna sak, är befunnet, at sådant aldrig skedt, utan cum addito, nämligen, at hwar skulle votera på tre, en i hwar division, hwilket senare blifwit ogilladt, och sedermera icke allenast de facto åtskilliga resor, utom ock, synnerligen senaste prestmöte, de jure, af åtskilliga presterskapets ledamöter emotsagdt och förkastadt, så at hela stiftets presterskap i detta afseende kan skiljas i 2:ne delar, af hwilka den ena ärkänner och wil hafwa divisioner, men utan tillagde wilkoret, under hwilket de först blifwit projecterade, såsom i Upsala och Westerås stiftet sker, at öfwer hela stiftet votera på trenne, en för hwar division, den andra åter nekar divisioner, så framt icke sistnämde wilkor antages. Man har ock härwid wäl anmerkt, at kongl. Swea hofrätt, i anledning af ett upwist circulairbref, utan at reflectera på det äfwen deruti nämde wilkoret, ansedt divisionerne såsom faststälta, hwilket dock en del af stiftets presterskap så i

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 7. Även 15 oktober 1755.

förra som senaste synodo, hwilket med deras witesbörder, som då protocol-
 len förde, nogsam är intygadt, enständigt nekat, på hwilken grund äfwenwäl
 en nyligast gifwen Kongl. Maj:ts resolution tydeligen säger, at i detta stift di-
 visioner ei kunna för faststälte anses, hwarigenom tillika kongl. hofrättens
 resolution är häfwen. Och så wida nu på ståndets åtgärd denna sak ankom-
 mer, skulle jag för min del hålla det för ganska betänkeligt och wårt reger-
 ingssätt nära rörande steg, om presteståndet allena, emot högstbemälte
 kongl. resolution, medelst divisioners å nyo ärkännande skulle något fast-
 ställa, såsom ock i sanning icke kan säjas, at divisioner blifwit simpliciter bi-
 fallne. Den renaste wägen, at nu uti detta stift komma til enighet, wore, efter
 h:r biskopens tanka, at blifwa wid konungens sista bref hwarefter hwar får
 votera på tre, men stifteswis, och utan afseende på divisioner, och dertil bor-
 de stiftets presterskap nu rådås, tils det friwilligt tager an ett annat sätt, an-
 tingen efter skedd öfwerenskommelse förut per pluralitatem, eller ock eljest
 per unanimitatem; börandes härwid intet twång något rum finna.

Probsten Helleday ärinrade 1) at Hans Maj:t resolverat, hwad den förflut-
 ne casus angår, men at Hans Maj:t faststält för framtiden, huru stiftet skal vo-
 tera, twiflar han om det är ståndets tanka. 2) Säjes icke i brefwet, at
 divisioner sku bli ståndandes, men det har jag sagt, en ligit actur judiciales,
 at divisioner 1751 blifwit faststälte, och åtager jag mig ei, at gifwa samma ac-
 tus judiciales dementi, eller säja, at de icke byggt sitt slut på wälgrundade
 skäl.

Herr biskop Hallenius sade sig weta, det hofrätten sagt, at divisioner fast-
 stälte blifwit, men at man tillika, som nyss sagt är, af actis wiste, at det skedt
 med och icke utan wilkor, hwarpå Hans Kongl. Maj:t, i dess senare häröfwer
 gifna resolution, mest reflecterat. Och som konungen så medelst ändrat
 kongl. hofrättens dom, som wore ock en actus judicialis, så kunde deraf ses,
 huru wida divisioner nu vidare kunna af ståndet säjas faststälte.

Härwid gjorde probsten Helleday den ärinran, at de åberopade attester
 blifwit i hofrätten bepröfwade.

Domprobsten Liungberg berättade, at, jemte ett memorial hade han lem-
 nat til herr biskopen Halenius prestmötesprotocollet, och deraf wore at se,
 det divisioner ei blifwit beslutne på det sätet, at voteras skulle på en. Derföre
 hade ock konungen icke confimerat hofrättens dom, som lade til grund, at i
 stiftet om divisioner war sluteligen afgjort.

Herr biskop Halenius bestyrkte, at af samma protocolls acter icke fant, at någonsin om divisioner annorledes warit öfwerenskommet, än cum addito.

Probsten Ullholm instämde med probsten Helleday, at, när han sista riksdag satt i protocollsdeputation, han då såg at divisioner warit i Strengnäs stift antagne, och at consistorium gifwit orsak til all den oreda i stiftet warit, angående riksdagsmanswalet.

H:r biskop Troilius rådde, at ei gå in i denna saken, jemte det han medgaf, at både den ena och andra kunde i wist afseende hafwa rätt, och wille allenast, utan at i brefwet som afgår, ressenteras hwad som passerat, det må begäras, at herr biskopen doctor Alstrin wille remediera alla oredigheter, och at tillika anföres, det presterskapet äger nu frihet, at antingen blifwa wid det som warit, eller taga ett nytt voteringsätt, allenast sådant fastställes för tilkommande.

Probsten Helleday förklarade, at som brefwet ei nu mera är hans, utan ståndets, så äger ock ståndet rättighet at sluta hwad som helst godt synes, och förbehölt sig allenast, til förekommande af den obehageliga misstanka, som skulle något, emot sakens samfärdiga beskaffenhet, af honom wara anfordt, at få sin mening til protocolls lägga, och följande til uplysning derwid aflema.

1) At divisioner uti Strengnäs stift blifwit år 1751 wid prestmötet af det då församlade presterskapet antagne, är owedersäjeligit, och bestyrkes så wäl af venerandi consistorii eget bref af d. 1 Julii 1751, som riksens höglöfl. ständers protocollsdeputation wid sistledne riksdag öfwer detta ärendet afgine utlåtande, som medelst bifall blifwit til Hans Kongl. Maj:t i underdånighet expedieradt, och i anledning hwaraf samma sak är worden öfwerlemnad til kongl. Swea hofrätts ytterligare ransakning och dom, som jemwäl, genom dess utslag häröfwer af d. 19 Martii sisl., ei allenast tydeligen bestyrker det samma, utan ock wedelägger herr domprobsten Liungbergs med de öfriga wissa lectorers gjorde inwändning, som skulle detta presterskapets beslut wara wilkorligit, och med något förbehåll förknippadt, i anseende til det derjemte wid prestemötet projecterade voteringsättet uppå tre, wisandes kongl. hofrätten af de inkomne acter klarligen, at ei allenast presterskapets beslut angående divisionernes fastställande icke haft något afseende uppå detta wilkor, utan ock, at samma wilkor sedermera, genom en owedersäjelig pluralitet i stiftet blifwit förkastadt, och voteringen på en antagen. Och är härwid det merkligaste, at denne omständighet, och ingen annan är, hwaröfwer

kongl. hofrätten sig utlätet, och hela domslutet, hwarigenom herr domprobsten med de förr omförmälte lectorer blifwit til så ansenliga böter sakfälte, grundar sig deruppå, at consistorium, genom dess senare bref af d. 31 Julii 1751, rubbade detta presterskapets beslut angående divisionerne, samt dermedelst förorsakade de oredigheter, som wid riksdagsmanswalet den gången förelupo: Uti hwilken kongl. hofrättens dom Hans Kongl. Maj:t, uppå herr domprobstens sedermera andragna underdåniga beswär, ei befindes hafwa giort annan ändring, än at, genom dess nådiga utslag af d. 18 Junii nästledne, böterne blifwit lindrade, men ei uphäfne, hwaraf om förra domens bestånd klarligen kan slutas. Hemställer altså til högwördige ståndets mogna bepröfwande, om herr domprobstens beständiga nekande af denna sak, jemte flera besynnnerliga utlätelser herr domprobsten härwid brukat, kunna annars anses, än som ett olaga domqwal, i synnerhet som herr domprobsten ei gittat öfwer samma doms verkställande på lagligt sätt beswär hos riksens höglöfl. ständer anföra, och fruktar jag, om kongl. hofrätten finge om dessa klander kunskap, de ei underlåta sådant lagligen at beifra.

Det andra, som af mig wid denna sak anmerkes, är detta, at ehuru divisionerne i stiftet således, genom flera actus judiciales, at jag må bruka h:r biskop Alstrins egna ord i dess bref til högwördige ståndet woro stadfästade, hwarutinnan presterskapet sedermera, om icke sådant wid prestmötet näst förr innewarande riksdag skedt, ei eller giort någon ändring, venerandum consistorium dock likwäl, wid utskrifningen af sista riksdagsmanswalet d. 11 Junii nästledne, ei förelägger presterskapet, at med deras omröstande antingen hålla sig wid samma författning, eller förblifwa wid den förr 1751 öfliga wanligheten, hwilket senare wissierliga skedt, om divisionsinrättningen warit uphäfwen, utan går bägge delarna med stillatigande förbi; hwarigenom hände, at, när de fleste voterade efter divisioner, några få gingo därifrån efter eget godtycko, och sålunda åstadkommo den skiljaktighet i voteringen, som äfwen denna gången sig tildraget. Hwilken skiljaktighet när den åter skulle rättas, och consistorium, efter mitt tycke, skäligen bort underrätta presterskapet, at, enligt Hans Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse af kongl. hofrättens dom, förblifwa med sina votis inom divisionerne, til dess presterskapet, angående något annat voteringsätt, sins emellan öfwerenskommet, fant consistorium säkrare, at med en ny förfrågan öfwer högstbemälte utslag, til Hans Kongl. Maj:t i underdånighet inkomma, utan at förut inhemta presterskapets samtycke, huru wida de åstundade, at, öfwer en sådan dem allena til-

kommande rättighet, Hans Kongl. Maj:ts vidare nådiga utslag skulle äskas. Och som alt detta emot herr biskopens påminnelser är skedt, och sålunda af consistorii protocoller måtte kunna inhemtas, twiflar ei, at riksens ständers protocolsdeputation lærer finna anledning, at om sakens rätta sammanhang sig närmare underrätta, hwartil äfwen i justitiædeputation tilfälle förmodeligen gifwes, hwarigenom detta mitt yttrande lærer winna så mycket mer styrka til sitt förswar, som jag allena grundat det samma uppå ofwanförmälte ostridiga acter, jemte herr biskopens doctor Alstrins eget bref til högwördige ståndet, hwars trowärdighet förmodar ei lærer mer bestridas, än någon annars.

H:r doctor Celsius hemstälte, om icke doctor Serenius har orsak, at tro sig hafwa något lidet, i fall brefwet, såsom grundadt på giltiga skäl, icke icke oförändradt afgår, efter han afstod fullmäktigeskapet med det förbehåll, at sådant bref som detta är, skulle til biskopens affärdas.

Biskopen h:r doct. Troilius gaf tilkänna, at doctor Serenius sielf bedt honom, at skrifwelse måtte afgå från ståndet til Strengnäs om oroligheternas biläggande i wänlighet, och wore derföre det bästa expedient, at hwad förut passerat ei omröres. Härpå tog probsten Helleday brefwet åter, at förändra det, eftersom h:r biskop Troilius projecterat.

3. Herr archibiskopen hemstälte, om icke eden för secreta deputationsledamöterna måtte nu här i ståndet afläggas. Ståndet gaf dertil sitt samtycke. Och då intet edsformulair fants i sista riksdagshandlingarna, berättade probsten Helleday, at 1751 års riksdag eden gjordes i deputation äfwen som 1743, men 1746 kommo deputerade i ståndets rum och den här aflade. Notarien befalltes derföre, at begära eden ifrån riddarhuscancelliet, och kom tillbaka med löfte på edsformulairt til eftermiddagen.

4. Företrädde lagmannen h:r Carleson och aflemnade ett memorial angående Ärlig Swensk,¹ hwilket han berättade blifwit hos ridderskapet och adeln med wälbehag uptaget.

5. Herr archibiskopen föredrog ett mål, hwaröfwer h:r biskopen d:r Beronius önskade få inhemta ståndets tankar, bestående deruti, at landshöfdingen i Calmar indroge första halfwa årslönen för tilträdande lectorer, consistorii-

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 4f.

notarien och colleger. Grunden härtil toges af en 1723 års förordning¹, om ett halft års löns indragande för dem som komma til syslor. Men som h:r biskopen trodt, at samma förordning ei anginge andra, än dem, som äro af civile och militaire staterne, hade redan år 1747 blifwit giord underdånig ansökning hos Hans Kongl. Maj:t om ändring härutinnan, och som intet swar däruppå ankommet, wore nu h:r biskopens förfrågan, hwart han sig med denna angelägenhet wända skulle?

H:r biskop Nylander berättade, at detsamma händt med lectores och scolæbetiänte i Borgo 1726, då consistorium underdånigt föredrog saken hos Hans Kongl. Maj:t och fick derpå nådig ändring. Och wille h:r biskopen samma resolution anskaffa, då ståndet sedan ytterligare kunde härom handla.

Ståndet tackade herr biskopen och fant emedlertid rådeligit, at genom twänne deputerade hos rådet anhålla, det ofwannämde consistorii Calmariensis ansökning måtte företagas, och til änteligit slut afhielpas. Hwilket ärende, på ståndets anmodan, biskopen h:r doctor Halenius och probsten Brauner sig åtogo.

6. Herr archibiskopen gaf wid handen, at några documenter inkommet i secreta utskottet, hwilka honom tillika med de öfriga talemännen tilstälte blifwit, at, efter secreta utskottets godtfinnande, med plenis comuniceras. Han wille derföre nu hafwa den äran at dem aflemna, tillika med ett utdrag af secreta utskottets protocoll under d. 7 Novembris sistledne, at in extenso upläsas, utan at någon derunder måtte gifwas företräde, om sådant begäras skulle. Det som h:r archibiskopen i synnerhet wille begära wid detta tilfälle war, at en hwar måtte blifwa upmerksam på saken, emedan den wore mycket öm och wigtig, och twiflade icke, at ju den ene och andre wille finna sig derwid, at med all saktmodighet, utan at gå in i merita caussæ, yttra sina tankar öfwer det, som secreta utskottet funnet wara bästa medlet, at handtera en sak af sådan consideration.

Uplästes således först utdraget af secreta utskottets protocoll;² dernäst ett memorial af samteliga herrar riksråden,³ undertecknad d. 3 Novembris sistledne, på hwars medföljande afskrift woro antecknade några citationer utur

¹ Årstrycket 24 december 1723: *Kongl. Maj:ts nådige förordning huru lön och betalningsavgifter skal utgiöras.*

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 3.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Kungliga rådkammaren, nr 2.

rådsprotocollen, hwilka icke woro i sielfwa originalet utmerkte; sedan Hans Kongl. Maj:ts nådiga föreställning til samtelige riksens ständer,¹ och sist ett utdrag af protocollet, hållet i rådcammaren d. 7 Novembris 1755.²

Herr archibiskopen uprepade, hwad secreta utskottet, wid slutet af sitt utdrag utur protocollet anfördt, där det hemställer riksens höglofl. ständers ompröfwande, om icke en stor deputation kunde updras, at med sitt yttrande så öfwer sielfwa saken som botemedlen til riksens ständer inkomma, och frågade om icke det enda, och itet mera denna gången wore derwid at göra, nämligen at öfwerlemnna denna wigtiga saken til en stor deputation? Hwaruppå gafs ett enhälligt Ja.

Herr biskop Troilius förmodade, at ridderskapet och adelns secreta utskottsledamöter lära förstärkas wid detta tilfälle med så många til af deras stånd, at 100 af dem kunna blifwa i stora deputationen. Och som då 50 komma dertil af hwardera de andra stånden, så kunde hela presteståndet, såsom det skedde 1746 års riksdag komma i denna deputation, emedan det allenast wore en öfwer.

Herr archibiskopen frågade, om icke, sedan nu stadgades derwid, at hela ståndet skal gå in i stora deputationen, detta conclusum borde gifwas ridderskapet och adeln tilkänna.

Herr biskop Troilius hölt detta för godt, äfwen ock, at någon ginge förut til de andra stånden, at berätta ståndets tankar, samt begära, at de med några af presteståndet wille göra en gemensam deputation til ridderskapet och adeln?

Det förra bifölls, men wid det senare ärinrade herr archibiskopen, huru man wid förra riksdagar haft betänkande wid, at göra sådana gemensamma deputationer.

Herr biskop Troilius medgaf detta, men trodde, efter saken wore af så mycken wigt och angelägenhet, at en sådan deputation wore likwäl nu nödig och angelägen.

Probsten Helleday hemställte, om icke det wore bättre, at ett af de andra stånden började proponera gemensamma deputationer, och at nu allenast presteståndets slut för de andra stånden berättas. Frågade derjemte, om icke wid stora deputation böra göras några förbehåll, såsom 1) at inga andra ären-

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Kungliga rådkammaren, nr 3.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Kungliga rådkammaren, nr 4.

der måga där företagas, än de, som af stånden blifwa dit remitterade, emedan en sådan deputation ei är befalt i riksdagsordningen, utan för wissa orsaker skull kommer ibland at uprättas. Detta trodde h:r probsten så mycket mer böra förbehållas, som exempel wore, at ofta saker kommet i sådan deputation til öfwerläggning, hwilka ei af plenis warit dit remitterade. 2) At ehuru ståndet gemensamt i stora deputationen inträder, det dock icke må wara thy betaget, at ensamt öfwerlägga om saken såsom ett stånd. Detta bifölls, och resolverades: At den senare omständigheten skal förbehållas wid inträdet, men den förra inflyta i ståndets yttrande och beslut til secreta utskottet.

Efter ståndets fattade slut gingo nu kyrkoherden magister Huss til ridderskapet och adeln samt bondeståndet, och probsten mag:r Helleday til borgareståndet, at gifwa tilkänna, det presteståndet bifallet secreta utskottets betänkande om en stor deputation, och tillika håller för nödigt, at den förstärkes med wist antal af ridderskapet och adeln, och i proportion af de andra stånden.

7. Inlemnades, jemte bifogad skrifwelse tryckte exemplar af ett skaldeqwad, som S. D. Wexell författat.¹

8. Probsten Helleday kom tillbaka ifrån borgareståndet, som berättat, at det kommet öfwerens, det allena secreta utskottet och secreta deputationen skola i den stora deputationen sammanträda. Äfwen återkom kyrkoherden Huss, och förmälte, at h:r grefwen och landtmarskalken warit hindrad, så at han ei med honom fått tala, men at han berättat ståndets slut för secreteraren Strokirch. Hos bondeståndet hade han til talemannen samma berättelse aflemnat.

Häruppå hemstälte bemälte kyrkoherde, om icke, då stora deputationen första gången sammanträder, och denna öma sak kommer at ventileras, det wore anständigt, at presteståndet började sammankomsten med bön om nåd och bistånd af högdene.

Probsten Helleday yttrade sig, at den dagen, då konungawalet hölts, bön skedde om dess lyckliga aflopp i alla stadsens kyrkor, men wiste icke, om detta ärendet skulle likaså anses. Och då ståndet lät förstå någon fruktan, det

¹ Se Käll- och litteraturförteckningen. Wexell 1755.

en sådan gudstjänst, efter hon ei komme, at i de wanliga rummen anställas, torde mindre skickeligen aflöpa; begärade h:r kyrkoherden, at ståndet wille benäget anse hans wälmening.

9. Upläste probsten mag:r Helleday det bref som til h:r biskop Alstrin skal afgå,¹ sedan han det nu förändrat, hwarmed ståndet sig nögd förklarade, och tackade probsten för dess härwid hafde möda.

10. Ankommo 12 deputerade från borgareståndet, anförde af rådman Helleday, som berättade, at borgareståndet bifallet secreta utskottets betänkande och förslag om en stor secret deputation, hwarest det wigtiga ärendet, som secreta utskottet i stånden anmält, kommer at företagas.

Sedermera kommo 12 deputerade från bondeståndet anförde af Jacob Larsson ifrån Wermeland, hwilken anmälte sitt stånds helsning, och gaf tillkänna, huru det stadnat i sådant slut, som secreta utskottet föreslaget, men ock tillika förbehållet sig, at den stora secreta deputation måtte förstärkas.

11. Afgick en deputation från presteståndet af 12 ledamöter som h:r biskop Halenius anförde, til ridderskapet och adeln, at aflemna berättelse om presteståndets slut angående stora deputation och dess förstärkning, hwilka med helsning återkommo. Likaså gingo tolf deputerade til borgare och bondestånden i samma ärende; berättandes wid återkomsten, at borgareståndet war af samma tanka, som det redan yttrat, men at bondeståndet angående förstärkningen aldeles conformerat sig med presteståndet.

12. Uplästes ett betänkande ifrån urskillningsdeputation,² angående befordran af skyndsam- och redighet i deputations arbete.

Den 10 Novembris

1. Uplästes och justerades protocollen af d. 27, 29 och 30 Octobris.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 7. Även 8 november, 15 november 1755.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Urskillningsdeputationen, nr 2.

2. H:rr deputerade i secreta deputation aflade den föreskrefne eden, som nu ifrån riddarehuscancelliet war anskaffad.

3. Berättade herr archibiskopen, at han i går aftons, efter herr grefwens och landmarskalkens begäran, warit honom och de andra ståndens talemän til mötes på riddarehuset, då man öfwerenskommet, at förr än den faststälte stora deputationen sätter sig, en gemensam deputation ifrån stånden kommer at gå up til Hans Kongl. Maj:t, och gifwa Hans Maj:t ståndens beslut om samma deputation i underdånighet wid handen, hwarföre herr landtmarskalcken äfwen upläst det tal, som han då hos Hans Maj:t ärnar hålla.

Härwid ärinrade probsten Helleday, huru som 1743 års riksdag blifwit faststältdt, at de tal, som landmarskalken wid gemensamma deputationer inför konungen håller, böra förut stånden communiceras och där upläsas. Och fant ståndet, at, i följe deraf, äfwen nu sådant ske bort, men som tiden ei wille det tillåta, medan deputation före middagen skal afgå, måtte det denna gång derwid förblifwa, dock med förbehåll til annat tilfälle, at herr archibiskopen wille herr grefwen och landmarskalken derom påminna.

Härunder blef i ståndet anmält, at deputation til Hans Maj:t skulle bestå af 24 ifrån ridderskapet och adeln, hwilket gaf ståndet anledning, at utse 12 af sina ledamöter, näml. h:r biskopen d:r Halenius, h:r biskopen d:r Troilius, h:r superint. d:r Körning, h:r öfwerhofpr. d:r Schröder, h:r professor d:r Benzeltierna, domprobsten d:r Filenius, probsten d:r Lidius, probsten mag:r Rogberg, professoren d:r Mennander, kyrkoherden m:r Ziebeth, probsten h:r Suen Jacobsson, probsten mag:r Brauner.

4. Urskilningsdeputations betänkande¹ angående befordran af skyndsam och redighet uti deputations arbete, uplästes å nyo och bifölls af ståndet, såsom äfwen skedt hos ridderskapet och adeln.

5. H:r biskop Beronius förklarade missnöje deröfwer, at han i de redan beslutne deputationer ei blifwit utsedd och nämnd til ledamot mera än i en, och den han ei begärat, samt sade sig ei haft något derwid at påminna, om ledamöterna blifwit tilsatte genom votering, men emedan annorledes skedt, wille

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Urskilningsdeputationen, nr 2. Även 8 november 1755.

han biskopen gifwa wid handen, det han hade lust at komma i justitiædeputation, hwarest ingen är af Calmare stift.

H:r biskop Troilius yttrade, at electores som utnämndt ledamöter i deputationerne, ei wore skyldige göra ståndet redo för hwad skedt i den saken, wille dock berätta, at han gärna sedt om twänne biskopar, nu som förr, kommet i justitiædeputation, då han ock trodde, at probsten Helleday icke skulle wara derom så angelägen, men hade blifwit öfwerrostad af de andra herrar electorer, som alla funnet, at bemälte probst wore där både nödig och nyttig; försäkrade för öfrigit, at electores i detta ärende ei annorledes skickat sig än dem ålegat.

H:r superintendenten doct. Körning: Ledamöter til justitiædeputation hafwa de förra riksdagar ei blifwit tilsatte efter stift, utan som de warit kände, at i justitiæmål äga insigt. Probsten Ekman i Skedewi war sielfskrifwen hwar gång til denna deputation, så länge han war wid riksdagarna, efter han warit notarius, och want sig wid dessa saker. Och då nu projecterades til denna deputation, hade jag warit nögd, at endast bli wid de deputationer, som höra til secreta utskottet. Men som jag har Lappmarken i mitt stift, och warit angelägen om, at med egna ögon se tilståndet där i landet, hwilket ock til någon del redan skedt, så torde hända, at jag kan gifwa en eller annan uplysning, som kan tiäna justitiæverket til nytta, hwarföre jag ei welat undandraga mig, at wara med i denna deputation.

Projecterades derföre, at probsten Helleday kunde lemna h:r biskop Beronius sitt rum, hwartil ock h:r probsten war benägen, men h:r biskopen nekade dertil aldeles, och desisterade häle ifrån sitt påstående, än at han skulle gå ut, som h:r biskopen kände för så ganska skickelig ledamot.

6. Sedan det blifwit anmält, at den gemensamma deputationen skulle precise klockan 12 gå up til Hans Maj:t, och förut samlas i secreta utskottsrumet, gingo presteståndets deputerade, at möta i samma rum de andra ständens, och, sedan de haft den nåden, at underdånigst upwakta Hans Maj:t i förenämde ärende, återkommo, då herr archibiskopen berättade, at h:r landmarskalken Hans Kongl. Maj:t i underdånighet tilkännagifwit, huru som riksens ständer stadnat i det slut, at öfwerlemna de öma målen, som emellan Hans Kongl. Maj:t och riksens ständer upkommet och til ständerna afgifne blifwit, åt en stor deputation, som kommer dem at skärskoda, så at hägnad warder konungens höghet, rådets wid lagbundna myndighet, och ständernas fri och

rättighet, hwaruppå Hans Maj:t swarat, at han med mycken nåd emottoge deputationen, och wore så försäkrad om ståndernas kärlek, som de altid kunde vara om hans; hade ock nu welat lemna deputationen i händer en ytterligare nådig föreställning, men det hade blifwit Hans Maj:t wägrat af herrar riksens råd, som, enligt riksdagsordningens 13 §, wille hafwa den til communication, at derwid tillika inkomma med sina ärinringar.

7. Förestältes, om de ståndets ledamöter, som icke hörde til secreta utskottet eller secreta deputationen, men likwäl skola ingå i stora deputationen, borde aflägga eden i ståndet eller i sielfwa deputationen. Och då det beslöts at sådant skulle ske i ståndet, ärinrade probsten Helleday, at härmed kunde uppskiutas, til dess det afgöres, om förstärkningen til denna deputation blifwer så stor, at hela ståndet kommer med. Men häremot troddes ei något wara feladt, om eden af alla aflades, änskönt icke alla sedan skulle komma at wara med i deputationen. Eden blef derföre aflagd, efter edsformularet för secreta deputationen, som h:r archibiskopen trodde skulle dertil lempas äfwen hos de andra stånden.

Probstarne mag:r Manquer och mag:r Helleday aktade nödigt, det förbehållas måtte, at ståndet, om alla dess ledamöter komma at gå in i stora deputationen, ei blifwer ansett som ett stånd, utan som en deputation, och likafult har frihet, at som de andra stånden enskilt pröfwa det slut som deputation stadnar uti.

H:r biskop Troilius: Ståndet kan i stora deputation ei annorledes anses, än som en deputation, och de deliberationer där ske, och det slut som där fattas, skola ståndens plena underställas, då ståndet nödwändigt inom sig, när saken kommer at gå ifrån deputation, får ytterligare hanne pröfwa och afgöra, icke som en deputation, utan som ett stånd.

Herr biskop Beronius ärinrade, at, under det saken ventileras i deputation, åtskillig förekomma kan, däruti underrättelse ärfordras, och hwarom ståndet torde behöfwa at conferera eller rådgöra in pleno.

H:r superintendenten Körning yttrade, at ståndet i stora deputation bör och kan ei annorledes anses än som en deputation, men hölt för betänkeligit, om presteståndet och icke de andre stånden skulle begära, at referera något til plenum, efter det torde göra alt för lång utdrägt på tiden. Ty utom dem af ridderskapet och adeln, som sitta i stora deputation, äro wäl 600; skulle derföre ridderskapets och adelns deputerade börja conferera in pleno om saken,

innan hon kommet til slut i stora deputation, så blir hon aldrig ändad. I medertid om någon af vårt stånd wil hafwa uplysning, har han altid tilgång til ståndets protocoller och acter, samt jemwäl tilfälle at fråga andra.

Herr biskop Troilius tillade, at det omöjliga kan annorledes ske, ei eller de 600 på riddarehuset begära något weta af saken förut, än den stora deputationen kommet til slut och refererar saken til plena.

Probsten magister Helstadius gjorde den frågan: Om ståndets ledamöter wilja träda för sig allena under deliberation, kan det tillåtas?

H:r kyrkoherden Palmerus swarade: At som en deputation öfwerlägga om saken, kan dem icke nekas, i ett annat rum på riddarehuset sammanträda.

H:r superintendenten Körning berättade til uplysning, huru en stor deputation förleden riksdag förehade bränwinsaken, utan at under ventilation conferera med plenis, innan den stadnade i ett änteligt slut, men decision kom sedan til plena at där skärskodas.

Probsten mag:r Stierner: Samtelige ståndets ledamöter gå in i deputation såsom deputerade; när då deputation afgifwer något betänkande, så skola ju alla ståndets ledamöter conspirera deruti. Altså wet jag icke, om detta sedan på något sätt kan ändras in pleno.

H:r biskop Halenius gaf til swars, at ehuru ei kan nekas, olika consideration af deputation och stånd här äga rum; wore han dock förwissad, at hwar och en, såsom på bägge ställen samma person, worde ock på bägge ställen blifwande sig lik.

Probsten Helleday förbehöllt hwar och en frihet, at få säja, sedan saken kommet til plenum, sin mening och tanka fritt, och utan at wara bunden wid det, som deputation stadnat uti.

Ståndet skildes åt, sedan öfwerenskommet och beslutat war, at det åter i morgon skulle här samlas $\frac{1}{4}$ tima förr, än stora deputation efter anslag sammankallas, och härifrån gå ned til stora deputationsrumet.

Den 11 Novembris

Medan ståndets ledamöter samlades, kom at omtalas, huru som, wid existerande vacance af L. L. orientalium eller poëseos professionen wid Upsala academie, wore til befarandes, at någondera af samma professioners löner kunde komma at tilfalla chemiæ och physices professorn; hwartil probsten

[mag:r Helleday] anförde den orsaken, at dubbla expeditioner i det målet sista riksdag utfäddades. Och på det ståndet måtte få härom full uplysning, anmodades professoren doctor Benzelstierna, at ifrån Upsala begära speciem facti i saken.

Den 13 Novembris

1. H:r biskop Halenius lät utdela åt ståndets ledamöter hwar sitt exemplar af den predikan han hölt wid riksdagens början, sedan hon efter ståndets enhärliga begäran blifwit lemnad til trycket, och nu war färdig.¹

2. Herr archibiskopen gaf wid handen, huru som en ytterligare nådig föreställning til riksens ständer från Hans Kongl. Maj:t, och derwid af Deras Excellencier herrar riksens råd bifogade anmerkningar blifwit i secreta utskottet herr landtmarskalken och herrar talemän tilstälte. Och som secreta utskottet remitterat dessa documenter til ståndets plena, at där upläsas, wore ståndet til den ändan genom anslag nu sammankalladt, men kommer sedan straxt at i stora deputation upträda; förmodandes herr archibiskopen, at ståndet nu, såsom tilföre, utan at gå in i merita caussæ, skulle låta alt komma til stora deputationen.

Häruppå uplästes först Hans Maj:ts nådiga föreställning,² och derpå rådets ärinningar,³ hwarefter ståndet yttrade sig nögd, at ock detta til stora deputation afgå måtte.

Probsten magister Manquer gjorde än vidare förbehåll, at öfwer denna saken få yttra sig in pleno, om så nödigt finnes, sedan stora deputation sig deröfwer sluteligen utlätet.

H:r doctor Celsius: Så mycket jag minnes, är ei mer i vårt stånd tilföre fastställt, än at stora deputations betänkande kommer til ståndet såsom plenum. Men emedan ridderskapet och adeln icke allenast sig det samma förbehållet, utan ock beslutat, at alla allegata och extracta af rådsprotocollerna, som blifwit åberopade skola til plenum upgifwas så hemställer jag, om icke det samma bör bewiljas vårt stånd.

¹ Se Käll- och litteraturförteckningen. Halenius 1755.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Kungliga rådkammaren, nr 5.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Kungliga rådkammaren, nr 6.

H:r biskop Halenius: Detta följer aldeles af sig sielf: Ty som acten produceras där nedre, så kommer den ock wist hit.

H:r doct. Celsius åstundade för sin trygghet, at detta i protocollet måtte anmerkas.

Probsten magister Helleday: Skal saken komma til plenum, så måste wäl acten följa med.

Professoren mag:r Gadolin yttrade sig wara af den tankan, at samma procedere observeras med denna sak, som med andra wigtiga mål. Häruppå nedträdde ståndet i stora deputation.

Den 18 Novembris

Sedan stora deputationen klockan 10 blifwit åtskild, och ståndet straxt derpå, efter anslag, trädt tilsammans, gaf högwördigste herr archibiskopen wid handen, huru wäl stora deputation i dag insändt til ståndets upläsande och ytterligare öfwerwägande ei allenast secreta utskottets förra protocollutdrag, jemte Hans Kongl. Maj:ts och rådets memorialer, utan ock stora deputationis extractum protocollis, med project til ständernas underdåniga swar på Hans Maj:t nådiga föreställning, hwarjemte medfölja extracta af rådsprotocollerna, rörande några i högbemälte memorialer åberopade facta. Men understälte tilllika, om icke ståndet i dag, sedan nog wore lidet på tiden, funne för godt, at upskiuta med dessa acts upläsande til morgondagen, och derunder förnimma, huru saken wil hwälfwa sig hos de andra stånden, hålst emedan ridderskapet och adeln ei så snart lära komma at afgöra denna angelägenhet.

Biskopen h:r doct. Halenius lät förstå, at han så mycket mera fant sig häri, som denna sak wore den högsta och wigtigaste som kunde förekomma, hwarwid ståndet borde upföra sig med största försigtighet, emedan de andre stånden äro alle upmerksamma på preteståndet.

H:r biskop Troilius yttrade, at här wore många orsaker, hwarföre preteståndet ei borde wara det första, at utlåta sig om denna sak; här wore caussa regis, caussa legis, caussa salutis publica, mål af den yttersta wig; och af ömhet för en så stor angelägenhet wore ingenting billigare, än tola tiden i dag, och afwänta hwad de andra stånden sig företaga.

Herr archibiskopen förestälte derföre, om icke ståndet nu wille sluta denna dagens sammankomst, och wara ense derom at i morgon klockan 9 sammanträda; hwilket bejakades.

Den 19 Novembris

1. Hemstälte herr archibiskopen, om icke, som wid förra riksdagar warit wanligt, närwarande herrar riksdagsmän wille åtaga sig at predika på kongl. hofwet, och nu sina namn dertil för wissa dagar antekna, hwilket ock straxt skedde på en dertil upsatt lista af herrar biskoparne doctor Osander och doctor Engström, samt professorerna doctor Celsius, doctor Filenius och doctor Mennander med flera.

2. Ankommo 24 deputerade af borgarståndet. Ordförande war borgmästaren Schau, som jemte helsning gaf tilkänna, at borgareståndet låtet sig föreläsa de acter som ifrån stora deputation inkommet, angående skiljaktigheten emellan Kongl. Maj:t och riksens råd om lagens rätta förstånd, samt berättade, at ståndet gillat det swar som stora deputation projecterat til Hans Kongl. Maj:t, och förmodade, at presteståndet med lika färdighet funne sig deruti, på det rikets förewarande wådeliga belägenhet tidigt måtte förekommas.

Äfwen hade borgareståndet, i anseende til skadeliga påföljder af de från konung och råd ankomne papperens stympade kringspridande kring riket, för godt funnet och beslutat, det måtte genom trycket allmänna göras så wäl Hans Maj:ts nådiga föreställning som rådets memorialer och extracterna af rådsprotocollen.

Herr archibiskopen tackade på ståndets wägnar för communication af borgareståndets tankar, och försäkrade, at presteståndet ei wille underlåta taga det slut, som efter ståndets intention kan lända til det allmännas fördel och bästa, och bad om ståndets helsning tillbaka.

3. Uplästes, til dess ståndets ledamöter skulle bättre samlas, ett utdrag af stora deputations protocoll,¹ hwaruti deputationen berättar sig, til försannande af riksens höglofl. ständers beslut, det behöriga utdrag af rådsprotocollerna borde til plena upgifwas, nu inlewerera sådana utdrag ifrån n:o 1 til n:o 10.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Stora deputationen, nr 1.

Och förelästes straxt derpå utdrag af rådsprotocollet under d. 23 Decembris 1754 och d. 7 Januarii 1755, angående ett mål, som emellan Hans Kongl. Maj:t och rådet förewarit om några ordres som Hans Maj:t gifwit öfwersten wid kongl. lifgardet Feiff.

4. Afhördes stora deputations extractum protocollis angående de tankar, hwaruti samma deputation stadnat öfwer Kongl. Maj:ts nådiga föreställning til riksens ständer, samt herrar riksrådens memorial¹ och utdrag utur rådsprotocollet af d. 3, 7 och 12 uti innewarande månad, hwarjemte äfwen uplästes stora deputations project til det underdåniga swar, som ifrån riksens ständer til Hans Kongl. Maj:t kommer at afgå.

Häruppå hemstälte h:r biskopen doct. Halenius, om icke billig- och försigtigheten fordrade, at den quæstion nu afgjordes, huru wida det upläste project kunde hos presteståndet få bifall eller ei. H:r biskopen förklarade sig ei begära, at ståndet skulle förhasta sig, utan, efter borgareståndet redan afgjort detta, när likwäl alla af dess ledamöter ei warit med i stora deputation, och där hördt sakerna förehafwas, som dock presteståndet gjort, så fant herr biskopen wara försigtigheten likmätigt, at presteståndet ei måtte wara bland de sista med sitt yttrande öfwer denna sak, som angår lagarnas försättande i verkställighet.

Herr archibiskopen förmente, det ståndet hade häruti at göra efter sin tanke och öfwerenskommelse, och gaf wid handen, at, då han, i följe af superintendenten h:r doctor Lagerlöf, i går aftons warit til mötes med herr landtmarskalken, det då wart belefwdt, at rådsprotocollen skulle i dag läsas, och gå från det ena ståndet til det andra.

H:r biskopen Troilius: Ehuruwäl protocollerna kunna upläsas, så finner jag dock icke, at hufwudsaken får deraf mera styrka. Wi hafwa af dem nu mera allenast tilfälle at se, hwart hwarje mål skal hänwisas, antingen til secreta deputation eller annorstädes. De kunna derföre sedan läsas, emedan wi alla hördt dem förut, och deremot nu afgöras hwad hufwudsaken angår; ty ju längre wi dröja, desto swårare torde sakerna blifwa för oss.

Härmed conformerade sig probsten doct. Lidius, kyrkoherden Palmerus, professor Gadolin, probsten Stierner, probsten Rogberg, kyrkoherden Rogberg och flere.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Stora deputationen, nr 2.

H:r doctor Benzelstierna: Jag finner detta wara ett af de ömaste mål, som kunna förekomma. Önskar derföre få aflemna mina tankar deröfwer med all den eftertanka och samwetstrygghet, som någonsin är möjelig. Uti sielfwa hufwudsaken, hwad angår våra fundamentallagars rätta förstånd, är all widare omtanka för mig så mycket mindre nödig, som jag alltid ansedt och anser deras innehåll afwen uti det nu förewarande ärendet wara nog tydeligit. Men sättet at, huru och med hwad termer om deras helgd och efterlefwande hos Hans Kongl. Maj:t skal göras underdånig föreställning, är det som nu syslösätter mina tankar, och i hwilket jag må tilstå mitt begrep wara mindre widsträckt, än at jag nu straxt kan deröfwer utlåta mig. Uti så beskaffade omständigheter föranlåtes jag anhålla, det denna grannlaga och wigtiga sak i stöd af riksdagsordningens 16 § ännu til närmare skärskodande i hwad omförmäldt är må på bordet ligga.

Probsten magister Tiburtius sade sig icke finna det betänkeligit, at saken måtte ligga på bordet, om det komme endast an på, at understödia h:r doctorns begrep och insigt i hänne; men som preteståndet bör gå de andra stånden före med sitt exempel, och de både det önska och wänta; så wore han af den tankan, at med dess afgörande ei borde något utdragas, helst som en sådan utdrägt torde wara nog äwentyrlig, och kunde för ståndet hafwa swåra påföljder. H:r probsten förklarade sig yttra denna tanka utan afsigt, ty han wore nögd med sin lott och begärade intet mer.

Doctor Celsius utlät sig, at han altför snart och wäl skal finna sig i hufwudquæstion, nämligen, at Hans Maj:t i nåder må taga emot en underdånig föreställning om lagens rätta förstånd, och tänker ej annat i den måtton, än herrar biskoparna doctor Halenius, doctor Troilius och flere. Men hwad den frågan angår, huru en sådan föreställning bör formeras, at den må innehålla alt hwad riksens ständer wilja, och wara i de termer satt, at Hans Maj:t, som sielf bekänner sig wara rörd, ei ännu må blifwa mera oroad och satt i rörelser, kunde h:r doctorn ei så snart finna sig uti, med mindre til projectets granskning wederbörlig tid toges. Instämde derföre med doctor Benzelstierna i dess begäran, at saken måtte blifwa liggande på bordet.

Professor Gadolin: Mig förefaller, at den citerade § i riksdagsordningen icke är hit lempelig, när den som begär, at stora deputations betänkande bör ligga en eller flera dagar på bordet, sielf har warit uti stora deputation, ty på ett annat ställe i riksdagsordningen står uttryckeligen, at den som är ledamot i deputation, där bör anmäla hwad han hafwer at ärinna, och intet först kom-

ma dermed i ståndet. Sedan en sådan ärinring är giord, och saken kommit til plenum, får man då begära, at den skal ligga, til ståndet yttrat sig öfwer den giorda ärinran, men ei längre. Emedan nu hela det högwördiga ståndet warit med i stora deputation, och ingen af respective ledamöterna til gemensam rådplägning uti stora deputation, så wida mig witterligit är anmält derstädes huru han dissentierat, så finner jag följakteligen ei annat än at saken kan til afgörande företagas.

Probsten mag:r Helleday påminte, huru som i deputation war dissensus, men at dissentientes afstodo derifrån endast i den afsigt, at ingen dissensus skulle blifwa i deputations betänkande. Dock kan icke hwar för sig wara betaget, at med modestie få säga wår mening. Och jag tror at wårt utlåtande i ståndet har en olika relation, ty där samtyktes til ett project, som skulle underkastas vidare ompröfwande och utlåtande, men här skal bli definitift slut.

Herr biskop Halenius: At en och annor begaf sig ifrån sitt missnöje, på det ingen dissensus skulle medfölja deraf gjorde det slut, at betänkandet skulle afgå såsom bifallet af en för alla och af alla för en. Imedlertid kan ei nekas, at i ståndet ytterligare betänka saken. Men det är likwäl wist, emedan wi äro samma personer, som sittaa i ståndet och i deputation, at om wi wilja ändra hwad redan i deputation är giordt, så måste i samma sak en stor deputation åter hållas på nytt 2 à 3 dagar. Lemnar hwar och en at betänka, om det blir en god nota på wårt stånd, at sedan wi en gång bifallet, och gifwit wårt samtycke, börja at nu göra nya hinder för saken. Men til protocolls får hwar och en säga sin tanka. Imedlertid begär jag proposition, om icke projectet får bifall.

Herr archibiskopen berättade, at landtmarskalken sagt, då fältmarskalken von Ungern giort sin declaration, det wara til önskandes, at presteståndet wille göra det samma. Hwarpå h:r archibiskopen gifwit honom wid handen, huru som ståndet, innan det gick ned i deputation, förbehållet sig at få taga saken i närmare öfwerwägande, sedan hon komme tillbaka til plenum. Och detta blef h:r archibiskopen föranlåten sedermera säga til protocoll.

Herr biskop Troilius medgaf gärna, at hwar och en hade frihet säga sina tankar här i ståndet, men hölle för sin del betänkeligit at göra någon ändring i projectet.

Herr archibiskopen ärinrade, at 16 § i riksdagsordningen lemnar, när så begäres, en eller flera dagars betänkningsstid.

Doctor Celsius begärte proposition, om ståndet afslår hans och doctor Benzelstiernas hemställande.

Herr biskop Halenius: Herrarna hafwa warit membra i deputation, och i det afseende synes icke, efter 14 § i riksdagsordningen, dem egentligen tilkomma at hafwa saken i längre betänkande.

Herr doctor Celsius: Jag tror, at den citerade § ei ändrar kraften af den förra, och som man i stora deputation delibererar öfwer sakerna, och stadnar allenast i ett betänkande, som sedan går til stånden, så finner jag icke, om jag imedlertid sedermera får närmare lius i saken, mig skal wara betaget, at yttra mina tankar öfwer hånne, som jag då hånne ser och finner.

Herr biskop Halenius sade sig ei wäl weta, om något går från deputationer til stånden blott som ett betänkande och deliberation, utan trodde snarare det böra anses såsom deputations slut.

Biskopen h:r doct. Troilius förehölt, at sedan hela ståndet warit tilstädes i deputation, han nu icke mera fant nödigt, at hon skulle ligga ofafgjord, eller at någon til den ändan kunde åberopa sig riksdagsordningen.

H:r biskop Halenius: Efter en general praxis kan icke den, som warit ledamot i deputation begära, när han kommer i ståndet, at saken skal ligga på bordet.

Herr biskop Beronius påminte och åberopade sig tillika med h:r doct. Hausswolff, at det förut til protocols war förbehållet, innan ståndet trädde i deputation, det man i ståndet närmare skulle öfwerwäga och granska saken.

H:r biskop Troilius sade sig ei weta, i hwad afsigt man wäl wille ha upskof med sakens afgörande, sedan hon til alla delar hade fått sitt fullkomliga lius.

Kyrkoherden Palmerus tilstod, det, som han wille, wara redan talat i saken, men emedan hufwudquæstion wore, om den från stora deputation hit aflemnade saken nu skulle företagas eller blifwa liggande, så wille han underställa, om i den åberopade 16 § riksdagsordningen wore någon styrka at få upskof i samma sak; hwilket han nekade, af orsak, at detta mål wore en casus extraordinarius, at här wore periculum in mora, och högsta nödwändigheten, at hägna utan upskof lagar och frihet, samt at man redan sofwet flera nätter på saken.

Kyrkoherden doctor Hausswolff förklarade, det han ei wille eller kunde sig något yttra, förr än ståndet sig positive utlåtet, om saken, efter 16 § af riksdagsordningen icke finge hwila, begärandes, at samma riksdagsord-

ning(en) måtte hållas i sin helgd och efterlefwas, hwarmed äfwen probsten Helleday instämde.

Probsten mag:r Stierner: Som denna saken redan snart åtta dagar warit under ventilation, och jag derunder lefwat i största oro, som jag ei längre orkar bära, som jag ock på mitt samwete aldeles conformerat mig med stora deputations mogna tankar, och riket är i en ganska swår belägenhet, samt största förwirring inom Stockholms stad, at folket ei wet, hwad de göra skola, så är jag föränlåten bedia, det ståndet behagar taga sådant i ömt behiertande, utan utdrägt afgöra sake, och ei genom drögsmål sätta riket uti ytterligare fara.

H:r biskop Troilius lade det til, at drögsmål torde kunna förorsaka någon mindre behagelig upmerksamkeit i landsorterna, i en sak, som, i anseende til konung, råd och lagar, wore af den ömaste och ömtoligaste wigt.

Probsten Stierner exciperade sig aldeles at hafwa någon del i de swåra fölgher, som man hotas med och omtalte blifwa, i fall, det Gud beware de existera skulle.

H:r doct Hausswolff sade sig gå in i alla dessa considerationer, och medgaf at omständigheterna göra upmärksamhet i publiquen, men det alt förswagade ändå icke riksdagsordningen.

H:r doct. Celsius tilstod, at sielfwa saken kan hafwa mycket farlig påfölgd, och at han, under föreställningen deraf fant hos sig mycken oro. Men han kände ock sweda öfwer den sweda wår konung har, och den sweda han kunde känna af en hårdare föreställning, än den han kan tycka sig hafwa förtiänat. Begärte derföre at saken måtte få mognas, och hwar tänka på, om icke swaret til Hans Maj:t kunde författas och afgå i lindrigare termer.

H:r doct. Benzeltierna berättade sig hafwa, til sitt samwetes befredande, giort samma begäran, som nu uti deputation; men fått til swar, at sådan betänketid ei kunde lemnas i deputationerne utan allenast i ståndens plenis. Nu åter när han begär, det ståndet wille lemna honom tid at tänka på sakens föreställning med lindrigare termer, blir äfwen sådant här afslaget.

H:r biskop Troilius sade sig tro, det konungens oro skal stillas, när han af riksens ständers underdåniga swar blifwer öfwertygad om lagens rätta förstånd; men den i landsorterna upkomna oro kunde ei bättre stillas, än at ständerna gjorde slut i saken med det första.

H:r doct. Celsius: Än om plenorum hastighet har swårare effect med sig och förorsakar större embarras.

H:r biskop Troilius: Om något finnes, som strider emot vår undersåtliga wördnad, så lät oss det ändra.

H:r biskop Halenius: Lät oss hafwa nit för Hans Maj:t, men ei föras af ett blindt nit. Wi se, at Hans Maj:t haft rätta begrep om vår fundamentallag; hwilket är raisonnablare at säga, at han wetat lagens mening eller intet wetat den? Wi böra ei tänka om vår konung annat än det senare. När wi då säga honom lagens mening med rena ord, som å ena sidan ei åsidosättia någon wördnad för Hans Maj:t, och å andra anstår magtägande ständer, så kan sådant hwarken oroa konungen, eller förorsaka oss någon onåd.

Probsten Fundan begärade underrättas, om stora deputations betänkande wore kommet til ståndet ad notitiam, eller til den ändan, at man skulle få betänka sig derpå?

Herr archibiskopen swarade hwad han redan sagt, at han i stora deputation anmält, at ståndet förbehållet sig närmare få inom sig öfwerlägga saken.

Probsten Fundan begärade altså til sitt samwetes befredande, at få niuta längre betänketid, och med honom instämde probsten Trägård, kyrkoherden Ziebet och probsten Jacobsson i samma begäran. Men dessutom betygade probsten, at han, som ock har ständig correspondence med flera i sitt stift, ei fått den ringaste bokstaf, at några farliga rykten där warit utspridde, el. förorsakat något buller och oro.

Kyrkoherden magister Huss: Det är onekeligit, at denna wigtiga saken torde åstadkomma mycket buller i orterna, och äfwen göras wärre än hon är, kan ock hända här i staden, och är fåfängt biuda til at föreställa sig, som man ei hade kunskap derom. Skulle sådant buller kunna förekommas dermed at saken straxt afgöres, så är betänkeligit, at låta hanne hwila från den ena dagen til den andra: äfwen wäl betänkeligit, i anseende til grundlagarne, hwars rätta förstånd ju förr ju hältre bör hielpas. Icke eller är utdrägt på tiden nödig, i anseende til någon modification af terminis. Som en del af ståndet åstundar at de måga modifieras eller mildras; så kan nu derom discoureras, och derjemte hufwudsaken företagas och afgöras.

H:r doctor Hausswolff: När jag och de som det begärat få niuta riksdagsordningen til godo, skal jag i sinom tid swara häruppå.

Probsten mag:r Helleday yttrade sig, at kyrkoherdens Huss utlåtelse wore wäl grundad, förklarade sig ock ei åstunda, at saken må skiutas up utan wäl företagas i dag, men ei sluteligen afgöras förr än i morgon. Och medan tiden nu gick förbi med en nyttig disput om sakens liggande; begärte h:r probsten

at ståndet måtte utsätta morgondagen til sakens företagande, hwarmed och doctor Benzelstierna förklarade sig nögd.

H:r doctor Noring twiflade icke, at ju hwar och en af ståndets ledamöter fattat alt hwad som hörer til denna sak, och ärinrade, at då hwart stånd för sig i stora deputation frågades om hufwudmålet, det wardt utan förbehåll samtyckt, och kan så mycket mindre någon nu behöfwa begära tid at betänka sig derpå, som det så tydeligen ligger afgjordt i regeringsformen. Men skulle en sådan tid begäras för at få ändra ordalagen, som brukade blifwit i de projecterade swaret, så wore bäst, at det ärendet eller ändringen nu utan uppskof företages.

Probsten Gadolin påminte, hurusom då expedition til Hans Maj:t upsattes, bondeståndet begärte, at den straxt skulle justeras, och, ehuru det ståndet ei gör profession af erudition, gjorde wid justeringen giltiga observationer, som blefwo medgifna, hwarefter det adproberade expeditionen. Och i anledning häraf hemställte h:r professorm, huru wida det wille anstå presteståndet, såsom af erudition, at dröja den ena dagen efter den andra med att justera och afgöra denna saken, som man så länge hört talas om, och ventilerad blifwit ibland oss. I går hette det, at wi ingenting skulle företaga, på det presteståndet ei skulle wara det första, och, som hända torde, ei på annat sätt yttra sig än de. Nu hafwer borgareståndet fattat fullt beslut, när wi då conformera oss med dem, så winner saken half säkerhet. Och fast wi i andra saker ei skulle wara de första som något besluta, så tyckes mig, at wi dock böra wara det i denna. Wi hafwa hördt om rikets wädeliga belägenhet. Anstår det då någonsin presteståndet, at först yttra sig, så är det wisseligen nu. Saken är til oss kommen som ett samwetsmål. Sku tre stånd först afgöra denna samwetsfråga, och wi sedan ei mera göra dertil, än densamma bejaka, så wet jag icke, om det är vårt stånd anständigt.

Herr archibiskopen berättade, at, då han i går aftons war jemte de andra talemännen i samtal med h:r landtmarskalken, så hade Olof Håkansson sagt, at de i bondeståndet upläst stora deputations betänkande, och haft, hwad hufwudquæstion angår, intet at påminna. Men i projectet hade de trodt modification skulle få rum.

H:r biskop Engström begärade honom måtte förklaras, om presteståndet ei skal anses för stånd.

H:r biskop Troilius wiste ei hwartil denna förklaring skulle äskas, men trodde, om presteståndet stadnade i ett slut, som med lagarna woro mindre

enligt, så torde det hos de öfriga stånden minska dess förtroende och värdighet.

H:r doct. Hausswolff frågade åter, om de som begärde upskof, kunde få niuta riksdags rätt och ordning til godo.

Probsten Schörling: Jag har härtill intet talat. Kunde ock nu wara mindre nödigt, sedan så mogna män redan talt i saken; men wil dock allenast hemställa, om icke, sedan, som jag tycker, man kommet öfwerens om hufwudsaken, och nu endast frågan är om stilens modificationer i skriften, som skal gå til konungen, men måtte låta det komma an, at, som probsten Helleday sagt, dröja med sakens slut och afgörande til morgondagen efter riksdagsordningens 16 § på det at sådant då må kunna ske med så mycket större enighet.

H:r biskop Beronius: Angående hufwudsaken finner jag alla komma öfwerens enligt betänkandet, men icke så hwad mildrandet angår, hwilken sak likwäl förtiänar all upmerksamkeit. Jag önskar derföre, efter wi komma öfwerens i det förra målet at äfwen så må ske i det senare.

H:r biskop Halenius hemstälte, om icke proposition kunde nu göras således: Om projectet, som skal afgå, hwarom wi är ense, bör lindras el. ei?

Doct. Benzeltierna ärinrade derwid, at quæstion hwarom nu egenteligen handlas, då skulle bortblandas. Och

doctor Celsius sade sig lida i den förestälte begäran, om proposition så sker.

H:r biskop Troilius: Sielfwa materiale är hela ståndet ense om, men icke så hwad formale angår; kan då icke i dag så mycket göras, at ståndet antager materiale, och betänker sig tils i morgon, huru wida något, hwad formale angår, kan ändras eller icke.

Probsten mag:r Helleday: Innan den quæstion afgöres, skola wäl de som wilja hafwa addoucement få anföra det samma, och höra om det antages. Och trodde då til äwentyrs göras skilnad, emellan hufwudsaken och någon bifråga.

H:r biskop Troilius: Materiale i föreställningen är 1) huru lagen skal förstås. 2) At efter detta är enligt med lagen, så bör det straxt upfyllas af Hans Maj:t. Sāja wi at något är enligt med lagen, men i de och de mål skal det icke verkställas, så äro wi i contradiction. Jag är icke mindre än någon annan mån om lindring i orden, men ock at ständerna skrifwa digne.

Doctor Hausswolff föredrog åter, det han sig ingenting utlåter förr än det blir afgjordt, om upskof efter riksdagsordningen tillåtes eller ei.

H:r biskop Halenius: Jag finner skilnaden oss emellan endast bestå deruti, at några åstunda, det orden i stora deputations project mera skola adouceras. Jag är i högsta måtto för alt, hwad til underdånig wördnads betygande för Hans Kongl. Maj:t länder, men jag säger derjemte, at, om wi taga saken på en så hög ömhets fot för Hans Maj:t, at wi derföre våra grundlagars helgd, och våra beswurna samwetens bewarande utur akt lemna, så taga wi den icke rätt. Jag lefwer i den underdåniga och wissa tillförsigt til Hans Maj:t min allernådigste konung, som sielf lagt riksens fundamentallagar mig under ögonen, och befalt inför Gud beswärja, intet anser mig och andra onådigt, när wi rent och enfaldigt derwid förblifwa, samt i de mål, som på oss ankomma, deras mening, om den wore orätt fattad och twifwelaktig giord, med rena och okrusade ord förklara och stadfästa.

Probsten mag:r Helleday begärte, om saken nu skal företagas, at innan proposition sker få låta til protocolls följande sina tankar:

För min del håller onödigt, at denna gången antingen mycket omröra den bekymmersamhet, hwarutinnan förewarande öma och mer än granlaga ärende försatt samtelige här församlade riksens ständer, eller at med något mitt tilstyrkande wilja synas upmuntra högwördige ståndet, at efter sakens höga wigt och wärde den samma afhandla och til slut befordra.

Det förra hafwa wi nogsamt hördt oss i stora deputation med mycken mogen insigt föreställas, hwarutinnan jag ei annat förmerkt, än at högwördige ståndet gemensamt instämmt. Til det senare åter håller jag mig för ringa, emedan jag anser hwar respective ledamot af högwördige ståndet så uplyst i detta ärende, at wi, til vår ytterligare öfwertygelse, ei behöfwa genom hwars annars upmuntringar befästas; i synnerhet, hwad mig angår, skulle med skäl räkna för en förmätenhet, om jag wille inbilla mig kunna instruera dem, af hwilka jag skäligen bör tro mig kunna underwisas.

Alt hwad jag således i detta mål har at andraga är detta, at jag för min del härmed förklarar, det jag, hwad hufwudfrågan, eller våra grundlagars befästade för framtiden, angår, aldeles instämmer med stora deputations yttrande. Ja, jag är derom så angelägen, det jag håller före, at det samma, dock med all underdånig wördnad för Kongl. Maj:ts höghet, ei kan af riksens ständer nog positive uttryckas, och bör uti orden intet hinder talas. Jag wore nögd, at derwid i akt togos, hwad af probsten mag:r Stierner ganska moget blef uti stora deputation andraget, och hwaruti jag då för min del aldeles instämde. Jag lägger ock det til, at ständerna borde på det kraftigaste förbehålla sig, at

aldrig mer på detta sätt nödgas sådana bekymmersamma ärender företaga, utan at, enligt riksdagsordningen, utaf rådsprotocollen få om riksstyrelsen emellan riksdagarna sig underrätta, på sätt som samma riksdagsordning föreskrifwer, hwarigenom jag med Guds hielp är förwissad, det alla widare til befruktande försök i detta mål fullkomligen skola warda afbögte.

Men så högt, som jag önskar detta, så mycket skulle det tillika fagna mig, om någon utwäg kunde upfinnas, hwarigenom denna underdåniga och derjemte alwarliga föreställning kunde adouceras, så at Hans Maj:t, öfwertygad deraf om riksens ständers oföränderliga beslut at bibehålla sina wälförfattade grundlagar i deras tilbörliga och ifrån vår frihet oskiljaktiga helgd, kunde jemwäl blifwa försäkrad, det riksens ständer, wid deras frihets förswarande, ei satt konungens höghet å sido, utan haft den samma, som de ock aldrig hos wälsinte undersåtare kunna åtskiljas, uti ett billigt ögnamerke. Detta håller jag för min del säkrast och med minsta äwentyr för våra grundlagar kunna winnas, om riksens ständer skulle sig derom förena, at låta de ännu obesatte lemnade beställningar, efter Hans Kongl. Maj:ts redan yttrade nådiga wälbehag, förgifwas. Jag wil, til förekommande af alla misstankar, straxt medgifwa, at sådant hwarken påstås i stöd af grundlagarna, eller som skulle jag härmedelst wilja enskylla, hwad förut emot våra lagar kan wara skedt: nei ingalunda; utan blott derföre at jag är försäkrad, det denna modification ei allenast skulle föröka konungens nådiga förtroende til riksens ständer, utan ock at derigenom ingen rubbning i våra grundlagar skulle ske, hwilka ändå framgent borde och måste förblifwa i sin fulla utöfning. Jag dristar så mycket mera säja detta, som wi ei allenast weta i allmänhet, at dispensation af lagen wid wissa casus speciales intet uphäfwer den samma til dess werkelige bestånd, ty annars skulle aldrig några leutationer och benådningar kunna hafwa rum, utan ock ständerne sielfwa flera resor, i samma denna punct, sådant tillåtet, utan at någon giort deraf den slutsats, som skulle grundlagarne derigenom blifwit ändrade eller undergrafne.

Jag nämner härwid först hwad som skedde wid riksdagen år 1734 uti en dylik casus, som wäl, til wissa omständigheter, kan wara något skild ifrån hwad nu förekommet, dock likwäl i hufwudmålet war enahanda. Jag påminner hwad som skedde wid riksdagen år 1747, då ständerne disponerade om större delen af beställningarna i riket, så högre som lägre, och Hans Kongl. Maj:t lät sig behaga, at, uppå ständernas underdåniga hemställande, utan föregånget ordenteligit förslag, som lagarna innehålla, ei allenast förgifwa

samma ämbeten, utan och at lemna sin dyra försäkran til wissa af ständerna utnämde på framdeles existerande ledigheter wid ämbeten; hwaraf sedermera fölgde, at jemwäl ständerne, til förekommande af mångfaldiga befarade klagomål öfwer lidna préjudicer wid befordringar, som på sådant sätt blifwit tillätne, nödsakades at i underdånighet styrka Kongl. Maj:t, at under wissa wilkor bewilja tjänsteaccorder, hwarigenom desse lidande förmentes winna något soulagement. Jag nämner detta ei til någon förbråelse för riksens ständer, som jag ei eller tilltror min nit för grundlagarnes helgd böra sträcka sig så långt, at jag ställer denna afwikelse under det förhateliga namnet af edsbrott, ehuru förbindelsen til grundlagarne och deras efterlefnad konung och undersåtare emellan är reciproque. Men det tror jag mig dock med säkerhet kunna säga, at ett sådant ständernas företagande ei war med våra grundlagar öfwerensstämmande, fast man hörde det samma den gången wilja skyddas under en sådan princip, som wore ständerna öfwer lag, och sålunda, såsom magtägande, ägde tillika frihet at den samma förändra; hwilka principer jag ei mindre då än nu hölt för ganska äwentyrlige. Gunstige herrar, förlåten mig, om jag felar, när jag häraf gör den morale, at som riksens ständer sielfwa den gången å sin sida misstoge sig wid lagens nyttiande, så tyckes ock Herren, likasom til wår påminnelse derom, å andra sidan nu tillåtet samma anomalie at ske.

Men som riksens ständers lemnade exempel å sin sida, sedermera aldrig haft eller lærer finna någon skadelig påfölgd, så hoppas jag äfwen, at den af mig nu föreslagne modification ei eller skal gifwa anledning at befara någon äwentyrlig påfölgd, i synnerhet om riksens ständer hwad hufwudmålet angår, bifaller stora deputations aflemnade mogna utlåtande, och tillika, i fall så godt synes, antaga det af mig i ödmjukhet föreslagne förbehåll, at aldrig mer wilja uptaga sådana och dylika mål på sätt, som de nu förekommet, utan at hädanefter oföränderligen förblifwa wid den methode, som grundlagarna förelägga oss at skärskoda och ompröfwa riksstyrelsen emellan riksdagarna. Gunstige herrar, misstycken intet, at jag säger det konung Salomos ord wid detta tilfälle lemnat mycket intryck på mitt eget sinne, då det heter: War icke för mycket rättfärdig. Den seglar lyckligast som finner medelwägen: Moderata durant. Wi weta, at rättwisa och mildhet gemensamt förbundna utgöra största glantsen af konungawärdighet. Hwad skulle derföre icke riksens ständer jemwäl i deras göromål, jemte en oryggelig föresats, at aldrig tillåta någon rubbning i grundlagarna, som är endaste styrkan til år frihets förswar,

låta äfwen, i alt hwad möjligt är förspörja en tilbörlig ömhet och högaktning för konungens dyra person, hwarutinnan vår nation i alla tider lemnat sådana prof, som satt den samma i mycket värde hos utrikes magter, at den samma blifwit ett lysande exempel för andra nationer, som fåfängt bemödat sig at oss i detta mål öfwertreffa. Skulle icke fördrista at anföra detta, om jag ei i mitt sinne wore öfwertygad, at bägge delarne kunde af oss utan något äwentyr winnas. Ty hade jag icke den öfvertygelsen, så betygar härmed inför en allwetande Gud, at jag är beredd at å sido sättia och upoffra alt för vår frihets och våra grundlagars försvar.

Ett wil jag ännu lägga til, som angår saken i gemen, och jag äfwen war sinnad i stora deputation at andraga, i fall samma frihet blifwit mig förunt, som jag merkte andra wara accorderat, näml. at få utan hinder framföra sin mening. Och det samma består derutinnan, at jag för min del håller nödigt, om riksens ständer af deras närwarande författning wilja winna den önskelige påfölgd, som påsyftas, at riksens ständer jemwål böra under deras öfwerwägende taga, huru wida möjligt kan wara, at wid existerande befordringar och förslagers ompröfwande utfinna någon jemnwigt emellan tjänsteår och skickelighet. Men som detta är ett särskilt ämne, wil jag det allenast nu nämna, och bespara at säja min tanka derom, och hwad mig af förra actis härwid kan wara bekant, til dess högwördiga ståndet finner för godt at sådant företaga.

H:r biskop Halenius: Hwad probsten Helleday anfördt är ganska wackert. Men håller före före 1) hwad modification angår, at wi böra tänka efter, huru wida wi gå deruti. 2) Hwad sielfwa saken angår, at den förtiänar aldraömaste consideration och eftertanka, ty här kommer an på undersåtares rätt och timeliga wälfärd, om icke så mycket nu, i afseende til vår warande milda öfwerhet, dock säkerligen mer för en lång och owiss framtid, och 3) hwad rättigheten betrefvar, om wi allenast se efter, hwarifrån wi den taga, så finna wi snart huru långt den sig sträcker. Läse wi våra fullmagter, och jemföra dem med grundlagarna, så få wi ingen rättighet, at bruka något sådant modifierande, hwarigenom de det minsta skulle förlora af sin klarhet och styrka. Exemplen åter illustrant se non probant.

H:r doct. Filenius: Wi hafwa fått uplysning i den förewarande saken mer än wi måge billigt önska, och tycker derföre, då det begäres, at hon må länge ligga på bordet, at det är onödigt, efter de som det begärat äro wittre män, hwilka ei fattas begrep, äfwen olagligt, emedan här handlas om, at sätta la-

garna i verkställighet, som ei kan åberopas, förr än alt är étableradt efter lag. Jag går in i det, at termerna måga modifieras, men wil ock, at Hans Maj:t må underrättas om lagarnas förstånd, hwaruti han warit okunnig, och vår frihet räddas.

Probsten mag:r Stierner: Jag finner nu egenteligen ibland oss handlas derom, at termerna måge modifieras i det projecterade underdåniga swar til Hans Maj:t, efter Hans Maj:t annars torde taga det onådigt up. Jag declarerar, at jag hyser för Hans Maj:ts höga person den allerunderdånigsta wördnad, som i en redelig undersåtares sinne någonsin kan concipieras; och skulle derföre snart falla derpå, at de aldralindrigaste termer måtte brukas. Men som jag menar här intet simpliciter talas i afseende på vår nuwarande konungs höga person, som aldrig lærer witterligen, af sig sielf och med upsått gått ifrån lagen, utan torde af arga och listiga människor blifwit ledd bakom liuset, utan in abstracto, och då wet jag icke, at saken kan sättas i andra termer än den står, medan detta swar blifwer ett document, hwarigenom Hans Kongl. Maj:t och riksens råd böra warda försatte utur deras högstbedröfweliga oro och bekymmer angående lagarnas rätta förstånd, samt ett grundfäste för vår frihet, i anseende så til oss som våra barn och barnabarn i ewärdeliga tider.

Doctor Benzelstierna förklarade än ytterligare, sig åstunda tid och rådrum tils i morgon at öfwerlägga saken, helst nu, sedan probsten Helledays dictamen gifwit honom än flera wigtiga ämnen at noga eftersinna.

H:r biskop Troilius: Jag finner i probsten Helledays dictamen mycket wäl och wärdigt författadt; men då där nämnes om ömhet för grundlagarna, och tillika ömhet för konungen och hans höghet, frågar jag, om wi kunna wisa och betyga den senare, när wi tillåta något emot den förra? om wi kunna befästa konungens höghet, när wi rubba grundlagen, som skal gifwa hänne sin styrko, då wi säga at pluraliteten i rådet skal gälla enligit lagen, men säga derjemte at den icke skal gälla i den eller den casu, så säga wi det som är twärt emot lagen. Altså när wi hafwe faststält det förra, ser jag icke, huru wi kunna gå ifrån det senare. Ja, min undersäteliga wördnad för konungen tillåter mig ei annat än så sluta: Ty den grundar sig ju och bör grunda sig på den huldhets och trohetsed jag Swea konung och Sweriges lag sworet.¹

¹ Enl. konc., renskr: *swuret*.

Probsten mag:r Walborg sade sig härtills welat mogna sina tankar i detta högwigtiga mål, och fant nu, at ju längre denna saken uppsköttes, ju större oro och faror kunde förorsakas, hwarföre han hölt bäst wara, at hon skyndades til slut. Hwad de projecterade modificationerna anginge, hölt han dem stridande emot fullmagterna och fundamentallagen, och wore ei annat än ett smicker, det Hans Maj:t ei kan älska.

Probsten mag:r Helleday förbehölt sig, at ei hans mening skulle så tagas, som wille han styrka til rubbning i grundlagarna, eller säja, at hwad som wore skedt wore lagligit, utan at saken på något sätt så kunde adouceras, at ei konungens ord måtte uphäfwas, hwilket i vår framledne konungs tid skedt, utan at lagarna derföre blifwit förändrade; och hoppades at hwad nu i detta mål skedde af ömhet för Hans Maj:t, så mycket mindre framdeles, til någon skada för fundamentale lagarna kunde åberopas, som det af honom gifne förslag ei allenast Hans Kongl. Maj:t i underdånighet skulle tilkänna gifwas, at sådant nu skedde blott af discretion för Hans Kongl. Maj:t, utan ock uttryckeligen förbehållas at det samma ei vidare wore at förmoda, och på det sättet ser jag icke hwad ondt häraf wore at befara, men mycket godt skulle åstadkommas.

Jag lemnar gärna hwar sin mening utan förwitelser: men tror mig ock äga rättighet såsom fri riksdagsman at fordra det samma tilbakars: Ty skal i detta mål dömas efter samwetet, hwilket Herren allena ser, så är försäkrat, at äga det samma så rent och oförwiteligit som någon annan.

H:r biskop Troilius yttrade sig, det äfwen han förut, och innan han i stora deputation fått se saken i sitt fulla lius och sammanhang, warit af samma tanka som probsten Helleday, at nu, såsom i vår framledne konungs tid, måtte blifwa wid Hans Maj:ts utnämmande, men sedan af protocollerna hela wägen igenom, i det ena dictamine efter det andra, tydeligen funnets, at här blifwit fölgd en och samma principe icke med utan mot lagens sannskylliga förstånd och mening, så kunde han nu icke annat, än blifwa af en annan tanka.

Doctor Hausswolff begärade ännu swar på frågan: Om det wore lagligit och öfwerenskommande med riksdagsordningen, at ei få uppskof? Och häruti instämde äfwen probsten Fundan.

H:r biskop Troilius: Sedan wi gått in i saken, håller jag för betänkeligit, at wi gå utur ståndet, förr än hon är slutad, fast man än skulle sittia här på aftonen.

H:r biskop Engström; Jag för min del kan ei neka herrarna at få niuta riksdagsordningen.

H:r doct. Celsius: Jag måste tilstå, det jag så wäl af de discourser jag hört som af probsten Helledays dictamen fått mycken anledning at begära tid til betänkande.

H:r biskop Troilius begärte proposition om saken skulle slutas eller ei.

Herr archibiskopen: Jag wågar icke göra proposition, så länge det som begäres anses för grundadt i riksdagsordningen.

H:r biskop Troilius: Som här twistas å ömse sidor, om det är conformt med lagen, at saken skal ligga eller företagas, så begärar jag at votering sker.

H:r doct. Hausswolff: I fall här afslås at få uppskof, nödgas man gå til de andra stånden, och inhemta deras utslag, huru wida man har rätt at begära, det en sak skal ligga på bordet eller ei.

H:r biskop Troilius, sade, efter saken redan wore kommen i så mycken ventilation, sig finna det wara betänkeligit, at ståndet nu skulle skiljas åt, innan det gått i hänne til slut.

Probsten mag:r Manquer begärade i twänne omständigheter neodo pacifico få yttra sina tankar, säjande: 1) Alla de mål, som hos riksens ständer anmälas öfwerlemnas til de deputationers åtgärd, dit de warda remitterade, hwilka sedan, i stöd af riksdagsordningen, öfwerlemnas til plenorum deciderrande: Och äga plena så til tid som alt annat hwad riksdagsordningen innehåller, at orubbade niuta sin rättighet. Står detta fast och oryggeligit, så måste ock saken, som warit före i stora deputation, gå sin ordinarie wäg, så fram icke rubbning skal ske i våra lagar: Förbehållet härom är gjordt af ståndet, innan man gick neder i deputationen: Och kan ei finna enligit med riksdagsordningen, at någon bör förändra hwad en gång i ståndet är öfwerenskommet. 2) Hwad eljest saken betrefnar, så är ingen af oss, den icke efter ed och samwete declarerar sig wara skyldig at stadfästa och styrka våra lagar, och at pluraliteten i rådet bör gälla och stå fast, som Hans Kongl. Maj:t bör följa wid alla sakers expedierande, men betrefande saken quæstionis, så emedan Hans Kongl. Maj:t taget sin tilflygt til riksens ständer såsom sina bästa wänner, och gifwit oss wid handen, at riksens råd ei wilja följa hans tankar wid tjänsternas bortgifwande, ehuru 40 § af regeringsformen synes wara på hans sida, och riksens råd gifwit wid handen, at Hans Maj:t ei wil följa pluraliteten i rådet, hwartil han efter regeringsformen och kongl. försäkran är förbunden, synes wara skäligt, at såsom desse casus speciales til riksens stän-

ders åtgärd äro remitterade, de också af riksens ständer cum toto effectu måga öfverläggas; och finner derföre billigt, at, efter det af probsten Helleday upgifne dictamen ad protocollum någon modification kunde ske uti det project, som ifrån stora deputation til riksens ständer ankommet, och at hela saken antingen af riksens ständer skärskodas, eller ock blifwer remitterad til secreta deputations öfwerseende, förr än tjänsterna quæstionis blifwa besatte.

Som åter taltes om votering, yttrade sig probsten Helleday, det han ei såge någon votering kunna anställas, så länge de herrar, som begärat upskof, ei wille afstå ifrån sin begäran, och frågade derjemte, om det wäl skulle komma an på pluralité, när det begäres betänketid.

H:r biskop Halenius understälte, huru wida de kunde hafwa rättighet til det de begärade?

H:r doct. Hausswolff swarade, at han ansåg det för rättighet, til dess lagstiftaren gjort en annan riksdagsordning.

H:r biskop Beronius: Om man ei får niuta det förbehåll som gjordes, innan man gick i stora deputation, at i ståndet granska saken, så wet jag icke hwarföre den skulle komma hit i ståndet tillbaka.

Probsten Tiburtius begärade få weta til sin underrättelse, om, när något talas emot grundlagarna, men af den i ståndet gifna tysthetsparole är förbunden at det förtiga.

H:r biskop Troilius yttrade sig, efter ledamöternas woro af olika tanckar, och twistade om sakens upskof hade rum i riksdagsordningen eller ei, det ingen annan quæstion nu kunde göras, än om saken skal ligga til i morgon eller ei?

Herr archibiskopen frågade således: Om saken får ligga tils i morgon? och swarades ja, men med uttryckeligit förbehåll, at den då måtte afgöras.

Probsten Tiburtius gjorde til protocollet det reservatum, at han ei wille äga del deri, om något obehageligit skulle existera af sakens upskof.

Den 20 Novembris

1. Herr archibiskopen framgaf ett bref från en som kallat sig Honestus,¹ hwilket jemte ett project, huru scholæbetjänternas både löner och heder

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 14.

måtte förbättras, med posten til herr archibiskopen ankommet, och blef med projectet¹ upläst.

H:r biskop Halenius tyckte, at i det förslag, han besagde auctor gör, at minska sockengången för diäkarna, och öka lönen för præceptores, wore något reelt.

Probsten Fundan trodde det wara nyttigast, om docentes icke finge mera lön, men bättre befordran, när ei försumelse hos dem förspörjes.

H:r biskop Beronius tilstod för sin del, at scholæbetiänternas löner äro ganska ringa, och önskade at presteståndet hos Hans Maj:t wille underhålla, at dem måtte tilslås tilräckeligit underhåll.

2. Uplästes ett utdrag af rådsprotocollet öfwer justitiæmål hållet d. 27 Augusti 1753 angående arbetskarlens² arresterande på Drottningholm.

3. Hemställte h:r archibiskopen, om ståndet, efter sitt beslut i går, nu skulle företaga sig den angelägna sak, hwarom då taltes. Och då ståndet lät förstå sådant wara dess åstundan yttrade h:r biskop Osander til protocollet sina tankar af följande innehåll:

Jag har städse warit af de tankar, och förblifwer oryggeligen wid den mening, at Swea rikets faststälta regeringsform, tillika med de öfrige fundamentale lagar böra stå fast, och i ewärdeliga tider när oss gälla til obrotslig efterlefnad och werkställighet i alla måtto utan ringaste förtydning, rubbning eller inskränkning: hållandes, näst vår ewangeliska religions renhet, vår på dem grundade och stadfästade borgerliga frihet för vår timeliga sällhets dyrbaraste clenod, för hwilkens nödiga wård och hägn man bör wåga alt. Hwarföre ock dess kloke, waksamme, hulde och oförsagde försvarare af oss förtiäna största heder, tack och odödeligit äreminne. Jag aktar fördenskull ganska betänkeligit, at tilstyrka eller påstå någon ändring i den underdåniga föreställning, som riksens höglofl. ständers stora secreta deputation til närmare skärskodande och gillande in plenis upgifwit, hwad realia betrefvar. Dock, så mycket frihetens angelägna wård och bewakande å ena sidan är mig om hiertat, så hierteligen ömar jag å andra, där Hans Kongl. Maj:t skulle finna skälig orsak til at oroas och bekymras af missnöje och olust emot all sin förmodan. Ty såsom hwar man wet, at Hans Maj:t är en mild, rättwis och

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 4.

² Westerblad.

gudfruktig herre, så är icke troligit, at af hans froma hiertelag och rättsinta tankesätt något upsåt eller bemödande, som frihetenes kränkande genom inbrott i den beswurna regeringsform, emot dess nådiga försäkran påsyfta skulle, kan leda sitt ursprung. Derföre skulle jag önska, det wore något sätt uptänkeligit, at wid omnämde föreställning afböja alt hwad Hans Kongl. Maj:t til oro och missnöje lända kan. Jag skulle önska, at hårda ord, som tyckes innebära någon insimulation kunde utmönstras, och lindrigare i deras ställe inflyta, dock med den tydelighet och alfwarsamma eftertryck, som kan pröfwas nödig at förekomma alt missförstånd, at kringskantsa och förswara friheten för alt förfång i framtiden. Jag skulle önska at riksens ständer ägde obehindrad magt och rätt, at antaga den af h:r probsten Helleday föreslagna modification. Jag skulle önska, at högwördige ståndet kunde wid närwarande tilfälle i så måtto å daga lägga ett lysande prof så wäl af ömaste sorgfällighet om frihetens bewarande, som tilgifnaste åhoga, at til sin hulda och nådiga konungs nöje och wälbehag bidra hwad thy tilkommer. Detta är den wälmenta önskan, hwilken jag wid närwarande högwigtiga öfwerläggning ei förtiga kunnat: warandes ifrån mig fierran ett otidigt upsåt, at emotsäga eller förswaga de mogna tankar och skäl, som af högwördiga ståndets wärda ledamöter redan blifwit anförde. Mig gör nu tilfyllest, at lemna detta wedermäle af min oförgripel. wälmening, och den underdånigste tilgifwenhet, hwaruti jag tror ingen eftergifwa mig, såsom jag ei eller någon eftergifwer i oförfalskad afsigt och patriotisk rättsinnighet.

Probsten magister Trägård aflemnade äfwen sitt dictamen, så lydande:

Såsom jag, för min ringa del, icke annat kan eller bör än hålla mig wid grundlagarnas lydelse, at herrar riksens råd warda uti deras tilbörliga myndighet understödde; och således, hwad ämbetens besättande enkannerligen angår, at detta bör ske enligt 40 § i regeringsformen, och 9 § i konungaförsäkran, så måste jag likaledes, til följe af bemälte grundlagar, låta mig wara om hiertat, at Hans Kongl. Maj:t blifwer wid dess höghet oförkränkt, som tyckes, i anseende til förewarande grannlaga omständigheter bäst kunna ske, om det af högwördiga prästståndet hemställes, för denna gången, til Kongl. Maj:ts behag, at låta bero wid den af Kongl. Maj:t redan skedd denomination til de omförmälte än obesatte ämbeten.

Och stöder sig detta mitt ödmiska och wälmenta yttrande på följande skäl. 1) Emedan icke ännu tilfyllest lærer blifwit utrönt, på hwilkendera sidan den säkraste uttydningen finnes öfwer de tre orden: Skickelighet, ärfarenhet,

förtjänster. Hwartil kommer, at ei någon, i annat fall, om framdeles besvär öfwer préjudice anfördes, skulle kunna garantera, hwilken mening wore den riktigaste. 2) Aldenstund det skal wara ganska litet, som skiljer emellan de af herrar riksens råd föreslagne, och af Hans Kongl. Maj:t utnämde personers beskaffenhet. 3) Emedan den af Hans Kongl. Maj:t gjorde denomination lärer redan wara både in- och utom riket bekant, tyckes det altså wilja röra Hans Kongl. Maj:ts höghet, om högstbemälte denomination skulle förnimmas nu blifwit casserad eller til intet.

Således kan jag icke finna, hwad som må hindra högwördige ståndet at nu, såsom det ock tilförene med god framgång giort, få förklara sig för en tjänlig modifications antagande och befordran wid detta så granlaga ärendet. Hwarwid jag åter i dag aldeles conformerar mig med probsten Helledays dictamen i går.

Kyrkoherden mag:r Laihiander: Jag har altid trodt mig kunna anses för talträngd, om jag igenom omswep sökte at å nyo uprepa, hwad af andra förut sagt blifwit. Derföre har jag ock så mycket nögdare in til denna stund warit stillatigande, som jag hört mina tankar af andra anföras, och det med större styrka samt mera lius och öfvertygande än jag sielf det kunnat åstadkomma. Men som en sådan min tystlåtenhet snart torde winna det utseendet, som wore jag indifferent om, huru quæstionerne hwälfwa sig och slutas, och som skulle jag gå in i någon sak, den där likwäl strider emot min öfvertygelse, så har jag med h:r archibiskopens och högwördiga ståndets gunstiga minne, bordt i det förewarande ämnet yttra mina enfaldiga tankar.

Quæstionen är nu egenteligen om någon projecterad ändring uti en af de expeditioner, som i riksens höglofl. ständers stora secreta deputation wunnet allmänt bifall. Det högwördige ståndet anser sig i detta fall ändra en twefaldig relation, nämligen såsom en deputation och såsom ett plenum. Utaf denna diversa relation wil sedan en sådan fölgd ledas, at hwad man bejakat i deputation har man fritt at neka til in pleno. Jag för min del ser ei, huru en sådan fölgd skal med riksdagsordningens 14 § kunna concilieras. Åtminstone tror jag mig ei fela, om jag säger, at ingen annan af deputationens ledamöter tyckes hafwa frihet, at in pleno skilja sig ifrån deputationens betänkande, om den i deputationen gifwit sin skiljaktighet tilkänna. Til detta begaf sig ock det högwördige ståndet uti stora deputation, uppå en af h:r biskop Halenius derom giord fråga, så at om ståndet nu ginge derifrån, såge det, efter min enfaldiga tanka så ut som handlade man emot tro och löften. I anseende härtill kan

jag altså för min del ei bifalla någon ändring i stora deputations förr samtyckte expedition, i synnerhet hwad angår essentialia och hufwudsakeliga omständigheterna derutinnan. Dessutom skulle det ock synas mindre anständigt för högwördige ståndet, efter min ringa tanka, at gå i denna dissensus, emedan det skulle se ut 1) som hade det högwördige ståndet i deputation utur akt låtet, at upgifwa sådana råd, som det likwäl i sina tankar ansett för nyttigast, eller 2) som hade ståndet ei welat wisa emot de andra ståndens deputerade tilbörlligit förtroende, utan dölgt för dem sitt hierta och sina inre tankar, eller ock, om man wil gå ifrån dessa positioner, fråga det ut; 3) som skulle ståndet i deputation werkligen haft den tanken som där bifölls, men den sedan ändrat, dock NB utan at några nya skäl på något sätt tilkommet. Jag declarerar altså för min del, at jag ei wil wara ibland dem som i dag kunna kalla för orätt hwad de i går förklarade rätt wara. Hwad för öfrigit angår den ändringen, som af några ståndets wärda ledamöter föreslås uti det af stora deputation projecterade underdåniga swaret uppå Hans Kongl. Maj:ts nådiga föreställningar, så tyckes den bestå i ett sådant adoucissement, at sedan man i underdånighet gifwit Hans Kongl. Maj:t tilkänna, hwad rätta meningens af grundlagarna är, och at de samma framdeles i alla delar skola efterlefwes och werkställas, wille man dock för denna gången låta Hans Maj:ts nådiga wälbehag gälla emot rådets pluralitet hwad de tjänsters bortgifwande angår, til hwilka Hans Maj:t allernådigst behagat nämna sådana män utom förslaget, som rådet funnet sig befogat at utvotera. Til denna modification hafwa några ståndets ledamöter behagat anföra 2:ne bewekande skäl

1) Emedan den sinnes oro, uti hwilken Hans Kongl. Maj:t sig nu befinner, dymedelst kunde stillas.

2) Emedan den kongl. högheten dymedelst kunde bewaras och befastas, om hwad Hans Kongl. Maj:t en gång nådigt tilsagt någon af dess undersåtare finge äga bestånd. Om jag nu skal swara härå, så fruktar jag, at jag inlåter mig i en quæstion, som går längre än jag har fullmagt til. Dock wil jag anmerka, at om jag ginge in i hwad sålunda anfördt är skulle jag antaga medel, som äro twärt emot ändamålet. Ty ho wil af oss wara så obetänksam och säja, at Hans Kongl. Maj:ts oro härrört deraf, at regeringen skal wara lagbunden? Ho will då hältre säja at den skulle stillas derigenom, at riksens ständer gillade, hwad olagligt är? Äfwen så, hwad Hans Kongl. Maj:ts höghet widkommer, så wil jag, utan at nyttia några för skrymtare och wälmenande lika wanliga con-

testationer, enfalligt påstå, at ingen undersåte skal derom finnas mer öm än jag, och det wil jag bewisa dermed, at jag ifrån Hans Kongl. Maj:ts höghet wil skilja alt hwad som kunde gifwa anledning, at den samma på något sätt kränka. Ingen undersåte wil jag updraga wården härom, utan lagarnes helgd och bestånd skal den samma allena befästa och hugna.

Kyrkoherden h:r Palmerus gaf äfwen til protocollet: Under nu förelupna mogna rådplägning i stora deputation har jag ei funnet för mig nödigt, at i det ringaste yttra min tanka wid då förewarande wigtiga deliberationsämne, helst då woro många nog wigtigt talande. Saken är nu upgifwen til respective ståndens plena. Får altså nu korteligen yttra min tanka som följer.

At här förelägga öm- och granlagenheter af detta ämne wore onödigt, sedan så uplyste herrar och män redan teknat det under nämde och behöriga sin numer. Wårt nu warande regeringssätt, wår frihet och hela landets sällhet fotar sig ju på de tre grundpelare, konungens höghet, rådets myndighet och ständernas rättighet. Dessa tre äro lika nödwändige och omistelige. Sker, genom olagligt relacherande, en breche på endera af dessa wår frihets fästnings grundpelare, så fruktas med skäl, at hela fästningen rullar öfwer ända, och dess fall blifwer stort. Häraf följer, at med så stor samwetsömhet, nit och frimodighet den sista grundpelaren försvaras, med lika så stor bör äfwen den första och andra emot alt olaga ingrep samwetsgrant bewaras. Menedare för Gud och samwetet teknas werkeligen så wist den som med sitt förwällande låter inbrott ske på den första grundpelaren, som på de två senare. Hwad nödigare då, mine herrar, än med jemnluk samwetsrenhet, samwetsömhet, samwetsnit och frimodighet, hägna, skydda, freda och förswara hela wår frihets fästning? Efter min enfaldiga tanka kan wäl högwördige ståndet ei utan äwentyr i sitt beslut gå ifrån den expeditionslydelse, som ifrån stora deputation hit är upgifwen, helst den samma derstädes ståndswis, genom laga pluralité och samtycke är gillad och bifallen. Wälment får jag dock underställa högwördige ståndet så mogna som samwetsgranna ompröfwande: Om icke wårt stånd, at i sin ämbetes skyldighet äfwen föreläsa de andra respective stånden i undersåtelig wördnad och ömhet för Hans Kongl. Maj:t, kunde och borde låta med deputationens expedition eller betänkande såsom bifallet, låta affölja en underdånig särskilt föreställning eller yttrande til Hans Kongl. Maj:t, af innehåll:

1) Presteståndet i gemen, och en hwar dess ledamot i synnerhet declarerar härmedelst i diup underdånighet dess rena, obesmittade och oförfalskade

tanka wara och förblifwa, at Hans Kongl. Maj:ts ädla höga och rena tanke-sätt i och för sig sielf lemnadt, aldrig tillåtet eller welat något det ringaste inbrott wid riksstyrelsen ske eller med wett och wilja förelöpa emot Hans Kongl. Maj:ts edeliga och dyra försäkran samt de öfriga våra beswurna grundlagar. Hwad som helst derwid förelupet, och i rådsprotocollerna influ-tet, måste wisserligen haft och hafwa ursprung ifrån en främmande ådra, hwilken, om han blefwe förqwafd, wisserligen skulle återställa det goda för-troende emellan Hans Kongl. Maj:t samt dess och riksens råd, som nödwän-digt måste wara, och sedan i wälsignelse grönska och frambringa ädla frukter i riksstyrelsen til Hans Kongl. Maj:ts gloire och det allmännas samt hwar en-skilts uplifwande och sannskylliga froma: hwilket preteståndet för sin del af hiertat önskar.

2) Dristar ock preteståndet inför Eder Kongl. Maj:ts höga tron i all un-derdånighet, heligt försäkra, det skal samma, enligt sin, en gång så dyrt aflemnade tro- och huldhetsed, städse med de öfriga respective stånden der-utinnan om öfwerwigten täfla, at nu och framgent med trogen ömhet, lemna allan konungsligan rätt, som Sweriges lag etc. etc. Se reg.form. § 8.

Högwördige ståndet göre nu härmed som thy, i sin mogenhet och gransk-ning bäst pröfwar. Såsom den ringaste dess medlem bör och måste jag hwila derwid. Emedlertid dixi salvavi animam meam. Ach, at ock flera måge frel-sas!

Probsten mag:r Helstadius tilstod, det han redan i sommars hema i orten hörde rykten om någon skiljaktighet emellan konung och råd. Men sade der-jemte, at den wördnad han hyser både för Hans Maj:t och rådet ei tillät ho-nom at sättia någon tro dertil. Imedlertid hade han nu blifwit öfwertygad, at samma rykten ei warit utan grund, och skiljaktigheten härrördt af lagarnes olika förstånd. Wore derföre med högwördige ståndet derom ense at de böra hugnas, och pluraliteten i rådet hos Hans Maj:t wara gällande och werkstäl-las. Men funne ståndet någon utwäg til modification i de projecterade swa-ret, såge han det gärna.

H:r biskop Halenius: Jag tror, at flere äro af samma tanka, som h:r prob-sten Helstadius, allenast hufwudsaken, som består af två delar, blir ansedd för afgjord. Wärdigheten af vårt stånd tol ei at någon ändring sker i hufwud-saken, medan wi en gång swarat ja i stora deputation, ei eller hafwa wi rätt-tighet at deruti något ändra. Kyrkoherden Laihianders skäl woro grundade at intet adoucissement bör tillåtas, hwarigenom hufwudsaken lider. Komma

wi öfwerens i hånne, nämligen om lagens mening och om dess verkställande, så lärer ingen hindra något adoucissement i ett eller annat ord. Frågan är då, om icke hon bör bli ståendes til bägge sina delar? Jag kan ei annat se: Ty ärkänna wi majorem, så måste subsumtio ock ärkännas, och jag tror, at wi ei böra wara de sista, då det kommer an på at lefwa efter lag.

H:r biskop Troilius: Redan i går yttrade jag mina tankar, och är ännu af samma. Det som aldremest har ömat och än ömar mitt samwete, är jag ock nu, sedan jag länge arbetat med mig, redo at lägga til protocollet.

Mina herrar, här är caussa Dei. Jag bör det ei längre förtiga, och jag hoppas, Hans Maj:t skal taga det up för ett öfvertygeligt prof af ömhet och huldhet så för dess timeliga som andeliga lycksalighet. Jag wil gärna ingå i alt adoucissement, och at ställa en bedröfwad konung til frids. Men at gå in i et adoucissement, som skal styrka konungen at bryta sin ed, kan jag icke. Här äro öfvertygeliga facta emot Sweriges lag och Swea konungaförsäkran: de hafwa härrördt af missförstånd och olika begrep: de stå, såsom wäl påbegynta, men icke satte uti sin fulla execution och verkställighet, ännu at hielpa och rätta, då lagarne gifwes deras rätta förstånd, och efter det samma målen sluteligen afgöras. Men komma wi, sedan wi förklarar det förra, med en modification i de senare, och säja, at hwad som emot lag blifwit påbegynt, det må ock nu för denna gången emot lag verkställas; så ser jag icke annat, än wi sielfwa bryta ed, och äfwen styrka Hans Maj:t konungen til at göra det samma. Jag kan derföre för min del icke gå in i ett sådant adoucissement, som werkeligen är emot mitt samwetes öfvertygelse, och således äfwen, under närmare eftersinnande, skulle mera oroa än tilfredsställa Hans Maj:t. Denna declaration gör jag inför min Gud, den är jag ock redo at göra för min herre konungen: Dixi & salvavi.

Probsten Stierner: Hwad h:r biskopen sagt har warit min mening, och derföre conformerar mig til alla delar med den grundeliga och öma deduction h:r biskopen gjort. Härmed instämde ock probstarne doctor Lidius och Strang, samt kyrkoherdarne Godenius, Ekman och Huss.

H:r doct. Celsius: Jag kan ei neka, at hwad h:r biskopen med så mycken sinnes ömhet anfördt, jag ei utan rörelse afhördt. Jag provocerar ock til det ömaste samwet, hwad grundlagarna och deras efterlefnad betrefvar, och cederar ingen i upriktigaste nit så för fädernesland som konung, fast jag tilstår mig ei til alla delar wara med h:r biskopen af lika tankar. Så wäl quæstio legis som facti ömar mig. Jag räknar det för en dyr förmon, at få wara säker om

lif, ära och gods, och wore ej wärd at wara en svensk man, om jag skulle wilja någon ändring i vårt lyckeliga regeringssätt, hwars ädla frukter wi samlat; men tror dock, at det underdåniga swar til Hans Maj:t, som stora deputation projecterat, och kommet til plena, skal kunna blifwa annorlunda, och författadt i lindrigare termer, utan at konungen skal styrkas bryta sin ed; och går jag derföre in med dem, som önska något temperament i bemälte swars sista punct, antingen så, at det blir wid Hans Maj:ts giorde denomination, eller at det annorlunda adouceras. Til uplysning derom önskar jag at probsten Helledays dictamen åter måtte upläsas.

H:r biskopen Troilius: Jag har redan giort, och gör än dessa frågor. 1) Äro tjänsterne, som nu kommet in quæstione förgifne eller ei? Måste icke swaras, at ehuru denomination af Hans Maj:t skedt, så är likwäl saken ännu icke perfecta eller in plenum executionem deducta. 2) Frågar jag, när det nu skal ske, at en res adhuc imperfecta må blifwa perfecta, om det skal ske efter lag, eller emot lag. Styrker jag til det förra, så håller jag lag, men styrker jag til det senare, så bryter jag både lag och ed. Annan är och blifwer icke min öfvertygelse.

Probsten mag:r Helleday: Med h:r biskopens goda tilstånd utbeder jag mig få swara, det saken, ehuru hon såsom imperfecta är med lagen stridande, dock uti samma tilstånd kan blifwa perfecta och tillika licita, i anseende til tertium interveniens, som är riksens ständers dispensation i lagen, hwilken dispensation in casu præsentis jag håller för aldeles tillätelig, och förmenar genom mitt dictamen hafwa bewist.

H:r doct. Celsius: Det som föranlåter mig, at önska något temperament i omtalte swar, är at i fall Hans Maj:t skulle tycka det wara för hårdt och swårt, och det onådigt uptaga, så torde hända, Hans Maj:t fattar den resolution, som sista orden af hans föreställning innehålla, och då hade hwar och en at mycket reprochera sig, om derigenom lades grund til någon ofärd för oss och riket.

H:r doct. Hausswolff begärade, at probsten Helledays dictamen måtte ock i dag upläsas, på det han måtte förklara sig, huru wida han deruti något projecterat, som leder til edsbrott.

H:r biskop Troilius: Jag wet icke, huru de frågor jag giort kunna annorlunda beswaras, än jag redan sagt.

H:r biskop Halenius: Frågan är, om, när wi styrka Hans Maj:t at gå från grundlagarna, det skal anses för edsbrott eller icke? Jag ser hwad som kan

swaras: Ständerna äro magtgående och lagstiftande, som kunna dispensera in casibus specialioribus. Men det frågas, om riksens ständer skulle äga någon magt at dispensera lagen så, at de för tilkommande tider kunna lemna konungen tilstånd, at gå ifrån rådets pluralité? Nei. Jag tror hwar rättsinnad människa bland Swea rikets ständer warder det nekande. Ty den som ei dertil nekar, antingen har han ei läset våra grundlagar, eller har han utan förstånd och sammanhang dem läset. Äga wi ei magt, at gifwa ett sådant tilstånd profuturo, så äga wi det ei eller pro præsentī, och af samma skäl ei eller pro præterito. Här af följer derföre klart och liusligen, at ingen dispensation af, ehuru magtgående, dock tilllika lagbundna, ständer kan häruti äga rum.

H:r biskop Troilius: Jag har tänkt på jus aggratiandi, men finner den i närwarande sak hafwa äfwen så litet rum, som at dispensera någon från lagen, eller gifwa någon frihet emot lag i en sak, som ei ännu blifwit giord.

Probsten Helleday: Efter mitt dictamen är materia litis, lærer ei tagas illa up, at jag til min enskyllan andrager, at jag giord det kraftigaste förbehåll, at ei wara emot lagarna. Modification har jag ei grundat på lag eller utöfning af lag, utan endast ansedt den som en sak, hwilken kan tilllåtas utan motsträf-wighet af lag. Och när h:r biskop Halenius behagar säja: Efter riksens ständer ei kunna pro futuro dispensera, så kunna de ei eller in præsentī, bekänner jag, det jag ei finner för min del något band deremellan. At säja, det konungen för framtiden ei behöfwer följa pluraliteten wore at uphäfwa lagen aldeles; men at säja det pluraliteten in præsentī ei skal gälla, är at säja, det lagen, som pro futuro skal stå, kan in præsentī casu tola dispensation. Til exempel: Hos Hans Maj:t inkommer beswär öfwer den eller den tjänstens besättande. Hans Maj:t säger sig finna, at tjänsten ei blifwit rätt besatt, men wil dock, för mildrande omständigheter skull, låta derwid blifwa. Det är ju ei dermed sagt, at det som är nu orätt giordt, skal så få göras profuturo.

H:r biskop Halenius: I sådana casibus, som den hwilken anföres, skal altid præsupponeras, at dispenserande magten är hos konungen, men så är det icke hos ständerna. Wil här säjas nu i närwarande sak, at det ei är ännu så tydeligen afgiordt angående skickelighet och förtjänster, så är det en quæstio juris; men det bör wi säja, hwad rådet beslutat genom pluralitet, det bör anses såsom rätt och verkställas. Befinnes sedan af ständerna saken annorledes, så undgår ei rådet ansvar i den proportion, som orätt någrom giord befinnes.

Probsten mag:r Helleday: Emedlertid, om någon dispensation skulle nu ske, ser jag icke, at det kan beläggas med namn af edsbrott. De ständer som varit, hafwa modifierat i sådan casus som nu är in quæstione; men jag wet icke, om dem derföre kan tilläggas, at de varit eftergifne af sin rätt och för-gädet hwad göras bordt.

Herr biskop Halenius: Wi wilje ei gå in i exempel, utan se til, hwad i närwarande sak oss anstår, och åligger, at, enligt lag, tänka, tala och göra. Jag går icke in i andras samwete, men det tror jag för mig, at ifrån det våra grundlagar giordes, och så länge de, Herren gifwe til werldenes ände, stå faste, så har hwarken jag eller någon annan som dem beswärat, ägt, ei eller war-der, i kraft och följe deraf, ägandes någon minsta rättighet, at, wara sig i den ena eller andra af nyss sagde afsigter, dispensation tillåta, det lærer ock ei någon illa förtyda mig, om jag för min del tror, det ei utan edsbrott kunna ske.

Probsten mag:r Helleday: Jag tror den collision, som skulle blifwa i ömhet för vår konungs person, och några enskiltas lidande ei skulle hafwa mycket at betyda. Wi äro ju alla förbundne, at til det allmännas nytta upoffra alt hwad wi äga och kunna åstadkomma. Hwem skulle då wäl wägra sig, til winnande af ett så högt ändamål, som genom den af mig projecterade modifica-tion påsyftas, at tola en ringa préjudice, som derjemte på annat sätt lätt kan förbättras.

H:r biskop Halenius sade det wara en hel¹ annan quæstion, som blandas in, och wore det quæstio legis, som nu sades; sedan woro tid och tilfälle at tala om hwad quæstio facti angår.

Probsten Helleday: Jag har blifwit inledd häruti af hwad andra talat, men i öfrigit förbehåller mig, at mitt dictamen ei annorlunda uttydes än jag tänkt. Försäkrar derjemte, at jag ei eftergifwer någon i ömhet och nit för lagarnas obrotsliga hållande. Det får jag sluteligen ärinra, at högwördige ståndet, wid sådana wigtiga ämnens afgörande som detta är, altid låtet förspörja mycken sorgfällighet at kunna gå den lindrigaste vägen. Åberopar mig härwid hwad som skedde wid 1739 års riksdag, då ärendet förewar, angående mest halfwa senatens licencierande, då presteståndet derwid fant många betänkeligheter, och föreslog åtskilliga modificationer, hwarföre jag tror ståndet sedermera ei behöft blygas. Fruktar ock at hwad så skedde med mera waret ett surt äple, som wi sedermera dyrt fått bita uti. Jag säger nu intet, hwad af närwarande

¹ Läs: *helt*.

kan blifwa: Wil förmoda, at Gud som styrer alt wänder jemwäl detta til det bästa. Får altså för min del äfwen tillägga: Dixi, & salvavi meam animam.

Kyrkoherden doct. Hausswolff sade, det han med mycken attention i går afhörde probsten Helledays dictamen, och hade deraf fått anledning, at ännu närmare tänka på saken; wille ock nu lägga sina tankar til protocollet, och woro följande:

Så nödigt och nyttigt det är, at våra grundlagar warda hållne uti deras fulla kraft och werkan, så mycket fordrar ock både nödwändigheten och det allmännas nytta tillika med sielfwa rättwisan, det, wid lagarnas verkställande, äfwen noga i akt tages den tid och det sätt, som rätteligen kan och bör lempas til de mål, på hwilka sådan verkställighet af lagarne egenteligen har afseende.

Jag har funnet ganska artiga tankar i de gamla domarereglorna. Där står uti 8 § at en god beskedelig domare är bättre än god lag, ty han kan altid laga efter lägligheterna. Uti 12 § står: Domare akte i all lag, hwad hans upsåt war som lagen gjorde, annars warder han missbrukad. Uti 18 § står: Den gör emot lagen, som gör emot lagsens mening, ändock han synes göra, som orden lyda i lagen.

At lempa detta til förewarande ämne, så wil jag til högwördige ståndets uplyste ompröfwande hemställa, huru wida, på den grunden af lagarnes handhafwande och verkställande efter ordaldydelsen, riksens ständer kunna absque limitatione & exceptione, efter riksens ständers stora deputations mening, fastställa, det alla de beställningar, som äro lediga, skola nu genast af Hans Maj:t besättas.

Uti kongl. förordningen¹ af d. 27 Februar. 1739, och förklaringen deröfwer af d. 9 Maji ejusdem anni, säjes wäl, det, innan riksdag utblåses, wil Kongl. Maj:t alla då lediga ämbeten och tjänster besätta, så wida lagliga förslag då äro inkomne, och rådrum warit de samma at företaga och förgifwa. Men härwid lärer böra noga merkas, at de orden: wele, el. wiljandes wi, / :hwilka uti dessa förordningar brukas:/ synas icke desto mindre ställa tiden til slika beställningars förgifwande uti dependence af konungens wilja, och ei konungens wilja uti någon absolut dependence af tiden til riksdagens utblåsning, helst sådant wore emot konungens höghet, den wi alle, efter vår tro-

¹ Årstrycket 27 februari 1739: *Kongl. Maj:ts nådige förordning angående förslagens uprättande til ledige embeten och tjenester, samt inom hwad tid sådane förslager böra föredragas.*

hetseds och undersåtliga wördnads förpliktelse, äro skyldige at i ömaste måtto wörda. Och at detta warit riksens ständers mening och ändamål wid berörde förordnings författande kan jemwäl deraf klart och ostridigt inhemtas at den förra förordningens 5 § sluter sig med de orden: Wela wi --- inom samma tid sedan ledigheten skedt, bortgifwa de ämbeten, som af oss med råds råde komma at besättas, så wida görligit är, och NB det oss lägligit faller. Sammaledes uti förberörde förklaring: När högre ämbeten, som komma af oss uti sittande råd, efter regeringsformens 40 § at förgifwas, warda emellan riksdagarna lediga, --- så wilja wi slika ämbeten, sedan twänne månader förbi gått ifrån det de ledige blifwit, uti sittande råd, med det fördersammaste som görligit är, och NB oss lägligit faller, bortgifwa. Häraf följer sålunda det de omständigheter, at tjänsterna blifwit lediga, och förslag til deras återbesättiande uprättade, förr än riksdagen begyntes, icke kunna leda til den slutsats, at konungen oundwikeligen derföre skulle hafwa warit förpliktad, at, emot dess lägligheter och nådiga wälbehag, samma tjänster, innan riksdag utblåstes, förgifwa, och altså ei eller någon tilräckelig eller fullgiltig orsak, i grund hwaraf Hans Maj:t nu borde likasom twingras och force-ras til at genast förgifwa tjänsterna, besynnerligen, när ibland de flera all riksens ständers sorgfälligaste upmerksamhet förtiänande ämnen, hwilka i stora deputation förehafde och ventilerade waret, äfwen til hwad jag nu haft den äran at anföra, lägges Hans Maj:ts nådiga anmälan, det Deras Excellencier herrar riksens råd utvoterat dem hwilka Hans Maj:t behagat til något ämbete utnämna.

Härwid lærer det högwördige ståndet med wanlig mogenhet och lika rättwist eftersinna, om det kan wara någon laglig ordentelighet likmätigt at först obli-gera konungen, til at, i anledning af rådets egne eller andras af rådet gillade förslag, utnämna någon af de föreslagne til tjänsterna quæstionis, och efteråt pröfwa dessa förslags laglighet, samt huru wida, enligt grundlagarna, konungen warit berättigad, at gå ifrån dessa förslag, eller ock rådet haft rätt och gällande skäl at excludera dem konungen utom förslag utnämndt. Wore icke det at döma och exequeras först men ransaka sedan. Blefwe icke då så wäl Hans Maj:ts egen anmälan, som deras klagomål, hwilkas af konungen dem tilemnade befordran rådet på det sättet sig emotsatt, platt förgäfwes, när saken sedermera icke kan uti dess förra stånd til alla delar återställas.

Och hwad skulle wäl publicum säja och döma derom, i fall konungen, emot dess wilja, blefwe förpliktad at följa ett förslag, som riksens ständer se-

dermera funne olagligt. De farliga påföljder, som sådant förfarande af sig föda kunde, håller jag så mycket onödigare at nu anföra, som de lätteligen lära falla hwar och en i sinnet, som wil något tänka efter våra tiders beskaffenhet, och icke är för mycket intagen af præjudicier.

I stöd af detta alt håller jag fördenskull före, det konungen ei kan eller bör påbördas något af de ämbeten förgifwa, wid hwilkas återbesättiande någon skiljaktighet emellan Hans Maj:t och rådet förefallet, innan secreta och justitædeputationerna hwar och en casus til dess merita skärskodat, samt deröfwer, efter hwarje saks omständigheter, sina betänkanden til plena upgifwit, och dessa senare sig deröfwer utlåtet.

Professorn mag:r Gadolin yttrade sig:

1) Finner jag af discourserna, at här påstås, såsom procaussa regis, det Hans Kongl. Maj:t ei måtte tilstyrkas at förgifwa de obesatte tjänsterna, efter pluraliteten af rösterna, som i rådet äro afgifne. Jag för min del är så mon om min nådige konungs höga nöje som någon annan, men kan på intet sätt finna mig deruti, at härunder beror caussa regis. Ty Hans Kongl. Maj:t har ju i nåder behagat uti ytterligare förklaringen af sin nådiga wilja sig yttra, det Hans Kongl. Maj:t ju wil hålla för godt och anse för en ordinarius modus procedendi, at expedition sker efter pluraliteten.

2) Det är altså, efter mitt ringa begrep en swår förgripelse emot konungens helighet, om jag skulle inbilla mig, at Hans Kongl. Maj:t likwäl ej skulle i nåder behaga, at expediera alla mål efter pluraliteten, och det utan åtskillnad på tiden, så wäl de mål som hitintils blifwit afgiorde, men äro ei än expedierade, som de mål, hwilka framdeles förekomma.

3) Fördenskull beder jag ödmjukeligen och på det aldraträgnaste, at de herrar, som finna sig hafwa skäl at tro och förebära, det sådant hos Hans Kongl. Maj:t kunde förorsaka missnöje, wille, för sanningens och samwetets skull underrätta mig om den grund, hwarpå de bygga, då jag, efter öfwerläggning hos mig, wil yttra mig efter mitt ömaste samwete. Emedlertid tror jag häruti inga mysterier, hwilkas antagande så snörrätt tyckes strida emot Hans Kongl. Maj:ts nådiga yttrade wilja och emot konungens helighet.

4) Dessutan och som privatorum interesse, utan alt twifwel, beror på de obesatte tjänsters förgifwande, antingen de efter pluraliteten eller emot pluraliteten i rådet skola expedieras, så kan jag imedlertid, och efter mitt yttersa wett, ei se eller förstå annat, än at härunder verserar caussa privatorum, fast jag så många gånger hördt caussa regis allena åberopas.

5) Skulle någon tycka, at den omrörde underdånigste tilstyrkan involverar en förmycken rättfärdighet, som i Den Hel. Skrift är förbuden, så kan jag ei annat finna för min del, än at, så wida saken är en modus processus ordinarius, at sådant förklarande altför nära rörer den i lagen utstakade via processus ordinaria.

Kyrkoherden mag:r Huss: Jag har i ömt eftersinnande haft denna saken hos mig, och hemställer nu, sedan jag satt det förut, at fundamentallagen wid tjänsters förgifwande aldrig annat bör än följas, samt ärinrat, hurusom Hans Maj:t, emedan ibland hafts afseende på skickelighet, ibland på merit och anciennité, ei wetat hwad han skolat göra, utan begär nu uplysning af riksens ständer, och kastar sig i deras armar, om icke det då borde swaras derpå, och synes dessutom för hårdt och stötande, at så positive swara, som i detta inkomne projectet skedt är. Jag tycke bäst wara, om det finge heta: Riksens ständer anhålla i all underdånighet, det Hans Kongl. Maj:t wille wara så nådig och ändra sin tanka.

Kyrkoherden mag:r Mathesius: I detta wigtiga ämnet, som denna tiden blifwit ventileradt, har jag ei welat mig förhasta, utan först åhöra, hwad af andra, diupare insigt ägande, wärda ledamöter warit at framföra; men sedan det så tilräckeligen skedt, bör ock jag min tanka tilkänna gifwa. Stridiga meningar om lagens rätta förstånd tilkommer lagstiftarena at förklara. Bör altså, i all underdånighet och uptänkelig wördnad, Hans Kongl. Maj:t grundlagarnes förstånd tilkänna gifwas, emedan Hans Kongl. Maj:t annorlunda synes grundlagarna förstått, än med rikets regeringssätt wore öfwerrensstämmade. Men den som ei på alt görligit sätt wore omtänkt at tilfridsställa Hans Kongl. Maj:ts öma hiertelag, lærer hwar ärlig svensk man för en torr lem i rikskroppen anse. Dock, för min ringa del, finner ei rådeligit, at de oafgjorda mål skulle emot rådets pluralité, afgöras, förr, än riksens höglofl. ständer skulle först anse skäligit at hwart och ett i rådet oafgjordt mål, såsom til riksens ständers ompröfwande upgifwne, skärskoda.

Herr biskopen doctor Beronius yttrade sig sålunda: Under öfwerwägande af förewarande bekymmersamma mål och ärender, måste jag tilstå, at jag äfwen för min del, kommet på samma tanka, hwarutinnan h:r probstens Helleday, uti sitt ingifna memorial sig yttrat, angående någon modification, som riksens höglofl. ständer kunde taga i denna sin föreställning, hwarmed de i underdånighet inkomma för Hans Maj:t wid detta tilfället. Jag gör wid våra grundlagar det starkaste förbehåll, at de böra hållas i sin dyra helgd orubba-

de, såsom de finnas i regeringsformen och Hans Maj:ts allernådigste försäkran författade, och wördar den nit, hwarmed konungens och riksens råd söka at förswara dessa förmurar, och den derunder beroende ständernas frihet emot alt det som kan lända til ett skadeligit enwäldes införande. Wördar äfwen, och är aldeles ense med den omtanka, som riksens höglofl. ständer taga igenom denna underdåniga föreställning, til at förmå Hans Maj:t, at med sitt höga kongl. namns underskrift stadfästa pluralitetens beslut uti rådet. Men som jag ock derjemte icke kan öfwerbringa mitt samwet at tro, det Hans Maj:t, igenom en yppad skiljaktighet i meningar eller rådets pluralité, påsyftat något emot undersåtarenas frihet, ständernas lag och sin beswurne försäkran, helst en sådan misstanka wore stridande emot hwar redelig swensks öfvertygelse, om vår regerande konungs gudsfruktan, huldhet för riket, ädelmodiga tänkesätt, rena upsåt för at göra rätt ibland sina undersåtare, och jag så mycket mera derwid mig tryggar, som Hans Maj:t i sina dictamina til rådsprotocollen, och nu nyligen i sina til riksens höglofl. ständer i nåder giorde föreställningar, sådant med bewekeliga utlåtelser tydeligen å daga lagt. Hwartil än yttermera kommer deras excellenciers egna, så wäl uti samma rådsprotocoller, som uti sina föreställningar til riksens ständer, yttrade underdåniga tanka, hwarmedelst de prisa Hans Maj:ts rättrådighet, och hämtade de yppade skiljaktigheter ifrån helt andra orsaker, än som ifrån Hans Maj:ts egen höga person, så finner jag mig, i så beskaffade mål och tilfälligheter, hafwa fog at lempa mig til deras mening, som styrka til ofwanområde modification, och det så wäl til sielfwa ordasätten, hwilka på flera ställen i denna projecterade underdåniga föreställningen til Hans Maj:t icke tyckas nog uttrycka den wördnad som bör lysa emellan konung och undersåtare, som ock i anseende til andra flera omständigheter, synnerligen at ständer icke måtte kallas *allena* magtägande, och at för öfrigit det måte blifwa wid Hans Maj:ts bekante utnämmande til lediga tjänsterna hwad som skedt är för denna gången. Hwartil jag i korthet anförer följande skäl, näml.

at sådant är tilförene bewiljadt af riksens höglofl. ständer i högsal. konung Friedrichs tid i lika händelse,

at sådant icke bör anses för lagsens uphäfwande, emedan helt annat är at uphäfwa en lag, annat är at dispensera en lag wid wissa förefallande besynnerliga orsaker och omständigheter, hwaraf också flyter den naturliga påföljd, at sådant icke bör eller kan ske eller förstås pro futuro,

at konungens höghet tyckes, både in- och utrikes, på detta sättet aldrabäst menageras,

at de i lagen föreskrefne wilkor wid lägenheters tillsättiande i anseende til förtjänster och skickelighet, hafwa kunnat yppa för Hans Maj:t de samma swårigheter, som äfwen i collegier och consistorier, wid omröstningar dageligen förekomma, då skålen tyckas esomoftast wara å de sökandes wagnar lika gällande, och decisionen i så måtto blifwer så mycket swårare, som å ömse sidor är stöd af lagen,

at ehuru naturligaste wägen wore til at hemskiuta facta quæstionis til skärskodande på sina behöriga ställen, så torde likwål, i sådant fall, ett alt för noga skärskodande wid konungens utnämmande til de omtwistade ledigheter, fordra en dylika åtgärd, efter samma lagens rigueur, å pluralitetens sida, hwarigenom riksens ständer skulle bringas uti altför obehagliga öfwerläggningar och mycken tidsens utdrägt med andra rikswårdande ärender oundgängeligen förorsakas. Jag lägger härtil at så framt jag med all min omtanka kunde finna, at detta föreslagne temperament och mildrande skulle hafwa något funestum med sig i följe, så wore det så samwetslöst som obetänkt at dertil något styrka; men skulle ock å andra sidan något så stort missnöje oroa Hans Maj:ts öma sinnelag, som han, wid slutet af sin nådiga föreställning, eftertänkeligen wid handen gifwer, så wore ock det ibland de största äwentyr för riket. Wi äro, som en wärd ledamot sig utlåtet, stadde emellan twänne klippor, och böra taga Gud i råd med oss. Jag har haft den äran, at ock härmedelst förklara min oskyldiga tanka och wil med det samma wara ansedd för den som rätt så wål som någon annan af mina medundersåtare söker at bibehålla konungen wid sin höghet, riksens råd wid sin myndighet, ständerna wid sin rätt och frihet samt lagarna wid deras obrotsliga hållande så i detta som alt annat i vårt land och rike.

H:r doct. Celsius: Mitt korta yttrande är, at jag finner skål och grund, at conformera mig med biskopen h:r doctor Osander, probsten Helleday och flera, som styrka til och föreslå modification, och jag merker för min del intet sår på mitt samwete, om jag går in i ett adoucissement, som, torde hända, kunde ske på det sättet, at man i projectet utelemnar alt hwad som angår tjänsternas besättiande, de Hans Maj:t sielf torde finna sig deri, at, utan ständernas påminnelse, gifwa det som expedieradt är, sin tilbörliiga expedition, och kunde emedlertid hända, at man finge se, huru wida Hans Maj:t följt justitiam causæ in meritis, under det de bekante casus speciales å sitt ställe

komma at skärskodas. Ständerne kunde då sedan, om de funno, det Hans Maj:t haft skäl til sin denomination, med douceur tillåta execution af Hans Maj:ts nådiga utnämmande. Härmed conformerade sig biskopen doctor Engström, probsten Trägård och flere.

H:r biskop Troilius önskade, at en modification woro möjelig, och fant sig föranlåten, efter h:r biskopen Osander åberopades såsom benägen för adoucissement, om h:r biskopen wore före, at materiale eller formale skulle adouceras? och swarade h:r biskopen at han ginge in i en modification uti formali.

Probsten h:r Fundan yttrade sig: När jag eftertänker den aflagde swåra eden, at jag wid min salighets förlust, utan afseende på nåd eller onåd, med hwad flera starka förbindelser samma ed innehåller, skal efter yttersta förstånd skärskoda, så wäl Hans Kongl. Maj:t som herrar riksrådens til riksens höglofl. ständer upgifne memorialer, och deruti å ömse sidor anförde beswär; så kan jag aldrig med någon samwetstrygghet säja antingen Ja eller Nei til det af stora deputation projecterade underdåniga swar til Hans Kongl. Maj:t i dessa ärender, så länge jag icke med den samwetsömhet, som sakens granlagenhet fordrar, har fått skärskoda hwart mål för sig sielf, i anledning af de upgifna utdrag af rådsprotocollerna, och de i samma protocoller anmerkte data öfwer ett hwart ärende, som gifwit anledning til skiljaktiga meningar emellan Hans Kongl. Maj:t och herrar riksens råd, och fördenskill är af den tankan, at med detta swars upsändande til Hans Kongl. Maj:t så länge måste hafwas anstånd, til dess högwördige ståndet gått in i merita, och hwar sak för sig sielf i det alranogaste antingen inom ståndet öfwerlagt, eller ock förwist dessa extract af rådsprotocollerna til secreta och justitiædeputationerne, i den afsigt, at, sedan alla omständigheter, hwartil antecedentia och consequentia kunna gifwa anledning, jemte sielfwa hufwudmålen, i deputationerne blifwit med all sorgfällighet öfwersedde och med hwarannan jemförde, samt deputationernas betänkande til plena upgifne, högwördige ståndet då kan finna, om sådant swar, som i underdånighet projecterad är at upgå til Hans Kongl. Maj:t, passar sig med hwart och ett måls befundna sannskylliga beskaffenhet, och i sådant afseende conformerar jag mig aldeles med det, som hans högwördighet doctor Hausswolff för litet sedan skriftligen gaf ad protocollum.

Så mycket kunde jag af de i stora deputation upläste protocoll i hastighet intaga, at jag aldrig nog kan wörda Deras Excellencier herrar riksrådens öma sorgfällighet, at wid alla tilfällen skansa för vår frihet, at den icke skulle lida

men genom ett eller annat, förmerkt inbrott. Men jag måste ock bekänna, at jag icke blifwit warse i de upgifna memorialer och protocoller den minsta anledning til fruktan, at vår sälla frihet skulle stå i fara, eller at wi, i hänseende til friheten skulle lefwa i sådana wådeliga tider, som i stora deputationens project omtalas, aldenstund jag hwarken kan eller bör tro annat, än at vår nådige konung, om hwilken wi alle, Gudi lof, hafwa den öfwertygelsen, at han har Gud för ögon och i hiertat, aldrig hyser andra tankar eller upsåt än Hans Maj:ts egna nådiga ord å daga lägga, då han icke en, utan flera gånger i de upgifne memorialer förklarar sig, icke mindre, än herrar riksens råd wara angelägen om riksens ständers frihets oförkränkte bewarande, och at det har waret och blifwa skal Hans Kongl. Maj:ts beständiga ögnamerke, at bifalla riksens ständer, och hwarenda af sina trogna undersåtare wid den rätt och frihet, som regeringsformen och Hans Kongl. Maj:ts nådiga försäkran dem tillägger, med flera nådiga utlåtelse, som gå ut på det samma.

Jag beder ödmukeligen, at högwördigste h:r archibiskopen och högwördige ståndet gunstigt täckes tillåta, at jag får gifwa wid handen de skäl, som bragt mig på den tankan, at jag aldrig med tryggt samwete kan bifalla det af stora deputationen projecterade swar til Hans Kongl. Maj:t, förr än facta närmare och nogare blifwa skärskodade, och fulleliga utrönt, hwad rätt eller orätt woro, ibland hwilka är:

När Hans Kongl. Maj:t i nåder behagat gå ifrån förslaget, och til landshöfdinge i Wästerbotn utnämna lagman Malmerfeldt, så gaf Hans Maj:t til detta sitt giorde wal gällande, och, i mitt tycke, rätt bindande skäl. Om Deras Excellencier herrar riksens råd då hade behagat, med andragna skäl för de herrar, som på förslaget woro upförde, uplysa Hans Maj:t och wisa at de på förslaget upförde herrar, hwilka jag icke hörde uti protocollet namngifwas, hade flera meriter och större skickelighet än Malmerfeldt, är jag aldeles försäkrad, at Hans Maj:t hade ändrat sina nådiga tankar för Malmerfeldt, och låtet herrar riksrådens tankar wara gällande hos sig. Men jag betygar inför Gud, at jag icke wet mig å Deras Excellenciers sida, wid detta tilfället, hafwa hördt annat, än voluntatem pro ratione. När jag ock hörde, at en af de herrar, som på förslaget woro upförde afsade sig derifrån, då gladdes jag hierteligen, i det hopp, at denna skiljaktighet ofelbart skulle blifwa ändad, och Deras Excellencier herrar riksråden nu skulle upföra Malmerfeldt i det lediga rumet på förslaget, men det supplerades med h:r cammarrådet grefwe Leyonstedt, under det skäl, at han tiänte i ett collegio, som med landshöfdingeämbetet hade

mycken gemenskap. Hans Maj:t gaf wid handen, at lagman Malmerfeldt hade förut förestått ett landshöfdingeämbete, med mycket beröm, och det uti en critisk tid, at han kände den landsortens beskaffenhet, dit Hans Maj:t ärnade honom, med mera, och derföre wille förblifwa wid sitt giorda wal. När jag detta hörde, tilsade samwetet mig, at här borde undersökas, på hwilken sida de bästa skälen woro, och hwilken af dessa woro tianligast och wärdigast at bekläda landshöfdingeämbetet i en sådan ort, som nästan kan räknas för en gränseort, hwarest det efter mitt begrep, wil betyda något mer at wara en landshöfdinge, än på något annat ställe in i sielfwa hiertat af riket, och råder intet derföre, at jag aldrig kan determinera mig til jakande eller nekande, förr än alla härwid förefallande considerationer blifwa i akt tagne, och följakteligen här förutan aldrig understår mig, at i underdånighet anhålla hos Hans Kongl. Maj:t, at han tackes i nåder förgifwa denna tjänsten efter förslaget, förr än detta bepröfwande gått förut. Måtte hända at lagman Malmerfeldt, när alt blifwer noga nagelfaret, befinnes äga största förtjänst och skickelighet, hwar skal han söka och få reparation, när tjänsten, hwartil Hans Kongl. Maj:t honom ärnat, genom kongl. fullmagt blifwit til en annan, fast än emot Hans Kongl. Maj:t:s wilja, bortgifwen. Monne jag icke med rätta kan säga, at detta är spänna wagnen för hästarna, döma först och ransaka sedan. De andra förslagen af lika beskaffenhet går jag, til undwikande af widlöftighet, stillatigande förbi.

Af justitiäprotocollerne hörde jag, at en man,¹ hwilkens namn jag icke kommer ihog, war dömd til fängelse på watn och bröd för någon begången förbrytelse, hwarwid Hans Maj:t gaf i rådet tilkänna, det Hans Maj:t warit åsyna witne, at samme man wid den olyckeliga wädelden här i staden så hade distinguerat sig, at Hans Maj:t blifwit af hans upförande wid det olyckeliga tilfället bewekt at gifwa honom löfte om något nådetekn, förklarandes sig Hans Maj:t sig nu wara sinnad, at upfylla sitt nådiga löfte, och låta honom wederfaras nåd och förskoning för det ålagde straffet. Denna Hans Maj:t:s förklarade nåd för honom ogillade herrar riksens råd, och påstodo, at domen skulle gå til execution. Jag förstår intet annat, än at jus aggratiandi hörer til jura majestatis, åtminstone wet jag af det jag wid förra riksdagar fått höra, at högsal. Hans Maj:t det exerceerat utan någon motsäjelse af herrar riksens råd, och antingen lindrat eller aldeles uphäfwet det ådömda straffet. Jag tycker

¹ Gottfrid Wölschau.

mig då hafwa anledning at undra, hwarföre detta med mer icke först blifwit undersökt, förrän Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anmodas, at underskrifwa detta, jemte flera, oexpedierade rådets beslut, och hwarföre det skal blifwa Hans Maj:t förment at wisa nåd, hwartil Hans Maj:t förklarar sig, för sitt gifna löftes skull, wara förbunden.

Änteligen merkte jag, icke utan bestörtning, uti ett af de upgifna protocoler, at Deras Excellencier herrar riksens råd omildt uptaget, at ett af Hans Maj:ts til protocollet lemnade memorialer war skrifwit af en okänd hand, wiljandes Deras Excellencier, såsom jag tyckte orden lyda, förbiuda Hans Maj:t betiäna sig af hwem han wille uti sådana memorialers renskrifwande. Monne detta icke är något hårdt, och den kongl. högheten för nära gånget? Ehuru fattig man jag är, tror jag mig äga den frihet, som jag här ser wara min nådiga konung förment, när det jag låtet på papperet sättia blifwit med mitt namns underskrifwande ärkänt för min egen skrift.

Högwördigste herr archibiskop, högwördige herrar biskopar och wördige ämbetsbröder: Jag har, i anledning af det, som uti högwördige ståndet blifwit omtaladt, kommet at orda något om denna öma och grannlaga saken, som nu är in quæstione. Min hiertans innerliga önskan är, at de upgifne målen, om hwilka någon stridighet warit emellan Hans Kongl. Maj:t och herrar riksens råd, med ömaste sorgfällighet och i det aldranogaste måtte blifwa undersökte, förr än något swar derpå aflemnas til Hans Maj:t, och at wi så handhafwa vår frihet och så bewara rådets myndighet, at den kongl. högheten icke derigenom skal lida. Sker detta senare, det Gud förbiude, ser jag bedröfweliga fölgder, i hwilka hwarken jag eller mina committenter, Lunds stifts presterskap wilja hafwa någon den minsta del, och tror, at stiftets högwördige biskop, jemte de andra stiftets deputerade i samma tankar med mig instämma, om icke i alt, dock i detta senare.

H:r biskop Halenius: Jag har hört biskop Troilius önska, at en modification wore möjelig. Jag önskar ock, at man wille säja 1) om och hwad slags modification wore möjelig utan at lagarne brytas, och 2) i fall, utan detta, en sådan modification ei kan ske, om den då är oss tillätelig, och bör begäras? Det senare lära alla med mig neka. De specialia facta, som probsten Fundan anfört, höra icke hit; utan hit hörer, at fundamentallagarne måge sättas i vi-gueur. Förr än casus particulares äro skärskodade och afgjorde i sina deputationer, kunna de icke, i conformitet af grundlagarna, komma til riksens ständers plena. Och hwad doctor Celsii project angår, så torde äfwen det,

wid nogare skärskodande, icke til all omständigheter, finnas så aldeles conformt med den procedure, som fundamentallagarne, i sådana mål, utmerka och föreskrifwa.

H:r doctor Celsius understälte, huru wida hans yttrade tanka wore disforme med lagarna, säjandes: Jag föreslog 1) at i projectet til riksens ständers underdåniga swar til Hans Maj:t, kunde utelemnas den sista perioden, som handlar om tjänsternas förgifwande, efter den ärinran torde misshaga konungen. Jag sade 2) det kunde hända, at Hans Maj:t hade rätt in meritis, och 3) at wi böra tro och tänka om konungen, det han utan ärinran verkställer lagen, sedan han af riksens ständer blifwit underrättad om dess förstånd.

Kyrkoherden mag:r Högström: Den öma del jag dessa dagar taget uti de swåra omständigheter som nu wid början af denna riksdag sysselsatt riksens höglofl. ständer med bekymmersamma rådplågningar, har förbundet mig at jaka til alla de mått, som höglofl. stora deputation taget til vår frihets befästande. Tillåten mig allenast, mine herrar, at jag får yttra min ringa, dock af hiertat för Hans Kongl. Maj:t, för riksens höglofl. ständer och hela vårt rike wälmenta tanka, då jag föreställer mig den omständighet, at ro och stillhet i bästa måtto sökas bör. Jag utbeder mig ock wid detta tilfälle få i ödmiukhet nämna och min wälmenande tanka yttra angående verkställandet af stora deputations mogna betänkande, i anseende til det målet, hwaruti jag och mina landsmän äga någon synnerligare del. Kan hända jag bedrager mig, då en wärdig ämbetsman, som jag hördt af Deras Excellencier herrar riksens råd blifwit utvoterad ifrån förslaget til Westerbotns landshöfdingeämbete, för mina ögon synes äga den skickelighet til denna sysla, som någon af de öfrige, hwilka derwid kommet i consideration. Men som riksens högl. ständer lära behaga öfwerlemna slika specielle mål til någons af dess höglofl. deputationer granskning, så underställer jag ock detta ärendet samma höglofl. deputation. Dock torde jag i ödmiukhet få derwid ärinra, at länet tarfwar icke allenast en wälförtänt, utan ock om landets tilstånd wälkunnig, samt med krafter försedd och rörlig ämbetsman, så wida höfdingedömet är widsträckt, och bör ofta genomresas, om dess hushållning och widmagthållande skal rätteligen främjas. För min ringa del är jag hierteligen nögd med hwad riksens höglofl. ständer i detta och andra ärenden behaga sluta, sedan jag denna omständighet, i anseende til warande beskaffenhet och landets nödortft i ödmiukhet fått omnämna. Jag tilförser mig i lika ödmiukhet denna min ärinran icke illa anses, men förmodar den komma i någon consideration

hos högrespective wederbörande, som detta ärendet komma at skärskoda. För öfrigt skulle jag gärna se, i anseende til nu warande sakernas laggranna belägenhet, at någon så lempad modification kunde ske, at Hans Kongl. Maj:t, som man billigt bör hysa underdånig tanka före, kunde winna ett skäligt nöje, utan at våra grundlagar i minsta måtto rubbas, och riksens högl. ständer blifwa enligt deras af oss allom så högt önskade frihet. Det är min trogna önskan, at Hans Maj:ts höghet i alla måtto må wördas, rikets wälfärd främjas, och alla inwånares wälmågo spörjas.

Probsten Jacobsson: De skäl och grunder, hwilka dels ibland, dels såsom tilläggning til de flera andra af högwördige ståndets respective herrar ledamöter blifwit anförde, som äfwen föranlåtet mig, at i wördnad anhålla, det riksens höglofl. ständer täcktes, sedan quæstio juris står fast och otryggelig, hwad modification el. adoucissement angår, låta deras til afgifwande swar och betänkande uti lindrigaste ordalag författas, äro efterföljande, näml.

1) Hans Kongl. Maj:ts eget ömsinte och bedröfwade nedläggande af sina angelägenheter uti riksens höglofl. ständers, såsom sina bästa wänners och rådgifware sköte, och på deras hiertan.

2) Har ju Hans Kongl. Maj:t sielf i nåder förklarar sitt upsåt och mening aldrig warit, är eller blifwa skal, at handla emot riksens fundamentale lagar och sin kongl. försäkran, utan har allenast förment, när så behöfdes, såsom landets och sina undersåtares konung och fader, få följa sitt samwets öfwerlygelse, wid tjänsters förgifwande; hwarföre ock nu mera Kongl. Maj:t i nåder begärat riksens höglofl. ständers uttydning och närmare utlåtelse i thy mål, hwilket råd Hans Kongl. Maj:t heligt följa wil, och derföre hemskutet ofwanbemälte tjänsters förgifwande til riksens höglofl. ständers eget ompröfwande.

3) Riksens höglofl. ständers herrar talemäns, och i synnerhet högwälborne herr grefwe Fersens, såsom höglofl. ridderskapet och adelens högtärade landtmarskalk, samt högwördigste herr archibiskopens doctor Henric Benzelii med de öfriga två ståndens talemäns adresse, eller ganska merkwärdiga och wördnadsfulla tal til Hans Kongl. Maj:t så wid underdåniga hälsningen d. 18 Octobris sisl. som ock på rikssalen d. 21 derpåföljande. Ingalunda här til förtigande högwördige biskopens h:r doctor Halenii härliga, grund- och upbyggeliga riksdagspredikan.

4) Har ju den alswåldiga och nådige Guden behagat, genom Deras Kongl. Majst:ter, vår nådiga konung och drottning, wälsigna vårt kära fädernesland med arftagare af kongl. svenska thronen.

5) Skulle nu Hans Kongl. Maj:t öfwer en eller annan utlåtelse eller ordalag uti riksens höglofl. ständers afgifwande swar och betänkande, hwilka kunde för en så ömsint och mild konung, synas något hårda, oroas och ängslas, så kunde det tyckas dels mindre rima sig med höwålbemålte ståndens respecti-ve herrar talemäns underdåniga, samt så tendre och wördnadsfulla ofwanförmålte utlåtelse och adress eller tal, dels kunde äfwenwål cronprinsen och de andra kongl. prinsarna och kongl. prinsessan, enär de sågo sina kongl. föräldrar, emot wanligheten, något misslynte, deröfwer hierteligen bekymras, det Gud nådel. afwände! Amen.

Öfwerhofpredikanten och præses consistorii h:r doctor Schröder: At modification wid stora deputations project til föreställning hos Hans Maj:t konungen är högstnödig, derom är jag med flera högwördige ståndets ledamöter ense, och finner härtill ett godt skäl, utom andra, i det, som af h:r biskop Beronius är anfördt, at, om man efter summum jus i detta mål wil handla, är man ock sedan mera förbunden, at likaså à la vigneur handla wid rådslagens skärskodande, hwilket ock torde finnas betänkeligit. Af h:r biskop Troilii grundeliga giorda föreställning har jag ock funnet den af h:r probsten Helleday projecterade modification hafwa sin swårighet, så framt ei dispensation kan hafwa rum, hwarföre jag ännu vidare hemställer til högwördige ståndets godtfinnande, om icke det, som ock redan af h:r doct. Celsius är nämndt, kan antagas, eller, at nog är, det sielfwa lagen om pluralitetens gällande i rådet både på tydeligaste och kraftigaste sättet i underdånighet föreställes konungen, då Hans Maj:t lærer utan twifwel sielf wäl finna, hwad i de oafgiorde målen til görandes är, helst som detta är en conclusion af det föregående, men wil tillika hafwa hemställt, om icke äfwen de samma med första i de behöriga deputationerna måga företagas.

Herr biskop Troilius, som hade taget stora deputations project för sig, började at föreslå något adoucissement i materiale, och hemställte, om icke ståndet kunde finna sig derwid, at i stället för hwad i projectet står efter dessa orden: *uti den rena afsigt at riksens nu församlade ständer — — — endast undfå kunna måtte sättas: så göra sig riksens ständer det hopp, såsom de ock i underdånighet anhålla, det täcktes Eder Kongl. Maj:t i nåder afgöra och besätta de oexpedierade mål;* och således icke nämna tiden, när sådant må ske?

Ehuru en del af ståndets ledamöter detta biföll, woro dock de, som ei funno sig derwid. I synnerhet påstod h:r doctor Celsius, och med honom probsten Fundan, at alt, som angick tjänsternas besättande måtte uteslutas.

Imedlertid, sedan härom en stund blifwit discourerat, anmodades h:r biskop Troilius af herr archibiskopen, at taga några af ståndet med sig ned i sacristian, och projectwis jemka denna saken, hwartil h:r biskopen lät sig finna wälwillig; och nedgingo med honom h:r biskop Halenius, h:r öfwerhofpredikanten doctor Schröder, kyrkoherdarne doct. Forsskåhl och doct. Celsius, samt professoren doct. Mennander, som efter en stund återkommo, och uppsatt följande: *så göra sig riksens ständer den underdåniga förtröstan, såsom de ock i underdånighet derom anhålla, det tacktes Eder Kongl. Maj:t gifwa våra fundamentallagar deras fulla verkställighet, och til den ändan de ännu så wäl oafgiorde som oexpedierade mål med sitt höga konungsliga slut i nåder afhielpa; hwilket uplästes och want de flestas bifall, med en tillägging, som gjordes af sådant innehåll: på det nu och i framtiden måtte förekommas alt hwad til sådane bekymmersamma omständigheter, som denna gången hos riksens ständer förewaret, på något sätt kunde gifwa anledning.*

H:r doct. Celsius, som under projecteringen i sacristian welat, at meningen skulle stadna wid ordet verkställighet, på det icke de oexpedierade målen quæstionis måtte på något sätt warda nämde och omröras, utan det få komma, utan någon påminnelse, än på Hans Kongl. Maj:ts eget godtfinnande, at dem afgöra, war ännu af samma tanka, hwilken bifölls af kyrkoherden Ziebeth och flera.

Probsten mag:r Helleday sade, at expedition bör wara kraftig för framtiden, och hölt före, at tintet skulle mera dertil bidraga, än om man wille säja, at rådets pluralité hade nu bort följas: men som riksens ständer äro försäkrade om Kongl. Maj:ts föresats, at låta derwid i framtiden förblifwa, så wilja de ock nu tillåta, at Eder Kongl. Maj:ts nådiga ord måge denna gången gå i sin fullbordan. Och häri instämde doctor Hausswolff, probstarne Manquer och Fundan.

Den projecterade ändringen lästes åter up, och som ännu twistades om det som följer efter ordet *verkställighet* skulle blifwa ståndandes eller icke, så skreds til votering, då 27 röster föllo före at det skulle stå, och 24, at det skulle gå ut. Och som ännu påstods af de flesta ledamöterna, at något vidare adoucissement, hwad formalia i stora deputations project angick, måtte företagas, och sådant wart bewiljadt, så anmodades biskoparne herr doctor

Halenius, doctor Nylander, doctor Beronius, kyrkoherden doctor Celsius, domprobsten doctor Filenius och probsten Troilius, at wid nästa sammanträde sig den företaga.

Den 21 Novembris

1. Ankom och uplästes en förteckning på afslagne¹ och antagne² mål hos urskillningsdeputation.

2. Uplästes extracta utur rådsprotocollerna.

N:o 3 angående obesatta tjänster af d. 14, 15, 19, 27, 28, 30 Novembris, samt d. 10, 12, 13 Decembris 1753, och sedan afsändes til borgareståndet genom notarien.

3. Hemställte herr archibiskopen, om icke en beskickning kunde göras til ridderskapet och adeln samt bondeståndet, at gifwa wid handen, hwad angående stora deputations project wore i presteståndet afgjordt.

Kyrkoherden Ziebeth hölt före bäst wara, at man nu wäntade härmed, til dess den återstående adouceringen wore för sig gånge.

H:r biskop Troilius fant deremot godt wara, at bondeståndet, som torde wänta på presteståndet i denna sak, finge weta, hwaruti presteståndet stadnat. Detta bifölls, och åtog sig h:r biskop Halenius, professor Gadolin och probsten Jacobsson denna beskickning, och gåfwo bondeståndet tilkänna, at presteståndet bifallet quæestionem legi samt quæestionem facti med förr omrörde adoucissement som medföljde och uplästes, och wore nu betänkt på någon modification i sielfwa formalibus. Bemälte deputerade återkommo sedan med helsning och berättade, at de i sitt ärende hos bondeståndet blifwit mycket wäl mottagne, samt fått i commission at anmoda presteståndet om extractum protocollis angående det som blifwit notificerad.

4. H:rr deputerade, som i går anmodades, at ytterligare adoucera projectet, stego nu ned i det ärendet, utom probsten Helleday, som sade:

Efter ståndets ledamöter är betagne all rättighet, at något ändra, hwad sielfwa saken angår, kan jag så mycket mindre wara med wid denna adouce-

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Urskillningsdeputationen, nr 4.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Urskillningsdeputationen, nr 3.

ring, som jag tilförene suttet wid selfwa expedition af projectet uti stora deputation.

5. Continuerades med upläsningen af extracterna utur rådsprotocollen, och förekom först n:o 5, angående capitainelieutenantsbeställningen wid öfwerste Cronhiorts regemente, af d. 17, 19, 23 Decembris 1751, d. 16, 17 Martii, 28 Maji, 16 Junii, 3 Augusti, 5 Novembris, 2 Decembris 1752. Sedan n:o 10 angående ounderskrefna expeditioner, af d. 26 Februarii 1755, d. 16 Septembris, 1 och 23 Octobris, 12 och 18 Novembris 1753, angående landshöfdingämbetet i Westerbotn och sist af d. 21 och 27 Februarii samt d. 13 Martii 1755, angående statssecreterareämbetet wid inrikes expedition.

6. Anmälte sig i ståndet til företräde landshöfdingen baron Cronhiort, som inkom och upläste et memorial,¹ rörande saken, som dessa dagar hos ständerna förewaret, och aflämnade deraf ett exemplar i ståndet, sedan det han upläst war påskrifwit såsom hos ridderskapet och adeln.

7. Herrar deputerade, som förehaft at adoucera stora deputations project, upkommo, då ståndet åtskildes, efter tiden war förliden.

Den 22 Novembris

1. Herr archibiskopen utdelade af det tal, som han wid riksdagens början hölt på presteståndets wagnar på rikssalen, ett exemplar åt hwar och en i ståndet, som derföre aflade sin tacksäjelse.

2. Uplästes extracter af rådsprotocollerna n:o 6 angående öfwersteliutenantsbeställningen wid Nylands infanteri af d. 10 och 18 Augusti, 15 Septembris, 5, 6, 10 och 11 Novembris 1752, äfwen n:o 7 angående öfwersteliutenantsbeställningen wid Åbo läns infanterie af d. 11 Novembris 1752, 16 Februari 1753, 16 Martii, 9 Septembris, 30 Octobris, 2 December 1754, samt n:o 9 angående Velschou, af d 12, 14, 17 Decembris 1753, som alla efter hand tilstältes borgareståndet af notarien.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 5a.

3. Herr archibiskopen blef anmodad at stiga ut, och wid inkomsten berättade, huru som kongl. hofrättssecretaren Forelius haft befallning at anmäla i ståndet, det twänne riksdagsmän, kongl. lifdrabantens Silwerhielm, samt bonden Anders Olofsson från Westgötha Dal blifwit arresterade, och til ansvar kallade in för hofrätten för förgripeliga utlåtelse emot vår regering.

4. Ståndet företog sig nu at afgöra den omtalte adouceringen, och begärade h:r doctor Celsius, at kyrkoherdens doct. Hausswolffs observationer derwid, som bemälte h:r kyrkoherde i går communicerat med herrar deputerade, måtte nu åter innan något vidare företages, warda i ståndet upläste. Detta bewiljades, och uplästes fördenskull samma observationer, som woro följande:

Det högwördiga ståndets egen mogna insigt spar mig den mödan, at wid det projecterade swar til Hans Kongl. Maj:t göra några widlöftiga anmärkingar. Dock wil jag nämna ett och annat ställe i synnerhet.

I början säjes, det utur Hans Maj:ts nådiga föreställningar riksens ständer hafwa med bedröfwade sinnen måst inhemta den wådeliga belägenhet hwaruti riket stadt är. Och när straxt derefter förmäles, at riksens ständer finna den samma härröra utaf den tanka Hans Maj:t förklarar sig äga etc. etc. så innebär ju detta yttrande directe ett hårdt tilmäle emot konungen, som hade Hans Maj:t genom samma tankas yppande försatt riket uti wådelig belägenhet.

Så mycket mindre lærer sådan belägenhet kuna wara deraf förorsakad, om än Hans Maj:t positive påstådt det wara en af dess höga rättigheter, at pröfwa de uti rådet tagne beslut, ehuru Hans Maj:ts ord, dem han sedan äfwen närmare explicerat, egenteligen så lyda, som ett slikt pröfwande af herrar riksens råds meningar och rådslag, hwarefter rådet slut sedan formeras, ostridigt tilhörer konungen ei allenast i allmänhet, emedan konungen icke kan, emot dess egen öfwerlygelse, påläggas, at wara af lika mening med herrar riksråden, oaktadt rådet pluralitets slut bör antagas och verkställas, utan ock enkannerligen i de fall, som regeringsformens 15 § omtalar, då målens decision, i anseende til rådslagens skiljaktighet, ankommer på konungens röster, hwilka ju, utan föregånget bepröfwande af til äwentyrs skiljaktige rådslag, ei med säkerhet gifwas kunna.

Icke eller kan orsaken til någon wådelig belägenhet af riket dragas deraf, at ämbeten och tjänster äro lemnade obesatte för det herrar riksråden utslu-

tet dem som af Hans Maj:t blifwit utom förslag utnämde, så wida obewist är, det riket genom dessa ledigheters långwarighet råkat i wåda eller taget skada.

Icke mer kan en slik swår påfölgd ledas af Hans Maj:ts wägrade underskrifter på några expeditioner, då Hans Maj:t likwäl hwarken hindrat eller betaget herrar riksråden at dessa expeditioner med deras underskrifter både utfärda och sedan verkställa låta.

Uti en af de påföljande perioder anföres, det riksens ständer äro wida derifrån skilde, at ifrån Hans Maj:ts eget ädelmodiga tänkesätt, leda de meningar, at pluralitetetens i rådet beslut icke skal räknas för Hans Maj:ts eget beslut, hwilka ord ehuru de tyckas liuda wäl dock äro så wida anstötelige, som de medföra den insimulation, at Hans Maj:t skal dependera eller betiäna sig af hemliga rådgifware, uti hwilken misstanke likwäl en konung utan säkra bewis ei bör hos sina undersåtare wara eller ställas.

Icke något enda af de mål, hwilka så wäl Hans Maj:t, som herrar riksråden hos riksens ständer anmält, synes kunna hindra riksens ständer, at obehindrade skrida til de öfwerläggningar, som rikets angelägenhet och Hans Maj:ts nådiga propositioner af dem kräfwa, samt undersöka, om herrar riksens råd trädte Hans Maj:ts höghet och uti lagen grundade rättigheter för nära; utan just dessa göromål äro de, som förnämligast skola och kunna sätta lagen i sin kraft och styrka. Ty finna riksens ständer lagen wara i alla förberörde mål klar och tydlig, hwad hindrar, at ju målen kunna pröfwat och afgöras efter samma lag, den må af wederbörande hafwa blifwit antingen i alt tagen eller å sido satt.

Förtroendet emellan Hans Maj:t och herrar riksens råd är en så önskelig som högstnyttig sak, men huru wida det på sådant sätt, som deputation föreslaget, fullleigen står at winnas och befästas, samt all oro och missnöje hos Hans Maj:t förekommas, derpå torde wara anledning at twifla, hwilket jag dock lemna til andras mognare penetration och eftertanka, såsom ock, huru wida den af deputationen för fast antagne argumentation at så snart Hans Maj:t söndrar sig ifrån rådet, sker ock tillika söndring ifrån riksens ständer, kan altid och allestädes hålla stånd och för ofelbar anses.

För öfrigt wet jag icke, huru wida det må wara nödigt eller wanligit, det riksens ständer uti deras underdåniga skrifwelser, bruka så widlöftiga digressioner, samt mångfaldiga och flera resor uprepade raisonnemens taga af konungens och undersåtarnes inbördes skyldigheter, rättigheter och säker-

heter med mera dylikt, som oftanämde project innehåller, och hwilken h:r probsten Stierner i stora deputationen redan anmerkt wara med för mycken wältalighet stofferadt, som icke passar sig i ett utlåtande eller swar af lagstiftande och magtägande ständer för hwilka tyckes göra tilfyllest, at allenast kort och rent, dock på wördsamt sätt anföra sådana rum af lagarna, som de pröfwa eller förklara til materias substratas wara lempelige, samt derpå grunda deras slut, med anhållan, at Hans Maj:t derutinnan så eller så förfara täcktes.

Jag gör denna påminnelse icke förgäfwes, ty riksens ständers expeditioner kunna, efter längre eller kortare tid, lätteligen råka i mångas händer både in- och utomlands, samt uti sådana skick stälte mera än eljest wara hwarjehanda förtydningar underkastade.

Sedan detta war upläst, discourerades om orden: wådelig belägenhet; dem flere af ståndets ledamöter åstundade måtte uttagas, såsom de där måtte stöta Hans Maj:t.

H:r biskop Halenius trodde dessa orden så mycket oskyldigare kunna och böra stå qwar, som h:r landtmarskalken dem brukat i sitt tal til konungen, då riksens ständer woro up at i underdånighet anmäla, huru en stor deputation skulle företaga de mål, som Hans Maj:t och riksens råd hos riksens ständer aflemnat.

H:r biskop Troilius sade sig ei kunna se, at dessa ord involverade något, som skulle wara Hans Maj:t obehageligt, och åstundade, det projectet så måtte adouceras, at de andra stånden kunna ock gå in deri med presteståndet.

H:r superintendenten Körning: Jag tycker, sedan saken är satt in salvo, och det kommer nu an allenast på ord, at de aldralindrigaste expressioner då brukas, när de icke ändra sensum, och derföre förklarar jag mig aldeles. Härmed conformerade sig biskopen h:r doct. Beronius, och h:r öfwerhofpredikanten doct. Schröder.

H:r biskop Troilius: Ehuru han ei ännu kunde finna, at besagde ord skulle något stöta: ty ingalunda måtte någon obetänt wilja leda denna wådeliga belägenhet ifrån Hans Maj:t konungen, war det dock så litet betydande, at det wäl kunde gå ut, och något annat i dess ställe brukas.

H:r biskop Halenius förbehölt, at ingen måtte wilja gå så långt i ändring, at ock sielfwa touren komme at ändras, hwartil deputerade åtminstone icke haft rättighet.

H:r doct. Celsius: Då saken är salverad, tror jag at både ord och tour kunna ändras.

Kyrkoherden mag:r Laihiander hölt före, at riksens råd haft anledning af Hans Maj:ts dictamina ad protocollum, at bruka orden: wådelig belägenhet, men wore dock ei emot, at de gingo ut.

Probsten Stierner yttrade sig, at sedan sielfwa saken eller materiale ei är afgjordt och faststaldt, då de lindrigaste och ömaste termer i alt det öfriga brukas måtte.

Härunder anmälte sig til företräde twänne deputerade ifrån bondeståndet, Jacob Larsson och Henning Isacsson, som anmälte sitt stånds helsning, med anhållan, eftersom presteståndet redan stadnat i något slut uti den förevarande öma saken, bondeståndet måtte få extractum protocollum deraf. Herr archibiskopen försäkrade, at presteståndet ei skulle underlåta fullgöra bondeståndets begäran, så snart adouceringen wore slutad.

Häruppå togo desse afträde, och continuerade ståndet med det, som förut war påbegynt, under det at stora deputationens project punctewis uplästes, och straxt derpå de ändringar eller adoucissements, som herrar deputarade uppsatt.

Wid de orden i projectet: Riksens ständer äro wida derifrån skilde, at ifrån *Eder Kongl. Maj:ts eget ädelmodiga tänkesätt leda de meningar* etc. dicerade h:r doct. Celsius til protocollet:

Sedan Hans Maj:t på twänne ställen i rådsprotocollen med ganska kraftig betygelse sig yttrat, det han ei kan kännas wid några hemliga rådgifware, så finner för min del ei skickeligit sätta tro dertil, at sådana haft hos Hans Maj:t tilträde, då konungen sig på sin ed och samwet åberopat. Och önskar, emedan Deras Excellencier herrar riksens råd yttrat sig, det skulle sådana hemliga rådgifware på något sätt af dem kunna utwisas, at sådant måtte ske; men innan det skedt tyckes Hans Maj:t någon sådan föreställning af riksens ständer ei kunna förmoda. Härmed conformerade sig h:r superintendenten doct. Lagerlöf, doct. Benzelstierna, doct. Hausswolff, probstarne Fundan, Trägård, Jacobsson, Ullholm, Dalenius, samt kyrkoherdarne Ziebeth och Mathesius.

H:r biskop Beronius begärte, at intet sådant måtte inflyta, som har sken af någon insimulation, som ei kan bewisas, och man icke är öfwerlygad om.

H:r doct. Celsius sade sig, då deputerade woro tilsammans i detta ärende, hafwa påmint, at slutet af projectet måtte tagas i närmare consideration, och

hemställte nu, om icke denna clausuln kunde aldeles tagas ut, efter den wil säja, at detta document ei gör tilfyllest til underrättelse för Hans Maj:t och rådet med mindre ett annat kommer ännu til; hwilket åter andra höllo betänkel:t.

Herr archibiskopen frågade häruppå, om de adoucissementens, som woro giorde och upläste, finge ståndets bifall? Hwarpå swarades enhälligt Ja, och tilika tackades deputerade för deras möda wid adouceringen.

Notarien skref detta straxt rent, at med bondeståndet, innan de skildes åt, communiceras. Och åtog sig professor Gadolin, at gifwa bondeståndets taleman wid handen, det ett sådant project skulle i dag ståndet tilställas, så fram det ei för hastigt åtskildes.

Likaledes gick en af notarierne til borgareståndet, at kungöra dess taleman, det presteståndet nu kommet med den i ståndet förehafde saken til slut, hwilket slut skulle, så snart möjeligit wore, med borgareståndet communiceras.

Sedan projectet, tillika med presteståndets ändringar in margine, woro upläste, och notarien påskrifwit, at det med samma ändringar war gilladt, befaltes notarien at det samma talemannen Olof Håkansson straxt tilstålla.

5. Utdrag af rådcammarens protocoll¹ ang. straffets skärpande för dem som skada slussar, grafwar, och dammar wid Trollhättan uplästes och remitterades til justitiædeputation.

6. Uplästes utdrag af ridderskapets och adelns protocoll d. 4 Nov.² angående protocolls och tulldeputationers förordnande som bifölls. Hwarjemte notarien som efter befalning afgått til borgareståndets taleman, nu återkom och berättade at han fullgiort ståndets befalning.

7. Frågades om någon reflexion nu skulle göras på borgareståndets yttrande genom deras deputerade angående aftryckningen af Hans Maj:ts föreställningar, rådets memorialer och rådsprotocollerna? Och hölts för godt, at härmed dröjes, efter icke ännu något skrifteligit i detta mål ankommet.

¹ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 4.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 1.

8. Cammarjunkaren Axel Reuterholms memorial¹ inkom och uplästes, angående stora deputations projecterade underdåniga swar til Hans Maj:ts jemkning och lindring, m. m.

Probsten mag:r Helleday yttrade, sedan detta war til ända läst: Jag gratulerar mig, at någon instämmer med mig i tänkesätt och tager del i det omrörde edsbrott.

Den 26 Novembris

1. Herr archibiskopen gaf wid handen, det borgareståndets taleman genom en utskickad begärte, at presteståndet wille communicera med dess stånd det slut hwaruti presteståndet stadnat öfwer stora deputations projecterade swar til Hans Maj:t. Lemnades swar, at om någon stund sådant skulle ske. Och afgingo straxt derpå 12 deputerade anförde af herr biskop Halenius at tilställa borgareståndet stora deputations project renskrifwit med ståndets in margine gjorde ändringar; samt återkommo med helsning och tacksäjelse.

2. Företrädde på anmälan h:r justitiæcancellern Fredenstierna och aflemnade ett memorial,² det han begärade med så mycken gunst måtte anses, som han det i wälmening författat.

3. Berättade herr archibiskopen, huru herr landtmarskalken begärat, det stånden i dag wille öfwerlägga 1) om rådsprotocollerna, hwart de nu skola hänwisas. 2) Angående konungens föreställningars, samt rådets memoria- lers aftryckning, som blifwit omtalt. 3) Om sättet huru riksens ständers underdåniga swar til Hans Maj:t kommer at aflemnas antingen genom bref eller deputation, hwaröfwer h:r landtmarskalken begärar förnimma, i hwad slut stånden stadnat.

4. Kongl. hofrättssecretaren Forelius gaf tilkänna, huru som kongl. hofrätten blifwit föranlåten anmoda slottscancelliet, at genom trummeslag efterlysa en wid namn Durier, som warit citerad för bemälte hofrätt, men gjort sig osynlig, at man ei nu wiste, hwar han är.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 5b.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 6. Även 29 november 1755.

5. Sedan herr archibiskopen anmält, at ehuru ridderskapet och adeln ei angifwit sig i stånden för mera än 12 ledamöter i landt- och siömilitiædeputation, hade dock 24 där taget säte, som ock, efter secreteraren Ekestubbes berättelse, sista riksdag skal hafwa skedt; yttrade sig doct. Benzeltierna, at sådant steg wore betänkeligit, i anseende til de præjudicat, som härigenom lemnas, at sådant äfwen uti andra deputationer framdeles ske kunde, då likwäl samteliga deputationernes ledamöter hafwa rättighet at deliberera öfwer förekommande ärender, ehuru sielfwa conclusum wid meningarnas skiljaktighet ankommer på den votering, som sker ståndswis. Och doct. Forsskåhl ärinrade, at på sådant sätt ingen proportion blifwer emellan stånden, i fall deputation skulle sig dela i flere departemens.¹ Men professor Gadolin bestridde aldeles detta ridderskapets och adelns steg, efter det wore directe emot lag, och hela ståndet förbehöll sig, at det ei måtte tiäna til præjudicat i framtiden, så fram det för denna gången skulle blifwa wid det skedt war.

6. Uplästes rådcammarens utdrag af protocollet angående landshöfdingen och riddaren baron Carl Harald Strömfelts underdåniga föreställning, huru landsstaten i Blekinge kunde hugnas med indelt lön såsom i andra län; hwilket remitterades til cammar oeconomiedeputation.

7. Tog ståndet i öfwerwägande de mål som landtmarskalken genom herr archibiskopen til afgörande hos ståndet anmält och nyligen omrördes. Den tredje frågan om sättet at aflemna ständernas swar til Hans Maj:t antingen genom skrifwelse eller deputation förekom först.

H:r biskop Engström hölt det förra för bäst, men

h:r biskop Halenius sade det icke wilja wäl skicka sig, sedan ständerna genom en deputation då upwaktat Hans Maj:t, när saken skulle företagas i stora deputation. Wore derföre anständigast, at ock nu genom en deputation aflemna hänne sluten.

Kyrkoherden h:r Palmerus yttrade sig på samma sätt, och funno sig de öfrige äfwen deruti.

Hwad 2:dra puncten angick, om så wäl Hans Maj:ts föreställningar som rådets memorialer och de upläste rådsprotocollerna måge til trycket aflemnas,

¹ Enl. konc.; renskr.: *departemens*.

berätade herr archibiskopen, at herr landtmarskalken aldeles icke warit af den tankan, men wäl, at ständernes underdåniga swar, som nu warit före, måtte som ett cardinaldocument blifwa tryckt. Som detta mål ei war i stora deputations betänkande til stånden omrördt, och ei eller på annat sätt skrifteligen ståndet hemstält, trodde det sig häröfwer ei böra gifwa någon utlåtelse, men inom sig kunde ståndet yttra, at en sådan dessa documenters tryckning ei wore god och nyttig. Härpå fick notarien Gråberg befallning, at låta h:r landtmarskalken weta, det ståndet ei har anledning at tala om förberörde documenters tryckande, efter stora deputation ei denna saken i sitt betänkande eller annorledes omrört. Notarien återkom med berättelse, at h:r landtmarskalken swarat, at exemplar angående denna sak kunde begäras ifrån borgareståndet, och som detta ärendet nu för ridderskapet och adeln skulle förehafwas, torde innan middagen derifrån til ståndet något ankomma.

Änteligen togs ock den frågan i öfwerwägande hwart rådsprotocolle, som blifwit föreläste, skulle hänwisas.

H:r biskop Halenius önskade, det de måtte komma at afgå til sina deputationer, som äro secreta och justitiädeputationerne, ty i fall de ståndswis företogos, skulle riksdagen blifwa utan ände.

H:r biskop Troilius war af samma tanka, helst som stånden nu taget deraf alt det lius som til närwarande sak warit nödigt.

Herr archibiskopen hemställte, om de i berörde deputationer skulle annorledes företagas än i sin ordning.

Probsten mag:r Helleday kunde ei annat finna, än at dessa protocoller måtte särskilt förehafwas, och deputationerna deröfwer särskilt inkomma med sitt betänkande, såsom ske plägar med det, som kommer ifrån urskilningen.

Probsten mag:r Manquer hölt för billigt och tilbörlogit, at sedan deputationerne förehaft och skärskodat de mål som protocollerne innehåller, de då dermed inkomma til riksens ständers plena.

H:r biskop Halenius: Sedan dessa protocoller tiänt oss til uplysning, så sända wi dem i en massa til sina deputationer, men med förbehåll, at om deputationerna, sedan de giort deröfwer sina observationer, ei finna sig nögde med rådets förklaring, målen då gifwas til ståndens plena.

H:r doct. Celsius: Håller för min del före, at omrörde protocoller med remiss lemnas til wederbörande deputationer. Men som ännu återstå några

puncter, hwaröfwer swar til Hans Maj:t bör afgå, så är wäl nödigt, at de komma från deputation tillbaka til plena jemte deputations betänkande. Hans Maj:t wäntar swar angående hwad grund skal tagas til tjänsternas förgifwande, hwilket ock ståndet förbehållet sig få framdeles beswara, och som den grund skal tagas utur protocollen, så är naturligt, at de komma tilbakars til ståndet.

Professor Gadolin: Jag håller denna saken wara af stor wigt. Protocollerna quæstionis hafwa redan nog länge syslosatt riksens ständer, och jag wil ei önska, at wi framdeles skola af dem uppehållas från andra göromål. När det redan faststälte projectet angående fundamentallagarnes fullkomliga verkställighet blir expedieradt, så tyckes saken til det förnämsta wara afhulpen. Dock lærer det återstå, at i stora deputation framdeles må rådläggas, och någon methode projecteras til meriters räkning wid befordringen, huru wida tjänsteår, skickelighet och sista fullmagts datum i jemförelse kunna tjäna til grund derwid, men at protocollerna, som angå några wissa personer och deras personelle förtjänster, til den ändan å nyo böra til ståndens plena införas, det håller jag för mycket betänkeligt.

H:r biskop Troilius: I stora deputation är öfwerenskommet, at deputation formerar sitt betänkande, hwaraf sedan grund tages til tjänsternas förgifwande i rådet. Och hoppas jag när samma betänkande komme til plena, kunna wi snart wara der i från, utan at behöfwa, det protocollerna må komma tillbaka.

H:r doct. Celsius: Jag önskar, at protocollen må til ståndet upkomma jemte deputations betänkande. I Hans Maj:ts nådiga föreställning til riksens ständer finner jag 1) omröra någon skiljaktighet i tankar honom och rådet emellan och det är nu afgjordt. 2) Något som rörer konungens egen person. Han säger sig ei weta hwad han har at säga inom sin egen borg, och at han fått sådana föreställningar af herrar riksens råd, som han ei wäntat; samt 3:o) ytttrar Hans Maj:t sig wilja weta grunden och tilfället til åtskilliga så tryckta som otryckta skrifter som kring landet blifwit utspredde. På detta alt lærer Hans Maj:t wänta swar och underrättelse af riksens ständer om hwad han kan göra inom sin borg, och om rådets föreställningar warit sådana som det bort och anstått. Och synas dessa puncter wara så beskaffade, at presteståndet ei lærer kunna sig öfwer dem utlåta, förr än protocollen komma tillbaka uplyste med deputationernas betänkande.

Herr biskop Troilius: Jag menar ståndets resolution är, at sakerna och protocollen gå til sina deputationer, som sedermera komma in til stånden med sina förklaringar och betänkande. Behöfwer då någon på nytt se protocollen, får han det begära, och kan honom hans begäran icke nekas.

Herr archibiskopen ärinrade, at det redan war bifallet, i anledning af gref Hamiltons memorial, at alt skal upgifwas til riksens ständers plena. Och blef derföre samma memorial å nyo framtaget och i ståndet upläst.

H:r biskop Halenius: Så mycket jag är för det, at protocollerna ei tryckas, så nödigt håller jag det, at de blifwa i riksens ständers archivo liggandes, och där förwaras, så som grund til hwad nu är giordt, utan at gå tillbaka til rådet.

8. Kyrkoherden mag:r Huss hemstälte, om icke de intimationer, som anslås wid riddarehuset til deputationernes sammanträden, äfwen kunde slås an här wid Storkyrkan, där ståndet har sitt rum, och dess ledamöter således undgå den swårighet, at alltid gå ned til riddarehuset, och där se efter anslagen. Detta ärende fant ståndet bäst kunna afgöras inom hwar deputation, genom öfwerenskommelser, emellan den som där présiderar och dess ledamöter.

H:r öfwerhofpredikanten doct. Schröder ärinrade, det torde wara mindre anständigt at alla anslag ske på kyrkodören, åtminstone wore nödigt, at en stor tafla dertil skaffades, på det kyrkodörren genom spikning ei må skadas.

9. Uplästes extract af rådsprotocollen n:o 8 angående actoratet wid en undersökning i Dalarna, af d. 20, 26, 29 Aug., 1, 2, 8, 9 Sept. 1755.

10. Ankom från ridderskapet och adeln stora deputations project til ständernas underdåniga swar på Hans Maj:ts nådiga föreställning, med påskrift: Upläst och gilladt. In margine påskrefwos presteståndets ändringar, hwarmed det gillades af ståndet.

11. Uplästes borgareståndets protocollutdrag¹ af innehåll, det måtte tiden til enskilte beswärs eller ansökningars ingifwande i urskilningsdeputation af något stånds ledamot för sin stad eller ort, förlängas til d. 12 Decembr. nästkommande. Sedan ridderskapet och adeln deruti ingått blef det ock i presteståndet bifallet.

¹ Präteståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 1.

12. I anledning deraf, at i nyssomrörde rådsprotocoll förmältes om en del af dalealmogens stutsighet, at til wederbörliga orter utföra cronotionden, blef i ståndet omtalt at sådant å flera orter händer, hwarföre h:r biskop Troilius styrkte dertil, at presteståndet måtte taga de alwarsammaste steg at hielpa denna sak.

Den 28 Novembris

1. Herr archibiskopen lät tilkännagifwa, det han i dag, för at sköta sin helsa, ei kunde i ståndet upkomma.

2. Probsten Stierner aflemnade några ännu återstående riksdagsfullmagter.

3. Ankommo sex deputerade från borgareståndet, anförde af commissarien Renhorn, som gaf tilkänna, det borgareståndet conformerar sig med presteståndet uti de ändringar, som det giordt wid stora deputations project, undantagno i följande som uplästes:

1) roade sinnen inhemtat någon nuwarande rikets *wådeliga* och bekymmersamma belägenhet.

2) anses för öfwerflödig i en sak, där twifwelsmål aldraminst hafwa rum.

3) och til den ändan ännu så wäl oafgiorde som afgiorde eller oexpedierade mål med dess höga kongl. slut i nåder afhielpa.

Och lade bemälte commissarien sluteligen det til, at, i fall presteståndet eil wille finna sig wid denna expedition, i synnerhet hwad ordet *wådelig* angick, borgareståndets tanka och beslut då wore, at icke gå ifrån stora deputations project i någon ringaste måtto. Förmodade derföre at presteståndet skulle behaga foga sig til borgareståndet häruti, sedan det i det öfriga lempat sig efter presteståndet.

Herr biskop Halenius, som nu, under herr archibiskopens frånwaro,¹ förde ordet, förmälte genom dessa deputerade ståndets helsning tillbaka, med löfte, at denna saken skulle företagas och möjeligen afhielpas.

Efter dessas afträde hemstälte herr biskopen, som han ansåg för en heder, at borgareståndet gått in i presteståndets adoucissement, och hade den förmodan, at bondeståndet skulle göra det samma, om icke det wore rådeligit

¹ Enl. konc., renskr.: *närwaro*.

och godt, at preteståndet i saken sig accomoderade efter borgareståndet, som begifwit sig ifrån sitt första beslut och så långt fogat sig efter preteståndets tankar. Det wunne man därigenom, at saken en gång komme til slut, där hon annars måste till stora deputation, och derifrån til plena på nytt, hwari genom tiden för andra saker blifwer förlorad, och skulden är dertil hos preteståndet, i fall det nu gör hinder. Det är ei mer, än ordet *wådelig*, som borgareståndet begär qwar, hwilket ord icke är gjort af oss, utan förut influet i *actis publicus*, ei eller säger att wåden är från konungen.

H:r biskop Troilius: Jag håller nu som förra gången före, at med ordet *wådelig* ingalunda hafwes något afseende hwarken på konung eller råd, utan på det upkomna skiljaktiga begrep om grundlagarnes rätta förstånd. I anseende dertil, ansåg jag ock då detta ord så litet betydande, at det wäl kunde gå ut, och något annat i dess ställe brukas. Men sedan borgareståndet wil änteligen hafwa det samma qwar, två stånd blifwa derigenom emot två, och saken således ännu längre stadnar uti in expedition så ser jag, at deri ligger den största wåden, och at det torde förorsaka den swåraste wådeliga händelse; hwarföre jag är af den tankan, på det saken ei måtte blifwa ännu längre oexpedierad, at wi i detta enda så mycket mera gå in med borgareståndet, som det i alt ofri git gått in med oss, och wi äfwen då kunna wänta det samma af bondeståndet.

H:r biskop Engström: Jag disputerar ei någon annan dess öfwerlygelse och samwete, men efter mitt är jag där aldeles emot, at det ordet kommer in i swaret til konungen.

H:r biskop Beronius: Innan man skrider til något slut häri, böra wi betiäna oss af alt som tiänar til uplysning i saken: Och som jag sedt i de inkomne memorialer något skrifwas härom, wile jag at samma memorialer blefwe först upläste.

H:r biskop Troilius: På det expedition må kunna ske, och man icke må gå in i någon widlöftighet, finner jag bäst wara, at wi ei syslosätta oss nu med memorialerna.

H:r doct. Benzelstierna: Jemte det jag går in uti, at det är wådeligit, om med expedition länge utdragas, så kan jag icke gå från den tanka jag förr haft, at jag håller ordet wådelig för swårt, och önskar således, det må gå ut.

Professor Gadolin: Jag skulle önska af alt hierta, at wi må undgå den wådeliga belägenhet wi sätta oss uti, om wi ännu draga ut med expedition. Och så wida här är dissensus, begär jag, at saken genom votering må afgöras.

Probsten mag:r Trägård: Det som war sant förleden wecka, måste ock wara så nu. Då funno wi, at ordet wådelig skulle gå ut. Bondeståndet finner sig äfwen deri, hwarföre må det ock icke nu förblifwa derwid? För min del har jag ei annat än fasa för det ordet.

H:r biskop Halenius: För min del fant jag icke då, finner ei eller nu något faseligt i det ordet, hwilket icke eller blef uttaget af deputerade, som suto at adoucera projectet. Imedlertid, om det nu ei blir ståendes, så gifwer wi oss in i ett haf af widlöftigheter, eftersom borgareståndet påstår, at det må stå qwar, och, som wi nyss af dess deputerade hört, samt dessutom wist weta, omöjeligen, under annat wilkor, sig til vårt adoucissement lempar, eller från sitt första beslut at simpelt blifwa wid stora deputations brukade ord, sig be-gifwer, hwarigenom åter saken i samma widlöftighet som förr, til tidsens be-kymmernessamma utdrägt stadna skulle.

Kyrkoherden mag:r Ziebeth påstod, at detta ord måtte blifwa uteslutet, sedan ståndet en gång det samtyckt och allmänneligen bifallet.

Probsten Fundan lade härtil, at han trodde, om detta ordet åter införes, det skulle förorsaka Hans Maj:t mycken oro, som ståndet likwäl wore skyl-digt förekomma.

Kyrkoherden doct Forsskåhl: Skulle man ei sedt af Hans Maj:ts nådiga fö-reställning, at detta ordet ömat honom, så wore jag ei emot, at det måtte bli ståandandes i ständernes underdåniga swar efter stora deputations giorde project, men sedan wi merkt och förstått, at det warit konungen sensibelt och ömt, håller jag för betänkeligit, och snart sagt oförswarligit, at de blir ståen-des.

Härmed conformerade sig doct. Hausswolff.

Probsten Fundan: Jag fruktar, at deraf blir något wådeligit, om wi låter det ordet stå, och kunna wi wäl då låta alt bli oändradt och stå qwar, om detta ordet ei går ut.

Biskopen h:r doct. Troilius: Jag är ei angelägen om ordet, men säger, det är för riket en wådelig och högstwådelig belägenhet, i anseende dertil, at denna saken blir utan expedition, om wi ei gå med borgareståndet in, då hon likwäl redan, och, om möjligt warit, inom 24 timar bort afgöras. Af samma tanka förklarade sig biskopen h:r doct. Halenius, doct. Lidius, probsten Stierner, kyrkoherden Ekman, probsten Rogberg och flere.

Probsten mag:r Trägård hölt för bättre waret, at borgareståndet gått in i detta, och icke i de andra adoucissementens, helst som han ei wiste, icke eller fått weta hwad som wore wådeligit.

H:r biskop Troilius swarade, at tidsens utdrägt wore nu wådelig.

H:r doct. Celsius: Jag skulle gärna wara underrättad, om i riksens ständers plenis procederas på samma sätt som i andra rätter, och om deras expeditioner hafwa samma natur som andras, nämligen, at de blifwa oryggelige, sedan de äro justerade. Kunna justerade saker undergå ändringar, så kan jag ännu behöfwa tid at betänka mig, och torde presteståndet kunna mildra och jemka ännu mera.

Probsten mag:r Strang ärinrade, at det intet är owanligt, när ett eller annat ord uti något högwördige presteståndets utslag, som ei är öfwerensstämmande med twänne andra ständs utlåtande, hwarigenom expedition uti något angeläget mål hindras, i den händelsen expeditionsdeputations ledamöter af högwördige presteståndet wända sig til sitt stånd, och förfråga sig, om icke en jemkning med de andra stånden kan tillåtas til at derigenom facillitera expeditionen, hwilket då det blifwit bewiljadt, ei är wordet ansedt för olagligt. Och

h:r biskop Troilius ärinrade, at, om saken än wore justerad, så wore hon dock nu annorlunda än då adoucissementet skedde; ty nu wore hufwudändamålet at hon skulle komma til expedition, hwars utdrägt wore wådelig.

H:r doct. Celsius fortfor i sitt yttrande och sade: Efter detta angår konungen, så kan det ei annat än högst göra mig ondt, om det skulle ske i sådana termer, som skulle öma Hans Maj:t. Och hwad ordet *wådelig* angår, måste det wara något wigtigt betydande, efter borgareståndet är så angeläget om, at det skal stå. Den wigten bör öfwerwägas, och jag måtte gärna se, om den är så hufwudsakelig, at hela ställningen faller eller ei. Skulle då finnas och skönjas, at en verkelig wådelig belägenhet hängt öfwer fäderneslandet, och konungen warit dertil skulden, så må och bör detta ordet stå, men hwar ock icke, så är ingenting billigare, än at det går ut.

H:r biskop Troilius: Man inbillar sig, at i detta ordet ligger någon wigt, och at dermed skulle wilja säjas, det konungen wore til någon wåda skulden, man toge då för mycket på sig, och det wore för mycket sagdt. Men ordet är tilföre brukat af landtmarskalken, då riksens ständers deputerade woro til Hans Maj:t, när denna saken skulle företagas i stora deputationen, och wil ej

mera säja, än at det är wådeligit, och kan hafwa wåda med sig, när konung och råd äro skiljaktige i begrepen om grundlagarna och deras rätta förstånd.

H:r doct. Celsius: Så snart wådan antingen nu existerar, eller i framtiden skulle förmodas, så är det någons förwållande, och måste, om det til konungens skal stå qwar, wara afgjordt, at han haft mer eller mindre del deri.

H:r biskop Troilius: Derom är ingen quæstion, men det är möjeligt, at orsaken til wådan kan ligga hwarken hos den ena eller andra, utan i sielfwa saken.

Probsten mag:r Manquer sade sig merka af discourserna, at ståndets ledamöters tankar woro olika om ordet wådelig, at den ena toge det i en swårare, den andra i en lindrigare bemerkelse. Af konungens nådiga föreställning syntes, at han ock taget det i en swårare mening. Begärte derföre, efter någon derom skrifwer i de inkomna memorialer, at ett sådant memorial måtte til ytterligare uplysning ward upläst. Detta bewiljades, och upläste h:r doct. Celsius af Lejonstens memorial det som angick denna saken.

Kyrkoherden Palmerus yttrade sig, det han gärna skulle gå in med dem, som wille, at detta ordet måtte wara uteslutet, så framt han icke såge, at saken blefwe utan expedition och af ytterligare widlöftighet, sedan borgareståndet förklarar sig förblifwa wid det project, som stora deputation upsatt, så framt preteståndet ei går in med dem i denna puncten. Imedlertid, at man nu måtte komma til något slut begärade han, at votering anställas måtte, om detta ordet skulle komma at stå eller ei.

Kyrkoherden doct. Hausswolff hemstälte, om icke ståndet skulle behaga genom deputerade göra en wänlig föreställning hos borgareståndet, at det måtte finna sig wid, at låta detta ordet gå ut, aldeles efter den christeliga och öma föreställning som doctor Forsskål gjordt.

Detta begärade äfwen h:r professor Benzelstierna, säjandes: Wid ett noga och ömsint öfwerwägande af denna sak, hafwa flera bewekande skäl förekomet, som styrka mig i den tankan, at denna angelägna expedition afgår uti de lindrigaste termer, som utan rubbning i sielfwa hufwudsaken ske kan. Flera sätt af sådana modificationer äro föreslagne, af hwilka man under närmare öfwerläggning torde kunna samla det, som til detta ändamåls winnande wore tänligast.

Kyrkoherden doct. Forsskåhl åstundade i betänkande tagas måtte hwad deraf wille följa, om dessa documenter skulle utkomma genom trycket, säjande: Wi hafwa redan hördt, at denna skriften, som nu hafwes för händer til

sluteligt afgörande, skal tryckas. Deruti står då *wådelig*. Konungen deremot säger sig icke weta af någon wåda, och ömar en sådan utlåtelse. Hwad wil då icke deraf blifwa för oro i publiquen? Med h:r doctorn conformerade sig häruti h:r biskop Beronius, h:r öfwerhofpredikanten Schröder, doct. Benzeltierna, doct. Hausswolff, doct. Celsius, probsten Dalenius och Ullholm.

Professor mag:r Gadolin hölt före, det skulle anses för svårt af presteståndet, om det icke, sedan borgareståndet jemkat sig til dess tankar på flera ställen i skriften, äfwen wille gå in med dem i denna puncten, utan hältre låta saken dragas ut, och göras än mer widlöftig, och fruktade at af en sådan utdrägt kunde oro förorsakas i landet. Öfwer den disput som fördes, om ordet *wådelig* har grund eller ei, yttrade sig professorn sålunda: Har icke quæstion blifwit moverad om grundlagarnes twetydighet? Hafwa icke expeditionerna stadnat och blifwit innehållna? Är icke det en *wådelighet*, som rör sielfwa hiertat af regeringen, rikets och allas wår wälfärd? Och i anseende härtill har jag den underdåniga förtröstan til Hans Maj:t, at han ei tager det illa up, då wi säja rent ut, huru saken är.

H:r superintendenten Lagerlöf: I anseende til de öma motiver som doct. Forsskåhl anfört, wore ei orådeligt at försöka hwad en wänlig föreställning kunde uträtta hos borgareståndet. Torde hända, at de desistera från sitt påstående.

H:r biskop Troilius: Denna förstärkning kunde då ske på det sätt, at presteståndet är aldeles för at ordet *wådelig* går ut, och skulle derföre önska, at borgareståndet ock wille finna sig deri, dock i fall expeditionen skulle derigenom hindras, så wil presteståndet låta falla.

H:r biskop Halenius yttrade, at hwarken tiden wille tillåta en sådan beskickning göras, ei eller någon ändring i deras tankar wara at förmoda, sedan borgareståndet så rent af härom yttrat sig. Och efter man ei annars kan komma til slut måste man skrida til votering.

Kyrkoherden mag:r Ziebeth: Efter denna sak är förut afgjord, kan deruti ei ske votering.

Kyrkoherden mag:r Huss hade insändt ett dictamen ad protocollum af följande innehåll:

Som mitt opassliga tilstånd icke tillåter mig, at i dag biwista högwördige ståndets sammankomst, men föreställer mig, at den redan förehafde wigtiga saken torde förekomma, at til änteligt slut bringas, ty wil jag härmedelst i ödmihket afgifwa min wälmenta tanka, det man i möjligaste måtto lempar

sig i detta laggranna målet, så at man må undfly widlöftigare omgångar, som hindra ifrån, at afgifwa underdånigt swar til Hans Kongl. Maj:t och ei tilllåta riksens ständer med full drift företaga hwartil de egenteligen äro sammankomna.

Probsten mag:r Trägård frågade, om någonsin votering skedt i en sak som förut warit afgjord, och af ett annat stånd jemwäl bifallen, samt ansåg för aldeles nytt, om nu så skulle ske.

H:r biskop Troilius swarade, at här wore nu icke frågan, om sielfwa saken eller målet, utan huru den skulle kunna komma til expedition.

H:r biskop Beronius: Wi äro obligerade at skynda med saken til slut, men som den är af mycken wigt, hemställer jag, om man ei förut bör ganska wäl besinna sig. Lät oss öfwerlägga hwad doct. Forsskål nyligen sade, och besinna följderna deraf, om så wäl det ena som det andra documentet blir aftryckt.

H:r biskop Halenius: Wårt stånd hafwer, til alla sina ledamöter, ingen af oss undantagno, warit öfwer denna sak, nu i 14 dagar. Wi hafwa alla först i stora deputation hört åtskilliga de andra respectiva ständens wärda ldamöter grundeligen och ömt, mot och med, häruti tala, jemte de wi sielfwa ei underlåtet bruka det oss lemnade fria tilfället at våra egna tankar hwar för sig yttra, hwarwid bör merkas, at, ehuru några få af vårt stånd, enligt somligas förbehåll, innan wi alla gingo til denna stora deputation, äfwen derstädes förbehållet sig, at vidare uti ståndet sin mening förklara; hafwer dock samma höglofl. stora deputation, för alla dess respective medlemmars räkning, uti denna högstbekymmersamma saken, ett förslag til swar, på Hans Kongl. Maj:ts nådigsta föreställning upsatt, och til ständernas plena insändt, wid hwilkets justerande i stora deputation, icke allenast de andra ständens deputerade, utan äfwen, jag törs säja, de fleste af vårt stånd, dels med tydeligit talande, dels med stillatigande, sitt bifall dertil gifwit, hwaraf jag dock ei gör vidare slut, än at de andra respectiva stånden torde, til äwentyrts ock med mycket skäl, wänta, at vårt stånd, som, ehuru under en annan consideration, likwäl til personerna, äro just de samma, hwilka i stora deputationen det projecterade underdåniga swarets justering, jemte de flera stånden, öfwerwarat, aldraminst skulle tillåta tidsens utdrägt med denna högstangelägna sakens expedierande, på sin skuld ankomma, helst sedan wi i det mesta, hwad lindrigare ordaformer angår, wår önskan wunnet, och nu mera på ett enda, af stora deputationen brukadt, ords behållande hela saken beror. Sedermera

hafwa wi äfwen i vårt stånds pleno, flera resor och synnerligen nu, nog länge härom, enligt riksdagsordningen, discurrerat, och wid alla denna laggranna sakens twifwelaktiga omständigheter så mycken uplysning hwarandra gifwit, at omöjeligen, med något skäl, mera betänketid kan härwid begäras eller behöfwas, såsom ei eller någon vidare derom anhållet, eller, at häruti ytterligare tala, sig nu anmält. Fördenskull, som här

1) icke är frågan om något ändrande i hufwudmålet såsom tilförene afgjort, utan allenast om ett och annat ords brukande, som hörer til expedition häraf, warandes som h:r probsten Strang wäl anmerkt, wid sådana tilfällen icke owanligt, at orden, utan hufwudsakens ringaste skada, jemkas och förbytas, hwilket nu här så mycket lättare kan ske, som sielfwa vårt stånds protocoll denna saken rörande, ännu är ojusterat.

2) Lofl. borgareståndet, som, långt förr än wi, denna sak afgjort, och stora deputationens gifna förslag til alla dess ord bifallet, af ofwan anförda skäl, icke anse för någon ändring uti en tilförene afgjord och justerad sak, när de nu i dess ställe antaga våra deruti adoussicerade ord, och ärkänna för sina, emedan det finner häruti sielfwa hufwudmeningen lika wäl förwarad.

3) Samma lofl. borgarestånd såsom ett yttersta wilkor, hwarunder det skulle kunna och wilja, uti vårt adoussicement ingå, som ock nu är endaste utwägen, at uti denna högst bekymrande saken ett änteligt och önskad slut winna, allenast begära derwid, at få behålla ett enda af oss uteslutet ord, som i sig sielft, när det rätt uttydes, och som ofta redan sagt är, förstås, kan wara, i wist afseende, både sant och aldeles innocent, om hwilket ords behållande eller icke ibland oss äro helt skiljaktige tankar, uti hwilken skiljaktighet ock omöjeligen, utan genom votering något slut kan ärhållas.

4) Åtskillige ock ibland oss, ja flere, än de som til protocolls häremot protesterat, hafwa för den orsaken, dels med öpet talande, dels med stillatigande bifall, enligt riksdagsordningen, votering härom, til sluts vinnande, äskat.

Altså, under högwördigste herr doctorn och archibiskopens, vårt stånds wärda talemans, opasslighet, och deraf förorsakade frånwaro, understår jag mig icke, at, emot riksdagsordningens 16 § en sådan begärad omröstning afslå, helst som den samma tillika finnes, och mig med flera synes icke allenast, af ofwananförde orsaker, billig och laglig, utan äfwen til sluts vinnande uti denna öma och våra grundlagar så nära rörande sak, hwilken h:r biskop Troilius, med mycket skäl, nyligen sade icke hafwa bort hos oss i 24 timar blifwa oafgjord, både högstnyttig och nödig. Således gifwes nu härmed

högwördige ståndet tilkänna, at votering företages, hwarwid proposition blifwer: Om lofl. borgareståndets nu anmälte wilkor, och små samt få ändringar, under hwilka det ärbiuder sig, at vårt stånds uti lindriga ord författade project til underdånigt swar på Hans Kongl. Maj:ts föreställning, antaga, får bifall, eller icke. Den som samtycker han skrifwer ja, den som nekar dertil skrifwer nei.

Doct. Hausswolff: Detta ser så ut, som wi wore voterande mot ett ord, som utmerker mera höflichkeit emot konungen, och jag frågar, om wi icke risquera något obehageligt omdöme.

H:r biskop Troilius: Om wi risquera omdöme, så risquera wi dock icke samwete.

H:r doct. Hausswolff: Jag nekar at votera, såsom i en förut afgjord och expedierad sak. Sammaledes nekade at votera h:r:r biskoparne doct. Engström, d:r Nylander, d:r Beronius, d:r Lagerlöf, doct. Schröder, d:r Benzeltierna, d:r Celsius, d:r Forsskål, och probstarne Manquer, Helleday, Dalenius, Helstadius, Elg, Fundan, Trägård, Jacobsson, Ullholm, kyrkoherdarne Ziebet, Mathesius och Högström.

Probsten Helleday yttrade, at det wore honom indifferent, om ordet wådelig stode qwar eller ei, men förbehölt, om det skulle blifwa ståendes, at då borde säjas, hwaruti faran består.

Doct. Celsius ärinrade, at om votering i denna afslutna saken tillåtes, följer deraf, at detsamma i andra mål, fastän de äro afgiorde, bör kunna ske.

H:r biskop Troilius: Då saker på lika sätt komma hit som denna, är det ei owanligt at votera deröfwer, och wet jag ei, huru wi annars skola komma härifrån än genom votering.

H:r biskop Beronius och d:r Celsius begärade åter at först försökas måtte, om borgareståndet ei stod at öfwertalas til at lemna detta ordet ute. Och sade h:r biskopen, det han gjorde sig samwete at votera öfwer ett ord som har ömat Hans Maj:t.

H:r doct. Celsius frågade ytterligare, om man kunde votera uppenbart eller ock munteligen. Men probsten mag:r Helleday sade, at inga sådana voteringar äro tillåteliga efter lag, ei eller brukeliga.

Probsten Fundan hemställte, huru wida h:r biskopen Halenius, som nu wid detta tilfälle förde ordet, kunde wara voterande? Och swarade

H:r biskop Troilius, at sådant ei kunde nekas, efter h:r biskopen ei wore ståndets taleman.

Voteringen med sedlar anstältes, och gingo därunder bort en del af ledamöterna. Men ärinrades af h:r biskop Beronius, och probstarne Helleday, Strang och Trägård, både at sådant ei ginge an, utan at alla borde votera, efter votering anstältes, såsom ock at först borde voteras om någon votering skal ske.

H:r biskop Troilius ansåg det såsom emot riksdagsordningen, at ei alla voterade, i synnerhet som redan fants, at pluraliteten gått in i votering.

Doct. Celsius frågade, om riksdagsordningen tol någon limitation? och förklarade hanne för redan limiterad, efter omröstning skedde öfwer en sak som förut wore afgjord; projecterade imedletid ännu jemte h:r doct. Hausswolff, at en deputation måtte afgå til borgareståndet, och begära, det dess ledamöter wille finna sig wid, at låta detta ordet gå ut. Skulle de det afslå, så råkade då skulden på dem, om man råkade med saken i ny widlöftighet, och hon ei nu komme til slut.

H:r biskop Halenius swarade, at man ei annat kunde och borde, än hålla deras här i ståndet gjorde yttrande för alwarsamt, och det för fåfängt at bringa dem derifrån.

Och som nu inga flera woro som wille votera, öppnades de samlade sedlarna och vota sammanräknades, då 25 befunnos wara derföre, at ordet wädelig skulle stå, och 3 deremot. Hwarpå, sedan borgareståndets ändringar woro åter upläste och med bifall teknade, sex deputerade af ståndets ledamöter gingo med dem til borgareståndet, anförde af herr biskop Troilius, som sig i borgareståndet så yttrade: Ehuru preteståndet icke funnet någon anledning, at gå ifrån sina förra tankar, eller ordet wädelig af den angelägenhet, at det åter borde komma in; dock at hielpa saken til expedition och slut, har preteståndet welat samtycka dertil, och i detta fall foga sig efter lofl. borgareståndet.

Probsten mag:r Trägård begärade lof i ståndet at få gå til de andra stånden, och förfråga, om de som ei voterat icke haft rätt at wägra votering öfwer en sak, som förut warit afgjord, expedierad, med de andra stånden communicerad och af ett stånd bifallen? Hwilket bewiljades.

Probsten magister Helleday: Jag förbehåller mig at ei äga någon del hwarken i den nu försiggångne mindre ordenteliga votering, eller i det som ett sådant præjudicat wid andra tilfällen kan föda af sig. Hade önskat, at den påminnelse, som jag med flera andra gjorde, rörande proposition til voteringen, hade blifwit i ompröfwande tagen, så at man först utrönt, om ståndet

skulle ingå i någon votering. Ty ehuru votering, enligt riksdagsordningen ei får nekas, när någon den samma begär, så förstås dock det om förut oafgiordade mål, men när saken förut per pluralitatem är afgjord, ser intet, at votering kan bewiljas öfwer hufwudmålet, innan förut blifwit utrönt, huru wida saken skal til ny öfwerläggning uptagas. Och som ståndet, wid förevarande ämne, derutinnan war af skiljaktig mening, hade först bort voterades deröfwer, om saken skulle åter företagas, och sedan, i fall det blifwit bifallet öfwer sielfwa slutet. Och på det sättet hade i mitt sinne ordenteligen tilgått.

4. Deputerade återkommo från borgareståndet, och anmälte h:r biskop Troilius dess helsning med tacksäjelse, at ståndet behagat foga sig til dess tankar.

5. H:r biskop Halenius hemställte, om icke, sedan bondeståndet tilförene begärat underrättelse om det slut, som presteståndet i denna saken fattar, nu måtte gifwas dem wid handen, at presteståndet gått in med borgareståndet i någon ändring, som det påstått måtte ske uti presteståndets förr brukade ord, som d. 22 hujus med bonde- såwäl som borgarestånden communicerades, rörande det af stora deputation projecterade underdåniga swar til Hans Kongl. Maj:t.

Detta beslöts och anmodades h:r doct. Filenius at i detta ärendet upstiga til bondeståndet jemte kyrkoherden mag:r Ekman, hwilket skedde, och för måltes wid återkomsten bondeståndets tacksäjelse.

Jemte betygelse af fägnad deröfwer, at denna wigtiga saken nu wore kommen til något slut i ståndet, yttrade sig h:r biskop Troilius, det han wille wara förbannad, om han icke hyste för sin konung och öfwerhet all uptänkelig ömhet och undersåtelig wördnad, samt i denna saken giort, hwad han efter yttersta samwete funnet sig åligga. Tilönskade sig ock lika förbannelse, om han tänkte annat om någon annan af ståndets ledamöter.

H:r biskop Beronius utlät sig på samma sätt, sägandes: Jag wil ock wara förbannad, om jag något widrigt tänker emot konung, råd eller ständer.

H:r doctor Celsius önskade, at hwar och en, såsom h:r biskop Troilius behagat förklara sig, måtte hysa om andra den tankan, at han ledes af och följer sitt samwetes öfwerlygelse; hwarjemte han ock åstundande, at intet, som har med sig insimulation måtte i någons utlåtelse inflyta.

6. H:r biskop Beronius sade, det han funne sig föranlåten at sluta, det intet mer än en riksdagsfullmäktig skulle af ståndet anses för nödig ifrån Calmare stift, efter ingen egalité mellan det stiftet och de andra blifwit i akt tagne, wid ledamöters utnämmande til deputationerna.

Den 29 Novembris

1. Herr archibiskopen lät genom notarien gifwa wid handen, det han, för samma orsak skull som i går, ei kunde i dag infinna sig i ståndet, samt at herr landtmarskalken begärt, det deputerade af presteståndet, äfwen som från de andra stånden måtte klockan $\frac{3}{4}$ til 11 sig i secreta utskottsrumet infinna, at göra en gemensam deputation til Hans Kongl. Maj:t och aflemna riksens ständers underdåniga swar på Kongl. Maj:ts nådiga föreställning, sedan bemälte swar i går efter middagen, sedan bemälte swar i går efter middagen blifwit wederbörligen expedieradt.

Det tal, som h:r grefwen och landtmarskalken hålla skulle wid samma swars aflemnande, war äfwen til communication med ståndet herr archibiskopen tilstält, och lemnades nu af notarien til h:r biskop Halenius, som lät det i ståndet upläsas.

Häruppå blefwo til nyssomrörde deputation utsedde 12 ledamöter, nämligen

H:r biskop Halenius	H:r biskop Troilius
H:r biskop Osander	Probsten mag:r Bælter
Probsten mag. Schenberg	Probsten m:r Dalenius
Professorn d:r Mennander	Kyrkoherden m:r Ziebeth
Probsten h:r Jacobsson	Probsten m:r Brauner
Probsten m:r Ullholm	Kyrkoherden m:r Högström

Och som den utsatte tiden nu war inne, nedgingo desse herrar i secreta utskottsrumet de andra ståndens deputerade til mötes.

2. Uplästes justitiæcancerens Fredenstiernas memorial,¹ rörande frågan: om icke en genom mesta rösterna, eller en så kallad pluralité, i rådet fastställd sak skal befordras til verkställighet? H:r justitiæcancellern bejakar denna fråga och med bewis befäster.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 6.

Äfwenledes uplästes ett af G. W. Lejonsten författadt och insändt memorial,¹ som innehåller en hop giorde anmärkningar öfwer herrar riksens råds til riksens ständer aflemnade memorialer, så wäl som yttrande i de hos riksens ständer upläste rådsprotocoller, såsom ock öfwer det underdåniga swar til Hans Kongl. Maj:t som stora deputation projecterat.²

Likaså uplästes ett utdrag af protocollet hållet i rådcammaren d. 31 Octobris 1755,³ angående generallieutenanten, landshöfdingen och commendanten baron Georg B. Stael von Holsteins underdåniga skrifwelse med förslag til indelt lön och boställen för landstaten och betiäningen i Malmöhus län på sätt som andra län skal wara förunt. Remitterades til camaroeconomideputation såsom redan skedt af ridderskapet och adeln.

Widare uplästes utdrag af borgareståndets protocoll, hållet d. 20 Nov. 1755,⁴ rörande rätter domstol til ranskande och dömande öfwer sådana brott och förseelser, som af ammiralitetsofficerare och betiänte under resor i Kongl. Maj:ts och cronans tjänst begås. Remitterades til justitiædeputation, som äfwen skedt af ridderskapet och adeln.

Åter ett borgareståndets extractum protocoll af samma dato,⁵ angående enrulleringen af siöfolket, såsom ei i påliteligt tilstånd på sådan fot den nu står, uplästes och remitterades til secrete utskottet.

Stora deputations extractum protocoll af d. 17 hujus, som d. 19 uplästes, ankom å nyo, med den derå skrefne ridderskapets och adelns resolution, at de från stora deputation upgifne rådsprotocoller remitteras til secreta och justitiædeputationerne, hwilka skyndsamligen hafwa at inkomma med sitt utlåtande öfwer dessa mål. Hwilket ock af ståndet bifölls.

3. Deputerade återkommo; och fägnade h:r biskop Halenius ståndet dermed, at Hans Maj:t med all nåd emottaget deputation, och wisat sig lika nådig, då deputationen tog afträde, at h:r landtmarskalken med det tal som i ståndet blifwit upläst aflemnat riksens ständers underdåniga swar på Hans Maj:ts föreställningar, och at Hans Maj:t derpå gifwit något swar, hwaraf likwäl deputerade ei hördt innehållet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 5c.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Stora deputationen, nr 2.

³ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 5.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 3.

⁵ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 2.

Och som deputerade förestälte sig, at ståndet lærer undrat hwarföre så långt dragets på tiden, innan de kommet tillbaka, så berättade h:r biskopen, at en bedröfwelig omständighet, som tildragit sig i bondeståndet, warit dertill orsaken. Det hade nämligen warit de i ståndet, som å nyo welat uprifwa den afgiorde saken, samt förbudet och wåldsamligen hindrat, at inga deputerade från ståndet skulle til Hans Maj:t affärdas. Då de andra ståndens deputerade underrättades härom genom secreteraren Strokirch som til bondeståndet efter befallning afgick at skynda på dess deputerades sammanträde med de öfriga ståndens, så blefwo h:r landtmarskalken, h:r biskop Halenius och rådmann Kerman, efter twänne genom nyssnämnde secreterare fåfångt gjorde försök, at bringa de oroliga på bättre tankar, föranlätne at personligen upstiga i bondeståndet. De alwarsamma tal, hwilka så wäl h:r landtmarskalken, som h:r biskopen höllo wid samma tilfälle, hade den werkan, at i ståndet blef tystnad, och talemannen Olof Håkansson fick tilfälle, at twänne gångor å rad proponera, om han med 12 deputerade hade ståndets tilstånd, at afgå tillika med de andra ståndens deputerade til Hans Kongl. Maj:t, och aflemna riksens ständers underdåniga swar, och hwarje gång ärhölt deruppå ståndets samtycke, utan at någon deremot något inwände.

Öfwer denna lyckeliga utgång af en så bister omständighet betygade samtel. ståndens ledamöter sin hierteliga fägnad, och aflade hos herrar deputerade sin tacksäjelse för det hafda beswäret.

4. Nämdes deputerade til protocolsdeputation:

H:r biskop Engström	Comminist. mag:r Stenbeck
Probsten m:r Schenberg	Probsten m:r Helstadius
Probsten d:r Lidius	Probsten m:r Dalenius
Kyrkoherden m:r Ekman	Kyrkoh. mag:r Godenius
Kyrkoh. mag:r Rogberg	Comminist. Thomas Stenbeck
Probsten h:r Jacobsson	Probsten m:r Walborg
Kyrkoherden m:r Aurelius	Probsten m:r Brauner
Probsten m:r Ullholm	Kyrkoherden m:r Högström

Til förstärkning wid land- och siömil.deputation nämdes

Probsten m:r Stierner	Probsten m:r Dalenius
Probsten m:r Troilius	Kyrkoherden m:r Ekman
Professor m:r Gadolin	Probsten m:r Brauner

Den 1 Decembris

1. Uplästes secreta utskottets extractum protocollis, angående, huru förleden lördag några oroliga ledamöter i bondeståndets pleno, ei allenast sökt hindra deputerades utnämmande och afgående med de öfriga tre ståndens deputerade, at aflemna til Hans Kongl. Maj:t riksens ständers underdåniga swar på dess nådiga föreställning, utan äfwen at sig emot sätta och aldeles förkasta det beslut, som ståndet dagen förut taget gemensamt med de andra stånden, samt at de til dessa olagliga försöks utförande något lägga wåldsamt hand på deras taleman och secretaire, hwilket secreta utskottet, enligt 13 § i riksdagsordningen noga efterfrågat, och i anledning deraf låtet i häkte inmana 2:ne af bondeståndet, utom den tredie, som icke ännu blifwit ärtappad. Och tilstyrker secreta utskottet, at dessa brott måge, genom en dertil förordnad riksens ständers commission, skyndesamligen undersökas och lagligen afgöras.

Sedan detta utdrag war upläst berättade h:r archibiskopen, det secreta utskottet hållet för godt, at en gemensam deputation ifrån ridderskapet och adeln, preste- och borgarestånden måtte besöka bondeståndet med en å ena sidan alwarsam föreställning om det skedd är, och å den andra kärlig förmaning, at lefwa i stillhet och enighet, samt at det tillika författat ett lempeligt tal, som hofcantzlern Gyllenborg, hwilken blifwit utsedd at deputationen anföra, wid det tilfället håller. Ståndet förklarade sig nögd med detta secreta utskottets godtfinnande, och samtyckte, at 12 af dess ledamöter til denna deputation måtte utses, hwarwid h:r biskop Troilius höt för bäst, at en af hwart stift deputeras, som kunde tala med sina landsmän, i fall någon funnos som ännu wore orolig, hwilket bifölls, och blefwo således utnämde

H:r biskop Halenius
 H:r biskop Osander
 H:r biskop Beronius
 H:r superint. Körning
 Kyrkoherd. h:r Palmerus
 Professor d:r Mennander
 Probsten h:r Jacobsson.

H:r biskop Troilius
 H:r biskop Nylander
 H:r superint. Lagerlöf
 Probsten m:r Helleday
 Probsten d:r Lidius
 Kyrkoh. mag:r Ziebeth
 Kyrkoh. h:r Åkerman

Hwilka straxt afgingo til riddarhuset, i följe med borgareståndets deputerade, som kommet från sitt stånd och woro nedre i kyrkan.

2. H:r doct. Forsskåhl lät anmäla, at han för någon opasslighet ei kunde sig i ståndet infinna.

3. Twänne deputerade från borgareståndet ankommo, af hwilka commissarien och borgmestaren Renhorn å sitt stånds wagnar gaf tilkänna, at det med mycken upmärksamhet och tacksäjelse ärkände den wänskap och förtroende, som presteståndet betygat, genom antagande af de påminnelser, som borgareståndet genom h:r borgmästaren och flere sist aflemnat, angående riksens ständers underdåniga swar til Hans Kongl. Maj:t, och försäkrade, at borgareståndet wille äfwen å sin sida wid alla möjel. tilfällen lempa sig til presteståndets åstundan.

Gaf derjemte tilkänna, at borgareståndet bifallet secreta utskottets extractum protocolli, som i dag til stånden ankommet, rörande den oro, som i bondeståndet d. 29 Nov. förefallet.

H:r archibiskopen tackade för deputation, med tilsäjelse, at presteståndet ock skulle tillbaka anmäla sitt slut i saken, när den til borgareståndet afgångne deputation återkomme, och bad om ståndets helsning.

4. Deputerade till bondeståndet kommo tillbaka, med berättelse, at, när de kommet til riddarhuset, de fått höra, at ridderskapet och adeln ei war ense om denna deputation, och at bland dem ropades på votering i saken, eller at den skulle blifwa liggandes på bordet. I sådan sakens belägenhet hade derföre presteståndets deputerade, som höllo för rådeligit, at en föreställning angående det förelupna buller måtte utan upskof göras til bondeståndet, resolverat, at som prester gå up i bondeståndet, då ock borgareståndet gjorde medfölje. Det i secreta utskottet upsatte talet, hwilket deputerade från secreta utskottsrummet med sig hemtade, lästes up, och sedan samtelige herrar biskoparne hwar efter annan gjort sina alwarsamma föreställningar til sina landsmän, under hela ståndets upmerksamma åhörande, merktes en allmän sinnesrörelse och blödighet, och blef med en mun swarat, at, genom Guds nåd en sådan orolighet ei mera ibland dem upkomma skulle. Til slut söngs: O kärleks eld etc, och sågos derunder mångas ögon rinnande.

Öfwer alt detta betygade ståndet sin glädie, och tackade den Högsta för dess nåd.

5. Sedan secreta utskottets protocollsutdrag å nyo war afhördt, gjorde herr archibiskopen frågan, om secreta utskottets hemställande, angående at en

commission, enligt 13 § riksd.ordningen, må sättas öfwer denna sak som sig tildraget, bifalles. Och, i den händelsen, om icke fyra ledamöter af ståndet nu fingo utses at sitta i denna commission, hwilken secreta utskottet projecterat lika stark, som den hwilken 1723 i nästan lika ärende blef förordnad af riksens ständer?

Probsten Fundan sede sig ei annat weta, än at alla extra commissioner blifwit af ständer förbudna.

Herr archibiskopen swarade, at sådant förbud angår de commissioner, som blifwit satte af konung och råd emellan riksdagar, men förmodeligen icke dem, som riksens ständer för wigtiga orsaker finna sig föranlätne at förordna under riksdagarna. 13 § i riksdagsordningen wore tydelig, och deremot hafwa riksens ständer ei kunnat något stadga.

Omrörde § uplästes och wisade h:r biskop Troilius deraf, öfwer hwilka mål commissioner kunna och få sättas.

Probsten Fundan yttrade sig vidare, at han trodde allenast sådana mål komma under en commissions ransakning och afdömande, som angå riksens ständers frihet. Och blef honom swaradt, at det nu förewarande målet wanligen war så beskaffadt.

H:r doct. Celsius trodde, at probsten Fundan ei wore öfvertygad, om detta mål skulle anses efter 13 el. 23 § i riksdagsordningen. Men h:r biskop Troilius förklarade detta mål begripas under 13 § ty de, öfwer hwilkas brott nu skulle ransakas och dömas, hade welat och sökt hindra en expedition, som af alla fyra stånden warit faststald. Sådant wore ju criminelt och icke ståndets oeconomicum at det afgöra, men det som ei kan beläggas med högre straff, än med utskiutande utur ståndet eller penningebot, det wore ett stånds oeconomicum.

Herr archibiskopen frågade åter, om secreta utskottets extractum protocolli finge bifall? Och swarades allmänt Ja.

6. Från bondeståndet ankommo 2:ne deputerade. Jacob Larsson förde ordet, och gaf tilkänna, at secreta utskottets extractum protocolli, rörande owäsendet hos bondeståndet, fått bifall.

Herr archibiskopen begärade måtte helsas tillbaka, med berättelse, at ock ståndet gifwit dertil bifall.

7. Som h:r landtmarskalken förklarar för herr archibiskopen sin önskan, at commissionens ledamöter måtte i dag utses, så frågade herr archibiskopen om ei ståndet nu wille detta afgöra? Hwilket bifölls.

H:r biskop Troilius wille inhemta, om dessa ledamöter skulle wäljas af electorerna, eller om ståndet wore nögd dermed, at til de tre, näml. biskopen h:r doct. Halenius, probsten Rogberg och professor Gadolin, som d. 29 Novembris anmodades i secreta utskottet, at om aftonen sittia i denna sak utsågs och nämdes en til. Det senare war ståndets begäran och åtog sig, på anmodan, probsten Helstadius at wara den fierde.

8. Utsågs deputerade, som skulle notificera de andra stånden, at presteståndet bifallet secreta utskottets betänkande. Och afgingo til ridderskapet och adeln, samt bondeståndet probsten mag:r Tiburtius och probsten mag:r Walborg, men til borgareståndet probsten m:r Stierner och kyrkoherden mag:r Rogberg. Hwar på ståndet straxt åtskildes.

Den 4 Decembris

1. Justerades protocollen af d. 3 och 4 Novembris. Och wid det censoris librorum förklaring öfwer herr archibiskopens underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t angående skriften Ärlig Swensk omrördes, berättade doct. Hausswolff, at han, med herr archibiskopens goda minne, taget samma skrift til sig, och förbehölt sig, at häröfwer i ståndet göra sina ärinringar.

2. Herr archibiskopen förmälte sig hafwa talt med h:r lantmarskalken om allmänna propositionen, som icke til ståndet ankommet, och fått löfte, at deraf ett exemplar skal ståndet meddelas. Instruction för secreta utskottet wore ock nu färdig til herr landtmarskalkens och herrar talemännens underskrift.

Probsten Helleday nämde, det han fått höra af notarien mag:r Gråberg, at wederbörande wid riddarehuscancelliet wilja, det ståndet sielf skal besörja de exemplars afskrifwande af instructionerne, som ibland ståndets acter böra inkomma. Detta hölt h:r probsten för orätt, medan riddarehuscancellisterne få lön af publico at betiäna härmed samtelige stånden.

3. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ om lifdrabanten Silwerhielms och bonden Anders Olofssons från Westgötha Dal hänvisande til den af riksens ständer förordade commission, at där öfwer dess förgripelser ytterligare må undersökas och afdömas.

Likaledes afhördes ett protocolsutdrag hållet i rådcammaren,² tillika med kongl. hofrättens underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t rörande Silwerhielm och riksdagsmannen Anders Olofsson, samt ett af secreta utskottet för riksens ständers commission författadt constitutorial.

Häruppå frågade herr archibiskopen, om hwad secreta utskottet i dess utdrag hemstält, så wäl som det projecterade constitutorialet wunne bifall? som med Ja beswarades.

Probsten mag:r Helleday ärinrade allenast, at kongl. hofrätten, om icke riksdag warit, enligt lag, kunnat afgöra denna sak, och frågade derjemte, om hon kommer från commission til stånden allenast ad notitiam, eller om de äga derwid leutationrätt? Hwarpå swarades, at ståndens rätt blir at både skärpa och lindra, när saken til dem kommer.

4. Som ståndet bifallet nyss omrörde secreta utskottsbetänkande, så beslöts, at en deputation af sex ledamöter skulle gifwa de andra stånden härom kunskap. Samma deputation anfördes af h:r biskop Troilius, hwilken efter en stund återkom med helsning.

5. Instruction för protocolsdeputation ankom från ridderskapet och adeln med påskrift, at den hos dem war upläst och gillad, samt at de funno billigt, det böra äfwen slottscancellieprotocollen til deputations öfwerseende inlemnas, och wite föreläggas til tid när förklaringar skola inkomma.

Probsten mag:r Helleday tillika med kyrkoherden mag:r Huss anmerkte, at 2:dra § af denna instruction, som tillät privatorum klagomål öfwer collegiernes författningar uptagas i protocolsdeputation war stridande mot 12 § af instruction för urskillningsdeputation. Och emedan ståndet, wid nermare upläsande häraf, fant nödigt at sådant rättas, så åtog sig probsten Helleday, at skrifteligen upsätta ståndets anmerkning, och hemställte tillika, om icke ståndet täckes lemna ridderskapets och adelens påskrift, angående slottscan-

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 2.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 5, flera handlingar.

cellieprotocollen utan at gå in i samma påskrift? hwilket bejakades, sedan h:r biskop Troilius yttrat, at han ei wiste, så wida slottscancellieprotocollen gå til hofrätten, hwad ständerna skola göra härmed. Men derjemte gaf h:r probsten ståndet at eftertänka, fast han ei wille, at presteståndet först skulle sådant proponera, om icke magistraterna borde inkomma med sina protocoller til öfwerseende. Detta hade probsten sista riksdag ärinrat, då det taltes om konungaförsäkran, och wille nu ytterligare säja sin mening utan fruktan för något hot. Hemställte således 1) om icke, fast en magistrat äger rätt, at använda stadsens medel utan ansvar, ständerna hafwa rätt att se huru de användas. Sådant ansåg h:r probsten för intet inbrott i lagen. 2) Medan magistraterna hafwa en hop underbetjäning, som de sielfwa och ingen annan befullmäktiga, såsom til exempel Stockholms magistrat, hwilken med fullmagter tillsätter en underbetjäning snart af 100 personer, om ock icke det af riksens ständer bör efterses huru dermed tilgår. H:r probsten sade sig ei finna, hwarföre consistorier och collegier mera sku stå til ansvars än magistraterna och önskade weta, af hwad grund de skola derifrån exciperas.

Herr archibiskopen tillade: Magistraterna tillsätta sina betiänte sielfwa, deribland äro upbördsmän, som ei sällan blifwa fallite. Frågas då, om riksens ständer ei böra få se, huru balancen är indrifwen?

H:r doct. Hausswolff kunde icke eller finna, hwarföre magistraterne skola wara frikallade at göra redo för sin oeconomie, när hofrätterna måste det göra för oeconomien inom deras werk, enligt 7 § af protocollsinstruction.

I anledning af det som talades om slottscancellieprotocollen, woro åtskilliga af den tankan, at för samma skäl wore billigt, det protocollen ifrån samteliga landshöfdingarna til riksens ständer insändas.

Herr archibiskopen frågade, om då ståndet wille, det både landshöfdingar och magistrater skola insända deras protocoller til protocollsdeputation? hwarpå swarades nei. Och tillade h:r superintendenten Körning: Herr archibiskopen lärer påminna sig, huru härom sista riksdag twistades. Och wet jag ei, om det är rådeligit för oss at gå in deri denna riksdag.

Probsten Helleday, som nu upsatt, hwad wid 2 § af protocollsdeputations instruction war at anmerka, upläste det af följande innehåll:

Den cancellerade delen af 2 § går aldeles ut, såsom stridande emot 12 §, af instruction för urskillningsdeputation, hwarest bemälte deputation tydeligen är förbudet, at emottaga några klagomål öfwer collegiers och ämbetsmäns

förrättningar, som icke förut hos Kongl Maj:t i underdånighet anmälte blifwit, och hwaröfwer nådigt utslag fallet.

Senare delen af § inrättades sålunda: Emedan denne deputations göromål blifwer, at af protocoller och acter utröna, huru wida någon af rikets undersåtare i dess tilståndiga rätt blifwit förfördelad; altså åligger deputationen en nobili officio sådant til riksens ständers plena at referera. Dessa anmärkingar fingo ståndets bifall, och skrefs på instruction: Upläst hos presteståndet d. 4 Dec. 1755. Dito bifallet med de ändringar, som presteståndet giort wid handen.

6. Ankom en deputation från borgareståndet af sex ledamöter, anförd af borgmestaren Schau, som anmälte sitt ståndes helsning och berättade, at borgareståndet låtit sig föreläsas så wäl secreta utskottets projecterade instruction, för den förordnade riksens ständers commission, som extractum protocoll angående Silwerhielm och Anders Olofsson, och bägge till alla delar bifallet.

Och en stund derefter inträdde lika stark deputation från bondeståndet, för hwilken Jacob Larsson från Wermeland förde ordet, och likaledes gaf tillkänna, at förberörde acter fått bondeståndets bifall. Så genom denna som borgareståndets deputation lät herr archibisken förmåla presteståndets helsning tillbaka.

7. De allmänna beswären företogs i ståndet.¹

8. I det ståndet skulle åtskiljas, ankom en utskickad från ridderskapet och adeln, med berättelse, at ridderskapet och adeln äfwen bifallet secreta utskottets extractum protocoll och den projecterade instruction.

Den 8 Decembris

1. Justerades protocoll af d. 8 Novembris. I anledning af 2 § och hwad probsten Helleday där låtet til protocoll flyta, yttrade sig domprobsten Liungberg sålunda: Efter detta på ett besynnerligt sätt rörer mig och consistorium, så begär jag få deraf part, at inkomma til ståndet med mina påminnelser.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Allmänna beswärsdeputationen, nr 1.

H:r biskop Troilius: Probsten Helleday har gifwit sina tankar til protocollet, och kunna de ei begäras af h:r domprobsten i det sinnet, at wilja libellera med honom.

Domprobsten Liungberg anhöلت, efter han fant sig rörd af probstens yttrande, at likaledes få lemna sina anmärkningar til protocollet, och wille då med acter bewisa, at saken quæstionis wore af annat sammanhang, än probsten sagt.

Probsten Helleday åtog sig at wara ansvarig för sitt yttrande och sade: Efter mig bestriddes, at hafwa nog owäldigt, i det af mig til h:r biskopen Alstrin upsatte brefwet, omrördt och förestäldt saken, så förbehöلت jag mig at få gifwa mina tankar til protocollet, och skulle nu någon taga dem up såsom för-gripeliga, rår jag icke derföre.

H:r biskop Halenius, som nu war i ståndet inkommen, nekade någon hafwa bestridt h:r probstens redlighet i sakens anförande, och begärte, medan han det omtalte dictamen icke hördt, at få taga det hem och genomläsat. Det senare war probsten Helleday icke emot, men wille det först renskrifwa. Och angående det förra yttrade sig doctor Celsius, det herr biskop Halenius, då förrberörde bref justerades, bestridde riktigheten af de skäl, som probsten Helleday anfördt.

H:r biskop Troilius: Om biskop Halenius tog ett annat slut af acterna än probsten Helleday, så kan derföre icke säjas, at h:r biskopen ansedt probsten för mindre owäldig i saken. Imedlertid, medan en angelägen sak kommet från secreta utskottet, som nu fordrar ståndets åtgärd, skulle jag önska, at härom må närmare discoureras wid nästa tilfälle; hwilket bifölls.

2. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹ angående capitaine Schektas arresterande och at remittera dess sak til riksens ständers förordnade commission.

3. Anmälte sig til företräde major Schekta med ett memorial,² som hos ridderskapet och adeln war påskrifwit, och när han inkom, recommenderade sin arresterade broder, hwilken han beklagade icke hafwa fått niuta beneficia juris, utan af secreta utskottet wara häftad innan han blifwit dömd, det h:r

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 4.

² Se § 5 detta datum.

majoren ei trodde secreta utskottets instruction tillåta eller wara med lag enligt.

4. Commissarien och borgmastaren Renhorn wille anmäla en theologisk tractat, och berättade, sedan han inkommet, at dess afledne wän, probsten Eurenus i sin lifstid författatt en piece, som afhandlar theologiam polemica och warit ärnad til discentium tjänst wid scholar och gymnasier, hwilken, ehuru den förr wore censurerad, commissionen wille aflemna til ståndets ytterligare öfwerseende.

5. Uplästes major Schektas memorial,¹ att des broder capitaine Schekta, såsom friboren riksdagsman, måtte ställas på fri fot, och niuta riksdagsmannasäkerhet til godo.

6. Kommo från borgareståndet 12 deputerade, anförde af rådman Falk, som gaf tilkänna, at borgarståndet bifallet secreta utskottets extractum protocolli, angående capitaine Schekta.

Sedan de bortgått, proponerade herr archibiskopen, om samma extractum protocolli, som i ståndet blifwit upläst, finge simpliciter bifall?

Doctor Celsius begärade, at få til sin samwets trygghet yttra sig för protocollet, det han wäl fant, af hwad besynnerlig beskaffenhet detta mål war, och at secreta utskottet haft god grund til hwad det giordt, men betygade derjemte, at han icke wiste, huru och på hwad sätt capitaine Schekta, i fall han hade något nyttigt at uptäcka, skulle få tilfälle at det bewisa, utan at ständernas säkerhet måtte kränkas, och saken dock komma i lius.

H:r biskop Troilius: I secreta utskottet har capitaine lemnat saken alt lius, och efter han giort inbrott i ständernas fri- och säkerhet, hafwer secreta utskottet funnet, at han bort arresteras, och saken i commission uptagas, där han nu får tilfälle at hånne utreda och förklara.

H:r biskop Halenius: Den som gifwit an ett sådant mål som detta, bör sielf begära arrest på sig, tils han bewist hwad han talat.

Doctor Celsius förmente, at Olof Håkansson äfwen då borde gå i arrest, emedan detta mål wore emellan två riksdagsmän.

H:r biskop Halenius ärinrade, at capitaine Schekta ei annorledes kunde anses än som en enskilt person, men deremot Olof Håkansson, hwilken är

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 7.

bondeståndets taleman, som en persona publica, och den förras steg som en förgripelse mot hela bondeståndet.

Probsten Helleday gaf sitt bifall til secreta utskottets hemställande, ehuru något dubium kunde wara angående processen, det han sade sig ei wilja gå in uti.

Herr archibiskopen frågade åter, om detta secreta utskottets extractum protocollii finge bifall? Och swarades dertil Ja.

7. H:r biskop Troilius hemställte, om icke ståndet wille nu gifwa, genom en deputation, sitt slut de andra stånden tilkänna.

Herr archibiskopen: At wi låta borgareståndet det weta, är reciproct, men som målet rör en lem af riddarehuset, wet jag ei, om icke wi underlåta lemna ridderskapet och adeln del af vårt slut, tils de sielfwa afgjordt saken, och oss det kungior.

H:r biskop Troilius hemställte ytterligare, om icke, jemte borgareståndet, äfwen til bondeståndet, hwilket denna saken angick, deputation kunde afgå.

Probsten Helleday hölt före bäst wara, at utan deputation notificera borgare och bondestånden härom, efter det torde wara betänkeligit och ei wäl anses, at göra deputation til två stånd och gå det tredje förbi.

Kyrkoherden Huss yttrade sig af den tanka, at deputation måtte göras antingen til alla eller intetdera ståndet.

H:r biskop Troilius: Jag är ei mycket för deputationer, men sedan borgareståndet redan haft deputation hos oss, håller jag för godt, at deputation från preteståndet til alla stånd afgår.

Herr archibiskopen proponerade, om deputation skulle ske til alla stånden? som bifölls.

Kyrkoherden Huss sade sig ei wara emot, at deputation til samtelige stånden afginge; men beklagade, at det wore i mindre fägnensamt ärende, och at han derföre hållet för bäst, om ståndets slut blifwit i det längsta inom ståndet. Härmed conformerade sig probsten Helleday.

Imedlertid afgingo tolf deputerade, dem h:r superintendenten Körning anförde.

8. Continuerades med justeringen af förrbemälte protocoll. I anledning af 5 § förmälte h:r biskop Nylander, at han den kongl. resolution som 1726 utföll til gymnasii och scholebetjänernas fördel i Borgo stift, ifrån orten undfått

och redan til h:r biskop Beronius aflemnad, hwilken gaf wid handen, at han ingifwit den i cammarcollegium, tit Hans Kongl. Maj:t saken remitterat.

Wid 6 § hemställte h:r arhibiskopen, om icke när en stor deputation kommer vidare at sättas, och secreta utskottets samt secreta deputations ledamöter skola försterkas med flera af ståndet, det då, i anseende til hwad nu skedt wara kan, finner anledning til betänkande at helt och hållet ingå i stora deputationen. Detta bifölls.

Hwarpå probsten Helleday förbehölt, at ståndets ledamöter hädanefter icke måtte disputeras, at i ståndet yttra sig öfwer de saker, som komma från en deputation eller secreta utskottet, fast de å berörde ställen förut öfwer saken suttet.

H:r biskop Halenius: Oss kan inte betagas eller disputeras den rätt, at som stånd yttra oss öfwer de saker, hwaröfwer man i deputation förr slutet; men det har jag sagt, at som wi woro samma personer i stora deputation och i ståndet, så trodde jag, at våra tankar skulle wara lika å bäge ställen.

Kyrkoherden Huss påminte huru som den proposition i stora deputation giord blifwit, at de som af ståndet dissenterade skulle yttra sig för protocollet, samt at tillika påstås, at hwad ståndet sagt i deputation skulle äfwen wara sagt in pleno. Och i anseende härtil hölt kyrkoherden den proposition, som h:r archibiskopen gjorde för ganska angelägen. Förestälte derjemte, om icke det kunde wara nog af, när secreta utskotts och secreta deputationsledamöterna gingo in i stora deputation. Men ifall flere ledamöter nödwändigt fordras, wille h:r kyrkoherden det wara hwar och en förbehållet, at, enligt riksdagsordningen fritt få utlåta sig i ståndet öfwer de saker, som man förut yttrat sig öfwer i deputation.

Probsten Helleday hölt före, at wäl flere af ståndets ledamöter, än de som sitta i secreta utskottet och secreta deputation kunna gå in i en stor deputation, när dem all frihet är förbehållen, at sedan få yttra sig i ståndet. Och war h:r probsten af den tankan, at, om man i ståndet finge nya skäl, men äger rätt och frihet at ändra den mening man haft i en deputation så wäl som secreta utskottet.

Kyrkoherden Huss war af lika tanka, och kunde ei annat finna, än då nya considerationer och skäl gåfwe någon anledning at annorlunda tänka än förut, man skulle få yttra samma tankar.

H:r biskop Troilius nekade härtil, efter saker, som woro en gång afgiorde och faststälte, skulle på sådant sätt i stånden åter kunna häfwas och ändras,

fast annat wore med en eller annan jemkning icke i hufwudsaken, utan i något ord, i fall sådant skulle hindra expedition.

Probsten mag:r Helleday: I secreta utskottet gifwas sådana mål, som secreta utskottet äger rätt at afgöra och decidera uti, och sedan lemna stånden allenast ad notitiam. Där kan ei gifwas någon ändring. Men där äro ock sådana mål, som secreta utskottet utarbetar och aflemnar sitt betänkande öfwer til stånden. At deröfwer i ståndet yttra sig, efter som man finner omständigheterna annorlunda än förut, ser jag icke, huru det kan någon nekas.

H:r archibiskopen trodde, medan ståndet förbehölt sig, innan det gick i stora deputation, at såsom stånd sedermera yttra sig, det ståndet således både frigiorde sig från den obligation, at göra samma förbehåll i stora deputation, och ägde med rätta all frihet, at närmare utlåta sig öfwer sakerna, när det kom utur deputation i ståndet, men war för öfrigit nu, som ofwanföre sagt är, af den oförgripeliga tankan, och det af wigtiga skäl, at högwördige ståndet pro futuro gör bäst, om det ei så enhälligt gör inträde i en stor deputation.

9. Deputerade återkommo med helsning ifrån stånden och berättelse det landtmarskalken sagt, at sakerna ännu woro under ventilation hos ridderskapet och adeln, och owist wore, i hwad slut de skulle stadna. Borgareståndet åter, som med mycken wänlighet deputationen emottaget, lät tillbaka weta, at det ock förehaft secreta utskottets extractum protocollum om Sagan som utkommet och bifallet at äfwen den kommer til ständernas commission. Och bondeståndets talemän hade låtet förstå, at om $\frac{1}{4}$ tima en deputation angående detta mål skulle til ståndet ankomma.

10. Uplästes secreta utskottets extractum protocollum,¹ angående en utan censur af trycket utkommen skrift, under namn af Saga, hwarwid auscultanten Fernbom och magister docens Söderberg haft at göra. Likaledes cancellierättens underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t i samma sak, och utdrag af protocollum hållet derom i rådcammaren.²

Härpå hemstälte herr archibiskopen, om ock denna sak, med ståndets samtycke, måtte afgå til commissionen? hwilket blef bifallet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 5.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Kungliga rådkammaren, nr 1.

Probsten ma:r Helleday lät taga til protocolls, at han ei war emot, at detta äfwen remitterades til commission, men trodde dock, at en sådan sak kunde annars afgöras, utan at riksens ständer skulle syslosätta sig dermed. Af samma tanka woro h:r biskop Engström, doct. Hausswolff, och probsten Trägård med flere.

H:r biskop Troilius yttrade jemwäl sig wara af den tankan, at detta wore nog litet mål för riksens ständers commission, om den ei redan satt blifwit.

11. H:r biskop Halenius begärade, om möjeligit wore slippa at sitta i commissionen, och föreslog doctor Noring at sitta i sitt ställe, som dock nekade, och anmodade ståndet h:r biskopen at sittaa qwar.

12. Ankommo tolf deputerade af bondeståndet, och förde Jacob Larsson ordet, berättandes, at ståndet förehaft målet om capitaine Schekta, och bifallet secreta utskottets hemställande, hwarom ett utdrag af bondeståndets protocol hållet d. 6 Decembris,¹ medföljde, som Jacob Larsson upläste och sedan aflemnade, recommenderandes sitt stånd, at blifwa skyddadt wid den rättighet, som thy enligt fundamentale lagarna tilkommer. Gaf jemwäl tilkänna, at bondeståndet bifallet secreta utskottets extractum protocoll om Sagan. Och afträdde med hälsning från ståndet.

Sedermera yttrade sig doctor Celsius: Sedan bondeståndet med detta extractum protocoll inkommet, får capitaine Schektas sak ett helt annat utseende än den hittils kunnat hafwa.

Den 13 Decembris

1. Kyrkoherden mag:r Aurelius gaf tilkänna, at uti cammar oeconomie och commerciedeputations pleno är beslutet, at de saker, som sista riksdag blifwit där utarbetade, men ligga ännu oexpedierade, skola å nyo företagas och öfwerses, och at redan dermed wore en början giord i cammar oeconomieutskottet. Men som dessa arbeten woro i stora band inhäftade, dem ei flera i sänder kunde betiäna sig af, begärade bemälte kyrkoherde, at de betänkan- den, som til ståndet inkommet, och låge bland dess acter måtte utlemnas.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 1.

Probstén Helleday ärinrade, at deputation bör wänta med sådana sakers företagande, tils den får ordres derom ifrån plenis, och derjemte från expeditiondeputation göra sig underrättad, hwilka mål äro expedierade eller icke.

2. Herr archibiskopen förmälte, huru i går aftons med h:r landtmarskalken blifwit aftalt, at i dag uti stånden skulle föredragas

1) angelägenheten deraf, at stånden inom sig företaga deras allmänna besvär med första, och utsätta wiss tid, inom hwilken de kunna aflemna dem til deputationen. 2) At riksdagsarbetet måtte fortsättas med all drift alt til juleafton, och sedan dagarna mellan jul och nyåret. 3) Medan instructionerne för riksens ständers deputationer, efter ständernas godtfinnande skola tryckta warda, och nödigt finnes, at de, innan de komma til trycket, måge blifwa til formen jemkade och öfwersedde, om icke stånden skulle wilja bifalla det som h:r landtmarskalken projecterat, nämligen at en liten deputation göres af riksens ständers ledamöter, som går instructionerna igenom, och den så projecterar, at de kunna gälla för tilkommande riksdagar.

Wid första puncten gaf herr archibiskopen wid handen, at, då secreta utskottet sist war tilsamman, det ärinrades, så wäl at terminen för beswärs inlemnande i urskilningsdeputation skred til ända, som at stånden för andra dageligen förewarande ärender ei fått tid at gå sina besvär igenom och urskilja hwilka kunna blifwa allmänna eller enskilta, at talemännen på det præjudicat ei måtte gifwas på ny prolongation af terminen til beswärs inlemnande i urskilningsdeputation, sedan den förut en gång denna riksdag warit prolongerad, derföre stigit up i urskilningen och förbehållet, at, när några enskilta besvär ankomma med verification ifrån stånden, de då emottagas skola, änskönt den utsatte terminen förflutet; at borgare och bondestånden wille skilja sig från sina besvär til nyåret, och at herr archibiskopens önskan wore det högwärdige ståndet wille tilse, at ock det inom samma tid måtte wara från sina, och då straxt wara tilreds, at inlemna de enskilta til urskilningsdeputation.

Detta blef beslutat, men kyrkoherden Huss begärte, at ifrån riksens ständer i gemen måtte komma skriftelig befallning til urskilningsdeputation, at den hädanefter skal taga omrörde besvär emot, hwilket lofwades.

Den andra puncten blef likaledes bifallen, äfwen så den tredie, hwarwid herr archibiskopen berättade, det han förestält herr landtmarskalken nöd-

wändigheten, at i stånden hafwa afskrifter af instructionerna til dess de blifwa trykte; at betiäningen wid riddarehuscancelliet, ehuru den niuter betalning för sitt beswär af publicii medel, ei finner sig wid at besörja stånden med sådana afskrifter, och at herr landtmarskalken lofwat foga sig wid at besörja stånden med sådana afskrifter, och at herr landtmarskalken lofwat foga derom nödig anstalt.

3. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹, om instructions upsättande af secreta utskottet för dem som hafwa at anföra Hans Kongl. Höghet cronprinsen och de öfriga kongl. prinsarne i deras studier. Hwilket bifölls.

4. Kommo sex deputerade från bondeståndet, anförde af Otto Olofsson, som gaf tillkänna, at bondeståndet stadnat i det slut, at dess ledamöter öfwer den infallande julehelgen ei skola skiljas åt, utan wara wid de deputationer, hwartil de blifwit utsedde, tilstådes i fullt arbete alla söknedagar både förr helgen och emellan helgedagarna, då ei plena hålles; hwaröfwer inlemnades extractum protocoll hållet i bondeståndet.²

Herr archibiskopen lät anmäla ståndets helsning tillbaka med berättelse, at ock presteståndet är af lika tanka, at angeläget bidraga til alt som tiänar, at riksdagsärenderna skyndsamligen afgöras.

5. Allmänna beswären förehades, hwaribland anmältes comministrorum i Stockholm anhållan om dubbla tjänsteår lika med scholæbetiänerna.

Kyrkoherden Mathesius anhölt wid samma tilfälle om ståndets benägenhet til landscapellanernas i Finland fördel och befordran, af hwilka en stor del hafwa de beswärligheter wid sina syslor, som någon i riket kan hafwa.

Probsten Walborg upläste ock comministrorum från Bohus län ansökning, at för dem så wäl som för scholæbetiänte måtte utsättas en wiss tid, inom hwilken de nödwändigt böra wara befordrade, emedan de skola draga större ämbetsbördor än de öfriga comministri i de flesta provincier i riket, i det de, både winter och sommar, högtids och söndagar, måste förrätta gudstjänsten wid twänne kyrkor, och således ifrån morgonen til sent på aftonen ei komma uti warmt hus, eller niuta något til kropsens wederqwekelse, och at

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 6.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 2.

ingen af dem, sedan han trälät 15, 16, 20 år och deröfwer, måtte utan laga skäl sättas ibland emeritos, utan framför andra hielpas.

Likaledes framgaf comministern Thomas Stenbeck ett memorial angående denna sak som uplästes.

Sedan härom blifwit discourerat, och ståndet funnet ganska ömt och betänkeligit, i anseende til scholebetiänterna, som sittaa större delen med så ganska ringa inkomster, at söka med dem dela den enda förmon, som genom dubbla tjänsteår blifwit dem tillätkänd, beslöts at om denna comministrorum angelägenhet skulle inflyta i consistorii comitalis circulaire, och där jemkas til deras bästa. Men comministern Thomæ Stenbecks memorial tog h:r biskop Halenius, at det vidare hema genomläsa, och sig sedan öfwer saken yttra.

16. Tolf deputerade kommo från borgareståndet anförde af rådmän Helleday, som anmälte, at borgareståndet förehaft secreta utskottets extractum protocoll¹ angående instruction för cronprinsen, och det bifallet, så wäl som bondeståndets extractum protocoll² om riksdagssysslornas fortsättande. Herr archibiskopen berättade, at presteståndet äfwen bifallet omrörde extracta protocoll, och helsade tillbaka.

Likaledes företrädde sex deputerade från bondeståndet, hwaribland Joseph Larsson berättade, at dess stånd bifallet secreta utskottets extractum protocoll, rörande instruction för Hans Kongl. Höghet cronprinsen, och anmodades om helsning tillbaka.

Den 20 Decembris

1. I anledning deraf, at sista plenidag, under det beswären förehades, något blef taladt om comministrorum rättigheter, inlemnade nu probsten Helleday några afskrefne documenter rörande denna sak, i synnerhet om deras hö och matskott. Det första var ett kongl. bref af d. 17 Junii 1695. Det andra kongl. senatens af d. 26 Octobris 1701. Det tredie, häradsrättens extractum protocoll hållet wid laga winterting med Siuhundra härad uti Rimbo gästgifwargård d. 23 Jan. 1749.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 6. Även § 3 detta datum.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 2. Även § 4 detta datum.

På comminister Stenbecks ärinran, at dessa resolutioner torde wara de flesta capellaner obekanta, och at nödigt wore, det de blefwo mera kunnige, åtogo sig herrar præsules at häraf taga nödiga afskrifter til sina stift.

Wid detta tilfalle anmälte ock h:r biskop Halenius, huru som nu warande rector scholæ i Scara mag:r Wilskman giort en samling af alla kongl. bref och förordningar, som angå ecclesiastique mål och han kunnat skaffa sig kunskap om, och wille göra denna samling til presterskapets tjänst allmän, om medel dertil kunde honom anslås, i hwilken händelse han wille resa hit up til Stockholm at äfwen conferera de Paliska samlingar.

Wid det de Paliska samlingar nu omförmältes, begärade probsten Jacobsson, det de samma måtte af några ståndets ledamöter genomses, samt register deröfwer upsättas och tryckas. På detta så wäl som hwad h:r biskopen anmälte, utlät sig ståndet vidare wilja tänka och yttra, när det kommet från beswären.

2. De allmänna beswår togs åter före, och då deribland omförmältes en och annan oordentelighet, som i församlingarna förelöper, och nu borde, under ständernas sammanwaro, skaffas bot före, och sökas blifwa hämmade, ärinrade herr archibiskopen, at år 1714 en förordning af d. 25 Martii utkommet, som stadgar, hwad presterskapet med de förnämsta i församlingen och kyrkones sexmän, äga at göra, när sådana mål förefalla, som icke är i lagen med något utsatt straxt egenteligen ansedde, eller så grofwe, at de änteligen böra domarens utslag underställas. Herr archibiskopen lofwade derjemte, på fle-ras begäran, at samma förordning från Upsala låta öfwerkomma.

3. Uplästes slotts rättens underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t så wäl som extract af råds och secreta utskottsprotocoller,¹ angående hofmästaren Breda och bonden Jan Persson från Tuna, och det emot dem i slotts rätten uptagne måls hänwisande til riksens ständers commission vidare skärskodande och afdömande.

Probsten Fundan hölt före, at denna sak borde i slotts rätten sluteligen afgöras, sedan hon en gång af Hans Maj:t blifwit dit hänskuten, och där warit under ransakning. Men h:r biskop Troilius yttrade, at, sedan slotts rätten hos Hans Maj:t begärt, at den måtte gå til commission, Hans Maj:t det äfwen bi-

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 7, flera handlingar.

fallet, och som derjemte har communication med samt kan gifwa lius i de saker som förut dit kommit, hon då helst bör företagas och afdömas.

Professor Gadolin: Såsom ledamot af commission önskar jag jemte probstarne Helstadius och Rogberg at slippa denna saken där. Men sedan det kommet så långt, at Hans Maj:t positive befalt, at hon skal där företagas, anstår mig ei annat än wörda Hans Maj:ts nådiga behag. Men kan det wisas, at saken är sluteligen ransakad i slotts-rätten, så håller jag med at ock dom må där fällas.

H:r biskop Nylander yttrade sig, at han ei wiste, hwaruti denna sak wore emot regeringsformen, och således kunde höra til 13 § af riksdagsordningen.

H:r biskop Halenius: Sedan commission är satt, så kan detta mål gå dit, helst som ei lärer kunna säjas, at sammangaddning är med reger.formen.

Herr archibiskopen gjorde häruppå proposition: Om secreta utskottets extractum protocolli finge bifall? Och swarades Ja.

4. Uplästes instruction för tulldeputation, som ridderskapet och adeln bifallet med derwid gjorde anmerkningar.

Wid 5 §:s slut fant ståndet nödigt göra följande tillägging: samt se til, huru wid de taxeförhöjningar, som, efter sista contracts afslutande kunna wara faststälte, medlen må särskilt komma cronan til godo, och ei på den stipulerade arrendesumman beräknas.

Äfwen så wid slutet af 9 § dessa ord: Huru med tullwäsendet til cronans bästa och högsta fördel må kunna föranstaltas.

5. Uplästes cammar oeconomic och commerciedeputations extractum protocoll,¹ rörande oafgjorde reductions och liquidationsmål. Sedan häröfwer något blifwit discoureradt, och domprobsten Liungberg, som kunde gifwa bästa uplysning i saken, fants wara bortgången, beslöts at detta skulle ligga til nästa sammankomst.

6. Twänne deputerade från borgareståndet gåfwo wid handen, at samma stånd funnet sig föränlåtet åter förehafwa om tryckningen af Hans Kongl. Maj:ts nådiga föreställningar, Deras Excellenciers herrar riksrådens memorialer, samt ständernas underdåniga swar til Hans Kongl. Maj:t, tillika med

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 1. Även 13 januari 1756 § 4.

h:r grefwens och landtmarskalkens, wid samma swars aflemnande hållna underdåniga tal, och detta såsom nödigt å nyo bifallet, hwaröfwer extractum protocollis aflemnades. Äfwen hade borgareståndet bifallet secreta utskottets betänkande angående Breda och Johan Persson. Sedan herr archibiskopen anmält tillbaka ståndets helsning med berättelse det äfwen så bifallet det senare, togo deputerade afträde, och omrörde extract upplästes. Hwarefter

H:r biskop Troilius yttrade sin begäran wara, at detta utdrag må ligga på bordet, läggandes dertil, at på ena sidan tyckes wara skäl, at omrörde skrifter måtte tryckas, efter de kunna i corrumperade afskrifter utspridas, men at å andra sidan wore mycket betänkeligt, at skrida til ett sådant aftryckande för flera orsaker skull. Trodde derjemte, at om denna sak kunde det som nödigt wore decenti modo inkomma i riksdagsslutet.

Herr archibiskopen frågade om icke hela ståndet wore med h:r biskop Troilius af samma tanka? Hwartil enhälligt Ja swarades. Och tillade kyrkoherden Palmerus: Jag fruktar at riksens ständer skulle för mycket blotta sin riksdagsmannarätt, och likasom wilja göra redo för sina göromål för sina hemawarande medbröder, om de skulle skrida til den omtalte tryckningen.

7. Anmäles ifrån h:r landtmarskalken, at deputerade af secreta utskottsledamöter i dag efter middagen skulle sammanträda.

8. Frågade herr archibiskopen, om ståndet wille nyttia tiden mellan fierde och nyårsdagen, at afgöra de allmänna beswären, och at i fall en eller annan reste bort öfwer helgedagarna, någon af hwart stift wille wara tilstädes. Detta bifölls.

Den 29 Decembris

1. Infunno sig i ståndets rum herrar biskoparne doct. Halenius, doct. Troilius, d:r Osander, doct. Nylander, doctor Lagerlöf præses consistorii h:r doct. Schröder, kyrkoherdarne doct. Forsskåhl och doctor Celsius, probsten mag:r Manquer, comministern mag:r Stenbeck, professorn doct. Filenius, probsten Schenberg, kyrkoherden Palmerus, probstarne Helstadius, Elg, Strang, kyrkoherden Godenius, probsten Rogberg, kyrkoherden Rogberg, professor Mennander, kyrkoherden Laihiander, comministern Thomas Stenbeck, probstarne Trägård och Fundan, kyrkoherden Ziebeth, probstarne Jacobs-

son och Walborg, kyrkoherden Aurelius, probsten Brauner, kyrkoherderne Högström, Huss och Åkerman.

Jemte det herr archibiskopen ärinrade, huru denna och de följande dagar til nyåret woro utsedde til ståndets allmänna beswärs reglerande, begärade han ock, at ingen måtte försuma deputationerna, som, enligt h:r grefwen och landtmarskalkens utsago, dageligen komma efter middagarna at hållas.

2. Sedan omrörde besvär någon stund förehafts, lät herr archibiskopen upläsa instruction för secreta handels och manufacturdeputation, hwilken secreteraren Strokirch til h:r archibiskopen aflemnad, och war påskrifwen, at den hos ridderskapet och adeln d. 29 Octobris war upläst, d. 29 Decembris å nyo förhafad samt bifallen med de in margine gjorde anmärkningar.

Under genomläsningen fant ståndet nödigt at tillägga wid 11 § slut: Samt til plena upta de medel och utvägar, hwilka dels redan blifwit tagne, dels än ytterligare kunna finnas nödige til förekommande af alla sådana felsteg och oriktigheter, som i framledne camereraren Bonges tid sig tildraget.

Wid 12 § slut tillades: Och för allting tilse, huru wida de uti hwilkas händelser sådana privilegia exclusiva äro, til alla delar hitintils fullgjort de wilkor, hwarunder sådana privilegia blifwit dem bewiljade.

14 § war af ridderskapet och adeln föreslagen at gå ut, hwartil ock ståndet gaf sitt bifall; men som deruti war ålagdt deputationen at undersöka, huru och på hwad sätt framledne camereraren Bong fått tillfälle, at göra en så ganska stor balance af tre tunnor guld, önskade probsten Fundan, at denna § måtte stå qwar. Och då probsten ärinrades, at camereraren Bong 1743 års riksdag fått härifrån décharge, förbehöll sig h:r probsten, eftersom det wore nog bekant, huru med denna saken samma riksdag tilgick, at ingalunda måtte heta, det han fått fullkomlig décharge.

Som tiden ei tillät ståndet, at genomgå hela instructionen denna gången, lemnades det som följde från 19 § til morgondagen; och

3. Uplästes sluteligen extract af rådcammarens protocoll,¹ som innehöllt Hans Kongl. Maj:ts nådiga swar på ståndets underdåniga skrifwelse angående prestmannen Rutström. Och sedan det war afhört, förbehöllt doctor Cel-

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda protokoll, nr 20, flera handlingar.

sus, at det vidare måtte upläsas, när ståndet kommer starkare tilsammans. Som blef bewiljadt.

Den 30 Decembris

1. Afhördes det som återstod af secreta handels och manufacturdeputations instruction, och fant ståndet för sin del godt, at orden: *Secreta utskottets*, som ridderskapet och adeln låtet inflyta i en sin anmärkning *efter den 20 §* borde gå ut.

Sedan dessa anmärkningar woro på sina ställen i instruction införde, blef påskriften denna: Upläst d. 29 och 30 Dec. 1755. Dito bifallen med de ändringar, som ridderskapet och adeln giordt, och presteståndet sedan derwid äfwen för sin del anfördt.

2. Continuerades med beswären, hwarunder förekom ett memorial¹ til ståndet underteknad af pastorn wid adelsfaneregementet, mag:r Daniel Christiernin, angående hans lön, den auditeuren wid samma regemente ifrån år 1733 innehaft, och warit pastor emot ståndets privilegier fråntagen; anhållandes, det wille ståndet så begå, det han måtte få tilträda den lön, som, efter lag och privilegier honom tilkommer.

Sedan en stund blifwit discourerad, om af denna sak kunde och borde göras ett allmänt besvär, efter det rörde en prestelägenhet, och presteståndets privilegier, sade biskopen h:r doct. Halenius, sig hålla för betänkeligit, at låta detta som rörde en enskilt person, blifwa allmänt, och ansåg för bäst, at ståndet ginge med ett extractum protocollit til de andra stånden, och berättade, det hafwa kommet presteståndet ömt före, at, då de andre af staben niuta sina löner, regementspastorn, som ock hörer dit, skal stå i mistning af sin, samt at ståndet ansedt detta för ett mål, som kunnat komma bland dess allmänna besvär. Men efter detta är en res privilegii, så har man hållet för bäst, at med ett extractum protocollit inkomma til de andra stånden. I denna tanka stadnade ock ståndet sluteligen.

Ibland beswären från Westerås stift, angick äfwen ett det nya barnhuset, som här i staden blifwit inrättadt. Hwad Stockholms stads consistorium, rörande detta barnhuset hos Hans Kongl. Maj:t skrifteligen i underdånighet in-

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 36.

sinuerat, wardt wid detta tilfället upläst; äfwenledes det, som af barnhusdirecteurerna, til förklaring deruppå, skal hafwa inkommet. Och resolverades sedan, at detta mål ei kommer at intagas ibland allmänna besvärren, utan at preteståndet framdeles i underdånighet går til Hans Kongl. Maj:t med en remonstration härom, som tillika i afskrift engageras med de andra stånden.

Doctor Celsius sade wid detta tilfälle, det han såsom pastor wid Kungsholmsförsamlingen, där lazarettet wore, hade orsak beswära sig deröfwer, at qwinspersoner icke sällan antagas på lazarettet utan attester, samt at där brukas barnamoderskor, som icke äro edswurne, utom det at barnaföderskor dölja sig under annat namn, än det de werkeligen hafwa, hwilket alt i stadens consistorio blifwit intygadt; och begärte at ståndet wille tänka på någon författning, hwarigenom sådant alt måtte förekommas, och på lazarettet inga andra än de som hafwa riktiga attester, intagas. Ståndet utlät sig wilja med denna saken taga samma steg, som sagt är om barnhuset.

Från Götheborgs stift klagades deröfwer, at dubbla stamböcker stundom utfärdas, den ena af consistorio, den andra af landshöfdingeämbetet, hwarigenom sker, at inwånarena, när de dermed besökas, tycka sig blifwa för mycket betungade, samt warda ledsne och tröge at hielpa.

Ståndet fant detta bäst förekommas, om den, som gör ansökningar om stamböcker, begär af statssecreteraren, at til consistorium affärdas befallning om de stamböcker, som komma at gå kring landet, men til landshöfdingeämbetet om dem som gå omkring i städerna.

Den 31 Decembris

1. Sedan herr archibiskopen war i ståndet upkommen, anmälte sig en utskickad från herr grefwen och landtmarskalken, at få tala med h:r archibiskopen, som då steg ut, och wid inkomsten gaf wid handen, huru som herr grefwen och landtmarskalken giort sig genom hofmarskalken Horn under rättad, om något ceremoniel skulle blifwa wid kongl. hofwet nyårsdagen, och fått til swars, at ei så ske skulle. Blef derföre förut så aftalt, at med herr grefwen och lantmarskalken talemännen skulle resa ut på Ulricsdal, at där i underdånighet upwakta Deras Kongl. Maj:tter. Men, emedan kongl. huset fått

sorg, genom Hans Maj:ts fru moders dödeliga afgang, lät h:r lantmarskalken nu weta, at ingen utresa blefwe af.

2. Fortfor ståndet, at förehafwa sina beswär, hwaribland anmäldes af probsten Walborg, det scholæbetiänterna i Bohus län sökte befrias från det arwode cronobetianterna taga för upbördens och remissen af diäknepenningarna. Emedan, efter kongl. förordningar, som återopades, ett sådant arwode ei borde scholæbetiänte beräknas, fast annorledes skedde, kunde ståndet icke uptaga detta mål bland sina beswär, medan wederbörande ännu icke gått laga wägar, nämligen til landshöfdingeämbetet, och i fall de där fått afslag, sedermera til konungen, hwaröfwer efter h:r probstens begäran honom extractum protocollii skulle meddelas.

Presterskapets i Bohus läns ansökning om de til skatte bortsålde mensal och annexehemmans återbekommande til kyrkorna, kunde icke eller bland ståndets allmänna beswär uptagas, utan wore det ett enskildt, hwarmed borde gås genom urskilningen. Och lofwade ståndet, genom ett extractum protocollii denna ansökning i bästa måtton recommendera.

Androgo äfwen deputerade från Lunds stift beswär emot den, för Blekings län, faststälde taxan på kyrkotiondespanmålen, hwarefter tunna råg inlöses för 4 dal. 4 öre s:rmt och tunna korn för 3 dal. 16 öre silf:mt, genom hwilken taxa kyrkorne skolat, ifrån år 1739, förlorat öfwer 80.000 d:r s:mt. Anhöllo fördensskull deputerade, at kyrkotionden måtte komma på sin gamla fot, och utgöras antingen in natura el. försäljas efter den årliga markgångstaxan.

Presteståndet yttrade sig, at, som bemälte taxa blifwit, wid förra riksdagar, af Kongl. Maj:t och riksens ständer wederbörligen stadgad, så kunde detta ärendet ei uptagas, medan icke eller den omrörda förlust för kyrkorna blifwit tilräckeligen bewist.

Från Åbo anfördes beswär deröfwer, at den wid timade barnamord förut wanliga mjölkningen af qwinspersoner, at derigenom utröna, hwem det mördade barnets moder kunde wara, för någon tid genom ett universal til Åbo hofrätt blifwit uphäfwen. Ståndet fant bäst wara, at detta ärendet refererades til justitiædeputation, och anmodades äfwen comministern mag:r Stenbeck som sitter i protocolldeputation, at i protocollerna från Åbo hofrätt efterse, hwad om denna sak där kan finnas.

Om beswäret angående den beklageligen mer än tilförene gångbara tide-lagssynden, och i Dalarna öfliga jällgången, beslöts, at det skulle aflemnas til justitiædeputation; äfwen så frågan, om icke de böra anses med kyrkoplikt, som af arghet och fylleri söka at sielfwa afhända sig lifwet.

Från Skåne war beswär öfwer kyrkotiondens indrifwande i magazinerna; och resolverades, at denna angelägenheten skulle beräknas af ståndets ledamöter på de ställen, där det förehafwes om cronans uphandling.

Från Scåne söktes äfwen, at få collecter öfwer hela riket, då någon kyrka där behöfwer reparation och byggnad. Men ståndet wille icke uptaga detta bland beswären, utan i stället, efter biskop Troilii tanka under denna riksdag rådföra om och utarbete en classification på alla kyrkor i riket, hwilka sedan, hwar efter sin classe komma at contribuera til kyrkobyggnaderna, och sielfwa behålla sina collecter. Hwarföre ock nu beslöts at infordra af alla consistorierna antalet af pastoraten och deras mantal.

3. Med de ännu öfriga beswären upsköts til d. 2 Januarii nästkommande, och behagade nu herr archibiskopen gifwa tilkänna, det præses consistorii h:r doctor Schröder aflemnat en tractat under titul Om christendomens tilstånd och dess förbättring. Denna tractat hade kommet til Stockholms consistorii censur, och fått sådan påskrift: Consistorium finner wäl auctoren wara nitisk om christendomen, och dess utöfning, men som han derjemte hyser farliga meningar, så kan icke gillas hwad han skrifwit. Häröfwer äro beswär ingångna til kongl. cancelliecollegium, som begärat få weta, hwarföre denna tractat blifwit ogillad.

Herr archibiskopen hade sielf läst samma tractat, och funnet deruti mycket anstötetligt, men begärade, at flere af ståndet wille den genomläsa, och sedan yttra deröfwer sina tankar. Sade sig yttermera få komma med den proposition, hwart det wil taga wägen, at ett consistorium skal wara förbjudet gifwa skäl till cancelliecollegium, när det ei finner sig kunna adprobera en bok.

H:r biskop Troilius: Ett consistorium bör aldrig wara ansvarigt för ett sådant göromål, utan förbehåller sig presteståndet och consistorierna sina rättigheter. Skulle ock någon icke wara dermed nögd, at ett consistorium gifwit honom afslag i ett sådant mål, så bör han ei dermed gå til cancelliecollegium, utan til ett annat consistorium.

Och biskopen h:r doct. Halenius yttrade sig, at facultates theologica hitintils haft högsta rättighet at decidera i dylika mål, hwarpå gifwes exempel och bewis i Tyskland.

4. Til slut betygade herr archibiskopen sin fågnad öfwer ståndets helsosamma sammanwaro denna tiden öfwer, och sade sin glädie blifwa fullkommen, om ståndet finge continuera den med all sinnesfönjelse och wälgång. Önskade derhos herrar biskoparna och de öfriga ståndets ledamöter at ingå ett gott och lyckeligt nyår.

H:r biskop Halenius aflade å sina och ståndets wägnar wördsammaste tacksäjelse med önskan at det nu ingående nya året måtte blifwa archibiskopen wälsignadt med all sällhet och wälgång.

1756 den 2 Januarii

1. Sedan högwördigste herr archibiskopen helsat ståndet med gratulation, at hafwa wäl tillbaka lagt det gamla, och lyckeligen inträdt ett nytt år, och h:r biskop Osander i sitt och ståndets namn h:r archibiskopen dertil feliciterat, uplästes protocollen af d. 8, 10, 13, 18 och 19 Novembris sistledne och justerades.

2. Inlemnade h:r doct. Hausswolff censoris librorum förklaring öfwer herr archibiskopens underdåniga skrifwelse til Hans Maj:t rörande weckoskriften kallad Ärlig Swensk, och berättade, at han derwid författat några anmärkingar, som han framdeles wid bättre tid och tilfälle wille producera.

3. H:r doctor Lidius gaf genom probsten Strang tilkänna, det han för någon åkommen opasslighet ei kunde i dag biwista ståndets sammankomst.

4. Föredrogs å nyo målet om kyrkotiondens i Scåne indrifwande i magaziner-na, och beslöts änteligen, at denna sak ibland allmänna beswären skulle up- tagas.

5. Genom en utskickad begärte herr landtmarskalken blifwa underrättad, om ståndet i dag kommer ifrån sina allmänna beswär. Och lät herr archi-

biskopen, sedan han häröfwer inhemtat ståndets tanka, tillbaka berätta, at ock morgondagen ännu dertil fordrades.

6. Herr archibiskopen anmälte, at det wil förludast, som lönen för poëseos och eloquentiæ profession wid Lundska academiën skal wara på wägen, at anslås för en oconomisk profession. Ståndet wille låta denna saken hwila, tils det förnumme, huru med det ännade projectet vidare gå wille. Imedertid fants nödigt, at til uplysning i detta mål, se sista riksdags expeditionsprotocoller angående professionerna wid academierna, och anmodades probsten Manquer at stiga up på riddarehuset, och begära af secreteraren Strokirch denna expedition. H:r probsten åtog sig sådant och återkom med acten, hwaraf inhemtades, at de gamla professioner förblifwa orubbade samt behålla sina anslagna löner.

7. Upläste h:r biskop Nylander ett af Borgo consistorium, efter h:r biskopens afresa, upsatt och til honom öfwersändt beswär, om det stiftets tilökning af Åbo stift.

Professor Mennander begärade communication af detta skrifteliga beswär, och yttrade sig derjemte om saken, så mycket han i hast kunnat deraf fatta, at det 1) fölle honom betänkeligit bifalla en sådan delning för præjudicat skull; och hwad 2) anginge, at Åbo stift skulle bättre kunna skötas, om något deraf deltes til Borgo stift, hwartil en del pastorater lågo nära, sade h:r professorn sig ei kunna det finna, medan den delen af stiftet, som sträkte sig åt Borgo, wore icke eller långt borta från Åbo. 3) Wore domkyrkotunnorna för Åbo domkyrka, i anseende til dess storlek och förfallna tilstånd mer oundgängeliga än för Borgo domkyrka. 4) Kunde icke eller Borgo stifts barns emploi wara något skäl til samma stifts utwidgande, medan af Borgo stift woro långt mindre studerande än af Åbo.

H:r biskop Nylander ärinrade härwid bland annat, at Borgo domkyrka, som upbrändes år 1708, är nästan så stor som Åbo, samt mycket bofällig, och at dess inkomst mycket blifwit förminskad, sedan först 20, och åter wid sista freden 16 pastorater gått bort ifrån stiftet. Men som ståndet hölt för betänkeligit, at antaga detta ärendet bland sina beswär, och styrka til något stifts förminskning af de län och soknar som thy af ålder tilhört, så lät h:r biskopen förstå, at om han ei hölle det wara någon förmon för en biskop at hafwa ett stort stift, så funne han sig desto mer benägen, at för sin del begifwa sig i den-

na sak, som det i annor händelse kun de blifwa häraf ett obehageligt præjudicat til hwarjehanda oredor för framtiden. Men lade dertil, at om för Åbo stifts barn wore trångt om befordran, så härrörde det deraf, at i Åbo ordinerade flere prester än det behöfdes, då deremot i Borgo ingen ordinerades, som icke wore nödig och kunde employeras.

Härwid omrörde doct. Hausswolff den delning, som skedt med Wingåkers pastorat, och sade, wid det ärinradt blef, at Strengnäs consistorium gifwit dertil bifall, at det icke wore consistorii ensak sådant bifalla och tilstyrka, samt at detta är ett præjudicat, som gifwit anledning, at nu försöka en sådan delning af Asarums pastorat i Blekingen och Scåne stift. Om denna sak troddes någon påminnelse blifwa giord af protocolsdeputation.

8. Efter från Strengnäs stift ingen war i dag i ståndet tilstådes, kunde samma stifts beswär ei företagas, utan uppsköts dermed tils vidare, emedan domprobsten mag:r Ljungberg, hwilken öfwer helgen warit förrest til Strengnäs, sades stundeligen wäntas tillbaka. Imedlertid justerades til en del protocollet af d. 20 Nov., hwarföre swar ankom ifrån h:r landtmarskalken, at ståndet äfwen i morgon finge in pleno sammanträda.

Den 3 Januarii

1. Kyrkoherden mag:r Aurelius föredrog några mål, dem hans committenter honom ombetrodt, at til ståndet hemställa såsom 1) at skeppareeden måtte afskaffas, efter presterskapet, på skeppares sotesängar, få med hiertans be-
dröfwelse ärfara, at den utan all sky hafwa brutet, och ligga då deröfwer uti yttersta samwetsbekymmer, ofta utan at kunna blifwa uprättade. 2) At bröllop, i synnerhet på landet ei måge ske om sabbatsdagarna, ehuru då wigsel kunde för sig gå, utan på någon dag i weckan, efter sabbathen derigenom skändeligen på hwarjehanda sätt ohelgas. 3) At något medel måtte föreslås, at hålla ostyrigt och illa lefwande folk i skick och ordning, sedan sådana gått alla gradus admonitionis igenom, til exempel, at sådana blefwo sielfskrifna til garnizonsregementer til at derwid tiäna några år.

Hwad det 1:sta angår, resolverades at det ibland ståndets ecclesiastica skulle företagas; äfwen så det 2:dra, hwarwid dock troddes, at presterskapet med öma föreställningar, trogna förmaningar och kärligt rådande mera kan uträtta, än man har at hoppas af flera förordningar. Och wid det 3:die hölts

bäst wara, at sedan sådana personer niutet alla gradus admonitionis, och alla laga wägar med dem blifwit tagna, de då angifwas hos konungen.

2. Doctor Forsskåhl lät anmäla sin opasslighet.

3. Justerades protocollen af d. 20, 21 och 26 Novemb. I anledning af 3 § blef för godt funnet at hädanefter må observeras, när någon deputation går til ett af de andra stånden at berätta något, det då antingen extractum protocollii medföljer, eller ett pro memoria, hwarpå står annoteradt det som skal berättas.

Som herr archibiskopen, för sin opasslighet skull, icke war d. 28 och 29 Novembris i ståndet tilstädes, ei eller de alla nu närwarande, som då gåfwo sina tankar til protocollet, begärade herr archibiskopen, at samma dagars protocoller nu måtte gås förbi, tils wederbörande samtelige komma tilstädes, då de kunde justeras, utan at herr archibiskopen wore närwarande. Hwilket bifölls.

4. Kommo twänne deputerade från borgareståndet, af hwilka borgmastaren Lang förde ordet, och anmälte sitt stånds helsning samt aflemnade ett extractum protocollii innehållande några borgareståndets anmärkningnar wid instruction för secreta handels- och manufacturdeputation, äfwen ett memorial angående joweler och nipper, likaledes fattighuscasseuren Lomans memorial om fattiga barns upfostran och fond dertil, jemwäl ock ett extractum protocollii rörande liquidationsmål.

5. Continuerades med justeringen af protocollen af d. 1, 4, 8 och 13 Decembris.

Wid 1 § af sistnämde protocoll förmälte herr archibiskopen, at, i herr landtmarskalkens och de öfrige talemännens närwaro, de betänkanden, som deputationerna sista riksdag författat och ännu ligga oafgjorde, blifwit omtalta, och at något project lærer inkomma, huru med samma betänkanden förfaras skal.

I anledning af 2 § anhöلت kyrkoherden mag:r Huss, det h:r archibiskopen behagade påminna h:r grefwen och landtmarskalken, om löpare, angående enskilte beswären, som kunna komma från stånden, det de i urskillningen måge emottagas.

6. H:r biskop Halenius hemställte, om icke bland ståndens besvär den första puncten måtte handla om sabbatens ohelgande, som sker genom allehanda resors och upbrotts anställande, samt marknaders börjande m. m. emot och på sielfwa söndagarna. Detta ämnet, såsom ganska wigtigt, togs i ömt öfwerwägande, och hade både den ena och andra at sig beswära öfwer det myckna sielfswäld, den stora oordning och missbruk, som föregår wid gudstjänsten, i synnerhet i Stockholm och flera större städer, där man löper ut och in under predikan, och icke blir sittandes til wälsignelsen är sluten, icke eller kommer in, tils syndabekännelsen börjar läsas.

H:r doct. Hausswolff hölt före, at denna oordning mycket härrörer af de mångfaldiga huspredikningar, som hållas här i Stockholm, och at gudstjänsten ei sker i alla församlingar på samma tid.

Efter någon discours härom fants godt, at detta skulle blifwa en hufwudsak bland beswären, jemte några flera, som röra ecclesiastique mål, hwilka h:r doct. Filenius anmodades at upsätta, men hwad huspredikningarna angick, förbehöllt herr archibiskopen, at derom med eftertryck enskilt skulle handlas.

H:r biskop Troilius förbehöllt härpå, at sedan allmänna beswären äro afgiorde, en särskilt öfwerläggning må ske inom ståndet, rörande ecclesiastique mål, hwilka flera de förre riksdagar blifwit upskutne til slutet och oftast oafgiorde. Och lofwade herr archibiskopen, at härom göra proposition, när beswären kommet til slut.

H:r doct. Hausswolff åstundade, at censors swar på herr archibiskopens underdåniga skrifwelse då måtte först företagas och granskas. Ståndet försäkrade, at ock ei förgäta detta.

7. Anmälte herr archibiskopen, at herr landtmarskalken juleafton i secreta utskottet lemnat til ståndets notarius, Hans Maj:ts swar på det tal, som hölts af h:r landtmarskalken, då deputerade af alla stånden i underdånighet öfwerlemnade riksens ständers swar på Hans Maj:ts nådiga föreställningar. Detta uplästes, och war af följande innehåll.

Jag har aldrig taget i twifwelsmål lagens tydelighet och klarhet. I öfrigit förbehåller jag mig, at göra mitt skrifteliga swar på den mig aflemnade skriften. Jag ber at helsa riksens ständer.

Den 5 Januarii

1. Efter anslag samlades ståndets ledamöter klockan 12, då twänne cammarherrar, grefwe de la Gardie och baron Knorring från Hans Kongl. Maj:t ankommo, och lemnade ståndet del af den sorg, som treffat Hans Kongl. Maj:t genom dess huldaste moders enkehertiginnan Albertinæ Fredericæ dödliga frånfälle, förmäländes, det Hans Maj:t i nåder hoppades, at ståndet af wanlig nit för Hans Maj:t taga i denna sorg all öm del.

Herr archibiskopen gaf häruppå följande til swar: Den oförfalskade kärlek och undersåteliga nit, som för sin nådiga öfwerhet presteståndet hyser i sina hiertan, kan ei annars, än sätta presteståndet i högsta förbindelse, at taga mycken del uti den stora sorg, som Hans Kongl. Maj:t, wår allernådigste herr och konung nyligen timat, medelst Häannes Furstel. Durchleuchtighets enkehertiginnans af Holstein Gottorp, Kongl. Maj:ts högstälskeliga fru moders högstbeklageliga dödsfall.

De höga och oförlikneliga egenskaper, af hwilka Häannes Furstl. Durchleuchtighet i lifstiden lyst, och hwarom wår allmänhet med en röst witnar, de kunna allena tilfyllest öfwerlyga presteståndet om Hans Kongl. Maj:ts hierteliga sorg och afsaknad, och derföre äro deras trogna böner desto ifrigare, at Gud med sin rika trösts meddelan täcktes lätta Kongl. Maj:ts, Häannes Kongl. Maj:ts wår hulda drottning och hela det kongl. husets sorgbundna hiertan. Presteståndet uptager med all underdånig ärkänsla Kongl. Maj:ts nådiga notification, och anhåller om dess undersåteliga wördnads underdåniga anmälan.

Härpå togo förbemälte cammarherrar afträde och då sedan den frågan upkom, hurudan sorg i kläder under sorgetiden skal wisas, hwarom ingen kunde lemna tillförlätelig efterrättelse, lofwade herr archibiskopen at det efterfråga.

2. Continuerades med protocollets justering af d. 20 Decembris. Och anmodades, i anledning af 5 §, domproben Liungberg, som nu war i ståndet tilstädes, at wid nästa sammankomst lemna uplysning, om de oafgiorde reductions och liquidationsmål, hwilket h:r domproben lofwade.

Wid 6 § hemstälte doct. Celsius, om icke ståndets enhälliga slut, angående innehållande af Hans Maj:ts nådiga föreställningars, herrar riksrådens memorialers etc aftryckande borde med de andra stånden communiceras. Och

lemnades til swar, at ståndet skulle, wid gifwit tilfälle, taga denna sak under öfwerwägande.

Äfwen justerades protocollet af d. 29 Decembris.

Den 13 Januarii

1. Sedan herr archibiskopen berättat, at han talt med Hans Excellence herr grefwe Ekeblad om sorgedrägter efter Hans Maj:ts fru moder, och af honom inhemat, det han ei trodde, efter presteståndet är swartklädt, at någon widare sorg behöfdes, så hemställte herr archibiskopen, om icke ståndet behagade företaga allmänna beswären.

Probsten magister Helleday gjorde derwid påminnelse om bewillningen, såsom en angelägen sak, at i tid komma före på det riksdagen icke derföre måtte på slutet förlängas.

Ståndet fant detta wara nödigt och angeläget, men wille denna gången selsätta sig med beswären, hwilka företogos. Och då deribland förekom, at korta utdrag måtte göras af de förordningar, som årligen skola på predikstolarna upläsas, understälte h:r archibiskopen ståndets godtfinnande, om det icke wille gå med en föreställning til riksens ständer och begära, at inga förordningar hädanefter måtte på predikestolarna upläsas, utan i dess ställe på rådhuset i städerna, och på landet efter gudstjänsten af klockare eller sexmän, dock under presterskapets tilsyn och ansvar.

Detta förslag blef bifallet och resolverades, at målet skulle bland beswären utgå, och ståndet i dess ställe hos de öfriga riksens ständer härom inkomma, tillika med project, som imedlertid skulle påtänkas.

Efter någon öfwerläggning uteslöts ock beswäret om grofwa missgärningsmäns återkomst til sina län och orter at där bo och wistas, sedan de utstått det ådömda straffet.

Probsten Troilius begärade härwid, at ståndet wille taga i öfwerwägande, huru den grufwelige tidelagssynden må kunna förekommas, som i Dalarna skal wara nog gängse.

2. På giord ärinran om prestemannen Rutströms sak, hwaröfwer Hans Maj:ts nådiga utslag på presteståndets underdåniga skrifwelse¹ för någon tid an-

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 20.

kommet och då uplästes; förestälte herr archibiskopen, om detta mål kunde annorlunda anses än för pure executivum, så et missive til capellansbeställningen wid Stora kyrkan honom af consistorio bör meddelas?

Doct. Hausswolff med flera, som Kongl. Maj:ts utslag icke hördt, begärade at det åter måtte upläsas, som ock skedde, hwarefter

Herr archibiskopen frågade, hwad ståndet nu funne härwid at göra?

H:r biskop Halenius sade sig ei finna möjeligit, at pro præsentu göra någon instance, sedan Hans Maj:t i dess nådiga skrifvelse til ståndet stadfäst sitt förra utslag af d. 26 Augusti sistl:ne om missives utdelande för Rutström, men hölt före, at ståndet pro futuro bör taga något eftertryckeligit steg.

H:r doct. Hausswolff: Jag beklagar Guds församlings ömkeliga belägenhet, sedan Hans Maj:t genom detta extractum protocollu förklarar onåd för presteståndet, och lemnar om presteståndet kan hwila härwid, utan at det ännu ömare denna saken anmäler, hwarom jag för Guds ära och församlingens bästa anhåller.

Herr archibiskopen frågade, om, innan det sker, consistorium i Stockholm skal innehålla med missivet?

Doctor Celsius: Om ståndet lemnar consistorio del af omrörde extract, måste execution följa, men annars kan det icke annat än dröja.

H:r biskop Halenius: Då jag befinner at presteståndet är i riket ett stånd, finner jag wäl, hwad jag skulle önska, men jag föreställer mig förut swårigheterna, och wil derföre spara til en annan gång hwad jag tänker. Men at nu skrifwa andra gången til Hans Maj:t håller jag för orådeligit, sedan Hans Maj:t på nytt sagt och resolverat, at Rutström skal niuta missive.

Öfwerhofpredikanten doct. Noring sade sig stå i fruktan, at, om ståndet låte bero wid det som skedt wore, många andra af samma satser skulle deraf få anledning at styrka sig i sin wilfarelse, och hemstälte, om icke ståndet måtte wända sig til de andra stånden.

Herr biskop Beronius: Allenast wi kunna föreställa oss, at hos dem bättre reüssera Probstén Ullholm: Ehwad hopp man sig ock derom göra kan, så tror jag dock, sedan presteståndet gjort detta första steget, det bör hemställa sina medbröder samma sak, ståndet må derwid winna hwad det kan.

H:r biskop Halenius hölt före, at prudentia ecclesiastica borde af ståndet noga i akt tagas, och lemnade at betänka, hwad det hade för en obehagelig suite med sig, om ståndet äfwen skulle få afslag hos de andra stånden.

Kyrkoherden Ziebeth ansåg det för mycket eftertänkeligt, at en man, som är så graverad, likwäl skal wara på förslag til den största församling i riket.

Probsten Ullholm trodde det så mycket mer anstå presteståndet, at wända sig i en så angelägen sak til de andra stånden, som hwar private i mindre mål får det göra; och lade til, at den wigtighet, som förr föranlätet ståndet at gå til konungen, äfwen borde nu föranlåta det at gå vidare.

Doctor Filenius: Jag beklagar, at för Hans Maj:t en sådan resolution i denna sak utfallet. Och som det är möjligt både at Rutström kan gå igenom med sin sak hos riksens ständer och den samma förlora, så är owist, hwad utslag kan följa. Tror altså det höra til presidentiam ecclesiasticam, at lemna denna casum speciale pro præsenti, och i stället något in genere bland beswären anföra, hwarpå ståndet kan få en fördelaktig resolution. Och skulle ståndet behaga med en föreställning angående sådana casus gå til justitiædeputation, twiflar jag icke, at något derigenom stode at winna.

Kyrkoherden Huss: Jag fruktar, om ståndet lemnar denna casum som den är, at det har åtlöje derföre. Håller altså före, at man bör föröka det yttersta, och gå til ständerna härmed, samt på det ömaste föreställa både sielfwa casum och fölgderna, då det torde hända, at öfwer saken fölle ett annat utslag. Men förlorar ståndet, så förlorar det mycket, och något torde bryta up. Men det är så godt, at sådant sker i tid, som i otid.

Doct. Celsius: För min del är jag derföre, at detta mål går til de andra stånden, men wil fråga, huru ståndet så skal anses, antingen som part, eller om det får behålla sin rätt at decidera med de andra stånden. Det som kommer mig på denna fråga, är, at Hans Maj:t ansedt ståndet som part, då dess underdåniga skrifwelse med Rutström blef communicerad. Och ehuru jag i underdånighet wördar Hans Maj:ts skrifwelse, kan jag likwäl icke ändra mina tankar om Rutström, och jag wet hwad som han kan wara capable til.

Doct. Benzeltierna: Jag är med dem af lika tanka, som tro det är ståndets göromål, at wisa all ömhet om religionens renhet, och wil at man går til riksens ständer. Wet ei om sådant kan lyckas, men tror at det är ståndet anständig. Hwad angår den fråga som doctor Celsius framställt, om ståndet kan komma at anses som part, eller få decidera med i saken, så är derwid min tanka, at ståndet så mycket mindre kan anses som part, som det allenast communicerar med de andra stånden, hwad det finner sig egenteligen och efter

sin skyldighet åligga. Men angående execution af Hans Maj:ts resolution håller jag för betänkeligit, at den innehålla.

Probsten Fundan: En wådelig belägenhet har nog för detta syslosatt riksens ständer. Mig förekommer här ett ämne, som utwisar en wådelig belägenhet. Skulle ståndet härwid något eftergifwa, som thy kan i någor måtto åligga; så fruktar jag at det anses för mycket eftergifwande: beder altså för min del, at ståndet på det ömaste wil handtera denna sak. Med h:r probsten conformerade sig h:r biskop Engström.

Herr archibiskopen: Det nekas aldeles icke, at saken är angelägen och ganska öm. Men nu frågas, hwad, i anseende til konungen resolution, är til görande, om man skal innehålla med execution?

Probsten Fundan: At bruka complimenter i så angeläget mål håller jag för betänkeligit. Tror, man bör taga bladet ifrån munnen, säga, at detta går aldrig an, och dermed ytterligare gå til Hans Maj:t.

H:r doct. Schröder gjorde påminnelse derom, at i följe af kongl. förordning, kongl. resolutioner ändå alltid gå i execution, fastän klagomål ske, och hölt för betänkeligit at nu innehålla dermed.

Herr archibiskopen sade sig twifla, om många ginge in i den idéen, at gå recta til konungen.

Doct. Hausswolff: Jag har med nöje hört ståndet öma denna belägenhet, och begär få föreslå ett temperament, at man nämligen afwaktar tiden, til dess i justitiædeputation detta mål kommer före i protocollen, och at ståndets ledamöter det då noga anse och göra derwid sina anmärkningar. Men imedlertid önskar jag, at ståndet efter den magt det äger som consistorium comitale, wil säga til consistorium, at det med missivets utfärdande innehåller.

Doct. Celsius: Jag twiflar icke, at ju kongl. resolution måste sättas i execution, så snart den blir consistorio communicerad. Men det dependerar af ståndet, at nu eller framdeles lemna consistorio samma communication. Och skulle ståndet i dag behaga gifwa consistorio del af konungens resolution, och det tillika skulle täckas thy notificera, at saken kommer at hemställas de andra stånden, så synes consistorium ännu kunna med missivet innehålla.

Kyrkoherden Huss: Här är wäl kommen befallning från Hans Maj:t, at Rutström skal föras på förslag, men icke förskrifwit, inom hwilken tid det bör wara skedt. Frågar således, om icke execution kan hwila, til dess justitiæ-

deputations ledamöter förehaft saken, och kunna de anmodas, at genast upslå den i protocollerna.

Herr archibiskopen ärinrade, at, ehuru Hans Maj:t ingen tid utsatt i resolution, wore dock allmänna resolutioner, som utsätta wiss tid, när sådana förslag bör wara afgiorde. Och gaf h:r doct. Schröder tilkänna, at, efter samma resolution, denna sysla redan bort wara besatt.

H:r biskop Troilius, som under denna sakens ventilation i ståndet inkom, utlät sig ei annat finna, än at här woro 2:ne quæstioner. 1) huru wida, hwad i rådet uti denna sak passerat, måtte anmerkas, och 2) huru wida nu skulle kunna dröjas med missiwets utfärdande. Hwad den första angick, hölt h:r biskopen före at justitiædeputation, som doct. Filenius sagt, först må göra sina observationer, som sedan komma til plena, då ståndet får tillfälle at gå in i saken. Den andra quæstion ansåg h:r biskopen för nog delicat, sedan Hans Maj:t, ehuru ståndet til honom inkommet med saken remonstrando, dock blifwit wid det som först resolverades.

Doct. Hausswolff begärte, at detta mål i dag måtte uppskiutas, och ståndet icke deröfwer resolvera.

Probsten Manquer: At konungens resolutioner sku gå i execution, bör icke nekas och hindras i mål, som röra particuliere personer. Men som här är en fierdedel af riksens ständer, hwilket förtiänar någon besynnerlig reflexion, synes någon reflexion böra talas, och execution något kunna stadna.

H:r biskopen Troilius hölt andra quæstion af den wig, at ståndet kunde betänka sig derpå. Och frågade, om icke consistorium borde inkomma til ståndet med sina tankar, icke öfwer konungens resolution, utan i sielfwa saken.

Herr archibiskopen: Innan ståndet skref til Hans Maj:t præsупponeras, at det hördt consistorium och tilräckeligen inhemtat dess tankar.

H:r biskop Halenius: När denna sak förra gången blef uti högwördige ståndet omtalt, minnes jag mig warit den första, som gaf det förslaget, at man skulle med en underdånig föreställning hos Hans Kongl. Maj:t anhålla, det måtte Rutström, såsom känd af ett oroligt sinnelag, hwarföre han och icke långesedan warit någon tid från sitt ämbete suspenderad, så derföre, som ock för andra om honom bekanta betänkeliga omständigheter, anses för mindre nyttig och skickelig, at til godo niuta Hans Kongl. Maj:ts för honom utfärdade resolution, at blifwa til den här uti Storkyrkoförsamlingen lediga sacellanien på förslag upförd. Jag finner ock ännu, at h:r doctor Schröder har

mycket skäl det samma önska, för befarad oro och oreda i församlingen, där bemälte Rutström til denna sysla af de flesta skulle kallad blifwa. Men derjemte ser jag ingen möjlighet, at honom nu från missivet hålla, sedan Hans Maj:t presteståndets underdåniga begäran härom afslaget, och sin förra utlåtelse stadfästat. Hans Maj:t grundar sig deruti på allmänna lagen, hwarest biudes, at hwar och en undersåte, som ei står under något oförsonadt brott, och ei är öfwertygad om oskickelighet, skal niuta sin tour och förtjänst til godo. Fördenskull håller jag ganska betänkeligit, at vidare härmed gå til ständerna, och ändring häruti begära, som, i hwad form det ock stäldt blefwo, likwäl ei kunde få annat anseende, än som ett klagomål öfwer Hans Maj:ts åtgärd, hwilken dock, af stricto jure, tyckes kunna skyddas. Om detta, af sådant skäl, äfwen blefwe hos ständerna afslaget, så hade presteståndet, på wist, och nästan dubbelt, sätt, i sin styrka något förlorat. Jag tror all försigtighet wara härwid nödig. Men eljest skulle jag, för min del önska, at biskopar och consistorier, som, efter lag och samwete, på Guds wägnar, böra, i sina stifts församlingar, jemwäl med prester och deras tillsättiande, ordning hålla, ägde den rättighet, at icke alltid, til strängaste reglor, derwid, efter lag och anciennité, förfara, i de fall nämligen, då de i sina samweten weta och äro öfwertygade, at den eller den, til den och den församlingens tjänst, wore mindre nyttig, ändock de icke wilja, eller kunna påtaga sig sådant, wid anförde klagomål bewisa. Man wet mycket kunna wara wist och sant som ei derföre så lätt bewisas. Det wore härmed ei mera begärat än ett skäligit förtroende, wid ämbetets utförande, til Guds ära och församlingens nytta. Jag ser dock swårigheten at detta winna. Underställer högwördige ståndets mogna och försigtiga ompröfwande, huru wida wådligit finnes, at någon sådan rättighets winnande tilbuda och försöka.

Herr archibiskopen frågade, om ståndet icke behagade, at denna sak måtte hwila tils vidare, och man nu åter må komma til allmänna beswären? Hwartil Ja swarades.

I anledning häraf, och sedan doct. Filenius anmält, at han, efter ståndets anmodan, upsatt några puncter, rörande religions och ecclesiastique mål, så afhördes samma puncter, och tillika hwad högwördigste herr archibiskopen om fri religions öfning sig til protocollet yttrade wid sista riksdag eller den 4 Junii 1752.

3. Ankom en deputation ifrån bondeståndet, anförd af Joseph Hansson, som i sitt stånds namn recommenderade allmogens från Finland anhållan om fri seglation med deras afwel, i anledning af flera kongl. bref, som sådant tillåta, gifwandes derjemte wid handen, at detta mål sista riksdag förewaret, men icke blifwit sluteligen afgjordt, efter någon dissensus deröfwer upkommet i commercieutskottet.

Sedan h:r archibiskopen försäkrat deputation derom, at presteståndet icke skulle underlåta, at taga denna sak i behörigt öfwerwägande, och derwid göra hwad det funne rätt wara, frågade Joseph Hansson, om cammar oeconomie och commerciedeputations extractum protocolli angående afgiorde reductions och liquidationsmål i ståndet sluteligen förewaret? Och då härtill swarades nei, lät han förstå, at bondeståndet ei welat sig öfwer denna saken yttra, förr än det fått inhemta presteståndets tankar. Deputation afträdde.

4. Företogs nu saken angående reductions och liquidationsmålen, och uplästes så wäl å nyo camaroeconomie och commerciedeputations extractum protocolli,¹ som borgareståndets genom extractum protocolli² deröfwer inkomne betänkande. Och sedan domprobsten Liungberg berättat, huru som 1747 befunnets, det cronan hade at fordra af ridderskapet och adeln mera än de af cronan, och at samma fordran då blifwit anslagen til fond för deras ärsättning som lidet, samt at intet wid sista riksdag i denna saken blifwit åtgjordt, så upläste h:r dompropbsten, hwad han, efter ståndets anmodan d. 5 i denna månad, i saken upsatt, hwilket bifölls at a tergo påskrifwas, som följer:

Presteståndet bifaller borgareståndets extractum protocolli af d. 20 Decembris sistledne, med tilläggning, at reductions och liquidationsdeputation sättes med lika många ledamöter och med samma domareed och instruction, som wid förra riksdagar är skedt, hwarwid nu til alla delar bör noga i akt tagas och til verkställighet befordras, hwad i Kongl. Maj:ts bref til dess och riksens cammarcollegium och statscontoir af d. 8 Decembris 1747 förordnadt är om de faststälte fordringars utbetalning af den fond, som dertil anslagen är af gamla bytesbrister.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 1. Även 20 december 1755 § 5.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Borgareståndets extraktprotokoll, nr 4.

5. Sedan h:r biskop Troilius påmint om den i ståndet anmälte saken angående pastor wid Adelsfanan, befaltes notarien, at til nästa plenidag upsätta project til det, som ifrån ståndet kommer at afgå i denna sak.

6. Giorde herr archibiskopen vänlig påminnelse, at ståndet behagade, efter förra wanligheten, ihogkomma waktmestaren med någon nyårspenning.

Den 24 Januarii

1. Herr archibiskopen berättade, at riksens ständers commission låtet, genom dess secreterare anmäla, at capitaine Hästsko blifwit i häkte inmant.

Hemstälte derjemte, om icke ståndet skulle täckas, då plenidagar äro, äfwen efter middagen sammanträda, at då förehafwa ecclesiastique målen, til hwilkas afgörande herr archibiskopen icke annars såg någon tid gifwas.

Ståndet fants ei härmed onögd, och resolverade, at i dag klockan $\frac{1}{2}$ fyra efter middagen sammankomma, på det allmänna beswären måtte til slut bringas.

Äfwen förmälte herr archibiskopen sig hafwa, efter giorde påminnelser, i dag til ståndet inbekommet Hans Maj:ts allmänna proposition,¹ som wid tilfälle skulle komma at upläsas.

2. Uplästes protocolsdeputations betänkande angående generalkrigsrätternes i Pomern och Finland uteblefne protocoller, hwarom ridderskapet och adeln för godt funnet, at underdånig föreställning må göras hos Hans Kongl. Maj:t, jemte underdånig hemställan, at öfwer detta drögsål infordra wederbörandes förklaringar, och sedan dermed, efter målets beskaffenhet, i nåder förfara. Hwilket äfwen ståndet biföll.

Likaledes uplästes justitiædeputations betänkande,² angående dem som föröfwa wåldsamheter på slussarne wid Trollhättan. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet med den ändring, at i stället härutinnan föreslås, det den brottslige bör mista äran, bör straffet för honom ökas med tu års fästningsarbete. Hwarmed ock ståndet instämde.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Kungliga rådkammaren, nr 8.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 2.

3. Majoren baron Stael von Holstein företrädde, och aflemnade ett memorial, angående pension för dess fru moder generalmajorskan Stael, som sista riksdag af twänne stånd blifwit bewiljadt, och nu ytterligare recommendades. Efter dess afträde uplästes secreta utskottets extractum protocolli härom af d. 26 Maji 1752, jemte majorens memorial, och biföll preteståndet, såsom ridderskapet och adeln redan giort, at generalmajorskan Stael von Holstein, i anseende til detta måls besynnerliga beskaffenhet, bör åtniuta 1000 dal. silfwerms årlig pension af extra utgiftsmedlen ifrån nästledne riksdag til beräkande, jemte tilläggnig, at, efter generalmajorskans död, hennes dotter må, så länge hon lefwer och oförsörgd är, af samma medel undfå 500 dal. s:rmt.

4. Herr archibiskopen föredrog ytterligare saken angående Rutström, efter consistorium urbicum begärde få inhemta ståndets ytterligare utlåtande deröfwer.

H:r biskop Halenius yttrade sig wara af samma tanka, som wid sista tilfälle, hwarmed ock nu h:r biskop Troilius instämde, säjandes sig ei se, at ståndet vidare kan sig härmed befatta, än så wida i justitiædeputation några anmärningar göras öfwer denna sak.

Herr archibiskopen förmente det wara i synnerhet at anmerka, at ståndets bref blifwit med Rutström communicerat.

H:r biskop Troilius hölt före, at ståndet mycket risquerade, om det gingo til de andra stånden, emedan konungens resolution kunde blifwa stadfästad, och ståndet tillagdt, at hafwa obefogat sig beswärat.

H:r doct. Noring förmente, ståndet kunde begära af justitiædeputation, at straxt företaga sig detta målet, men at han ei kunde utlåta sig deröfwer, om en execution imedlertid skulle hwila, tils samma deputations betänkande inkommo. Hölt dock före, at detta, såsom ett religionsmål, med all ömhet och angelägenhet måtte af ståndet öfwerwägas och handteras.

Doct. Celsius war af den tanka, at man wid denna sak ei borde så mycket anse hwad man kunde risquera, som mera, hwad man efter Guds befallning och samwetet borde göra, och trodde, at ei så mycket risquerades, om ståndet skulle gå til riksens ständer. Och som h:r doctorn kunde wäl försäkra, om icke bewisa, at i dess församling nästledne julehelg spor funnets efter herrenhutiskt sinnade människor, så önskade herr doctorn, at ståndet måtte i närwarande sak göra alt hwad möjligt wore, och räkna på Guds hielp, efter

ståndet syftade egentligen på Hans ära. Hwad Rutström angick, wore han af en ogemen qwickhet, klyftighet och dristighet och om han sattes i stånd, at skaffa sig folks förtroende, wille det hafwa mycket at säja. Skulle han ock wara skyldig til de suspicioner som om honom hafwas, så wore han den farligaste karl. Imedlertid hölt doctorn före, hwad execution af kongl. resolutionen kunde betrefva, at derefter nu kunde honom missive meddelas och han komma at predika prof, men ändå någon ändring kunna ske, innan walet för sig ginge, om ståndet nu i dag toge något steg, ett eller annat, med sielfwa saken.

Professor Benzelstierna ansåg för sin del det wilja ståndet anstå, at i tid och otid taga i denna sak, som woro af ömaste beskaffenhet, de steg, som någonsin äro möjliga, och trodde at man härmed kunde gå så til plena som justitiædeputation. Toges den sistnämde wägen, kunde man begära, at denna sak måtte med första företagas. Men hwad execution betrefvade, war h:r doctorn af samma tanka som doctor Celsius.

H:r biskop Troilius: När justitiædeputation inkommer med sitt betänkan- de, så får ståndet då uptaga saken, men innehålle wi med execution, och begära imedlertid hos riksens ständer, at konungens resolution skal häfwas, så exponeras ståndets wärdighet. Wi risquera at få afslag, och derjemte at blifwa tiltalte för at hafwa satt oss emot konungens resolution.

Kyrkoherden Mathesius: För min del tycker jag, at, sedan ståndet af ren nit och ömhet för sakens wigt, gått til Hans Maj:t, det skulle synas, om man nu låter händerna falla, at man fått en annan öfwerlygelse än man förr haft: håller altså före, at ståndet bör gå til plena i detta mål, och tror ei annat, än önskeligit bifall wara at förmoda.

H:r biskop Troilius: In caussa Dei non tantum fortiter, sed etiam prudenter agendum, och bör ståndet med all försigtighet gå häruti til wäga, men föreslår dock, at med ett extractum protocoll i ingå til justitiædeputation.

Probsten Helleday sade sig ei tro, målet i justitiædeputation kunna komma före, innan touren i protocollen infölle.

Professor Gadolin utlät sig, at, då denna sak wid riksdagens början förekom, hon warit honom aldeles obekant, och at han på god tro, men icke af öfwerlygelse, ehuru han likwäl icke ännu twiflade om sakens riktighet, gick in i den idé, at om ändring hos Hans Maj:t i dess resolution måtte göras underdånig ansökning. Men sedan Hans Maj:t det samma afslaget, och i sitt nådiga swar säger, at hwad Rutström graverar äro misstankar och ei bewista

tilmälen, så hölt professorn bäst, at wänta på justitiædeputations betänkan-
de, och deraf inhemta denna saks egenteliga beskaffenhet, men icke agera in
caussa Dei på misstankar.

Probsten Manquer nekade, at här woro blotta misstankar, ty Hans Maj:t
säger i omrörde nådiga resolution, at hofrätten haft skäl til sitt utslag och
dom i saken, och at Hans Maj:t af nåd gjort deruti ändring. Men hwad execu-
tion anginge, förmente probsten, ehuru den bör, hwad private personer
angår, efter Sweriges fundamentale lagar för sig gå, at dock, efter den tanka
han wid sista tilfälle yttrade, ett stånd, såsom $\frac{1}{4}$ af riksens ständer, ei deraf är
bundet.

H:r archibiskopen trodde sig finna, af den discurs, som blifwit förd, de fles-
ta wara derföre, at Hans Maj:ts utslag skulle gå i execution, och hemställte
derföre, om missivet skulle utdelas, och ståndet imedlertid göra hos riksens
ständer til saken hwad de kunde finna för godt.

H:r biskop Troilius hölt före bäst wara, at genom extractum protocolli til
justitiædeputation försöka, om den icke wille taga denna sak före med det
första.

Probsten Helleday tyckte, at ståndet skulle för mycket exponera sig med
ett extractum protocolli, och förmente at ståndets ledamöter i justitiædepu-
tation måtte försöka at detta ärende munteligen uträtta, hwarmed kyrkoher-
den Huss instämde.

Efter ytterligare öfwerläggning härom, gjorde herr archibiskopen propo-
sition, om ståndets slut blefwe, at profpredikan måtte utlysas efter 8 dagars
förlopp, och imedlertid ett extractum protocolli afgå til justitiædeputation?
Härtil gaf ståndet bifall, och berörde extractum protocolli skulle til eftermid-
dagen upsättas samt justeras.

5. Borgmastaren Renhorn med en annan deputerad från borgareståndet
aflemnade extractum protocolli angående rådman Holmquists från Ström-
stad gjorde ansökning om ett öre silfwermt af hwart matlag til samma stads
förfallna kyrkas å nyo upbyggnade.

Äfwen ett extractum protocolli angående proportion af magistratsperso-
ners walröster emot borgerskapet i borgmastare, justitiariers, rådmäns och
stadssecreterarewal.

Änteligen cammar oeconomiedeputations betänkande om Carlstads stads
sökte ändring i Kongl. Maj:ts utslag rörande de utom samma stad byggda wå-

ningshus, och begärade, at denna sak måtte i ståndet hwila, til dess borgareståndet finge komma in med sina påminnelser derwid.

6. Från bondeståndet ankom Jacob Larsson med en anan deputerad, begärandes, at det extractum protocoll, angående enrolleringsmanskaf, som blifwit af ståndet remitteradt til secrete utskottet, måtte i stället remitteras til cammar oeconomie och commerciedeputation, hwarjemte ock til det bästa recommenderades målet om bondeseagationen.

7. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹ angående supercargeuren Beters ansökning, at få taga Christina Sunnerberg til äkta med hwilken han begått enkelt hor, medan hon war gift med assistenten Bessien.

Probsten Helleday gaf tilkänna, at han i deputation icke warit öfwer detta mål, annars hade han gifwit sin dissensus til protocoll.

Ståndet gemensamt afslog denna ansökning, och resolverade, at en alwarssam föreställning öfwer denna sak² skulle afgå til de tre öfriga stånden, hwilken til nästa plenidag skulle upsättas.

8. Afhördes borgareståndets extractum protocoll,³ angående brandwakten i Stockholm och dess disposition, och fants godt, at det skulle blifwa liggande, til dess ridderskapet och adelns yttrande deröfwer inkomme.

9. Sedan ståndet på förr omrörde tima efter middagen war samladt, förmälte herr archibiskopen, huru som kyrkoherden Huss inlemnadt ett arbete på vers, kallat Bibelminne, hwarwid han anwänt mycket och berömligt arbete. Hemstälte derjemte om icke flera af ståndets ledamöter wille det taga och genomläsa, samt til ståndet med sina tankar deröfwer inkomma, då ståndet sedan kunde sig yttra om dess bruk och nytta wid scholarna.

10. Förehades ståndets allmänna beswär. Och då deribland icke kunde uptagas ansökningen från Westerås stift om capellanernes hemansbefrielse från

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 1.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 53. Även 7 december 1755 § 11; 7 februari 1756 § 11.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 5. Även 30 januari, 23 februari 1756.

cronoutskylderna, begärade probsten Troilius, at stiftets deputerade måtte få witesbörd derpå, at detta mål ei kunnat blifwa antaget.

Comministern Stenbeck inlemnade ett af honom upsatt memorial,¹ hwaruti han anhåller, at comministrorum i Stockholm underdåniga ansökning, det deras tjänsteår må räknas dubbelt, bland beswären måtte uptagas. Detta memorial uplästes, och tog ståndet samma mål uti ömt öfwerwägande, men fant icke, så wäl i anseende til scholætiänsterna, hwilka för sina swaga löner niuta dubbla tjänsteår, som til mång andra comministrer öfwer hela riket, hwilka hafwa skäl at söka lika förmon, det kunna antagas til underdånig ansökning.

11. Uplästes Kongl. Maj:ts resolution på några ståndspersoners i Bohuslän ansökning om ändring deruti, at afstå sina jordar til stadsens borgerskap. Och lofwades probsten Walborg på dess begäran, at få ståndets promotorial och bewis at upta i urskillningen, så at målet där måtte antagas såsom enskilt beswär.

På lika bewis fick ock probsten Brauner löfte i saken angående lector Wimmerstedts enka, som söker det arwode måtte henne återställas, hwilket hännens man, såsom adjunct, enligt kongl. befallning af d. 19 Decembris 1750 tilkommet, men blifwit til cronan indraget genom resolution af d. 31 Julii 1753.

På kyrkoherden Laihianders förfrågan, om centonal bör betalas til Wadstena krigsmanshus af de löner, som systmän, organister etc. få af domkyrkokotunnorna, swarades nei, och begärtes, at i land och siömilitiædeputation deremot måtte protesteras.

12. Extractum protocollii angående regementspastorslönen wid adelsfaneregementet justerades.

13. Äfwen justerades följande protocollsutdrag:

Som presteståndet af de berättelser, hwilka riksdagsfullmäktige ifrån Stockholms consistorium aflemnad om församlingarnas tilstånd här i staden haft tilfälle at inhemta åtskilliga eftertänkeliga omständigheter, angående en prestman benämd Anders Carl Rutström, som skal warit angifwen för åtskilliga dels herrenhutiska, dels andra wilfarelser, och derföre twänne gånger

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 14, flera handlingar.

blifwit af consistorio suspenderad, men icke dess mindre förledet år sökt at på förslag upföras til en af de wid Storkyrkoförsamlingen ledige comministersbeställningar; och då consistorium honom sådant afslaget, deröfwer hos Hans Kongl. Maj:t i under dånighet sig beswärat; altså och emedan ingenting kan wara presteståndet högre om hiertat, än hwad som rörer religionen, och at den ewangeliska läran oförändrad uti sin renhet måtte bibehållas; så hölt presteståndet nödigt at anmoda riksens höglofl. ständers justitiædeputation, det wille wälbemälte deputation wisa ståndet den wälwilja, at detta måls beskaffenhet uti protocollen med det första efterse, och ståndet om det samma benäget underrätta.

14. Sedan herr archibiskopen berättat h:r landtmarskalkens begäran, at ståndet måtte provisionaliter utnämna til reductions och liquidationsdeputation trenne ledamöter blefwo i anledning häraf domprobsten mag:r Ljungberg, comministern mag:r Stenbeck, och kyrkoherden magister Laihiander dertil utsedde.

Den 30 Januarii

1. Begärade herr archibiskopen, efter h:r landtmarskalkens ärinran, at herrar deputerade i deputationerna göra påminnelse derom, at på couverten kring deputationernas betänkande, som affärdas til plena påskrifwes hwad de angå, och at secreta deputation ännu slår annat couvert deröfwer til ståndens secreterare, på det waktmestarna ei måge få se målet.

2. Företogs åter den projecterade instruction för secreta handels och manufacturdeputation,¹ som å nyo i ståndet inkom, sedan den hos ridderskapet och adeln d. 24 Januarii war reassumerad. Jemte de anmärkningar, som borgareståndet gjort wid detta project, uplästes ridderskapets och adelns yttrande deröfwer som bifölls. Men wid 4 articlen påskrefs: Presteståndet ingår med ridderskapet och adeln med det förbehåll, at inga cronolägenheter, utan plenorum wettskap, disponeras.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 6.

3. Berättade h:r archibiskopen, at anmält blifwit, det schoutbynachten gref Diedrich Taube i morgon eller d. 31 hujus kommer at hålla brödmönstring wid amiralitetet med volontairecompagniet, äfwenledes, at stadswakten skulle wara i gewär wid execution som hölts d. 27 hujus.

4. Kommo åtta deputerade från bondeståndet, anförde af Joseph Hansson, som gaf wid handen, at det bifallet borgareståndets extractum protocollii, angående tryckandet af Hans Maj:ts nådiga föreställningar, rådets extracta protocollum, och riksens ständers underdåniga swar, och det både på swenska och finska.

Begärade derjemte, at få, genom ett extractum protocollii, recommendera ärendet om cronolägenheters försäljande til skatte, samt anhölt, at ståndet wille taga i benägen consideration den förut anmälte bondeseqlation. Härpå skedde afträde med helsning tillbaka.

5. På herr archibiskopens förfrågan, hwad ståndets ledamöter i justitiädeputation kunde gifwa wid handen, om den i bemälte deputation af ståndet, genom extractum protocollii anmälte sak, rörande prestmannen Rutström, berättade probsten magr Helleday, at berörde extract blifwit föredraget och upläst, samt lemnadt til den af ledamöterna, som har at skärskoda Hans Maj:ts proposition i justitiärender, hwarest denna sak är tillika omrörd, och har samma ledamot at inkomma til deputation med sitt betänkande deröfwer. Men då probsten Ullholm projecterade, at ännu åtta dagar kunde hafwas anstånd med missivets utfärdande, sade probsten Helleday sig twifla på, at dessförinnan kunde wäntas något yttrande öfwer denna sak ifrån deputationen.

Efter någon ytterligare discours rörande detta mål och execution af den för Rutström utfärdade Kongl. Maj:ts resolution, frågade herr archibiskopen, om det wore ståndets tanka, at consistorium nu måtte skrida med missivet til verkställighet? Och swarades Ja. Men probsten Fundan förbehölt, at ståndet måtte hos Hans Kongl. Maj:t gifwa tilkänna, sig wilja wara utan ansvar för de oroligheter, som genom Rutström i församlingen kunna existera.

6. Som herr grefwen och landtmarskalken hade gjort påminnelser om instructionsdeputations sättande, så åstundade herr archibiskopen, at trenne

deputerade måtte nu dertil utses. Och nämdes dertil superintendenten h:r doct. Körning, professorn doct. Celsius och probsten mag:r Helleday.

7. Fyra deputerade från borgareståndet företrädde, af hvilka borgmestaren Boberg förmälte sitt stånds helsning med begäran, at presteståndet wille wisa borgareståndet den wänskap, och sig icke förr yttra öfwer det af bondeståndet insinuerade mål om finska bondeseglationen än borgareståndet får inkomma med sitt betänkande, helst som målet rörde samma stånds rättigheter.

8. Som herr archibiskopen gaf tilkänna, at allmänna beswärsdeputation kommer tilsammans nästa onsdag, så beslöts at ståndet efter middagen wille justera sina allmänna besvär.

9. Kyrkoherden mag:r Laihiander framgaf ett utdrag af kongl. krigscollegii riksdagsberättelse¹ om Wadstena krigsmanshus, hwaruti collegium yttrar sig icke kunna se, at syslomän, klockare, organister och cantorer wid domkyrkorna böra förskonas för centonalers ärläggande af deras löner, som dem af domkyrkomedlen anordnas. Sedan detta war upläst, fastställte ståndet, at i denna sak gå med extractum protocollitil landt och siömilitiædeputation, hwilket domprobssten Liungberg lofwade upsätta.

10. Uplästes borgareståndets extractum protocollit² angående brandwaktinsinrättningen i Stockholm, och at den bör i alt stå under herr öfwerståthållarens och magistratens gemensamma inseende; hwilket bifölls, sedan probsten Helleday förbehållet, at sådant ei må blifwa något præjudicat, dels derföre at detta bort gå genom urskillningen, dels ock at en deputation bort deröfwer lemna sitt betänkande.

11. Uplästes ett memorial, underskrifwit af Johan Cederfeldt, angående en egendom i Scåne, Hesselholm kallad, som ryttmestaren Ehrenborg köpt af Cederfelts broder och fått fasta uppå för 20 år sedan; anhållandes bemälte Cederfeldt, at få i riksens ständers justitiædeputation bewisa några olagligheter wid detta köp, hwarigenom han lidet, och berörde fasta efter lag borde

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 32.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 5. Även 24 januari, 23 februari 1756.

häfwas. Hwilket ridderskapet och adeln remitterat til justitiædeputation med recommendation til bifall hos de andra stånden.

H:r superintendenten doct. Körning berättade, at denna Cederfelt sielf skrifwit köpbriefwet på samma egendom som witne, och sielf en del af egendomen sålt; at han sedermera, efter förd process med Ehrenborg i kongl. Götha hofrätt tappat, at konungen meddelt honom beneficium revisionis, men där åter förlorat saken, at han vidare försummat intra fatalia för konungen tillkännagifwa sig hos riksens ständer wilja söka ändring, och änteligen at han, när denna sak 1746 års riksdag anmältes i urskilningsdeputation, fått afslag, i anledning hwaraf ståndet ansåg för högst obilligt, at detta mål nu skulle uptagas, helst hwar och en derigenom skulle sättas i osäkerhet och ewiga processer om sina egendommar.

Och ehuru ståndet fant sig föranlätet at icke förtiga, det Cederfelt för detta nu gjorde steg borde, efter lag och instruction för urskilningen plikta, dock, i anseende dertil at ridderskapet och adeln det samma uptaget, wille ståndet för denna gången låta derwid förblifwa, at memorialet afgår med påskrift: Prästeståndet kan sig ei med detta ärende befatta, såsom icke enligt med riksdagsordningen och instruction för urskilningsdeputation.

12. Uplästes och bifölls cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ om consumtionsavgiftens förminskning för kortlekar, hwilket ridderskapet och adeln redan bifallet.

13. Afhöordes secreta utskottets hemställande,² genom protocolsutdrag, om icke, som til underbalancens stoppande och nationelle gäldens betalande finnes nödigt, at antingen förbiuda wissa utländska waror, eller ock belägga dem med större afgifter, magistraterne måge, genom circulairebref från kongl. commerciecollegium antydas, at Hans Kongl. Maj:t beslutat, det de handlande för sådane waror, ehuru de, förr än förordningen derom utkommet, den införskrifwit, skola likafult wara skyldige at ärlägga för de sistnämnda den förhögdä afgiften, och åter utföra de förra emot $\frac{1}{8}$ -dels procent recognition. Detta bifölls.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 2.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 9.

14. Uplästes ett på consistorii wägnar i Borgo af h:r biskop Nylander under-skrifwit memorial, hwaruti anhålles om en stambok öfwer hela riket för Borgo gymnasiihus upbyggande af sten, sedan det gamla af trä är aldeles förfallet, hwilket af urskilningsdeputation blifwit remitterat til riksens ständers plena; och war bifogat en afskrift af Kongl. Maj:ts nådiga skrifwelse til bemälte consistorium af d. 8 Octobris 1754, hwaruti Hans Maj:t icke behagat härtill i nåder samtycka. Med ridderskapet och adeln, som detta bifallet, för-enade sig ock presteståndet.

15. Secrete utskottets extractum protocoll¹, som ridderskapet och adeln bifallet, angående 600 dl:r s:rmts årlig lön för translatorn i finska språket ifrån innewarande års början och framgent, blef upläst och bifallet.

16. På h:r superintenden[ten]² Körnings begäran, at någon af ståndet wille taga til genomläsande det kyrkoherden mag:r Huss sammanskrefne Bibelminne, åtog sig doctor Celsius, det at öfwerse.

17. Då ståndet eftermiddagen in pleno sammankom, justerades de allmänna beswären af 18 puncter bestående; hwartil ännu en skulle läggas om verkställighet af de så för presterskapet i gemen, som för capellaner i synnerhet utfärdade kongl. resolutioner och förordningar, den h:r biskop Halenius anmodades at upsätta. Och hemställte herr archibiskopen, om icke dessa beswär nu kunde renskrifwas, och sedan de i 2:ne ståndets ledamöters närwaro blifwit collationerade med det justerade exemplaret, i allmänna beswärsdeputation inlemnas. Hwilket bifölls.

18. Begärade herr archibiskopen få inhemta, om icke ståndet wore derom ense, at inkomma til riksens ständer med föreställning och anhållan, at slippa på predikestolarne upläsa allehanda publicationer och förordningar. Sedan alla förklarar detta wara deras önskan, åstundade herr archibiskopen, at några wille åtaga sig at upsätta och föreslå, huru och på hwad sätt med publice-randet kunde förfaras, utan at det skedde på predikstolarna under gudstiensten.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 8.

² Enl. konc.

Herr biskop Troilius hölt före, då en deputation inom ståndet först blifwit förordnad och utsedd at sitta öfwer de ecclesiastique mål som fordra ståndets åtgärd, två eller tre af samma ledamöter då taga några mål på sin lott, at inom sig tilsammans utarbete; då äfwen hwad herr archibiskopen omrördt, kunde förehafwas, och utarbetadt til ståndet inlemnas.

Den 7 Februarii

1. Herr archibiskopen gaf wid handen, hur som riksens ständers commission låtet genom h:r Stierngranat anmäla, at riksdagsmannen bonden Eric Måns-son ifrån Westgötha Dal i går blifwit i häkte inmant.

2. Sedan anmält blifwit, at h:r biskop Halenius ei kunde i dag för andra angelägenheter i ståndet upkomma, justerades protocollen af d. 30 och 31 Decembris.

3. Berättade herr archibiskopen, at som Hans Maj:t i nåder utnämt gårdagen, då riksens ständer skulle få inhemta Hans Kongl. Höghets cronprinsens profecter sedan sista riksdag; hur wederbörlig examen då blifwit anställd på Ulricsdal, och at, i följe af det beslut, som i secreta utskottet fattadt war, en utom samma utskott, och en inom, såsom ordinarii af ståndets ledamöter tilstädes woro, nämligen herr biskopen Troilius och probsten Fundan. Wid samma höga tilfälle hade dessutom sig infunnet h:r biskop Engström, doctor Celsius, samt probstarne Manquer, Schenberg och Stiernner. Och lät herr archibiskopen förstå, att alla närwarande funnet och förklarar öfwer Hans Kongl. Höghets profecter så i theologien som moralen och historien ett ogement och undransfult nöje, sedan han före middagen af herr doctor Schröder samt hofmarskalken grefwe Bielke och efter middagen af cantzlierådet von Dalin blifwit examinerad.

Doct. Hausswolff hemstälte, om icke ganska tilbörligit wore, at riksens ständer genom en deputerad måtte häröfwer i underdånighet hos Deras Kongl. Maj:ter förklara sin satisfaction och stora glädje, och hölt före, at denna examen wore i våra tideböcker ett stort och merkeligit monument både af Deras Maj:ters ömhet om sina barns upfostran, och det hopp, som riksens ständer kunna göra sig, at i cronprinsen hafwa med tiden en uplyst och makalös regent.

Doct. Celsius yttrade, at sedan han i går hört Hans Kongl. Höghets cronprinsens examen, som trodde sig ei säja för mycket, om han nu sade, at Hans Kongl. Höghet ei hade sin like af prinsar i Europa. H:r doctor Schröders anställte examen betygade han warit förundran wärd, och den som skedde i moralen och historien äfwen öfwer allas förmodan, war derföre full af åstundan, at Deras Kongl. Maj:ter finge någon marque af riksens ständers ärkänsla för den försorg, som Deras Kongl. Maj:ter haft för sin son til rikets wäl, och det ju förr dess hältre, emedan något skulle förswinna i den douceur sådant har med sig, om dermed skulle uppskiutas. Hemställte derföre, om icke ståndet nu i dag borde låta weta sin dessein hos de andra stånden, hwarest äfwen något torde härom projecteras och talas.

Probsten Manquer, sedan han betygat denna examen hafwa warit merkeligare, än den stod at beskrifwa, gaf tilkänna sin önskan och begäran wara, at h:r doctor Schröder måtte låta sina förestälta frågor blifwa til trycket afgifne jemte Hans Kongl. Höghets fullkomligaste swar derpå.

Probsten Helleday förklarade sig wara af lika tanka med doctor Hausswolff och doct. Celsius, at riksens ständer borde aflägga hos Deras Maj:ter sin underdåniga tacksäjelse för hafd omsorg om cronprinsens så makalösa framsteg i flera wetenskaper, och önskade, at ståndet tidigt wille tänka på sättet dertil, at det icke måtte förekommas af de andra stånden.

Medan h:r biskop Troilius, efter sin i går til Ulricsdal gjorde resa, fått någon olägenhet til sin helsa, hwilket han låtet gifwa tilkänna, men derjemte lofwat, om möjligt wore at närmare mot middagen upkomma; så upförde ståndet med vidare öfwerläggning härom til h:r biskopens ankomst.

4. Justerades protocollen af d. 2 och 3 Januarii.

5. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,¹ angående majoren baron Gust. M. Fletwoods gjorde ansökning, at, emot tillräckeligt wederlag få af Kongl. Maj:t och cronan sig tilbyta cronolägenheterna i Södermanland, Bredsäter $\frac{1}{2}$, Ektorp $\frac{1}{2}$ och Solberga $\frac{1}{2}$ heman, med de där sedermera tilkomne torpen Köpenhamn och Jacobsdal, såsom nära belägne in til säteriet Jordanstorp. Detta war af ridderskapet och adeln, och blef äfwen nu af presteståndet bifallet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 3.

6. Uplästes Carl Estenbergs memorial, hwaruti han til riksens ständer hemställer, om icke cammar oeconomie och commerciedeputation kunde anbefallas at noga undersöka så wäl om orsakerna til folkbristen, som ock om medel, hwarigenom den må kunna botas.

Härjämte war bifogad en af honom författad och tryckt skrift under titul: Svenska folkbristens orsaker och botemedel, den han mente kunde tiäna til någon anledning. Memorialet war af ridderskapet och adeln remitteradt til cammar oeconomie och commerciedeputation, och fick lika påskrift hos presteståndet.

7. Uplästes rådcammarens extractum protocoll¹ angående directeuren Fagots memorial om vårt allmänna tilstånds siukdom. Ridderskapet och adeln hade detta remitterat til cammar oeconomie och commerciedeputations utlåtande, och at derjemte tydeligen sig yttra huru wida bilagde betänkande innefattar sådana omständigheter, som kunna gagna allmänheten, och derföre förtiänar at genom trycket kunnigt göras. Presteståndet instämde med samma yttrande.

8. Uplästes tulldeputations betänkande angående några ledamöters närwaro och hörande af wederbörande collegier wid en allmän tullsordinanties genomseende. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet; hwarmed ståndet instämde.

9. Afhördes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande² öfwer borgmästaren och riksdagsfullmäktigens för Carlstad Arvid Rosells ansökning om ändring i Kongl. Maj:ts utslag af d. 11 Febr. 1753, hwarigenom bemälte stads inwånare blifwit skyldige förklarade, at inom fyra år nedertaga de utom stadens staquet uprättade wåningshus. Ridderskapet och adeln hade bifallet detta betänkande, som ock ståndet gjorde.

10. Kommo tolf deputerade från ridderskapet och adeln, anförde af grefwe de la Gardie, som berättade, at ridderskapet och adeln bifallet secreta utskottets extractum protocoll, om Hans Excellences grefwe Tessins entledi-

¹ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 7.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 4.

gande från gouverneursämbetet hos Hans Kongl. Höghet cronprinsen, och aflemnade tillika löparen af berörde extract.

11. Sedan h:r biskop Troilius nu war i ståndet upkommen, och herr archibiskopen berättat, at han gjort sin relation om Hans Kongl. Höghet cronprinsens examen, declarerade äfwen h:r biskopen den glädie de närwarande haft öfwer cronprinsens makalösa profecter i theologien, moralen och historien, hwilka öfvergingo allas förmodan, och hwaröfwer h:r biskopen sade sig hafwa fallet i en glädiefull förundran. Berättade derjemte, det han anmodat h:r öfwerhofpredikanten doct. Schröder at til ståndet aflemna sina frågor, samt at h:r hofmarskalken grefwe Bielke, då h:r biskopen til honom hade sagt sig snart tro, at man måtte räkna Hans Kongl. Höghet inter præcoccia ingenia, gifwit det hugneliga swar, at genom Guds nåd intet sådant wore at befara, utan at Hans Kongl Höghets stora framsteg borde hänledas af den jemna öfning han ifrån barndomen haft, och det under Hännets Maj:ts drottningens ögon och höga närwaro. Ärinrade det wara allas skyldighet, at för Gud nedlägga lof och tacksäjelse för de stora egenskaper och framsteg, som hos Hans Kongl. Höghet långt öfwer dess år funnos.

Probsten Fundan: Så ostridigt som det är, at cronprinsens medfödda qwickhet har lättat mödan för de herrar, som haft den nåden at gå prinsen tilhanda med underwisning, så oförnekeligit är äfwen, at de otroliga framsteg prinsen redan gjort aldrig kunnat hinna til en sådan högd, om icke samma herrar fördubblat sin flit, och följt en så wisligare och ganska försigtigt inrättad methode uti sina underwisningar, hwarigenom de gjort sig af fäderneslandet högst förtienta, så at deras beröm blifwer med rätta odödeligit.

Ett observerade jag wid detta tilfället, det jag hwarken kan eller bör lemna obemält, nämligen, at så länge h:r öfwerhofpredikanten doctor Schröder talade med prinsen uti de stycker, som himlaläran och wägen til saligheten tilhöra, war den qwicka eld, som eljest framlyser af prinsens ögon, likasom med ett moln betäckt. Alla frågor uptogos och beswarades med en besynnerlig wördnadsfull mine, som tydeligen gaf tilkänna, at wördnad och kärlek för Guds ord, samt en oskrymtad gudsfuktan äro rotade i vår dyra cronprinses späda hierta. Men så snart werldsliga saker, moralen och historien förekommo, infant sig den förra lifliga elden i prinsens ögon, och en besynnerlig samt ogemen qwickhet både uti ord och åthäfwor, särdeles då historien förehades, uti hwilken alla närwarande måste bekänna, at prinsen war likasom hema.

Af alt detta kunde man ögonskenligen se cronprinsens ogemena lust til underwisning i nödiga wetenskaper, samt en besynnerlig kärlek til dem, som härutinnan gingo prinsen tilhanda. Skulle emot förmodan någon ändring ske uti informationsverket, och andra herrar, i de förras ställe, blifwa til prinsens underwisning utsedde, på hwilka prinsens kärlek och förtroende icke föllo med sådan tilgifwenhet, som på de förra, så är wisseligen at frukta, det all lust til vidare underwisnings fattande förföllo, och i stället infunno sig en ledsna, och owilja, hwarigenom den redan lagde oförlikneliga grunden blefwo fruktlös. De som hafwa känt min ungdoms tid, weta at jag först med privat, och sist med publike information i Malmö trivialschola tilbragt mer än 26 år, under hwilken tid jag hade flera under min information, än jag kan minnas eller räkna. Ibland dem woro icke få af de så kallade ignea ingenia, hwilka äro största faran underkastade, när någon förändring sker med deras informatorer. Ett af naturen trögt och följakteligen mindre sensibelt ingenium gör derpå icke så stor reflexion. Ett bistert öde skilde två af dessa subjecta ifrån min information. Den reciproque kärlek som war emellan mig och barnen hade genom skilnaden den swåra påfölgd, at de af olust stannade i det begynte goda loppet, och aldrig sedan kunde bringas til at gifwa akt på någon underwisning, ehuruwäl dem icke fattades informatorer, som långt bättre förstodo sin sak än jag. Denna påminnelsen gör mig inte utan orsak häpen, när jag hörer talas om förändring uti informationsverket hos vår dyra cronprins. Fordrar nödwändigheten, at änteligen så skal ske, är min hierteliga önskan, at det måtte ske så wäl med Deras Kongl. Maj:ttrs som med vår dyra cronprinses nådiga wilja och wälbehag, eljest fasar jag för följederna. Vestigia me torrent.

Doctor Hausswolff itererade sitt förra hemställande, om icke en deputation af alla stånden måtte afgå, at hos Deras Maj:tr aflägga underdånig tacksäjelse för deras hafde möda, at upfostra cronprinsen til riksens ständers så stora glädie och hugnad.

H:r biskop Troilius: Det är ingen twifwel, at ständerna ju böra på något so-lennare sätt, än redan efter slutad examen, af h:r grefwen och landtmarskal-ken skedt, aflägga deras underdåniga tacksäjelse. Men här är nu quæstion, huru det må ske. Min tanka är, at ståndet anmodar h:r archibiskopen, at härom tala och jemföra med h:r landtmarskalken och de öfriga talemännerna.

Probsten Helleday föreslog, at genom en deputation ifrån ståndet detta måtte hemställas de andra stånden då talemännen sedan kunna närmare komma öfwerens härom.

H:r biskop Troilius sade sig önska denna sak måtte så handteras, at landtmarskalken, som i går talte på allas wägnar, ei må finna sig surprenerad och de andra stånden tycka sig wara prevenerade.

Probst. Helleday och kyrkoherden Ziebeth projecterade, at den deputation, som i detta mål kommer at afgå, först må göra en compliment til landtmarskalken.

H:r biskop Troilius: Wi äro eniga derom, at en solenn tacksäjelse sker, äfwen deruti, at ståndet är det första som derföre declarerar sig, men frågas, om denna declaration skal ske antingen genom en deputation eller genom h:r archibiskopen.

Probsten Gadolin: At en underdånig tacksäjelse afläggas hos Deras Kongl. Maj:tter finnas wi alla wara enliga om, medan wi alla enigt taga fägnasam del i cronprinsens makalösa och förundransvärda progresser. Men, när frågan är om sättet, så, emedan ståndet fått denna sak hit anmält allenast ad notitiam, tycker jag i secreta utskottet är rätta stället at gifwa de andra stånden anledning at tänka på den omtalte gemensamma deputation, efter saken hel och hållen är förut där agerad.

Då ännu flera sig anmälte at tala i detta ärende, yttrade sig h:r biskop Troilius: Sedan ståndets enhälliga önskan är, at genom en gemensam deputation underdånig tacksäjelse hos Deras Kongl. Maj:tr må afläggas, medan det ock förklarar sig wilja wara det första, som hos de andra stånden declarerar denna sin tanka, medan äfwen flera finnas wara derföre, at samma declaration sker genom en deputation, så håller jag för onödigt, at wi uppehålla oss med flera discurser, utan at wi få proposition.

H:r archibiskopen frågade, om ståndet wille hafwa i det omtalte ärendet en deputation til de andra stånden? Och swarades Ja. Widare om ståndet wille den skulle i dag afgå? Sw. Ja. H:r biskop Troilius anmodades enhälligt och flera gånger at wid deputation föra ordet. Men osm han nyligen warit opasslig, och ännu icke fullleligen restituerad, kunde han sig icke det åtaga, ehuru han sig dertil willig förklarad.

Efter begäran åtog sig h:r superintendenten Körning at anföra denna deputation, som bestod af 12 ledamöter, och projecterade det tal, som hos stånden wid detta tilfället skulle föras, så lydande:

Sedan preteståndet har, genom herr archibiskopen och de öfriga ståndets deputerade, med mycken glädie förnummet vår dyra och kära cronprints makalösa framsteg så i christendomskunskapen som andra wetenskaper, har ståndet genom oss sin deputerade welat aflägga sin skyldigsta tacksäjelse hos herr grefwen och landtmarskalken, som, på samtelige riksens ständers wägnar, redan häröfwer hos Deras Maj:ttr betyगत deras underdåniga fågnad. Men som glädien häröfwer är större än den med ord kan uttryckas, så har preteståndet trodt sig göra det, som jemwål för de öfriga respective stånden lærer wara behageligit, om det hemställer, at, så snart Deras Kongl. Maj:ttr hit til staden återkomma, samtelige respective stånden genom en deputation hos Deras Kongl. Maj:tr förklara deröfwer deras underdånigsta wördnad och glädie. Ändamålet af denna deputation är för ingen del, at gå in i det som rörer educationswerket, emedan sådant ännu icke til riksens ständers plena upkommet, utan endast och allenast at å daga lägga sin underdånigsta fågnad och tacksäjelse för det som redan skedt är uti examen.

Deputationen afgick, och hade äfwen at aflemna ståndets extracta protocolli¹ angående pastor wid adelsfaneregementet, samt supercargeuren Beters giftermål med Stina Sunnerberg.

12. Kommo ifrån borgareståndet åtta deputerade, anförde af commissarien Renhorn, som berättade, at borgareståndet förehaft secreta utskottets betänkande² om Hans Excellences grefwe Tessins afsked ifrån gouverneursyslan, och ständernas ärkänsla för dess wärdiga förestående, och samma betänkande så mycket mera bifallet, som belöningen ändå ei swarade emot Hans Excellences förtjänster.

Aflemnade tillika sitt stånds extracta protocolli, rörande så wäl cammar oeconomic och commerciedeputations betänkande om Carlstads bygde hus utom staden, som angående tulldeputations inkomne förslag om wederbörande collegiers hörande wid en allmän tullordinanties genomseende, hwilket borgareståndet ei funne så aldeles enligit med regeringssättet.

H:r commissarien begärade derjemte, at ståndet wille företaga oafgiorde extracta protocolli, och itererade borgareståndets förr gjorde anhållan, at få se bondeståndets extractum protocolli om bondeseqlationen. H:r archi-

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 53. Även 7 december 1755 § 11; 24 januari 1756 § 7.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 11.

biskopen gaf til swar, at då detta extractum protocolli förra gången begärtes, ståndet ei kom at derom öfwerlägga och resolvera, men wille imedlertid icke förgäta, at wid lägligt tilfälle göra det. Deputerade afträdde med helsning tillbaka.

13. Afhöordes och bifölls justitiædeputations betänkande,¹ som äfwen ridderskapet och adeln bifallet om för detta interimsländtränstestarens Matthias Gotheims ansökning, at ostraffad få i riket återkomma.

14. Föredrogs cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande² om Carlstad stads ansökning angående ändring i kongl. resolution om logelad- samt brygg- och bränhusbyggnader utom staden. Ridderskapet och adeln hade bifal[lit] detta betänkande med tilläggnings, at brygg- bränn- och bagarhus böra byggas af sten, så wida borgerskapets wilkor sådant tillåter. Hwarmed äfwen presteståndet instämde.

15. Kommo åtta deputerade från bondeståndet, för hwilka Joseph Hansson förde ordet, och gaf wid handen, at dess stånd förehafft secreta utskottets betänkande angående Hans Excellence grefwe Tessin och det til alla delar bifallet. Inlemnade derjemte twänne extracta protocolli, ett om lagarnas handhafwande, och ett annat om en postdeputations sättiande. Hwilka mål hos ståndet recommenderades, så wäl som bondeseqlation.

16. Uplästes justitiædeputations betänkande³ om särskilt kyrkoherdesförordnande i Westanfors församling jemte deputations betänkande derom wid sista riksdag. Hos ridderskapet och adeln war detta upläst d. 30 Januarii, samt å nyo företaget d. 7 Februarii, och bifallet. Sedan probsten Strang på h: biskop Troilii begäran, detta särskilt genomläset, och sade sig ei hafwa derwid något at påminna, fick det äfwen presteståndets bifall.

Herr archibiskopen frågade, så i anledning häraf, som hwad förr om dylika mål blifwit omtalt, om icke ståndet måtte göra en solenn protest emot det som rörer dess privilegier, hwilket torde wara skedt med Wingåkers pastorat? Och swarades Ja.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 4.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 5.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 5.

17. Uplästes justitiædeputations betänkande¹ om Laholms stads ansökning angående kongl. fullmakt för dess borgmestare, jemte samma deputations extractum protocollii härom d. 14 Maji 1752. Ridderskapet hade detta förehafte d. 30 Januarii och nu i dag bifallet, hwarmed ock ståndet instämde.

18. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande² angående hwetes och hwetemiöls införande från utrikes orter, och bifölls, såsom äfwen skedt hos ridderskapet och adeln.

19. Ståndets deputerade återkommo, och berättade h:r superintendenten Körning, at han fått gunstigt swar af h:r landtmarskalken, och at de andra stånden äfwen förklarar sin benägenhet at taga ståndets extractum protocollii i öfwerwägande, förmälendes ytterligare, at för ridderskapet och adeln någon warit som anmält betänkandet ifrån secreta handels och manufacturdeputation om hwete och hwetemiöl, och trodt at tiden presserade med dess föredragande; äfwen at bondeståndets taleman i ganska öma termer recommenderat finska bondeseqlation.

Ståndet tackade h:r superintendenten och de öfriga deputerade för det hafde beswäret.

20. Afhöordes secreta utskottets extractum protocollii³ om herr riksrådet greve Tessin, tillika med projectet til det bref, som derom kommer at afgå til Hans Kongl. Maj:t. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, som äfwen skedde af presteståndet.

21. Beslöts at ståndet klockan 4 efter middagen skulle sammankomma, och continuera med protocollens justering. H:r superintendenten Körning och probsten Ullholm förmälte sig efter middagen hafwa en liten resa at göra utom staden, hwarföre de ei kunde sig då infinna.

22. Sedan ståndet å sattan tid war samladt efter middagen, justerades protocollen af d. 3, 5, 13, 24, 30 Januarii och d. 7 Februarii.

Til bestyrkande af det, som h:r biskop Troilius wid slutet af 6 § uti protocollat af d. 30 Januarii yttrat, berättade herr archibiskopen, huru han funnet

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 3.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 4.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 10.

af 1738 års protocoll, at afledne kyrkoherden Törning begärat måtte tagas i öfwerwägande, huru wida sådane herrar och män måtte wara domare i religionssaker, eller ock riksdagsmän, som hwarken gå i kyrkan eller til nattwarden, men at om samma sak intet vidare finnes i protocollat.

Wid det censorii förklaring öfwer herr archibiskopens underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t i samma § ömförmältes, gaf herr archibiskopen tillkänna, det han nu fått Hans Maj:ts nådiga swar och wille det nästa session framgifwa.

Wid 4 § uti protocollet af d. 13 Januarii frågade probsten mag:r Helleday, om reductions och liquidationsdeputation nu komme at utlåta sig, huru wida enskilte personer fått sina fordringar liquiderade på annat sätt och af annan fond än den, som dertil blifwit anslagen, af gamla bytesbristen?

Domprobsten Liungberg sade sig tro, at uplysning härom skulle kunna lemnas. Och då herr archibiskopen frågade, om icke exempel wore derpå, at någon hunnet til slut med sin liquidation, och fått anwisning til statscontoi-ret? swarade domprobsten, at de som gått rätta wägen, hafwa genom accord och cessioner fått betalning, men om några gått andra wägar, så trodde han at de letat sig fram til ständernas contoirt. På probsten Helledays begäran, lofwade herr domprobsten, at detta skulle läggas för ståndets ögon.

Äfwen yttrade sig probsten Helleday, det han hölle för nyttigt, om probsten Manquer wore ledamot i reductions- och liquidationsdeputation, efter han i de saker som där förekomma äger kunskap och insigt. Hwaruppå domprobsten Liungberg förmälte, at äfwen mag:r Stenbeck ägde härom kunskap, och kunde göra gagn på det stället.

Wid 11 § af protocollet under d. 30 Januarii lofwade domprobsten at til nästa plenum hafwa upsatt det extractum protocollit, som där ömförmäles.

23. Doctor Hausswolff begärte, at censors förklaring nästa plenum måtte i ståndet afhöras, anförandes derjemte några censurerade och tryckta verser, hwaruti riksens ständer tyckas wara angrepne.

Den 20 Februarii

1. Justerades protocollet af d. 7 Januarii.

2. Kommo sex deputerade från borgareståndet, anförde af rådman Helleday, som gaf tilkänna, at borgareståndet förehaft secreta utskottets extractum protocoll¹ angående présidenten Bromans fordran och det samma bifallet. Sedan deputation detta ärendet hos ståndet recommenderat, afträdde den med helsning tillbaka.

3. Probsten Fundan anmäldes för åkommen sjukdom ei kunna i ståndet sig infinna.

4. Föredrogs, på h:r superintendenten Körnings ärinran présidenten h:r baron Bromans ansökning² om en interessesumma stor 37705 dl:r 24 $\frac{2}{3}$ öre s:rmt, och uplästes secreta utskottets extractum protocoll af d. 17 Febr. sistl:ne rörande detta ärende, äfwenledes utdrag af kongl. rådcammarens protocoll d. 25 Novembris 1755, samt riksens ständers contoires förordnade deputations extractum protocoll af d. 7 Jan. 1756.

H:r biskop Halenius berättade, at den fordran, hwarå h:r présidenten nu interesse äskar, fast hon, för några specielle considerationer, ei blef upgifen til plena sista riksdag, af secreta utskottet och en stor secret deputation för riktig ärkändes, och honom godtgiordes, samt at interesset, om han då derom gjort ansökning, äfwen blifwit honom så mycket mera tilärkändt, som secreta utskottet förklarade sig wilja hålla honom aldeles skadeslös, efter han så troget gått en så stor konung, hwilken ganska stora penningesummor årligen i riket införde, med försträckningar tilhanda, och hölt derföre h:r biskopen billigt wara, at samma interesse nu må honom bewiljas.

H:r biskop Troilius intygade jemwäl, at berörde penningefordran förleden riksdag blifwit behörigen verificerad, och at, när nu i secreta utskottet h:r präsidentens ansökning om interesset förekommet, det icke welat en sådan sak, som angår penningar afgöra, utan den til plena referera. Hölt derjemte före, at så mycket som cronans cassa bör aktas, man äfwen bör tilse, at en undersåte ei blifwer i sin rätt lidandes.

Probsten m:r Trägård ärkände, at högsal. Hans Maj:t konung Friedrich bewist riket stora wälgärningar, och wiste, at h:r présidenten biträdt Hans

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 12, flera handlingar.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 12, flera handlingar.

Maj:t i lifstiden med försträckning af penningar, och war af den tanka, at sedan capitalet blifwit h:r présidenten godtgiort, äfwen interesset måtte godtgöras, helst som han försäkrades sista riksdag at hållas skadeslös.

Kyrkoherden doctor Forsskåhl sade sig ei wilja disputera denna fordran, men kunde dock inte underlåta, at wid detta tilfalle lägga ståndet före, hwad sedan sista riksdag legat på hans samwete, huru som då i secreta utskottet sista aftonen afgjordes, at 1 $\frac{1}{4}$ tunna guld skulle utbetalas emot 4 stycken obligationer, hwarföre cronan dock aldrig någon styfwer fått. H:r doctorn hade då gjort sina påminnelser derwid och welat få saken til plena. Men som riksdagen dagen efter dermed slöts war ei mer til görande. Imedlertid war detta skedt emot ständernas reglement. Och som samma summa kom h:r présidenten til godo, utan at cronan fått derföre valuta, tyckte h:r doctorn, at det interesse, som nu söktes, wore dermed godtgiort.

Kyrkoherden mag:r Huss, sade sig ei weta beskaffenheten af det doctor Forsskåhl anfördt, och frågade, om i samma 1 $\frac{1}{4}$ tunna guld den summa sig bestack, hwarpå interesset nu begäres. Då h:r doctorn swarade dertil nei, utlät sig h:r kyrkoherden, at det mål då icke nu hörde hit, samt biföll som biligt, at h:r présidenten borde så wäl få interesset som han haft rätt til och fått capitalet.

Kyrkoherden Palmérus: Wi weta, at secreta utskottet och en stor secret deputation legitimerat hufwudstolen, hwara följer, at ock interesset bör betalas.

Probsten Stierner: Sedan jag hört denna saken omröras, har jag tänkt begära uplysning om dess sammanhang, och i synnerhet at underrättas, huru secreta utskottet sista riksdag emot dess instruction kunnat gå in i en sak om penningar, utan at gifwa den up til plena. Men sedan jag hörddt, at derwid wari några hemliga considerationer, så wil jag aldeles trygga mig wid secreta utskottets utlåtande, och kan nu ei annat finna, än at äfwen interesset, såsom förut capitalet, bör betalas. Härmed conformerade sig ock probsten Rogberg til alla delar.

Kyrkoherden Aurelius sade sig funnet i de discurser som nu förde blifwit, at 2:ne stora summor omrördes, och frågade, om de samma blifwit bägge betalte. Då dertil swarades Ja, önskade h:r kyrkoherden, at ståndets ledamöter wille wara cauta wid den tredie summan, som äfwen wore ansenl.

Som flera begärade proposition i denna sak, frågade herr archibiskopen, om secreta utskottets yttrande tillika med bifogade documenter, som tillägga

présidenten baron Broman interesse på en summa, som förut wore betalt, finge bifall? Och swarades Ja.

5. Herr archibiskopen gaf wid handen, at h:r grefwen och landtmarskalken, då talemännen i aftons warit på riddarehuset tilsammans, begärat i ståndet skulle anmälas, det krigsbefällets besvär kommet til secreta utskottet, och derifrån blifwit remitterade til land- och siömilitedeputation utom den 56 § som afgått til defensionsutskottet. Äfwenledes, at slotts-rätten låtit arrestera capitaine Ridderstråle för en gammal duellssak. Hade derjemte giort påminnelse om lagman Malmerfelts saks¹ afgörande in plenis, och begärt, at ståndet wille ifrån sig expediera borgareståndets extractum protocolli, om Hans Maj:ts nådiga föreställningars, samt rådets memorialers och riksens ständers til Hans Kongl. Maj:t underdåniga swars tryckande, hwartil ridderskapet och adeln samt bondeståndet gifwit bifall.

Sedan ståndet öfwerlagt om denna expedition skrefs på berörde extract: Å nyo förehaft d. 20 Febr. 1756. Och finner presteståndet sig ei kunna gå ifrån dess förra tanka, at de här omrörde acter ei böra tryckas.

6. Uplästes lagman Malmerfelts memorial af d. 4 Novembris 1755,² dernäst förteckning på dess meriter daterad d. – Novembris 1753, äfwen Hans Maj:ts constitutorial at wara vice landshöfdinge i Wästerbotn, derpå secreta deputations betänkande, med probsten Manquers deruti gifne särskilte votum,³ och änteligen h:r lagmannens sist aflemnade memorial.

Sedan yttrade sig probsten Manquer, at han fått anledning til sitt votum af instruction och de discurser som i deputation om saken förde blifwit, at han icke nekade, det tjänsteår böra ligga til grund för befördran, när skickelighet och ärfarenhet dertil komma, men at flere wigtige extra förrättningar, som en man af mindre tjänsteår med beröm bestridt, synes kunna fylla, hwad som i samma tjänsteår brister emot en annars. I det afseendet hade probsten tyckt sig äga grund, att anse lagman Malmerfelt så meriterad at komma på förslaget som den hwilken derpå upfördes, efter han wid många extra förrättningar, som i dess meritförteckning på stunden uppräknades blifwit brukad. Men hwad angår, at lagmannen af justitiæcancellairen skulle tiltalas, hade h:r

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 1, flera handlingar.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 1a.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 1b.

probsten i deputationen sig ei deröfwer utlåtet: Trodde likwäl, at orden *rödia utur wägen* ei hade så mycket at innebära, at de förtiänte en sådan action. Riksens råds göromål stå under riksens ständers åtgärd: om de senare nu i denna casu behagat ändra hwad de förre giort, så hade tillika hindren för hans befordran blifwit rögte utur wägen. Af ett exempel kan detta förklaras: En fasta war som blef häfwen, men riksens ständer, under hwars skärskodande saken kom, sade at hon borde stå. Riksens ständer rögte då utur wägen de hinder som wore lagde för fastan. Och när äfwen Malmerfelt begärade, at riksens ständer måtte rödia ur wägen det som hindrat hans befordran til det omtalte landshöfdingeämbetet, gick hans begäran derpå ut, de måtte taga hans förtjänster i höggunstigt öfwerwägande, och i anseende dertil låta honom niuta Hans Maj:ts förklarade nåd til godo.

H:r biskop Halenius medgaf, at extra förrättningar böra hafwa både belöning och förtjänst, men ei annars än då cetera äro paria. Sådant kunde ei säjas wara exempli gratia emellan en cammarråd och en lagman. Den senare hade mindre at sysla, och kunde således åtaga sig extra förrättningar, men den förras arbete wore ständigt och så träget, at han ei lätteligen kunde något extra förrätta. Derjemte ärinrade h:r biskopen, huru man ei äger någon guld i wigt til skickligheters afwägande och påstod, at där oskicklighet ei är bör skickelighet hafwa rum. Och öfwer probsten Manquers uttydning om hindrens utur wägen rödiande, utlät sig h:r biskopen, at om den kunde finna rum, skulle det ei wara honom emot, dock om de orden skulle hårdt uttryckas, wore det lika sagt, som at häfwa fundamentallagarna.

H:r superintendenten Körning: Hwad det första i secreta deputationens betänkande angår, är det en préliminaire discours, och en grund at stödia sig wid i specielle casus; hwilket dock icke deputation welat sielf göra, som ses af slutet i betänkandet, och det förbehåll där göres. Finnes eljest intet annat, än at deputationens jemförelse är ostridig, lägger icke eller någon något til last. Men får dock säja det hända, at mången som har ordinarie beställning, söker draga sig derifrån och blanda sig in i extra förrättningar och saker, som honom ei angå, och dertil, torde hända, betiäna sig af omwägar och gynnare. Utan mycken granskning bör ei sådant lända til merit, äfwen som, om med extra commissioner den ordinaire syslan försumas, utan hältre til last, efter det genom ett konungens bref är förbudet, at ämbetsmän genom vicarier sku förrätta sina ämbeten. Och stadnar man med sina tankar wid extra commis-

sioner, så torde de ofta finnas mindre betydliga i sig sielfwa, än då de komma at skrifwas på papperet och där upräknas.

Hwad angår éclatanta commissioner, dermed jag förstår, til exempel, då någon minister med sin wälfärds och lifs wågande gör någon coup, så håller jag före, det sådana böra lända en man til befordran framför andra, men at biwista en simple commission, hwarwid man niuter dagtractamente, synes ei böra räknas til särdeles förtjänst. Annars finner hwar en lätt, at hwar sysla, då den rätt skal bestridas, fordrar en hel karl, och ei tillåter at immitera sig i många extrasyslor, och at Leyonstedt kan wara jemngod med Malmerfelt, sluter jag deraf, at han beklädt ämbeten i flera collegier, så at man ei annat hört, än han giordt sin sysla tilbörigen.

H:r biskop Troilius: Jag finner sielfwa deputations betänkande innehålla twänne ting. 1) Om rådet giort lag- eller olagligt, när det uteslutet lagman Malmerfelt ifrån förslaget. 2) Om Malmerfelt bör ställas under justitiæcancellersämbetets tiltal. Hwad 1) angår, har deputation tydeligen bewist, at rådet giort rätt, och at det i annor händelse förtiänt remarque. Ty grunden til tjänsteårs förgifwande hit in tils äro tjänsteår samt icke oskickelighet, hwilken princippe är äfwen här fölgd, ehuru jag icke wil neka, at, i anseende til vigueur och andra omständigheter lagman Malmerfelt torde kunna wara skickeligare. Wid 2) förklarar jag mig icke wilja skaffa folk olägenhet, men nekar icke, at, när en sådan skrift som Malmerfelts lägges in en tid, då det är disput mellan konung och råd om lagarnas rätta förstånd, jag ei annat kan förstå, än at med hinders ur wägen rödiande wil säjas, antingen at fundamentallagen eller ock riksens råd böra ur wägen rödias. Håller altså före bäst är, det lagman Malmerfelt får för en domstol förklara wad han menar med ofwannämde ord.

Probsten Helleday conformerade sig med h:r biskopen hwad förra delen angick, men nekade icke, at wid betänkandets afgörande någon twifwelaktighet upstiget om extraordinaire förrättningar, dem han ei trodde så aldeles böra å sido sättas, utan wäl til någon förtjänst räknas, hwilket han äfwen funnet, at riksens ständer wid andra tillfällen ofta gifwit mycken aktning på. Det hade i synnerhet kommet hos honom i öfwerwägande, huru wida lagman Malmerfelts yttrande i dess memorial kunde anses så swårt, och frågade derföre, om det wäl warit h:r lagman tillåtet, at andraga beswär öfwer herrar riksrådens utvotering ifrån förslaget, säjandes: Swaras nei, så förfaller alt, swaras åter ja, så menar jag, efter han ei annat kunnat än sielf anse sina bes-

wär för rättmätiga, at han ock ei annat kunde än för riksens ständer föredraga den begäran och det påstående han giort, utan at derföre säjas häfwa grundlagarna. Skulle ock hans beswär hafwa funnets laglikmätiga, så hade nödwändigt någon riksens ständers åtgärd kommet at följa, och derigenom hade de hinder blifwit undanrögde, som legat honom och äfwen framdeles kunnat ligga andra i vägen. Men hade h:r lagman determinerat ett sätt til hindrens undanrödiande, som stridt emot fundamentallagarna, så hade han då warit coupable. Nu ser jag ei hwad de orden kunna involvera, medan han trodt sitt klagomål wara rättmätigt, och wäntade af riksens ständers rättwisa at få niuta samma rätt.

H:r biskop Troilius mente wara bäst, at ståndet remitterade lagmans sista memorial, hwarmed han, sedan saken på riddarhuset förewarit, hos de andra stånden inkommet, til secreta deputation, at deröfwer med sitt betänkande inkomma, och kunde hända den torde häraf finna sig i saken annorlunda.

Herr archibiskopen yttrade, det han af förra riksdagsprotocoller kunde bewisa, at, när saker warit före, som haft något bihang, och det tyckts, som ridderskapet och adeln derwid taget starkare steg, preteståndet då alltid hållet sig wid hufwudsaken, och icke ingått i något vidare.

H:r biskop Troilius begärte, efter denna saken funnos wara nog ömtolig, det hon måtte til morgondagen få blifwa liggande på bordet.

Kyrkoherden Palmerus åter hölt för bäst, at ståndet följde hwad h:r archibiskopen sagt.

Probsten Manquer: Då jag comparerat nuwarande landshöfdingen Leyonstedts och lagman Malmerfelts förtjänster, har jag, som redan sagt är, haft afseende på den senares extra förrättningar, och af förordningen,¹ d. 25 Augusti 1741, tyckt mig kunna sluta, at hwad som fattas i tjänsteår får suppleras af annat. Men har Malmerfelt, efter h:r superintendenten Körnings berättelse, fått arwode, så ser jag intet at säja.

H:r superintendenten Körning: Hwad jag har sagt skal jag bewisa genom kongl. resolutioner, och wet, at då lagman Malmerfelt war vice landshöfdinge, så fick han de resepenningar som wore ordinarie landshöfdingen tilslagne.

¹ Årstrycket 25 augusti 1741: *Kongl. Maj:ts nådige circulairebref til alle wederbörande, som äga rättighet at afgifwa underdånige förslag til ledige tiensters besättiande.*

H:r biskopen Troilius berättade likaledes, at då han war vice landshöfding i Falun, han icke allenast då fick landshöfdingelön, utan fordrar ännu af présidenten Wennerstedt 1500 dal:r.

H:r doct. Celsius: Jag tänker, at hwad medbröders wälfärd angår, det är ett af de ömaste göromål. Och så anser jag äfwen hwad nu rörer lagman Malmerfelt, samt håller före, at detta mål bör handteras med största ömhet. Rättighet til tjänst tyckes wara en omständighet af importence, och at ställas under justitiæcancellerns ämbetes tiltal för beswär deröfwer at man ei befordras i samma rättighet synes wara nog swårt, så mycket mer, som det skulle afskräcka lidande at hos riksens ständer inkomma med beswär. Hemställer derföre, om Malmerfelt, som justo dolore trodt sig klaga, ei wederfaras skulle det som wore för hårdt, i fall han ställes under ransakning och dom. Och undgår jag icke at bekänna, det jag tycker mig finna omständigheter, som föranlåte mig tänka, at, när Leyonstedt föreslogs, Malmerfelt då kunnat komma på förslag, helst han så många extra förrättningar på kongl. befallning, och förmodeligen, utan at tränga sig dertil, före stått, och om han derföre niutet arwode, kan det dock icke förtaga hans merite och befordran, så mycket mindre, som lön för ordinaire syslor ei förtager någons merite til widare befordran. Härtil kommer, at Hans Maj:t på honom nådigt reflecterat, at riksens ständer ärkänt landshöfdingessyslan för mycket wigtig, och fordrat dertil sådana qualiteter som Malmerfelt äger. I anseende dertil tror jag ock, at gref Leyonstedt sig icke beswärat, om Malmerfelt blifwit honom föredragen. Kan derföre så mycket mindre bifalla de senare af deputations betänkande, i synnerhet då jag besinnar, at h:r lagman ingaf sin supplique d. 4 Novembris, när de frågor som deputation förehaft icke ännu woro deciderade, och han än kunde supponera, at riksens ständer torde ändra hwad i rådet war skedt.

Hwad h:r lagman begärt är 1) undanrödiande af de hinder, som utestängt honom från förslaget, hwilka hinder förnämligast bestått däruti, at riksens ständer ei så ansedt hans förtjänster som han trodde dem wara 2) at få den landshöfdingelön, som lupet up sedan vacancen existerade. Och deraf kan jag aldrig döma det hans intention warit at kränka fundamentallagen.

H:r superintendenten Körning tyckte sig wilja sluta af h:r doctorns tal, det han något rörde wid det h:r superintendenten föredraget, och ärböd sig at bewisa sin talans riktighet.

Professor Gadolin: När detta mål förekom i ståndet, påminte jag mig straxt hwad i höstas här förewar, och då bekymrade riksens ständer. Håller altså före at denna sak med all granlagenhet skärskodas, och i synnerhet anses, det h:r lagman brukat så swår utlåtelse som *rödia ur wägen*. Rödia är i sin egenteliga bemärkelse at af grund uprycka upgräfwä och afhugga samt ur wägen flytta en ting. Och tilstår jag at ju större skicklighet han sig förerfwat och kan besittia ju mera undrar jag, at han wågat betiäna sig af ett ord som så mycket involverar. Ingen lærer neka, at utlåtelsen är hård, och sielfwa saken connecterad med de förra bekymmersamma omständigheter. Tilstyrker derföre så mycket mera, at secreta deputations betänkande bifalles, som ingen lærer tro, h:r lagman skal wederfaras orätt därigenom, at han för justitiēcancellersämbetet får förklara sig.

H:r doctor Hausswolff: Jag har hindrad af ämbetessylsor warit borta, under det denna sak blifwit i ståndet ventilerad, och är således om hännes beskaffenhets okunnig. Begär derföre, som h:r biskop Troilius åstundar hon må blifwa liggande på bordet, och at nu imedlertid, efter den öfwerenskommelse som för 14 dagar skedde, censurs förklaring på h:r archibiskopens bref må upläsas.

H:r archibiskopen gaf til swar, at ståndet beslutat komma efter middagen klockan 4 tilsammans, då protokollet af d. 28 Novembris först kan upläsas, och omrörde förklaring sedan. Och kunde man derföre den tid, som ännu wore öfrig til middagen, continuera med denna sak.

Probsten Stierner: Som en ledamot i secreta deputationen wil jag ei nu utlåta mig om betänkandet. Men efter det af en och annan discurse wil inwändas, som skulle deputation, i anseende til den senare delen warit något hörd, så måste jag betyga, det jag ei merkt och funnet, som orden i betänkandet utwisa, welat gå på det lindrigaste till wäga, utan som denna sak blef från urskilningsdeputation til den secreta remitterad, wille det icke kläda oss som den sista, när så tydelig anledning af de acter som inkommo, gafs til den giforda observationen, at sino pede gå det förbi, särdeles då våra omständigheter äro så critiska. Dock har deputationens tanka ingen annan warit, än at gifwa lagman Malmerfelt anledning och tilfälle at fullleligen förklara sig. Och efter han med ett nytt memorial til ståndet inkommet, är jag aldeles af den tankan, at det tillika med betänkandet til deputationen åter remitteras och där får tagas i behörigt öfwerwägande.

Doct. Celsius: Jag är wiss, det h:r probsten ei tror, at någon af ståndet talar i den afsigt, at wilja insimulera deputation. Ty då skulle alt hwad plena säja öfwer någon deputations betänkande wara insimulationer. Hwar är ju tillåtet, då det jugeras om ens wälfärd, säja sin tanka. Hwad jag således sagt är allenast för min del, och nekar jag icke, om ståndet skulle stadna i det beslut, at ställa lagman Malmerfelt för justitiecantzlern, sedan han förut ei niutet det sökta förslaget, det wore at lägga sten på börda.

Doct. Benzeltierna: Saken ligger i 2:ne questioner. Den förra, om lagman Malmerfelt bort niuta förslag, den andra huru han wil förklara sig öfwer orden: *rödia ur wägen hindren*. Hwad den 1:sta angår, är tre tjänsteårs differencie emellan lagman och gref Leyonstedt, som förslaget niutet. Skälen på Malmerfelts sida til likhet i meriter tyckas wara icke allena extra förrättningar utan ock skickelighet. Och som jag för min del finner swårt at gå långt häruti, så bifaller jag ock secreta deputations betänkande i det målet. 2) Har secreta deputation genom justitiecantzlern welat inhemta lagmans förklaring. som nu den i det sware lagmännens memorial til riksens ständer inkommet, så lærer ei widare derwid behöfwat. Det wil säjas, som niuter deruti ett beneficium, at han swarar för justitiecantzlens ämbetet, men när en justitiecantzler talar, så är där anledning til ett groft brott och kan icke wara något beneficium. Hemställer altså, om icke secreta deputations betänkande hwad det första betrefwar får bifall, och hwad angår det andra, at man anser Malmerfelts förklaring i dess memorial för tilräckelig.

H:r biskop Halenius: Wi måste ärkänna, at secreta deputation giort hwad den bort. Och weta wi af fundamentallagarna, at ei alla få klaga. När någon befinnes icke ha skäl at klaga, weta wi ock huru derom stadgas. Det står klart i riksdagsordningen. På sådant sätt och i sådan tour at klaga som Malmerfelt, det wil ha något at säja.

Herr archibiskopen: Om jag hade votum, så sade jag: Secreta deputation har haft skäl, at göra den remarquen. Men sedan lagman Malmerfelts förklaring kommet, och ståndet låtet sig den föreläsas, är det ei före hwad som synes wara strängt och hårdt.

H:r biskop Troilius: När jag ser, at Malmerfelt sielf funnet det han förgått sig, är jag ei emot, at man går med honom kortare wäg. Men som secreta deputation giort remarquen med största skäl, så wisa wi dem bägge största rättwisa, om wi befäller den förra puncten, och hwad den senare angår, hwaröfwer bemalte lagman med sin förklaring inkommet, communicera

samma förklaring med secreta deputation. Derigenom blir secreta deputations göromål sauverat, och Malmerfelt får den förmon som han eljest intet får.

H:r biskop Osander, såsom secreta deputations ledamot förklarade sin fägnad deröfwer, at ståndet funne secreta deputations betänkande grundadt, och det adproberade. Betygade derjemte, at deputation, så mycket han wiste, i den samma puncten ei syftat på Malmerfelts skada, utan derpå, at han skulle få förklara sig.

Doct. Celsius: Wil ståndet wisa Malmerfelt någon douceur, sker det bäst, at hans förklaring ärkännes för tilräckelig, och han här entledigas från justitiecantzlers tiltal.

H:r biskop Troilius: Hade secreta deputation sedt, då denna saken förehadet, meromrörde lagmans förklaring, så tror jag den hade annorlunda utlåtet sig. Derföre bör ock förklaringen til deputation upkomma.

Probsten Helleday förbehölt, at saken måtte ligga, på det, i fall de andra tre stånden ei bli eniga, utan ett til går in med adeln, remissen til secreta deputation då ei må ligga i wägen, och ståndet icke kunna conformera sig med det, som går den lindrigaste wägen. Af denna tanka förklarade sig doctor Hausswolff ock wara.

Probsten Stierner: Om lagman Malmerfelts förklaring skulle remitteras til secreta deputation at där skärskodas och i öfwerwägande tagas, kunde det så mycket mindre skada honom och hans sak, som ridderskapet och adeln sedermera torde ändra sitt utlåtande, när secreta deputation inkommo med sitt ytterligare betänkande öfwer förklaringen.

H:r archibiskopen frågade, om ståndet bifölle, at omtalte förklaring måtte remitteras til secreta deputation med den tillägning, at ståndet för sin del tycker den wara tämlig tilräckelig.

Probsten Tiburtius sade sig med denna tillägning ei kunna wara nögd, ty om ståndet i remissen frikallar lagmannen Malmerfelt, warder deputation försatt i en besynnerlig belägenhet med bundna händer at göra hwad deputation torde finna rättwist och tianligit.

Efter ytterligare öfwerläggning beslöts, at denna sak skulle til morgondagen blifwa på bordet liggandes.

7. Under detta ankommo från bondeståndet 12 deputerade, anförde af Joseph Hansson, som gaf tilkänna, at dess stånd förehaft secreta utskottets ex-

tracta protocolli af d. 14, 17 och 19 Febr. rörande instruction för gouverneuren hos Hans Kongl. Höghet, undergouverneuren grefwe Bielke, cancellierådet von Dalin, pagehofmestaren Iksell med mera och det alt bifallet.

8. Herr archibiskopen förmälte, at äfwen i morgon plena komma at hållas, och at anslag hädanefter ske til klockan 8 i de andra stånden. Ståndet beslöt, at här skulle plenum anslås til klockan half 9, och samtel. ståndets ledamöter enhälligt wara tilstädes klockan 9. Likaledes blef eftermiddagssammankomsten, som i dag skulle hållas, upskuten tils i morgon efter middagen.

Sluteligen gaf herr archibiskopen wid handen, at Hans Maj:t genom secreteraren Wetterhoff låtet berätta, det manskap kommer at upbodas i Skåne til posteringar, at förhindra den beklageligen åter upkomne boskapssiukans kringspridande til andra rikets landskaper.

Den 21 Februarii

1. Berättade herr archibiskopen, det herr landtmarskalken i dag anmält Kongl. Maj:ts notification, at en commendering kommer at afgå til Carlsrona.

2. Justerades 19 § af allmänna beswären; äfwenledes extractum protocolli til land- och siömilitiedeputation om centonalen, hwilket domprobsten Liungberg upsatt, och änteligen protocollen af d. 28 och 29 Novembris.

3. Ankom löparen angående regementspastorssyslan wid adelsfaneregementet, med påskrift, at ridderskapet och adeln remitterat detta ärende til secreta utskottet, hwarmed äfwen presteståndet sig förenade, och lät den afgå til borgareståndet.

4. Företrädde åtta deputerade från ridderskapet och adeln, anförde af öfwersteliutenanten Klingsporre, som å ridderskapets och adelns wägnar recommenderade cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande om hwete och hwetmiöl, at hos ståndet tagas i öfwerwägande. Hwarupå herr archibiskopen lemnade til swar, at ståndet redan detta bifallet.

5. Företogs åter Malmerfeltska saken, hwaruti probsten Trägård conformerade sig med doctor Celsius och probsten Helleday. Lemnades til eftersinnande, at h:r lagman d. 4 Novembris inkommet med sitt första memorial til riksens ständer, och at han ei eller sedan i secreta deputation hörd blifwit.

H:r biskop Halenius föreslog det alternative, at saken antingen måtte gå tillbaka med det senare memorialet til secreta deputation eller at i ståndet voterades, in det blifwer wid det deputation i betänkandet sagt.

H:r biskop Troilius hölt för competentast med discusserne, at sista puncten af betänkandet blefwe remitterad til deputation, at höra Malmerfelt, efter det ei förr skedt.

Probsten Bælter: Jag finner ei något skäl, at tala på hwad deputation i denna saken gjort. Men efter domslutet står hos oss, wi ock böra föregå andra med exempel af mildhet, och domare, efter domarereglorna, häre böra fria än fälla. Så tyckes det både fordras af och bäst anstå vårt stånd at det går den lindrigaste vägen. Med h:r probsten conformerade sig h:r biskop Beronius, doct. Hausswolff, d:r Celsius, probstarna Elg, Helstadius, Ullholm, Ziebeth och Mathesius, som sade sig finna, at h:r lagman sig tilräckeligen förklarar, och ansåg det wara förknippadt med nesa, om han af justitiæcantzlern skulle tiltalas.

H:r biskop Halenius: Jag är inte difficile, men tycker dock at secreta deputation, som ei ännu sedt förklaringen, må få deraf del och först sig deröfwer utlåta. Härmed instämde ock flera.

Probsten Schörling: Jag conformerar mig med probsten Bælter, och lägger dertil, at om jag wiste, det lagman Malmerfelt, med ordet *undanrödia*, welat förstå fundamentale lagarnas häfwande, så skule jag aldeles gå deruti in, at han borde ställas under justitiæcancellerens tiltal. Men som jag ei kan finna, at han, som en klok och lagfaren herre, skal kunna haft ett sådant syftemål, så är jag derföre at han slipper stå justitiæcantzlern til swars, och tycker tiänligast at saken hos plena til det bästa uttydes.

H:r biskop Beronius yttrade sig wäl intet annat finna, än at lagman Malmerfelt med orden: *rödia ur vägen hindren*, och med sin begäran om landshöfdingelönens åtniutande för de förflutne åren, sig något förhastat, men wille dock conformera sig med probsten Bælter.

H:r biskopen Troilius förklarade sig ock inclinera til biskop Beronii tanka, och projecterade til påskrift på löparen följande: Jemte det at presteståndet aldeles bifaller secreta deputations wälgrundade betänkande i den förra de-

len rörande lagman Malmerfeldts utvoterande ifrån landshöfdingeförslaget i Westerbotn, så och ehuru preteståndet finner, at wälbemälte h:r lagman uti sin til urskillningen inlemnade klagoskrift både bort och kunnat bruka mera anständiga och warsamma utlåtelse, och at secreta deputation derföre och af dem haft god anledning til sin deröfwer gjorde anmerkning; dock, och sedan h:r lagman uti sitt til plena ingifne memorial sökt samma dess utlåtelse at i bästa måttön förklara och ifrån sig leda alt hwad honom skulle synas beswära, så wil preteståndet för sin del hafwa honom ifrån alt titalt af h:r justitiæcantzlern befriad.

Sedan h:r archibiskopen genom proposition inhemtat härtill ståndets bifall, skrefs detta på secreta deputations betänkande, som sedan afsändes.

6. Ankommo från borgareståndet borgmestarena Renhorn och Finerus, och anhöllo om part af bondeståndets extracto protocolli angående bondeseglation i Fnland. Förmälte derjemte at cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande om Carlstad, och om besättandet af brandwakten i Stockholm tycktes röra borgareståndets rättigheter, och som de hört at saken om brandwakten kommet från ridderskapet och adeln til preteståndet, så wille borgareståndet begära at få försäkra sig om preteståndets biträde. Lemnade derjemte den underrättelse, at borgareståndet förehaft betänkandet om tobaksblader och det mest bifallet, men til förekommande af lurenträgerier föreslaget drewid några ändringar.

7. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d. 14 Februarii,¹ om instruction för de kongl. prinsarnes gouverneur, sedan instruction för gouverneuren och sist riksens ständers underdåniga skrifwelse derom til Hans Kongl. Maj:t i project.

Sedan detta war afhördt, ärinrade h:r superintendenten doct. Kiörning, at i instruction, i stället för: *Det högsta wäsendet* måtte sättas: *den alswäldige Guden*. Men h:r biskop Halenius hölt för bäst at sätta: *den alswäldige Guden såsom det högsta*.

Som 6 och 8 §§ af instruction innehålla, at gouverneuren äger föreskrifwa informatorerna särskilt instruction och böcker m. m. så hemställte h:r doct.

¹ Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 15, flera handlingar.

Schröder, om icke en sådan särskilt instruction borde wisas för presteståndet at gilla de theologiska böcker som föreskrifwas.

H:r biskop Halenius försäkrade wäl, at ingen bok i theologien skulle komma at antagas, utan doctor Schröders minne. Men

doctor Hausswolff lemnade at besinna, huru som instruction blir ständig, och at den tid kan komma, at någon informerar i theologien, för hwilken ståndet ei kan äga så stort förtroende som för h:r öfwerhofpredikanten doct. Schröder.

Herr archibiskopen frågade derföre, om icke genom ett extractum protocolli kunde begäras, at instruction för informatorerna skal upwisas för plena? Men blef sluteligen afgjordt, at härom skal påminnas i secreta utskottet.

Wid det projecterade brefwet til Hans Maj:t ärinrade kyrkoherden Ziebet, at, i stället för *riksens ständer lära med första utnämna den*, må skrifwas: *Rikens ständer lära, med Eder Kongl. Maj:ts nådiga behag, med första etc.*

Doctor Celsius gjorde samma ärinran, efter detta wore ett med regeringsformen enligt talesätt, och Hans Maj:t annars kunde komma på den tankan, at rikens ständer sig detta ei ärinrat, eller at det står i regeringsformen såsom superfluum; då han äfwen på samma sätt kunde anse de orden: med råds råde, som där flera gånger uprepas. Med h:r doctorn förente sig h:r biskop Beronius, och probstarne Helleday, Ullholm, Elg, Mathesius.

Då andre af ståndets ledamöter höllo dessa ordens tilläggning mindre nödig, upkom discurs derom, huru orden i regeringsformen skola förstås, hwaruti ibland ledamöterna merktes skiljaktighet. Änteligen yttrade sig

comministern magister Stenbeck: Efter min enfaldiga tanka kan denna discurs för närwarande undgåås, om i brefwet til Hans Maj:t tillsättas orden: enligt regeringsformen, at meningen blir så lydande: Rikens ständer lära med första enligt regeringsformen utnämna.

Herr archibiskopen gjorde proposition, om detta finge ståndets bifall? och swarades Ja. Äfwen om brefwet i öfrigit, så wäl som instruction och secreta utskottets extractum protocolli finge bifall? Sw. Ja.

8. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli¹ angående undergouverneursämbetets uphörande, med projecterad skrifwelse härom til Hans Kongl. Maj:t, som bifölls.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 14.

9. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli¹ angående cancellierådet von Dalins entledigande från information hos Hans Kongl. Höghet cron-prinsen och bref derom til Hans Kongl. Maj:t.

Probsten Elg frågade, hwad det wore, som låge h:r cancellierådet til last, och hwarföre han från hofwet skulle removeras? Härpå gaf

h:r biskop Halenius til swar, at det skal upgifwas wid sitt wederbörliga forum.

Probsten Manquer sade sig wara af den tankan, at som cancellierådets brott skal uppenbarligen afgöras, det ock icke måtte hållas hemligt för riksens ständers plena, utan ock där angifwas. I annor händelse kunde denna saken icke expedieras utan i secreta utskottets namn.

Kyrkoherden Mathesius tyckte för sin del, at cancellierådet, ehuru ransakning nu först skulle anställas, dock redan wore dömd, efter det heter, at han skal skiljas ifrån kongl. hofwet.

Kyrkoherden Ziebeth: Det kan ei nekas, at han ju må skiljas ifrån informationsverket, efter riksens ständer äga magt at göra ombyte med informatorer, när de pröfwa det nödigt, men at han ock skal removeras från kongl. hofwet, bör ei ske, förr än han är om brott öfvertygad och dömd.

H:r biskopen Troilius: Om det skulle nämnas hwad honom graverar, kunde ingen af vårt stånd annat säga än at det bör beifras, efter det rörer ståndet ganska nära.

Kyrkoherden Ziebet trodde det, hwarmed h:r cancellierådet rördt ståndet, wara redan afgjordt.

Probsten Ullholm ärinrade det wara enligt med allmänna lagen, at han först ställes under ransakning och dömes, innan han må förbiudas at frequentera hofwet.

Her archibiskopen: Jag wet ei, om ståndet wil anse denna annorlunda än flera andra saker, som secreta utskottet upgifwer, och är af den beskaffenhet, at de hafwa betänkeligheter med sig och ei kunna straxt upgifwas, men tror sig dock wara skyldigt lemna ståndet ad notitiam.

H:r superintendenten Körning: Sedan secreta utskottet ei allenast upgifwit til plena, utan och hos Hans Maj:t anmält, at wissa mål, rörande h:r cancellierådet Dalin böra skärskodas och undersökas, wet jag icke, huru dertil kan nekas, at han bör afhålla sig från k. hofwet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 13.

Doctor Celsius: Jag undgår ei at se saker som jag önskar wara annorlunda, och tycker mig finna, at secreta utskottet har anledning til det som här riksens ständer hemställes, och ådrager sig ansvar, om det icke är warsamt wid och med granlagenhet handterar alla skymter af åtskilliga ting, samt bewakar alt hwad som til religion och rikets sällhet fordrats. Anledningen til dess göromål med cancellierådet Dalin grundar sig utan twifwel på något som Dalin gjort. Jag åstundar ei at weta samma brott; dock om jag skal döma honom skyldig, at undergå det eller det, så bör och wil jag wetat. Men har detta mål allenast ad notitiam kommet til ståndet, och brefwet går ifrån secreta utskottet, så har jag intet at säja. Annars finner jag mig icke wid at döma någon på en annars utan på eget samwet.

H:r biskop Halenius: Exciperar h:r doctorn äfwen säja, at cancellierådet Dalin må skiljas wid information, änskönt han sig derwid wäl förhållet?

Doctor Celsius: Skal jag yttra mig derom, måste jag nödwändigt hafwa skäl och raisons, hwarföre han ei må bli derwid. Annars kan jag tänka på detta sätt: Jag har hört Hans Kongl. Höghets profecter, under cancellierådets handledande i examen, wara merkelige. Jag wet äfwen allmänheten håller före, at ombyten af informatorer äro skadeliga, och skulle således ei finna skäl, at han må removeras från cronprinsen. Men som secreta utskottet lærer hafwa fullkomliga skäl på sin sida, at skilja honom derifrån, så ser jag gärna, at denna sak cum toto effectu går til, och at det gör hwad skäligt och godt pröfwat, utan at för min del gå der in och döma derom utan skäl.

H:r biskop Halenius: Den som 1) ei har det förtroende til secreta utskottet, at han tror det hafwa fullkomligt skäl til det som det gör. 2) Ei har något twifwelsmål om Dalin är nyttig wid information, och 3) blott reflecterar på de profecter, som cronprinsen gjort under Dalin, honom undrar jag ei på, at han har betänkande wid at conformera sig med secreta utskottets tankar. Men den som 1) har förtroende til secreta utskottet, 2) wet af en eller annan grund, at Dalin ei är tjänlig och nyttig wid denna information, han kan ei annat än gå in med secreta utskottet.

Doct. Celsius: Det öfriga passar på mig utom den delen, som angår förtroende til secreta utskottet, ty det har jag. Men önskar dock, at secreta utskottet täckes afgöra detta mål efter den kunskap det har, ty det är swårt gå in i och bifalla en dom, som rör ens wälfärd, utan at weta skälen.

Probsten Manquer: I anledning af hwad redan sagt är, tyckes herrarna utom secreta utskottet adquiscera wid det, at denna sak kommet hit ad no-

titiam. Och kunna wi ei säja hwarken Ja eller nei, så länge wi ei äro underkunnige och öfwertygade om dess beskaffenhet.

Probsten Helleday: Hwad informationen angår, är ståndet ense at Dalin går derifrån. Men angående at han ei bör wara wid kongl. hofwet, torde finnas säkrast, at det lemnas til secreta utskottet, efter ståndet ei kan derom förernas.

H:r superintendenten Körning: När det säjes at saken lemnas til secreta utskottet, så frågas, om man ei twiflar på, at saken så är, som secreta utskottet hånne funnet. Står man ei i en sådan twifwel, så lærer man ei besinna sig på at bifalla secreta utskottets betänkande.

Probsten Elg och kyrkoherden Ziebet hemställte, om icke denna sak måtte ligga på bordet, men andra om den icke nu måtte afgöras.

Herr archibiskopen frågade, om ståndet finner sig wid probsten Helledays tanka, och bifaller, at cancellierådet Dalin skiljes wid information, men hwad dess skilnad från hofwet angår, har det förtroende til secreta utskottet, at det dermed förfar som skäligt pröfwat.

H:r superintendenten Körning yrkade och påstod, at secreta utskottets utdrag måtte simpliciter bifallas.

Herr archibiskopen gjorde således proposition: Bifaller högw. ståndet secreta utskottets extractum protocollii om cancellierådet Dalin simpliciter? Sw. Ja.

Doctor Celsius, probstarne Elg och Helstadius samt kyrkoherdarne Mathesius och Ziebet reserverade sig, at expedition häraf måtte afgå i secreta utskottets och icke i ständernes namn.

10. Afhördes kongl. rådcammarens extractum protocollii¹ angående kongsgårdarnes Sundbyholms och Ribbingelunds arrenderande til fröken Hård. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til cammar oeconomicie och commerciedeputations skyndesamma utlåtande, hwarmed ock presteståndet sig förenade.

11. Föredrogs secreta utskottets extractum protocollii² om consul Arvidsons, bispringande med någon hielp efter sin lidna skada på ägendom wid

¹ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 9.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 16.

Lissabons swåra öde. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, och samtyckte äfwen preteståndet.

12. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ rörande hinder som möta staden Falköping i dess handelsrörelse. War bifallet hos ridderskapet och adeln, och bifölls nu af ståndet.

13. Uplästes land och sjömilitiæoeconomiaedeputations memorial² angående eke och masteskogarnas conservation, hwilket ståndet, likasom ock ridderskapet och adeln, biföll.

14. Cammar oeconomiaë och commerciedeputations betänkande³ angående Arbogakringlors införande, uplästes och bifölls, såsom äfwen skedt hos ridderskapet och adeln.

15. Ankommo tolf deputerade från borgareståndet, anförde af borgmästaren Schau, som förmälte, at dess stånd bifallet secreta utskottets extracta protocoll, rörande instruction för Hans Kongl. Höghets gouverneur, undergouverneursämbetet, cancellierådet von Dalin, samt pagehofmästaren Iksell. Och som borgareståndet funnet instruction och betänkandet derom ganska wäl författade och wärde at blifwa allmänna genom trycket, så wille det hemställa, om icke sådant ske kunde. Sedan dessa med helsning afträdt, frågade herr archibiskopen, om ståndet biföllo, at sådant måtte tryckas? Hwilket samtyktes.

16. Föredrogs utdrag af rådsprotocollet, angående privilegiers utfärdande för nya fabriquers anläggande. Hwaraf ridderskapet och adeln remitteradt til secreta handels och manufacturdeputationen, at deröfwer inkomma med betänkande til riksens ständers plena. Hwarmed ock ståndet instämde.

17. Förehades cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande⁴ om cronobetiäningens aflöning i Lappmarken. Ridderskapet och adeln hade

¹ Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 8.

² Präteståndets arkiv, R 902, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 1.

³ Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 7.

⁴ Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 6.

detta bifallet, så framt tilgång på medel dertil finnes, och det i den delen remitterat til secreta utskottet. Bifölls af ståndet på lika sätt.

Eftermiddagen

1. Justerades resten af protocollet för d. 28 Nov., äfwen protocollet af d. 29 dito, samt af d. 20 Febr. til 6 §.

2. H:r biskop Halenius kom up och berättade det han fått befallning, at wara i riksens ständers commission tilstådes, och at h:r biskopen Troilius wore opasslig.

3. Efter det beslut som ståndet fattat, at eftermiddagarne förehafwa ecclesiastique mål, sade herr archibiskopen sig önska, at så wäl målen nu måtte utses, som ståndets ledamöter delas i wissa utskott, ibland hwilka samma mål kunde delas til utarbetning.

Til den ändan upläste notarien en förtekning öfwer de mål, som hittils i ståndet blifwit omnämde. Och då af kyrkoherden Mathesius äfwen tilllades ett och annat ecclesiasticum, hwarwid han begärte ståndets åtgärd, fants godt at dröja härmed til nästa eftermiddags sammankomst, då hwar och en kunde sig ärinra, hwad af slika saker wore nödigt at i ståndet föredraga.

4. Anmälte herr archibiskopen, det han funnet twänne omständigheter i det utkomna storbönedagsplacatet, som han trodde förtiäna ståndets upmerksamkeit. Där wore 1) anbefalt, at consistorierne måtte tilhålla presterskapet, at ställa sig kyrkolagens 11 cap. 2 § til efterlefnad. Sedan samma § efter fleras begäran, war afhörd, yttrade sig herr archibiskopen, at emedan sådant i alla förr utkomne bönedagsplacater ei blifwit påmint; så wille nu synas, som skulle presterskapet hos Hans Maj:t ådraget sig nådig misstanka, at det antingen icke wet, eller icke i akt tager den method i sina predikningar, som kyrkolagen föreskrifwer. Hölt derjemte före, at om någon predikat annorlunda, än berörde kyrkolag säger, och i sina predikningar inblandat politiska saker, en sådan då bort angifwas och til answar ställas, men icke presterskapet i gemen, såsom nu sker, då placatet kommer at upläsas, exponeras för sina åhörare, såsom det wore förgätet af sin plikt, och förtiänt en sådan förr owanlig påminnelse. Herr archibiskopen upläste äfwen verserna af Jeremiæ v. 1, 2, 3,

4 och frågade, om en predikant så säger, han ock då predikar emot kyrkolagen.

Det 2:dra som anmerktes war, at presterskapets wanliga titlar aldeles utlemnas. At sådant ei tilförene skedt under denna regering eller på hundrade år tillbaka, wisade herr archibiskopen af til hands warande bönedagsplacater ifrån år 1652 til närwarande tid, säjandes, at man wäl icke bör wara angelägen om titlar, men wiste dock icke, hwarföre fogdar och länsmän fått den äran at nämnas, men icke biskopar, probstar och kyrkoherdar.

Ståndet aflade sin tacksäjelse hos herr archibiskopen, som behagat lägga denna anmärkning för ståndets ögon, och ömade at wara i misstanka hos Hans Maj:t, för at nu mer än tilförene i sina predikningar och föreställningar öfwerträda kyrkolagen, hwartil det dock icke wiste sig wara skyldigt. Och då vidare frågades, hwad wid denna sak wore at göra, hemställte herr archibiskopen, om icke ståndet wille hos Hans Maj:t inkomma med underdånig skrifwelse, och begära, at Hans Maj:t täckes hafwa til presterskapet det nådiga förtroende, at det icke försumar eftersätta sin skyldighet, och ei låta sådant i bönedagsplacaterne inflyta, som sätter ståndet hos åhörarena i den tanka, at de äro förgätne af sin plikt. Til en sådan underdånig skrifwelses afärdande från ståndet samtyktes.

Superintendenten h:r doct. Körning trodde man borde tillika fråga, hwad som gifwit anledning at ändra, hwad ifrån längre tid tillbaka warit brukeligt och utlemna de wanliga titlar, hwarmed presterskapet i sin ordning blifwit nämndt. Som detta, hwilket tycktes involvera någon onåd, ei mindre kunde öma ståndet, än det faller dem som det angår ömt före när någon omständighet i ett ceremonielle utslutes, så hölle h:r superintendenten nödigt, at ståndet hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet begärer häröfwer nådig uttydning, läggandes dertil, at om ei alla wore af lika tankar, at häruti göra ett, så funne han sig sielf dertil beredd, om allenast två eller tre göra honom följe. Härmed conformerade sig doct. Hausswolff och kyrkoherden Matheusius. Men probsten Strang och flere förbehöllo sig, at närmare tänka på detta förslag, och wid nästa tillfälle sig deröfwer utlåta, hwilket ansågs billigt.

Kyrkoherden Aurelius trodde, at bönedagsplacater, innan de lemnas til trycket, borde af herr archibiskopen censureras. Hwarmed domprobsten Filenius så mycket mer instämde, som bönedagstexter af herr archibiskopen föreslås, och h:r doctorn ei annat kunde än lemna derhän, huru stor theologus en secreterare i cammarexpedition kan wara.

Herr archibiskopen: Det kan ei nekas, at wi ju få rätt wackra bönedagsplacater. Tyckes ock icke wilja anstå, at hwad i cancelliet upsättes går til archibiskopens öfwerseende. Lät oss ei begära för mycket, at wi derigenom förlora hufwudsaken.

5. Företogs den flera gånger förmälte saken om censor librorum, då herr archibiskopen tog utur ståndet afträde, sedan han aflemnat Hans Maj:ts nu ankomne nådiga swar på dess underdåniga skrifwelse om Ärlig Swensk. Och uplästes först högbem:te Hans Maj:ts bref, sedan herr archibiskopens till Hans Kongl Maj:t, och sist censors förklaring, som af Hans Maj:t blifwit infordrad.

Sedan detta war upläst, funnos utom andra äfwen doctor Hausswolff, som wid censors förklaring gjort sina anmerkningar, wara bortgången. Och upwiste wäl h:r biskop Beronius berörde anmerkningar, som doctor Hausswolff lemnat til honom, men sade sitt göromål ei wara, at derwid lägga handen. Hwarföre ståndet nu åtskildes.

Den 23 Februarii

1. Justerades protocollet af d. 20 til 8 § af d. 21 Febr.

2. Föredrog herr archibiskopen, hwad sista plenidag förehades, i anledning af det utkomne bönedagsplacatet, och uplästes äfwen Hans Maj:ts circularbref til consistorium i Stockholm om bönedagars firande för detta år. Sedan det war afhördt, yttrade sig probsten Helleday, at han icke funne det enligt med Ärliga Swenskens principe. Men hwad angick bönedagsplacatet, hemstälte doct. Celsius, om icke en deputation från ståndet kunde afgå til Hans Maj:t och i underdånighet föredraga, hwad ståndet derwid hade at anmerka. Efter någon öfwerläggning fants bäst, at genom underdånigt memorial¹ til Hans Maj:t i denna sak inkomma. Och som h:r superintendenten Körning för åkommen opasslighet ei kunde sig i ståndet finna, så anmodades doctor Filenius och probsten Helleday, at til honom nedträda, och där berörde memorial projectera, at det i dag kunde justeras och med första expedieras.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 21.

3. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹ om pagehofmestaren Iksells til swar ställande för riksens ständers commission.

Härwid yttrade probsten Helleday: Hwad denna sak angår, så begär, at för min del til protocolls tages, det jag intet kan finna nog öfwerlygelse derutinnan, at saker, som förr riksdagen sig tildraget, och då redan blifwit til sina ordenteliga fora öfwerlemnade, skola dragas til riksens ständers commission: Åtminstone tror jag icke, at sådant har någon fullkomlig grund i riksdagsordningens 13 §. Förbehåller mig äfwen, at för framtiden wara utan ansvar, i fall sådana præjudicater skulle hafwa några obehagelige följder. Härmed conformerade sig doctor Benzelstierna och Celsius, probstarne Manquer, Elg, Helstadius, Dalenius, Ullholm och Mathesius, likaledes doctor Forsskåhl, hwilken tillade, at detta mål så mycket mindre kunde höra under riksens ständers commission, som ingen hemlighet låge deruti.

Probsten Bælter: Har ei sedt den oration, som i extracto protocoll¹ förmäles wara af Iksell hållen. Men skulle han deruti rördt sådane saker som angå regering och äro förgripelige emot grundlagarna, så ser ei annat, än dess forum är, i anledning af grundlagarna, commission.

Herr archibiskopen proponerade, om ståndet bifölle secreta utskottets yttrande? Och swarades Ja.

4. Ibland sex deputerade från bondeståndet begärade Joseph Hansson, at ståndet wille benäget bifalla til en postdeputation, hwarom ett extractum protocoll¹ från bondeståndet förr detta blifwit aflemnad. Det som rörer posten hörde wäl til cancelliecollegium och följakteligen til secreta utskottet. Men som bondeståndet ei sitter i samma utskott, kunde det i en sådan deputation bäst få föredraga sina angelägenheter som röra postverket.

5. Förekom å nyo borgareståndets extractum protocoll² om brandwakten, hwarwid war bifogadt ett herr grefwens och öfwerståthållarens memorial som uplästes, jemte ridderskapets och adelns påskrift på samma extract, at ridderskapet och adeln ei kunde lemna dertil bifall, i anseende til de af h:r öfwerståthållaren friherre von Düring, i dess memorial, anförde skäl.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 17.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 5. Även 24; 30 januari 1756.

H:r biskop Troilius: Här är collision emellan öfwerståhållaren och magistraten. Bägge anse bestyrandet af brandwakten för en res privilegii. men som ståndet redan utlåtet sig öfwer och resolverat i saken, är min mening, at ståndet ock blifwit derwid.

Probsten Lidius hemställte, om icke de i öfwerståhållarens memorial anförde skäl kunde förtiäna widare eftersinnande.

Doct. Celsius: För min del finner jag ståndet wara anständig, at bli wid sitt förra slut, så mycket mer, som ju mindre vår wälfärd får dependera af enskilt personers åtgärd dess bättre är det.

Herr archibiskopen frågade, om ståndet förblefwe wid det, som i denna sak förr wore afgjordt, efter ingen anledning wore at gå derifrån? Sw. Ja.

6. Uplästes utdrag af rådsprotocollet, angående landshöfding Liljenbergs riksdagsrelation. Ridderskapet och adeln hade det remitterat til cammar oeconomie och comericedeputation, som ock ståndet gjorde.

7. Borgareståndets extractum protocoll¹, angående borgmestare, justitiarie, rådmans och stadssecreterarewal i de städer, som ei äga derom särskile ordningar, remitterades, såsom af ridderskapet och adeln skedd, til justitiædeputation.

8. Bondeståndets extractum protocoll¹ angående lagens skipande war af ridderskapet och adeln remitterat til justitiæ samt cammar oeconomie och comericedeputation, at taga detta rikswårdande mål uti ett deremot swarande ei mindre noga än skyndesamt öfwerwägande, och sedan deröfwer fordersammast til plena inkomma. Hwarmed ock ståndet sig förenade.

9. Inkommo ifrån ridderskapet och adeln följande af urskillningsdeputation til riksens ständers plena remitterade ansökningar om collecter och stamböcker² näml. för kyrkorna i Kongsbacka, Engelholm, Lidköping, Kongelf, Marstrand, Norrköping, och Härads sokenkyrka i Strengnäs stift. Men som wederbörande ei funnos hafwa gått härmed laga wägar, genom landshöfdingen och consistorium, til Hans Kongl. Maj:t, beslöt ståndet, at låta dem, ehuru til större delen af ridderskapet och adeln bifallne, här qwarligga, til

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 8.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 39.

dess ståndet får taga i öfwerwägande någon författning angående förfallna kyrkors hielp.

H:r superintendenten Lagerlöf berättade, at han hade ifrån sitt stift flera sådana ansökningar men i anledning af ståndets öfwerenskommelse, at göra annan författning om hielp til kyrkobyggnad, hade han ei gått dermed til riksens ständer.

Probsten Walborg ansåg för besynnerligt, at urskilningsdeputation remitterat förenämde ansökningar til riksens ständers plena, då den likwäl afslaget hans. Och förbehöll, at få ståndets bewiljande til sin ansökning, i fall desse skulle gå igenom.

10. Uplästes utdrag af rådsprotocollet¹ angående baron Palmquist, jemte bemälte barons memorial, at, för sina utgifna arbeten i mathematiquen, ei allenast hugnas med något præmium i contant, utan ock den honom tilslagne pension af 450 dal. s:mt i nåder ökas. Detta remitterades, såsom af ridderskapet och adeln skedt, til secreta utskottet.

11. Afhöordes kyrkoherdens Mathesii memorial² til ståndet angående riksdagsmän af presterskapet i Österbotn, och den gravation som de härwid måste widkännas emot nedra delen af stiftet: anhållandes, å kyrkoherdarnes wagnar i Österbotn, det wille ståndet, sedan det denna sak, såsom ett stiftets oeconomicum, til dess egen åtgärd remitterat på riksdagarna år 1747 och 1751, men härtills ei något blifwit derwid åtgjordt, nu hånne företaga och högrättwisligen afsluta efter de skäl som i memorialet införas, hwilket tillika med ett summariskt extract öfwer mantalen i Åbo stift, som kongl. cammarcolegium utur jordböckerna meddelt, samt domcapitlet i Åbo skrifwelse til ven. clerum i Österbotn af d. 22 Martii 1738.

Professorerne d:r Mennander och Gadolin berättade, det framledne h:r biskop Browallius hade sig föresatt, at genom ett allmänt prestmöte, innan denna riksdags början, afhielpa samma sak, och förmodeligen det gjort, om ei hans dödsfall förut timat, höllo dock före, at den til nästa riksdag kunde blifwa afgjord, men at ståndet, sedan det två gånger remitterat saken til consistorii, och stiftets åtgärd, icke lærer nu kunna den uptaga, äfwen som icke eller dem war committeradt at gå in i någon öfwerläggning härom, som ock

¹ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 13.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ständers enskilda handlingar, nr 9, flera handlingar.

icke wore möjligt utan wederbörande documenter, hwilka i consistorio äro liggandes.

Herr archibiskopen ärinrade, at fast denna sak i ståndet förewaret förra riksdagen, och af thy blifwit remitterad til stiftets eget afgörande, så gjorde det dock icke ståndet oberättigadt, at taga den i någon öfwerläggning nu som då, helst medan den ei efter ståndets önskan blifwit förd til wederbörligit slut, och, sedan det inhemtat skälen pro et contra, recommenderat det som synes tiänligast.

Efter någon discours öfwer detta mål emellan omrörde herrar professorer och kyrkoherden Mathesius, som anförde, det hans comittenter, hwilka tycka sig länge nog lidet, wilja, i fall presteståndet ei skulle täckas hielpa denna sak til ett juste och önskeligit slut, at den hos de andra respective stånden må anmälas, fant ståndet bäst, det några deputerade med stiftets fullmäktige sammanträda at cognoscera saken. Och anmodades doctor Forsskåhl, at hos h:r superintenden[ten] Körning, som för dess siukliga tilstånd skull måste hålla sig inne, med fullmäktige i detta mål sammanträda, och då något projectera, som til plenum kan inlemnas, och änteligen med consistorio i Åbo communiceras.

Och då kyrkoherden Mathesius ärhölt löfte at få härom extractum protocolli, hwarunder han sedan, om så nödigt pröfwades, kunde gå til konungen; så anhölt han derjemte, at i samma extract måtte inflyta, det ståndet håller för billigt, at Österbotns presterskap må slippa betala något i herredagspenningar åt nedre delens fullmäktige, til dess saken kommet til slut.

Kyrkoherden Laihiander påminte, at Österbotns presterskap ei wore häruti onererat, emedan de sielfwa begifwit sig til det de utgifwit. Men

Kyrkoherden Mathesius nekade, at presterskapet sig til något begifwit, utan at honorera consistorium, en riksdag til dess förslag samtyckt, dock med förbehåll, at sådant aldrig mer ske skulle. Imedlertid woro sedermera bref från consistorium ankomne, som hotat med execution, när presterskapet ei funnet sig wid, utom sitt giorda förbehåll, at vidare betala efter consistorii påstående.

12. Doctor Celsius gaf wid handen, det han genomsedt kyrkoherdens Huss i ståndet inlemnade Bibelminne, berörandes kyrkoherdens flit och möda derwid, och tyckte sig finna, at ungdomar deraf skulle kunna hafwa hielp och nytta med bibelläsande.

Då kyrkoherden lät förstå, han trodde, det skule kunna brukas wid scho-larna, och åstundade recommendation dertil, af ståndet på det debiten måtte blifwa säker, fants wäl betänkeligit at pålägga det scholarna, men skulle kyrkoherden wara nögd, at det genom protocollsutdrag recommenderades hos herrar biskoparne, såsom tiänligt til en god minneshielp, så förklarade sig ståndet dertil benäget.

Kyrkoherden Huss tackade derföre och befalltes notarien mag:r Gråberg at samma extract upsätta.¹

13. Doct. Celsius understälte, om icke ståndet skulle täckas utse wissa deputerade at arbeta i ecclesiastique målen, eftersom swårt wil wara, at få eftermiddagarna hela ståndet tilsamman, när plenum hålles för middagen.

H:r biskop Troilius: I hela ståndets närwaro måste först målen blifwa til utarbetning utdelte, och sedan arbetet ske hema, at derefter upgifwas i våra plena.

Herr archibiskopen begärte underrättas, om ståndet wille i dag efter mid-dagen sammankomma.

Härtil förklarade sig wäl en och annan benägen, men som det wore post-dag, och dessutom flere deputationer skulle efter middagen wara tilsam-mans, beslöts, at om onsdagen då S. Matthiæ dag infaller, klockan 10, ståndets sammankomst ske skulle, så framt icke secreta utskottet då sam-manträder.

14. Gref Wilhelm Creutz memorial² om instructionsdeputation afhördes, och som ridderskapet och adeln bifallet, at en deputation nu må förordnas, at til riksens ständers widare bepröfwande utarbete ständiga instructioner för de deputationer hwilka dermed pläga wara försedde, så påskrefs ock nu presteståndets bifall.

15. Cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande om kungs-huset, m. m. bifölls på sätt som ridderskapet och adeln giort, med tilstyrkan-de at secreta utskottet utser nödiga medel til brandredskaps förfärdigande för kungshuset, och at wakthållning i trapporna förordnas.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 54.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 10.

16. Föredrogs bergsdeputations betänkande¹ at kongl. bergscollegii protocoller måtte lemnas til deputationens öfwerseende, tillika med ridderskapets och adelns påskrift. Som härmedelst skulle rättas den ordning som är stadgad och hittils brukad, at protocolsdeputation öfwerser bergscollegii protocoller, hwaraf bergsdeputation, om den i något mål skulle behöfwa och äska undfår nödig del, så kan ridderskapet och adeln för dess del så mycket mindre bifalla bergsdeputations härmedelst gjorde hemställan, som justitiædeputation på samma grund kunde begära hofrätternes, samt cammar oeconomic och commerciedeputation kongl. cammarcollegii protocoller äfwen ifrån protocolsdeputation, som på det sättet skulle omsider uphöra, och de öfriga deputationerne i stället öfwerhopas med mera arbete än de, jemte deras nu åliggande göromål skulle medhinna, men protocolsdeputationen nu i förberörde delar bestrida kan. Detta bifölls af presteståndet.

17. Uplästes bondeståndets extractum protocoll² om gouverneursinstructions tryckande. Ridderskapet och adeln hade det bifallit med tilläggande, at så wäl instruction som secreta utskottets betänkande må genast tryckas äfwen på finska språket. På herr archibiskopens förfrågan om ock ståndet detta biföll? swarades Ja. Men doctor Celsius sade sig vara nögd at instruction tryckes utom secreta utskottets betänkande. Hwarmed doct. Benzeltierna och probsten Manquer sig conformerade.

18. Ankommo löparne af secreta utskottets betänkande om prinsarnas upfostran, gouverneurs instruction, och ständernas bref til Hans Kongl. Maj:t derom, samt secreta utskottets extractum protocoll om cancellierådet von Dalin, och dermed följande underdåniga bref till Kongl. Maj:t. Och påskrefwos nu de anmärkningar, som ståndet redan gjordt wid instructionen, så wäl som det projecterade brefwet til Hans Maj:t.

Den 1 Martii

1. H:r biskop Beronius anmäldes för åkommen bröstwerk skull ei kunna sig i ståndet infinna.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Bergsdeputationen, nr 1.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 4.

2. Justerades resten af protocollet under d. 21 Februarii och protocollet af d. 23 ejusdem.

2.¹ Berättade herr archibiskopen, i anledning af protocolsdeputations förfrågan, om de betänkanden, som sedan sista riksdag ligga oafgiorde, nu skola uptagas, at h:r landtmarskalken hållet sådant för betänkeligt, men likwäl warit af den mening, at alla sådana betänkanden wid slutet af riksdagen genomses, då de mindre betydliga kunna upbrännas, men de andra gömas til en annan riksdag, at då tiäna til nytta, när målen å nyo förekomma. Derjemte förmälte äfwen herr archibiskopen, det han gifwit h:r landtmarskalken anledning, at om flere ansökningar angående collecter och stamböcker ännu hos ridderskapet och adeln förekomma, de då måge remitteras til preteståndet.

3. Doctor Celsius föredrog twänne frågor som upkommet i allmänna beswårsdeputation, 1) om samma deputation ei kan företaga sig at urskilja, hwilka äro allmänna beswär eller icke. Häremot hade Olof Håkansson protesterat, och h:r doctorn hade äfwen trodt sig kunna säja, det preteståndet ei wore af en sådan mening, emedan det tilförene sielf målen utskilt. Begärade imedlertid, at häröfwer ytterligare få inhemta ståndets tanka.

Probsten Helleday ärinrade, hurusom urskilningsdeputation aldrig haft at censurera ståndens allmänna beswär, och hemstälte om icke allmänna beswårsdeputation så mycket mindre kunde sig en sådan urskilning företaga.

Af denna tanka förklarade sig ståndet aldeles wara, och fordrade, at de beswär, som under namn af allmänna til deputationen inkommet, där nödwändigt skola uptagas, då deputationen har at sig deröfwer yttra efter sakens beskaffenhet och utkomne förordningar, genom af- eller tilstyrkande.

Andra frågan som i synnerhet blifwit moverad uti cammar och commerciedeputation angick, huru wida beswårsdeputation äger rättighet at infordra andra deputationers betänkanden, och om den sedan kan gå ifrån samma betänkanden. En sådan rättighet tilärkände ståndet deputationen, och förklarade den äfwen äga magt, då den finner sig deruti föranlåten, at bifoga sin dissensum wid de betänkanden som inkomma.

¹ Felskrivet i renskriften.

4. Af tolf deputerade från borgareståndet war borgmastaren Schau ordförande, som berättade, at borgareståndet förehaft secreta utskottets extractum protocolli angående förslagen til gouverneur, informatorer och cavallierer hos cronprinsen och de öfriga kongl. prinsarna, at det så mycket mindre funnet sig föranlåtet gå in i någon deliberation öfwer ständernas rätt och magt, at utnämna och tillsätta sådana personer, som regeringsformens 3 § den nog tydeligen dem tillägger, at ock ingenting warit at påminna wid sielfwa personerna, och at således berörde extractum protocolli wunnet til alla delar bifall.

5. Anmäktes en begäran ifrån cammar oeconomie och commerciedeputation om uplysning öfwer 18 § af ståndets allmänna besvär, handlandes om skolæbetjänarnas swaga löners förbättring af diäknepenningarna. Men som h:r biskop Halenius anmerkte, at detta besvär ei behöfde blifwa från det ena stället til det andra remitterat, så anmodades h:r archibiskopen at det hos sig behålla, tils secreta utskottet sammankommer, och där förklara saken, då man lærer finna, at inga omgångar härmed behöfwes.

Comministern magister Stenbeck tyckte det hafwa warit godt, om ståndet, då det censurerade sina besvär hade tillika instruerat sina ledamöter hwart det helst welat puncterna skulle remitteras. Detta fants godt, at til en annan gång anmerka.

6. Uplästes extract af rådsprotocollet angående ryttmästaren Hans Rammels ansökning at återfå sätesfriheten på dess ladugård i Asunds sokn, Byfärds härad och Malmöhus län, samt insokne rätt på de öfriga i samma by belägna frälseheman. Remitterades, såsom af ridderskapet och adeln skedt til cammar oeconomie och commerciedeputation.

7. Cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ öfwer commendanten Urban Nordenadlers ansökning om indelt lön såsom ärsättning för ön Skrifwareklippan kallad, war af ridderskapet och adeln bifallet och bifölls jemwäl af presteståndet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 10.

8. Cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ öfwer lands-secreteraren i Nylands och Tavastehus län Salomon Stickeri ansökning om indelt lön för landscancellieskrifwaren derstädes, war hos ridderskapet och adeln bifallet och fick äfwen ståndets bifall.

9. Företrädde tolf deputerade från ridderskapet och adeln, anförde af lagman gref Gyllenborg, som gaf tilkänna, at hos ridderskapet och adeln secreta utskottets extractum protocollii om gouverneur, informatorer och cavaillerer hos de kongl. barnen war förehaft och bifallet. Sedan detta ärende blifwit re-commenderadt hos preteståndet afträdde deputation med helsning tillbaka.

10. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,² hwaruti deputation afslaget landshöfdingens och riddarens grefwe Gyllenborgs förslag, at 200 dal. silfwermynt årligen til nästa riksdag må bestås en betiänt, som med landsbokssluten och länets räkenskaper endast skulle hafwa at sysla. Betänkandet blef hos preteståndet, som hos ridderskapet och adeln bifallet.

11. Ankom en deputation från bondeståndet, bestående af 12 ledamöter, anförde af Olof Olofsson, som anmälte at dess stånd förehaft secreta utskottets extractum protocollii angående gouverneur, informatorer och cavaillerer för cronprinsen och de öfriga kongl. arfprinsarna och det bifallet, såsom af protokollet hwilket Olof Olofsson med sig hade och upläste, inhemtades. Förklarade derjemte bondeståndets önskan wara, at dessa herrar, ju förr dess hältre, måtte tilträda sina ämbeten, och det i anseende til de kongl. barnens ädla ungdomstid, som ei bör förspillas.

12. Afhördes secreta utskottets extractum protocollii,³ angående reductions, liquidations och gamla bytesärenders lemnande til assessor Rotliebs försorg, bestyrande och inseende, med åtniutande af 1200 dal. silf:mts årligit arwode på sätt som framledne cammarrådet Silberström i lifstiden förwaltat denna sysla.

Äfwen uplästes lagman Malmerfelts til riksens ständer insinuerade memorial och ansökning om denna sysla.

¹ Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 11.

² Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 9.

³ Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 20.

På herr archibiskopens förfrågan, om ståndet har något wid denna sak at påminna, yttrade

Probsten Manquer, at då framledne cammarrådet Silwerström, wid bytescontoirets inrättande 1747 års riksdag, föreslogs til denna sysla, samma förslag af riksens ständer blef bifallet. Men som då syntes, at detta arbete snart skulle kunna uphöra, medan cammarcollegium låtet forstå, at fondera til liquidationernas afbetalande är tilräckelig, så tycktes försigtigheten fordra, sedan nu siu år wore förflutne at wederbörandes utlåtelse borde infordras öfwer hwad som redan är åtgjordt och om bytescontoiret icke än kan uphöra. Skulle då finnas, at det ännu är nödwändigt, så är billigt, at denna summa blifwer honom tillslagen som syslan anförtros.

H:r biskop Troilius hölt före, sedan cammarcollegium, som i secreta utskottets extracto protocollii förmäles, funnet, at til dessa ärenders skyndsamma slut, en ledamot är både nyttig och nödwändig, det ståndet härtil kunde gifwa bifall, dock med förbehåll, at denna interimssysla icke måtte, wid existerande vacance, lända någon bättre förtiänt inom collegium til préjudice: Hwartil

Probsten Manquer äfwen lade, at förbehållas måtte det sakerna skyndsammast må expedieras.

Efter giord proposition, om secreta utskottets extractum protocollii finge bifall med denna tillägning, swarades Ja, och blef påskriften sådan:

Presteståndet bifaller, som ridderskapet och adeln, med tillägning, at sakerna skyndsamligen bringas til slut, och aldrasist til nästa riksdag, samt at det för assessor Rotlieb projecterade arwode ei må wid existerande vacance lända någon bättre förtiänt wid cammarcollegium til préjudice.

13. Uplästes secreta utskottets extractum protocollii,¹ rörande gouverneurs-ämbetet, informatorer och cavallerer hos Hans Kongl. Höghet och kongl. arfprinsarne. Derwid anmerkte doctor Hausswolff, at kongl. öfwerhofpredikanten och præses consistorii h:r doct. Schröder, ei i detta extracto protocollii nämdes ibland informatorerne, ehuru ei war bekant, det han blifwit skild från informationen.

H:r biskop Troilius berättade secreta utskottets tanka wara, at h:r doct. Schröder, jemte det han blir qwar hos cronprinsen til dess stadgande i chris-

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 19.

tendomskunskapen, jemwål hädanefter kommer at underwisa de andra prinsarne i deras christendomsstycken, och sade det wara expeditions fel, at sådant nu icke blifwit i detta utdrag infördt, hwarom likwål wid justeringen blifwit påmint.

Då herr archibiskopen begärade få inhemta, om ståndet hade något ytterligare wid detta extract at påminna, utlät sig

probsten Manquer: Det är icke så lätt, at utlåta och yttra sina tankar öfwer en sak, som man allenast hördt en gång sig föreläses. Det synes ock wara fruktlöst och fåfängt, sedan tre stånd genom sina utskickade låtet förstå at den wore afgjord. Det är mig ock nog bekant, at detta wigtiga ämnet är af secreta utskottet utarbetat, som dess project til riksens ständer öfwerlemnat. Jag wördar secreta utskottets derwid hafda möda, och den sorgfällighet som här är å daga lagd. Men begärer för min räkning må föras til protocollet, at den 3 § af vår beswurna regeringsforme klarligen stadgar, at riksens ständer böra utnämna hos Kongl. Maj:t de personer, som de finna skickelige til de kongl. prinsarnes informerande, och altså synes det nu wara tid, men icke til förene, at riksens ständer hos Kongl. Maj:t genom sina deputerade denna sak föredraga, emedan med de i § nämnda riksens ständer jag icke kan förstå några andra än riksens ständers plena, hwilka detta målet egenteligen synes tilhöra. Jag lemnar i hwad mening de orden: Kongl. Maj:ts nådiga wälbehag må tagas och uttydas, men tror dock säkert och är förwissad, at om riksens ständer genom sina deputerade med Kongl. Maj:t i detta höga ämnet haft öfwerläggning, det warit både nyttigt och anständigt, och för ingen del med regeringsformen stridande.

Probsten Elg trodde en deputation ännu kunna och böra afgå til Hans Maj:t, helst som bondeståndet icke hade deputerade i secreta utskottet.

H:r biskop Halenius ärinrade 1) at secreta utskottets göromål icke kunde så anses, som skulle dess ledamöter förordat och tillsatt de i extracto protocolli omrörde personer, utan allenast giort ett project, som nu lägges för riksens ständers ögon, och när det adproberas, så tillsättas de med riksens ständers behag. 2) At det ei kunde anses som ett felsteg, at secreta utskottet, innan det gick til riksens ständer med sitt förslag, förut på godt sätt sökt at få inhemta Hans Maj:ts nådiga tanka. Secreta utskottet har dermed welat sätta sig i stånd at kunna säja, det Hans Kongl. Maj:t funnet i det giorde förslaget sitt nådiga behag, och således göra sitt wälmenta arbete riksens ständer så mycket mera angenämt, och dem sig derföre förbundne.

Doct. Celsius: Jag finner mig aldeles wäl med förslaget som är upsatt. Men hos mig har kommet i eftertanka, hwad probsten Manquer nyligen sade, om i 3 § regeringsformen med riksens ständer förstås plena eller secreta utskottet såsom representerande riksens ständer. Är det så, at dermed förstås ståndens plena, så tycks ock dem tilkomma at rådsamma med konungen om de föreslagne presoner. Och conformerar mig derföre med h:r probsten i den tankan.

H:r biskop Troilius: Secreta utskottet har följt den naturligaste ordningen, och undwiket en widlöftigare omgång, när det förut sökt inhemta Hans Maj:ts nådiga behag, innan det upgifwit sitt förslag til plena. Detta har secreta utskottet äfwen welat gifwa riksens ständer wid handen, då det sig i ankomne extracto protocolli så yttrat: Secreta utskottet trodde sig likwäl förut böra sådant hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla, dels uti den tillförsigt, at Hans Kongl. Maj:t skulle finna sitt nådiga nöje wid ett så lyckeligt wal, i fall det af riksens ständer göras skulle, dels ock at framlägga saken för riksens höglofl. ständer så utredd, at ingen omständighet, intet steg derwid skulle saknas, som innan deras beslut tycktes böra förut gå. Hade annorledes skedt, och om, sedan plena utnämndt personerna, Hans Maj:ts behag derefter blifwit inhemtadt, så hade det wari en anomalie.

Doct. Celsius: Här hafwa warit 2:ne facienda. 1) At explicera regeringsformens 3 § och det har secreta utskottet gjordt. 2) At proponera konungen personerne. Jag menar, at den förra puncten är ock i plenorum skön, och bör af dem ärkännas god förut.

H:r biskop Troilius: Secreta utskottet har ei åtaget sig explication af lagen, hwilken bort ske af en stor deputation, utan efter analogien taget orden som de lyda i bokstafwen.

Doct. Celsius: Det är ingen twifwel, at ju § blifwit förklarad, och hade ei warit onaturligt at en sådan förklaring blifwit understäld plenorum bifall, hwilket at inhemta warit så mycket mera nödigt, som det är nästan första gången, då informatorer blifwit tilsatte.

Probsten Manquer sade sig ei weta, om de föreslagne cavallerer innebåro en ny stat, eller om de woro at anse såsom hörande til den wanliga ordinarie hofstaten. Men kunde dock ei annat finna, än at det är konungens ensak, at dem förordna och tilsätta, helst som omtalte 3 § af regeringsformen ei tillägger riksens ständer någon rätt dertil.

H:r biskop Troilius war af den tanka, at som dessa cavallerer hade en öfwerensstämmelse med information och derwid borde göra biträde, så hörde deras tillsättiande, enligt regeringsformen, riksens ständer til. Begärte derjemte, efter tre stånd radan bifallet secreta utskottets betänkande, at icke genom widlöftiga discurser i ståndet måtte göras utdrägt med saken.

Doctor Benzelstierna: För min del anser jag för otwifwelaktigt, såsom det ock af ingen lärer bestridas, at med ordet ständer uti 3 § regeringsformen föreslås intet secreta utskottet utan riksens ständers plena. Utaf dem har nu i stöd häraf secreta utskottet blifwit updraget at utarbete och projectera de författningar, som uti det wigtiga educationsverket med de kongl. arfprinsarne böra widtagas, i anseende äfwen hwartil secreta utskottet hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anmält de författningar som secreta utskottet projecterat, hwad angår h:r gouverneuren och informatorene samt cavallererne. Hela projectet öfwerlemnas nu til samteliga riksens ständer, som efter min tanka äga full rättighet det samma antingen gilla el. förkasta, som det ock nu ankommer på deras eget mogna ompröfwande, huru wida de skulle finna godt än widare häröfwer inhemta Hans Kongl. Maj:ts nådiga wälbehag.

Doct. Celsius: Hwad secreta utskottets extractum protocoll i och för sig sielf angår, wil jag det gärna bifalla. Gouverneuren är, efter mitt tycke, af riksens råd den skickeligaste. Wid professor Klingenstierna, som jag i flera år haft äran at känna, är ock ingen ting at påminna, om icke wid hans ålder. Hwad cavallererna angår icke eller, om allenast prinsarnes stat anses skild ifån konungens hofstat.

Men för öfrigit, och i anseende til den omständigheten, at secreta utskottet förut gått til Hans Kongl. Maj:t med sitt förslag, innan det blifwit communiceradt med riksens ständers plena, så lät h:r doctorn för framtiden komma til protocolls, det han wore af den tankan, at de secreta utskottets betänkande, som skola underställas plenorum bifall, först måge gifwas up til plena innan man går dermed til Hans Kongl. Maj:t.

Probsten Rogberg: För min ringa del tycker jag orden uti regeringsformens 3 § wara i sig sielf mycket klara och tydeliga, ty där står:

1)¹ At ständerna äga magt med Kongl. Maj:ts nådiga behag, at utnämna och tillsätta skickelige personer til de kongl. barnens anständiga upfostran med mera. Jag förstår detta så, at när regeringsformen år 1720 utkom, då

¹ Enl. konc. I renskr. saknas siffra.

lemnade högsal. konung Fredric af sin kongl. nåd. ständerna en fullelig frihet och rättighet at sielfwa få nämna och tillsätta de personer som woro tiänliga, til de kongl. barnens upfostran, i fall Gud skulle behagat wälsigna högstbemälte konung och då warande drottning med någon lifsfrukt, prins eller prinsessa. Samma regeringsform underskref med de wilkor merhögstbemälte konung, och den hafwer äfwen wår nu warande nådige konung, genom sin dyra kongl. försäkran utlofwat sig wilja hålla. Och som allas önskan nu wunnen är, at Gud nådeligen täckts beskära wårt höga konungapar, dyra kära lifsfrukter prinsar och prinsessa, är nu först denna fråga blifwit upkastad, betreffande rätta förståndet af dessa ord.

2) Om ei denna mening woro af wår grundlag eller regeringsform, nämligen, at riksens höglofl. ständer allena hade derwid ett oinskränkt göromål, så kunde ei säjas det de ägde någon magt, at tillsätta samma personer, utom at den då wore hos konungen och icke hos ständerna, som wäl kunde förslå, men konungen icke straxt de föreslagne antaga.

3) Wil man aldrig supponera, at hwad ständer, efter regelbundna huwudlagar sinom konung andraga skulle annorlunda än med ett kongl. nådigt behag anses: ty såsom hufwud och lemmar böra wara i en kropp oskiljaktige, så framt den skal kunna bli wid sig och bibehållen, så är äfwen nödigt, at konung och ständer concentrera til ett ändamål, eljest kan snart hela regementskroppen aftyna och i wanmagt förfalla.

4) Denna mening bestyrka än widare följande orden af samma 3 § i regeringsformen: När det står, at slika personer, hwilkom denna höga angelägenhet til en rätt försorg och omwårdnad anförtros, skola wara riksens ständer ansvarig, och med swårt straff umgälla, om igenom deras wårdslösa och försumelse något af deras ämbetes plikt efterrättas skulle. Sammalunda, at ständerne äga magt med dem ombyte och förändring at göra, enär nödigt pröfwat. Naturligit tyckes wara, at de, hwilka komma at stå til ansvar för ständer, äfwen böra af ständer tillsättas.

5) Födas ju prinsar up til rikets cronor, och ei allenast såsom Deras Kongl. Majestäters herrar söner. Billigt och rättwist samt tillika försigtigt tyckes då wara, at ständer äga frihet lemna dem i sådana händer, hwilka dem rättsinneligen, til rikets gagn och froma samt upkomst, weta at handleda, och dem man är förwissad om, at de sådana dyra wexter skola sköta och handtera, så at de til en önskelig mognad komma måtte, och hafwa både hog och drift, samt godt och upriktigt hierta och sinnelag sådant i werket ställa. Derme-

delst betages intet Hans Majestät den myndighet och anseende, hwilken honom, såsom en naturlig fader, med rätta tilkommer, utan fast mera ökas dem och förmeras, när både konung och ständer gemensamt arbeta på sådana dyra prinsars anständiga upfostran.

Detta är, som jag i all ödmuikhet beder, må för min räkning tagas til protocollet. Bifaller eljest til alla delar rikses höglöfl. ständers secreta utskotts mogna och grundeliga betänkande denna sak widrörande.

Härmed så wäl som med doctor Benzelstierna conformerade sig professor Gadolin, doctor Lidius och probsten Troilius.

Kyrkoherden Ziebet: För min lilla del kan jag intet annat finna, än at probsten Manquers ärinran hade sin goda grund, och at det tyckes hafwa warit enligt med regeringsformen, om secreta utskottet, sedan det hade inom sig delibererat om denna så öma och angelägna sak, samt kommet öfwerens om personerne som skulle föreslås så til informator som gouverneur hos prinsarna innan de ännu communicerat detta med Hans Maj:t för at inhemta deröfwer hans nådiga behag, först comunicerat sådana deras tankar med riksens ständer, och understält så det ena som det andra plenorum ompröfwande, då til äfwentyrs in plenis, utom dem som secreta utskottet föreslaget, en eller annan kunnat blifwa nämnd, som Hans Maj:t, då saken sluteligen ifrån sielfwa riksens ständer blifwit til Hans Maj:ts nådiga behag hemställd, kunnat finna och förklara sig nögd med. Jag kan ei eller neka, at jag ju är aldeles af samma tanka, som doctor Celsius, jemwäl, utan at i ringaste måtto tala på secreta utskottets göromål, hwilket jag tilbörligen wördar, och följakteligen kan icke annorlunda anse secreta utskottets yttrande öfwer orden i 3 § af regeringsformen, som handla om de kongl. barnens anständiga upfostran och underwisning, än såsom en förklaring öfwer den puncten i regeringsformen, ty när man jemförer den ena § med den andra, och söker derigenom uttala rätta mening och förståndet af wissa ord så är ju det at förklara. Denna sysla at förklara regeringsformen menar jag, at riksens ständer sig sielfwa förbehållet och icke updraget secreta utskottet. Hade orden förekommet mörka eller twetydiga, så hade, efter min oförgripeliga mening, processen derwid blifwit denna, at riksens ständer utsedt wissa deputerade, eller ock anmodat secreta utskottet at öfwerse och rätta dessa orden uti klarare lius, eller med ett ord at säja, at förklara dem, hwilken förklaring sedan bort underställas plenorum skärskodande och fastställande, och sedan den där wunnet bifall, wore först tid, at aplicera til närwarande tilfälle.

Hwad eljest sielfwa dessa orden i 3 § af regeringsformen: *med Hans Maj:ts nådiga behag*, angår, så rår jag icke derföre, at jag ei kan hafwa om dem samma tanka eller taga dem i samma mening som secreta utskottet. För min del tror jag helt säkert, at de mogna och kloka herrar och män, som wid 1720 års riksdag projecterat regeringsformen, hwilken ock då uti alla fyra stånden blef bifallen och faststæld, hafwa warit nog så måna och öma om rikets frihet, säkerhet och wälfärd, som någonsin wi, deras efterkommande, och följakteligen om de sedt, at det på något sätt kunnat befordra eller befästa rikets frihet, säkerhet och wälfärd, at ständerna, utan at inhemta derwid Hans Maj:ts nådiga behag, tillsatte skickeliga personer til de kongl. barnens underwisning, de ock då aldrig låtet dessa orden: *med Hans Kongl. Maj:ts nådiga behag* uti regeringsformen inflyta. At ock de då församlade ständernas mening ingalunda warit, at desse orden blott skulle utmerka en undersåtelig wördnad och höflighet eller ärebetygelse för konung och öfwerhet, utan förstås just som de lyda i bokstafwen styrkes jag at tro dels deraf, at dessa kloka herrar och män nogsamnt funnet, huru farligt det wore, at uti en så angelägen sak leka med orden, eller uti ett rikets fundamentallag bruka twetydiga ord och talesätt, som skulle annorlunda förstås än ordens egenteliga bemerkelse tyckes utwisa, samt hwad olägenhet sådant framdeles skulle kunna föda af sig; dels ock deraf, at sielfwa naturliga billigheten tyckes fordra, at en fader är med i rådet, när där handlas om dess barns upfostran och informatorer, och at en fader har naturligen en wiss obligation, som jag, efter mitt ringa begrep ei kan finna, at någon regeringslag til alla delar frikalla honom före: dels och sist deraf, at jag på intet ställe i hela regeringsformen finner dessa ord så tydeligen och med sådant eftertryck utsatte som wid detta tilfället och i denna §, twifwelsutan derföre, at riksens ständer då funno det wara billigt, at lemna konungen, såsom fader, en sådan rättighet uti en föräldrar så nära rörande och ömande sak.

Af alt detta blir då min oförgripeliga slutmening, at wi göra säkrast, om wi förblifwa wid dessa ordens tydeliga innehåll i sielfwa bokstafwen, och följakteligen, at riksens ständer äfwen denna gången, med Kongl. Maj:ts nådiga behag tillsätta för de kongl. barnen gouverneur och informatorer. Ännu så mycket eftertänkeligare håller jag ock före wara, at göra något steg emot så rena och klara ord uti regeringsformen, som 8 § i den samma uttryckeligen säger: Riksens ständer skola med trogen ömhet lemna allan konungsligan rätt och wälde, som Sweriges lag och denna regeringsform beskriwer, uti

dess fulla magt och myndighet aldeles oförkränkt, och hwad på det sättet den kongl. högheten och myndigheten tilhörer med nit, försorg och omwårdnad handhafwa, förswara och styrka.

H:r biskop Halenius ärinrade, at secreta utskottet icke gjort någon förklaring öfwer orden: Hans Maj:ts nådiga behag, då det i sin underdåniga skrifwelse berättade Hans Maj:t sig hafwa upfördt de och de personer til gouverneur och informatorer på förslag som skulle underställas plena. Men när Hans Maj:t i sitt skrifteliga swar til secreta utskottet åberopat sig de orden i regeringsformen och gifwit tilkänna, huru Hans Maj:t dem förstår, så har secreta utskottet nu bort säja sin mening och den underställa riksens ständer, och när de den bifalla så blir den explication authentique. Hade jag ock den öfwertygelsen, at meningen af dessa orden wore så simple och sådan som kyrkoherden Ziebet sagt, så wore mig så mycket omöjeligare at gå derifrån, som jag, sedan Hans Maj:t sådan mening deutur taget, i det afseende, gärna dermed instämde. Men nu, då jag i en rätt analogie med flera andra grundlagarnas rum dessa orden tager, och finner deraf, at secreta utskottet dem i sanning rätteligen förstått, så blir mig lika otillåteligit, at, emot mitt eget förnufts och samwetes öfwertygelse, gå derifrån.

Doctor Celsius: Quæstion är af mycken wig, och sådan, at framtiden reflecterar derpå. Lärer derföre ståndet tillåta dissentientes at få sätta sin tanka til protocollet, om ock något flera gånger itereras. Och tror jag, utan at choquera sundt förnuft, at författarena til regeringsformen reflecterat på den naturliga förbindelse som är emellan far och barn, och icke welat sätta konungen i en annor och swårare belägenhet än någon far i werlden, utan lemna Hans Maj:t någon mera douceur i rådplägan om sina barn, än som kan wara med andra saker som förekomma i rådet, såsom: at konungen skulle få hos riksens ständers nämna dem, til hwilka han hade nådigt förtroende, och derom med ständerna conferera och öfwerenskomma.

Kyrkoherden Ziebet sade sig ock härutinnan wara af doctorns tanka.

Doctor Benzelstierna: De discourser som öfwer detta wigtiga ämne hållna äro, gifwa äfwen mig anledning, at med några ord i det samma yttra mina tankar. Saken ankommer på rätta förståndet och tillem্পningen af 3 § regeringsformen, hwarwid jag ei annorledes förstått secreta utskottets tanka wara, än at, enligt samma §:s innehåll, Kongl. Maj:ts nådiga wälbehag bör uti saken inhemtas, då sedermera riksens ständer, efter ett noga och ömt sakens

bepröfwande, enligt samma § äga at utnämna och tilsätta sådana skickeliga personer.

Herr archibiskopen frågade, om ståndet behagade, at proposition gjordes? och fick til swar: Ja. Fr. ytterligare, om ståndet bifölle secreta utskottets extractum protocolli angående den omtalte saken? Hwartil äfwen Ja swarades.

Herr archibiskopen hemställte, om icke anständigheten fordrade, sedan alla andra stånden haft till presteståndet sina deputerade om denna sak, at ock en deputation nu til dem härifrån afginge. Detta samtycktes, och afgingo tolf ledamöter, anförde af h:r biskop Troilius, som wid detta tillfälle ock skulle nämna, at ståndet i secreta utskottets extracto protocolli saknat bland informatorerna h:r doct. Schröder.

14. Bondeståndets extractum protocolli¹ angående en postdeputations förordnande, remitterades til secreta utskottet, som ock ridderskapet och adeln gjort.

15. Bergsdeputations betänkande² om nödig betiäning til konstbyggnaders wårdande i Wermlands bergslag, war af ridderskapet och adeln remitterat til secreta utskottet at underrätta riksens ständer, huru tilgång på medel härtill gifwes. Dermed instämde ock ståndet.

16. Föredrogs borgareståndets extractum protocolli³ angående rådman Helledays memorial om krögerisocietetens här i staden befrielse från 200 dal. s:rmts böter, hwarmed urskilningsdeputation samma societet belagt. Ridderskapet och adeln hade önskat, at kunna foga sig til borgareståndets åstundan härutinnan, men som denna plikt redan wore utmätt, samt af urskilningsdeputation til fattighus disponerad, så måste ridderskapet och adeln för dess del förblifwa wid urskilningsdeputations på dess instruction sig grundande utdrag i denna sak. Denna resolution biföll ock presteståndet.

17. Uplästes Carl Urban Hiernes memorial⁴ om civile ämbetsmän och i synnerhet justitiæcancellersämbetets inrättning och ställande på en lempeligare

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 5.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Bergsdeputationen, nr 2.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 9.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 7.

fort än nu är. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til justitiæ samt cammar oeconomic och commerciedeputation. Hwilket ock ståndet gjorde.

18. Beslöt ståndet, at i morgon klockan 4 efter middagen enhälligt sammankomma.

19. Föredrog h:r biskop Halenius, det klagomål fördes från Ulricæhamn deröfwer, at den för samma stads kyrka bewiljade och för detta insamlade collecten ifrån åtskilliga stift ei blifwit öfwersänd, och begärte derföre at herrar præsules och consistorium fullmäktige wille derom skrifwa til sina stift.

20. Probsten Rogberg anhöلت hos h:r doct. Schröder, at consistorium urbicum wille hielpa dem, som prenumererat på Berghults postilla, *Manna* kallad, at komma med samma prestman til något slut. Hwartil h:r doctorn swarade, at consistorium ei kunde vidare göra härtil än det redan giort. Det hade efter v. consistorii i Wexjö begäran upkallat Berghult, och lagt honom wiss tid före, inom hwilken, om han ei återburo penningarne, bemälte consistorium skulle söka honom honom hos kongl. slottscancelliet.

21. Deputerade återkommo med helsning, och berättelse, at om öfwerhofpredikanten doct. Schröder skulle komma à part extractum protocollii ifrån secreta utskottet, hos hwilket denna sak sist kom i förgäthenhet.

Den 2 Martii

Efter middagen

1. Kom hos ståndet i öfwerwägande, huruledes de författningar, som i kongl. brefwet af d. 19 Decembris 1748 föreskrifwas angående deras förhör, som kallas til predikoämbetet och om hielppeprester med mera, tyckes under närmare skärskodande böra tagas. Och emedan ståndet tillika sig ärinrade, at riksens ständers justitiædeputation wid nästförledne riksdag eller d. 27 Februarii 1752 detta ärende förehaft, och med påminnelser deröfwer til riksens höglofl. ständer inkommet, hwilka likwäl då, för riksdagens hastiga slut, til änteligit afgörande ei kunde företagas, så, jemte det, at berörde påminnelser nu af preteståndet til alla delar gillades, beslöts äfwen, för sakens angelägenhet skull, at de samma, wid nu warande riksdag, til benäget ompröfwande

och bifall hos de öfriga respective stånden hörsam- tjänst- och wänligen skul- le anmälas.

2. Lät herr archibiskopen upläsa ett af sig författadt betänckande¹ angående förbättring uti vår förfallna christendom och disciplina ecclesiastica, samt at kyrkocærimonierna behörigen måge i akt tagas. Hwilket sedan det war skedt, betygade ståndet enhälligt dess tacksäjelse för den nit och ömhet, hwarmed herr archibiskopen uti så angelägna mål behagat yttra sina tankar, och önskade, at detta måtte gifwa anlednin til så lyckeliga påföljder, som kunde förekomma alla rättsintas suckan öfwer det förderf hwilket härutin- nan sig inritat.

H:r biskop Troilius yttrade, at twänne ting förtiänte i synnerhet ståndets upmerksamhet, näml. sabbatsdagens ohelgande, och för mycken efterlåten- het uti kyrkocærimonierna, hwilket förnämligast måste botas uti sielfwa huf- wudstaden, så framt man wil hindra, at oredor derifrån ei må utsprida sig til landsorterna.

H:r doctor Schröder förklarade sin önskan, at någon förbättring härutin- nan måtte ärhållas, berättandes tillika, at consistorium här i staden under de förflytna åren gjort så mycket som på thy kunnat ankomma til ordnings bi- behållande wid församlingarna.

Probsten Trägård gjorde sig försäkrad, at alla med glädie anse det ganska wigtiga betänckande, hwilket herr archibiskopen nu ingifwit, såsom en rätt archibiskoplig sak. Och toge herr probsten sig deraf anledning begära, at några tankar som han upsatt i samma ämne angående hämmandet af Guds ords och sacramenternas förakt med mera, måtte för ståndet då upläsas. Hwilket sedan det skedt, utlät sig

probsten Troilius, at efter hans tanka mycket ankomme på en förnuftig barnupfostran och catechizationers drifwande i församlingarna, wid hwil- ket senare framför alt bör wisas människornas diupa syndaelände och nöd- wändigheten at hafwa en frelsare. Dageliga förfarenheten witnar, huru barnen genom en förwänd upfostran wänjas wid hemdgirighet, ondska och flera odygder, så at han skulle önska, at ståndet kunde utgifwa några reglor, som tiänte til föräldrars rättelse, emedan den tractat,² som prestmannen Rö- nigk för några år sedan härom utgifwit, ehuru eljest wacker, wore nog wid-

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 23.

² Se Käll- och litteraturförteckningen. Rönigk 1754.

löftig och alle kunde ei hafwa tilfälle at den samma genomläsa. För öfrigit trodde han ock, at Swebilii cateches¹ på några ställen borde förbättras, eller förökas, såsom i tredie artikeln; de actibus gratiæ.

H:r biskop Halenius hölt före, at man nu endast borde blifwa wid det som i de uplästa betänkanden innehålles och rörer sielfwa ställningen af vår religion: Warandes en particulier sak at tala om cathecizationer och annat dylikt, hwaraf mycket kunde anses såsom res privilegii, de där ei behöfwa underställas något annat stånds ompröfwande. H:r biskop Troilius medgaf, at det wore angelägnast som rörer religionen och christendomen, men ansåg jemwäl för nödigt, at det andra borde ihogkommas, och begärade at alla puncter som i ståndet blifwit anmälte rörande ecclesiastique ärender måtte företagas, och dels ståndets ledamöter emellan til utarbetning på det deraf måtte kunna göras ett systeme.

Comministern m:r Stenbeck ärinrade i anledning af det som nämnes i herr archibiskopens betänkande om ett utslag til en wiss församling och dess kyrkoherde, at han läset detta utslag i protocollsdeputation, at det wore supra ejus laudes, samt förtiänte at i ståndet upläsas. Hwartil herr archibiskopen swarade, at han hafwer det för hands, och at ståndet, när så behagas, kan det få afhöra.

Emedlertid uplästes nu förteckning öfwer de ecclesiastique mål,² som til ståndet blifwit anmälte, och befaltes notarien, at til nästa gång reducera dem under wissa classer, som sedan kunna delas emellan ståndets ledamöter til utarbetning.

3. Inlemnade h:r biskop Beronius betänkande om catechizationer och förhörslängder.

4. H:r biskop Halenius påminte hwad han äfwen förr andraget om den förbättring som kyroherden Lut i Scara stift projecterat til svenska psalmbocken, och är så beskaffad, at ei allenast prosodien och renlärigheten blifwit med all flit i akt tagen, utan ock at samma psalmer som tilförene kunna siungas med samma ton i kyrkorna, och begärade, at några judices competentes wille genomse detta arbete och lemna deröfwer til ståndet sitt utlåtande.

¹ Se Käll- och litteraturförteckningen. Swebilius 1689.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 25.

Detta bifölls, och anmodades h:r biskop Beronius, at tillika med doctor Celsius samt probstarne Trägård och Huss taga samma project til öfwerseende.

5. Upwiste jemwäl h:r biskop Halenius ett af rectore scholæ mag:r Wilskman påbegynt lexicon ecclesiasticum, som han förmodade til ståndets nytta skulle kunna completerras, om bemälte magister allenast bekommer nödiga medel at resa hit til staden, och tillägga hwad ännu kan fela för honom utur den Paliska samlingen, hwartil åtskilliga af presterskapet i Scara stift redan lofwat at genom prenumeration wara behielpeliga. Och ansåg h:r biskopen detta så mycket angelägnare, som berörde samling eljest utan gagn för ståndet blifwer liggande, helst som ingen af ståndets ledamöter kan äga tilräckelig tid at så syslosätta sig dermed som ärfordrades.

H:r biskop Troilius trodde det wara nog, at hafwa en förtekning öfwer de bref och resolutioner, som berörde samling innehåller, hwilka sedan kunna begäras wid förefallande tilfällen. Och som h:r doct. Benzeltierna förklarade sig nögd at se denna samling, så befaltes notarien mag:r Gråberg at wara derwid til hands, hwarefter, och sedan ståndet fått förnimma, huru härmed förewetter, widare får tagas i öfwerwägande, huru och på hwad sätt meromrörde samling kan blifwa för ståndet gagnelig.

H:r doctor Filenius omrörde härwid, huru ännu ingen jurisprudentia ecclesiastica ibland oss är utkommen, och at han skulle önska det revisionssecreteraren Nerman kunde förmås at utgifwa sådant arbete, som har sig bäst bekant, hwad til den disciplin är hörandes, och ei eller skulle undandraga sig beswäret at dermed tiäna allmänheten, om han på wederbörligt sätt blefwe af ståndet derom anmodad, i hwilken händelse h:r doctorn wore försäkrad, at ett sådant register som nu omtalas skulle skaffa dubbel nytta.

Den 11 Martii

1. Uplästes kongl. rådcammarens extractum protocolli¹ tillika med justitiæcantzlern Fredenstiernas memorial rörande laglydnadens befordrande. Ståndet så wäl som ridderskapet och adeln remitterade detta til justitiæ, samt cammar oeconomie och commerciedeputationerne.

¹ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 15.

2. På lika sätt och til samma deputationer remitterades Mauriz Stålhandskes upläste memorial innehållande några anmärkningar wid förenämde memorial.

3. Uplästes och bifölls, såsom äfwen skedt hos ridderskapet och adeln, secreta handels och manufacturdeputations betänkande¹ angående knappmaka-reämbetets här i staden sökte lindring i manufacturfondsafgiften för utifrån inkommande redadt och färgadt camelgarn til berörde ämbetes behof.

4. Bifölls af ståndet, såsom hos ridderskapet och adeln secreta handels och manufacturdeputations betänkande² öfwer viceconsuln Padolins ansökning om förskott til åtskilliga brännwins och liqueurers destillerande af inhemska wexter utan tilsats af spannemål.

5. Uplästes secreta handels och manufacturdeputations betänkande,³ angående vice notarien Axel Norens gjorde ansökning om årlig lön af manufacturfonden såsom manufacturombudsman, samt ingifne förslag om en directeurs förordnande öfwer siden- och yllefabriquerna. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, sammaledes ock ståndet.

6. Föredrogs cammar oeconomie och commercedeputations betänkande⁴ angående 4 dlr: silf:mts afgift för hwar norsk häst som hit til riket försäljes. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet instämde ock ståndet.

7. Uplästes protocolsdeputations betänkande, angående protocolsdeputationens wid förra riksdagar til riksens ständers afgifne betänkanders föredragande. Ridderskapet och adeln hade för sin del funnet med riksdagsordningens 3 § enligt, at protocolsdeputation icke må uptaga de wid sistledne riksdag til plena ingifne, men då oafgjorde, mål, utan bör, til följe af dess undfångne instruction, endast sträcka dess arbete från sista riksdag.

Ståndet fant, på comministern mag:r Stenbecks ärinran, at denna ridderskapet och adelns resolution icke egenteligen rörde hwad deputation i sitt

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 7.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 5.

³ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 6.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 13.

betänkande riksens ständer hemställt, och lät derföre antekna på löparen: Riksen ständer lära med det första göra någon författning angående förra riksdagsbetänkanden så från protocols som andra deputationer, och lærer imedertid protocolsdeputation ei underlåta at fortfara med dess til denna riksdag hörande arbete.

8. Ankommo sex deputerade från borgareståndet anförde af justitiarien Faxell, som, efter aflagd hälsning från sitt stånd begärade, at ståndet wille, om möjligit wore, så för expedition som borgareståndets skull, taga cammar oeconomie och commercedeputations betänkande om hwete och hwetemiöl hwarom bondeståndet gått in med borgareståndet i något vidare öfwerwägande.

9. Uplästes utdrag af rådsprotocollet, angående huru wida mål, då någon fälles för rätttegångsmissbruk til kropsplikt, äfwen som twistemål skola få dragas til riksen ständer. Remitterades, såsom af ridderskapet och adeln til justitiædeputation.

10. Bifölls, såsom ock skedt hos ridderskapet och adeln cammar oeconomie och commercedeputations betänkande,¹ angående riksdagsfullmäktigens för stapelstaden Halmstad, Gustaf Redins hos riksen ständer gjorde ansökning om ändring i Kongl. Maj:ts nådiga resolution af d. 13 Dec. 1751, hwarigenom staden Laholms inwånare blifwit tillåtet taga förpassning wid landtullscammaren derstädes, samt at befrias ifrån visitation och passtagande wid stapelstadssiötullscammaren.

11. Uplästes Kocks memorial² om sills utskeppande och försäljande å utrikes orter utan åtskilnad om kärilen äro af ek, bok, gran eller furu. Borgareståndet hade häröfwer yttrat, det de funno skäligt, det borde fiskerieidkarena äga oin-skränkt frihet, at til den swenska sillens inpackande och försäljande så wäl på ut- som inrikes orter få nyttia de slags kärl, som de för sig finna nyttigast och i hwarje landsort beqwämligast kunna fås, allenast kärilen hålla deras behöriga mått, och ekeskogarna dertil icke medtagas i de orter, hwarest tilgången på skog ei är desto ömnicare; dock som detta ämnet rörande fiskerierna redan är anhängigt hos secreta handels och manufacturdeputation, så funne borgare-

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 14.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 11.

ståndet för godt at remittera detta senare om skogarna til bemälte deputation, at härmed så förfara, som sakens wigt och angelägenhet synes fordra. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til secreta handels och manufacturdeputation, hwilket ock ståndet gjorde.

12. Borgareståndets extractum protocolli¹ angående controllverket war af ridderskapet och adeln remitteradt til secreta utskottet, hwarmed ock ståndet instämde.

13. Uplästes borgareståndets extractum protocolli,² rörande camareraren Grises utarbetade project til en allmän tullordinantie, samt en förnyad landtulls och accisordning. Presteståndet förblef wid dess resolution å tulldeputations betänkande, hwilket äfwen ridderskapet och adeln gjort.

14. Uplästes bondeståndets extractum protocolli³ tillika med cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande af d. 28 Aprilis 1752, rörande skatteköp, huru de böra befordras, och de hinder förekommas, som deruti förorsaka uppehåll. Ståndet så wäl som ridderskapet och adeln remitterade detta till cammar oeconomie och commerciedeputationen.

15. Afhördes Stålhandskes memorial⁴ om kropsplikts och penningböters förwandlande i arbete, som tiänar til landbrukets nytta och förbättring. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til justitiæ samt cammar oeconomie och commercedeputationerne, hwarmed ståndet sig förenade.

16. Äfwen uplästes Stålhandskes memorial⁵ om i cammarcollegio liggande gamla oafgjorda måls afgörande genom wissa deputerade af riksens ständer. Med ridderskapet och adeln, som detta remitterat til cammar oeconomie och commercedeputation, instämde ståndet.

17. Föredrogs cammar oeconomie och commercedeputations betänkande,⁶ angående Söderhamns stads, genom dess riksdagsfullmäktig Lars Booze, in-

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 10.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 11.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 6, flera handlingar.

⁴ Borgarståndets arkiv, R 1335, Enskilda memorial, nr 65.

⁵ Borgarståndets arkiv, R 1335, Enskilda memorial, nr 63.

⁶ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 15.

gifne ansökning, at bemälte stad måtte befrias ifrån 59 dal. 28 $\frac{3}{4}$ öre silf:mts betalande til generaltullarrendesocieteten, som bemälte societet skal användt til stenkistors anläggande och stängsels inrättande wid siötullen, samt tillika frikallas ifrån dessa stenkistors underhållande framdeles, hwilken staden genom Kongl. Maj:ts nådiga skrifwelse til kongl. cammarcollegium skal blifwit pålagdt. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, sammaledes ståndet.

18. Uplästes cammar oeconomie och commercedeputations betänkande,¹ angående riksdagsfullmäktigens för Halmstads stad, Gustaf Rhedins ingifne memorial om ändring i kongl. resolutionen af d. 23 Maji 1752, hwarigenom upstädernes Laholms och Falkenbergs siöfarande blifwit frikallade ifrån burskaps sökande uti stapelstäderna. Med ridderskapet och adeln, som detta bifallet, förenade sig ock ståndet.

19. Uplästes viceconsuln Podolins memorial, hwaruti han hos riksens ständer anhölt om någon hielp i sitt fattiga tilstånd, hwari han skal råkat genom staden Lissabons öfvergångna öde. Presteståndet, såsom icke tilräckeligen underrättadt om denna mannens omständigheter, fant sig ei nu kunna til dess ansökning lemna bifall, utan anmodade herr archibiskopen, at detta memorial hos sig taga och wid tilfälle i secreta utskottet derom tala.

20. Afhördes Lakes memorial angående linnefabriquer, solläder, ullsortering och schäfferier. War af ridderskapet och adeln remitteradt til cammar oeconomie och commercedeputation, och teknades hos ståndet med remiss til samma deputation, som äfwen lærer communicera det med secreta handels och manufacturdeputation.

21. Föredrogs cammarrådet Raabs memorial² angående wiss årlig afgift af hwar hushållare för barnhus. Remitterades til cammar oeconomie och commercedeputation, såsom äfwen ridderskapet och adeln gjort.

22. Uplästes cammarrådet Raabs memorial³ angående academiska förtiänters ei mindre än tjänsteårs anseende och beräkande, på det habile private

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 16.

² Borgarståndets arkiv, R 1335, Enskilda memorial, nr 61.

³ Borgarståndets arkiv, R 1335, Enskilda memorial, nr 62.

informatorer må ärhållas och ei hasta til publice ämbeten för at skaffa sig meriter. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til secreta utskottet, hwarmed ståndet instämde.

23. Föredrog herr archibiskopen, huru som landmarskalken påmint om de enskilta beswären, som komma at gå in til urskilningen. I anledning hwaraf blef öfwerenskommet, at alla sådana beswår skulle nästa plenidag wara uppsatte och inlefweras.

Wid samma tilfälle upwiste probsten och lectorn h:r Suen Jacobsson en å Götheborgs consistorii wägnar i urskilningsdeputation ingifwen och derifrån til riksens ständers plena hänwist ansökning¹ om en owilkorlig collect inom stiftet, som wid berörde consistorium kan gå notarien tihanda uti protocols och acters renskrifwande med mera. Hwilket preteståndet för dess del så mycket mer fant skäligt bifalla, som det tillika nödigt pröfwade, at samtliga consistorierna i riket, hwarest arbetet och syslorna i senare tider mera än tilförene blifwit förökade, en lika förmon må åtniuta, och at en amanuensis wid hwarje consistorium må underhållas af en owilkorlig collect, som uti alla derunder lydande församlingar årligen kunde utlysas och insamlas.

24. Kyrkoherden Mathesius begärade, efter h:r superintendenten Körning wore af siukdom sängliggande, det någon annan af ståndets ledamöter måtte utnämnas at genomse den af honom i ståndet anmälte sak, rörande riksdagspenningars olika utbetalande i Österbotn och den nedre delen af stiftet, och föreslog probsten mag:r Helleday, som sig äfwen detta åtog.

25. Ankommo från bondeståndet fyra deputerade, anförde af Joseph Hansson, som hade med sig twänne löpare, den förra angående postdeputation, som ridderskapet och adeln med preteståndet remitterat til secreta utskottet, men borgare och bondeståndet til cammar oeconomic och commercedeputation; den senare angående enrolleringsmanskpet, begärandes at ståndet i bägge dessa mål wille foga sig til bondeståndets remisse, at expedition må kunna ske.

26. H:r doctor Hausswolff begärade få lägga ett beswår til protocollet, och upläste sina anmärkningar öfwer censoris förklaring på herr archibiskopens

¹ Präteståndets arkiv, R 902. Ståndets enskilda handlingar, nr 6, flera handlingar.

underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t, angående weckoskriften, Ärlig Svensk kallad.

Sedan dessa anmärkningar woro afhörde, tackade h:r archibiskopen för doctorns hafda möda i denna sak, och berättade derjemte, at secreteraren Adlerberg upbegärat censoris förklaring til cancelliecollegium allenast på några dagar, samt at, då herr archibiskopen inkom til Hans Kongl. Maj:t med omrörde sin underdåniga skrifwelse förleden sommar, och Hans Excellence riksrådet Löwenhielm på samma tid något wid weckoskriften Ärlig Svensk ärinrat, det blifwit sagt, at Hans Excellence och herr archibiskopen colluderat, där likwäl h:r archibiskopen inför den lefwande guden kunde betyga, det han ei wiste af Hans Excellences tanka.

H:r biskop Troilius yttrade, at i ståndets ecclesiastique sammankomster kunde öfwerläggas, huru ståndet måtte til nytta betiäna sig af h:r doct. Hausswolffs anmärkningar, och föreslog imedlertid, om icke sådant kunde ske i en underdånig skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t.

27. Utdeltes i ståndet til hwar ledamot exemplar af en skrift, kallad: Oförgripeliga tankar angående lag, domare och folk, samt en rättskaffens fri- och säkerhet, den h:r öfwerstelieutenanten Boye til ståndet insändt, utom en på lika sätt tilförene utdelt skrift, kallad: Anmärkningar wid åtskilliga utkomne skrifter angående rättegångs förminskning och förkortande.

28. Probsten Trägård utdelte jemwäl ett arbete som en man af gudeligit nit författat, och begärade, sedan det wore genomläst, få inhemta ståndets tankar, om det kunde såsom prænotiones sättas främst i catechesen.

29. Herr archibiskopen anmodade ledamöterna af allmänna beswärsdeputation, at, då quæstion där förekommer om religions enhet, de då behagade blifwa inom quæstion och ei gå där ifrån. Och lofwade hh:rr biskoparne doctor Nylander samt doct. Beronius, at då wara i deputation tilstädes.

30. Doct. Celsius gaf wid handen, at i cammar oeconomie och commerciedeputations cammarutskott blifwit författadt ett betänkande om ändring angående stora bönedagarna, at deras antal antingen förkortas, eller at de flyttas til lördagen, samt at fierde- och lättehelgedagarna borttages. Och som deputation lemnat detta til h:r doctorn, at i ståndet upwisas och sedan til deputation återsändas, begärte h:r doctorn blifwa underrättad, hwad han skulle gifwa härom för swar til deputation ifrån ståndet? Beslöts, at h:rr deputerade

begära, det denna sak måtte hwila i deputation, til dess ståndet får deröfwer inkomma med sina tankar.

Den 12 Martii

Efter middagen

1. Som professoren och kyrkoherden h:r doct. Celsius gaf ståndet tilkänna, at en samling, som framledne kyrkoherden doctor Jöran Nordberg gjort af kongl. bref och förordningar rörande ecclesiastiquewerket, och utgör tre volumnier in folio, kallad kyrkobalken, skal uti kongl. bibliothequet wara til finnandes; altså och emedan ståndet önskade, at wid de nu förehafwande åtskilliga ecclesiastique öfwerläggningar, hafwa tilgång til ett sådant werk, som kunde lemna behörigt lius uti ett och annat, hwilket man eljest torde hafwa möda sig at ärinra, ty beslöts, at genom protocollsutdrag begära, det berörde samling på någon tid til ståndet måtte få uphentas, hwarifrån den sedan med aldraförsta, och sist inom riksdagens slut, til kongl. bibliothequet skal återställas.

2. Uplästes ett bref ifrån v. consistorium i Götheborg, dateradt d. 25 Februarii nästledne, hwaruti tilkänna gifwes, huru Hans Kongl. Maj:t, genom nådig skrifwelse af d. 28 Nov. 1755, ogillat och beifrat de emot consistorii förhållande wid riksdagsfullmäktiges wäljande af domprobsten magister Ubechel i underdånighet anförde beswär, hwarjemte begäres, i anledning deraf, at bemälte consistorium fått förnimma, det lector Roempkes til ståndet ingifna skrifter i samma mål skola innehålla hwarjehanda anstöteligit emot consistorium, at samma skrifter måtte utlemnas, på det lector Roempke, för de utlåtelse han i dem brukat til sidwördnad emot consistorium må, i anledning af högstbemälte Kongl. Maj:ts nådigsta skrifwelse, samt til följe af kongl. kyrkolagen wederbörligen blifwa tiltalter och ansedd.

Ståndet beslöt, at nästa gång öfwerse lector Roempkes ingifna memoriales, innan de til ven. consistorium i Götheborg afsändas.

3. Genom skrifwelse¹ af d. 25 Februarii nästledne som uplästes, andrager vernerandum consistorium i Strengnäs, huru som kyrkoherden wid Göthlunda församling där i stiftet Israel Molin, på församlingens begäran och å dess wägnar, förnyat dess förr gjorde ansökning, i anseende til den långa och mycket beswärliga kyrkowägen, det honom kunde tillåtas, at, i stället för fredagarna, förrätta passionspredikningar uti ottesången om söndagarna, hwilket underställdes ståndets ompröfwande.

Åtskilliga höllo detta förslag för nyttigt, emedan få af almogen kunna med arbetets eftersättande resa en lång wäg at komma til kyrka om fredagarna, men så ärinrades å andra sidan, at ståndet ei kan ändra hwad kyrkolagen i detta mål föreskrifwer, utan föreslog probsten Helleday, at passionspredikningar kunna ske om fredagarne, då äfwen catechismi förhör anställles; men för deras skull, som på samma dagar ei äro tilstädes, trodde han wara bäst, at ett stycke af passionshistorien dessutom förklaras i parascevet af söndagspredikan, helst som fastlagen gemenligen infaller på en tid, då ännu icke är så liust om morgonen, at långwägade kunna beqwämligen resa til kyrkan för at biwista ottesången.

Änteligen beslöts, at detta mål skulle anteknas ibland de öfrige ecclesiastica, som ståndet wil taga i öfwerwägande, hwarefter swar kommer at afgå til vener. consistorium i Strengnäs, som ei eller lærer wänta at någon ändring kan göras med passionspredikningarna för denna fastlagen.

4. Herr archibiskopen berättade sig hafwa bekommet ifrån biskopen h:r doct. Rhyzelius ett document som han kallat casus in comitis,² hwilket fördenskull uplästes och innehölt åtskilliga anmerkningar dels om barnhusinrättningen härstädes, dels om det myckna antalet af docentes wid academier, och extraordinarie predikanter wid kongl. hofwet, gardet, artilleriet med mera, i anledning hwaraf nu ytterligare talades så wäl om förenämde barnhusinrättning, och huru wida man kunde försäkra sig, at ei anledning til blodskam deraf gifwes emellan nära anförwanter, som äfwen om missbruk med allehanda qwinfolks intagande på lazarettet utan wederbörlig prestattest. Och beslöts, at som stadsens consistorium äfwen gjort berättelse til ståndet om det som rörer bägge dessa omständigheter, så skulle, i anledning deraf

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 47, flera handlingar. Även 17 oktober 1755 § 7.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 24.

underdånig skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t upsättas med anhållan, at presterskapet wid Ulricæ Eleonoræ församling måtte få del af wederbörliga presteattester för alla dem som på lazarettet intagas, och at directionen wid ofwannämde barnhus måtte anbefallas lemna underrättelse om de mått som blifwit tagne til blodskams förekommande, at ståndet måtte wara utan bekymmer i den omständigheten. Dock skulle ännu och til widares härmed fördröjas.

6. Upwiste herr archibiskopen ett bref, som af h:r justitiæcancellern blifwit med honom communiceradt, rörande separatisterna på Skewik i Wermdö sokn, om hwilka h:r justitiæcancellern straxt wid sitt ämbetes tilträde funnet nödigt göra sig underrättad, och deföre befalt fiscalen Joh. Hedeberg dem at efterfråga, som häruppå med detta swar inkommet. Brefwet uplästes af d. 7 Febr. nästledne, jemte förteckning på personernas namn i Skewik, som alla äro två och tiugu, och qwinfolkens ålder, som deribland finnas, förmäländes fiscalen Hedeberg, at de samma, på tilfrågan om deras gudstjänstsöfning, näringsmedel och inbördes lefnadssätt intet vidare swar aflemnad, än at de sedan sin ankomst til Skewik för 8 à 9 år sedan aldrig warit til kyrka eller Herrans nattward.

Herr archibiskopen berättade, at ehuru detta folket ei sielfwa gå i kyrka, så hindra de likwäl icke derifrån sitt tjänstefolk, såsom de ei eller kunnat öfwertygas at hafwa förledt andra til sina lärosatser. Och wore fördenskull frågan, hwad med dem är til görandes.

Doctor Filenius berättade om några separatister i Linköping, som med dessa hafwa mycken gemenskap, för hwilka handelsmannen Almquist är hufwudman, som äfwen årligen reser til Skewik och skal wara ägare af den gården. Men som alla andra gradus admonitionis, dem kyrkolagen föreskrifwer, äro med dem genomgångne, så återstode allenast, at för dem hålles förbön i kyrkorna, som ännu ei skedt, och hwarom h:r doctorn önskade förnimma ståndets tankar.

Resolverades, at härom närmare skal öfwerläggas, när relation om religionsmålen ifrån Linköpings consistorium inkommer.

7. Upläste notarien förteckning öfwer alla anmälte ecclesiastique mål,¹ som til 8 classer blifwit reducerade, hwarwid jemwål ärinrades om huspredikanterna här i staden, och huru de, twärtemot så wäl privilegierna som Kongl. Maj:ts särskilta förordnande, giort försök at undandraga sig stadsens consistorii inseende.

Emedlertid och som h:r biskop Halenius med flera ståndets ledamöter nu saknades, så fants godt at upskiuta til nästa plenidag med målens delande emellan wissa deputatos til utarbetning.

Den 20 Martii

1. Berättade probsten Helleday, at då deputerade haft at cognoscera saken, som kyrkoherden Mathesius i ståndet anmält, rörande riksdagspenningarnas proportionerande emellan presterskapet i Österbotn och nedra delen af stiftet, herrar fullmäktige från samma stift på doctor Mennanders begäran öfwerenskommet, at öfwersända afskrifter af de til ståndet i denna sak ingifna documenter til consistorium i Åbo, at deröfwer til ståndet sig utlåta.

2. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande² angående tilstånd för deputation, at få göra h:r öfwerstelieutenanten och riddaren Boye försäkrad om någon skälig belöning af manufacturfonden emot det han uptäcker dess förwärfwade kunskaper om fårskötsel. Med ridderskapet och adeln, som detta bifallet instämde ståndet.

3. Sedan probsten Trägård hemstält, om icke, när Deras Kongl. Maj:ter nu til staden inkommet, ståndet behagade, antingen i dag eller med första, genom en deputation hos deras Maj:ter aflägga underdånig tacksäjelse för den öma wård Deras Maj:ter haft wid Hans Kongl. Höghets cronprinsens upfost-
 ran, och kyrkoherden magister Ziebet berättat sig hafwa hört, at bondeståndet gått aldeles in med presteståndet härom, så fant ståndet nödigt, at, genom en utskickad af bondeståndets taleman inhemta derom full säkerhet, och åtog sig bemälte kyrkoherde, at i samma ärende stiga ned til bondeståndet. Wid återkomsten hade kyrkoherden at berätta, det nyssnämde taleman sagt, at bondeståndet war med presteståndet aldeles enigt om en sådan

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 25.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 8.

underdånig tacksäjelses afläggande, då derom i ståndet giordes proposition, men at han likwäl icke wiste, förr än han får se efter i protocollet, om icke ståndet sluteligen deruti stadnat, at häröfwer med h:r grefwen och landtmarskalken samt de öfriga ståndens herrar talemän skulle gemensamt öfwerläggas.

4. Föredrogs hwad ett utskott af cammar oeconomie och commercedeputation til ståndet anmält, angående de fyra stora bönedagars apostle och fierdedagarnas dels afskaffande, dels flyttning på andra tider och dagar, och inlemnade probsten Rogberg til protocollet derom följande:

Som jag hört, at ett memorial skal nyligen blifwit i cammar oeconomie-deputation af en wiss almogens fullmäktig ingifwit, betreffande det apostledagarna måtte hädanefter aldeles afskaffas, så at ei widare någon predikan på dem kommer at hållas, men at vårt stånds i samma deputation warande mycket wärda ledamöter sig skola förbehållet, innan denna sak företages, at högwördige ståndets tankar förut måtte inhemtas. Altså anhåller jag ödmu- keligen at få härwid säga min enfaldiga mening, och det kanske korteligen i punctewis, såsom denna sakens förlopp förut warit hafwer, och som nu tyckes härmed böra förblifwa.

1) War detta mål första gången wid 1738 års riksdag i justitiædeputation före, då en bekant herre och riddersman inlade derom ett widlöftigt betänkande. Men emedan både preste- och bondeståndet woro i bemälte deputation enhälleligen häremot, och ingåfwo dels skrifteligen sitt yttrande, dels munteligen sade sina skäl til protocollet, som acterna derstädes bredare utwisa, så afstادنade för den gången hela detta förslag. Jag wet det så mycket wissare, som jag hade den äran samma riksdag wara en wärdig ledamot i merberörde deputation.

2) Wid 1741 års riksdag drefs saken änteligen igenom alla stånd, så at alla apostledagar skulle afskaffas. Det ock skedde, ty preteståndet gjorde då ei någon swårighet häremot, besynnerligen som den liusliga färg sattes på saken, at sön- och högtidsdagarna kunde dermedelst komma i så mycket större och starkare hägn och frid, med några flera wäl besmyckade skäl som då framdrogos. Men jag påminner mig, huru bondeståndet tyckte icke mycket om at gå in i samma idé, utan utlåto sig med missnöje uppenbarligen, at vårt stånd war förmycket släpphänt i thy mål, samt at presterskapet gjorde det allenast at bli hindrade i sitt arbete, men lærer dock ei hindra någon för

den orsaken wid sina rättigheters uttagande. Man fick höra det häruppe af almogen, och ännu mer när man kom hem, då häröfwer ett allmänt misstycke förklarades, ja de lade detta dertil, at Gud wiste straxt deröfwer sin hand och straff, at kriget utslog olyckeligen i Finland. Jag anförer allenast menighetens ord och tal efteråt, och wil ei yttra mig, antingen de i thy mål talte illa eller rätt. Men det kan jag i sanning berätta, sedan det wart bifallet, at apostladagarna skulle bortskaffas, at detta hängde så hårdt uti hos bondeståndet, at de straxt derefter, wid riksdagens slut, utom vårt stånds minsta wettskap, biföllo den fria religionsöfningen tillika med de twå andra respective stånden: Ett olyckeligit och högstbeklageligit bifall. Jag will icke säja, at detta skedde just til at revengera sig på ståndet, dock kan jag med stor sannolikhet och af de discurser som jag hörde då fällas lulleligen sluta, at slikt mycket dertil bidrog.

Detta hade derföre

3) den werkan, at apostledagarna wid 1743 års riksdag gingo i sitt förra stånd, dock med det tillägg, at presterskapet skulle, utom de wanliga predikningar, hålla dessa dagar förhör med ungdomen. Och detta lærer wara förmodeligen öfwer alt practicerat sedan den tiden, åtminstone wet jag, at det skedt i Wexiö stift. Om nu någon ändring härwid än widare skulle tillåtas, och den saken dragas in quæstione, som så nyligen af ständerna wid riksdagen blifwit afgjord, samt af Hans Kongl. Maj:t, genom nådig utgången förordning, stadfästad, så skulle jag

a) för min ringa del ei annat finna, än at detta gåfwo alt för stort prof af ständers resolutioner och göromåls opålitelighet, när det som afslutes en riksdag såsom ständigt och fast blifwande, kastas en annan aldeles öfwer ända; åtminstone gåfwo det uti allmänheten alt för widriga omdömen, om vårt stånd skulle gå in häruti.

b) Bidrager detta aldeles intet til sön- och högtidsdagars stora hägn och frid, utan snarare förorsakas dermedelst större förakt af Guds ord hos den gemena hopen, ty de kunna tänka så: Det ena Guds ord är och bör wara så heligt som det andra. Och då det intet finnes nödigt förklara texterna, epistlarna och evangelierna på apostledagarna, hwilka äro så härliga och upbyggeliga som på söndagarna, så torde ei wara så mycket angeläget, för Guds ords wördnad skull, at på alla sön- och högtidsdagar den allmänna gudstiäns ten biwista, ty då predikas ei annorlunda än om apostladagarne, fast det kan ske kortare.

c) Jag hafwer nu wäl intet hört, och än mindre sedt det project, som är inlagdt om denna sak, eller wet hwad nya skäl nu anföras til at befrämja detta göromål. Men de lära inga andra kunna wara såsom hufwudsakeliga, än de som blefwo anförde, då dessa apostladagar emellan 1741 och 1743 årens riksdagar woro casserade, nämligen, at folket kunde bli så mycket flitigare at gå i kyrkan på sabbats och högtidsdagarna, och at arbetet måtte så mycket bättre drifwas och skötas, när de sluppo gudstjänsten på apostledagarna. Men som det förre icke är möjligt at dermed winnas, ty derpå hafwer man rön och förfarenheten i händerna, så är det senare dåraktigt at förmoda, då man är af Guds ord öfvertygad, at utom Guds wälsignelse är alt vårt arbete fåfängt.

d) Hafwer högwördige ståndet både haft, och måste än vidare hafwa nödiga öfwerläggningar, huru man måtte kunna bringa vår förfallna kyrkdisciplin i något bättre skick och stånd, samt förmå både högre och lägre, at wid den uppenbara gudstjänsten sig i våra kyrkor fliteligare inställa. Skulle nu ståndet gifwa handen lös uti detta ena, så blefwo straxt hela det andra gärdet til fullo upgifwit, ty man kunde icke taga sig kyrkolagen til något grundfäste, när man i detta mål wil den samma aldeles kullstötä.

e) Måste man ju på apostledagarna underwisa de yngre uti sin christendom. Bör det ske, såsom det ock med nytta både skedt och kan ske; månne icke det skulle tilbringa stor upbyggelse, när presterskapet, jemte en kort förklaring af texten på apostladagare, den samma lempade in uppå något christendomsstycke i catechesen. Som man måste hålla uppå i tid och otid at straffa, truga och förmana, så har man Guds dyra löfte, at ordet icke skal komma tillbaka fåfängt, utan framgång hafwa, och således icke altid falla på stockar och stenar.

f) Nog är til beklagandes, at på dessa dagar ofta ganska få människor sig infinna, besynnerligen i den brådaste andetiden. Men man kunde wara ursäktad, om man på den tiden med predikan en eller annan gång innehöllo, samt när aposteldagarna inföllo alt för obeqwämt på en lör- eller måndag, ty när folket waret om lördagen wid kyrkan och hafwa lång wäg hem, kunna de ei gärna om måndagen komma tilbakars utan med större obeqwämlichkeit. Dock bör icke detta dragas til skäl, at få aldeles bort dessa lätthelgedagar. De som ei wilja gå i kyrkan blifwa hema och sköta sina syslor. Det blifwa ändå några som komma.

g) Är ei at befara, det någon smak blir för papisterie, då på dessa dagar predikas. Men mer är at befara, det porten göres alt mer och mer öpen för fritänkande och atheisterie, när de aldeles bortläggas.

Finner derföre för min ringhet ganska betänkeligit, at härutinnan tillåta någon inskränkning. Bättre Gud, i dylika mål hafwer man redan gått alt för långt.

Men som jag ock hörer nytt förslag wara, det våra störe bönedagar kunde inskränkas, och på andra tider och dagar beqwämligare hållas; så beder ödmukeligen äfwen derwid få säja min enfaldiga mening.

1) Som dessa bönedagar wari en lång tid åtminstone fyra hwart år, så wore ganska betänkeligit at dem vidare förstyckia, eller på något sätt deras antal förminska. En predikant kan då hafwa bästa tilfälle, när folket måste mera mangrant sig inställa, än på andra predikedagar, at undgå werldslig plikt, äfwen at lära, och förbrytelserna deremot med större eftertryck at beifra.

2) At wilja utsätta dessa dagar på en lördag, det är, om jag tör säja, ganska litet eftersinnadt. De mesta prester i riket måste sielfwa predika allena, utan hielp, besynnerligen på landsbygden, ja ofta duplicera alla predikodagar. Månne icke de dem skulle falla ganska swårt, när de predikat twänne gånger om lördagen, intet få en rasterdag emellan at hwila sig på, och bereda sig til en ny predikan, då ofta kan hända, at utom communionarbete, med annat mer, twänne predikningar komma at hållas på lördagen. Dessutom wore detta säkerligen at förmoda hos allmogen. Antingen kommo knapt någon tillbaka, at biwista gudstjänsten om söndagen då de foro hem, eller, om några skulle bli qwar, så tilbragte de den tiden på en kroghalm söndagsnatten, hwilken wore nära wid kyrkan belägen. Samma sak är, om fierdedagarna blefwe flytte på tredie dagen. Månne icke då wore bäst, at låta blifwa, såsom det nu är, såsom jag för min ringhet aldeles påstår. Förändringar, när de ska ske, äro sällan goda, besynnerligen, när det sökes rubbas som man af uråldriga tider funnet wara tiänligast och nyttigast.

Deruppå uplästes cammar oeconomie deputations cammarutskotts betänkande, sedan Jacob Larsons memorial tillika med 8 § af Bergslagens beswär angående kol, som förspillas, när helgedagar infaller mitt i weckan, och hamrarne derföre måste stadna, och sist utskottets extractum protocollii innehållandes ett särskilt votum. Sedan alt detta war afhördt, och ståndet fant sig til ingen del kunna gå in med deputation i dess tankar, beslöts at ståndets ledamöter i deputationen skulle dit återlemna dessa documenter, och

förklara sin dissensum, och berätta sig tro, at ståndet ei eller skulle detta bifalla.

5. Uplästes präsidenten Fredric Gyldenborgs memorial, at få arrendera Sundbyholm och Ribbingelund, hwarom fröken Hård ock gjort ansökning. Ridderskapet och adeln samt borgare och bondestånden hade remitterat detta til cammar oeconomie och commerciedeputationen.

Doct. Celsius anmerkte, at detta ei gått genom urskilningen, och kunde således tiäna til præjudicat för andra, at icke genom urskilningen koma til ståndet med ansökningar.

Efter någon discours härom, hwarunder en del höllo före denna vägen icke hafwa warit nödig för h:r presidenten, som til cronans fördel ärböd större arrendesumma än fröken Hård, som med sin ansökning gått lagliga vägar, och några påstodo, at presidenten kunnat gå immediate til deputation, fants nödigt at i protocollet skulle adnoteras, det för ordningen skull detta bort gå genom urskilningen. För öfrigt remitterades det som hos de andra stånden.

6. Afhördes cammar oeconomie och commercedeputations betänkande¹ angående 850 dal. srmt, som framledne justitiæcancellern Cederbielke, til milstolpars uprättande i Westmanland, af knektelegocassan derstädes anticiperat. Med samma deputations extractum protocoll, innehållandes ledamöternas af bondeståndet särskilte votum, änteligen hofmarskalken Hier-tas memorial, och sist Kongl. Maj:ts nådiga resolution i denna sak af d. 9 Novembris 1753. Ridderskapet och adeln hade resolverat, at de funne billigt, det må framledne justitiæcancellerns och landshöfdingen Cederbielkes sterbhus, enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref af d. 9 Novembris 1753 från denna gravation befrias, dock at knektelegomedelsscassan niuter sin ärsättning af häradsandelen uti sakörsmedlen.

Probsten Manquer war af den tanka, at sakörsmedlen ei måtte tilgripas, efter de hafwa många ändamål til ögnamerke, och at icke eller wore något skäl til justitiæcancellerns och landshöfdingens sterbhus befrielse från denna skuld at framledne justitiæcancellern och landshöfdingen förmerat knektelegomedelsscassan til en större summa, efter det är en landshöfdingens skyldig-

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 17, flera handlingar.

het at göra sådana penningar som äro lemnade under dess inseende, fruktbara.

H:r biskop Troilius ärinrade, at landshöfdingarna wäl åligger göra de dem anförtrodde cassor fruktbara, men likwäl så mycket med all säkerhet ske kan. Och som framledne justitiæcancellern Cederbielke, med all försigtighet och ömhet, förmerat knektelegomedelscassan til så wacker summa, och deraf anticiperat omrörde 850 dal. s:mt til milstolpars uprättande, och således til länets tjänst och nytta, så wore med rättwisan enligit, at sterbhuset för denna summas ärsättande befriades, helst som justitiæcancellern ei haft för sig ringaste förmon deraf. Härmed conformerade sig kyrkoherden Mathesius.

Probsten Stierner: Ståndet lärer ifrån förra riksdagen påminna sig, huru det tid efter annan gått med publique cassor, hwaruti allmogen när den haft, nedlagt penningar, at af dem wid swåra belägenheter hafwa någon förmon. De hafwa blifwit tilgripne, och sedermera ha afskrifningar skedt i stället för betalning, och kan jag fördenskull ei styrka dertil, at cassorna på något sätt komma at lida, som sker, om denna knektelegocassans fordran skal ärsättas af sakörsmedlen, dem hwar och en kan finna ei wil förslå til sådan summas betalande, utan är mitt förslag, at summan reparteras på länet, som niuter förmån af det hwartil hon blifwit använd.

H:r biskop Troilius: Deputation har sielf anmerkt, at nu, efter 18 års förlopp, repartition i häradet ei kan gå an. Och om ei cassan kan af sakörsmedlen få in sina penningar det första året, så kan det ske de följande, då imedlertid de få wänta, som deraf böra hafwa skottpenningar, til dess denna summa är betalt.

Probsten Helleday anmerkte härwid 1) at ridderskapets och adelns resolution icke absolwerade deputations betänkande. Här frågades, huru cassan får in sina penningar til capital och interesse. Och förmente h:r probsten, medan det åligger landshöfdingarne, til at, så wida möjligt är, göra sådana i deras wård warande medel fruktbare, at Cederbielkiska sterbhuset, sedan framledne justitiæcantzlern och landshöfdingen egenwilligt tilgripet knektelegomedelscassan til ett sådant behof som skedt, borde icke mindre betala räntan än hufwudstolen. 2) At han med skäl twiflade, om den projecterade fonden wore tilräckelig. 3) At han ei funne, det landshöfdingarne, wid föreställande behof äga rättighet at tilgripa sådana cassor, och trodde derföre at

i ståndets resolution borde göras kraftigt förbehåll, det sådana cassor ei må tilgripas.

Doctor Benzelstierna hemställte, huru wida riksens ständer kunna slå kull en konungens resolution som wunnet laga kraft, och hwaröfwer ingen klagat hwarke nå cronans eller knektelegocassans wägnar, och hölt före, at som ingen klagat, så kunde ei eller Cederbielkiska sterbhuset med denna summa graveras.

Probsten Helleday ärinrade

- 1) at inga fatalier äro i oeconomie mål, och
- 2) at almogen ei wetat af huru härmed warit procederadt.

H:r biskop Troilius tillade, at som omrörde knektelegocassa, emot allmogens wilja kommet at dragas under krigscollegii wård, som framdeles, huru dermed tilgått, lärer få omtalas, äfwen måtte göras förbehåll, det samma collegium ei måtte dessa medel tilgripa, eller til andra, än wederbörliga behof, disponera.

Probsten Helleday projecterade resolution, som i ståndet justerades, af följande innehåll:

Presteståndet bifaller på sätt som höglofl. ridderskapet och adeln med tilläggning, at til dessa och dylika cassors befredande och säkerhet för framtiden, alla wederbörande, som hafwa samma cassor under sin wård, måge på det kraftigaste och wid ansvar förbiudas, at sådana medel tilgripa, eller til andra behof disponera.

7. Ankommo sex deputerade ifrån borgarståndet anförde af justitiarien Faxell, som aflemnade dess stånds extractum protocoll¹ rörande secreta handels och manufacturdeputations betänkande, angående förbud emot hwetes och hwetemiöls införande ifrån utrikes orter, anhållandes, det ståndet behagade sig å nyo detta ärendet företaga. Hwilket lofwades.

8. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll² angående adjuncten wid academien i Lund, mag:r Liedbeck, äfwen secreta handels och manufacturdeputations betänkande i samma mål. Med ridderskapet och adeln, som det bifallet, instämde ock ståndet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 12.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 21, flera handlingar.

9. Emottogos tolf deputerade af bondeståndet, dem, Joseph Hansson anförde, hwilken berättade, at dess stånd förehaft justitiædeputations betänkande om Westerliungs pastorats besättiande och det til alla delar bifallet, hwaröfer ett extractum protocollis blef aflemnad. Recommenderade derjemte extractum protocollis af d. 21 Januarii angående Westanfors församling, berättade ock at dess stånd bifallet secreta handels och manufacturdeputations betänkande om adjuncten Lidbeck, och sist recommenderade ånyo sitt utdrag af protocollis om postdeputation, med anhållan, at få ståndets bifall på sin sida, men i annor händelse, at få löparen tillbaka. Det sista bewiljades, och ärinrade herr archibiskopen, at bondeståndet kunde i secreta utskottet andraga, hwad wid postwäsendet wore at påminna.

10. Föredrog rådcammarens extractum protocollis angående underdåniga ansökningar, dels om pensioner dels om tilökning på förr århållet årligit underhåll, hwarom åtskilligas hos Hans Kongl. Maj:t inkomne underdåniga suppliquer til riksens ständer blifwit remitterade. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta mål hwilket ock ståndet gjorde. Men

probsten Helleday reserverade, efter som i rådets extracto protocollis säjes, det ingen ledighet til dessa behof finnes på ordinaire pensionsstaten, at statsmedlen ei måtte härtill användas. Probsten Strang conformerade sig dermed, och probsten Stierner begärte, at af dem som sitta i statsdeputation, må förnimmas, om några penningar til dessa behof woro at tilgå.

Professor Gadolin androg wid detta tilfälle framledne biskopens doct. Papkes enkefrus nödwändighet, at i sitt torftiga tilstånd ock ihogkommas med någon hielp, och anhölt at hon måtte recommenderas til någon pension, sedan hon i flera år suttet en fattig enka, och ei ännu kunnat komma på pensionsstaten.

Framledne biskopens doctor Schröders enkefru nämdes äfwen wara utan pension, och beslöts at härom skulle göras påminnelse och föreställning i secreta utskottet, när om pensionerna derstädes kommer at öfwerläggas.

11. Afhördes cammar oeconomie och commerciedeputation betänkande,¹ angående afledne camererarens Jonas Törnemans enkas Anna Törnemans

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 18.

hos riksens ständer gjorde ansökning om den belöning som blifwit utfäst för hwem som kunde gifwa bästa förslaget til cammarwerkets förbättrande.

Probsten Rogberg hölt för betänkeligit, at den ena summan efter den andra bortgifwes i premier. Och

probsten Stierner förmente, at prémium för sådant arbete redan wore utbetalt, så at derföre ei borde vidare prémium utgifwas.

Domprobsten Liungberg sade, at det project, som af honom blef uppsatt och til riksens ständer ingifwit, wore af dem adproberat, hwarföre han ock ärhållet ett præmium af 1000 plåtar, men recommenderade derjemte Törnemans enka at niuta riksens ständers ynnest i sin begäran, efter hannes man äfwen arbetat ut ett project, och äfwen gått h:r domprobsten i dess arbete tilhanda.

Doctor Celsius: Törneman har arbetat ganska mycket i förkortningsmetoden, derigenom försatt sig i uselhet och kanske ådraget sig döden, hwarföre hans enka förtjänade så mycket mer reflexion, som sterbhuset ännu har sielfwa claven i behåll, hwilken torde finnas nyttig för cammarverket, och kan ärhållas af sterbhuset, om detta begärta præmium bewiljas. Anhölt derjemte, efter ridderskapet och adeln bewiljat enkan den utsatte summan, at presteståndet wille göra likaledes, efter hannes tilstånd wore mycket uselt, det h:r doctorn i hwars församling hon wore boendes, wäl wiste at intyga, och i fall ei hela summan på en gång skulle kunna utgifwas, så wore hon nögd, om hon efter hand finge något deraf. Hwad som eljest funnos ibland den aflednas papper tiäna til uplysning och nytta i cammarverket, lofwade h:r doctorn förmå sterbhuset at upgifwa.

Presteståndet biföll härpå betänkandet, och remitterade det til secreta utskottet, at om verkställigheten häraf föranstalta.

12. Kom ytterligare at öfwerläggas om ståndets beswär angående lörens minskning för scholæbetiänte, och resolverade, at denna puncten skulle aldeles läggas ned, och beswårsdeputation derom notificeras, hwaremot skulle inflyta i circulairt, det biskoparne och consistorierne torde finna af förefallande omständigheter billigt och görligit, at någon jemkning sker emellan docentes och discentes uti scholægångspenningar.

13. Omrördes äfwen den puncten af ståndets beswär, som angår religionens enhet. Och berättade h:r biskopen Troilius, det han funnet för bäst at föreslå

i beswårsdeputation, at denna puncten remitteras från plenis til stora secreta deputation, hwarest, uti h:r archibiskopens och samtelige biskoparnas närwaro, ståndet talar med mera eftertryck, och kan säkert förmoda sig ärhålla något, men eljest intet mer wore at wänta än de förra riksdagar skedt angående denna sak.

H:r doctor Noring: Jag nämde i beswårsdeputation hwad jag tänkte, men behagar mig icke i mina tankar, utan tager gärna underwising. Tilstår ock, at intet stånd i beswårsdeputation tycktes wara emot biskop Troilii project, men mig synes, at man går för wida, när wi låta denna sak, som är en res privilegii, komma at afgöras i en deputation, som på något sätt kan kallas secret.

H:r biskop Troilius nekade dertil, at stora deputation wore at räkna bland de secreta; försäkrade derjemte, i anledning af hwad förra riksdagar händt, at änskönt twenne stånd skulle i beswårsdeputation bewiljat denna punct, (/hwilket likwäl ei låtet göra sig) så ha de den dock sedan hos samtelige ständerne blifwit afslagen. Men i stora deputation stode saken på en bättre fot, och wore hopp at där kunde något winnas. Emedlertid wore nödigt at förut öfwerläggas i ståndet om denna sak, innan den kommer til stora deputation.

Professor Celsius: Det är icke at förmoda, at de utkomne förordningar om flera religioner gå öfwer ända; utan är det allena ståndets göra, at ultimato protestera.

Probsten Elg: Om wi ei winne mera, bör likwäl det winnas, at ståndets protest wid 1747 års riksdag, som nu wid detta tilfället äfwen blifwit i allmänna beswårsdeputationen upläst, tryckes til publiquens öfwerlygande om preteståndets oskuld härutinnan.

Probsten Huss hölt före, at ståndet icke borde gå in i någon deputation til öfwerläggning om denna saken med de andra stånden, utan som religionsenheten är förut i regeringsformen och privilegierna faststald, bör ståndet endast hålla sig derwid, och tillika förbehålla sig, at de andra stånden äro af samma tanka och sinne. Men så snart saken ställes in quæstione, hölt h:r probsten före, at redan förmycket wore eftergifwit.

H:r biskop Troilius: Här är nu allenast före quæstio ubi, som efter min tanka är stora deputation, och där har ståndet frihet at göra sina protester, och förehafwa saken på det sätt, som bäst finnes.

Doct. Benzeltierna förmente, at frågan borde ibland annat angå, huru de reformertas religionsfrihet skal efter förordningen förstås, och hölt före, at

den ei sträckte sig vidare, än at de hade frihet komma in i riket, och här öfwa sin gudstjänst, men i alt öfrigit alla andra förordningar om religionssakerna wara oförkränkte, och derefter dem icke tillåtet, at upföda sina barn i sin religion.

Doct. Celsius: Quæstion som nu är före, är icke om sielfwa saken, utan hwar hon skal företagas. Hwad saken angår, kan den öfwerwägas i ett eftermiddagspleno, och tiden nu lemnas til andra mål som äro inkomne och til myckenhet ligga på bordet.

Doct. Hausswolff begärte, at denna angelägenheten ei måtte, som de förra riksdagar, komma inter curas posteriores, och förklarade sin önskan wara, at den ju förr dess hältre måtte komma i öm consideration. Androg derjemte, i anledning af närwarande discurs om religionsmål, något som nyligen och i dessa dagar händt angående Rutström, hwilken, sedan han fått resolution, at stå på första förslaget til capellan i Storkyrkan, nu åter inkommet med begärran at få stå på det andra, samt at med andra walet, som är utlyst at hållas i morgon, skal innehållas.

Sedan herr archibiskopen inhemtat, at i rådcammaren sålunda häröfwer blifwit resolverat, gaf han tilkänna, at ståndet ei hade något at nu derwid påminna.

14. Uplästes kongl. rådcammarens extractum protocolli,¹ angående præsidium uti generaleuterationskrigsrätterne, äfwen fältmarskalken Ungern von Sternbergs memorial i samma sak. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, och biföll ståndet likaledes.

15. Afhördes borgareståndets extractum protocolli² angående hwetes och hwetemiöls införsel från utrikes orter, och hemstältes, om ståndet wille, för expedition skull, ingå i någon jemkning häruti?

Herr biskop Troilius: Ehuru eljest warit bäst, at deputations betänkande gått fram, dock som två stånd äro emot två, så är bäst at wi taga saken före til någon jemkning, och gå in til någon del med borgare och bondestånden, annars blir härmed, som det warit förr.

Probsten Manquer tyckte wara nog, om tiden, til hwetes införsel utifrån, sträckte sig öfwer ett år, men ei längre.

¹ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 18.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 12.

Probstén Huss hölt ett år wara för litet.

Doctor Hausswolff begärte, at detta extractum protocollí måtte blifwa på bordet liggande, efter deruti wore en hop considerationer, i synnerhet hwad pomerska hwetet angår, hwarifrån såsom en swensk province, wore eftertänkeligit förbiuda hwetesinförslen.

Herr biskop Troilius: Manufacturfonden kan derigenom mycket förlora om härmed dröjes på tiden.

Resolverades derföre, at detta skulle ifrån ståndet expedieras med följande påskrift, som justerades: Upläst hos pr.st. d. 20 Martii 1756, dito bifallet i så måtto, at införslen af hwete och hwetmiöl ifrån alla länder och provincer, som under Sweriges crono ei äro hörande, tillåtes i twänne år under de här anförde wilkor. Men hwad swenska Pomern angår, och huru wida samma afgift äfwen må sträcka sig til det hwete, som derifrån hit ankommer, lemnas til secreta utskottets utlåtande.

16. Berättade herr archibiskopen, det riksens ständers commission sedan sista plenum hos honom anmält, at drabanten Hermelin och lieutenanten Apelbom blifwit arresterade, at ställas för bemälte commission, äfwen at vice amiralen Ankarcrantz låtet förmåla, det ett commando af 150 matrosor til amiralitetet inkommet, at aflösa dem, som förflutne året gjort tjänst derstädes.

Eftermiddagen

1. Upwistes lector Roempkes til ståndet ingifne memorialer under d. 14 och 18 Octobris, och bewiljades, at de til v. consistorium i Götheborg uti afskrift skulle öfwersändas.

2. På skedd föreställning af herr archibiskopen talades om ringningen efter döda, som på en tid begynt at komma utur bruk här i staden, och hwaraf kan befaras, at kyrkorna ansenligen komma at lida uti deras inkomster. Och som detta gaf anledning at omröra andra externa religionis, som ei kunna föras til essentialia, men likwäl äro at anse som dess förmurar, så skulle detta ytterligare påtänkas.

3. Påmintes äfwen, af herr archibiskopen huru nödwändigheten fordrar, at vår kyrkodisciplin i behörigt skick sättes, och at inga actus sacri hema i husen förrättas. Hwarwid herr biskop Troilius yttrade sig jemwäl hålla nödigt, at någon reformation påtänkes wid det kongl. hofwet med gudstjänstens förrättande derstädes, som i åtskilliga mål torde behöfwa förbättring. Dock ärinrade h:r doctor Celsius, huru Deras Kongl. Maj:tter lemnat ett högstbegripeligt exempel för undersåtarne derutinnan, at de alltid offentligen och tillika med församlingen begått den heliga nattwarden. Herr biskopen förklarade altså at han ock wiste, det ståndet i detta mål hade all orsak at betyga för Deras Kongl. Maj:tter en underdånig och wördnadsfull tacksä-jelse, men at icke desto mindre bör nämnas hwad ännu synes behöfwa rätt-telse, såsom om tiden til aftonsångspredikningarna, med mera. Och belöts, at detta skulle wederbörligen i akt tagas.

4. Begärade h:r doct. Celsius få andraga ett och annat, som i allmänna beswärsdeputation förekommet, och hwaröfwer han önskade få inhemta ståndets tanka, såsom

1) hwilka böra nämnas til ledamöter i ett utskott, som deputationen funnet nödigt til resolutioners formerande, som skola projecteras?

2) Om några flera beswärs puncter böra ifrån ståndet förwäntas, eller om den sista puncten angående capellanernas voteringsfrihet nu får aflemnas?

3) Huru ståndets ledamöter i deputationen borde sig utlåta, angående en resolution, som torde projecteras, at utlänske skärslipare skola winna bur-skap, så wida de antingen äro eller blifwa af de i riket tillåtne religioner.

4) Om siette puncten af presteståndets beswär angående twister med pre-stegårdar, och at de under vacance af lägenheten ei resas måtte, hwilken punct deputationen afslaget, skal återtagas, eller om projecterad resolution deröfwer skal til plena afsändas.

Resolverades: Hwad det 1:a angår, kunna ledamöterne i deputationen sielfwe derom öfwerenskomma. 2) At inga flera beswärs puncter nu mera skola antagas. 3) At presteståndets ledamöter ei måge samtycka til ett sådant project, hwaraf kan slutas, som skulle flera religioner werkeligen här i riket wara tillåtne. 4) Att den sjetta beswärs puncten må återtagas.

5. Önskade herr archibiskopen på tianligt sätt måtte förebyggas, det gradus doctorales ei blifwa för mycket allmänna; hwilket man torde hafwa anled-

ning at befrukta, sedan nyligen wisat sig, at en comministers adjunctus, som rest utomlands, derifrån hemkommet med doctors wärdighet.

Herr biskop Troilius hölt före, at en sådan doctorstitel ei bör anses, som man utan förtjänst ärhållet.

Doct. Celsius trodde det wara tilräckeligt som redan är stadgadt, at ingen bör hedras med doctorswärdighet, som icke genom förtjänst kommet dertil, at han werkeligen sitter in munere honoratori.

Doct. Noring war af samma tanka, och nämde tillika huru i preussiska länderna förfaras, at ingen som wil wänta befordran bör antaga gradum wid någon utlänsk academie, hwilket han ock mente här i Sverige kunna efterföljas. Dermed instämde doctor Benzeltierna, och begärade, at så wäl detta må komma i åtanka, som hwad angår åtskilnaden af grader wid academierna.¹

6. Togs här af tilfälle at tala om kongl. hofpedikanter, och at sådana män må dertil antagas, som publicum altid kan hålla wärdiga, at til anseeligare syslor blifwa befordrade, hwarwid h:r biskop Troilius, och h:r doct. Celsius ärinrade, at deras löner borde förökas, som ei allenast skulle lända presterskapet til upmuntran, utan ock tjäna dertil, at kyrkodisciplin wid hofwet kunde uphielpas.

7. Begärade kyrkoherden Mathesius, at, ibland andra ecclesiastica äfwen det måtte hos ståndet blifwa öfwerlagdt, huru wida grafwar måge nyttias i kyrkorna, och om de icke hältre böra flyttas på kyrkogårdarne.

8. Som de ecclesiastique målen, jemte andra oeconomica nu skulle delas emellan wissa deputerade til utarbetning, så beslöts, mdan de til åtta classer blifwit reducerade, at herrar biskopar och superintendenterne, som äfwen nu äro åtta til antalet, adjungera sig wissa af de öfriga ståndets ledamöter, at med dem om hwar class särskilt öfwerlägga i anledning hwaraf

Herr biskop Halenius nämde h:r doctor Schröder, doct. Benzeltierna, doct. Noring, probsten Helstadius och probsten Elg.

H:r biskop Troilius begärade doct. Filenius, probsten Schenberg, probsten Troilius, kyrkoherdarne Ekman och Godenius, jemte probsten Stierner.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 51.

H:r biskop Osander walde doct. Forsskåhl, domprobsten Liungberg, probsten Rogberg och kyrkoherden Rogberg.

H:r biskop Nylander kallade doct. Hausswolff, doct. Lidius och doct. Mennander.

H:r biskop Beronius utsåg doct. Celsius, probsten Manquer, probsten Bælter, kyrkoherden Aurelius och probsten Brauner.

H:r superintendenten Lagerlöf adjungerade sig comministern magister Stenbeck, kyrkoherden Laihiander, probsten Walborg och probsten Ullholm.

H:r biskop Engström som nu war frånwarande troddes helst wilja träda tillsammans med fullmäktige ifrån Lunds stift.

H:r superintendenten Körning hade förut blifwit associerad med probsten Helleday, kyrkoherden Mathesius och probsten Huss, at utarbete målet angående soknestämmor; hwarförutan kyrkoherden Mathesius nämde professor Gadolin och comministern Stenbeck ifrån Finland.

Sedan lottades med slutna sedlar om sielfwa classerna, då

1:sta classen tilföll h:r biskop Engström

2:dra h:r biskop Beronius

3:die h:r biskop Osander

4:de h:r biskop Halenius

5:te h:r superintendenten Lagerlöf

6:te h:r superintendenten Körning

7:de h:r biskop Nylander och

8:de h:r biskop Troilius

9. I anledning deraf, at någon författning bör tagas angående hielp til kyrkors reparerande i stället för collecter; hwarförinnan är nödigt at weta storleken och mantalen af hwar församling i riket; skulle bref afgå til samteliga consistorierne,¹ at med behöriga förteckningar deröfwer, så snart som möjligit är, til ståndet inkomma.

10. Faststältes, at ståndets sammankomster hädanefter skola i anslagen ut-sättas til klockan 8 om morgonen, och at, sedan en quart deröfwer är förliden kommer at börjas med syslorna.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 31.

11. Justerades den underdåniga föreskrift,¹ som ståndet öfwerenskommet at låta afgå til Hans Kongl. Maj:t för doctor Filenius, rörande besvär deröfwer, at honom blifwit förment den rättighet, som likwäl presterskapet förunnas genom privilegierna, at i städer köpa arf- och egenjord.

12. Justerades 1 § af protocollet under d. 12 Martii eftermiddagen, rörande framledne doctor Nordbergs samling af ecclesiastique förordningar. Och skulle h:r doct. Celsius bekomma utdrag af samma protocoll, at efter lofwen föranstalta, det berörde samling måtte komma ståndet tilhanda.

13. Likaledes justerades ²§ under den ³hujus angående collect för en amanuensii wid hwarje consistorium, hwilket med de öfriga respective stånden borde communiceras.

Den 26 Martii

1. Herr archibiskopen berättade, at med denna sammankomsten, som ei längre finge i dag hållas än til klockan 10, då hwar af ståndets ledamöter borde, efter anslagen, inställa sig i deputationerne, ei wore annat ändamål, än efter h:r grefwens och landtmarskalkens åstundan och påminnelse, få ståndens postuler insamlade, at aflemnas i urskillingen. Och framgaf härfpå

Biskopen h:r d:r Halenius ett memorial angående hielp för Warnheims closters konungakyrkas i Westergöthland reparation och underhållande. Af närwarande herrar ledamöter hade ingen mer något at ingifwa. Och det som probsten Walborg i ståndet förut anmält kunde nu icke ärhållas, efter probsten icke war i ståndet tilstädes.

2. Förmälte probsten mag:r Helleday, huru som hans committenter i Roslagen gifwit wid handen, at sedan båtsmän där blifwit upbådade och commenderade, det fölle presterskapet i orten ganska eftertänkeligit före, at bemälte siöfolks upbrott skulle anställas instundande storböndagsafton.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 15.

² 23, enligt detta protokoll den 11 mars.

³ 11, enligt detta protokoll den 11 mars.

3. Probsten Trägård begärade få inhemta ståndets tanka om det af honom utdelte lilla arbete, och förmälte at auctor til samma piece åstundade weta, om ståndet skulle behaga, at han den i frågor och swar författar. Til swar lemndes, at detta arbete wore wäl författatdt, men för de enfaldiga nog djupsinnigt; och wille auctor på förberörde sätt lägga derwid handen, önskade ståndet, at det måtte ske på enfaldigaste sätt.

5. Resolverades, på h:r biskopens Beronii begäran, at extractum protocollii honom lemnas skulle, det ståndet ei funne sig något kunna til den i ståndet anmälte Wimmerstedtska saken angående lön för dess vicariat wid gymnasium i Calmar.

Den 27 Martii

1. Justerades protocollet af d. 1 Martii.

2. Uplästes probsten Walborgs enskilte postulater, at församlingarna i Bohus län må för samma pris få återlösa stommar, som de från kyrkorna blifwit försålde. Härpå teknades: Anmält för presteståndet d. 27 Martii 1756. Och som presteståndet ei kan antaga detta ibland dess allmänna besvär, så kommer det at ingifwas til riksens höglofl. ständers urskillningsdeputation, som lærer det samma uptaga och til behörigt skärskodande remittera.

3. Föredrogs rådcammarens extractum protocollii, angående placemajoren Loods enkas sökte pension, hwarwid war bifogadt öfwersten och riddaren Ehrenswerds memorial. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til secreta utskottet, som ock ståndet gjorde.

4. Afhördes rådcammarens extractum protocollii angående pensin för framledne riksrådets herr grefwe Cedercreutz enkegrefwinna. Med ridderskapet och adeln som remitterat detta til secreta utskottet instämde presteståndet.

5. Uplästes kongl. rådcammarens extractum protocollii angående nya barnhuset på Ladugårdslandet. Af ridderskapet och adeln war detta remitterat til riksens ständers secreta utskott. Efter någon discours härom gick ståndet in i lika remiss, som påskrefs tillika med förbehåll, at, innan något fastställes i

denna sak, blifwa behörigen underrättadt om verkets beskaffenhet och inrättning, hwarefter ståndet närmare wil derom yttra sin tanka.

6. Ankom med ridderskapet och adelns bifall löparen af presteståndets extracto protocoll angående presteförhör, och afgick til borgareståndet.

7. Afhördes justitiædeputations betänkande om borgmestare- justitiarie och stadssecreterarewal och borgerskapets walröster derwid. War af ridderskapet och adeln bifallet. Men ståndet fant detta mål, sedan probsten Helleday ärinrat, at all borgerskapets walrättighet härigenom skulle förfalla, fordra någon närmare eftertanka, och resolverades derföre, at detta betänkande måtte blifwa liggande tils vidare.

8. Uplästes secreta handels och manufacturdeputations betänkande,¹ angående högre tullavgifter på malt, hafra och allehanda grynsorter, som utifrån riket inkomma, samt förbud til deras vidare införsel. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet.

H:r biskop Halenius: Denna sak fordrar mycket betänkande. Borgerskapet kan icke finna sig härmed särdeles nögd: Och Bergslagen, som consumerar mycket köpt malt, fruktar, at maltet blir i hast för dyrt, helst som inrättningarna til mälterier äro i Sverige på slät fot. Härtill kommer, at det pomerska kornet ei duger til mältning, när det lider til slut af wåren och mot sommaren, hwarförutan Pomern, såsom lydande under Sweriges crona, tyckes kunna, efter dess privilegier, prätendera några förmoner. De länder, som ei höra under Sverige, måge wäl på sina exporter och waror beläggas med taxor och avgifter, men tror dock nyttigt wara, at Pomern minst beswäras dermed, samt at det utlänska maltet först med mindre, och sedan efter hand med större afgift, belägges.

H:r doct. Hausswolff: Jag tog mig den friheten, då i ståndet ventilerades, om hwetes och hwetemiöls införsel, at ärinra om Pomerens jus indigenatus, och som jag wiste, at secreta handels och manufacturdeputations betänkande om malt äfwen war inkommet til ståndet, har jag närmare tänkt på saken, och får nu deröfwer yttra mina tankar.

Pomern har redan 1630 kommet under Sweriges crono, och det med det wilkor, at undersåtarena icke allenast quoad honores, utan ock quoad com-

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 9.

moda skulle anses såsom Sweriges undersåtare, och detta uti pace Westphalica icke allenast ytterligare blifwit stadfäst, utan ock formeligen af de contraherande magter reserveradt, jemte det Sverige påtog sig at garantera denna friden. Detta jus indigenatus är ytteligare år 1669 confirmeradt, och sedan denne province år 1720, då den genom kriget war kommen i de danskas händer, til Sverige restituerades, så blef hånne ock lofwadt, at det förr accorderade jus indigenatus skulle hafwa bestånd, och städerna wara befriade från all tilökning i tullen.

1723 war quæstion om Pomerns jus indigenatus, som befants til alla delar riktigt, och stadfästes deras friheter ytterligare, samt togs allenast den præcaution, at inga främmande producter skulle utgifwas för svenska pomerska waror.

Häraf tyckes mig följa, at man ei utom at kränka Pomerns privilegier och tillika Westphaliska freden, kan belägga pomerska spanmålen med någon afgift i våra hamnar, som våre inhemske icke äro pliktige utgöra, och at föjakteligen den förhöjning på utländskt hwete, malt och hafra, som nu föreslås, salvis privilegiis & pactis icke kan extenderas på Pomern.

Wi böra påminna oss, at Pomern är vår barriere province, som för Sverige lidit åtskillige totale förödelse. Och bör den altså med skäl handteras som en inhemske province.

Hwad in specie maltet betrefwar, så wore det grufweligen hård medfart, at utestänga dess införsel genom hwad import det wara må. Städerna i Pomern hafwa snart sagt ingen annan näring än mäلتning, och den näringen blefwe på en gång ruinerad genom dessa författningar.

Jag lemnar i sitt wärde, at det är ett malt, som hwarken kommer up emot vårt eller ängelskt malt, men så är det ock icke så dyrt, som det senare. Och som det kommer mycket an på kornets godhet, och huru länge det ligger i fartygen, så kan deraf icke tagas något skäl emot sielfwa maltningen, än mindre til någon förhöjning på afgifterna.

Jag sluter med den wördsamma ärinran, at Pomerns uti pace Westphalica stadfäste jus indigenatus bör noga observeras, och provincens inwånare få blifwa orubbade wid sina privilegier, samt således undantagas, när quæstionen är om främmande spanmåls beläggande med högre afgifter. Ty Pomern och Wismar med maltets införsel soutenerar hela Norrland, och blefwe således maltet hwilket de ei kunna tilwerka, dem för dyrt.

Probsten Helleday: Jag lemnar til ståndets mogna öfwerwägande, om icke wid de författningar, som tagas angående säd, bör brukas all försigtig- och warsamhet. Ändamålet af deputations project och arbete är godt, men jag wet ei, om det än är pro tempore, at göra sådan författning, när det klagas öfwer sädesbrist, och det synes, som misswext wore at befara. Sädespriserna kunna härigenom jagas up, och tror ei, at våra committenter tacka oss derföre. Hwad Pomern angår, bör det ei lida och dess privilegier kränkas. Men sker ei den exception med försigtighet så uträttas intet med alla förbud.

Doct. Benzelstierna: Det förbud som göres må ei taga sin början, utan för 1757. Ändamålet af samma förbud är dels at stoppa underbalancen, dels at encouragera mälterierna i riket, men det kan icke winnas, om Pomern skulle fritt få malt införa. Lurendrägerier äro hos oss nog allmänna och i gång, ehuru steg äro tagne och tagas, at dem förebygga, och twiflar jag ei, om pomerska maltet blir frigifwit, at malt då kan dit, til 1000tals tunnor införskrifwas, och sedan säljas som pomerskt, utan at man kan hafwa controll deruppå. Angående åter jus indigenatus, som Pomern blifwit confirmeradt, är jag derföre, at den ei kränkes, äfwen som at hwar province niuter sina jura, men ser ei, at deruti sker något inbrott, om riksens ständer, som äga rätt, at göra författningar för hwarje province, förbiuda malt från Pomern. De kunna ju, om det skulle finnas nödigt och nyttigt, förbiuda Skåne at föra malt hit.

Doct Celsius: jag kan ei neka, at, då deputation projecterade detta förbud, jag icke warit af enahanda tanka med deputations ledamöter. Det har fallet mig ömt före, at gå in i någon författning, hwarigenom säden, som är de fatigas förnämsta föda, kommer at stegras, men har tänkt och hållet för nödigt, at, innan maltet komme at beläggas med högre afgift, nödige mältinrättningar hos oss först blefwo satte i behörigt stånd, och af Hans Kongl. Maj:t regleradt, hwilke må hafwa den inrättningen om händer. Bryggare, som fournera oss med dricka, mälta nu och skulle det framgent bli deras handtering, så kunde de sätta både på malt och dricka hwad pris dem behagar. En försigtig författning härom och god inrättning är först nödig, och då förswinner det pomerske maltet af sig sielf, ty det är sämre i godhet. Hwad jus indigenatus angår, är jag derom med doct. Benzelstierna af enahanda tanka, och håller före, at regeringen har magt och rätt göra de författningar, som den finner tiäna til riksts bästa.

Doct. Hausswolff förmente, at regeringen wäl kan förbiuda införslen af malt ifrån Pomern, men ei beläggat med högre afgift, än det som kommer

från andra svenska provinser, och at werkeligen deras jus indigenatus skulle kränkas, om deras lands producter beswäras med andra afgifter, än de öfriga Sweriges provinser.

Professor Gadolin: Sedan doctor Benzelstierna så grundeligen yttrat sig, och dermed bestyrkt deputationens betänkande, ber jag, at allenast litet få tillägga. Malt är en fabricerad wara, och skulle dess fabricerande, så wäl som åkerbruket uphielpas, så är nödigt, at waran stegras, ty det encouragerar folket både til mältning och landbruket. I Finland är tjänstefolket, som landmannen har ondt efter, dyrlegdt, så at många där tycker det ei meriterar brukka åkren, så länge spannmålen ei är i något högre pris. Idéen om fattigt folk bör ei pousseras för långt: om någon förtjänar specielt medlidande och ei kan sig föda, bör den intagas på fattighus, men hwad andra fattiga beträffar, som kunna arbeta, så finnes, at ock de stegra sitt arbete när brödfödan stiger.

Probsten Manquer: Här äro öma considerationer anförde både af doct. Benzelstierna och doctor Celsius: Och synes nödigt at en medelwäg tages, sådan, at i år så mycket betalas, och nästa år så mycket för hwar tunna som införes, och kunde commerciecollegium anbefallas, at taga härwid de författningar, som pröfwat nödige.

H:r biskop Troilius: Som Pomern ei drager några onera med oss i riket, och cronan ei har derifrån någon inkomst, så tycker jag, at den, i anledning af omtalte jure indigenatus, icke hafwer orsak, at begära några förmoner för andra främmande länder.

Probsten Huss: Jag håller betänkeligit, at göra någon sådan författning, hwarigenom säden nu stegras, sedan förra årswexten warit swag, och det synes, som så skulle blifwa i detta innewarande. Är derföre af den tanka, at maltinförslen lemnas fri för detta år, men at den sedan efter hand mer och mer förbiudes, tils mältinrättningarne äro komne i stånd. I öfrigit önskar jag, at köpmännen ei måtte så fritt och efter eget godtycko få stegra sina waror, och hemställer, om icke några utwägar må tagas, at sådant förekomma.

H:r biskop Halenius. Jag skulle gärna gå in i den idéen, at låta det ankomma på regeringen och collegierna at pröfwa, när, huru mycket och under hwad wilkor malt måtte få inkomma från främmande orter, men i anseende til omständigheter, som wi wäl kunna finna, men jag ei kan nämna, wet jag ei, om riksens ständers påsyftade ändamål winnes. At lemna införslen aldeles fri, håller jag för högst skadeligit, utan måste wi nödwändigt gå in i den författning, at ei utlänningen får föra på oss alt hwad han wil. Och menar jag det

kan hielpas, at både säden ei skal stiga för hastigt, och Pomern ei klaga sig blifwa ansedt som främmande landskaper, om det pomerska maltet tillåtes, at til nästa riksdag införas emot 1 dal:rs afgift för tunnan. Som det ju kunde wara emot jus indigenatus, om en wara från Finland belades med afgift, så lära ei eller pomerska inwånarena kunna klaga deröfwer. Man fruktar för lurendrägerie, men mig synes omöjeligit, at med malt kan lurendrägas, ty det kan icke derifrån komma hit, utan med pomersk förpassning och inlastningsattest, m. m. Skulle någon taga malt från Lübeck och förat hit, så skulle han först föra det til Pomern, där lasta det up, och sedan åter lasta det in, hwilket skulle falla för swårt och kostsamt. Imedlertid, som ridderskapet och adeln bifallet detta betänkande, och borgareståndet äfwen gått deruti in, så håller jag för godt at wi wänta, til dess wi få höra, i hwad slut bondeståndet stadnar, och låta denna sak än hos oss hwila.

Kyrkoherden Mathesius: Så wida ei hittils warit provincerna i riket förbudet at bispringa hwarandra med matwaror, så håller jag betänckeligit och för hårdt, at inkomma med sitt malt, eller det belägga med någon afgift, hwarföre de öfrige riksens landskaper befrias. Men det anser jag för nyttigt, at alla författningar tagas til lurendrägeriers förekommande.

Doctor Noring war äfwen af den tankan, at de wore betänckeligit just nu förbiuda maltinförsel ifrån Pomern, icke allenast derföre at spanmålsbrist wore i landet utan ock för politiska consierationer.

När åter ärinrades, at detta nu måtte lemnas oafgiordt, yttrade doctor Celsius, det han tyckte at ståndet snart wille gå deruti in, at det omrörde förbudet ei måtte gå i werkställighet förr än efter ett år, då mälterier imedlertid kunde inrättas, och at betänkandet i öfrigit bifalles.

Doct. Filenius hölt för bäst, at saken icke må afgöras i ståndet, förr än bondeståndet sig yttrat.

Probsten Stierner: Wore här quæstion om råg och korn, så kunde jag ei annat än straxt wara emot detta betänkande, men här frågas om malt och gryn, som ei kan anses annorlunda än för fabricerade waror, och är min tanka, at arbetslönen derföre må blifwa qwar i landet. I händelse åter at Pomern lemnas frihet at införa samma waror, så blir det en öpen canal för alt preussiskt och främmande tyskt malt. Men i öfrigit går jag in deruti at ei något förbud må ske ännu på ett år.

H:r biskop Halenius ärinrade härwid, huru som det preussiska kornet ei låter sig mältas alla tider på året, och at som mältning är pommerska städer-

nas förnämsta näring, de då sensibelt skulle röras, om malt til införsel blefwe dem förbudet. Hemstälte fördenskull än ytterligare, om icke detta mål måtte blifwa nu liggande; hwarom ock herr archibiskopen gjorde proposition, som beswarades med Ja.

9. Företrädde sex deputerade från borgareståndet anförde af borgmestaren Ingman, som berättade, at betänkandet om Westerliungska saken war bifallet, och hade at aflemna fem stycken borgarståndets extracta protocolli, det första angående justitiens administrerande, tillika med några memorialer i det ämnet, det andra angående Gallströms¹ bruk m. m.

10. Uplästes justitiædeputations betänkande² angående en del Westerliungs sokns åboers skifteliga ansökning hos riksens ständer om ändring i kongl. justitiærevisions utslag af d. 29 Maji 1754, rörande ett i berörde sokns kyrka d. 26 Augusti 1753 hållet kyrkoherdewal, tillika med utdrag af samma deputations protocoll hållet d. 16 Martii, och en del af Hans Excellence herr riksrådets grefwe Thure Bielkes memorial.

H:r biskop Troilius: Jag finner denna saken wara ganska öm, och efter hon på det närmaste rörer ridderskapet och adelns privilegier, samt lemnar, om betänkandet winner bifall, ett betänkeligit och i våra tider ohördt præjudicat, så tilstyrker jag ståndet, at taga något steg til dess salverande, ty eljest kan ingen kyrkoherde wara säker om sin lägenhet, förr än riksens ständer honom deruti confirmerat. Herr biskopen hemstälte derjemte, om icke denne sak, efter här uti riksrådet herr grefwe Bielkes memorial förekommet nova emergentia, måtte remitteras tillbaka til justitiædeputation, och at en deputation afginge til ridderskapet och adeln.

Herr archibiskopen proponerade, om votum contrarium, som betänkandet medföljer, får bifall, och om en deputation skulle afgå til ridderskapet och adeln? Många swarade Ja, andra Nei.

Probstarne Lidius och Stierner förbehöllo sig til protocollet, ei allenast, at ingen deputation härom måtte afgå til ridderskapet och adeln, utan ock, at denne sak, såsom af större wigt, enligit riksdagsordningens 16 § måtte lemnas tils vidare på bordet, at de den bättre finge genomse och lära känna, medan de ei nu wore i stånd at sig deröfwer yttra.

¹ Läs: *Galtströms*.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 6, flera handlingar.

Deputation af tolf ledamöter, som anfördes af h:r biskop Osander, affärdades, at gifwa ridderskapet och adeln wid handen, at presteståndet, sedan det förehaft justitiædeputations betänkande, angående kyrkoherdewalet i Westerlung, och derwid äfwen afhördt trenne justitiædeputations ledamöters särskilta votum i denna sak, samt herr riksrådet grefwe Bielkes inkomne memorial och närmare underrättelse, deruti funnet så öma omständigheter, rörande både ridderskapets och adelns privilegier, och säkerheten af prestewalen, at det pröfwar högstnödigt, det samma mål å nyo i justitiædeputation til skärskodande företagas, hwarefter ståndet sluteligen wil sig deröfwer yttra.

11. Uplästes ridderskapet och adelns extractum protocoll¹ angående ultimatum termin för enskilta postulaters afgifwande til urskilningsdeputation. Sedan detta fått ståndets bifall, afgick det til borgareståndet.

12. Från bondeståndet ankommo twänne deputerade, af hwilka Joseph Hansson anmälte, at dess stånd förehaft ett betänkande, som utarbetades 1747 års riksdag, angående Eura soknemäns i Finland sökte befrielse från kolande til Cautua bruk, och anmodade ståndet om benäget bifall.

13. Utdeltes til hwar af ståndets ledamöter ett exemplar af de, efter riksens ständers beslut genom trycket utkomne publike acter om grundlagarnas verkställighet.

14. I anseende til den oreda, som, genom häradsskrifwarens upgifne marklängd, befants hafwa upkommet wid kyrkoherdewalet i Westerlungs församling, beslöts, at i circulairet skal inflyta, det consistorierne hädanefter, då prestewal skola ställas hos herrar landshöfdingarna måge anhålla om wälängder ifrån landscontoiren.

15. Den til ridderskapet och adeln afgångne deputation återkom, och berättade, at ridderskapet och adeln sagt sig nu hafwa det af deputerade anmälda målet i öfwerläggning.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 3.

16. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli¹ angående 10.000 dal. s:rmts gratification til Hans Excellence herr riksrådet grefwe Stromberg för wäl bestridt gouverneursämbete hos Hans Kongl. Höghet cron-prinsen, hwilket bifölls.

17. Afhördes likaledes secreta utskottets extractum protocolli² angående förbättring på amiralitetsmedici i Stockholm assessor Bergstrahls lön. Som äfwen bifölls.

18. Föredrogs cammar oeconomie och comerciedeputations betänkande³ angående framledne cronobefalningsmannens Michaël Löfbergs cronobalancel och löningsfordran. Med borgare och bondestånden som detta bifallet, förenade sig preteståndet.

Den 3 Aprilis

1. Afhördes secreta deputations betänkande,⁴ uti det af riksens ständer til secreta deputations utlåtande remitterade mål, angående commercierådet von Düben, som Kongl. Maj:t i nåder nämndt utom förslag til innefående af statssecreterareämbetet wid inrikes civile expeditionen, men blifwit af herrar riksens råd genom votering derifrån utesluten, hwarwid äfwen medföljde probsten Manquers särskilte votum. Ridderskapet och adeln hade bifallet betänkandet, hwilket äfwen ståndet gjorde.

2. Ankom löparen af secreta utskottets extracto protocolli angående förbättring på amiralitetsmedici i Stockholm assessor Bergstrahls lön, hwilket ridderskapet och adeln i så måtto bifallet, at detta blifwer personellt för bem:te assessor. Men ståndet förblef wid sitt gifna bifall utan förbehåll.

3. Uplästes kongl. rådcammarens extractum protocolli⁵ angående kockdrängen Anders Grises oförgripeliga tankar om förbättradt sätt til fiskefänge, för hwars upgifwande han anhölt om något⁶ understöd. Ridderskapet

¹ Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 24.

² Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 23.

³ Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 12.

⁴ Präteståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 3.

⁵ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 19.

⁶ Enl. konc.; renskr.: *någon*.

och adeln hade remitterat detta til cammar oeconomie och commerciedeputationen, hwilket äfwen ståndet gjorde.

4. Föredrogs bondeståndets extractum protocoll¹ angående stadfästelse å den för Halland sista riksdag projecterade tiondesättning, och uplästes tillika en bifogad afskrift af riksens ständers cammar oeconomie och commerciedeputations d. 28 Aprilis 1752 öfwer detta mål afgifne betänkande. Extractum protocoll war af ridderskapet och adeln bifallet.

Kyrkoherden Aurelius berättade, at sedan denna tiondesättning warit länge projecterad, men presterskapet funnet sig föranlåtne at wara deremot, dels emedan almogen sedermera torde påstå, at ock pastores derefter skola niuta sina rättigheter, dels ock emedan kyrkorna derigenom altförr mycket komma at lida, har han, efter sina committenters anmodan, angående detta mål gått til urskilningen, och där fått remiss til cammar oeconomiedeputation, hwarest saken nu är liggande.

Efter någon discours resolverades, at som målet förnimmes under denna riksdag wara remitteradt til cammar oeconomie och commerciedeputation, så finner äfwen ståndet skäligt at detta til sistnämde deputation remitteras.

5. Genom ingifwen skrift² berättade probsten mag:r Rogberg, at Kongl. Götha hofrätt, genom utslag under d. 20 sistl. Martii, pålagt kyrkoherden Bergwall i Rogberga, at förskaffa tilräckeliga bewis, at saken angående prestegården, samt dess ägors och lägenheters förminskande är i ståndet anmält, samt, deraf gjort ett allmänt besvär, hwarföre bemälte probst begärrar, at få ståndets bewis, det härmed så sammanhänger. Och resolverades at på sielfwa skriften teknas skulle: Upläst i presteståndet, och så befunnet, som nedanföre är anfördt.

6. Upwiste h:r biskop Halenius ansökning om pension för framledne h:r biskop Juslenii enkefru, hwilken ansökning nu påskrefs at ingifwas til urskilningsdeputation.

7. Uplästes secreta deputations extractum protocoll³ angående sergeanten Anders Magnus Ulfsaxs hos Kongl. Maj:t gjorde underdånige ansökning, at,

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 8, flera handlingar.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 33.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 5.

til någon uprättelse för dess lidande genom yngres befordran, blifwa hugnad med officerares fullmagt. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, dock så, at sergeanten Ulfsax ei tillägges någon annan tour, än efter den fullmagts datum han nu i nåder undfåendes warder. Men ståndet biföll betänkandet.

8. Som nu i ståndet war bekant, at hos ridderskapet och adeln, justitiædeputations betänkande, angående Westerliungs sokns åboers ansökning, rörande ett där i församlingen hållet kyrkoherdewal, äfwen som hos borgare och bondeståndet, wunnet bifall, så proponerade herr archibiskopen, om icke, medan ståndet sista plenidag biföll det bifogade votum contrarium til alla delar, sådant nu på löparen måtte anteknas, och han dermed afsändas. Detta samtycktes, och påskrefs fördenskull: Som presteståndet förleden plenidag til höglofl. ridderskapet och adeln anmält, at detta mål, i anseende til nya företedde skäl, åter til justitiædeputation må remitteras, men det nu finner, at de öfriga respective stånden bifallet justitiædeputations redan gifne betänkande, så kan presteståndet nu mera ei annat, än bifalla det votum contrarium som jemte betänkandet medföljer.

9. Ankommo sex deputerade ifrån borgareståndet anförde af rådman Helleday, som berättade, at borgareståndet förehaft secreta handels och manufacturdeputations betänkande om tobaksbladens införsel, och aflemnade nu ståndets tankar derom i ett extracto protocoll. Begärade derjemte, at cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande om auctionsmedlen, samt secreta handels och manufacturdeputations angående fiskerisocieteten i Carlshamn ansökning måtte få hwila, til dess ståndet finge deröfwer inkomma med sitt yttrande.

10. Föredrogs bondeståndets extractum protocoll,¹ angående Westanfors församlings inwånarens ansökning, at få en särskilt kyrkoherde, och ifrån Norbergs sokn aldeles skilde warda.

Probsten Stierner hemstälte til ståndets ompröfwande, om icke denne och flere sådane ansökningar, som tid efter annan skedt, borde anses stridande emot presteståndets privilegiers 3, 4 och 21 §§ hwilka synas aldeles innehålla, at inga församlingar skola minskas och fördelas, utan blifwa aldeles odelte. Konung Carl XI:tes bref af år 1684 säger med uttryckeliga ord, at en sådan

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 5, flera handlingar.

begäran är obillig, rörer ståndets privilegier, och at ingen skulle understå sig komma för konungen i sådana mål.

Domproben Liungberg sade sig önska, at alla sådana delningar måtte blifwa förbyggde, men wore icke fullleligen öfwertygad, om de samma stridde emot privilegierna. Hemställte derjemte hwad hos consistorierne stode at göra til hinder deruti, när de som söka sådana delningar å det ena och andra stället som wederbör winna bifall och samtycke.

H:r superintendenten Körning ansåg detta såsom nära rörande presterskapets privilegier, och hemställte til ståndets godtfinnande, om icke en deputation måtte afgå til de andra stånden med begäran, at de ei wille gå in i något, som är ståndets res privilegii, och tillika föreställa, at om närwarande ansökning winner bifall, blifwer detta ett skadeligit præjudicat, i anledning hwaraf almogen nästa riksdag skulle öfwerhopa riksens ständer med slika ansökningar.

Doct. Celsius föreslog om icke ett extractum protocolli häröfwer måtte til de andra stånden affärdas, och sakens rätta beskaffenhet och ömhet deruti föredragas, och projecterade doct. Filenius ett sådant extractum protocolli,¹ som justerades och renskrefs.

11. Uplästes bondeståndets extractum protocolli,² angående 2 öre silf:mt af hwarje matlag i hela riket til belöning för jägmästaren Anders Ehrenström, at han må upptäcka det läkemedel, hwarmed han skal hulpet många för frossa och rödsot. Borgareståndet hade detta bifallet.

Herr archibiskopen hemställte, om det icke wore betänkeligit, samtycka til något sådant, som ei kunde annorledes anses än en contribution och pålaga på rikets inbyggare.

H:r biskop Troilius hölt före, at som bondeståndet gått in i denna sak, och yttrat sig benäget til denna afgiften för ett medicament, hwarmed det i sina ringare wilkor kunde wara wäl betiänt, så torde det misstycka, om man skulle wara deremot.

Proben Rogberg lemnade om bemälte jägmästare det intygande, at han både wore god hushållare, och lemnat många prof deraf, at läkemedlet wore godt för ofwannämde siukdomar.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 55.

² Borgarståndets arkiv, R 1334, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 6. Även 29 april 1756 § 4.

Professor Gadolin tyckte ock wara bäst, sedan bondeståndet detta mål, genom utdrag af sitt protocoll, hos de öfriga stånden anmält och recommenderat, at ock ståndet ginge med dem in, och gåfwe härtil bifall. Men

Doct. Celsius begärade, at denna sak, i anseende til flera omständigheter och skäl, dem han wille längre hos sig öfwerwäga, måtte blifwa tils widare på bordet liggande, och

Probsten Elg anmälte, det han hört flera af bondeståndet icke wara så aldeles för denna afgiften.

Probsten Helleday ärinrade härwid twänne ting: 1) At collegium medicum borde höras om sielfwa medicamentet. 2) At præmium för dess upgifwande wore nog ansenligt och tilräckeligt om det wore mindre.

Probsten Bælter medgaf gärna, at den som til publici tjänst och nytta up-täcker och upgifwer något läkemedel, bör derföre hafwa præmium med rätt; men fordrade, at sådant i collegio medico först upgifwas bör, och där få adprobation.

Resolverades, at, efter doct. Celsii begäran detta skulle blifwa liggandes.

12. Föredrogs å nyo justitiædeputations betänkande,¹ angående borgmestares, justitiariers och rådmäns röster wid wal som hållas i städerna. Ståndet fant sig icke ännu kunna sluteligen yttra sig häröfwer, utan anmodade probsten magister Helleday, at til nästa gång inkomma deröfwer med sina tankar.

13. Uplästes justitiædeputations betänkande² om minderårigas giftermål. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, dock så, at utan någon skilnad mellan Swerige och Finland minderårigas giftermål måge tillåtas, när den sökande fyllt aderton år, hwarwid ridderskapet och adeln jemwäl anser för nödigt, at unga manspersoners giftermål med ålderstegna qwinnor i möjligaste måtto förekommas.

H:r biskop Engström ärinrade härwid 1) at en person om 18 år wore för ung at träda i äktenskap, och redan förfallen, då han komme til sina 30 år. 2) At den skilnad, som i betänkandet wore föreslagen emellan deras ålder i Finland och Swerige wore orimlig, emedan de som födas och wistas längre i söder, förr mogna, och stadgas, än de som födas längre mot norden, och 3) at

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 8. Även 24 april 1756.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 7.

landet af sådanas barn upfylles med tiggare, och i gemen slika tidiga giftermål hwarken psysice eller moraliter goda.

Kyrkoherden Mathesius förmente at tilstånd för minderåriga til äkten-skap ei borde efter deputationens tanka ankomma på tingsrätternas och magistraternes ompröfwande och bifall, utan hältre på presterskapets, som hwar i sin församling ei kan wara okunnigt utan noga underrättadt om deras omständigheter och wilkor, hwilka söka at bygga äkten-skap. Både anseende och förtroende hos åhörarena för presterskapet kunde härigenom mera bi-behållas och ökas, men deremot förswagas och häfwas, om, som hända kan, härmed lägges grund dertil, at ock lysningar til giftermål wid domstolarne skola pröfwas och utgifwas.

Professor Gadolin confirmerade sig med kyrkoherden Mathesius, berättandes tillika, det han hade sig bekant, at minderåriga sins emellan contrahe-rat om äkten-skap, men, som tingsrättens tilstånd fordrats, innan det kunnat fullbordas, har deras contract kommet an på tiden, och derunder, genom elaka människor, som lagt sig emellan, blifwit aldeles uphäfwet, så likwäl om presterskapet allena haft at göra med saken, det i tid blifwit fullbordadt. Den underrättelse, som domaren skal inhemta om contrahenternas wilkor, måste han få af soknens inwånare, och det allenast två gånger om året, då ting hål-las, men för presterskapet i en församling kan det altid ske, förutan at det ock sielf kan hafwa sig deras omständigheter bekante. Dessutom hölt h:r profes-sorn före, at den skilnad, som deputation projecterat på de minderårigas ål-der i Sverige och Finland inte borde hafwa rum, samt at de antingen, utan tidsens utdrägt, måtte få gifta sig, när de begärat, eller med lönskalägesplikt beläggas, då de befinnas hafwa sängelag tillsammans, hwarigenom många ga-lenskaper sig tildraga.

H:r biskop Halenius föreslog, at den omrörde undersökningen och be-pröfningen kunde anställas af presterskapet uti en soknestämma.

H:r biskop Troilius yttrade, det både presterskapets tilbörliga auctoritet, så wäl som förtroende hos åhörarena wunne mycken styrka om sådana måls afgörande antingen i kyrkorådet eller soknestämma worde på presterskapet ankommande.

Probsten Helleday hemstälte, om icke presterskapet härigenom kunde råka i många förtretligheter och förbehölt sig til protoolet, at hwarken han eller hans committenter wille hafwa härmed at göra. Wore ock mindre nö-

digt, at presterne skulle blanda sig i dessa mål på de orter, där ting hållas årligen tre gånger, som i Roslagen och flerestädes sker.

Probsten Walborg berättade sig weta, at otilbörliga kostnader måste blifwit gjorda af de minderåriga, då de hafwa nödgats söka hos magistrater och tingsrätter tilstånd til giftermål. De hafwa blifwit taxerade til så och så mycket, innan dem gifwits lof at träda i gifte.

H:r biskopen Troilius tyckte derföre, til förekommande af sådana obilligheter och til almogens lindring, at presterskapet å landet bäst kunde detta afgöra.

Herr archibiskopen frågade således, om ståndet biföll betänkandet med den tilläggning, at hwad landet angår, i stället undersökningar härom tilförene skedt hos häradsrätten, sådant hädanefter, til lindring för almoden, och tidens winnande, måtte afgöras uti allmän soknestämma eller kyrkoråd? Hwilket bifölls.

14. Afhöordes Christer Horns memorial angående lättingars förekommande. Med ridderskapet och adeln, som detta remitterat til cammar oeconomie och commercedeputation, instämde ståndet.

15. Uplästes expeditionsdeputations extractum protocoll¹, angående hwetes och hwetemiöls införsel ifrån främmande orter. Hwilket wunnet ridderskapet och adelns, samt nu fick ståndets bifall.

16. Föredrogs secreta deputations extractum protocoll angående sammanträde med stora deputations, hwilket bifölls af ståndet, såsom af ridderskapet och adeln redan skedt.

17. Hemställte h:r biskop Troilius, sedan han inhemtat, at secreta deputations betänkande om statssecretararembetet wid inrikes expedition i ståndet förewaret, innan h:r biskopen upkom, om icke cancellierådet Carleson, som på förslag til samma sysla varit upford, måtte, i anseende til sina utmerkte förtjänster recommenderas at niute statssecreterarerang och heder. Ståndet gaf härtil bifall, och projecterade doctor Hausswolff samt probstarne Manquer och Troilius hwad anteknas skulle på löparen, hwilken probsten Troilius gick at hemta tillbaka från borgareståndet, tit han redan blifwit afsänd. Och ärin-

¹ Präteståndets arkiv, R 903, Expeditionsdeputationen, nr 2.

rade sig preteståndet, utom hwad i sielfwa betänkandet samt med följande särskilta voto är uptaget, at cancellierådet wälborne h:r Eduard Carleson på utmerkt sätt giort riket stor och nyttig tjänst, och at han fördenskull förtjänar riksens ständers utmerkte åtanka, som ett wedermälte af deras ärkänsla, hwarföre ock preteståndet för sin del och til dess wälbemälte h:r cancellieråd ärhåller werkelig befordran, skulle gärna se honom med statssecreterareheder och rang hugnad, hwilket hos de öfriga respective stånden preteståndet hörsammast i bästa måtton wil hafwa recommenderadt.

18. Uplästes justitiæ samt cammar oeconomic och commerciedeputations betänkande¹ angående Nederwetils byamäns sökta befrielse från capellansrättighetens utgörande til capellanerne uti gamla Carleby sokn, i anseende dertil at de, wid sitt nyligen upbygde capell, löna egen prestman. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet.

Doct. Mennander berättade, det Nederwetilsboerne begärt och ärhållet tilstånd til ett capells upbyggande, under den betingning, at, om de skulle få en särskilt prest, han skulle underhållas utan förminskning i de ordinaire capellansrättigheter. Wid ordinarie kyrkan woro wäl twänne capellaner, men ingendera kunde flytta til Nederwetil, efter en då ei förmätte allena bestrida syslorna wid ordinarie kyrkan, äfwensom de bägge tilsammans ei eller kunde hafwa tilräckeligt underhåll, om Nederwetil skildes derifrån.

H:r biskop Troilius: Af det doctor Mennander sagt, finnas wara åtskilliga betänkligheter wid denna ansökning. Hemställer altså, om icke detta betänkande må tagas hem af bemälte doctor at ytterligare genomläsas, då tillika kan projecteras, hwad ifrån ståndet må i denna sak afgå.

Doctor Benzelstierna ärinrade såsom nödigt, at genom någon deputerad måtte begäras hos de andra stånden, at denna sak ei måtte där til afgörande företagas, förr än ståndet får inkomma med sitt betänkande deröfwer, och åtog sig, at i det ärendet nedstiga til bondeståndet, som lofwade at den dessförinnan ei skulle uptagas.

19. Uplästes rådcammarens extractum protocolli, angående Hans Excellence h:r grefwe Ehrenpreus memorial om Fundbo pastorats anslående til prébende för professor Calsenianus. Ridderskapet och adeln hade remitterat

¹ Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 19. Även 4 maj 1756.

detta til secreta utskottet, hwilket ock skedde af presteståndet, som tillika i bästa måtton recommenderade detta til benägen wilfarighet.

20. Afhöordes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ angående tobaksplanteringen i riket, med ett särskilt betänkande som borgareståndets ledamöter i samma deputation afgifwit. Ridderskapet och adeln hade bifallet deputationens betänkande hwilket ock ståndet gjorde.

21. Uplästes borgareståndets extractum protocoll², tillika med riksdagsfullmäktigens för Westerås stad Abraham Hypherts inlemnade memorial, angående det lidande, som berörde stads magistrat uti råkat, derigenom, at deras fasta egendom blifwit til banquens säkerhet inteknad, samt lösa egendomen i qwarstad satt för tack- och stångjern, som factoren Eric Langberg i banquen pantsatt, och i stöd af magistratens gifna pantattest derå lån ärhålllet, men sedan magistraten owetande bedrägeligen utur vägen skaffat. Ståndet remitterade detta mål til secreta utskottet.

22. Föredrogs secreta deputationens betänkande³ angående riddarehuscancelistens Carl Reinhold von Strokirchs besvär.

Doctor Benzelstierna begärade, at denna sak måtte ligga på bordet, som bewiljades.

Imedertid ärinrade h:r biskop Troilius, at ståndet i denna sak måtte skicka sig lika som sista riksdag, då det resolverades, at som assessor Benzelstierna niutet ståndets recommendation, så skulle den ock sättas i verkställighet.

23. Justerades det bref, som skulle afgå til alla consistorier, undantagno Gothland, at inkomma med förteckning på pastoratens i stiftens storlek och mantal.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 20, flera handlingar.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 13, flera handlingar. Även 20 maj 1756.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 2. Även 3 maj 1756.

Den 12 Aprilis

1. Ståndet samlades in pleno at nederträda i den, efter secreta deputations begäran, bewiljade stora deputation, hwartil anslag war giordt til klockan 10, och förestälte herr archibiskopen, sedan ståndet war samlat, den frågan, om ståndet nu helt och hållet, äfwen som wid sista tilfälle, då stora deputation nu tilsammans, eller allenast de ledamöter, som sitta i secreta utskottet och secreta deputation, skulle denna biwista? Ståndet war häröfwer af särskilta tankar. Dock som af ridderskapet och adeln 100 ledamöter skulle sig där infinna och af hwardera de andra stånden 50, blef sluteligen samtykt, at ståndet äfwen denna gången skulle gemensamt göra följe, dock med förbehåll, at hwar och en, ehuru han i stora deputation ei worde sig något utlåtandes, måtte äga full frihet at yttra sig öfwer saken, när den in pleno komme at fördragas; och om än votering ståndvis proponeras och anställas skulle, hölt ståndet före, at det så litet kunde betaga thy sin rättighet, at sedermera yttra sig in pleno annorledes, om nya skäl då förekomma, ingen då annat kunde än wara af annan mening och utlåtelse.

2. Herr archibiskopen påminte och begärade, at ståndets ledamöter i deputationerne måtte dem så flitigt, som någonsin nöjeligit är biwista, samt gaf wid handen, at, på borgareståndets wägnar, en borgmestare i går notificerat, det riksdagsfullmäktigen Holmquist från Strömstad med döden afgått, och nästa söndag komme at begrafwas, hemställandes derföre, om härwid skulle göras någon espace af condoleance, hwilket ståndet ei fant lempeligit, sedan det af probsten Ullholm inhemtat, at här wore ingen slägt och sorgehus.

Den 24 Aprilis

1. Justerades protocollen af d. 11, 20 och 26 Martii.

2. Uplästes bondeståndets extractum protocollii, angående almogens denna riksdag anmälte underdåniga beswär, som komma at ingifwas uti urskillingen. Hwarpå teknades at de war anmält, såsom för ridderskapet och adeln skedt.

3. Hwad probsten Helleday projecterat til påskrift på justitiædeputations betänkande¹ angående borgmestare, justitiariers, rådmäns och stadssecreterarewal, och proportionen af magistratspersonernes walröster emot borgerskapet, justerades, och war som följer:

Presteståndet instämmer aldeles med deputations betänkande i hufwudmålet, at någon proportion emellan magistraterne och borgerskapet wid dylika wal bör fastställas, men kan dock ei ingå uti det af deputation til rättande häraf upgifna förslag, emedan det samma ei allenast stödier sig på en sådan inrättning, som är ganska obeständig och hwarjehanda förändringar underkastad, utan ock tyckes understundom lunna leda til nog intrång för städernas borgerskap i den efter förra kongl. förordningar och reglementer dem förbehållna rättigheter wid deras borgmestare rådmäns och stadssecreterarewal: Hwarföre presteståndet för sin del håller före den method härmed wara långt lempeligare, hwilken på flera ställen skal wara wedertagen och af Kongl. Maj:t stadfästad, hwarmedelst magistraterne med borgerskapet förut komma öfwerens om wissa candidaters utnämmande wid hwarje sådan vacance, af hwilka borgerskapet sedan, genom votering utnämner fyra eller fem personer til magistraten, som äger af de samma at uprätta förslag til hwarje sysla efter dess beskaffenhet. Hwilket på löparen anteknades.

4. Afhördes secreta handels och manufacturdeputations betänkande,² angående inskränkning i utlänska tobaksbladens införskrifning, samt någon förhögnig i manufacturfondsafgiften derföre, hwilket ridderskapet och adeln bifallet, äfwenledes borgareståndets extractum protocollis af d. 27 Martii sistl:ne, samt Carl Tersmedens memorial af d. 23 Februarii rörande samma ämne. Denna sak togs i noga öfwerläggning, och war af ståndets ledamöter en del derföre, at deputationens betänkande måtte bifallas, såsom tjänande at encouragera inrikes tobaksplanteringen, som i de södra orterna af riket så tiltaget, at dess idkare redan haft ansenligt förråd på svenska bladen til af-sättning, men funnet swårighet, at dem debitera, så länge utlänska bladens införsel ei warit inskränkt. I Westernorrland låter äfwen denna planteringen med fördel och framgång sig practicera, hwilken derjemte så wida kommet sig före i Carelen och Österbotn, at i de flesta soknar derstädes ingen annor tobak rökes än inwånarena planterat, i anseende hwartil införslen af utlän-

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 8. Även 3 april 1756.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 11.

ska blader wäl kunde inskränkas, om icke aldeles förbiudas, i hwilken senare händelse inom få år nog tilgång skulle blifwa på inländska blader, helst om premier kunde utdelas til dem, som planteringen bäst idkade.

Andra åter af ståndets ledamöter höllo för nyttigast, at gå in i borgareståndets och Tersmedens considerationer, af de skäl, at om utländska blads införsel komme, efter deputations betänkande at inskränkas, och de med så stor afgift at beläggas, såsom föreslås i betänkandet, så öppnas wägen derigenom at lurendrägeriwaror som blifwit för almogen ett nödwändigt behof, warder stegrad för högt, och landet upfylls med odugelig tobak. Sluteligen ärinrade probsten Strang, at om deputations betänkande af ståndet bifalles, så blifwa derigenom två stånd amot två, efter bondeståndet ofelbart ginge in med borgareståndet, och således införslen af utländska blader på samma fot, som den hittils warit.

H:r superintendenten Körning hemstälte, om icke ståndet nu imedlertid wille bifalla betänkandet, då det sedan, i fall två stånd blefwe emot två, kunde jemka sig til borgareståndets tankar. Och förbehölt jemwäl kyrkoherden Mathesius, at hwad deputation wid slutet af sitt betänkande anført, angående denna saks hänskutande til Kongl. Maj:t, at göra deruti ändring efter befundna omständigheter, och så wida inrikes tobaksplantagerne ei skulle kunna så snart åstadkomma så mycket blader, som spinnerierna bewisligen kunna behöfwa, måtte aldeles gå ut.

Herr archibiskopen gjorde äfwen proposition, om deputationens betänkande får bifall med den tilläggnig, at hwad wid slutet deraf til regeringens godtfinnande är hänskutet, går ut? Hwartil Ja swarades. Och blef detta på löparen teknadt.

5. Ankommo tolf deputerade från ridderskapet och adeln, anförde af öfwersteliutenanten baron Hamilton, som gaf wid handen, at ridderskapet bifallet secreta handels och manufacturdeputations extractum protocollum om frihet för samma deputation, efter hållet samträde med tulldeputationen, at öfwerse generaltullarrendesocietetens arrendecontract, och derefter med förslag til riksens ständer inkomma, huru lurendrägerier kunna säkrast hämmas.

6. Uplästes ridderskapets och adelns extractum protocoll¹, angående at tiden, som, efter skedt anslag, til deputationernas sammanträden är utsatt, wäl, och icke försumligen användes, samt at de ledamöter, som den försuma, måge beläggas med böter och änteligen hos riksens ständer anmälas. Hwilket bifölls.

7. Företrädde åtta deputerade från borgareståndet, anförde af borgmestaren Schau, som berättade, at ståndet förehaft secreta deputations betänkande² angående borgmestaren Ströms beswär öfwer liden préjudice och det til alla delar bifallet. Äfwenledes secreta utskottets project angående landshöfdingelönens delning emellan militaire och civile personer, hwarwid borgareståndet funnet för sin del skäligt, at på den civila classen borde föras Blekingen, Jönköping och Gothland. Likaledes secreta utskottets extractum protocoll³ angående riksdagsgazettes inrättande, wid hwilkens reglerande och uppsättning borgareståndet hållet för godt, at jemte landtmarskalken också någon måtte wara tilstädes af de öfriga stånden. Sluteligen recommenderade deputationen ståndets extractum protocoll³ om tobaksbladers införskrifning, och afträdde med helsning tillbaka.

8. Föredrogs secreta utskottets extractum protocoll⁴, angående en riksdagsgazettes utgifwande. Ståndet biföll detta med tilläggnig, at, jemte h:r landmarskalken, de öfriga ståndens talemän, eller någon i deras ställe hafwa derwid tillika upseende.

9. Från ridderskapet och adeln ankommo tolf deputerade anförde af landshöfding Friesendorff, som berättade, at ridderskapet förehaft secreta utskottets extractum protocoll⁵ om delning länen i riket emellan och det til alla delar bifallet.

10. Uplästes secreta handels och manufacturdeputations extractum protocoll⁵ om det som kan tiäna til lurendrägeriers säkra hämmande, och om frihet för deputation, at til den ändan öfwerse generaltullarrendesocietetens

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 4.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 6.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 14.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 25.

⁵ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 10. Även 11 oktober 1756.

arrendecontract. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, instämde presteståndet.

11. Afhöordes secreta deputations betänkande¹ uti det ifrån urskillningen til secreta deputations utlåtande remitterade mål angående de beswär, som borgmestaren och rådmannen här i staden Eric M. Ström öfwer liden préjudice wid twänne borgmestaresysslors besättande anført. Med ridderskapet och adeln, som detta bifallet, förenade sig presteståndet.

12. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll² angående den förfallna creditens uphielpande genom sådan författning, at låntagare måga förmås på utfäst tid och ort infria deras utgifne klara och owilkorliga förskrifningar, eller i annor händelse bysättas. War af ridderskapet och adeln bifallet, med tilläggnig, at denna författning ei må sträcka sig til andra förskrifningar än dem, som utgifwas sedan förordningens publication, och at den sedermera utan åtskilnad må lempas til alla, ehwad gäldenär är löntagare eller ei. Bifölls på lika sätt af presteståndet.

13. Förelästes bergsdeputations betänkande³ angående den wid förra riksdagen på prof inrättade bergsfiscalssyslan i Wermeland. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, så giorde ock ståndet.

14. Afhöordes secreta utskottets extractum protocoll⁴ angående delning länen i riket emellan, hwarefter de antingen med militaires eller civile personer komma at besättas. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet.

Herr archibiskopen ärinrade borgareståndets tankar härwid, som dess deputation nyligen anmälte.

H:r biskop Troilius hölt före, at ståndet kunde gå in med ridderskapet och adeln, hwilka detta närmast och mest rörde.

Probsten Manquer yttrade, at ståndet ei borde hafwa afseende på personerna, utan enkannerligen på ämbeten, at de blifwa wederbörligen förwaltade.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 6.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 26.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Bergsdeputationen, nr 3.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 22.

Doct. Celsius: Jag ser i denna saken icke på något besynnerligt stånds förmon, utan allenst på landshöfdingeämbetets instruction, huru och af hwilka peroner det må blifwa bäst fullgiordt. Landshöfdingesyslorna äro angelägnast för hushållningen i landet, och således lika angeläget, at sådana män dertil förordnas, som bäst kunna sätta instruction i verkställighet. Och torde hända, at emeriti som want sig wid wärjan, ei så wäl weta at förstå en sysla, som warit alien ifrån deras göromål. Dock wil jag ei påstå, at civile personer just böra hafwa någon préférence för militaires, utan håller för bäst, at, utom hwarest militaire personer i länen nödwändigt fordras, sådane män blifwa landshöfdingar, som äro mest skickelige, ware sig antingen civiles eller militaires.

Kyrkoherden Mathesius: Som länen i Finland äro de widlöftigaste, och landthushållningen där kommet genom flera fienteliga infall, at hindras och eftersättas, så hemställer jag, om icke där, och i synnerhet i Österbotn, den bäst kunde uphielpas genom civile män wid landshöfdingeämbeten.

H:r biskop Troilius: Detta upgifne project är förut wäl öfwerlagdt och mognadt, och göre wi bäst, at gå med ridderskapet och adeln i bifall deraf.

Herr archibiskopen frågade härpå, om detta secreta utskottets betänkande finge bifall? hwartil Ja swarades.

15. Från bondeståndet ankommo sex deputerade,¹ anförde af Otto Olofsson, som berättade, at dess stånd förehaft cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande om afgiften för inkommande malt, hafra och gryn, och det bifallet, utom hwad maltet angår, som skulle blifwa för de fattige och bruksidkare för dyrt, om det pomerska skulle med mera än en dalers afgift beläggas. Begärte derföre, at presteståndet wille deruti göra ett med bondeståndet.

16. Uplästes land och siömilitiæoeconomiedeputationens betänkande² öfwer generalgouvernementsecreteraren Suen Doydens och camereraren Sam. Schutzers ansökning, at blifwa bibehållne wid deras löner och wara tjänstfria, til dess de niuta befordran. Hwilket bifölls, såsom äfwen skedt hos ridderskapet och adeln.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 10.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 2.

17. Företrädde camarherren Leuhusen med tolf deputerade från ridderskapet och adeln, berättandes, at ridderskapet förehaft land och siömilitiædeputations betänkande angående assessor Rappes, å rusthållarenas wägnar wid lifdragoneregementet gjorde ansökning i åtskilliga mål, och det bifallet på sätt som medföljande advocatfiscalen Bildenschölds memorial innehöll.

18. Från ståndet afgingo tolf deputerade til de andra stånden, anförde af h:r biskop Halenius, at aflemna ståndets extractum protocoll, i anledning af Westanfors inwånares ansökning, at blifwa särskilt pastorat. Deputation, som tillika hade at recommendera hos de andre stånden ståndets resolution för cancellierådet Carleson, kom efter en stund tillbaka med berättelse, at den merkt mycket nöje hos alla stånden öfwer ståndets tankar angående cancellierådet Carleson, och derjemte fått ridderskapet och adelns samt borgareståndets löfte, at Westanforsaken med all upmerksamkeit skulle företagas.

19. Kyrkoherden Åkerman anmälte, huru som almogens fullmäktig på Gothland inkommet med besvär, rörande 1648 års conventionsstadga med presterskapet derstädes, hwilken blifwit confirmerad wid 1747 och 1751 års riksdagar. Och som allmänna beswårsdeputation wille, at kyrkoherden skulle häröfwer gå in i någon jemkning med almogen, begärade h:r kyrkoherden få inhemta ståndets tanka angående denna sak. Ståndet nekade det en sådan jemkning borde bifallas, och wille at de närwarande ledamöter måtte quam solennissime protestera, at sådant mål, som är en res privilegii, måtte i deputationen företagas.

20. Afhördes justitiædeputations betänkande¹ i saken emellan rådmannen i Stockholm Gustaf Johan Rath å sin pupils, afledne hofjunkaren Carl Niklas Giertas omyndiga son, Joh. Christ. Gertas wägnar å den ena, samt herr riksrådet grefwe Axel Löwen med dess söner² å andra sidan, angående bemälte rådmans hos riksens ständer deröfwer anförde besvär, at Kongl. Maj:t, genom nådigt utslag af d. 29 Maji 1754, afslaget rådmannens underdåniga ansökning om försuten tids återställande, at wid wederbörlig domstol klandra det köp, som herr riksrådet d. 1 Maji 1747 med hofjunkaren Gerta i lifstiden

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiædeputationen, nr 9.

² Axel Löwen samt Otto Vilhelm Löwen.

om frälshemanen Stafsby och Söderby ingått, så at domaren, utan afseende på bewiljad lagfart och fasta, må kunna utlåta sig öfwer den återwinningstalan, som rådmannen om förrberörde twänne heman wore sinnad anställa. Äfwen uplästes schoutbynachten grefwe Eduard Taubes memorial om samma sak. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet i så måtto, at slutmeningen må endast angå fastans gillande, emedan hwad derefter finnes i betänkandet anfördt, synes kunna gifwa anledning til en ytterligare widlöftig rättgång. Efter skedd proposition bifölls detta betänkande på sätt som hos ridderskapet och adeln.

Eftermiddagen

1. Lät herr archibiskopen upläsa ven. consistorii upsaliensis berättelse¹ om åtskilliga ecclesiastique mål, som derstädes förewaret, och på ett eller annat sätt fordra ståndets eftertanka. Härwid anmerktes

1) at en magister docens wid academien, som gjort sig misstänkt för nyheter, men, efter skedt förhör i consistorio, lofwat taga sig til wara derföre, skal, som det wil förliudas, pläga sammankomster med några här i Stockholm, som warit misstänkte för wilfarelser. Hwarföre consistorium här i staden skulle anmodas, at göra sig derom underrättadt.

2) At på twenne ställen i Upsala stift hafwa, under warande nådår, prestegårdar, jemte sielfwa pastoralierne blifwit bortarrenderade; hwilket ståndet hölt så mycket angelägnare at i tid förekomma, som hwarjehanda skadeliga påföljder woro deraf til befarandes, och sielfwa prestegårdarna, under sådant arrenderande, ganska wårdslöst blifwa häfdade. Och fants godt, at underdånig skrifwelse härom, innan riksdagens slut, til Hans Kongl. Maj:t skulle afgå.

3) At ganska få infinna sig wid tingspredikningarna, sedan domaren sielf ei räknar för sin skyldighet dem at biwista; hwilket föranlätet consistorium, at hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet sig deröfwer beswära, hwarupå följt mycket nådigt swar, med försäkran, at hofrätten blifwit anbefalt tilhålla samtelige domare til en sådan deras skyldighets fullgörande. Men ehuru äfwen kongl. hofrätten sedermera universalier härom utfärdat, förblifwer ännu på flera ställen samma oskick som tilföre.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 17.

H:r superintendenten Körning med flera af ståndet klagade öfwer samma sielfswäld i de andra stiften, med önskan at kraftig bot derå skaffas måtte. Och föreslog doctor Noring, at Kongl. Maj:ts nådiga bref härom til vener. consistorium i Upsala måtte blifwa allmänt, och presterskapet anbefallas at upläsa detsamma på predikestolarna. Änteligen fants bäst, at herr archibiskopen tils vidare öfwerlägger med h:r présidenten Gerdesschöld, hwad mått och steg kunna härutinnan wara tienligast.

4) At project til en brandstodscassa för presterskapet blifwit påtänt, hwilket ock nu upwistes med berättelse, at det samma i Upsala stift wore omkringsändt, och at man wid nästa prestmöte wäntade dermed komma til slut. Samtelige af ståndet höllo ett sådant project för ganska nyttigt, och som flere önskade at bekomma deraf del, så lemnades det straxt åt probsten Huss til genomseende.

2. Uplästes ven. consistorii i Hernösand insända berättelse¹ om församlingarnas tilstånd där i stiftet. Och som derutinnan tillika omröres, huru h:r superintendenten Körning sielf förrättat visitationer uti alla lappmarkerna, oaktadt den äwentyrliga och beswärliga wäg han haft at ditkomma, så tog herr archibiskopen deraf anledning at nämna, huru mycken tacksäjelse så wäl riket i gemen som i synnerhet presteståndet wore h:r superintendenten skyldigt för den oförtrutna möda han behagat sig åtaga, at befordra detta arma och aflägsna folkets nytta och upbyggelse, hwilket längesedan förtyänat, at med tilbörligt beröm uti allmänna handlingar upteknas, och förmodade äfwen herr archibiskopen, at sådant innan kort skulle komma til verkställighet.

3. Herrar biskoparne Osander och Engström förmälte, at som de hwad religionen anginge icke funnet något anstöteligt uti de dem ombetrodde stift, utan wid anstälta visitationer fått förmerka at Guds ord och catechismi lära drifwes rent och oförfalskad, så wore ei eller ifrån deras stift några religionsberättelser til wäntandes.

4. Gafs tilkänna, at kyrkoherden Luts förslag til psalmbokens förbättring redan blifwit öfwersedt af h:r biskop Beronius och doct. Celsius, hwarjemte herr archibiskopen förmälte, det han äfwen sielf sedt på samma arbete, och

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 19.

funnet at auctor warit så öm, som på något sätt kan önskas i detta mål, så at herr archibiskopen icke hölt orådeligt, hafwa detta tilreds, om någon tjänlig tid infaller, at början kunde göras med psalmbokens förändring. Imedlertid togs nu detta förslag emot af probsten Trägård.

5. Upwiste herr archibiskopen ett manuskript om religionens enhet och renhet med flera ecclesiastique ämnen som probsten Salstedt efter sig lemnat och dess son secreteraren Salstedt nu til herr archibiskopen upgifwit, hwilket h:r superintendenten Körning tog at genomse.

6. Lemnade jemwäl herr archibiskopen en deputation, som i Lund blifwit ventilerad de Liturgia Romano Suethica til h:r biskop Osander, med begäran, at han härnäst wille säja deröfwer sina tankar.

7. Anhölt comministern Stenbeck ifrån Finland, at en skrift måtte upläsas, som han upsatt rörande de mål, hwilka nu i riksens ständers stora deputation förehafwas om classification til tjänsters förgifwande med mera. Men som skriften war nog widlöftig och tiden redan förflutet, så berättade h:r archibiskopen, at den föreslagna classification redan blifwit uphäfwen, och om den wunnet bifall, hade ändå warit ganska betänkeligit för preteståndet at taga någon del derutinnan, likasom ock herr archibiskopen trodde, at de öfriga puncter, som i stora deputationen blifwit ventilerade, angående tjänsters besättande efter sista fullmagten, och at den som tre gånger warit föreslagen, skal fierde gången til syslan blifwa sielfskrefwen, icke bör sträcka sig til prestesyslor, men påminte likwäl, at ståndets ledamöter måtte i stora deputation tydligen säja härom deras tankar, på det efteråt ei må heta, at de i ståndet wilja bestrida hwad de i sielfwa deputation bifallet.

Den 29 Aprilis

1. Anmältes at h:r biskop Troilius ei kunde sig i dag i ståndet infinna, medan dess swärfader cammarrevisionsrådet Silfwerstolpe, förleden natt oförmodeligen med döden afgått.

2. Afhöordes riksens ständers commissions dom öfwer auscultanten Henric Fernbom och magister docens Olof Söderberg, hwilken ridderskapet och adeln bifallet.

Herr archibiskopen begärade få inhemta om ståndet derwid hade något at ärinra, då

Probsten Manquer yttrade, at härwid så mycket mindre kunde wara at påminna, medan alla sakers omständigheter och beskaffenhet ei kunde wara ståndets gemensamt bekanta. Och

Probsten Helleday hölt före, at, innan plena kunna sig häröfwer utlåta, wore nödigt weta, om detta mål wore dem understält til ompröfwande såsom öfwerdomare, eller lemnadt dem allenast ad notitiam.

Doctor Benzelstierna sade wara otwifwelaktigt, at denna sak icke blifwit ständerna upgifwen blott ad notitiam utan til deras ytterligare åtgärd. Likaledes

Probsten Rogberg, at commission följt dess instruction, och äfwen i medföljande extracto protocolli brukat dess ord.

Probsten Helleday: Af högwördige ståndets yttrande til uplysning uti den af mig giorda förfrågan, huru wida riksens ständers plena äga rättighet ompröfwa de omständigheter, hwaruppå commissionen fotat sitt domslut, och således ingå i ett nytt undersökande af sielfwa saken såsom öfwerdomare, finner wäl at sådant ei bestrides, men som jag tillika nogsam inser, at ett sådant bepröfwande swårligen skulle kunna in plenis företagas, i anseende til acters och protocollers upläsande, hwarigenom tillika mycken tid skulle förspillars, så är jag äfwen för min del nögd, at låta förblifwa wid det slut, hwaruti commissionen öfwer detta mål stadnat, i synnerhet som man tillika bör hysa alt billigt förtroende til herrar ledamöterna i commission, at de efter ed och bästa samwet förfaret med saken, såsom jemwäl af domen finnes, at commissionen i dess utslag wida skilt sig ifrån actoris ganska hårda påstående; men imedlertid och som til fastställande af en dom, hwilken så nära rörer andras timeliga wälfärd, jag för min del fordrar en fullkomlig öfvertygelse om brottet och lagens tillempande dertil, hwilket af närwarande utslag ei så säkert kan inhemtas, emedan tillika förmåles, at uti detta brottmål förekommet åtskilliga omständigheter, som ei kunna uptäckas utan måste hemliga hållas, så nödgas tillika utbedia mig, det högwördiga ståndet ei täckes misstyda, at jag, til at befria mitt samwet ifrån all egen tilwitelse, afsäger mig alt deltagande i detta utslag såsom domare.

Doct. Celsius: Huru wida Fernbom och Söderberg skola undergå det ådömda straffet, är hos riksens ständer inkommet til ratificerande, och drager jag icke i betänkande, at styrka til straff, sedan jag hört de omständigheter, som blifwit anförda. Det enda som jag finner mig kunna hemställa är, om desse dömde må niuta någon nåd. Hwad Fernbom betrefwar, ser jag ei annat, än han förskylt alt, som honom blifwit ådömdt, men Söderberg synes wisat mindre malicieuskt sinne, och skulle önska at någon grace kunde wederfaras honom, såsom en qwick ungdom, hwilken med tiden kan uprättas.

Herr archibiskopen: Straffet är ock nog mindre utsatt för Söderberg.

Doct. Celsius: Det är dock honom betaget, at bekläda wissa tjänster.

Probsten Helleday: Det tyckes wara rättmätigt tillagt, at den som blifwit så wanfrågad, ei må blifwa prest och komma i vårt stånd.

Probsten Fundan: Hwad Fernbom widkommer, synes han straffas med rätta. Men som skriften skal upbrännas wid kåken, så tyckes ock Söderberg derigenom göras til ärelös och infame, at han ei kommer på någon grön qwist, så framt icke den mildrande omständigheten kan tilläggas, at detta ei skal hindra honom söka emploi wid militaire eller civile staten.

Probsten Trägård: Fernbom är ansedd för auctor til skriften, hwarföre äfwen stadnar på honom det som angår skriftens upbrännande.

Herr archibiskopen gjorde proposition: Om domen finge bifall?

Doctor Hausswolff instämde med probsten Helleday, och förbehöll sig at undgå alt utlåtande derom.

Doct. Celsius: Som denna dom icke går ut på blodsutgiutelse eller dödsstraff, utan på näpst, så tyckes han mig wara billig. Och gáfwo de öfriga ståndets ledamöter äfwen til samma dom bifall.

3. Kyrkoherden Ziebet begärade honom måtte tillåtas låta något flyta til protocollet angående tjänsters förgifwande, hwilket ämne i stora deputation sist förehades. Härwid ärinrades wäl at detta kunde ske, då samma sak komme at i ståndet företagas til öfwerläggning och afgörande. Men som kyrkoherden önskade, at wid detta tilfälle få eflemla sian tankar, blef sådant bewiljadt, och yttrade han sig som följer:

Då jag i måndags hade den äran, at wara uppe med i stora deputationen, fick jag där höra, sedan det utarbetade project, til förekommande af det missbruk, som kunde synas hafwa sig inwitat med förslagers uprättande och

tjänsters förgifwande, war upläst, huru principerna, på hwilka samma project sig grundade woro redan före detta samtykte och faststälte.

Och som jag ei hade den lyckan at wara tilstädes, när dessa principer blefwo af deputationen gillade och faststälte, det ei eller wille anstå mig, at i en så lustre samling af så många högtuplysta mogna herrar och män, nu senare gången förklara hwad jag uti enfaldighet och wälmening kunde hafwa derwid at påminna, hwarwid ock så mycket mindre då kunnat något uträttas, som detta redan förut war i deputationen afgjordt, så hoppas jag det högwördige ståndet icke omildt uttyder, at jag nu wågar mig yttra mina oförgripeliga tankar öfwer detta så högwigtiga ämnet.

Jag förbehåller mig det, at mina ord, ehuru de kunna lyda, ingalunda måge anses och uttydas som wore min tanke, at på något sätt med de samma upsåteligen röra regeringsformen eller andra rikets fundamentale lagar. Så mycket mindre kan detta wara min dessein, som jag wågar säja, det ingen uti högwördige ståndet lærer wara mera nitisk och öm om rikets fundamentale lagar, samt med mera upriktighet och menlöshet påyrka, at de samma, til deras rätta ordaförstånd, måge wid alla tilfällen, obrotsligen efterlefwas och verkställas, hwarföre jag ock aldrig skal uti min mening wara enwis och påstående, utan gärna, när jag felar, taga mot uplysning och öfwerlygelse.

Hwad altså första principen angår, *at grunden hwarpå alla herrar ämbetsmäns förslag bör fota sig, skal wara åldern af sista fullmagten*, så tycker jag oförgripeligen, at de twänne frågor, som herr doctorn och archibiskopen wid höglöfl. deputations sista sammanträde behagat göra, borde nogare skärskodas och öfwerwägas, innan denna principe til alla delar fastställes.

Första frågan war, där jag icke felar, om icke, *så framt sista fullmagten skal wara endaste grunden wid förslagers uprättande, det är fruktan wärdt, at många ämbeten, och wäl ibland de högre och wigtigare, blifwa besatte med otjänlige och odugelige personer*. Ingen lærer kunna neka, at ju mången gång en som har yngre fullmagt, kan wara långt skickeligare och tjänligare til en sysla, än hans competitor, som har den äldre fullmagten.

Gunstige herrar! Denna considerationen förtiänar så mycket ömare öfwerwägande, som det wäl är och blir en onekelig sanning, at ämbeten ingalunda äro inrättade för personernas skull, och följakteligen icke at anse såsom pensioner för gamla wälförtiänte herrar och män, utan personer böra wäljas och passas efter sielfwa ämbeten, så framt det allmänna eljest skal

wara dermed belåtet, och då wet jag icke, om åldern af sista fullmagten kan endast läggas til grund wid förslagers uprättande.

Andra frågan war, så framt jag rätt minnes: Om icke det berömliga och så ganska nyttiga täflandet ämbetsmän emellan uti dera syslors bestridande aldeles förswinner, när endast åldern af sista fullmagten wid deras befordran skal anses, där likwist, som det heter: *Aemulatio alit ingenia?* den kunde ju finnas, som, när han wet, at afseende endast skal hafwas på sista fullmagten, då han söker förslag och befordran, frågar intet efter, huru han sköter sitt ämbete, som sista fullmagten lyder uppå.

Härtill kommer ock det, så framt blotta åldren af sista fullmagten skal gälla och anses wid ämbetsmäns befordran, det pröfwandet och wäljandet, som 40 § i regeringsformen pålägger både högre och lägre herrar ämbetsmän, wid förslagers uprättande, af de NB *förståndigaste, wärdigaste och til syslorna tiänligaste personer* aldeles afstadnar. Ty kan eller skal endast sista fullmagten göra de sökande förståndiga, wärdiga och tiänliga til syslorna, så uphörer ju alt collegiers och wederbörande ämbetsmäns bepröfwande, när förslagen skola uprättas, och tyckes derföre detta til någon del wara stridande emot regeringsformen. Ständernas bref til Hans Maj:t af d. 25 Augusti 1741 säger ock uttryckeligen, at, när ålder i tjänsten har skickelighet i föje med sig, skal den anses, men eljest intet. Annorlunda tyckes nu härigenom stadgas.

Hwad den andra principen angår, at *när en stått tre gånger på förslag, han då tredie gången skal hafwa fullmagt, samt den heder och rang som syslan medföljer, och sedan fierde gången ensam præsenteras, eller blott tiltråda syslan samt lönen som syslan är anslagen*; så bekänner jag inför Gud, at ehuru ömsint och noga jag, efter mitt lilla pund, öfwerwägat denna principen, det ändå förekommer mig såsom en förändring uti regeringsformens 40 och Swea konungaförsäkrans 9 § hwilke tillägga Hans Majestet rätt och frihet, at af de tre på förslaget upförde nämna en, hwilken honom behagar, antingen de föreslagne warit tre eller fyra gånger presenterade, eller ei, hwilken förändring riksens ständer sielfwe likwäl sättia ut ingången til regeringsformen en nog hård rubrique uppå, och våra riksdagsfullmagter uti riksdagsordningens 9 § förklara för ogill och kraftlös nu och i framtiden. Wäl kan det icke annat än öma hwar en rättsint, när man ser en wälförtiänt ämbetsman, änskönt han blir flera gånger föreslagen, gå miste om befordran, men så hafwa dock riksens ständer, åtminstone wid riksdagarna tilfälle, at gifwa en sådan lidande reparation. Skulle man ock wilja jemföra de consequencer, som

ett sådant wälförtiänte mäns lidande föder af sig, med de påföljder, som det kunde hafwa, om man begynner at göra en eller annan förändring uti regeringsformen, så lærer man snart finna, hwilka hafwa öfwerwigten.

Obekant är det mig icke, at riksens ständer förbehället sig, om så behöfwes, på allmän riksdag, sielfwa göra wid regeringsformen någon uttydning och förbättring. Men jag tror och tänker uti enfaldighet, at härmed, til äwentyrs, syftas uppå den förbättring, som med tiden kunnat göras med hushållningen uti rikets collegier, och andra uti regeringsformen införde oeconomiska författningar, hwilka ock, efter tidernas omskiften och omständigheter, utan fara, kunna, ja ibland böra, förbättras, samt at höga wederbörande så mycket mindre kunnat med denna förbättringen, hafwa något afseende på förändring uti de Hans Majestät i regeringsformen tillagde och så tydeligen utstakade höga rättigheter, myndighet och wälde, som riksens ständer, uti 8 § af regeringsformen, den de beswuret, heligt försäkra och förbinda sig, at de *med trogen ömhet skola lemna allan konungsligan rätt och wälde, som Sweriges lag och NB denna regeringsform beskrijfwer, uti dess fulla magt och myndighet aldeles oförkränkt, och hwad på det sättet den konungliga högheten och myndigheten tilhör, med nit, försorg och omwårdnad, handhafwa, förwara och styrka*. Nu begriper jag, wid min Gud, intet annat, än at det månde höra til konungens rätt, wälde, höghet och myndighet, at, så sätt, som 40 § uti regeringsformen föreskrifwer, få utdela tiänsterna i riket, och at fölgakteligen riksens ständer, i kraft af deras fyra förbindelse böra hålla en så hög konungens rättighet oförändrad och oförkränkt.

Hwad ock sist det beträffar, at när de inkomne förslagen legat i kongl. cancelliet twänne månader, och Hans Maj:t sedan han af statssecreteraren är worden derom påmint, icke inom åtta dagar derefter håller cabinett och förgifwer de lediga ämbeten, Deras Excellencier herrar riksens råd då lära utnämna til syslorna de första uppå förslagen, expediera fullmagterna, och med en stämpel undersätta konungens höga namn, så lemnar jag til högwördige ståndets eget närmare och öma eftersinnande, om det icke torde göra nog upmerksamkeit både inom och utom riket, at i denna granlaga sak taga så eftertänkeliga steg.

Huru är icke det möjligit, at en eller annan omständighet kan mången gång lättteligen hindra Hans Maj:t, at just inom åttonde dagen, efter at förslagens liggetid är förbi, bortgifwa de lediga ämbeten? Om det ock icke sked-

de förr än nionde, tionde, jembwäl fiortonde dagen derefter, hwad skada kunde wäl det allmänna taga derigenom?

Hwartil är wäl ock stämpel nödig, när wi Gudi lof hafwa at hugna och glädia oss af en konung, som är i sina bästa år, samt wid bästa krafter och vigueur? En annan sak war det uti högsal. Hans Majestäts konung Friedrics tid, som hunnet til en så ganska hög ålder, och utom silefwa ålderdomskrämporna, blef understundom, då han war som friskast, af sin swåra stenpassion så häftigt angripen, at han hela långa tiden måste hållas wid sängen, wid hwilka tilfällen en stämpel til ärendernas expedierande kunde wara nödig, hwilken stempel likwäl aldrig, som allmänt bekant är, uppå ständernes föranstaltande, utan på högsal. Hans Maj:ts egna begäran och gifna anledning blef förfärdigad.

Och hwad det widkommer, at Hans Majestät för detta en eller annan gång wägrat sin höga underskrift, så är det ju nu riksens ständer ei okunnigt, hwardan sådant härrördt. Men sedan Hans Majestät nu mera fått närmare uplysning om ständernes mening och lagarnes rätta förstånd, så hafwa wi alsingen orsak eller anledning at tro, det wägrandet af Hans Majestäts höga underskrift skal hädanefter blifwa hinderlig uti ärendernas expedierande. Skulle äfwen emot önskan och all förmodan något komma, som kunde på någon tid hindra Hans Majestäts höga underskrift, så äro ju 15 § uti Swea konungaförsäkran och 16 § uti regeringsformen, samt ständernas bref af år 1739, utan stämpel, nog tilräckeliga, at befordra de angelägnare ärendernas expedierande.

Af alt detta blir då min oförgripeliga slutmening, at wi förmodeligen göra aldrasäkrast, samt grundlagarna och våra riksdagsfullmagter likmätigt, om wi, så uti hwad förslagers uprättande och tjänsters bortgifwande angår, som ock alt annat hålla oss tätt wid, och aldrig wika en hårsmon ifrån wår så dyrt beswurne regeringsform.

4. Uplästes å nyo bondeståndets extractum protocoll¹ angående 2 öre silf:mt af hwart matlag i riket til jägmästaren Ehrenström för upgifwande af dess påfundne botemedel emot frossan och rödsoten.

Doct. Celsius yttrade härwid: För min del skal jag ei draga i betänkande, at gifwa ut 6 öre, men det skulle öma mig, om bemälte Ehrenström och flere

¹ Borgarståndets arkiv, R 1334, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 6. Även 3 april 1756 § 11.

kunde winna sådan grace hos riksens ständer, at kyrkor, som behöfwa hielp, derigenom gå mistom. Jag har blifwit föranlåten at göra ansökning om en sådan summa, som denna, för Kungsholms fattiga kyrkas hwalf och dess be-
trängda tilstånd, såsom warande i skuld för nöwändiga påkostnader. Skulle imedlertid Ehrenströms petitum ickle blifwa något hinder för samma kyrkas förmon, så bifaller jag gärna bondeståndets extractum protocollis, men anhåller, at högwördige ståndet behagar samtycka til lika utgift för besagde kyrka, och på det wilkor, at de andre stånden gå äfwen in i samma, bewiljar Ehrenström dess begäran.

Doct. Benzeltierna: Här äro hwad Ehrenström angår flere betänkeligheter, men som bondeståndet redan samtyckt, så wil jag för min del ei wara emot hans förmon, så wida tillika förbehålles hwad doctor Celsius begärat.

Probsten Helleday: Medger gärna, at utgiften af 6 öre kopp:mt ei kan wara någon objet, hwarken för mig eller någon annan af högwördige ståndet, men som den samma skal blifwa allmän på alla matlag, så är jag wiss, at mången fattig, som blifwer härutinnan med oss lika deltagande, lärer tycka sig hafwa orsak at klaga, det wi utan skäl warit frikostiga på hans lilla förråd. Nekar ei eller at Ehrenström kan behöfwa detta sammanskott, i synnerhet, som han härmedelst kan komma i stånd at betala sina creditorer, som äfwen torde mycket bidraga til hans förmon härutinnan. Men om ock det samma skal gälla för skäl, så lärer tiden wisa, at aldrig blifwer brist på den, som, under hwarjehanda sken, på lika sätt, som Ehrenström, anbiuda riksens ständer sina kwacksalvareförsök, i hopp at winna samma belöning, som ei eller lärer kunna dem mera bestridas, än denna. At åter bondeståndet ingått i denna bewillning, anser jag ei för något skäl, som kan förbinda mig, at samtycka til en sak, om hwars billighet jag ei äger minsta öfwerlygelse, i synnerhet som bekant är, at ibland bondeståndets ledamöter äfwen i detta mål warit mycken skiljaktighet. Och som detta ei kan föranlåta mig at omse saken på annat sätt, än dess egen beskaffenhet medgifwer, så förklarar härmed, at jag för min del ei kan samtycka til denna afgift, och det af följande skäl.

1) Emedan universelle botemedel ei kunna annat än wara misstänkte, och det så mycket mera in hos casu, som ryktet witnar, at många skola nyttiat denna medicine, som ei blifwit deraf hulpne.

2) Blef af högwördige ståndet nästförledne riksdag wälbetänkt resolve-radt, at innan ståndet kunde sig härmed befatta, skulle förut af kongl. collegio medico undersökning häröfwer anställas, hwilket likwäl ei ännu skedt,

och sålunda kan lätt hända, at allmänheten, i stället för botemedel, torde genom sammanskott köpa det, som mången med sitt lif får återbetala.

3) Tyckes belöningen af 10 til 12.000 plåtar nästan wara för drygt tiltagen, och håller för långt bättre, om samma medel användes til andra nyttigare inrättningar i medicine, hwarutinnan de fleste provincier i riket lida brist, och til hwilkas understödiande aldrig finnas medel som äro tilräckelige. Men skulle pluraliteten af högwärdige ståndet icke desto mindre finna godt, at detta sammanskott sig åtaga, så önskar jag, at h:r doctor Celsii förbehåll härwid, angående ett lika sammanskott til Ulricæ Eleonoræ kyrka här i staden måtte winna bifall, på det denna utgift ei må aldeles fruktlöst aflöpa.

H:r biskop Halenius: Jag har ock ansökningar för hielpbehöfwande kyrkor, och förbehåller mig det samma för dem, som doct. Celsius begärt för sin församlings kyrka, men accompagnera wi med Ehrenströms ansökning våra kyrkors, så torde wi lägga derigenom hinder i vägen för hans, hwartil likwäl bondeståndet samtykt, och jag äfwen samtycker för den fördel som samma stånd äger af den i dess extracto protocolli omrörde curen.

Probsten Helleday: Om riksens ständer wilja skänka honom dessa penningar, så må det då ske med den reservation, at våra kyrkor äfwen få det samma.

Doct. Celsius: Om det på annat sätt bifalles, så ligger det i vägen för våra kyrkor, och tror, om alla ståndets ledamöter wilja nyttia detta tilfället för sina kyrkor, så bli de alla ohulpne. Jag talar ei för mig, utan för en kyrka, som, där hon ei nu hielpes, får stå länge til sin undergång ohulpen. Och som jag börjat tala för henne, anhåller jag, at min begäran i hennes angelägenhet ei får afslag, utan at jag får nyttia för henne detta goda tilfälle.

Doct. Hausswolff: De äro 2 styfwer, som begäras för ett universale. Jag wil tro, at det samma håller prof, men frågar, om dessa 6 öre äro för ett år, eller til nästa riksdag? Då härtil swarades, at denna afgift ei sträckte sig längre än til ett år, yttrade h:r doctorn, at som han ock hade orsak recommendera S. Claræ kyrka, så hoppades han, när ifrån Hans Maj:t remisse til ståndet ankomme, at ock hennes angelägenhet blifwer behiudad.

Professor Gadolin: Jag tycker, at så wida med denna sak någon kyrkas fördel och angelägenhet skal combineras, så bör wäl den, när ei alla kunna hielpas, hafwa för sin kyrka företräde, som först hittat på at begära sådan combination.

Doct. Noring: Det äro ungefärligen 50.000 dlr kop:mt, som komma at gifwas åt en privatperson, och som wist är, om medicamentet är så bra beskaffadt, som det utgifwes före, denna ansökning icke eller wid sista riksdag blef af riksens ständer bewiljad, så har jag mycken orsak, at densamma afslå än bewilja. Men om härigenom någon kyrka kan winna fördel, så wil jag i det afseende gifwa härtil bifall.

Kyrkoherden Godenius: Jag har hört, at dalortens fullmäktige i bondeståndet gjort härwid förbehåll, at de ei med denna afgift wilja beswäras i Dalarna, hwarest inwånarne äro fattige, och beder til protocolls må tagas, det jag gör lika förbehåll.

H:r doct. Schröder: Om ståndet til denna utgift lemnar bifall, så bör förbehållas, at collegium medicum först proberar medicamentet och at Kungsholms kyrka accorderas lika summa.

Probsten Fundan sade sig ei eller kunna samtycka til denna afgift, förr än collegii medici intygan om medicamentets riktiga beskaffenhet med ansökningar bifogas.

Probsten Stierner war af samma mening, och hölt före, at icke allenast en utan flera kyrkors angelägenhet måtte med denna sak combineras, i fall ståndet wille betiäna sig häraf at befordra någon kyrkas bästa.

Herr archibiskopen hemställte, om icke ståndets yttrande öfwer denna sak kunde til nästa plenum projecteras.

Doct. Celsius begärade, at dock nu måtte tagas wiss resolution så hwad denna sak, som Kungsholms kyrka angick.

Herr archibiskopen frågade härpå, om ståndet bifölle bondeståndets extractum protocolli angående Ehrenström, med tilläggning at Kungsholms kyrka förbehålles samma förmon? Swarades Ja.

Men h:r biskop Halenius förbehölt, at ei detta måtte ligga i wägen för andra kyrkor. Och

Doct. Hausswolff sade sig ei wara emot Kungsholms kyrkas befordran, men begärade, at i resolutionen måtte nämnas och recommenderas de kyrkor i residencet, som fordra publicii understöd, at för riksens ständer komma i åtanka.

Doct. Celsius åtog sig at projectera ståndets resolution til nästa plenum, och aflade hos ståndet ödmjuk tacksäjelse för lemnadt bifall til dess begäran.

5. Uplästes rådcammarens extractum protocolli,¹ angående camereraren Arenanders ansökning, at få niuta de 1200 dal. s:rmt i årlig lön, som på 1696 års stat äro honom anslagne. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til secreta utskottet, hwaruti preteståndet instämde.
6. Afhördes rådcammarens extractum protocolli angående förkortnings-commissions påminnelse wid det genom trycket utgångne project til förkortning uti allmänna räkenskaperna. Remitterades til cammar oeconomie och commerciedeputation, såsom af ridderskapet och adeln skedt.
7. Föredrogs secreta utskottets extractum protocolli,² angående penningelörens förwandlande i spanmål för gymnasiestaten i Borgo, samt scholæbetiäningen wid cathedralscholan i Åbo. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, instämde preteståndet.
8. Herr archibiskopen berättade, at trenne ledamöter ifrån borgareståndet som honom utkallat, begärat å sitt stånds wägnar, at ståndet icke behagade sluteligen företaga stora deputationssaken om tjänsternas förgifwande, icke eller angående ett pappersbruk emellan Landscrona och Carlshamn, förr än de med sitt betänkande öfwer dessa mål til ståndet inkommet.
9. Afhördes rådcammarens extractum protocolli,³ angående capitaine Aminoffs och adjutanten Fabritii ansökning, at få uptaga och i bruk bringa under frälsemannarätt, några i Savolax belägne ödesheman. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til oeconomiedeputation, som ock ståndet gjorde.
10. Äfwen uplästes rådcammarens extractum protocolli⁴ om fältnotarien Daniel Eneroth, som kongl. Swea hofrätt, genom skrifwelse, anmält sig hafwa upfört på flere förslager til häradshöfdingebeställningar, och nu understälte, om icke hans capacité, at förestå en sådan sysla, borde undersökas, eller om han icke på annat sätt kunde soulageras. Remitterades til secreta deputation, såsom skedt af ridderskapet och adeln.

¹ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 20.

² Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 32.

³ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 28.

⁴ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 21.

11. Föredrogs secreta utskottets extractum protocoll¹ angående capitaine mechanici characterens förbytande til namn af professor i artillerie och krigswetenskaperne. Med ridderskapet och adelns bifall förenade sig presteståndet.
12. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande² angående presterskapets i Halland sökta jordrefning på deras prestegårdar. Bifölls, såsom ock skedt af ridderskapet och adeln.
13. Secreta utskottets extractum protocoll³ angående Louisæ stads barnæscholas förstärkning med en collega uplästes och bifölls, såsom äfwen skedt af ridderskapet och adeln.
14. Secreta utskottets extractum protocoll⁴ angående säte och stämma i kongl. bergscollegio för assessor Erland Friedric Hierne bifölls af ståndet såsom äfwen skedt af ridderskapet och adeln.
15. Uplästes rådcammarens extractum protocoll⁵ angående probsten Westbecks ansökning om hielp och understöd at vidare kunna fullborda det för få år sedan af honom påbegannte samt genom oförtruten flit, kostnad och möda med framgång fortsatte arbete uti åtskilliga tracters tilredande til bördig åker och äng, dels af oländig myre- och mossemark, dels af sten- och rotbunden hård mark. Remitterades til secreta utskottet, såsom äfwen ridderskapet och adeln gjort.
16. Secreta handels och manufacturdeputations betänkande⁶ angående tilwerk- och utskeppningsprémier för äggjärnssmide bifölls af ståndet såsom äfwen af ridderskapet och adeln.
17. Likaledes bifölls samma deputations betänkande⁷ angående skinnwaror och råhudar för garweriernes behof.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 28.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 25.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 29. Även 15 juni 1756.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 31.

⁵ Borgarståndets arkiv, R 1327, Rådsprotokoll, nr 23.

⁶ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 12.

⁷ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 13.

18. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ angående flera landmätares förordnande för Westerbothn til rågångars upgående, samt förslag til länetwisters afgörande som derwid kunna upkomma. Bifölls, såsom äfwen skedt af ridderskapet och adeln.

19. Uplästes å nyo secreta handels och manufacturdeputations betänkande,² angående högre tullafgifter på malt, hafra och allehanda grynsorter, som utifrån i riket inkomma, samt förbud til deras vidare införsel. Äfwenledes bondeståndets extractum protocollii härom, som i så måtto bifallet deputations betänkande, at malt och hafra måtte beläggas med afgift ifrån de orter, som ei höra under Sweriges crona, men det som är swenska Pomerns product med 1 dal:r kopp:mt tunnan, men gryn angående til alla delar. Hwilket ock borgareståndet bifallet.

H:r biskop Halenius: I secreta handels och manufacturdeputations förslag finner jag bondeståndet taget en god medelwäg, som af mig bifalles.

H:r superintendenten Körning: Om maltet nu förbiudes på en gång, så blir det för Norrland icke til finnande annorstädes än i Stockholm, ty mälthus gifwas ei i andra städer. Wil altså medgifwa, at 1 dal. på tunnan må derföre betalas på tre års tid, men efter 3 år bör samma afgift förökas, ty inom den tiden kunna mälterier här inrättas. Til nästa riksdag blir terminen för lång, och torde hända, ingen bryr sig om, at då göra några mältinrättningar, i tanka, at den författning, som nu tages emot maltinförslen, kan då kullkastas och uphäfwas.

Doct. Benzeltierna: Jag kan ei för min del simplement bifalla betänkandet, utan går aldeles in med h:rr biskoparna Halenius och Körning, och at en wiss termin utsättes, inom hwilken mälterier böra i riket wara inrättade, och hwarefter all maltinförsel kan förbiudas, och gör en tid af två högst tre år tilfyllest.

Probsten Helleday: Jag åberopar hwad jag, då denna saken sist war före, yttrade. Och hwad terminen af tre år angår, slutar den sig wid nästa riksdags början. Frågas derföre, om ei bäst wore, at ständerne nu sökte upmuntra rikets inwånare, at til nästa riksdag göra inrättningar, hwarwid jag skulle önska, at bryggaren Fogels och andras besågos samt togos til eftersyn. Wore då

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 26.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 9. Även 27 mars 1756.

inrättningarna tillräckliga, så wore ock tid at förbiuda warans införsel, men innan de blifwit giorde, är förbudet eftertänkeligit.

Probsten Manquer: Frågas, huru det kan förekommas, at ei främmande malt kommer in under namn af pommerskt, och tullintäkten ei blir derigenom förminskad.

H:r biskop Halenius swarade, at det som skal inkomma, bör wara ifrån Pommern förpassadt.

Doct. Celsius: 1) Är det ei pro tempore, då misswext befruktas, at göra förbud för detta år. Den minsta styfwer är dryg, när misswext är förhanden, derföre kunde detta året exciperas. 2) Är jag af den tankan, at wiss tid utsättes til ånteligit förbud, at mälterier må med flit inrättas.

Professor Gadolin hölt betänkeligit, at gå så långt ifrån deputations förslag, som förmodligen icke underlåtet gå in i alla nödiga considerationer.

H:r superintendenten Körning projecterade, medan misswext i år torde wara at befara, at förhögnig på tullen kunde nästa år taga början, och at tre år derefter införslen af alt utrikes malt må förbiudas.

Probsten Helleday tillade, at wederbörande landshöfdingar imedlertid må draga försorg om mälteriens behöriga inrättande. Hwarpå

Herr archibiskopen giorde proposition, om ståndet bifölle betänkandet på sätt som bondeståndet med tilläggning, at efter tre år all maltinförsel uphörer, hwarförinnan herrar landshöfdingarna böra anstalta, at tillräckliga mältinrättningar så i städerne som på landet anläggas. Ståndet swarade Ja, men doct. Hausswolff lät dessa orden läggas til protocollet: Salvo tamen jure indigenatus Pomerano.

H:r biskop Beronius yttrade, det han hölle med doct. Celsius, och kunde icke taga på sitt samwete at samtycka, det afgift på maltet för detta år pålades.

20. Uplästes bergsdeputations betänkande¹ angående Ädelfors guldwerk tillika med 5 § af bergscollegii riksdagsrelation. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet och lemnat til secreta utskottets besörjande, på hwilket sätt prästeståndet också det biföll.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Bergsdeputationen, nr 4.

21. Ankommo åtta deputerade från bondeståndet, anförde af Jacob Larsson, som recommenderade til verkställighet hwad 1753 blifwit resolverat, angående ett härads höfdingedömes delande i Wermeland, samt Cervins ansökning om ändring i Kongl. Maj:ts utslag angående pappersbruket i Carlsrona och lemnade sitt stånds extracta protocoll deröfwer. Begärade tillika, at hwad förra plenum inkom, rörande postbönderna på Ekerön, måtte företagas, samt efter deras ansökning afgöras; och recommenderade saken angående bondeseagation i Finland.

22. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹ angående inspectoren Hans Nymans ansökning om ett boställes ärhållande, samt tillräckeligare understöd än han hittills niutet, tillika med secreta utskottets projecterade underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t härom. Bifölls, såsom ridderskapet och adeln äfwen gjort.

23. Afgingo fyra ståndets ledamöter, anförde af doct. Benzelstierna, til borgare och bondestånden, at anmäla ståndets slut angående malt och hafrainförslen, och efter en stund återkommo med berättelse, at dessa stånd förmodades gå in med presteståndet i denna omständighet.

24. Afhöordes secreta utskottets extractum protocoll² angående rådcammarens extractum protocoll, om directionens öfwer högsalig Hännes Kongl. Maj:ts drottning Ulricæ Eleonoræ wid S. Johannis capell inrättade hospital ingifne underdåniga supplique at fullt utbekomma dess fordran af riksens ständers contoir. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, och biföll nu ståndet.

25. Föredrogs ridderskapets och adelns extractum protocoll³ angående fattighuscasseuren Anders Lomans til riksens ständer ingifne memorial om 200.000 dal. s:rmt, som skola wara at tilgå uti denna stadsens förmyndare-cammare til fattiga barns underhåll, likaledes bemälte Lomans memorial och borgareståndets extractum protocoll om detta mål, samt urskillningsdeputations swar⁴ derpå, och cammar oconomiedeputations extractum proto-

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 30, flera handlingar.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 27.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 5; nr 19.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 903, Urskillningsdeputationen, nr 1.

colli¹ innehållande borgareståndets ledamöters skiljaktiga mening med de andra stånden i denna sak.

Probsten Helleday hemställte, medan det som Loman ingifwit, innehölle jemwäl ett nytt project til skilnad emellan förmyndarecammaren och justitiæcollegium, om icke ståndet behagade stadna i det slut, at, som ståndet har förnummet, det cammar oeconomie deputation har saken under utarbetning, så låter ståndet derwid förblifwa.

H:r superintendenten Körning: Mig förekomma härwid 2:ne momenta: 1) At cammar oeconomiedeputation ex officio nobili wil taga up saken. 2) Om Lomans memorial skal förkastas eller uptagas. Ridderskapet och adeln har yttrat sig derom i sitt extracto protocoll, och det är vårt ämne til öfwerläggning.

Doct. Celsius: Högwördige ståndet är straxt ifrån denna sak, om ridderskapets och adelns extractum protocoll bifalles.

Herr archibiskopen frågade: Om ridderskapets och adelns tankar finge bifall? Swarades Ja.

26. På herr archibiskopens fråga, om ståndet i dag efter middagen behagade sammankomma, swarades, at det för posten skull wore nu för någor hwar olägligit.

Den 3 Maji

1. Uplästes justitiædeputations betänkande² angående herrar riksrådens uti sistledne Augusti och Septembris månader hos Hans Kongl. Maj:t derutinnan gjorde underdåniga tilstyrkande, det måtte landsfiscalen i Kopparbergs län Johan Gestrin, som wid den kort förut, rörande almogens upstutsighet i Tuna sokn, påbegynte undersökning, war til actor förordnad, i anseende til dess wid samma undersöknings början wisade felaktiga förhållande, afstängas från actorat i berörde sak, samt Kongl. Maj:ts och riksens Swea hofrätt anbefallas, at någon annan i dess ställe til actor förordna. Äfwen ett utdrag af

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 21; nr 22.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 49, flera handlingar.

justitiædeputations protocoll, innehållande en dess ledamots särskilta tanka och mening angående denna sak.

Probsten Helleday sade sig warit den, som dissentierat i deputation, och förblefwe äfwen nu derwid.

Probsten Manquer: Denna dissensus tyckes grunda sig på goda skäl, och lärer ingen neka det wara swårt at removeras från sin sysla, innan man är för felaktighet öfwertygad och dömd, endast på contrapartens blotta påstående. Jag har läst igenom justitiæcancellerns instruction och finner ei eller deraf, at en actor kan utan föregången ransakning afsättas.

Professor Benzelstierna: At Gestrin wid detta tilfälle skal förrättat en extraordinair sysla finner jag icke, utan håller före, at när en landshöfdinge befaller en landsfiscal at wara actor i en eller annan sak, det då är hans ordinaire sysla. Justitiæcancellersinstruction innehåller, han skal hafwa insende deröfwer, at en fiscal rätteligen gör sitt ämbete, men deraf följer icke, at han kan derifrån afsättas, förr än han blifwit för förseelse lagligen tiltalt, och dertil wunnen. Hwarföre h:r doctorn conformerade sig med den som dissentierat.

Professor Gadolin: Af de utkomne skrifter om rättgångar ser man, at processen ofta förorsakar widlöftighet i saker innan de komma til slut. At undgå en sådan widlöftighet har warit afseende med denna sak. Och kommer mig före något besynnerligt, at en fiscal ei wil låta sig derifrån dispensereras, at drifwa en ledsam sak til slut. Om någon af oss befalltes, at wid något tilfälle wara consistorii fullmäktig, men sedan derifrån dispensereras, tror jag ingen skulle wara dermed missnögd.

H:r biskop Halenius: Medan ei behöfwes befallning til det som är med ordinaire sysla, men Gestrin blifwit af landshöfdingeämbetet anbefalt, at förätta härwid actoratet, så följer deraf, at denna warit extraordinaire, som kunnat gifwas åt andra, och äfwen lika lättamt utan många formaliteter återtagas från Gestrin, sedan, som wi hördt, han sig ei derwid tilböriligen skickat. Imedlertid synes det wara betänkeligt för ståndet, at förswara honom, sedan han fiscaliter blifwit anklagad.

H:r biskop Troilius: I denna sak war periculum in mora i riksdagen instundade. Jan Persson, som nu är död, och war inweklad i samma sak, föreslogs til riksdagsman, men war för häradshöfdingen omöjligt at decidera, om Jan Persson kunde blifwa herrdagsman eller ei, innan saken wederböriligen kommet til slut, och tillät derföre tiden icke någon lång process.

Probsten Helleday: Min intention är icke, at förswara Gestrin, ei eller är quæstion, om landshöfdingen icke kan förordna så den ena som den andra at agera i en dylik sak, utan det allena, om någon skal gå ifrån sitt ämbete, hwilket har wanära med sig, blott på contrapartens begäran, utan at blifwa hörd och få sig förklara. Widare har jag ei gått. At neka dertil tyckes jag ägt godt skäl, i anledning af den § jag i mitt dictamen til deputationsprotocollet åbe-ropat, som är nog klar.

H:r biskop Troilius: At anställa en formelle ransakning tillät icke tiden, war ei eller nödigt, ty hwad contraparten angaf och gjorde påstående om, det bestyrkte protocollet, som tit in til war fördt i hufwudsaken.

Probsten Schenberg: Som fiscalen Gestrin icke talade af sig sielf och ex nobili officio, utan teg, til dess honom gåfwos ordres från landshöfdingeäm- betet, så synes at han utan lång omwäg kunde removeras, så snart han merketes begå felaktigheter.

Doct. Celsius: Om denna sak, i hwilken Gestrin agerat, ansågs som ett högmål, och casus, som med honom sig tildraget exciperades, så hade jag intet at säja. Men at deraf skal göras ett præjudicat och lag, som wid alla tilfäl- len må præcticas, det håller jag för betänkeligit, och conformerar mig således med den som dissentierat.

H:r biskop Troilius: Här war en particulair casus. Actor gick in med almo- gen, som war anklagad för upstutsighet, och tog så klarligen partes partis, at domaren sielf måste förklara honom för partisk, och sände protocollet til Hans Maj:t, som derifrån afgick til hofrätten. I anledning hwaraf ock hofrät- ten sedan dömde, at en annan actor skulle förordnas.

Probsten Tiburtius: Om en process skulle formeras på sådan fot, som dis- sentientes påstå, så wore den rätt sällsam och af äwentyrligaste fölgder. Ty om i en sak förordnades först en actor som beginge felaktighet, sedan den andra och tredie, som skickade sig lika så, och som skulle hwila hela den ti- den, under hwilken dessas fel undersöktes, så lemnar jag, om ei det wore äwentyrligit, och i landet en sällsam justice.

Doct. Celsius: Hwad Gestrins suspenderande från actoratet betrefar, har jag intet at säja; tror ock sådan casus kunna gifwas, när en dylik omständig- het har rum, men wil önska, at icke häraf må blifwa ett prejudicat, och detta så expliceras, at det kan lempas til andra mål med, och ämbetspersoner råka i äwentyr. Ståndet kunde yttra sig häröfwer, at detta wore wäl giordt, men förbehålla, at häraf ei må göras något préjudicat.

H:r biskop Troilius: Ett consistorium har ju rätt at suspendera en person från sitt prestaämbete, som ock skedde i min tid här i Stockholm. Wägen war sedan öpen för honom at klaga deröfwer, och har ei eller warit stängd för Gestrin.

Probsten Manquer: Det synes, at auditeuren Törneros angifwande hade bort med Gestrin först communiceras och af domstolen bepröfwad, innan han blifwit removerad. Hwar annars sker, kommer allmänna säkerheten at lida.

Probsten Helleday: Det har ändå icke behöfts någon formelig process, utan hade Gestrin allenast kunnat höras, och ställas under ransakning, då domaren af dess förklaring straxt kunnat finna, huru wida han warit brotslig och kunnat removeras eller ei.

Sedan ståndet förklarar sig nögd, at proposition måtte göras, frågade herr archibiskopen, om justitiädeputations betänkande finge bifall? och swarades Ja. Men med doct. Benzelstiernas och probsten Helledays tankar förenade sig kyrkoherden Ziebet, och med doct. Celsii kyrkoherden Mathesius.

2. Herr archibiskopen berättade, det notarien magister Gråberg hos honom anmält, at i allmänna beswärsdeputation wore på den wägen at formeras en resolution öfwer 4 § af presteståndets beswär, som kullslår en resolution af år 1747. Hwarföre h:r biskop Halenius påtog sig at i deputationen bewaka denna sak, och i fall intet godt slut kunde winnas, wille han taga puncten igen.

3. Uplästes project til påskrift på bondeståndets extractum protocollii angående 6 öre kopp:mt af matlaget för Ehrenströms frosscur, och war som följer: Som Ulricæ Eleonoræ kyrka här i Stockholm med en dylik ansökning hos presteståndet inkommet, hwars torftiga belägenhet ståndet har sig noga bekant, ty wil ståndet i denna Ehrenströms ansökning ingå, så wida samma kyrka uti dess ansökning ett dylikt understöd för år 1757 warder bewiljat.

Äfwen justerades hwad på memorialet för samma kyrkas angelägenhet teknas skulle af detta innehåll: Upläst och förehaft hos presteståndet d. 29 Aprilis 1756. Dito bifallet, i afseende til denna kyrkas swaga wilkor, samt församlingens stora oförmögenhet, hwarföre äfwen denna hannes angelägenhet hos de öfriga respective stånden til det bästa recommenderas. Sedan

detta war påskrifwit afgick doct. Celsius tillika med professor Gadolin, at dem aflemna och tillika bifall recommendera i borgareståndet.

4. Företrädde fyra deputerade från bondeståndet, anförde af Joseph Hansson, som recommenderade cammar oeconomiedeputations betänkande angående getter i Skåne och laxfisket wid Falkenberg.

5. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ angående öfwersten baron Liewens gifna förslag til rofdiurs, i synnerhet wargars utödande. Med ridderskapet och adeln, som bifallet betänkandet, instämde presteståndet.

6. Ankom en deputation från borgareståndet af 20 ledamöter, ibland hwilka borgmastaren Schau gaf tilkänna, at ståndet låtet sig föreläsas stora deputations betänkande om rikets jouveler, den anstalt som är giord til deras öfwerseende, och det swar som Hännas Maj:t derpå behagat aflemna. Och hade ståndet ei utan oro afhört detta så wäl som det projecterade bref til Hans Kongl. Maj:t härom, warandes af den tankan, at detta är ett mål som ei tol någon utdrägt på tiden, ty så länge en swensk man är osäker om sin rättighet, så länge är lagen död, hwarföre ock ståndet ei allena bifallet projectet, utan ock kommet öfwerens om, at straxt genom en deputation gifwa det de andra stånden wid handen.

7. Föredrogs cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande² angående getter i Skåne. Ridderskapet och adeln hade resolverat, at getter i Skåne må tolas til 1757 års slut, men sedan aldeles afskaffas, så framt icke dessförinnan någon boskapssjuka skulle sig yppa. Men presteståndet biföll betänkandet.

8. Secreta utskottets extractum protocoll³ angående stat för gouverneur, informatorer och cavaillers hos Hans Kongl. Höghet cronprinsen och de öfriga kongl. prinsarna, som war bifallet hos ridderskapet och adeln, uplästes och bifölls.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 27.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 23.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 33.

9. Uplästes secreta handels och manufacturdeputations betänkande¹ angående 40 dal:r silfm:ts premier til handelsman Bagge för hwarje af honom år 1754 införskrefne 99 st. spanska får, samt tillika få behålla de wid anstald auction för samma får influtne medel och huru med prémier för inkommande spanska får hädanefter må förhållas. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, och nu biföll ståndet.

10. Uplästes och bifölls, såsom redan skedt af ridderskapet och adeln, samma deputations betänkande² öfwer sockersiudarens Joackim Gottlieb Elfass sökta frihet til eget sockersiuderies inrättning.

11. Förhades å nyo secreta deputations betänkande³ öfwer riddarehusancellisten Carl Reinhold von Strokircks beswär.

Probsten Helleday: Som riksens ständer försäkrat, at ei wilja recommendera, och äfwen sagt at deras recommendationer ei skola ligga mera förtiän-tes befordran i vägen, Strokirck äfwen nu blifwit hulpen och gjort ett steg, som ingen från hans ställe gjort för honom, så tycker mig han bör wara nögd med den tour han efter fullmagten fått, medan han ei med skäl kan säja sig wara préjudicerad. Med probsten conformerade sig h:r doct. Schröder, doct. Benzelstierna och doct. Hausswolff.

Probsten Manquer: Sedan tre stånd redan bifallet betänkandet, behöfwes härwid ingen widlöftighet. Det allenast wil jag säja, at bref afgått från riksens ständer, det deras recommendationer ei skola ligga mera meriterade til förfång, och om man skulle gå in i meritis, tror jag det skulle då befinnas, at honom ei skedt någon préjudice hwarföre han nu bör hafwa reparation.

H:r biskop Troilius: Deputation har grundat sitt betänkande på ständernas recommendation, utan at hafwa gjort något för Strokirks egen skull.

Probsten Stierner: Riksens ständers recommendation för Strokirk gick ei allenast ut på at han måtte bli assessor, utan hade äfwen sitt afseende på det rum, som då war ledigt i Götha hofrätt, hwarföre honom ock förbehölts permission til at ei förr tilträda syslan, än han fått bringa riddarhusacterna i ordning. I anseende hwartil synes billigt, at han wäl derefter må niuta tour

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 14.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 15, flera handlingar.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 2. Även 3 april 1756.

framför dem som sedermera tilkommet, sedan förstärkningen skedde wid Götha hofrätt.

H:r biskop Engström: Det hade varit enligare med regeringsformen, om, i fall han lidet någon préjudice, reparation blifwit honom gifwen af råds råde.

Efter skedd proposition som bewiljades, gaf ståndet til betänkandet bifall.

12. Uplästes land- och siömilitiæoeconomideputations betänkande¹ öfwer assessorens i kongl. Åbo hofrätt, h:r Christopher Rappes, å rusthållarnes wägnar wid kongl. lifdragoneregementet gjorde ansökning i åtskilliga mål. Dernäst afhördes Billingschölds memorial, innehållande, at hwad deputation i nästomrörde betänkande yttrat, det assessor Rappe ei må för sitt beswär bestås något arwode af rusthållarne, må, såsom stridande emot Kongl. Maj:ts utslag af d. 5 Februarii sistl. förswinna, men at i öfrigit, efter betänkandets innehåll, hos Hans Kongl. Maj:t må anhållas, det rusthållarnes klagan angående gewären, sedan alla wederbörande hörde blifwit, samt behörig undersökning, i fall den pröfwas nödig, föregått, omedelbart af Hans Maj:t uptages, samt derefter pröfwas ei allenast hwad och huru mycket, samt af hwem eller hwilka rusthållarne må undfå hwad de för mycket utgifwit, utan ock alt annat hwad dertil hörer, med förbehåll at wid nästkommande riksdag efterses, huru detta ärende blifwit afslutedt.

Sist lät ock ståndet sig föreläsa borgareståndets extractum protocolli² och yttrande öfwer meranämde land och siömilitiæ oeconomie deputations betänkande hwarefter, sedan herr archibiskopen begärat få inhemta ståndets tanka häröfwer.

H:r biskop Troilius yttrade det han ei annat funne, än, om assessor Rappe wore fullmäktig för hela regementet, han ock då wore berättigad til arwode.

Probsten Helleday: Det är sant, om rusthållarne wore ålagt, at wid riksdagar hålla fullmäktig, så fölgde, at alle woro skyldige underhålla den pluraliteten walt. Men som i resolutionen af år 1723 Kongl. Maj:t säger, at det icke allena skulle förorska oreda, utan ock en onödig omkostnad för dem, om de skulle hafwa sådana egna riksdagsfullmäktige, så ser jag icke at pluraliteten kan pålägga dissentientibus ett sådant onus, utan få de då löna honom som honom welat hafwa.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 3.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Borgareståndets extraktprotokoll, nr 16.

H:r biskop Halenius yttrade sig, at, om pluraliteten afgjort, det en fullmäktig skulle wid riksdagen hållas, de dissentierande ock då borde gå in i hwad pluraliteten beslutat. Frågade derjemte, om assessor Rappe unanimitet blifwit antagen eller ei? Hwarpå kyrkoherden Ekman swarade nei, och sade sig tro det kunna bewisas, at Rappe förbundet sig icke taga någon styfwer af dissentientes.

Kyrkoherden Laihiander: Jag känner saken til alla omständigheter, och får berätta, at landshöfdingen, då til riksdag war afkunnadt, genom publication inkallade rusthållarne, at ibland annat öfwerlägga, om de skulle hålla egen riksdagsfullmäktig. På sådan händelse infunno sig 2 à 3 för hwart compagnie hwilka kommo öfwerens at hålla sin fullmäktig, utan at deri war någon dissensus. Men angående personen, som fullmäktig blifwa skulle wart dissensus. För baron Lybecker, som wille åtaga sig fullmäktigskapet för 16 öre silf:mt af hwarje rusthållare, war en stor del, men pluraliteten war för assessor Rappe, som betingade sig 1 d. silf:mt.

H:r superintendenten Körning: Då pluraliteten af en societet kommer öfwerens i ett fritt mål om något, så ser jag ei annat än dissentientes böra conformera sig: ty annars blir hos oss som i Polen, och då wil jag aldrig hålla soknestämma.

Probsten Helleday: Sedan jag hört af kyrkoherden Laihiander, det alla warit ense om, at fullmäktig skulle hållas, men dissentierat allenast om person, som fullmäktig skulle bli, hwarwid likwäl assessor Rappe haft pluralitet å sin sida, så har jag intet at påminna. Men det jag bestrider, är, at i mål, som ingen lag mig ålägger, något onus skal påläggas af en pluralitet.

I anledning af allt detta, och emedan ridderskapet och adeln bifallet deputations betänkande, på sätt, som advocatfiscalen Bildenschölds memorial innehåller, så blef det ock af ståndet på samma sätt bifallet.

13. Uplästes justitiædeputations betänkande¹ angående en wiss fond til barnhusinrättning. Ridderskapet och adeln hade detta mål jemte hosföljande 3:ne memorialer, ett af Stålhandske, ett af Printzenschöld, och ett af Uggla författadt, remitterat til cammar oeconomic och commerciedeputation.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 10.

Probsten Helleday sade, at han icke warit öfwer denna sak i deputationen, och fant besynnerligit, at justitiædeputations betänkande remitterades til en annan deputation.

Probsten Troilius: At riksens ständers berömliga nit och öma omtanke om rikets wäl äfwen sträcker sig derhän, huru späda och fattiga barn icke må af wanskötsel och hunger förderfwas och omkomma, kan icke annat än fägna war rättsinnig rikets undersåte. Men wid detta betänkande finner jag mig dock föranlåten ärinra 1) at den där omrörde allmänt wedertagna satsen, at mycket folk är landets styrka, är, utan all restriction, i mitt sinne icke aldeles så riktig. Den bör så inskränkas, at där förstås gudfruktigt folk, och då är den otwifelaktigt sann. 2) Fruktar jag, at genom barnhusinrättningar öppnas en wäg för hordomslasten, som, Gud bättre, är förut nog gängse, och ådrager landet Guds straffdomar. 3) At den projecterade afgiften til barnhus tyckes wara så mycket mer obillig, som många ogifta äro, de där icke hafwa så mycken inkomst, at de kunna kläda och föda sig deraf, mindre contribuera til barnhus.

Härpå förklarade sig ståndet enhälligt, at det ei annat kunde, än detta betänkande afslå och förkasta, hwarföre teknades på löparen: Prästeståndet har wid öfwerwägandet häraf funnet betänkeligit ingå i detta förslag.

14. Riksdagsfullmäktigens från Åland Eric Matssons memorial¹ om stadfästelse på Kongl. Maj:ts nådigste frikallelse för Ekerö inbyggare från båtsmanshåll nu och i framtiden, remitterades til secreta utskottet, såsom äfwen skedt för ridderskapet och adeln.

15. Cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande² angående pappersbruket i Christianstads län, Klippan kalladt, bifölls af ståndet, såsom ock af ridderskapet och adeln.

16. Uplästes borgareståndets extractum protocolli³ angående Galtströms bruks interessenters ansökning om tilstånd, at flytta någon del af berörde deras järnwerk. Ridderskapet och adeln hade funnet betänkeligit, at acten rörande Galtströms bruk må ifrån riksens ständers bergsdeputation affordras,

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 12.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 143.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 18, flera handlingar.

och så medelst något uppehåll i dess göromål förorsakas, kunnandes, i fall uti sielfwa saken något wore at påminna, sådant wid målets sluteliga afgörande hos riksens ständers plena i akt tagas. Och härmed instämde presteståndet.

17. Uplästes protocolsdeputations betänkande, angående gässen Anders Carlssons försändande til spinhuset utan ransakning och dom öfwer något dess brott. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet med tillägning, at hos Hans Kongl. Maj:t anhålles i underdånighet, at wid detta målet alfvarsam hand må läggas, och äfwen förmyndaren efter omständigheterna lagligen tilltalas.

H:r doct. Celsius: Det är stor swårighet, at få irreguliert folk under någon disciplin. Wid cännärrätterna är mycken widlöftighet med sådana mål. Och fruktar jag, om det blir mycket twång, och en noga process skal följas, innan irreguliert folk kan sättas i skälig aga, at intet kan nyttias til correction. Jag har exempel af en liderlig qwinna, som skämde bort sitt barn, jag gaf det an hos cännärrätten, folk blef upkalladt at höras deröfwer, men ännu har ei kommet til slut dermed.

H:r biskop Troilius: Jag känner sådant, och wet det är sant. Jag tyckte ock, när jag af betänkandet hade rådman Sweders skäl, at de woro goda, men finner derjemte så öma skäla anföras af protocolsdeputation, som böra bifallas.

H:r superintendenten Körning: Gässen finnes på alla ställen hafwa burit sig liderligen åt. Sweder wille derföre hafwa honom på spinhuset endast i förwar, at hindra, det han ei måtte begå någon missgärning och råka domaren i händer, och imedlertid wid öpet watn skicka honom ut til siös. Och som commerciecollegium gaf tilstånd, at gässen måtte införas på spinhuset, hemställer jag, om ei betänkandet må bifallas med tillägning, at detta mål blifwer som det är; men at för öfrigit må gifwas något reglemente för framtiden, huru wid sådana mål ske bör. Det är wist wi böra lefwa efter lag i alla mål, men jag beklagar den, som har wanartigt folk at dragas med, om han skal gå med dem genom all process.

H:r biskop Troilius: Ett enda exempel, at en förmyndare så gått åt sin pupill är eftertänkeligit, och kan hafwa med sig swåraste påföljder, om ei deremot tages wederbörlig författning, och riksens ständer ei göra derwid reflexion.

Probsten Huss: Det wore hårdt för rådman Sweder, at ställas til ansvar för det som tilförene warit brukeligt och tillåtet.

H:r biskop Troilius: Saken bör dock undersökas, och i så fall befinner sig, som här angifwes, må derwid förblifwa, men eljest icke.

H:r doct. Forsskåhl: Jag kan med tryggt samwete säja, at hwad Sweder gjort, har han warit högstföranlåten til, och gjort det i godt afseende, såsom öm om gåssens wälgång.

H:r archibiskopen frågade, om betänkandet finge bifall?

H:r superintendenten Körning hölt före at sista meningen af betänkandet borde gå ut.

Doct. Celsius sade sig hålla för nog besynnerligt och wärdt upmerksamkeit, at gåssens namn i protocollet är förtegd.

Probsten Stierner conformerade sig med h:r biskop Troilius tankar, och sade sig ei kunna anse för godt och billigt, at en riksens undersåte utan föregången ransakning och dom skal sättas på spinhuset som är infamt.

Efter å nyo skedd proposition bifölls betänkandet.

18. Ankommo från bondeståndet 16 deputerade, anförde af Otto Olofsson, som berättade, at bondeståndet förehaft stora deputations betänkande, om förslag til tjänster med mera och det til alla delar bifallet. Likaledes det om en stämpels bruk i rådet wid expedition, som derwid gjort den påminnelse och förbehåll, at Hans Kongl. Maj:t flera gånger än en må ärinras om underskrift. Äfwen hade bondeståndet med oro hört sig föreläsas stora deputations extractum protocollii om jouvelerna, och riksens ständers underdåniga skrifwelse derom til Hans Kongl. Maj:t, samt det alt bifallet. Wille ock understålla de öfrige ståndens godtfinnande, om icke samma bref måtte aflemnas til Hans Kongl. Maj:t genom en stark och talrik deputation af samtelige riksens ständers ledamöter.

19. Uplästes bondeståndets extractum protocollii¹ om Eura soknemäns sökta befrielse från kolande til Cautua bruk, hwilket mål ridderskapet och adeln remitterat til bergsdeputation, men borgareståndet hade, genom ett extractum protocollii gifwit bifall til det betänkande, som deputation öfwer finska

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 11.

ärenderna år 1747 afgifwit til riksens ständer angående detta mål och bondeståndet då, som nu, bifallet.

Kyrkoherden Laihiander: Detta är en sak, som rörer mina åhörare: och får derföre berätta, at sedan 1747 intet novum emergens härwid mellankomet. Saken går ock icke på annat ut, än at landshöfdinge och borgmästare skola härom undersöka. Tycker således om detta nu skal gå til bergsdeputation, at saken sättes i ny widlöftighet, hwarigenom almogen mycket skulle komma at lida. Recommenderade derföre saken til det bästa.

Efter skedd proposition bifölls bondeståndets extractum protocolli rörande detta mål.

20. Afhördes och bifölls cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ öfwer fiskareämbetets i Stockholm ansökning at få tjänstefolk från Finland och Åland, hwilket betänkande ridderskapet och adeln äfwen bifallet.

21. Som ridderskapet och adeln bifallet borgareståndets extractum protocolli² angående en Helsingfors donerad watnmiölqwarn, så biföls det ock af prästeståndet. Men probsten Helleday ärinrade, at detta ei bort hos ständerna uptagas, efter det ei gått igenom urskilningen.

22. Uplästes ett reductions och liquidationsdeputations memorial³ angående trenne til cammar oeconomie och commerciedeputation remitterade reductionsmål, näml. grefwinnan Ebba⁴ Jaquette Ribbings, ryttmestaren Joh. Gustaf Edelfelts enkefrus Christina Edelfelts, samt framl. lagmannen Göthenstiernas. Ridderskapet och adeln hade påskrifwit, at dessa tre målen qwarblifwa hos cammar oeconomie och commerciedeputation.

Probsten Manquer: Härigenom händer, at den fond, som samlas, användes emot riksens ständers resolution, at alt på en gång skal betalas.

Domprobsten Liungberg: Det är fastställdt, at alla skola få betalning på en gång utan rikets gravation. Rubbas detta, så bli consequencerna äwentyrliga. Jag wet ei, när några få, hwarföre de andra böra wänta. Kan icke påfölgen

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 24.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 17.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 12. Även 15 oktober 1756.

⁴ Läs: *Beata*.

här af bli, at hwad de som fått och få, kunna befinnas wara cronan skyldige, aldrig betalas? De som ha betalt kunna begära niuta samma rätt, at hwad de utgifwit, skal dem återbetalas. Jag wil icke lägga mig i controvers med någon, men det tycker jag mig böra säga, at liquidationerne skola öfwerses af reductionsdeputation, och med utbetalningen förhållas efter det som stadgadt är wid 1747 års riksdag.

Probsten Manquer: Jag har eftersedt i bytescontoiret hwad som är indrifwit, och at där är 300.000 dlr: at tilgå. Skal nu det gå tillbaka igen, så lider cronan grufweligen. Ingen ting är därför derföre bättre i detta mål än at alla gå samma wäg. Fullmäktige af Båtiska saken slingrade sig in wid sista riksdags slut, at få sin betalning af ständernas contoir, utan at nämna den fond som härtil war anslagen, och som samma sak gått annan wäg än den riksens ständer utsatt, så böra penningarna och saken gå tillbaka igen.

Probsten Helleday: Som det icke lærer wara likmätigt reglementet för ständernas contoir, at något af dess fond skal betalas härtil, ei eller cammar oeconomideputation egenteligen har at göra härmed, så tyckes mig ståndets resolution häröfwer bör blifwa, at reductions och liquidationsdeputation har at uptaga dessa mål och med sitt utlåtande deröfwer inkomma til riksens ständers plena.

H:r biskop Troilius: Grefwinnan Spens begär allenast, at sedan hannes sak är för detta liquiderad få antingen igen sina penningar eller sina gods.

Comministern mag:r Stenbeck hemstälte 1) huru wida cammar oeconomic deputation warit i stånd at afdöma saken och 2) huru wida hon bort gå wägen til secreta utskottet, dit hon blifwit anwist.

Probsten Stierner påstod, at dessa mål ei måtte gå annan wäg än de rätteligen böra, ei eller en annan fond til afbetalningar tilgripas än den som riksens ständer faststaldt.

Då h:r biskop Troilius härwid ärinrade, huru som det ena målet wore redan i secreta utskottet til afgörande liggades, yttrade sig h:r superintendenten Körning, at han wore af den tanka, at hon rätteligen borde komma på det stället, som den med alla sina omständigheter kan skärskoda. Och med det domprobsten Liungberg samt probsten Manquer talat i saken conformerade sig probsten Helleday och kyrkoherden Mathesius.

Herr archibiskopen frågade, i hwad slut ståndet behagade stadna om denna sak? och efter några discurser resolverades, at hon denna gången skulle blifwa liggande oafgiord.

23. Uplästes secreta handels och manufacturdeputations betänkande¹ angående nödig förbättring i uträknings och upbördsmetoden med siötullsafgifterna. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, hwarmed ståndet instämde. Hwarefter probsten Helleday ärinrade, at rikets stora fördel deruppå beror, om siötullsafgiften hädanefter ärlägges i speciemynt.

Den 4 Maji

1. Uplästes justitiædeputations betänkande² öfwer herrar riksrådens hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet gjorde tilstyrkande och föreställningar, angående handelsmannen Gottfried Volschous underdåniga ansökning om nåd och förskoning från det honom, för dess begångna lurendrägeri, ådömda straff. Likaledes uplästes samma deputations extractum protocollis innehållande twänne deputationens herrar ledamöters yttrande öfwer detta mål. Sedan detta alt war afhördt, gaf

Probsten Helleday wid handen, at det första votum wore hans, och at han äfwen nu derwid förblefwe. Härmed conformerade sig doctorerna Hausswolff och Celsius, probstarne Schörling, Helstadius, Elg, Trägård, Brauner, samt kyrkoherdarne Ziebet, Mathesius, Aurelius.

Probsten Tiburtius: För min del finner jag Volschous brott af sådan beskaffenhet, at nåd ei kan derwid hafwa rum. Han blir funnen i och tilwunnen om en last, där ondt upsåt, berådt mod, list och grof dierfheth finnas tilsammans, och som gör om intet de kostsammaste författningar, hwilka riksens ständer taget til befordran rikets wäl. Skulle en sådan man kunna pardoneras och få nåd, så wore justitien ganska swag.

Probsten Helleday sade sig skola wara af samma tanka, om konung och domare ansedt dessa omständigheter för så graverande och särdeles derpå reflecterat, men som detta ei skedt, icke eller är nytt, at lurendrägare fått nåd, så tycks det ock härwid kunna hafwa rum, i synnerhet som alt ankommer på några 1000 d:r, hwilka, om han den haft at ärlägga, gjort på hela saken slut.

Probsten Manquer: Ingen kan neka, at stora fel blifwit af Volschou begångna, och at han straff förtjänat. Men jag tycker dock at Hans Maj:ts skäl

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 16.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 11, flera handlingar.

at wisa nåd, bort blifwa considererade, helst som ei är owanligit, at sådana brott blifwit med nåd ansedde.

Probsten Stierner: Efter denna sak redan gått in rem judicatam, och Volschou undergått sitt straff, så är ei nödigt at mycket tala härom. Dock måste jag tilstå mig ei finna annat, än at herrar riksens råd härwid i akt taget hwad lag biuder och tiänar til fabriquerne bästa. Önskar i öfrigit det kunde fastställas, at lurendrägare hädanefter aldrig må niuta förskoning.

Herr archibiskopen: Detta är en ny quæstion, som är incaminerad å annat ställe, och kan i sinom tid här förekomma.

Probsten Fundan: Det är en besynnerlig omständighet, som bör consideras, at om mannen quæstionis haft 4000 dal. kop:mt at ärlägga, så hade han warit fri för alt. Jag kan lätt tro, at den nytta han giorde wid eldswådan öfwerstiger denna summa, och håller för hårdt neka wår konung, at, wid så fatta omständigheter, wisa nåd och förskoning för 4000 dal:r.

Probsten Bælter: Ehuru saken är afgjord, och herrar riksråden med sina föreställningar syftat på wår säkerhet och wälgång at den bewaka, finner jag dock för min del här warit ämne at wisa nåd.

Herr archibiskopen frågade, i hwad slut ståndet wille stadna, och om deputations betänkande finge bifall? Hwartil somlige swarade Ja, andre Nei.

Probsten Helleday projecterade til påskrift, at sedan Volschou nu undergått sitt straff, så funne ståndet icke, hwad ytterligare derwid kan säjas, berättandes derjemte, at Volschou redan blifwit antagen til ombudsman wid societeten.

Detta project förkastades, och på itererad proposition af herr archibiskopen, bifölls betänkandet.

2. Föredrogs å nyo justitiæ samt cammar oeconomic och commerciedeputations betänkande¹ rörande Nederwetils byamäns sökte befrielse från capellansrättighetens ärläggande til capellanerne uti gamla Carleby sokn. Och gaf doct. Menander wid handen det han funne intet som hindrade, at det ju kan bifallas, medan det wore consistorio förbehållet, at casu existente få yttra sig. Efter föregången proposition bifölls altså betänkandet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar- ekonomi- och kommersdeputationen, nr 19. Åven 3 april 1756.

3. Berättade herr archibiskopen, at han dessa dagar fått ett bref, underskrifwit af pastor och kyrkorådet i Jönköping,¹ som han wille måtte i ståndet upläsas. Det afhöordes, och angick berörde stadskyrkas angelägenhet, at af riksens ständer få deltagare uti det sista riksdag kyrkan bewiljade lotterie, hwartil kyrkorådet sig hos herr archibiskopen recommenderade, och utbad sig dess förord hos riksens ständer.

Herr archibiskopen hemställte hwad härwid måtte kunna göras, sedan lotterilistor för detta woro utfärdade, och de som wilja således hafwa tilfälle, at i lotteriet deltaga. Och fants bäst wara, at som probsten Schörling projecterade detta brev af herr archibiskopen blefwe communiceradt med herr grefwen och landtmarskalken, som torde sedan til deltagande i lotteriet anmoda ridderskapet och adeln.

4. Reductions och liquidationsdeputations memorial,² som i sista pleno war föredraget, togs nu åter i öfwerwägande, och projecterade

Doctor Hausswolff, om icke detta kunde expedieras från ståndet med sådan påskrift, at som fru Ribbings eller Båtiska saken saken ligger i secreta utskottet, så kan ståndet öfwer detta betänkande sig icke utlåta, förr än man får del ifrån secreta utskottet om hwad som är tilgiordt.

Herr archibiskopen åter hemställte, om icke, jemte ett utdrag af ståndets protocoll, detta memorial kunde sändas tillbaka til ridderskapet och adeln. Anledning til detta hemställande berättade herr archibiskopen sig hafwa fått af den discours, som blifwit förd, under herrar talemännens sista enskilda sammanträde i secreta utskottsrumet, emellan herr landtmarskalken och rådman Kerman, hwilken sistnämde frågade, hwad då rätteligen borde göras, när ett betänkande komme bifallet eller afslaget af ett eller twänne stånd, och det stånd til hwilket det kommer, finner sig hafwa derwid något at påminna? och herr landtmarskalken swarade derpå, at då kunde samma betänkande directe tillbaka sändas til ridderskapet och adeln.

Probsten Helleday ärinrade, at härigenom skulle sakerna sättas i en widlöftig omgång, och at bäst wore, det deputationernes betänkanden, efter som wanligt warit, ginge sin wäg genom alla fyra stånden til expeditionens deputation, som, när den finner något besynnerligt reservat wara af ett stånd giordt, då genom extractum protocollii dermed til ständerna tillbaka kommer,

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 44.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 12.

innan det expedierar saken. Begärade derjemte, det wille herr archibiskopen hos h:r landtmarskalken förbehålla, at ock hädanefter wid samma wanlighet måtte förblifwa. Men föreslog i närwarande mål til påskrift, at ståndet sig ei om Båtiska saken kan utlåta efter den är i secreta utskottet, förr än hon derifrån kommer, men de andra bägge remitteras til reductions och liquidationsdeputation.

Probsten Manquer: Det är då för sent, at utlåta sig om den förra, när hon kommer ifrån secreta utskottet, och bäst at nu genom extractum protocollii communicera hela saken med de andra stånden, hwilket jag wil åtaga mig, at jemte domprobsten Liungberg upsätta och deri gifwa det lius, som kan tiäna til redighet i saken, och förekomma rikets skada, såsom skedde år 1747, då secreta utskottet, utan at gå til plena afgjorde ett mål, hwarwid cronan miste öfwer 50 à 60 heman, af hwilka en som wille byta tog ett undan en kungsgård för 4 à 5000 dal:r och fick 50.000 igen.

Comministern mag:r Stenbeck frågade, hwad cammar oeconomie och commerciedeputation haft för anledning, at remittera Båtiska saken til secreta utskottet.

Kyrkoherden Laihiander: Jag har warit i bemälte deputation från sakens början. Hon kom dit, afgjord i reductions och liquidationsdeputation 1747, då intet annat återstod än liquidation efter en wiss föreskrefwen method, hwilken liquidation sedermera skedt. Cammar oeconomie deputations göromål derwid har ei sträckt sig längre, än at efterse 1) om liquididen är riktig, och 2) om penningar få tagas på annat ställe än riksens ständer en gång fastställdt. Som andra niutet den förmon, har deputation welat underställa, om icke riksens ständer äfwen wille göra denna fordrande grace, och anticipera betalningen. Imedlertid sände deputation saken til secreta utskottet, at förnimma, huru wida medel wore at tilgå.

H:r biskop Troilius: Så wida riksens ständer 1747 afgjort saken, och sändt hänne ifrån sig til cammarcollegium, så frågas, huru wida reductionsdeputation kan hänne åter uptaga. Jag finner icke annat utlåtande häröfwer nu ärfordras, än hwar de, för hwilka penningar en gång äro bewiljade, skola dem utbekomma.

Magister Stenbeck: Jag bestrider ei, at saken på wist sätt kunnat blifwa 1747 i deputationen afgjord, men den liquidation, som sedermera skedt af cammarcollegium, bör af riksens ständer öfwerses, I. e. af den deputation, som dermed har at göra. Och twiflar jag ei, at sådant är nödigt, såsom tiänan-

de til rikets fördel. Där kan, til exempel, wara riksdalrar, som fordran angår, mån icke då bör efterses valuation af myntet den tiden?

H:r biskop Troilius: De facto har reductionsdeputation warit uphäfwen, men blef, efter riksdagens början för några nova emergentia skull, beslutadt, at den åter skulle sättas. Där bör dock denna sak ei åter uppgifwas, sedan den en gång förut blifwit där afgjord.

Mag:r Stenbeck: När riksens ständer funno för godt, at en deputation skulle sättas, så håller jag före, at ock denna sak war en bland dem, för hwilka han sattes, och hör hon således egenteligen dit. Dock som hon imedlertid komme til cammar oeconomie deputation, hade hon där bort afgöras, men hwarföre hon skulle gå til secreta utskottet, ser jag icke hwad dock denna saken angår, må nu så wara må nu så wara, men de andra bägge målen som äro från det omtalta skilde och angå ett byte, wet jag icke, hwarföre de sku dragas til annat ställe än sitt rätta, som är reductions och liquidationsdeputation.

H:r superintendenten Körning: Jag har mistroende hwarken för den ena eller andra deputation, men tror at reduktionsdeputation kan gifwa mer uplysning i dessa saker än någon annan.

Domprobsten Liungberg: Uti instruction för reductions och liquidationsdeputation är nämndt, at wi sku öfwerse alla reductionsmål, så at alt bör af oss observeras, som blef beslutadt 1747 års riksdag, då riksens ständer fastställte, hwilka poster skulle stå, och hwilka skulle gå ut. Sakernas afgörande hörer således egenteligen och rätteligen til reductionsdeputation. Och hwad penningarnas utbekommande för liquiderade mål angår, är ei rätta vägen at gå til ständernas contoir. At där få penningar är en grace, men göras grace åt en, så kunna andra begära det samma, och gäller det då wår och alla hemawarande lön- och betalningsafgift, som är dryg nog. Wi böre derföre akta oss, at ei öppna dören, eller gifwa ut penningar af annan fond och cassa, än den som härtil är anslagen; cronan lider derigenom ansenligen, och det grämer mig, at hon på sådant sätt redan mistat så godt som några kyrkosoknar. Men skulle något cederas til cronan, så är det en annan sak.

H:r biskop Troilius: De skäl som domprobsten Liungberg nu brukar, på dem hafwa ock i secreta utskottet 2 à 3 saker redan blifwit afslagne. Och nekas icke, at några kommet at profitera, men sedan cronan upplåtet den dören, at låta liquidera med sig, så blir ock hannes skyldighet at betala dem som få at fordra.

Doct. Celsius: Såsom första gången riksdagsman, och utan nöjaktig insigt i flera mål, har jag, då penningesaker förekommet, ei kunnat mig mycket utlåta, men af det jag nu hört säjas, tänker jag, at dessa cammarmål måste wara af mycken wigt. Deraf sluter jag, sedan riksens ständer wid denna riksdag åter satt en reductions och liquidationsdeputation, så måste dessa saker i samma deputation uptagas, och de personer, som riksens ständer utsedt, i afseende på deras insigt i sådana saker böra ock endast dem afgöra.

H:r biskop Troilius: Jag är af samma tanka, at alla mål som angå reduction böra gå til den deputation som deröfwer satt är, dock de undantagne, som til hela sin widd warit där, och ultimät blifwit afgiorde för flera år, ty det wore ett elakt præjudicat, om ständer rifwa up hwad förr är afgjordt.

Probsten Manquer: Ständernas contoïr är inrättadt för fattiga officerare, och derföre faststältes 1723 års riksdag, at aldrig några penningar, til sådana mål som nu omtalas, skulle gifwas af ständernas contoïr, utan at särskilt fond dertil skulle utses, och sådant är sedan verkstältdt. Där böra derföre de betalas, hwars fordringar äro af riksens ständer godkände och liquiderade. Dit hörer äfwen den Båtiska saken, och derföre bör hon nu först remitteras til reductions och liquidationsdeputation, men icke til cammar oeconomiedeputation, och ei eller til secreta utskottet.

H:r biskop Troilius: Sedan det är bewist, at saken cum toto effectu warit hos riksens ständer, samt i en reductions och liquidationsdeputation derwid blifwit åtgjordt hwad göras bort, frågar jag, om hon, efter 10 år bör åter gå dit.

Probsten Manquer: Sedan liquidation skedt, war rätta wägen at gå til bytescontoïret, men i dess ställe ha de gått til rådet, och där begärt betalning för sin fordran, förtigandes den wäg, som ständerna faststältdt och utstakat. På det sättet har den ena efter den andra, til rikets skada, och emot den författning, som ständerne giort, fått sin betalning. Sedan den Båtiska saken kommet til rådet, hwad är orsaken, at hon nu gått tillbaka til riksens ständer? Mån icke den, at rådet funnet derwid någre dubia? Och huru kan hon wäl säjas wara aldeles afgjord, när hon åter til riksens ständer upgifwes? Ett ömt samwet kan ei annat än tilstyrka, det hon går til reductionsdeputation, såsom dess egenteliga ställe, sedan hon åter kommet til riksens ständer.

H:r biskop Troilius: För min del wil jag ha den saken ad liquidum, huru wida ett mål, som hos riksens ständer är afgifwet, nu skal tagas up igen. Pönera, at ei någon reductions och liquidationsdeputation blifwit satt, hwart

skulle då denna saken gått. När den kommet til bytescontoiret, har det sagts: Här äro inga penningar, derföre hafwa wederbörande dermed wändt sig til konungen.

Probsten Manquer: De hafwa aldrig nämndt bytescontoiret, mindre gått dit. Och synes derföre, at statssecreteraren bort göra i rådet påminnelse, det de sökande hade at wända sig til bytescontoiret.

Herr archibiskopen frågade, på hwad sätt ståndet wil komma ifrån den saken?

H:r biskop Troilius: Wi wilja alla samma ändamål, men gå ei samma wäg. Imedlertid är min principe at som cronan ei bör lida orätt, så bör ock ingen undersåte lida det.

Någre projecterade, om icke, at komma til slut härmed, den Båtiska saken måtte få bli i secreta utskottet, tils hon derifrån kommer til plena, men de andra bägge gå til den öfwer reductions och liquidationsärender förordnade deputation, at där uptagas och afgöras. Andra åter påstodo, at alla tre målen borde gå til sistnämde deputation.

Doct. Benzeltierna: I fall Båtiska saken blir i secreta utskottet, så kunna ståndets ledamöter som där sitta, protestera, at inga penningar til henne måga tagas af statscontoiret.

Doct. Celsius sade sig hafwa sedt af protocollerna, at, emot ståndets protest, de andra ändå afgöra saker.

Probsten Huss: Wi taga härmed för mycken tid bort. Och tycker jag, at, om, som säges, saken är tilförene afgjord i reductions och liquidationsdeputation, hon nu, utan all fara, kan åter gå dit och snart expedieras.

H:r biskop Troilius ärinrade, at om de andra stånden gått in med ridderskapet och adeln, så hade ståndet då förlorat saken.

Herr archibiskopen frågade, om proposition finge göras? och när härtill swarades Ja, om alla tre målen, som i reductions och liquidationsdeputations memorial omrördes, til samma deputation af ståndet hänwistes? swarades Ja. Och påskrefs fördenskull: Som riksens ständer wid denna riksdag anförtrödt den öfwer reductions- och liquidationsverket förordnade deputation, icke allenast at afdöma de ännu oafgiorde mål, utan ock at tilse, det noga i akt tages hwad riksens ständer wid 1747 års riksdag enhälligt faststaldt angående utbetalningen, ty finner presteståndet det wara enligit med lag och för riket angeläget, at så wäl Båtiska fordringen, som de andra upgifne reduc-

tions- och liquidationsmålen förwisas til reductions och liquidationsdeputationen.

5. Ankom från ridderskapet och adeln en deputation af 16 ledamöter.¹ Ordförande war lagmannen gref Gyllenborg, som gaf wid handen, at ridderskapet och adeln bifallet stora deputations betänkande om tjänsters förgifwande, undantagno hwad hofstaten och lifdragonerne angår, hwilket ock recommenderades til bifall hos presteståndet.

6. Hemställte herr archibiskopen til ståndets godtfinnande om stora deputations extractum protocoll² angående tjänsters förgifwande, skulle företagas, ehuru borgareståndet icke ännu inkommet med dess påminnelser. Til at förnimma, huru wida samma påminnelser nu stode at ärhålla, åtog sig doct. Celsius at uppträda i borgareståndet, och kom tillbaka med helsning och begäran, at ståndet än widare måtte afbida tiden, innan det i detta ämne skrede til något slut. Ståndet resolverade at wilfara borgareståndets begäran, men lät imedlertid sig föreläsa berörde extractum protocoll med ridderskapet och adelns tilläggning wid XVII artikeln och 6 § så wäl som ridderskapet och adelns extractum protocoll angående hofstaten.

7. Uplästes borgareståndets extractum protocoll³ angående ett memorial om nedre revisions och justitiens förbättrande. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta med memorialet til justitiædeputation och dermed instämde presteståndet.

8. Ankommo fyra deputerade från borgareståndet, anförde af borgmestare Carl Gustaf Boberg, som recommenderade å nyo, at stora deputations arbete om tjänsteförgifwandet måtte hwila, och berättade, det borgareståndet gärna önskat, at i dag kunna blifwa färdigt med sådana påminnelser. Men som målet wore besynnerligt och fordrade tid, så begärades anstånd til nästa plenum, så fram det i morgon ei skulle hållas.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 22.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Stora deputationen, nr 3.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 19, flera handlingar.

9. Uplästes stora deputations extractum protocolli¹ angående hwad sig til draget, då secreta utskottet anmält sig til riksjouvelernas öfwerseende. Der-näst secreta utskottets extractum protocolli angående berättelse härom, samt underdåniga skrifwelse at efter riksdagsordningen öfwerse omrörde jouveler. Derpå generalen Kaulbars och öfwerceremoniemestaren Palmfelts berättelse. Änteligen Hännes Kongl. Maj:ts skrifwelse och sist project til underdånig tiksens ständers skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t i detta mål.

Probsten Manquer omrörde, huru som 1723 års riksdag ett rykte war ut-spridt, at den stora rubin, som drottning Christina pantsatt och sedan igen-löstes, då åter wore pantsatt; äfwen huru som ett præmium af 30.000 dal. sattes på dens hufwud, som ett sådant rykte utbragt.

Doctor Gadolin frågade, om då icke häraf fölgde, det riksens ständer nu haft skäl begära, at genomse rikets jouveler? Probsten swarade Ja.

Probsten Fundan: Hännes Maj:t har tykt sig haft skäl at anse den begärta inventeringen för ett misstroende, efter den ei skedde sista riksdag.

H:r biskop Halenius: Då behöfdes ei sådan inventering, efter största delen af rikets jouveler då kom at lemnas i Hännes Maj:ts händer.

Herr archibiskopen frågade, sedan ståndet samtyckt, at proposition måtte göras, om det som nu blifwit upläst finge bifall? Swarades Ja.

Doct. Benzeltiernas: Jag bifaller det, men finner för min del tänligare, at detta bref öfwerlemnas til Hans Kongl. Maj:t genom skrifwelse än genom en deputation.

H:r biskop Troilius: Detta som å ena sidan rörer så nära drottningen och å andra sidan riket, finner jag ei kunna, utan at kränka hännes höghet och ständernas wärdighet öfwerlemnas annorlunda än genom en ansenlig depu-tation.

Doct. Celsius: För min del bifaller gärna på den grund, at jag tror secreta utskottet mognat saken, och är sielf nögd dermed, at jag ei förstår, huru det hänger ihop med rikets jouveler, och at jag således får lita på andras omdö-men. Bifaller ock den projecterade deputation, ty den och saken passar sig bäst tilsammans. Men det ömar mig, at Hans Maj:t, som på sina nådiga före-ställningar til riksens ständer, fått, efter omständigheterna, ett ganska rent swar, skulle nu, under sin siukdom, nödsakas taga emot en föreställning, som

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Stora deputationen, nr 4, flera handlingar.

ei aldeles torde falla honom behagelig, och hemställer derföre, om ei härmed kan dröjas, til Hans Majestäts helsa är restituerad, och det kan tillåta.

H:r biskop Troilius ärinrade, at, förr än någon deputation kommer at afgå förut inhemtas, om Hans Maj:t mår så wäl, at han kan den emottaga, och dröjes så dermed, til dess Hans Maj:t gifwer tilstånd til dess företräde.

Doct. Celsius: Det skulle dock kunna hända, at, i afseende på närwarande omständigheter, det skulle öma Hans Kongl. Maj:t at gifwa refus. Han kunde säga Ja, och gifwa deputationen företräde, änskönt han ei mådde så wäl, och torde det sedan hafwa någon obehagelig suite. Härmed conformerade sig ock h:r biskop Beronius.

10. Företrädde 6 deputerade från bondeståndet med helsning och berättelse, at det förehaft secreta utskottets extractum protocollii angående tilförene brukssmeden nu inspectoren Hans Nyman, äfwen angående hwad framledne justitiæcancelleren baron Cederbielke anticiperat af knektelegocassan til milstolpars uprättande, men ei kunnat med de öfriga stånden derom instämma, och aflemnade, rörande dessa mål, 2:ne extracta af ståndets protocoll.

11. Uplästes stora deputations extractum protocollii¹ angående i rådet tagna besluts behöriga och skyndesamma verkställande genom en stämpels nyttjande, hwilket ridderskapet och adeln bifallet, äfwen projecterad underdånig skrifwelse derom til Hans Kongl. Maj:t som ridderskapet och adeln bifallet, med tilläggning, at stämpeln ei kommer at brukas förr än, sedan rådet först gjort en eller twänne påminnelser om Hans Maj:ts nådiga underskrift.

Sedan herr archibiskopen hemstält, om häröfwer finge göras proposition, och ingen dertil nekat, frågades, om upläste extractum protocollii och project finge bifall? Hwartil Ja swarades.

Doct. Celsius: Jag hade ei trodt, at detta skulle afgöras, förr än borgareståndet inkommet med sina anmärkningar om tjänstesaken och den blifwit afgjord, medan de bägge hafwa med hwarannan något sammanhang.

H:r biskop Engström: Jag kan ei conciliera bruket af en stämpel til rådsbeslutens verkställande med regeringsformens 8 § och 1739 års förordning.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Stora deputationen, nr 5, flera handlingar.

Probsten Fundan war af samma tanka, och fruktade, i fall något sådant blefwe faststält, at tilkommande riksens ständer, i anledning af weckoskriften Ärlig Swensk worde det för ogilt förklarande.

H:r biskop Halenius förbehölt, at ei något, som riksens ständer afgöra och fastställa, må få namn af at wara mot regeringsformen.

Doct. Benzeltierna yttrade, at som riksdagsman hade hwar och en magt at säja, huru han förstår regeringsformen.

H:r biskop Troilius: Hwar och en har frihet säja sin tanka, men sedan en sak gått igenom stora deputation, där alla fyra stånden warit tilstädes och öfwer hänne delibererat, at då säja, det hon ei är conforme med, utan stridande mot regeringsformen, är för hårdt och obetänkt.

Probsten Manquer: Efter regeringsformens ytterliga innehåll, äga riksens ständer at förklara, hwad deruti skulle finnas wara mörkt. Och som med riksens ständer ei förstås någon deputation, utan riksens ständers plena, så får hwar och en här säja, huru han förstår omrörde regeringsforme.

H:r biskop Halenius: Om jag stiger up och säger: I det målet talar du emot regeringsformen, så är det för stark insimulation; men det kan jag säja: Jag wet ei om den tankan är enligt med regeringsformen.

Kyrkoherden Ziebet: Jag skulle ei tro, at mitt dictamen ad protocollum, som ingafs sista plenum, sedan stora deputation war tilsammans gifwit til denna discurs anledning, och wet mig ei haft sådana utlåtelse som anförde blifwit. Härtil swarades Nei. Och fördes discursen derhän, om stora deputations upläste extractum protocollum skulle anses som afgjordt iståndet och bifallet. Detta blef af många påstått, och med Ja beswarat.

Doctor Celsius: Om dissentientium antal finnas öfwerstiga consentientium, wet jag icke huru det bör anses.

H:r biskop Troilius: Ingen lærer kunna neka, at proposition är giord, och med Ja beswarad.

H:r biskop Halenius: Sedan proposition är giord, och bifall lemnadt, bör saken anses för afgjord.

Kyrkoherden Aurelius: Jag ämnade gifwa min tanka tilkänna i stora deputation angående stämpels brukande, men somståndet förbehållet, at in pleno yttra sig deröfwer, får jag nu säja, det jag håller ett sådant stämpels bruk för eftertänkeligit. Man wet at folket i landsorterna ha sina considerationer, och skulle de styrkas i sin hypothes, om det kan säjas: Detta har Hans Kongl. Maj:t icke sielf underskrifwit, utan har dertil blifwit brukad en stäm-

pel. Jag tror at Hans Kongl. Maj:t hädanefter icke wägrar sin höga underskrift, således är stämpel onödig.

Doctor Celsius: Rikets wälfärd bör considereras och bibehållas, men derwid tages de möiens som ei röra öfwerhetens höghet. Utan at föreställa sig en konung, som kunde wägra at underskrifwa ett i rådet taget beslut, hafwa riksens ständer lemnat til honom at underskrifwa, när han funne tiden dertil wara sig behagelig och lägligast. Och är jag af den tankan, at, sedan wår nu warande konung, som har ett fromt och faderligt hierta, fått weta riksens ständers wilja, wägrar han icke sin höga underskrift, men anser det, at en stämpel skal brukas, som tekn til misstroende mot honom.

Herr archibiskopen begärade få inhemta, om ståndet ansåge denna sak såsom afgjord? Soml. swarade Ja, somlige Nei. Frågade ytterligare, om icke praxis perpetua har warit, at ny proposition göres, när någon in instanti, då den första gången sker, upstår och wil tala?

Probsten Manquer: Lät oss lemna denna sak med förbehåll, at ock hädanefter aldrig någon sak på nytt uptagas.

Kyrkoherden d:r Hausswolff hemstälte, om hon icke tils widare kunde få ligga på bordet, efter tiden nu wore förliden.

12. H:r biskop Troilius hemstälte, om icke, medan med rätta kunde räknas för ett syndastraff den oenighet, som illa sinnade upwäckt mellan konung och undersåtare, och, i anseende til de obehageliga tidningar, som inkomma ifrån landsorterne i riket om ett stort elände, som hotar både folk och creatur med yttersta undergång, ståndet funne för godt at gå til de andra stånden, och begära en extraordinarie bönedag öfwer hela riket, såsom redan skedt annorstädes i Europa; härmed instämde flere af ståndets ledamöter, men blef ei sluteligen något faststaldt.

13. H:r archibiskopen berättade, huru som, då han påskdagen rest förbi reformerta kyrkan, han i hastighet räknat mera än 30 wagnar utanför samma kyrka, och som detta förmodeligen gifwer tilkänna, at äfwen af våra religionsförwanter de torde wara, som wid samma gudstjänst sig infunno, ärinrade han, huru sådant wore stridande emot förordningarna, af hwilka ingen, som förbiuder främmande religionsförwanter gudstjänsts biwistande af de våra, wore uphäfwen derigenom, at fri religionsöfning blifwit tillåten.

Den 10 Maji

1. Justerades protocollet af d. 27 Martii.

2. Begärade probsten Fundan få upläsa några rader, som han wille måtte komma til protocolls, och woro af följande innehåll:

Då jag sistledne d. 5 Maji kom in til justitiædeputation, berättade gref Rosen, som där förde ordet, at jag ingifwit ett betänkande i Westerliungssaken, som jag icke sielf skrifwit, och emedan deputationen funnet nödigt, at hafwa deröfwer någon rådplägning, så wille jag imedlertid taga afträde, det jag ock gjorde. Litet derefter blef jag inkallad, då wälbemälte herr grefwe sade, det deputationen stadnat i det slut, at jag borde afhålla mig från deras rådplägningar, til dess de berättat detta til plena. Jag sade mig med all tacksamhet ärkänna detta deputationens beslut, och hade önskat sådant skedt första dagen jag dit kom.

Jag medgifwer gärna, at, om jag, af motwilja eller wårdslöshet, låtet någon annan i pennan fatta det betänkande jag i Westerliungssaken, eller hwad annan sak det kunde wara, hade jag gjort orätt. Men aldenstund höglofl. deputationens herrar ledamöter woro öfvertygade uti hwad tilstånd jag war, och det så mycket mer, som fem stycken af herrar ledamöterna på en gång gjorde sig derom underrättade, och funno, at jag låg mellan lakan, samt war af ett halft slag i högra handen så wanför, at jag icke kunde, utan tilhielp af den andra röra den ifrån stället; så hade jag skäligen förmodat, at herrarne antingen icke begärat mitt skrifteliga yttrande, eller ock skickat någon af deputationens notarier til mig, som kunnat i pennan fatta, hwad jag om saken säja wille, så framt de då funnet det wara et crimen, at i dy mål betiäna sig af någon annans skrifwande, när man sielf icke kan; kunnandes jag i denna stund så mycket mindre, efter det tilstånd jag då uti war, finna någon förbrytelse af mig skedd wara, som jag i riksdagsordningen, så ofta där talas om särskilta betänkningars afgifwande, icke funnet det wara förbudet, och hade således af höglofl. deputationens herrar ledamöter tyckts kunnat wänta mig den billighet, at de utan något förbehåll med mig skolat handla, och följakteligen, när de första gången frågade, om jag sielf hade skrifwit betänkandet, då låtet mig weta at det icke war tillåteligit, och sålede hade jag minst förmodat, at sedan herrarne stilltigande taget emot betänkandet, och låtet det afgå til riksens höglofl. ständers plena jemte sitt eget, at de nu så långt efteråt skulle

derå giort åtal, och icke talat ett ord derom förr än nu, fast än jag, alt sedan en rund tid förr påskhelgen, dageligen biwistat deputationens rådplägningar.

Öfwerlemnar derföre til högwördige ståndets granlaga öfwerwägande, hwad steg högwördige ståndet behagar härwid taga, at icke något præjudicat för framtiden må häraf befaras til förkränkande af ståndets heder och wärdighet, alldenstund jag ei kan anse mig allena härutinnan för lidande. Hwad i dag händer en, kan härnäst hända en annan.

Häruppå uplästes justitiædeputations extractum protocolli af d. 5 Maji rörande bemålte probst.

Herr archibiskopen: Jag finner mig härwid föranlåten at inhemta ståndets tanka, om det icke skulle behaga låta en deputation afgå til de andra stånden med begäran, at efter denna saken från justitiædeputation blifwit hänskuten til riksens ständer, de ei wille hånne företaga eller sig deröfwer yttra, förr än ståndet, som hon närmast rör, fått med sina påminnelser derwid inkomma.

Ståndet gaf härtil bifall, och afgingo straxt sex deputerade, hwilka h:r superintendenten Körning anförde.

Efter en stund, hwarunder protocollet af d. 3 och 12 Aprilis justerades, återkommo bemålte deputerade, med berättelse, at h:r landmarskalken gifwit ett gracieust¹ swar, och sagt, at ridderskapet och adeln wille lempa sig efter ståndets åstundan. Likaledes hade borgare och bondeståndets talemän sig utlåtet. Härtil lade h:r superintendenten, at wid återkomsten från denna expedition, twänne ledamöter af bondeståndet warit här wid dören, och berättat at ståndets petition blifwit proponerat i bondeståndet, och derpå resolverat, at justitiædeputations betänkande icke skulle föredragas, innan presteståndet med sitt yttrande öfwer saken inkommet, men derjemte anhållet, at presteståndet wille til afgörande hos sig företaga

1) allmänna beswärsdeputations extractum protocolli angående smörräntan i Halland. 2) D:o om en laxgård i Halland. 3) Bondeståndets extractum protocolli om utjordar på Öland och 4) om finska bondeseglation.

D:r Mennander hemställte, om icke, efter omrörde bondeseglation wore en nog widlöftig sak, ståndet behagade, at några dess ledamöter hånne til genomseende företogo. Herr archibiskopen gjorde proposition om doct. Mennanders project finge bifall? Ståndet samtyckte, och utnämdes til referenter i

¹ Enl. konc., renskr.: *graceust*.

denna sak doctor Mennander, kyrkoherden Mathesius, samt probstarne Manquer, Troilius och Huss.

4. Gaf h:r archibiskopen wid handen, at 2:ne memorial til ståndet inkommet, som ei gått igenom urskilningsdeputation, af hwilka likwäl det ena warit före hos ridderskapet och adeln, men det andra för borgare- och bondestånden, samt bägge blifwit remitterade til secreta deputation. Understälte förden-skull ståndets godtfinnande hwad härwid borde göras.

H:r biskop Troilius: Ehuru dessa memorialer, enligt riksdagsordningen, icke borde uptagas, medan de ei gått genom urskilningen, dock som ridderskapet och adeln uptaget det ena angående Carnal, och det andra rörer Myrins wälgång, hwilken är en presteson, som äger mycken qwickhet, samt är af beskedligt skick och upförande, så håller för min del före, at ståndet dessa målen bör uptaga.

Doct. Celsius: Kan det ske utan præjudicat, så wil jag med den reservation finna mig deri.

På någras begäran uplästes både Carnals och Myrins memorialer, bägge angående préjudice.

Probsten Manquer: Efter Myrin blifwit så många gånger förbigången, och ei niutet förslag, så tyckes wara nog bewekande skäl at uptaga samma mål.

H:r superintendenten Körning conformerade sig härmed, men önskade, at med sådana måls uptagande, som ei gått laga wägar, måtte afstadna. Härmed instämde h:r biskop Beronius och probsten Helleday.

Herr archibiskopen gjorde proposition, om ståndet bifölle på det ena ridderskapets och adelns, men på det andra borgare och bondeståndets påskrift, at dessa emorialer remitteras til secreta deputation? Och swarades Ja.

5. Ankommo åtta deputerade från ridderskapet och adeln, anförde af öfwersteliutenanten baron Sparre, hwilken anmälte, at ridderskapet och adeln låtet sig föreläsa justitiædeputations extractum protocolli¹ angående probsten Fundan, men, i anledning af ståndets, genom dess deputerade, gjorde ärran och begäran, det icke i någon öfwerläggning eller til afgörande företaget. Dock som denna sak tycktes interessera alla fyra stånden, så droge ridder-

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 12.

skapet och adeln til ståndet det förtroende, at det åtminstone til nästa plenedag wille med sina påminnelser derwid wara färdigt.

Herr archibiskopen aflade å ståndets wägnar tacksäjelse för sådan benägenhet, och lofwade at hwadridderskapet och adeln åstundande, i möjligaste måtto ske skulle.

6. Probsten Fundan gaf wid handen, at kyrkoherden Ziebet fått en blodstörtning, som hindrat honom at upkomma.

7. Blef hos ståndet beslutadt, at någre dess ledamöter skulle straxt företaga sig probsten Fundans sak, och til dess afhielpande projectera ett extractum protocoll, som, innan ståndet i dag åtskildes kunde justeras, och til nästa sammankomst wara renskrifwit, at då med de öfriga stånden communiceras. Men förut talades något om sielfwa saken. Och yttrade sig

probsten Helleday, at han icke war tilstädes i justitiædeputation, när probsten Fundan blef derifrån afwist; at han ei wiste af mera än ett votum, som bemälte prost inlemnad i deputation med annor hand skrifwit; at det samma, som angick Westerliungska saken, ei mer innehölt, än at probsten conformerade sig med dem, som dissentierade i samma sak; at han ei såg, hwad rätt deputation hade, at taga sådant steg som skedt, när den en gång antaget omrörde probstes votum, låtet det gå til plena, och honom, sedan han blef frisk, sittaa med sig i deputation öfwer flera saker, utan at tala något härom.

H:r biskop Troilius hölt före denna sak wore snart afhulpen, om justitiædeputations rubriquer deröfwer kunde rödias ur wägen; och som h:r biskopen ei wiste huru wida det, i anseende til den af probsten gjorde domareeden, stod at ärhålla, så tycktes bäst wara, at ståndet ei sökte gilla och förswara hwad probsten gjort, utan det ursäkta.

H:r biskop Halenius war af den tanka, at alla möjliga skäl måtte här anföras, ty som ståndet lider om någon dess ledamot indigne handteras, så lider det ock, om han utan skäl exmheras.

H:r superintendenten Körning: Min mening är, at man ei söker i strängaste måtto förswara saken, och gifwer sig i twist med justitiædeputation, utan at den lindrigaste wägen tages, som är at ursäkta hwad förelupet. Och torde som skäl til ursäkt kunna anföras, at deputation ei så högt ansedt målet, när den låtet probsten Fundan sedermera sitta med sig öfwer flera andra mål.

Efter anmodan åtogo sig doctorerna Hausswolff och Celsius, probstarna Helleday och Rogberg samt professor Gadolin, at tilsammans öfwerlägga och projectera, hwad ifrån ståndet i denna sak kunde afgå.

8. Herr archibiskopen gaf wid handen, det herr grefwen och landmarskalken genom utskickad låtet weta, at ridderskapet och adeln, efter Hans Kongl. Maj:t är siuk, hos sig beslutat, at utan någon deputation låta riksens ständers underdåniga skrifwelse angående jouvelerne til Hans Kongl. Maj:t agå, och begärade få inhemta, om ståndet wore af samma tanka. Ståndet instämde med ridderskapet och adeln; hwilket anförtroddes den utskickade at tillbaka förmåla.

9. Uplästes allmänna beswårsdeputations betänkande,¹ i anledning af pre-steståndets beswär XI, och borgareståndets 62 §, angående prestewal i städerna, samt huru dermed skal förfaras, då land- och stadsförsamlingar concurrera. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet och hos de andra stånden recommenderat, äfwen lemnade ståndet härtil bifall.

10. Allmänna beswårsdeputations extractum protocolli angående almogens i Årstad och Faurås härader i Halland öfwerklagade betungande och en laxgårdsbyggnad wid Falkenberg, war af ridderskapet och adeln bifallet, och bifölls nu af ståndet.

11. Föredrogs bondeståndets extractum protocolli,² angående dess år 1752, genom protocollsutdrag gjorde föreställning, at inga cronolägenheter, höbord, eller arrende af någon kungsäng må läggas under de publike färjeplatserne på Öland. Remitterades til cammar oeconomie och commerciedeputation, såsom äfwen skedt af ridderskapet och adeln.

12. Uplästes allmänna beswårsdeputations extractum protocolli³ angående 92 § af almogens beswär, rörande landtgillesmörräntan i Halland och dess betalande med 6 dlr s:rmt. Som ridderskapet och adeln gaf ock ståndet härtil bifall.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Allmänna beswårsdeputationen, nr 5.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 14.

³ Prästeståndets arkiv, R 906, Allmänna beswårsdeputationen, nr 7.

13. Afhördes bondeståndets extractum protocoll¹ angående förra bruksmeden, nu inspectoren Hans Nyman, det måtte honom, i stället för ett cronoheman under skattemannarätt, lemnas en wiss summa penningar, hwarföre han kunde få köpa sig något skatte- eller annat heman, utan at någon cronohemansåbo måtte härwid blifwa ett offer. Ridderskapet och adeln hade bifallet detta i så måtto, at inspectoren Nyman, i årsättning för bostället, tilläggas femtio dal. silf:mt årligen. Och på lika sätt gaf ståndet härtil bifall.

14. Uplästes land- och sjömilitiæoeconomideputations betänkande² angående Neuclosterska ekeskogen i Wismarske herskapet; och remitterades til secreta utskottet, såsom ridderskapet och adeln giort.

15. Föredrogs samma deputations betänkande³ öfwer den på ekeskogarna in åt Mälare sidan hållna besigtningen, samt om de å skogarna på Gothland skedda fällningar. Ridderskapet och adeln hade bifallet detta med tilläggning, at på Gothland hädanefter als intet ekehygge må ske utom Hans Kongl. Majt:s särskilte nådiga befallning, hwarmed ståndet instämde.

16. Protocollsdeputations betänkande angående registratorn Abraham Salstedts förmenta lidande, remitterades til secreta utskottet af ståndet, såsom af ridderskapet och adeln.

17. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande⁴ angående sjömanshusdirectionens här i staden gjorde hemställande, huru wida coopvaerdiesjöfarande måga befrias ifrån contributioners utbetalande. Ridderskapet och adeln hade bifallet detta med tilläggning, at inga andra härunder begripas än de som werkeligen låta bruka sig på siöresor, kommandes med deras barn at förhållas som i allmänhet stadgadt är. Detta biföll äfwen ståndet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 13.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Land- och sjömiliteiekonomideputationen, nr 5.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Land- och sjömiliteiekonomideputationen, nr 4.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 29.

18. Föredrogs cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ til afslag på magistratens här i staden gjorde ansökning, at de 25 procent, som spinhuset af behållningen på inkomsterne eller avencen wid auctionsverket hittils åtniutet hädanefter måtte staden tilärkännas. Bifölls af ståndet, såsom ock af ridderskapet och adeln.

19. Herr archibiskopen begärade inhemta ståndets tanka, om det sista pleni-dag förehafda målet angående bruket af en stämpel med Hans Majestäts höga namn, när dess egenhändigas underskrift på rådets underdåniga föreställning icke följer, kunde anses såsom afgjordt eller ei?

Probsten Manquer: Det är aldrabäst, at denna sak anses hwarken som af- eller oafgjord. För min del kan jag hånne bifalla, men med förbehåll, at de omrörde föreställningar, som riksens råd i underdånighet om underskrift för Maj:t göra, ei ske flera på en dag, utan sedan några dagar gått förbi. Dermed conformerade sig h:r biskop Beronius, doct. Benzelstierna, probstarne Hellstadius, Trägård, Ullholm och flere.

Efter vidare discurs om detta mål lemnades simpelt bifall til ridderskapet och adelns tillägning.

20. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputations betänkande² angående förbud mot främmande kalk- och murstens införsel, samt högre tullavgifter på takpannor och klinkert som utifrån införas. Ridderskap och adeln hade bifallet, med den ändring, at i stället för klinkert sättes watuklinkert.

Doct. Benzelstierna: Jag tror at tilökning af tullavgifter ei hielper inrikes tilverkningen, utan gifwer anledning til lurendrägerier, och håller före, at så länge något tillåtes utifrån, ehuru mot afgift, at införas, så tänker man icke så angeläget på at perfectionera tilverkningen här i landet. Är således af den tanka, at 2 à 3 år utsättes, hwarefter all införsel må aldeles wara förbruken.

H:r biskop Halenius: Hwad doctor Benzelstierna sagt har sin goda grund i sådana saker som äro susceptible för lurendrägerier, men det äro icke desse som nu omtalas, hwilka, ehuru hos oss är all tilgång på materiale dertil, dock äro skogödande.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 28.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 17, flera handlingar.

H:r biskop Troilius: Grunden hwarföre deputation ännu welat tillåta dessa warors införsel, är icke så mycket tullinkomster, som at man trodt de ei kunde här så goda fabriceras. Men sedan jag nu är öfvertygad, at de wid ett eller annat bruk arbetas rätt wäl och i godhet gå up emot utlänska, så bifaller jag borgareståndets extractum protocolli.

H:r superintendenten Körning conformerade sig med herr biskopen, och tillade, at skogsödadet kunde förekommas med torf, som låter sig wäl härtil brukas.

Probsten Troilius: Klinkert kunna de ei göra här; men jag wet, at i Dalarna tilredes ett slags tegel, hwaraf de bygga sina skorstenar, som, när de bli orapade, stå så länge, som woro de af klinkert.

Kyrkoherden Mathesius: Cammar oeconomie och commerciedeputation har wid ett wist tilfälle gjort den calculation, at wed på ingenting med mera nytta användes än til tegelbrännerie; hwarföre ock jag bifaller borgareståndets extractum protocolli.

Sedan herr archibiskopen inhemtat ståndets bifall, at proposition finge göras, frågades, om ståndet biföll detta betänkande på sätt som borgareståndets extractum protocolli innehåller? Hwartil samtyktes.

21. Ankommo sex deputerade från bondeståndet anförde af Jacob Larsson, som gaf tilkänna, at secreta utskottets extractum protocolli rörande gymnasii-statens i Borgo och scholæbetjäningens i Åbo penningelöners förwandlande i spanmål, wore bifallet med den tilläggnig, som ståndets extractum protocolli utwisar, hwilket nu aflemnades.

22. Uplästes bondeståndets extractum protocolli¹ angående de af framledne justitiecancelleren och landshöfdingen Cederbielke, af knektelegocassan til milstolpars uprättande i Westmanland anticiperande medels ärsättande af sakörsmidlen. Ridderskapet och adeln hade härpå reolverat, at, i anseende til de swårigheter en undersökning och liquidation skulle med sig föra, ridderskapet och adeln finner rådeligast at förblifwa wid sitt utlåtande i denna sak. Härmed instämde ock ståndet.

23. Afhördes protocolsdeputations betänkande angående residentes, som under ferierne icke flera än två eller tre i kongl. Götha hofrätt sig instält.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 12.

Ridderskapet och adeln hade funnet godt at härom göres underdånig föreställning hos Hans Kongl. Maj:t, som lærer i nåder tackas låta genom justitiæcancellersämbetets åtgärd efter omständigheterna draga försorg, det så många residentes biwista hofrätten, som lag och särskilta stadgar föreskrifwa. Härmed förenade sig ock ståndet.

24. Föredrogs cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ angående mer kunskap om grundlagarna och deras upläsande på predikestolarna, samt Jacob Larssons dermed följande memorial.² Ridderskapet och adeln hade detta bifallet.

Professor Benzelstierna: Deputations betänkande innehåller tre delar, 1) grundlagarnas upläsande å predikestolarna, 2) den som deröfwer skal föreläsningar wid academiën, och 3) at ett werk deröfwer utkommer. Hwad det första angår, synes oundgängeligit, at undersåtarena i riket få om grundlagarna tilräckelig kunskap; men hemställer, om icke deras upläsande måtte hältre ske i soknestufwan och wid tingsrätterne än på predikestolarne. 2) Säjes, at den bör utnämnas, som wid academierna skal läsa jus publicum. Jag håller detta för onödigt, medan wi förut hafwa lag som säger, ho det göra skal. 3) Lärer nödigt finnas at en bok kommer ut som tracterar denna wetenskap; men lærer ock wara lika nödigt, at hon med all granlagenhet öfwerses, och wille jag gärna, at det skedde af riksens ständer.

H:r superintendenten Körning: Hwad 1 puncten angår, är min mening, at de i betänkandet nämde §§ beqwämligast och med största nyttan kunna upläsas å predikestolarna, men ei mera, så at predikoförhören ei försumade warda. I soknestufwan går ei wäl an, ty där gå de flesta ut, ei eller på tingen, ty de sedigaste gå ei til tings, men de som komma tit äro gärna spikna eller gå med halft rus. Hwad 2) angår är wist, at wid academierna äro de förordnade som hafwa at läsa jus publicum; men wid gymnasierne är sådant härtills icke drifwit, och kunde hädanefter ske ons- och lördagseftermiddagarne. Hwad 3) angår, är sagt, at cancelliecollegium skal öfwerse hwad i detta ämne utgifwes, men hemställer, om icke preteståndet, för at bewaka religionen, bör, förr än arbetet utgifwes, få del deraf.

¹ Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 30, flera handlingar. Även 17 maj 1756.

² Präteståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 20.

H:r biskop Engström: At allmänheten må få någon mera kunskap och insigt i våra grundlagar är jag icke emot, men tycker at det som deraf kommer at upläsas, sker bättre på soknestämmor än å predikestolen. Wid Lunds academie läses jus publicum årligen både publice och privatim af juris professoren, och som det är enligt med lag, behöfwes ingen annan at dertil utnämnas och förordnas. Boken, som skal utkomma bör innehålla acta publica, men skal någon förklaring deröfwer författas, förbehåller jag, at den ei äger kraft, förr än riksens ständer sådant arbete reviderat och auctoriserat.

Doct. Celsius: Jag finner mig wid det som h:r superintendenten Körning sagt wid 1 puncten, och håller nödigt, at almogen ei allenast får weta våra grundlagars innehåll, utan ock blir i sina sinnen wane wid och hema i vårt swenska regeringssätt. Afhörandet sker ock bäst i kyrkan, men då böra ei mera än wissa §§ upläsas. Hwad 2) angår, sattes i deputationen ut en wiss professor, som deröfwer wid academierna skulle hålla föreläsningar, men det ändrades sedan. Synes dock nödigt, at någon antingen jurist, politices blefwe utnämnd, efter de alla tro sig berättigade at läsa häröfwer. 3) Hwad arbetet angår, som deröfwer kommer at författas, måste det wäl af riksens ständer ratificeras.

H:r biskop Troilius: Jag conformerar mig med h:r superintendenten Körning och doct. Celsius. Finner wäl någon olägenhet deraf, at föreläsningen sker på predikestolen, men finner ock nyttan, när man gör utdrag af wissa §§. Bifaller ock, at den hittills läst i detta ämnet wid academierna, må ock göra det hädanefter. Hwarest ingen wiss förut warit, må den nu utnämnas och tillsättas. Hwad boken angår, at den skal bli en sådan förklaring, som sielf skal bli grundlag, det finner jag icke. Hon kan ei annorlunda blifwa, än som professor Nehrman's arbete öfwer lagboken, hwilket ei kan räknas för lag. Mig är dock icke emot, at hon af ständerna ratificeras, men mig tyckes, at wi då gifwa hånne för mycken auctoritet.

H:r biskop Beronius: Med hwad doct. Benzeltierna sagt är jag ense, och finner ei, at bland en sådan myckenhet, som på predikestolarna skal och bör upläsas, såsom våra religionsstadgar och mera, det blir möjligt, at äfwen upläsa acta publica. Wid academierna må de läsas, som härtills skedt, och kunna äfwen til någon början införas i gymnasierna. Derjemte blir min tanke, at boken, som i detta ämne utgifwes, skal af riksens ständer ratificeras.

Doct. Filenius: Jag ser nödwändigheten af grundlagarnes upläsande, och håller före det bör ske på predikstolen mellan påsk och pingst, men hemstäl-

ler, om icke här wore tilfälle anhålla, at alla öfriga publicationer hädanefter mått upläsas i soknestufworne.

Som de af ståndets ledamöter, hwilka projecterat extractum protocollii probsten Fundans sak, at afsändas til de andra stånden, nu woro dermed upkomne, så begärade herr archibiskopen, at den nu förda discursen måtte tils vidare uphöra, och detta extractum protocollii nu företagas, at det nästa plenidag med de andra stånden må kunna communiceras. Detta bifölls, hwarföre

25. samma project uplästes.¹

H:r biskop Halenius: Det är ei i 14 § så tydeligen utsatt den omständighet, hwarifrån probsten gjort afsteg. Och som deputation säger, at han brutet sin ed, bör edsformulairt noga och upmerksamt genomses. Imedlertid är här frågan, om en medlem af justitiædeputation felar mot sin ed, då han låter en annan utom deputation weta sin tanka. Är det emot eden, så har han gjort galet, men i annat fall är det en culpa levior.

Professor Gadolin: Wi hafwa haft eden för oss och den sedt, och när den tages efter bokstafwen, så kan jag ei annat säga än at det är sant hwad deputationen skrifwer, ty eden säger, han skal i all sin lifstid ei upptäcka hwad som sägs eller skrifteligen andrages. Men hos mig gäller til hans ursäkt, at saken, hwarom han skrifwit, är ingen secretesse, och således cesserar eo ipso ratio legis, fast jag tilstår, at detta ei ursäktar in foro, hwarest lagen tages i all sin etendie.

H:r biskop Halenius: Fast saken kommet at upgifwas til riksens ständers plena, frågas, om den likwäl icke förut och til dess bör wara under tysthet.

H:r biskop Troilius: I justitiædeputation komma saker före, som äro justitiæmål, och när de kunna göras in pleno uppenbara, kan jag ei se det an för edsbrott, om jag talar derom med någon annan. Tycker således för min del, at det är för hård rubrique på detta brott.

Probsten Huss: Om man gör skilnad emellan det som blir under tysthet framgent, och det som gifwes up til plena, så tyckes man lätt kunna komma ifrån saken. Probsten Fundan war i ett siukligt tilstånd, blef derunder af deputation anmodad at yttra sig öfwer det förewarande målet, dels at göra deputation til nöjes i dess begäran, dels af eget nit för saken, fant han sig

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 56.

föranlåten at afgifwa sin tankar. Och som det intet skulle alt framgent bli en hemlighet, så ansåg han för indifferent, om en annan förde pennan, efter han icke war i stånd at göra det sielf. Hwad som kan wara feladt deri, är af mindre consequence.

Doct. Celsius: När jag ser på edens formulair, finner jag mycken billighet i den explication, som professor Gadolin gjort. Eden menar med det, som skal förtigas i döden sådana saker, som äro af yttersta wigt och angelägenhet, och ei få komma til plena utan gå til rådet eller secreta utskottet. Men i deputation förekomma ock sådana mål, som ei äro af så stor granlagenhet och ömhet, såsom detta war. At probsten Fundan att up ett generell votum derom genom tredie mans hand, skulle jag wara alt för hård, om jag kallade honom derföre en edsbrytare.

H:r biskop Troilius: Wi böra wisa på ett tydeligit sätt, at saken ei kan anses för edsbrott, men likwäl tilstå at här är en afwikelse, och culpa levior.

Kyrkoherden Aurelius: Ändamålet af eden lærer ei wara annat än at den sak som är under utarbetande skal hållas tyst, til dess den kommer til plena. Nu har probsten ei mera gjort, än, utan at raisonnera öfwer saken, allenast conformerat sig med en annan ledamots tanka, och således hans betiänt, som wid det tilfället fört pennan, ei hördt eller sedt något raisonnement deröfwer.

H:r archibiskopen frågade, om det upsatte projectet finge simpliciter bifall? hwilket samtyktes.

26. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli¹ angående en årlig lifstidspension af 2000 dal:r silf:mt för cammarfröken Ulrica Strömfelt. Ridderkapet och adeln hade detta bifallet. Likaledes gjorde ståndet.

Den 17 Maji

1. Justerades protocollet af d. 24 Aprilis. Wid 20 § ärinrade herr archibiskopen, huru som rådmannen här i staden Gustaf Rath, sedan det i samma § öförmälte målet war i ståndet afgjort, inkommet med ett memorial, som han begärat wid protocollet, justering måtte komma at i ståndet afhöras. Hemstälte således om det skulle föreläsas? Hwilket äfwen skedde med ståndets samtycke.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 34.

2. Gaf herr archibiskopen wid handen, det til honom blifwit öfwerlemnadt ett anslag, hwarefter wissa deputerade från rikets läner woro til d. 18 och 19 Maji kallade, at i förordningsutskottet sig infinna wid den öfwerläggning som då kommer at hållas angående tjänstehjonsordningen, begärandes derföre, at ståndet wille afgöra, hwilka af hwart län skola sig där inställa. Och utfäste sig dertil probsten Manquer, comministern mag:r Stenbeck, kyrkoherden Ekman, probstarne Stierner, Dalenius, Lidius, kyrkoherden Godenius, som ifrån Stockholms, Upsala, Westmanlands, Södermanlands, Nerike och Wermland samt Kopparbergs läner komma tilstädes d. 18 Maji klockan 8 förr middagen. Probstarne Jacobsson och Helstadius, kyrkoherden Ziebeth, probstarne Fundan och Walborg samt kyrkoherden Aurelius; som ifrån Göt-heborgs, Elfsborgs, Malmö, Christianstads, Hallands och Blekinge läner infinna sig samma dag klockan 4 efter middagen. Probstarne Helstadius, Brauner och Rogberg, samt kyrkoherdarne Rogberg och Åkerman från Scaraborgs, Östergöthlands, Calmare, Jönköpings, Cronobergs och Wisby läner, at komma d. 19 klockan 8 för middagen, och til samma dag klockan 4 efter middagen, kyrkoherden Laihiander, biskop Nylander, probsten Bælter, kyrkoherden Mathesius, comministern Thomas Stenbeck och kyrkoherden Högström.

3. Berättade herr archibiskopen, det han under samtal med herr landtmarskalken nu som tilförene funnet dess fulla alware wara, at i det görligaste, ju förr dess häle få på riksdagen slut. Och som han tykte det hwilket mest hindrade samma upsåt torde ligga hos allmänna beswärsdeputation; så hade han beslutat, at i morgon och de följande dagarna i samma deputation sielf föra præsidium, och söka at bringa de där warande saker til slut; hwarföre herr archibiskopen förklarade sin önskan wara, at af ståndets ledamöter de som hade tilfälle måtte sig derunder i deputationen infinna.

4. Kyrkoherden Aurelius anförde til protocolls följande: Högwördigste herr archibiskopen och högwördige ståndet täktes gunstigt påminna sig, at för kort tid sedan blef i ståndets pleno ett extractum protocollii från bondeståndet, rörande tiondesättningsens fastställande i Halland upläset.

Hos högwördige ståndet hade jag då den äran i ödmjukhet anmäla, huru som detta ärendet wid nu warande riksdag, genom 2:ne från Halland ingifne memorialer, gått igenom urskilningsdeputation och derifrån til cammar oe-

conomie och commerciedeputation blifwit remitterade, det ena af en höglöfl. ridderskapet och adelns ledamot ifrån Halland, hwaruti anhålles, at tiondesättning derstädes, såsom nödig och nyttig för inwånarena i orten, måtte fastställas; det andra war af några pastorer i samma län författadt, hwaruti med många skäl bewistes, at genom tiondesättningens fastställande på den projecterade grunden, kronan och kyrkorna komma i ansenlig mistning och ett känbart lidande af deras tilståndiga rätt.

Högwördiga ståndet stadnade då i det beslut, at ofwanomförmälte extractum protocollitil cammar oeconomie och commerciedeputationen, derest saken redan förut war anhängiggjord, remitteras skulle.

Detta oakadt har jag nyligen förnummet, at saken hos de öfriga respectivestånden blifwit afgjord och i expedition gått. Altså lærer wäl ingen ändring häruti kunna förmodas, ehuru stor saknad och skada cronan och kyrkorna häraf taga.

Dock til at för framtiden förwara mina hemawarande medbröders i Halland rättighet, och til min säkerhet, finner jag mig föranlåten, at på det kraftigaste förbehålla mig, at denna nu för cronan och kyrkorna i Halland faststälte tiondesättningn hwarcken nu eller framdeles måtte på något sätt kränka presterskapets tionde, och dess utgörande af tiondegifwarne i kärfwar efter årswexten, såsom det af uråldriga tider både under danska och swenska regeringen brukeligit waret, utan at de måtte oförkränkt få niuta och behålla, äfwen hwad tionden widkommer, såsom en deras réelesta förmon hwad dem efter fredsfördragen och Malmörecessen samt flera kongl. resolutioner tilkommer, såsom i presterskapets privilegiers 4 § uttryckeligen stadgadt finnes, och enkannerligen i högstsalig konung Carl XI:tes nådigste resolution på presterskapets i Götheborgs stift och Halland andragne beswär af d. 27 Octobris 1680 § 3, samma konungs nådiga bref til consistorium i Götheborg af d. 22 Julii 1681, samt til då warande landshöfdingen i Halland, generalmajoren h:r Gustaf Tungel af d. 28 Martii 1687, Häannes Kongl. Maj:ts Ulrica Eleonoræ högstsalig i åminnelse nådiga resolution af d. 24 Martii 1719 på halländska presterskapets beswär, samt högstsal. Hans Maj:ts konung Friedrichs d. 26 Febr. 1723 gifna nådigsta stadfästelse på den förening, som emellan lärare och åhörare i Halland blef treffad i Halmstad d. 29 Julii 1722.

I anseende til dessa presterskapet i Halland nådigst förunta privilegier och de många af Swea konungar derå nådigst utfärdade stadfästelsebref, lefwer jag i den säkra förtröstan, at, i all händelse händelse något försök framdeles

göras skulle, och den nu faststälta tiondesättningen af tiondegifwarena äfwen til presterskapets tionde wilja extenderas, högwördige ståndet detta som en res privilegii, det hon ock i sielfwa werket är, på det aldraömaste täckes anse.

Respective fullmäktige så af höglofl. ridderskapet och adeln, som ock af ärbara bondeståndet hafwa wäl wid sammankomsten som öfwer tiondesättningen hölts i Halmstad d. 13 Maji 1755 ad protocollum yttrat sig wilja framdeles som altid tilförene utgöra tionden til presterskapet efter gammalt bruk och deras rättighet i ringaste måtto icke förkränka; dock utbeder jag mig, at detta mitt gjorda förbehåll, för all säkerhets skull, måtte i protocollet intagas. Ståndet hade häremot intet at påminna.

5. Uplästes bergsdeputations betänkande¹ at de til bergsdomstolen hörande rättegångsmål, som tilförene warit delte emellan bergs- grufwe- och hammartingsrätterne måtte hädanefter wid en och samma rätt afgöras. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet; så gjorde ock ståndet.

6. Afhördes land- och sjömilitiæoeconomideputations betänkande² om pomerske domaineskogarne, och remitterades til secreta utskottet, som äfwen ridderskapet och adeln gjort.

7. Föredrogs bergsdeputations betänkande,³ angående wilkorens förbättrande och lindring i syslorna för bergsfogdarne i järnbergslagerna. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, instämde ståndet.

8. Uplästes protocolsdeputations betänkande angående handelsmännens Wolter Peterssons och Hisings bewiljade utförsel af 3000 tolfter bräder efter stora eldswådan här i Stockholm emot kongl. förbudet af år 1751. Med ridderskapet och adelns bifall häraf förenade sig ståndet.

8.⁴ Sedan ståndets ledamöter nu woro i det nogaste samlade, gaf herr archibiskopen wid handen, at det sista plenidag justerade extractum protocollii rö-

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Bergsdeputationen, nr 7.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 6, flera handlingar.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Bergsdeputationen, nr 6.

⁴ Stycket felnummererat i såväl konc. som renskr.

rande probsten Fundan, wore nu, i 3:ne exemplar renskrifwit, til reds liggande, at, efter då taget beslut, nu afgå til de öfriga stånden, hemställandes, om de icke til den ändan kunde nu åter upläsas och derunder collationeras. Sådant skedde, hwarefter herr archibiskopen proponerade, om icke detta extractum protocolli nu borde med det snaraste hos de andra stånden aflemnas, och det med en deputation.

H:r biskop Troilius fömente, at en deputation nu icke behöfdes, sedan en sådan förut warit öfwer detta mål hos alla öfriga stånden. Och förklarade sig h:r biskop Halenius af samma tanka.

Herr archibiskopen sade sig tro det saken wore för ståndet af den angelägenhet och förtiänte den upmerksamkeit, at det extractum protocolli, som derom wore författadt, med en deputation blefwe beledsagadt.

Probsten Helleday ärinrade likaledes, at om detta extractum protocolli skulle komma til stånden utan deputation, skulle det så synas, som saken nu icke wore ståndet så öm och angelägen, som wid sista tilfålle, då deputerade deröfwer dem besökte.

H:r biskop Troilius: Jag har anledning at tro, at om detta i dag kommer up i stånden och blir företaget, wi ei få det slut som wi önska oss.

Herr archibiskopen: Jag har anledning at begära, det denna sak må blifwa bland de första, som i dag hos oss bli expedierade, ty 1) har ridderskapet och adeln påmint och det genom deputerade, at ståndet snart och denna pleni-dag med sina påminnelser derwid måtte inkomma; och 2) synes probsten Fundan på wist sätt wara lidande, så länge saken drages ut på tiden, och han afhålles från den deputation, som han blifwit utsedd af ståndet at biwista. Wi hafwa exempel, och finnes af protocollerna, at en ståndets ledamot, wid en af de förflutna riksdagar, blef förwister den deputation som han en tid bi-wistat. Målet som då ansågs närmast röra ståndet, wart ifrån samma deputa-tion hit devolverat, och ståndet tog derwid det slut, som det fant lempeligst til sakens snarlige afhielpande. Det blef med deputation communiceradt, och man wäntade på resolution i saken, men det kom ei dertil, så länge riksdagen stod, och imedlertid kom icke eller den ledamot, som detta rörde, i de-putation åter in.

H:r biskop Troilius: Jag har warit angelägen, at planera denna sak så, at hon måtte gå wäl igenom, på det en så gammal och hederlig man ei må blifwa exponerad, ei eller ståndet til sin wärdighet komma at lida, och talade derföre i går afton härom med h:r landtmarskalken, men fick af honom ärfara, det

han hölle rådeligast, at icke hasta med saken. Och som jag kan betyga, det jag sonderat åtskilliga, samt funnet några nog hetsiga, så håller jag för godt, at i dag låta saken hwila.

Doct. Benzelstierna: Jag nekar ei til på ena sidan, at man ju förr dess hältre må gå in i saken och befordra dess slut. Men kommer det deruppå an, at här bör ageras ex capite prudentiæ, och jag å andra sidan tager det för fundament, at wi torde få bättre slut en annan dag än denna, hwilket jag har anledning at tro, så önskar jag at härmed dröjes.

Probsten Manquer: Om h:r biskopen kan förwissa oss derom, at saken ei i dag företages, så är jag nögd at hon hwilar, men skulle beklaga, om wi derigenom komme at försuma något af dess angelägenhet.

H:r biskop Troilius: Jag åtager mig ei någon förwissning, utan kan någon från ståndet gå up på riddarhuset, och tala med h:r landtmarskalken härom. Af samma tanka yttrade sig ock doct. Hausswolff.

Herr archibiskopen proponerade: Om då detta utdrag af protocollet skal blifwa liggande, och någon af ståndets ledamöter afgå, at af h:r landmarskalken inhemta, om med dess aflemnande kan hafwas anstånd? Sw. Ja.

H:r biskop Halenius: Jag wil ei répondera hwarken för det ena eller andra. Kunde ei det medium tagas, at den som går up til landmarskalken hafwer protocollutdraget med sig och honom det tilställer, at wara til hands i fall han blir nödgad taga saken före, men tillika begära, at den ei i dag må framkomma.

H:r biskop Troilius: Då förloras idéen om deputation. Det synes bäst, at, som sagt är, någon går och talar med landmarskalken härom, som, i fall ridderskapet och adeln fordrar saken före, då kan genom bud begära vårt extractum protocolli, och en deputation sedan dermed afgå.

Doctor Benzelstierna tackade h:r biskopen, som behagat gynna denna saken hos sina wänner, och, uppå ståndets anmodan åtog sig at tala härom så med h:r landtmarskalken som bondeståndets taleman. Efter en stund kom han tillbaka med helsning från landtmarskalken, som sagt sig tro, at saken ei i dag skulle förekomma, men om hon begärades fram, wille h:r landmarskalken gifwa bud derom. Men talemannen Olof Håkansson hade positive lofwat, det hon i bondeståndet ei skulle företagas. Sedan h:r doctorn hemstält om icke omständigheten fordrade, at borgareståndet på lika sätt besöktes, och ståndet det för godt funnet, afgick ock h:r doctorn til borgareståndet, och

återkom straxt med löfte från samma stånds taleman, at ock saken där skulle blifwa hwilande.

9. Uplästes bondeståndets extractum protocollis angående gymnasiistatens i Borgo och scholæbetjäningens i Åbo förwandlade penningelön i spanmål, hwilken bondeståndet förbehåller sig få som tilförene aflewsera i magazinerne. Bifölls af presteståndet.

10. Afhördes bergsdeputations betänkande¹ angående ägarnes af Skisshytte silfwerwerk ansökning om tilstånd, at i Skisshytte masugn få idka tackjernsblåsning, at dermed samla någon fond til sielfwerwerkets uptagande. Riderskapet och adeln hade detta bifallet. Så gjorde ock ståndet.

11. Föredrogs å nyo cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande² angående mera kunskap om grundlagarna och deras upläsande på predikestolarna. Sedan protocollet war upläst, som sista plenidag, angående den saken hållet blef, yttrade sig

Herr archibiskopen 1) at i anledning af den generelle frågan som förestäld blifwit; och han gifwit anledning at tänka på, huru presterskapet måtte, utom storböndagsplacaterne, slippa at på predikestolarna upläsa alt annat, än med denna saken något project dertil kunde följa til de öfriga stånden. 2) At i betänkandet woro fyra puncter som fordrade öfwerläggning. Där taltes äfwen om grundlagarnas läsande i scholorna. Och som scholar woro större och mindre, trivial och barnascholar, wore owist, hwilka i betänkandet mentes, och frågan wärdt, huru wida sådant läsande i alla scholor låta sig med nytta practicera.

H:r biskop Troilius: Ståndet kan säja härwid, at hwad grundlagarnes läsning wid de smärre scholar angår, så håller det dels för omöjeligt at de där läsas, dels för onödigt, efter barnen derifrån flyttas til större scholar och gymnasier.

H:r biskop Halenius: Som jag ei yttrat mig något i denna sak, wil jag nu säja mina tankar. 1) Har jag altid hållet före, at förordningar m. m. icke böra upläsas på predikestolarna wid sielfwa gudstjänsten, utan, sedan den är slu-

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Bergsdeputationen, nr 5.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 30, flera handlingar. Även 10 maj 1756.

tad, på gången, och det kan äfwen ske med grundlagarna. 2) Är i mitt sinne nog, at i scholarne hustaflan läses, hwaraf barnen kunna underwisas och få rätta begrep om öfwerhet och undersåtare.

Probsten Troilius: Jag ärinrade i deputation olägenheten deraf, at så mycket skal upläsas på predikestolarne, och fant derwid, at noblessen ei war obenägen för någon annan författning med förordningars och publicationers upläsande såsom på gången eller annorstädes, men hward grundlagarna angick wille man, at de skulle upläsas på predikestolarna.

H:r biskop Troilius projecterade til påskrift följande: Som presteståndet, i anseende til de många olägenheter, som myckenheten af publicationers upläsande på predikestolarna har med sig, ärnar inkomma med ett project, att de måga upläsas efter gudstjänsten på gången, så önskar ståndet, at äfwen det samma måtte kunna ske med grundlagarna.

Professor Gadolin: Jag håller detta för min del tilstyrka, at wid denna sak ei tages anledning til något nytt project af förordningars upläsande, fast jag eljest är derföre, utan at detta nu bifalles, hwarefter sedan ett sådant project hos de öfriga stånden kan ingifwas. Jag fick af kyrkoherden Högström en idé, som synes wara god, nämligen at alla publicationer kunde upläsas efter gudstjänsten på predikestolen. Derigenom kan det som upläses bäst höras; folket som, när man kommer ur kyrkan, går annars bort, är ännu qwar, och den som predikar kan litet få respirera, och om han har hielp betiäna sig deraf.

Professor Filenius förklarade sig af samma tanka och tillade, at ståndet kunde taga sig anledning til sådant project som blifwit omtalt deraf, at publicationerne årligen alt mer och mer förökas.

Doct. Benzeltierna: I det professor Gadolin förestält, går jag med honom in, och tror wara betänkeligit, at nu, hward angår grundlagarna, tilstyrka någon ändring i deputationens betänkande. Men häraf kan tagas tillfälle, at gå til de andra stånden, och projectera den författning, at alla öfriga publicationer måga upläsas efter predikan. De som efter befalning på wissa dagar läsas böra äro så många, at 2 à 3 komma på hwar söndag; och som deras widlöftighet förorsakar ledsna wid afhörandet, samt tager bort mycken tid, hemställer jag, om icke deraf borde göras et utdrag på sätt som Modée giort, då de snarare kunde läsas och med mera behag afhöras.

H:r biskop Troilius: Jag går in deruti, at alla förordningar må upläsas på predikestolen, men samtycker äfwen at det ei må ske förr än gudstjänsten är förbi och det icke af någon laicus utan af den som är prest.

Herr archibiskopen sade, han tykte sig finna af det som blifwit talt, at ståndet wille simpliciter bifalla betänkandet såsom hos ridderskapet och adeln skedt, men ärinrade, om icke någon tilläggnig borde göras, angående grundlagarnes läsande wid scholarne? Hwaruppå h:r biskop Troilius yttrade, at, som consistorierne komma at höras deröfwer af Hans Kongl. Maj:t, så kunna de då säja där kan göra tilfyllest, at hustaflan läses.

Herr archibiskopen gjorde proposition, om betänkande finge bifall utan tilläggnig? Sw Ja.

12. I anledning deraf, at i föregående discours blifwit talt om hustaflan, som är en appendix til catechesen; hemstälte herr archibiskopen til ståndets godtfinnande, om något bör inkomma i våra catecheser och dess förklaringar, som ei fått wederbörlig ad probation; säjandes: Jag wet (wet) ei annat, än at catechesen hit in tils blifwit ansedd ei annorlunda än en liber symbolicus. At skrifwa symbola kommer ei en til utan efter mitt omdöme hela församlingen, och förklaringar öfwer catechesen hafwa på det sättet blifwit antagna, at under warande riksdag blifwit communicerade med consistorio comitali. Kyrkoherden Hiortzberg har låtet trycka en cateches,¹ och deraf gifwit mig ett exemplar. Berättade ock då om något, som tildragit sig wid dess utgifwande, men jag icke så omständeligen minnes. Wil derföre anmoda honom, at gifwa mig speciem facti skrifteligen. Det ärinrar jag mig, at sedan biskopen i Strengnäs gifwit sin censur på arbetet, hade han det upwist för cancelliecollegium, och blifwit där frågad, om ei något kunde tilläggas öfwer hustaflan. Han får där project, och det utarbetar. Då detta wistes för biskopen, ursäktar han sig först, at det censurera, och begär sedan igen sin förra censur, men då war arbetet redan trykt i anledning af första censuren.

H:r biskop Beronius: Så wida catechesen är en liber symbolicus, så är det ei en persons, icke eller ett consistorii, utan ecclesia och repræsentative ståndets at den censurera. Hwad sig tildraget med Hiortzbergs cateches bör efterfrågas och det som oordenteligen tilgått beifras. 1747 års riksdag upwistes här en cateches, men fick ei bifall.

¹ Käll- och litteraturförteckningen. Hjortsberg 1756.

H:r biskop Troilius: Flera catecheser hafwa utkommet utan censur som blifwit omtalt, såsom Spegels, Emporagrii, Terseri, Swedbergs, Ekmans och Wetterstens. Och at catechesen är en liber symbolicus nekas icke, men wet ei, om catechismi¹ förklaringar kunna lika så anses. Jag finner det icke. Med Hiortzbergs cateches är så skedt: Han lemnade den först til censur i Strengnäs consistorio, men fick ingen. Han kom sedan til Westerås och begärte den af mig, som nekade ock, efter det ei kom mig til. Tänkte sedan lägga in derom hos ständerna, men afråddes; wände sig derpå til cancelliecollegium, som sade, at consistorium skulle säja sitt videtur, och fick där anledning til förklaringen öfwer hustaflan. Den förklaring som ock finnes i Mommas edition in sedecimo är rätt och nyttig.

Herr archibiskopen hemställte, om icke som det är skilnad på förklaringar öfwer catechesen, äfwen kan göras skilnad på deras censur. Med widlöftiga förklaringar författade i predikningar wore nog, då de blefwo öfwersedde af ett consistorio. Men de förklaringar, som ske genom frågor och swar, sedan blifwa antagne inom stiften och eo ipso ansedde som libri symbolici synas fordra någon allmännare censur.

H:r biskop Troilius: Folket får hålla sig wid Swebilii förklaring och bli der efter examinerade, men kunna wäl derföre få läsa andras förklaringar derjemte.

H:r superintendenten Körning: Åtskillige af presterna i Lappmarken hafwa projecterat at få catechismi förklaringen kortare än Swebilii, och trott, at deras åhörare skulle dermed bättre bli betiänte. Men consistorium har resolverat, och direction adproberat at Swebilii förklaring skal följas.

Probsten Helleday hölt nödigt, at hwar och en följer catechismi ordning och ei går derifrån, til undwikande af confusion, och hemställte, om icke i ståndets circulairbref måtte nämnas, det Swebilii cateches skal följa wid examina.

H:r biskop Troilius berättade, at i Dalarna hade Ekmans cateches warit flerstädes brukelig; men h:r biskopen hade gjort den ordning, at Swebilius skal där följas och brukas.

Herr archibiskopen gjorde proposition, om ståndet behagade, at något derom måtte införas i circulairet? Hwilket samtyktes.

¹ Enl. konc., renskr.: *catochismi*.

H:r doctor Hausswolff hemstälte, om det icke wore nödigt, at skrifwa til consistorium i Strengnäs och begära dess underrättelse, huru med censuren på Hiortzbergs cateches sig förhåller.

H:r biskop Troilius: Wi böre ei åtaga oss at censurera consistorii i Strengnäs göromål, och om det undandraget sig at censurera förklaringen öfwer hustafflan så är det ei rätt. Det har ock blifwit sagt, at förklaringen skal wara herrenhutisk. Men jag har icke sådant funnet.

Herr biskopen nämde derjemte, at i Westerås en bok utkommet under namn af catechismi förhör; hwarpå kyrkoherden Godenius utdelte ett arbete som han författat, kalladt barnafrågor.

13. Kommo från ridderskapet och adeln 12 deputerade, anförde af general-lieutenant Hamilton, som gaf tilkänna, at ridderskapet och adeln bifaller det helsosama betänkanDET angående förbud emot bränwinsbrännande, och begifwit sig, i anseende til förewarande omständigheter, den rätt, som deras privilegier dem tillägga. Recommenderade fördenskull detta til lika bifall, och afträdde med helsning tillbaka.

Häruppå uplästes secreta utskottets extractum protocolli angående förbud emot bränwins brännande, och blef, efter skedd proposition, bifallet.¹

14. Herr archibiskopen begärade, at herrar biskoparne wille tänka på och sins emellan komma öfwerens, hwilken skal predika wid riksdagens slut. Berättade derjemte, at han wid sista riksdag, sedan i ståndet warit talt om denna sak, hos Hans Kongl. Maj:t anmält twänne biskopar, och wid samma tilfälle aflemnad förslag til text, men sade sig ock af protocollerne hafwa funnet, at concionator sielf en gång text föreslaget.

H:r biskop Troilius som år 1751 predikade wid riksdagens början, gaf tilkänna at han fick Kongl. Maj:ts bref derom och tillika utsatt text.

H:r biskop Osander åtog sig at nu hålla predikan.

15. Uplästes riksens ständers commissions dom öfwer capitaine Hästsko.²

16. Företrädde åtta deputerade från bondeståndet, af hwilka Jacob Larsson berättade, at hans stånd bifallet secreta utskottets extractum protocolli³ an-

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 21.

² Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, nr 2. Tryckt 1756.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 35.

gående bränwinsbrännandets uphörande och det bifallet, utom hwad plikten angick för tjänstehionen; önskade eljest, at förbudet måtte kunna verkställas denna dag här i Stockholm.

Straxt derefter ankommo åter fyra af samma stånds ledamöter, anförde af Joseph Hansson, som gaf tillkänna, at ståndet förehaft cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande angående Tiuruholm i Bohuslän. Och som derwid funnets något at ärinra, begärte han, at saken måtte blifwa liggande, tils hans stånd finge inkomma med extractum protocolli deröfwer; berättandes vidare at bondeståndet bifallet borgareståndets extractum protocolli om länens fördelning civiles och militaires personer emellan.

17. Uplästes och bifölls secreta utskottets extractum protocolli,¹ som ock ridderskapet och adeln bifallet, angående en af bondeståndet begärad postdeputation.

18. Afhöordes secreta utskottets extractum protocolli² angående afskedade fältväbeln Siöbergs ställande för riksens ständers commission, at undergå ransakning och dom för författade budkaflar til almogens sammankallande i Kåkindes härad och Westergöthland, för hwilka han upläst en förförisk skrift kallad: Constans Sinceres. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, äfwen så gjorde preteståndet. Dock förklarade probsten Manquer sig frukta, efter redan så många saker woro under commissionens åtgärd, at, om ock detta mål drogos tit, riksdagen derigenom komme at förlängas.

19. Uplästes reductions och liquidationsdeputations memorial,³ angående tilökning på lönen för cammereraren och cammarförwanten wid bytescontoiret. Hwilket ridderskapet och adeln remitterat til secreta utskottet.

Probsten Manquer berättade, at contoiret har i utgift 9 900 dal:r och at föga mer wore indrifwit än hwad betiäningen fått i lön. Hölt ock för besynnerligt, at tilöka lönen för dessa, när på nie års tid ei blifwit mer tilgiordt än skedt wore. Dock tilstod probsten, at det ei så mycket ankommer på betiäningen som på ämbetsmännerna, hwilka ei wilja göra handräckning, och på

¹ Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 36.

² Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 37.

³ Präteståndets arkiv, R 902, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 1. Även 20 maj 1756.

dem som sitta i possession af egendomarna, hwilka undandraga sig at swara. Och begärade probsten at få upläsa något som han skrifteligen upsatt.

20. Ankommo 12 ledamöter ifrån borgareståndet, af hwilka fabriqueuren Dalmansson berättade, at hans stånd bifallet secreta utskottets extractum protocolli om bränwinsförbudet, men derjemte welat aflemna ett extractum protocolli, om så mycket bättre verkställighet deraf, och recommenderade en ledamot af ståndet, at hugnas med härads höfdingesysla, hwartil twänne stånd sista riksdag bifall lemnat.

Efter dessas afträde berättades, det secreteraren Ekestubbe ankommet från ridderskapet och adeln med berättelse, at ridderskapet och adeln funnet betänkeligit samtycka til borgareståndets extractum protocolli om bränwinsförbudet, med begäran at preteståndet wille accedera til en modification, som ridderskapet och adeln ingått med bondeståndet i dess begäran.

Ståndet lät sig föreläsa lofl. borgareståndets extractum protocolli angående förbud emot bränwinsbrännande på wiss tid och fant för dess del betänkeligit at gå in deruti, men deremot accederade til den modification, som höglofl. ridderskapet och adeln ingått med det hederwärda bondeståndet i dess hemställande.

21. Sedan herr archibiskopen, på förfrågan, om ståndet i dag efter middagen wille i ståndets rum sammanträda, inhemtat at flere deputationer woro samman kallade, åtskildes ståndet.

Den 20 Maji

1. Under det ståndet samlades, kommo 12 deputerade från ridderskapet och adeln, anförde af hofcantzlern Gyllenborg, som berättade at ridderskapet och adeln förehaft cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande angående en ö kallad Tjurholmen, som är anslagen til landshöfdingebostället i Götheborg, men blifwit bortarrenderad til en vice härads höfdinge, Wefwer¹ benämd, som nu begär få köpa den til skatte. Deputationens afstyrkande hade ridderskapet och adeln bifallet, och förmodade at de andra stånden göra med dem härutinnan.

¹ Enl. konc., renskr.: *Weber*.

2. Uplästes riksens ständers commissions dom öfwer lieutenanten Appelbom.¹

3. Anmälte herr archibiskopen, det h:r landtmarskalken genom en utskickad berättat, at öfwersten Dalheim i morgon komme at begrafwas och at wid det tilfället något artilleriemanskap blifwit upbodat at hedra den döda med skiutande.

4. Herr archibiskopen hemställte til ståndets godtfinnande, hwad med dess extracto protocollis angående probsten Fundan i dag måtte tilgöras? Probsten aflade härwid sin tacksäjelse hos ståndet, som behagat antaga sig denna sak at afhielpa hänne til önskeligit slut. Och trodde probsten, medan ståndet förklarar och ansedt hwad justitiædeputation emot honom angifwit för ett begånget fel, at redan wore medgifwit det som skulle kunna påstås. Men för sin del sade probsten sig icke wara öfvertygad om något fel, efter lagen ei tycktes hans göromål derföre utmerka. Ty, sade han, at jag til deputation skrifteligen inkom, skedde efter dess egen begäran, och det i en sak, som innebar ingen hemlighet, samt i en belägenhet, då jag ei sielf kunde skrifwa, och icke eller någon notarius från deputation mig tilsändes. Imedlertid är-känner jag med tacksäjelse hwad ståndet redan giort och än wil göra.

Probsten Schenberg: Såsom justitiædeputations ledamot har jag warit öfwer denna sak. Får derföre ärinra, at hwad probsten Fundan nu anført är jämwal nämndt inför deputation. Wid det at probsten wil säja det genom deputations göromål är för när skedt, kunde jag hafwa något at påminna, men wil afstå dermed, efter ståndet redan taget i saken behörig författning.

H:r biskop Halenius: Som probsten Fundans wän ser jag gärna saken an på bästa sidan, men kan ändå ei finna probstens göromål aldeles utan fel. Efter generelle ställningen i lagen är och blir det ett fel, men ett sådant, som är ganska pardonnabelt.

H:r biskop Troilius: Jag har all attention för probsten Fundan, men om med det han nu sagt wil intenderas någon ändring i ståndets redan fattade beslut så kan jag ei gå in deruti. Råder tillika dertil, at saken i dag blir liggande.

¹ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, nr 3. Även § 13 samma dag.

Doct. Celsius: Jag finner mig wid at tro, det i probsten Fundans göromål är så godt som intet fel, merker ock at ståndet ansedt saken efter det utseende hon kunde få hos de andra stånden och derefter inrättat sitt betänkande, samt dermed sökt möta dem som wilja gå strängaste vägen. Torde ock hända det är bäst, at hon dröjer hos ståndet i dag.

H:r superintendenten Körning: Min wänskap för probsten Fundan tillåter mig ei annat än tänka, det han med hwad han nu andragit icke welat förorsaka någon ändring i ståndets beslut, utan allenast gifwa i saken mera lius.

Denna afsigt förklarade probsten sielf sig med hwad han talt hafwa haft, och hemställte i ståndets behag, hwad som måtte göras wid saken.

Herr archibiskopen frågade, om ex capite prudentia denna sak skal i dag blifwa liggande? Och swarades Ja.

5. Herr archibiskopen gaf wid handen, det han af h:r landmarskalken blifwit anmodad hemställa, om ei ståndet skulle behaga hos de andra stånden förklara sin åstundan at komma til slut med riksdagen? Ståndet gaf härtil samtycke och resolverade, at ett extractum protocollii härom skulle med deputation afgå til de andra stånden.

Doct. Benzeltierna begärte, at samma deputation måtte tillika recomendera den hos riksens ständer anmälda saken rörande Kalsenienska profession, hwilken flera weckor warit liggande hos borgareståndet. Detta bewiljades.

6. Som merendels skal hafwa händt, at ståndets ledamöter ei warit tilstades i allmänna beswärsdeputations expeditionsutskott, men måste icke desto mindre blifwit afgiorde, altså och emedan på detta utskottet ganska mycket ankommer, och projecterna til resolutioner på ståndens besvär måste blifwa sådana, som de där sluteligen fastställas, så hemställte herr archibiskopen, om icke några wissa af ståndet wille åtaga sig, at alltid i samma expeditions utskott wara tilstades. Ståndet ärkände angelägenheten deraf och åtog sig probstarne Manquer och Ullholm, at i görligaste måtto wara tilstades.

7. Det wid sista plenum upläste reductions och liquidationsdeputations memorial,¹ rörande camereraren Enbergs och cammarförwanten Bernegaus

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 1, Åven 17 maj 1756.

tilökning i lönerne föredrogs ånyo, och anmodades probsten Manquer at nu upläsa hwad han sist berättade sig hafwa författat. Probsten ärinrade förut, at han taget sig anledning til det han skrifwit af det som talades, då om Båtiska saken ventilerades i ståndet, och at det icke enkannerligen rörde förevarande mål, utan angick i gemen reductions och liquidationsverket. Hwaruppå han upläste följande:

Sedan deputerade öfwer reductions och liquidationsverket funnet nödigt, at hos riksens ständers plena göra förfrågan uti ett dem förekommet mål, har jag eftertänkt de författningar och tagna slut, som riksens höglofl. ständer wid de förra förflutne riksdagar härutinnan hafwa stadgat och förordnat, hwarwid i synnerhet förekommet, at som riksens ständer nogsamft haft sig bekant rikets belägenhet och matta wilkor, hwilka icke tillåta, at straxt ärsätta ränta in natura utaf cronones ägande behållna heman, och de bortmista räntorna med penningar af statsmedlen, warandes en sådan afgang och mistnad för riket odrägelig; fördenskull hafwa riksens ständer wid alla öfwerläggningar öfwer detta ännu stadnat i ett sådant slut, at framdeles, när reductions och liquidationsverket wore bragt til ända, utsöka sådana medel och utwägar, hwarigenom å ena sidan riket minst måtte graveras, samt å andra sidan de lidande likwäl blifwa hulpne, hafwa ock alltid härwid i akt taget, at alle genom redictions lidande skulle på en gång och samma tid århålla sin betalning til förekommande af disput och oreda, som i annor händelse de sökande emellan skulle förorsakas, på det hwar och en rikets undersåtare måtte få hugna sig af en lika och owäldig rättwisa, och se sin rätt utan anseende til personen, wänskap och dylikt, blifwa wårdad och behållen, hwilket alt af de bifogade extracter af åren 1723, 1727, 1735, 1738, 1739 och 1749 kan liusligen aftagas.

Wid 1747 års riksdag, då reductionsarbetet syntes skrida nära til slut, hafwa riksens ständer til öfwerwägande förehaft at utse den tilförene omtalta fonden, hwaraf de lidande måtte kunna blifwa förnöjde: Och som de med säkerhet funnet, at cronan på de sedan år 1680 skedde byten til år 1723 hos åtskilliga af rikets inbyggare hade at fordra så wäl ränta in natura, som ock öfwer upburna eller för cronan bortmista räntor, til hwilkas ärsättning wederbörande genom deras uti kongl. cammarcollegium ingifne reverser sig förbundet at hålla cronan skadeslös i så måtto, at de straxt skulle upgifwa til riket igen tilräckeligit wederlag, som dock in til denna tid icke gått i fullbordan, utan de suttet uti en oqwald besittning af denna cronans jord, och den

såsom deras egna frälseman nyttigt, til nog anseelig förminskning uti cronans inkomster, ty hafwa riksens ständer funnet rättwist, at hwad cronan således warit länge i mistning af måtte wederbörligen blifwa ärsatt och fullgiordt, samt anslås til deras betalning, som genom reductionen blifwit lidande, på det riket måtte undgå, at några af de ännu få behållna heman emot förenämde fordringar uplåta och afstå, utan få qwitta skuld emot skuld af lika art och beskaffenhet; hwaremot ock de, som genom sådana bytesbrister finnas skyldige, kunna undslippa at beswäras med längre och odrägeligare beräknande af de för mycket upburne räntor.

Dessa bytesbrister, efter ett provisionelt uppgifwande af provincecontoiren äro befundne bestå af 6000 dl:r s:rmts ränta in natura, samt 3½ tunna guld i öfwer upburna räntor, hwilka wid närmare öfwerseende och liquiderande torde utwisa hwad anseeligt capital och jord warit borta utur cronans händer.

Riksens högl. ständer hafwa i följe häraf, til befordran af detta angelägna werk förordnat ett bytescontoir, hwarwid betiäningen med 3300 dal. s:rmts lön årligen underhålles, som ei får befatta sig med något annat arbete, än at til slut bringa dessa gamla byten, hwarwid, ehuru nog bekymmersamma swårigheter och hinder emellan kommet, härrörande mest deraf, at, efter åtskilliga gjorda påminnelser, stundom icke swar en gång kan ärhållas, och än mindre benägenhet at återgifwa cronan sin egendom igen, har likwäl detta contoiret indrifwit ränta in natura 1892, samt contante penningar 22370.

Och som riksens ständer hafwa år 1747 utsedt en wiss fond til de lidandes afbetalning och förnöjande, i följe hwaraf ock konungens påbud af d. 8 Decembris 1747 til kongl. cammarcollegium afgått, som befaller denna ständernas författning såsom lag at efterlefwas; warande denna författning af det innehåll, at hwar ock en undersåtare skal ske lika rätt, samt utom dess så moget eftertänkt och med rikets wilkor jemförd, så är säkrast och med rikets tilstånd nyttigast, det alla fordringar och ärsättningsmål af reductionen flytande, och hwad namn de wara må, och hwem de äfwen må tilhöra, böra förwisas at undfå sin betalning af detta contoir, efter det betalningssätt, som riksens ständer så ganska eftertänksamt dertil utsatt. Ty at ifrån någon bokstaf af dessa författningar afgå eller til ändring styrka, det skulle röra ständernes wid förra riksdagar tagna slut, som wore en högst äfwentyrlig sak, och utom dess försätta så wäl riket som undersåtarena uti en bekymmersam och orolig belägenhet. Allenast riksens höglofl. ständer denna gången kunde

taga de mått och utvägar, at til den anslagna fondens indrifwande blifwa tillräckeligare förordnad, så at alla byten warda, utan så lång utdrägt på tiden afslutne; hwilket med all säkerhet kunde hielpas, om dessa rikets gäldenärer wid högt wite förelades, at inom en wiss förelagd termin wederbörligen aflemna sina swar och förklaringar, och rikets ämbetsmän lemna detta bytescontoir prompt handräckning, uti alt som lagen den gifna instructionen påbjuder, i synnerhet som denna fond är en stor realitet för cronan, och ingenting kan wara skäligare, än at de, hwilka sedan 1680 hafwa i händer och besitta rikets jord och egendom utan præsteradt wederlag, som de straxt warit skyldige at ärlägga, måtte förmås fulgöra sin skyldighet, och ändamålet winnas, at alla som äga fordringar måtte på en gång komma til åtnjutande af sin tillständiga rätt.

I annor händelse skulle ock rikets medel, som i många år tilföre warit bestådde en wiss betiäning i kongl. cammarcollegio til berörde gamla bytens afslutande och årligen upgått til 2100 d:lr s:rmt, men sedan år 1747 til 3300 dal. s:rmt wara förgäfwes, och ei åstadkomma den förmon för riket, som riksens ständer uti detta wigtiga mål med en inrättning, hwilken på så solida tagna grunder bygd är, hafwa påsyftat.

Riksens höglofl. ständers instruction för commissionen af d. 7 Oct. 1723 innehåller, *at til cronones afgang als intet må fastställas förr än det wid nästa riksdag til samtliga ständernas skärskodande och gillande blifwit faststaldt.*

Riksens ständers resolution uti wissa mål rörande reductions och liquidationsverket af d. 4 Augusti 1727 nämner, det riksens ständer förordnat wissa deputerade at öfwerse commissionens arbete til methoden och dess vidare fortsättande, men ingalunda afslutande af redan utarbetade ärender, förr än de öfriga i slika mål oafgiorde saker blifwa jemwäl til slut bragte, på det sedan pröfwes måtte, hwad cronan komme at kännas wid, *fonden til de lidandes förnjöjelse kunde utfinnas, men där rikets utblottade tilstånd ingalunda en sådan en fullkomlig ärsättning skulle tola, då en sådan jemkning måtte anställas, at hwar och en, i proportion af sin fordran kunde niuta betalning, eller mark om mark i den samman brista, och således de lidande så hugna sig af en lika och owäldig rättwisa.*

Kongl. brefwet af d. 17 Martii 1735, angående fru Elsa Ebba Flemmings ansökning, at återbekomma några räntor in natura förmår, at hon wäl är berättigad, at återbekomma 32 dal. 21 öre ¹⁴⁹/₁₀ pgr s:rmts ränta in natura; *dock kunna dess räntor ei werkeligen ärsättas, innan commissions arbete kommet*

til slut, då riksens ständer om alla bortmista räntors ärsättning på en gång komma at förordna.

Kongl. brefwet af d. 24 Octobris 1738 angående framledne h:r riksrådet Stakes med cronan ingångne byten innehåller, at när fordringen blifwer ständig, komma arfingarne, sedan reductions och liquidationsverket är aldeles slutadt, och en wiss fond af riksens ständer til alla fordringars ärsättning blifwit anslagen, *då först, likmätigt riksens ständers öfwerenskommelse wid 1723 års riksdag, at niuta ärsättning.*

Kongl. brefwet af d. 4 Septembris 1739 förmår, at en wiss fond til denna gälds afbördande bör utses, *och alle i dy mål lidande på en gång, så wida rikets tilstånd sådant tillåter, at betalas, när reductions och liquidationsverket blifwit bragt til ett änteligt slut, wid hwilken utbetalning kongl. brefwen af d. 23 Novembris 1694 och d. 31 Martii 1702 böra i akt tagas.*

Wid 1747 års riksdag hafwa riksens ständer utsedt dennan fond, och dertil anslaget de fordringar, som cronan kunde äga hos åtskilliga rikets undersåtare *uppå de emellan 1680 och 1723 bewiljade, men ännu oafslutne hemansbyten så af ränta in natura som öfwer upburna och af cronan bortmista räntor:* (:hwarom kongl. brefwet af d. 8 Decembris 1747 til kongl. cammarcollegium afgått, och i följe hwaraf ett nytt bytescontoir til alla sådana bytens afslutande blifwit inrättadt:), och sluteligen bestyrkes det wid förra riksdagar tagna slut således: Hwad nu sist sielfwa utbetalningen angår, så hafwa riksens ständer redan wid 1727 och 1739 års riksdagar stadnat i det slut, at de som få at fordra skola niuta deras betalning alla på en gång och samma tid, hwilket äfwen ytterligare så mycket mera bör i akt tagas, som i fall utbetalnigen komme at ske efter hand, at så snart något bristande byte wore fullt och afslutat, skulle deraf icke allenast contoirets arbete hindras, samt til de sökandes skada på tiden utdragas, utan ock mycken olikhet, dispute och oreda de sökande emellan förorsakas, kommandes altså til en behörig och skälig jemlikhets ärhållande härutinnan uppå oftast nämde fordringar icke at ske någon utbetalning, förr än af bytesbristerne så mycket af ränta in natura samt öfwer upburna influtet, at de på en gång derföre komma at förnöjas; utan bör hwad således i ränterierna af bytesbristerne inflyter imedlertid hållas oförryckt til detta behof, och ei til några andra utgifter disponeras, under hwad namn det ock wara må, innan de som hafwa at fordra fått sin betalning etc.

Mag:r Stenbeck: Hwad h:r probsten anført är aldeles riktigt ganska moget och grundadt, men det hörer nu icke hit til förewarande mål, som, medan det

oförnekneligen är angeläget at hålla contoiret under armarna, endast angår, huru de personer måga underhållas, som derwid skola arbeta. Sedan nu där warande camereraren och cammarförwanten hos deputationen sig deröfwer beklagat, at deras wilkor äro ringa, och deras löner mindre än deras ämbetskamraters, deputation derjemte sedt, at de med särdeles flit och arbetssamhet förwaltet sina syslor, så har deputation taget sig deraf anledning at recommendera dem til någon tilökning på deras löner, dock på sätt at staten ei måtte graveras, ei eller de niuta en sådan tilökning längre än til nästa riksdag, med mindre de fortfara i behörig flit och wälförhållande.

Probsten Manquer ärinrade åter hwad anledning han haft til det han författat och upläst, och lemnade äfwen det witnessbörd om camereraren och cammarförwanten quæstionis, at de med all trohet och flit sig i sina syslor förhållet, samt derunder äfwen ärfaret mycken olägenhet, medan de blifwit bemötte med missgunst och okärlighet af dem, med hwilka, såsom rikets gäldenärer, de å contoirets wägnar haft at göra, förutan det, at de af wederbörande ämbetsmän ofta ei haft den handräckning som sig bort.

Professor Gadolin: Jag håller för ganska nödigt och godt, at cronans rätt sorgfälligt bewakas; finner ock nyttigt, at de encourageras med förbättring af sina wilkor, som derwid flitigt arbeta och å andra sidan med straff anses, om de finnas försumeliga. Men det faller mig ömt före, och hemställer, om det ei tyckes wara för hårdt, at höra undersåtare i riket klaga, sig se sin egendom i andras händer, och ei kunna få den igen, utan hindras derifrån genom författningar, som riksens ständer giort angående reductions och liquidationsmål. Cronan har fått betala af souveraine konungar giord utrikes gäld, och jag wet, at obligationer, som baron Görtz utgifwit, blifwit af cronan inlöste. Skal då riket cedera bonis för inlänska, låta dem wänta på sin betalning tid efter annan, och änteligen brista mark om mark. De författningar, hwarigenom sådant händer, tyckas wara för hårda och böra ändras, at den inlänska ei blir mera lidande än den utlänska.

Probsten Manquer: Professorn talar ömsint, men torde icke hafwa nog kunskap om reductions och liquidationsverket samt dess författningar. När ingen wiss fond war utsedd och at tilgå til cronones gälds afbetalning, då skulle de fordrande få mark om mark, men nu är fond, och hwar får sitt, dock, utan anseende på personer, eller andras préjudice och förfördelande, alle på en gång. Skulle de författningar, som blifwit så giorde, uphäfwas och ändras, så går bytescontoiret under, och cronan lider odrägelig skada.

Med ståndets samtycke gjorde herr archibiskopen proposition, om föreläste reductions och liquidationsmemorial, som hos ridderskapet och adeln skedt, måtte remitteras til secreta utskottet? och swarades Ja. Derjemte tackades probsten Manquer för det han upatt och med ståndet communicate sina tankar, och resolverades, at de genom extractum protocolli skulle afgå til de andra stånden.

8. Borgareståndets extractum protocolli¹ angående rådman Hylpherts, å magistratens wägnar i Westerås ingifne ansökning, at befrias ifrån ansvar och betalning för den underpant af järn, som Langenberg nedsatt för lånta penningar i banquen, men sedan hemligen bortpracticerat, ankom från ridderskapet och adeln med remisse til secreta utskottet, och blef med lika remisse teknadt.

9. Justerades följande extractum protocolli angående riksdagens slut: Wid det presteståndet sig ärinrade, at den nu warande riksdagen redan öfwer fyra månader längre påstått, än uti riksdagsordningen än förordnad, och at allmänheten, som på så lång tid måst underhålla deras riksdagsfullmäktige, nu mera med skäl lära önska, at ju förr dess hältre blifwa derifrån befriade, hölt presteståndet nödigt, at til de öfriga respective ståndens gunstbenägna ompröfwande hörsam- tjänst- och wänligen hemställa, om icke riksens höglofl. ständers secreta utskott må updragas at nämna någon wiss tid, inom hwilken riksdagsärenderne kunna wara afslutade, så at riksens ständer finge, så snart sig göra låter, i Herrans namn, ifrån hwar andra åtskiljas. Sedan tre exemplar här af blifwit renskrefna, afgick dermed en deputation af tolf ledamöter, anförd af h:r biskop Halenius, som wid återkomsten berättade, at ståndets proposition blifwit wäl uptagen, och at borgare och bondestånden sagt sig hafwa warit stadde i samma deliberation.

10. Som ingen expedition kunnat ske angående länens i riket fördelning emellan civiles och militaires personer, medan twå stånd blifwit emot twå, och secreta utskottets extractum protocolli rörande detta mål åter in kom-

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 13, flera handlingar. Även 3 april 1756.

met, så hemstälte herr archibiskopen, hwad ståndet nu behagade härwid göra.

Herr biskop Troilius hölt före, emedan landshöfdingesyslans besättande i Kopparbergs län wore ganska angelägen, i anseende til den usla belägenhet, som orten är uti för brist på spanmål, men kunde icke ske, förr än detta wore afgjordt, at ståndet gjorde wäl, om det förente sig med borgare och bondestånden, på det expedition må ske, ju förr dess häle.

Probsten Tiburtius: Jag är ei emot, at ståndet fogar sig i detta mål til de andra stånden, men förbehåller, det må icke bli en wana af, at alltid vårt stånd skal foga sig til de andra, men ei de til oss.

H:r biskop Halenius sade sig wara af samma tanka, om målet rörde preteståndet, men emedan nu ei så wore, och detta hinder i expedition förorsakade utdrägt för berörde län at få landshöfdinge, som wore där, för närwarande omständigheter ganska angelägen, så hölt h:r biskopen för godt, at ståndet nu fogade sig.

Herr archibiskopen frågade, om den ändring, som borgare och bondestånden gjort wid secreta utskottets extractum protocollii finge bifall? Sw. Ja.

Detta teknades på löparen, hwarpå borgareståndet skrifwit dess bifall, med den ändring at, til någorlunda proportions winnande, mellan länens och de å ömse sidor sökandes antal, länen således, måga delas, at de militaires blifwa 9, och följakteligen Jönköpings, Blekinge och Gothlands läner tilläggas de civiles, som då blifwa 15. Hwilket äfwen bondeståndet bifallet.

11. Kommo tolf deputerade från borgareståndet, anförde af borgmestaren Schau, som gaf wid handen, at borgareståndet förehaft stora deputations extractum protocollii angående tjänsters besättande, och derwid gjort några påminnelser, ändringar och tillägningar, hwaröfwer extractum protocollii aflemnades, jemte recommendation til ståndets ömsinta öfwerwägande. Anmälte derjemte at borgareståndet låtet sig föredraga secreta deputations betänkande angående professor Woltemats förda klagan, och det icke allenast bifallet, utan ock styrkt dertil, at honom så wäl som professor Benzelstierna lagmans character må tilläggas. Recommenderade tillika målet angående utlänska tobaksblads införsel, hwaröfwer två stånd stadnat emot två, til hinder för expeditionen, och begärade det samma måtte tages i närmare öfwerwägande.

12. Herr archibiskopen anmälte, at löparen til capitaine Hästskos dom wore nu ankommen, och begärade at ståndet wille yttra sig deröfwer, hwarföre uplästes utom Hästskos egen, en medföljande häradshöfding Stålhandskes böneskrift för honom¹ samt ridderskapets och adelns på sielfwa domen gifna yttrande, at det capitaine Hästsko ådömde straff af en månads fängelse wid watn och bröd må förminskas til 14 dagar, och han i det stället under sex års tid förwaras wid någon cronans fästning, men at i öfrigit må förblifwa wid domens innehåll.

H:r superintendenten Körning: Oss, som prester, anstår, at, så mycket någonsin möjligt är, lindra straffet. Och emedan sex års fängelse på en fästning ruinerar mannens timel. wälgång, så är jag af den tankan, at Hästsko må förskonas med 14 dagars fängelse wid watn och bröd och sedan gifwas lös och ledig. Härmed conformerade sig probstarne Manquer och Ullholm, samt kyrkoherden Ziebet.

H:r biskop Troilius: Jag håller före, det försigtigheten af oss fordrar, at sätta Hästsko som en statsfånge utom stånd at göra illa och upwäcka oro bland allmänheten. Detta sker, då han inneslutes på några år inom en fästning, och ser jag icke någon swår olägenhet honom derigenom wederfaras, då han icke derunder blifwer belagd med swårt arbete, utan får niuta sin commodité.

H:r biskop Halenius: Hos commission, hwars ledamöter med all samwetsömhet handterat de dem anförtrodde mål, hafwer det alternativ, som ridderskapet och adeln i denna sak taget, äfwen warit i öfwerläggning, men man stadnade dock änteligen i det slut, som nu blifwit riksens ständers understält. Är ock nu icke emot, at barmhertighet må wisas, fast än commissionen ei trodt sig böra gå längre dermed. Man wet, det är ett gammalt ordspråk: Patres misericordiæ, patres injustitiæ, hwilket jag dock anförer mera som skäl för commission, i anseende til allmänheten och lagen, än i afseende på mig sielf och min egen hug, hwilken nog inclinerar til all lindrig medfart, såsom jag ock gärna bekänner, vårt stånd bäst anstå, at all lindring bruka.

Probsten Huss: Jag finner, at commissionen med ömhet handterat saken, men ser icke genom ridderskapets och adelns resolution straffet wara lindradt för capitaine Hästsko, när han i stället för en half månads watn och bröd blifwer belagd med sex års fängelse. Om, efter commissions dom, han blefwe sittande en månad på watn och bröd, så wore han ju sedermera fri. Skal nå-

¹ Ridderskapets och adelns arkiv, R 104a, s 197.

gon grace honom wederfaras, så må han ock då ställas på fri fot, när han suttet en half månad.

Probsten Manquer: Wi kunna merka, at pluraliteten i commissionen haft ömhet för denna mannen, och taget en lidringare wäg i hans afdömande. Wi böra göra så med, och wet jag icke, om så sker, när en half månads watn och bröd förwandlas i 6 års fängelse på en fästning. Jag skulle ei ha swårt at tro, det förra är lindrigare.

Herr biskop Troilius: Med en månads fängelse wid watn och bröd uthärdar han aldeles icke, när derwid brukas den rigneur, som wid detta och alla andra lagliga straff är tilbörliq, och derföre wederfares honom werkelig nåd, när halfwa tiden deraf förwandlas i ett drägeligit fängelse, hwarigenom han derjemte försigtigtwis sättes utur stånd at göra illa.

Probsten Troilius: Commissions dom tyckes säja, at commissionen sielf lærer gått den lindrigaste wäg, hwarföre jag tänkt reposera på samma dom. Men som oss tillkommer at göra grace, håller jag före, at han kunde aldeles förskonas för fängelse på watn och bröd, och i stället sättas några år på en fästning, at, som h:r biskop Troilius sagt, wara utur stånd at göra illa.

Doct. Celsius: Jag har merkt, at ståndet funnet sig benäget göra denna mannen nåd. Skulle derföre ståndet wilja eftergifwa honom watn och bröd, så niuter han, i anseende til sin ålderdom och andra omständigheter, werkelig grace, men i dess ställe må han 3 à 4 år sitta i fängelse.

Professor Gadolin: Jag bör ei underlåta at säja, det commission funnet skäl at anse Hästsko med sielfwa dödsstraffet, men welat honom derföre förskona på sätt som domen innehåller. Han har haft för sig grofwa saker. Skulle han då ei få mera straff än sitta 2 à 3 år i förwar på en fästning, och kanske där tractera sig, så är det för litet.

H:r biskop Troilius: Jag anser för angelägnast, at denna mannen hålles i säkert förwar, men at eftergifwa honom alt watn och bröd bör anses för betänkeligt, ty här komma för ständerna äfwen bönder, och som då ei torde gifwas tilfälle at gå in i någon leutation, så kan sedan heta: Herrarne ha fått nåd, men de af allmogen icke. Wil dock presteståndet gå in i 2 års kortare fängelses tid än ridderskapet och adeln så tyckes det kunna tolas och gå an.

Probsten Bælter: Jag tycker mig merka hos ståndet benägenhet til grace. Härtil gifwes ock anledning, i anseende til mannens ålder, biwistade actioner och riket gjorde tjänster. Ridderskapet och adeln hafwa det ock werkeligen gjort, då de pålagt honom sex års fängelse, och i stället förskont honom för

en half månads watn och bröd, som wisseligen kostat honom lifwet om han dermed skulle hållet ut en hel månad. Wi kunde då, kanske, gå in i någon närmare jemkning, och stadna i det slut, at han sitter fjorton dagar på watn och bröd, och sedan fyra år i fängelse,

Herr archibiskopen frågade, om commissions dom lindrades på det sätt, at ståndet ginge in med ridderskapet och adeln i 14 dagars watn och bröd, men satte sedan ut fyra år til fängelse på en fästning? Swarades Ja.

13. Företogs å nyo commissionens dom öfwer lieutenant Appelbom,¹ som ridderskapet och adeln bifallet med den förändring, det skal lieutenant Appelbom wara dess tjänst förlustig, samt, sedan han med fiorton dagars fängelse wid watn och bröd blifwit afstraffad, och gjort herrar riksens råd eller deras laga ombud inför riksens ständers commission offentelig afbön, på tio års tid förwisas riket, samt, derest han, efter förenämde tid sig i riket skulle wilja inställa, ändock wara förlustig at framdeles såsom riksdagsman någon ständernes sammankomst biwista eller uppehålla sig på den ort där riksdag hålles. Sedan detta, jemte Appelboms supplique war afhördt, yttrade sig

Doctor Benzelstierna: Medan dennas brott ei lærer warit så groft som Hästskos, kunde man då icke förskona honom för watn och bröd, medan han dock blir sin tjänst förlustig, och dessutom kommer at gå i landsflyktighet.

H:r biskop Halenius: Den skilnad är emellan desse at Hästsko warit anläggare, men icke så Appelbom, tycker derföre, at han kunde slippa med åtta dagars watn och bröd, och sex års landsflyktighet.

Herr archibiskopen begärade få inhemta om ståndet wore af den tankan, at Appelbom måtte förskonas med åtta dagars watn och bröd, och sex års landsflyktighet, men ridderskapets och adelns påskrift i öfrigt bifalles? Swarades Ja.

14. Uplästes bondeståndets extractum protocoll², rörande secreta handels och manufacturdeputations betänkande om utlänska tobaksbladens införsel och beläggande med högre afgift. Hwilket af ståndet bifölls.

15. Afhördes protocolsdeputations betänkande angående, at Stockholms consistorium, wid förslagers uprättande til lediga presteämbeten ei stält sig

¹ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, nr 3. Även § 2 samma dag.

² Borgarståndets arkiv, R 1334, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 15.

til underdånig efterlefnad Kongl. Maj:ts nådiga bref af d. 23 Decembris 1747, hwaröfwer ridderskapet och adeln yttrat sig finna nödigt, at protocolsdeputation närmare sig utlåter på hwad sätt consistorii förhållande i detta mål må kunna anses. Hwarjemte uplästes ett af præses consistorii h:r doctor Schröder ingifwit memorial, angående ibland annat at consistorium warit aldeles okunnigt om högsmälte kongl. bref, såsom äfwen deputationens betänkande utwisar.

I anledning häraf fant ståndet skäligt, at berörde consistorio för det framfarna ingen skuld tilläggas, men pröfwades tillika nödigt, at consistorium alltid får del af Kongl. Maj:ts nådiga befallningar, hwarom extractum protocolli¹ skulle afgå til de öfriga respective stånden.

16. Kommo tolf deputerade från bondeståndet, af hwilka Otto Olofsson berättade, at under det bondeståndet hos sig haft i öfwerwägande om riksdagens slut, så wore en deputation ifrån presteståndet kommen i samma ärende, hwars extractum protocolli bondeståndet straxt bifallet.

17. Uplästes secreta deputations betänkande² angående présidentens wid Åbo hofrätt h:r Peter Silwerschiölds ansökning, at, til sin helsas conservation, framgent få uppehålla sig i Swerige, och derunder åtniuta sin på bemälate hofrätts stat innehafwande présidentslön. Hwilket bifölls.

18. Afhördes secreta handels och manufacturdeputations betänkande³ angående borgmästaren Cervins ansökning för Carlshamns fiskebolag, jemte borgareståndets extractum protocolli⁴ rörande samma mål. Ridderskapet och adeln hade, som dess påskrift innehölt, til secreta utskottets försorg öfwerlemnat, at utse fond til de prémiers förnöjande, hwartil Carlshamns och Carlscronas fiskebolag jemte flera rikets inwånare redan kunna wara berättigade, men huru för framtiden med dylika prémiers utdelande må förhållas, såsom ock hwad skärfisket, hwaldfiskefång, och flere i borgareståndets extracto protocolli omförmälte omständigheter betrefvar, deröfwer aktade ridderskapet och adeln nödigt, at secreta manufactur och handelsdeputationens närmare utlåtande må inhemtas.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 57.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 8.

³ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 18.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 22.

Doct. Hausswolff sade sig styrka dertil, at borgareståndets extractum protocollii måtte bifallas.

Doct Celsius: Jag finner, at borgareståndets i dess extracto protocollii gjorde project är godt; undrar ock icke, om det så wäl som bondeståndet wil utdela prémier för strandfiske, efter samma stånd mest deraf kunna profitera, men håller före, at detta med alt skäl är remitteradt til secreta handels- och manufacturdeputation.

Probsten Trägård gaf wid handen, at bondeståndet redan bifallet borgareståndet, och at expedition af detta mål wore angelägen, efter fisketiden nu är inne, och bolaget wäntar på resolution, innan det kan göra utredning til fiskets anställande.

Herr archibiskopen proponerade, om borgareståndets extractum protocollii finge bifall? Hwilket samtyktes.

19. Föredrogs secreta deputations betänkande,¹ angående den af professor Henric Julius Woltemat deröfwer anförde klagan, at han ei fått til godo niuta riksens ständers föreskrift, at befordras til någon ledig blifwande professors sysla. Likaledes afhördes bemälte professors memorial af detta datum, som ridderskapet och adeln remitterat til secreta deputation.

H:r biskop Troilius ärinrade, at detta betänkande hos borgareståndet wore bifallet, med tilläggning, at så wäl professor Woltemat som professor Benzelstierna måge niuta lagmans caractere och heder.

Herr archibiskopen upstod, at, medan detta mål äfwen rörde sistnämde professor, såsom dess nära anförwant, under dess afgörande taga afträde, men anmodades at blifwa tilstädes, hwarunder ståndet äfwen straxt gick in med borgareståndet i dess resolution.

Den 28 Maji

1. Justerades protocollet af d. 29 Aprilis.
2. Uplästes första delen af allmänna beswärsdeputations projecterade resolutioner² på presteståndets besvär hwaraf 13, 17, 19 §§ biföllos. Men wid 10

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Stora deputationen, nr 7, flera handlingar.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Allmänna beswärsdeputationen, nr 4. Även 6 september 1756.

§ angående orgelbyggare woro flere af den tankan, at den skulle tagas tillbaka, och aldeles gå ut, och ståndet förblifwa wid 1747 års resolution häröfwer, samt presterskapet uti circulairt påminnas, at aldrig antaga någon orgelbyggare utom bewis af dess skickelighet. Hwaremot biskopen h:r doct. Troilius påstod, at sedan detta mål blifwit ibland beswären uptaget, och redan i beswårsdeputation til slut ventilerat, det icke nu mera måtte återtagas, emedan derigenom wore öpen wäg för klåpare at göra kyrkorne och församlingarna skada, samt dessutom mindre anständigt för ett stånd at återtaga ett efter dess egen begäran afgjordt mål.

Efter någon öfwerläggning härom, beslöts, at denna sak skulle blifwa liggande til nästa sammankomst, och åtog sig probsten Helleday, at emedertid projectera något om lärogåssars antagande och utlärande i denna konst, och huru det må förekommas, at orgelbyggare icke för högt taxera kyrkorna.

H:r biskop Halenius upläste sedan ett af honom författadt project til resolution på 4 § af ståndets besvär. Hwarmed ståndet wäl förklarade sig nögd, men probsten Helleday sade sig frukta, at detta ei ginge igenom besynnerligen hos ståndens plena, och war af den tankan, at med samma punct måtte innehållas, emedan, i fall den blefwe afslagen, 1747 års resolution på ståndets besvär rörande detta mål äfwen torde förloras. H:r biskopen sade sig ock wilja taga puncten tillbaka, om han merkte, at den ei skulle gå igenom.

3. Kyrkoherden Åkerman anmälte, at ett beswårsdeputationens utskott företaget sig til afgörande almogens på Gothland besvär rörande conventionsstadgan, ehuru h:r kyrkoherden på presterskapets wägnar där i landet, hwars rättigheter häruppå berodde, giort förbehåll, at detta, såsom en res privilegii ei måtte uptagas; berättandes widare, at målet anginge i synnerhet almogens dagswerken wid prestegårdarna med plöjande, som stadgan säger böra ske af hwar¹ bonde, men åtskillige i deputationen wilja förstå om hwart heman, efter det skulle wara för swårt, sedan hemanen blifwit klufna i flera delar, at hwar bonde skulle för sin hemans del göra lika många plögningsdagswerken, som för hela hemanet giordes, då det war oklufwet.

På det någon jemkning härutinnan utom presterskapets skada och förfång måtte treffas anmodades probsten Helleday, at, nästa gång utskottet tilsam-

¹ Enl. konc., renskr.: *hwart*.

mans kommer, wara tilstådes öfwer detta mål, och bewaka presterskapets rätt, hwilket han sig äfwen åtog.

4. Gaf kyrkoherden Mathesius tilkänna, at 2:ne ståndets beswärspuncter blifwit remitterade til cammarutskottet, den förra angående byggnad på capellansboställen, den senare angående capellansboställens befrielse från cronotionden. Öfwer den förra hade cammarutskottet sig redan yttrat, men hwad den senare angår, hade cammarcollegii betänkande blifwit infordradt, som innehåller, at ei är witterligit, det några sådan boställen äro fria ifrån cronotionde. H:r kyrkoherden hade wäl ärinrat, huru han hade sig bekant, at några sådana boställen i Österbotn woro frie derföre, men som han sedermera sökt i wälbemälte collegii åtskillige contoir at finna något document derom hwilket han dock icke öfwerkomma kunnat, så frågade kyrkoherden hwad nu wore til görandes? Och stadnade ståndet i det slut, at ledamöterna i utskottet borde söka få denna puncten tilbakars.

5. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,¹ angående öfwerceremoniemestarens baron Gust. Palmfelts ansökning, at det hans fru Ehrenstina Grisheim förunta lifstids arrende på Strömsholms kungsladugård måtte förwandlas til en tid af femtio år. Med ridderskapet och adeln, som detta bifallet, instämde ståndet.

6. Ankommo tolf deputerade ifrån ridderskapet och adeln, af hwilka statssecreteraren baron Höpken berättade, at så hugnesamt det warit ridderskapet och adeln at höra presteståndets först fattade slut angående länens fördelning emellan civiles och militaires, så ömt har det dem förefallet, at förnimma den ändring, som ståndet gjort i samma sin första resolution, och som härigenom blifwit upväckt jalousie och misshällighet emellan dem af civile och militaire staten, anhölt deputation, at, til förekommande deraf, ståndet åter wille företaga denna sak, och gifwa sitt bifall til secreta utskottets extractum protocollii. Herr archibiskopen lofwade at ståndet wille göra hwad möjligt war.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 31.

7. Uplästes justitiædeputations extractum protocoll¹ angående cammarherrens Fredric Ulric Insenstiernas ansökning om ändring uti Kongl. Maj:ts dom af d. 7 Dec. 1753, rörande nu afledne skreddaren Falbergs på bemälte cammarherre öfwerdragna rätt uti det arf, som honom å dess hustrus Christina Wretmans wägnar skal tilfallet i det Allöfska sterbhuset. Härpå war teknadt: Som ridderskapet och adeln anse för högst angeläget, at alla de förordningar, som angå sakers uptagande hos riksens ständer och beswärs anförande öfwer Hans Kongl. Maj:ts höga utslag i det nogaste måtte efterlewas, så kan ridderskapet och adeln icke samtycka, at justitiædeputation må befatta sig med bepröfwande af den på cammarherren Insenstierna gifna transporten.

Äfwen afhördes commissarien Stålbergs² memorial, samt borgareståndets extractum protocoll³ hwaruti justitiædeputations betänkande til alla delar bifalles.

H:r biskop Troilius: Cammarherren Insenstierna begär ei mer, än at saken må fullföljas och komma til riksens ständers skärskodande enligt det förbehåll, som skreddaren Falberg hos Hans Kongl. Maj:t gjort kort för dess död d. 7 Martii 1754, och synes mig det wara det minsta beneficium, som honom kan förunnas.

Kyrkoherde Palmerus ärinrade, at här woro 2:ne frågor som borde skärskodas: 1) om Insenstierna fått transport. 2) Om hustru Christina Wretman warit rätt arftagare.

Probsten Helleday: Blir densamma frågan afgjord, och riksens ständer bifalla, at justitiædeputation skal sig den företaga, så faller den förra af sig sielf, då Insenstierna bewist, at han har transport.

Probsten Stierner: Han har ei bewist det ännu, ei eller skal, som Stålborg säger, målet i urskillningsdeputation blifwit i rätten tid ingifwit, således kan det icke eller i justitiædeputation uptagas.

Probsten Manquer: Wi måste hafwa större fidem för deputation, at den gör hwad thy efter instruction åligger, än för en enskilt person, och hwad han föregifwer, och tycker jag, at bägge målen kunna åtföljas och i justitiædeputation tillika uptagas.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 13.

² Läs: *Stålborgs*.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 23.

Professor Benzelstierna: Här äro 2:ne quæstioner: 1) Huru wida konungens dom skal gå öfwer ända eller ei; deröfwer har justitiædeputation sig at utlåta. 2) Huru wida Insenstierna innehafwer Falbergs rätt, det har konungen remitterat til cämnråsrätten, där det nu ligger til afgörande, och är nu frågan kommen til oss, om det hos rikens ständer skal uptagas, förr än det gått sina instanser igenom, samt blifwit wid wederbörliga fora afgjordt, och tyckes Stålborg, som detta bestrider, hafwa skäl.

H:r biskop Halenius: Får ei det senare målet uptagas så går det förra förloradt, och i så besynnerlig omständighet tyckes ei wara oskäl, at preliminairt målet uptages för hufwudmålet skull.

Comminister mag:r Stenbeck: Jag conformerar mig med doct. Benzelstierna och ser icke at hufwudmålet kan uptagas förr än peliminaire målet förut är afgjordt; wet ock icke, om samma preliminairt mål kan i justitiædeputation uptagas, förr än det gått sina laga wägar och deröfwer wid underdomstolen blifwit ransakadt och dömdt. Jag menar det wara emot riksdagsordningen, at ständer befatta sig med mål, som ei gått igenom sina wederbörliga fora; och skulle, som deputation tyckes tilstyrka, sådant kunna ske, at derigenom förekomma widlöftig och långsam rättegång til parternas kostnad och skada, så kunde då rikens ständer uptaga alla mål, som dem skulle behaga.

Probsten Huss: Wi böra skilja målen åt: Om hufwudmålet må rikens ständer sig yttra, och säja, om något arf hört Falbergs hustru til, men hwad preliminairt målet widkommer, må det gå genom fora, sedan det blifwit anhängigt gjordt i cämnråsrätten, och där ännu ei blifwit dömdt.

H:r biskop Halenius: Om det sker bör göras förbehåll, at Insenstierna, hwad hufwudsaken angår, ei förlorar fatalier.

Kyrkoherden Palmerus begärade, at denna sak måtte få ligga på bordet, til dess han kan inhemta nogare kunskap om dess beskaffenhet. Men när detta blifwit bewiljadt, förklarade kyrkoherden sig nögd, efter en stunds förlopp, at saken til afgörande måtte företagas. Sådant skedde och stadnade ståndet i följande resolution: Hufwudmålet, som gått genom urskilningen, har justitiædeputation at afgöra, men angående transporten på cammarherren Insenstierna, finner ståndet dermed böra gås laga wägar.

8. Anteknades presteståndets bifall på borgareståndets extractum protocolli¹ angående lagmans caractere och heder för professorerna Henric Julius Woltemat och Johan Benzelstierna.

9. Secreta handels och manufacturdeputations betänkande² öfwer finska städernas ansökning om tilstånd til sockerrafinaderiers anläggande i Finland war af ridderskapet och adeln bifallet, samt bifölls af ståndet.

10. Kommo tolf deputerade från bondeståndet, anförde af Joseph Hansson, som berättade, at ståndet förehaft secreta utskottets extractum protocolli om riksdagens slutande d. 15 Julii och det bifallet.

11. Företrädde från borgareståndet tolf deputerade af hwilka borgmestaren Schau gaf tilkänna, at hans stånd förehaft secreta utskottets extractum protocolli om riksdagens slut, och det bifallet med förbehåll, at inga riksdagsärender måtte blifwa oafgjorde: Anmälte äfwen at borgareståndet ändrat sin tanka angående länens fördelning emellan civiles och militaires, samt nu bifallet secreta utskottets extractum protocolli i det målet, samt begärade ståndets biträde i det som blifwit remitteradt til justitiädeputation rörande rättgångar och justitiens administrerande, samt i synnerhet nedra revisionen.

12. Herr archibiskopen hemställte, om icke nu torde wara tid, at til de andra stånden aflemna ståndets extractum protocolli angående probsten Fundan, och det, efter förr fattadt beslut, med en deputation.

Professor Gadolin ärinrade, at til ett sådant slut, som ståndet önskade sig i detta mål, torde mycket bidraga, om med samma deputation blefwe anmält hos ridderskapet och adeln, at ståndet bifallet secreta utskottets extractum protocolli om länens delning, begärandes, at den saken nu förut måtte företagas och afgöras. Ståndet fant detta godt, och resolverade angående berörde mål at blifwa wid sin första resolution, hwarifrån det sista plenidag afgick för at få expedition.

H:r biskop Halenius åtog sig, efter ståndets anmodan, at anförda deputation, som i denna och probsten Fundans sak skulle afgå, men hemställte, om

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 24.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 19.

icke ståndet behagade, at dess extractum protocolli rörande sistnämnda mål måtte blifwa liggande, och i stället genom deputationen munteligen anhålles, at samma mål måtte få blifwa ett ståndets oeconomicum, at här examineras och afgöras. Detta bifölls, och afgick deputationen, som efter en stund återkom, med helsning från de öfriga stånden, af hwilka ridderskapet och adeln samt bondeståndet ei funnets obenägne at bifalla ståndets begäran angående probsten Fundan. Och förmodade deputation, som påmint i borgareståndet, hwad en gång i dylikt mål skedt med en dess ledamot, at ock det skulle finna sig uti hwad presteståndet begärat.

13. Kommo tiugufyra deputerade från ridderskapet och adeln, af hwilka en-voien och öfwerstelieutenanten baron Scheffer anmälte, at ridderskapet och adeln förehaft secreta utskottets extracta protocolli¹ angående statsverket och bewillningen, samt minorenniteten och regeringens wårdande derunder, äfwenledes riksrådens löners förbättring, så wäl som om riksdagens slut, och det alt bifallet, recommenderande detta til lika bifall hos ståndet.

14. Secrete utskottets extractum protocolli² angående statsverket och bewillningen, som ridderskapet och adeln bifallet, föredrogs och bifölls.

15. Upl. och bifölls secreta utskottets extractum protocolli³ om regeringens administration under cronprinsens minorennite, som ock ridderskapet och adeln bifallet.

16. Afhördes secreta utskottets extractum protocolli om lörens tilökning för herrar riksens råd, som ridderskapet och adelen bifallet.

Probsten Strang hemställte, om icke detta kunde hwila til dess bondeståndet sig utlätet öfwer det extractum protocolli, som angår bewillningen, ty som samma stånd torde tycka sig hafwa wäntat deruti nog liten lindring, och begära någon större; så kan, i den händelse staten icke tola så stor tilökning i utgifterna som denna är, hwilken bestiger sig til 116.000 dal. s.rmt. Hölt således bäst, at, om detta extractum protocolli af ståndet bifalles, sådant sker med wilkor af ingen ändring i bewilningen.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 41.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 38.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 40.

H:r biskop Troilius: Summan är stor, men sedan man sedt och ärfarit, at riksens råd i rikets tjänst och wid sina ämbeten måst tillsätta sin enskilda egen- dom, så wet jag ei, huru wi annat kunna, än til denna tilökning gifwa bifall. Jag har talat med riksrådet Wrede, sedan denna tilökning blifwit projecte- rad, och anhållet, det han wille qwarblifwa wid rådsämbetet, om samma tilökning skulle bifallas, men fått til swar, at sedan han förnummet, det riksens ständer torde, wid hans afskedstagande, bewilja honom 2000 plåtars pension, han wore dermed hältre nögd at tilbringa sin tid i mera stillhet och enslighet, än at niuta 8000 plåtar wid rådsämbetet.

Doctor Hausswolff: Sedan secreta utskottet gifwit oss så fägnasam tid- ning, at bewilningen kan förminskas, och sagt, at de i staten afmätt behofwen efter tilgången, så tycker jag ei wi må bifalla dess extractum protocoll.

H:r biskop Halenius: Nödvändigheten at öka Deras Excellenciers lön är så stor, at, i fall en sådan tilökning ei sker, riket blir utan råder, och ingen wil taga emot det ämbetet.

På herr archibiskopens proposition, om detta extractum protocoll finge bifall, swarades Ja.

17. Företrädde sex deputerade från bondeståndet,¹ af hwilka Jacob Larsson berättade, at hans stånd bifallet, det justitiædeputations betänkande² angående probsten Fundan måtte lemnas til presteståndets eget ompröfwande; recommenderade derjemte målet angående Tiurholmen, och at cammar oe- conomie och commerciedeputations betänkande angående sportler för beti- äningen i cammarcollegium måtte få hwila oafgiordt, til dess bondeståndet med sitt yttrande deröfwer kan inkomma.

18. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll,³ angående riksrådet Wredes begärta afsked och föreslagna pension af 12.000 dal. k:mt. Med rid- derskapet och adeln, som detta bifallet, instämde ståndet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll nr 9. Även 28 augusti, 2 september, 4 september 1756.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 12. Även 10 maj 1756.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 39, flera handlingar.

19. Afhördes secrete utskottets extractum protocoll¹ om riksdagens slutande til d. 15 Julii. Bifölls af presteståndet, såsom ock ridderskapet och adeln giort.

20. Uplästes secrete deputations extractum protocoll², angående öfwerste-lieutenanten Liljenbergs anhållan om reparation för hwad sig tildraget wid anstälta capitulationer om 2:ne nya regementers uprättande; äfwenledes öfwersten Augustin Ehrensuerds särskilte votum.

21. Herr archibiskopen anmälte, at han, sedan h:r biskop Osander åtaget sig at predika wid riksdagens slut, upsatt förslag til texter, som uplästes och hemstälte, om icke, efter den methode, som brukades förleden riksdag, ståndet dertil samtykte, at han i underdånighet upwiste detta förslag för Hans Kongl. Maj:t, at deraf uttaga den text, som Hans Maj:t i nåder behagade. Ståndet lemnade härtill bifall.

22. Jemte det herr archibiskopen föredrog, huru han på några dagar haft nog kännning af en och annan anstöt til sin helsa, anhölt han det ståndet ei wille oblidt anse hans begäran, at öfwer helgen resa til Upsala, och där på 2 à 3 weckor sköta sin helsa, som han fant för sig oundgängeligt. Ståndet beklagade så wäl herr archibiskopens siukliga tilstånd, som at det nödgades sakna hans mogna biträde, önskade en god restitution, och förbehölt sig den förmon, at, efter nyssnämde tid, åter få fägna sig af herr archibiskopens närwarelse och grundade handledande ända til riksdagens slut.

Den 8 Junii

1. Justerades protocollet af d. 3 Maji.

2. Afhördes beswärdeputations projecterade resolutioner på ståndets allmänna beswär första delen; och påskrefwos ut in actis. Och medan ståndet sig förbehållet at afgifwa dess tankar til förekommande af indifferentismus, hwarom 2 § af allmänna beswären handlar, beswärdeputation äfwen nu be-

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 42.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 9, flera handlingar.

gårt, at inbekomma sådana tankar, så befaltes notarien mag:r Gråberg, at, i anledning af hwad nu talades, skrifteligen författa ståndets betänkande.

3. Uplästes M. Schektas memorial angående åtskilligt inwitadt sielfswåld hos tjänstefolk och den nästan utur akt låtne laglydnad. War af ridderskapet och adeln remitteradt til riksens ständers cammar oecon. och commercedeputation, hwarmed ståndet instämde.

4. Föredrogs Johan Fredric de Bruces memorial angående huru wida cammarcollegium samt cammarrevision kunna med sina göromål jemkas tilsammans. Remitterades til cammar oeconomie och commerciedeputation, såsom ridderskapet och adeln giort.

5. Afhördes protocollsdeputations betänkande öfwer de ännu icke genomsedde protocollers skärskådande. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta betänkande til deputationen tillbaka, at närmare yttra sig så wäl hwad tiden angår; hwarifrån protocollerne böra ingifwas, som ock på hwad sätt wederbörande i annor händelse måga anses, så at detta missbruk må tilräckeligen stå at hämmas och förekommas. Härmed instämde ock presteståndet.

6. Uplästes Germund Cederhielms memorial¹ angående dess farfaders présidenten Germund Cederhielms sista riksdag sökte byte med Kongl. Maj:t och cronan af Hagby cronoheman och Dufwedals qwarn emot Faltsberg frelseheman i Östergöthland, hwilken ansökning då icke medhants, at hos riksens ständer til änteligit afgörande förekomma. Med ridderskapet och adeln som detta remitterat til cammar oeconomie och commerciedeputationen gjorde presteståndet ett.

7. Afhördes secreta deputations betänkande² angående öfwerstelieutenanten Carl Liljehök, som Kongl. Maj:t i nåder nämndt utom förslag til öfwerstelieutenant wid Åbo läns infanterieregemente, men blifwit af herrar riksens råd genom votering derifrån utesluten. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, gjorde presteståndet ett.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 37.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 10.

8. Föredrogs secreta deputations betänkande¹ angående öfwerstelieutenantsbeställningen wid Nylands infanterieregemente, hwartil Kongl. Maj:t nämndt utom förslag capitaine wid lifgardet, Gös, men herrar riksens råd, i anseende til den föreslagna majoren von Gerthens ägande större förtjänst uteslutet. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, likså gjorde preteståndet.

9. Förelästes secreta deputations betänkande² angående capitainelieutenantsbeställningen wid Cronhiortska regementet, dertil Hans Kongl. Maj:t i nåder utom förslag utnämndt capitaine i fransk tjänst Gustaf Ulflou, men herrar riksens råd, i anseende til den föreslagne lieutenantens Henric Soltens ägande större förtjänster genom votering uteslutet. Ridderskapet och adeln hade bifallet detta betänkande med tillägning, at justitiæcancellern skyndesamligen och alwarligen härwid lägger handen, och at riksens ständer wid nästa riksdag omständeligen måtte underrättas hwad härwid blifwit tilgjordt. Med lika tillägning bifölls detta af preteståndet.

10. Uplästes secreta deputations betänkande³ angående Kongl. Maj:ts nådiga befallning til öfwersten för kongl. lifgardet Carl⁴ Pfeif, at ei comparera i rådet, när Hans Kongl. Maj:t wore i staden närwarande. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, instämde ståndet.

11. Afhördes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande⁵ angående soknemagaziner. Ridderskapet och adeln hade bifallet detta som ock ståndet nu biföll.

12. Uplästes Michael Neikterns memorial,⁶ hwaruti anhålles, at preteståndet stiften emellan måtte fördela de 800 exemplar af doctor Lutheri större catechismus, som han år 1746 uplagt, och nu wil sälja för 2 dal. 16 öre k:mt exemplaret.

Herr biskop Troilius recommenderade denna ansökning.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 11.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 12.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 13.

⁴ Läs: *Per Gustaf*.

⁵ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 33.

⁶ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 34.

13. Föredrogs å nyo secreta deputations extractum protocolli af d. 23 Aprilis 1752, angående öfwerstens i fransösk tjänst Eric Gustaf Liljenbergs anhållan om en med regeringsformen och målets beskaffenhet jemlik reparation för hwad sig tildraget wid anställte capitulationer om twänne nya regementers uprättande. Och blef presteståndets bifall genom särskild extractum protocolli meddelt.¹

14. Anmäldes at probsten Dalenius, efter underrättelse om sin frus siukdom, begifwit sig hemåt.

Den 10 Junii

1. Justerades protocollet af d. 4 Maji.

2. Uplästes justitiædeputations betänkande² angående Norrköpings stads inwånares underdåniga ansökning om ändring i Kongl. Maj:ts nådiga utslag af d. 18 Jan. 1754, som afslaget dem wid förefallande prestewal i berörde stad få med slutna sedlar votera. War af ridderskapet och adeln bifallet, samt bifölls af ståndet.

3. Afhördes secreta utskottets extractum protocolli³ angående tilökning i pension och något præmium i contant för baron Fredric Palmquist, som genom trycket utgifwit åtskilliga matematiska arbeten. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet instämde ståndet.

4. Föredrogs cammar oeconomiedeputations betänkande,⁴ angående cammar och krigscollegii ansökning om stadfästelse af en wiss taxa til utlösn af expeditionerna. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, men ståndet beslöt at låta det hwila, tils bondeståndet med sina påminnelser derwid inkommer.

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 58.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 14.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 43.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 35. Även 2 september 1756.

5. Afhördes cammar oeconomie deputations betänkande¹ om ett apotheks inrättande i Askersund, hwarom Lönrot gjort ansökning. Ståndet höll nödigt, at innan detta mål afgöres, först få se apothekarens i Örebro uti betänkandet omrörde privilegium, om det wore exclusivum, och af det innehåll, at inga apoteker, utom det i Örebro, måtte i Nerike och Wermland uprättas. Til nästa plenum skulle altså detta anskaffas.

6. Uplästes och bifölls land och sjömilitiædeputations betänkande² om sjökartor med hwad dertil hörer, hwilket äfwen ridderskapet och adeln bifallet.

7. Afhördes borgareståndets extractum protocoll³ angående cammar oeconomie och comm.deputations betänkande öfwer borgmestarens och riksdagsmannens från Carlstad, Arvid Rosells ansökning om ändring i Kongl. Maj:ts utslag af d. 11 Febr. 1756, som pålägger bemälte stads inwånare, at inom fyra år nedertaga alla utom stadsens staquet uprättade wåningshus. Ridderskapet och adeln hade häruti instämndt med borgareståndets yttrande, at åtta års tid utsättes inom hwilken alla tomter i staden böra wara bebyggde, under det af ståndet öförmälte wilkor, men uti Hans Kongl. Maj:ts höga utslag af d. 11 Febr. 1753 finner ridderskapet och adeln betänkeligit göra någon vidare ändring, än hwad af cammar oeconomie och commerciedeputation wid denna riksdag blifwit tilstyrkt.

H:r superintendenten Lagerlöf och probsten Ullholm hemställte, om det icke skulle blifwa denna stadsens inwånare alt för swårt, at utom den af wåldeld lidna skadan på sina hus inom staden, äfwen rasera de hus som de tilföre haft utom staden, och hoppades at ståndet täcktes hafwa med dem i detta mål commiseration. Efter någon öfwerläggning härom, och emedan lurenträgeri til cronans skada tycktes wid sådana utbyggnader kunna underhållas och befrämjas, så biföll ståndet detta extractum protocoll på sätt om höglöfl. ridderskapet och adeln gjort.

8. Uplästes och bifölls tulldeputationens betänkande, angående Hedemora stads sökta tullfrihet på inkommande bygningsämnen under frihetsåren, hwilket betänkande ridderskapet och adeln bifallet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 34.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 7.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 25.

Den 15 Junii

1. Justerades protocollen af d. 10 Maji.
2. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande¹ öfwer vice notarien Axel Norens ansökning om penningelån och och tilverkningsprémier af manufacturfonden. Med ridderskapet och adeln, som detta bifallet instämde preteståndet.
3. Föredrogs reductions och liquidationsdeputations betänkande angående copistens Carl Stierngranats, å egna och dess medarfingars vägnar, gjorda ansökning, at ärhålla betalning för en framledne fru Liljes hos Kongl. Maj:t och cronan ägande fordran af 1108 dal. 5 öre 17 pgr s:rmt. Comministern mag:r Stenbeck berättade hwad som föranlåtut deputation at tilstyrka denna fordrans betalning på annat sätt, än riksens ständers gjorde författning 1747 års riksdag innehåller, nämligen 1) at fru Lilje för dess köpegods af af cronan först clarerat oköpte räntorna med contante penningar, men sedermera, efter kongl. resolution af år 1688, måst ärsätta och betala dem med ränta in natura, då hon nödvändigt och rätteligen bort hafwa de ärlagde contante penningar tillbaka, som dock icke skedde. 2) At hon redan 1697 fått kongl. resolution och anwising på statscontoiret, at niuta contant betalning för omrörde summa.

Probsten Manquer: Det är billigt, at hon får sina penningar igen, sedan hon betalt räntorna in natura; men ber at med samma betalning ei gås ifrån den faststälte ordinarie vägen, medan det skulle blifwa ett prejudicat til största skada för cronan.

Doct. Celsius: Så öm måste man wara om publique medlen, at private ei lida orätt. Ty om undersåtare hafwa penningar hos cronan at fordra, så böra de få dem igen, och emedan den skilnad är emellan fru Liljes och andras fordringar, at hon betalat två gånger både med contant och in natura, så bör hon ock niuta sin betalning på annat sätt än de; dock bör det ei bli ett præjudicat, eller hit dragas mål som äro af annan beskaffenhet.

Probsten Strang ärinrade och förbehölt, at denna utbetalning, efter det wore cronans gäld, måtte ske af ständernas contoir och icke af statscontoiret.

¹ Präteståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 20.

H:r biskop Halenius gjorde proposition, om detta betänkande blefwo af ståndet bifallet i så måtto, at betalningen lemnas af ständernas contoir? Sw. Ja.

4. Uplästes secreta deputations betänkande¹ angående capitaine Gust. Adolph Blix, och capitainelieutenantens Joh. Lorentz Hammarhielms besvär öfwer préjudice som de lidet. Ridderskapet och adeln hade åter förwist detta betänkande til deputation, som hade at undersöka och med dess ytterligare utlåtande inkomma, huru capitaine Blix och capitainelieutenanten Hammarhielm måge hwar för sig niuta uprättelse, utan at samma uprättelse må lända andra amiralitetsofficerare til någon préjudice. Dermed instämde ock ståndet.

5. Cammar oecon. och comm.deputations betänkande² angående båtleds inrättande från Calmare län genom Kinda härad til Lidköping remitterade, til secreta utskottet, såsom äfwen skedt af ridderskapet och adeln.

6. Afhöordes justitiæ samt land och siö militiaoecon.deputationernes betänkande³ öfwer Helge Olofssons i Torp ansökning om ändring i Kongl. Maj:ts nådige utslag af d. 7 Maji 1755 angående besittningsrätten til cronorusthållshemanet Kyrkoby mellangården ett halft mantal, tillika med justitiædeputations extractum protocolls innehållande några ledamöters vota dissentientia. Med ridderskapet och adeln som betänkandet bifallet, instämde preteståndet.

7. Föredrogs cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande⁴ öfwer 20 § af Kongl. Maj:ts secreta och särskilta proposition angående Bråborgs diurgård eller Diurö, och ryttmestaren Adelswerds ansökning, at ständigt få besittia, och til skatte lösa bemälte ö. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, och sedan kyrkoherden Mathesius ärinrat, 1) at afl:ne assessor Urlander fått denna ö under perpetuelt arrende, samt Adelswerd sedan genom handel kommet i possession deraf. 2) At den aldrig hört til siewa kungsgården Bråborg, utan genom särskild skatteläggning til sin wissa ränta

¹ Präteståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 14, flera handlingar.

² Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 36.

³ Präteståndets arkiv, R 903, Justitiædeputationen, nr 15, flera handlingar.

⁴ Präteståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 46.

altid warit skilder derifrån, så bifölls detta betänkande likaledes efter skedd proposition af preste ståndet.

8. Uplästes justitiædeputations betänkande,¹ angående en skiölcharta öfwer Salbergs silfwergrufwa, som bergsrådet Daniel Tilas skulle hafwa förhållet, tillika med bergsrådet Tilas memorial.

Doct. Lidius yttrade sig, at som han ei wiste, huru wida bergsrådet wore skyldig framgifwa ett arbete, som war privat författadt, helst bergsrådet wid dess emottagande skal hafwa skrifteligen förbundet sig at ei divulgera det samma, så länge författaren på utlänska resor stadd wore, så kunde doctorn ei finna, at bergsrådet med dess innehållande straff förtiänat.

H:r biskop Troilius: Tilas är en käck man, och hans memorial ömt skrifwit, men at han nekat framgifwa chartan är så eftertänkeligit och oförsvarligit, at det ei kan concilieras med en ämbetsman, och lemnar ett alt för swårt præjudicat.

Doct. Celsius: Jag kan icke utan med besynnerlig rörelse höra hwad bergsrådet Tilas händt så i anseende til sakens beskaffenhet som mannens capacité. Det är ei nytt, at han är ibland de käckaste assessorer i bergscollegio, hwarföre denna sak förtiänar ett ömt eftersinnande. Och begär jag at den får hwila, medan jag ei nu vågar, at yttra mig definitive der öfwer.

Probsten Manquer: Om det håller skick, som Tilas i sitt memorial anført, at arbetet warit Funks, och til Tilas lemnadt emot dess förskrifning, at det ei utgifwa, så nekar jag icke det wara för hård medfart, och ganska ömt, at han skal ställas til ansvar för justitiæcancellern.

Efter doct. Celsii begäran blef detta betänkande liggandes.

9. Ibland 12 deputerade som kommo från borgareståndet, berättade borgmästaren Schau, at hans stånd förehaft den wigtiga saken, som från secreta utskottet inkommet, rörande Kongl. Maj:ts nådiga swar på riksens ständers underdåniga skrifwelse angående riksens jouveler, och til alla delar bifallet det af secreta utskottet projecterade swar til Hans Kongl. Maj:t. Recommen- derade derjemte borgareståndets extractum protocollii angående handwerkerier, och begärte at bergsdeputations betänkande om Galtströms bruk

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 16, flera handlingar. Även 28 augusti 1756.

måtte hwila til nästa plenum, då borgareståndet wille deröfwer afgifwa några påminnelser.

10. Ibland tolf deputerade från bondeståndet gaf Jacob Larsson [wid handen], at bondeståndet bifallet secreta utskottets extractum protocollii och det til Hans Kongl. Maj:t projecterade swar om rikets jouveler.

11. Uplästes secreta utskottets extractum protocollii¹ angående Hans Kongl. Maj:ts nådiga swar på riksens ständers underdåniga swar på riksens ständers underdåniga skrifwelse om riksjouvelerna, och det underdåniga swar derpå som secreta utskottet projecterat.

Sedan något härom blifwit discourerad, och en deputation af 24 ledamöter ifrån ridderskapet och adeln, genom lagmannen gref Gyllenborg anmält, det de denna sak sluteligen hos sig afgjort och bifallet, wart, efter skedd proposition, detta af ståndet bifallet.

Probsten Helleday lät i protocollet anmerka, det han, såsom ledamot i secreta utskottet, ei har kunnat sig öfwer detta mål något yttra.

12. Professoren doct. Benzelstierna omrörde den hos riksens ständer angående Fundbo pastorat til præbende för professor Kalsenianus² anmälte ansökning, och hemstälte, om han icke tillika med professoren d:r Mennander finge gå ned i bondeståndet at göra föreställning om denna sakens angelägenhet: Hwilket af ståndet bifölls.

13. Uplästes secreta utskottets extractum protocollii³ angående 1000 dalr. s:rmts pension för framledne présidenten von Nolkens enkefru, hwilket ridderskapet och adeln hade bifallet.

Probsten Manquer: Ingen kan hafwa något at påminna wid pensioners utdelande, efter de författningar, som derom äro gjorda. Men at gifwa större än wanligit warit och föreskrifwit är, det wet jag icke huru riket kan tola, eller wi förswara.

Probsten Rogberg berättade, at pensionsstaten blifwit ökt.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 46, flera handlingar.

² Professur inrättad efter Andreas Kalsenius.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 45.

Probsten Helleday: Som ei ännu något om en sådan tilökning kommet til plena, kan wäl detta ei annorledes bifallas, än at det tages af ordinarie pensionsmedlen, och at pension blir för fru Nolken, som för andra présidentsenkor. Förökas staten af riksens ständer, så får hon ju då mera.

Kyrkoherden Laihiander: När quæstion är, huru wida någon må få större pension än på staten är anslaget, skulle jag ei eller wilja gå derin. Men hwad framl. présidenten Nolken angår, wet jag, at han wid fridscongressen sin enskilda egendom depenserade til at winna någon fördel för riket. När nu hans sterbhus är i ett så gäldbundet tilstånd, at det wil til creditorerne upgifwa all sin egendom; så tycker jag det är för swårt, om icke riksens ständer tänkas föreslå något, hwarmed hon kan sig och barnen underhålla.

14. Som detta mål hade sammanhang med ett annat secreta utskottets extractum protocoll¹ angående pension af 2000 dal. s:rm: för framl. öfwerintendenten baron Hårlemans enkegrefinna Henriette Liewen, blef ock samma extractum protocoll upläst, som ridderskapet och adeln bifallet.

Doct. Filenius: Jag kan icke utan rörelse komma ihog baron Hårleman, som war en desintresserad man, och med största flit sökte befrämja konstners och wetenskapers upodlande; kan icke eller annat än beklaga dess nog tidiga frånfälle. Och medan hans förtjänster warit stora och merkelige, kan jag ei annat än tilstyrka, at den föreslagna pension må bewiljas dess enkegrefinna.

H:r biskop Troilius: Om denna herren lefwat ett år til, hade han haft, när inträdet skedde på nya kongl. slottet, i stöd af riksens ständers förut gifna löfte, en hederlig belöning för sin myckna möda. Men som hans tid icke war så lång, är ingenting billigare, än at han enkegrefwinna nu niuter riksens ständers årkänsla, i synnerhet som han ock skänkt til wetenskapsacademien hans författade ritningar, hwilka ei äro betalte med 1000 dal. silf:mt.

Probsten Manquer: Jag tycker, at hon som är utan barn, kan wara belåten med mindre summa, när många fler kongl. tromäns efterlätne enkefruar få nöja sig med 1500 dal. s:rm:t. Härmed conformerade sig probsten Helleday samt kyrkoherdarne Ekman och Matthesius.

Sedan h:r biskopen Troilius ärinrat, at detta wore icke allenast pension, utan ock belöning för werkel. tjänster; blef:o på skedd proposition, secreta

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 44.

utskottets förslag til pensioner så för présidentskan von Nolken, som baron Hårlemans enkefru bifallne.

15. Uplästes ett projecterat extractum protocollitil allmänna beswårsdeputation rörande presteståndets besvär om indifferentismus. Men beslöts at doctor Filenius och probsten Helleday skulle närmare öfwerwäga detta mål til nästa sammankomst.

16. Ett project til expeditionsdeputations fördelning¹ i wissa divisioner, som ridderskapet och adeln redan bifallet, bifölls äfwen af ståndet.

Probsten Ullholm hemstälte, om icke, til förstärkning af denna deputation, tre ledamöter straxt måtte utses. Detta fants godt, och blefwo probsten Manquer, comministern mag:r Stenbeck samt notarien Gråberg dertil utnämde.

Probsten Helleday berättade, at ledamöterna i instructionsdeputation öfwerenskommet, så framt riksens ständer det för godt funne, at sielf expediera sina arbeten. Härtil gaf ståndet samtycke.

17. Föredrogs secreta utskottets extractum protocollit,² angående en ny expedition til Kongl. Maj:t rörande de 40 tunnor spannmål, som riksens ständer tilslaget scholæmestaren i Louisa och dess collega, at hwardera årligen niuta efter cronowärdie på deras tillagde löner, hwarwid, då denna sak blifwit från riksens ständer til Kongl. Maj:t expedierad, något förseende skedt. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, gjorde ståndet ett.

18. Doctor Noring åtog sig, på anmodan, at genomläsa den af borgmästaren Renhorn til ståndet inlemnade framledne probstens Eurenii theologie.

Den 21 Junii

1. Uplästes secreta deputations betänkande³ angående de af capitainen wid artilleriet Johan Evert von Vicken öfwer préjudice anförde besvär. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, gjorde ståndet ett.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Expeditionsdeputationen, nr 1.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 29.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 15a.

2. Föredrogs justitiæ samt cammar oecon. och comm.deputations betänkande¹ angående sommaringens afskaffande, och tiden til winter och höstetingens samt syners hållande; jemte ett utdrag af justitiædeputations protocoll innehållande några ledamöters särskilte vota.

Ståndet instämde med ridderskapet och adeln, at ehuru sommaringens afskaffande i många omständigheter kunde tiäna landet til båtnad, dock som äfwen åtskilliga swårigheter, härrörande af en eller annan landsorts särskilta läge och beskaffenhet, sig härwid kunna förete, så wore säkrast, at til Hans Kongl. Maj:ts nådiga försorg i underdånighet öfwerlemna, at, sedan alla wederbörande hörde blifwit, låta riksens ständers åstundan om sommaringens indragande ställas i werket å alla de orter, hwarest inga besynnerliga hinder möta.

3. Afhöordes allmänna beswårsdeputations betänkande öfwer 111 § af allmogens allmänna beswår hwaruti ansökning göres om flera landtmätares tilförordnande på Åland, samt bondeståndet extractum protocoll² om detta mål. Remitterades til secreta utskottet, såsom ridderskapet och adeln äfwen giort.

4. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll³ angående tilstånd at öfwerse och stadfästa manufacturfondstaxan. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet; men nödigt pröfwat, at denna taxa må, wid nästa riksdag, til riksens ständers närmare skärskodande upgifwas, hwarmed ståndet instämde.

5. Afhöordes cammar oeconom. och comm.deputations betänkande⁴ til afslag på borgmestaren Cervins å egna och öfrige delägares wägnar i Carlshamns pappersbruk gjorde ansökning om ändring i Kongl. Maj:ts d. 20 sistl. Novembris utfärdade nådiga utslag för gästgifwaren Eric Boson, at, til dess i Runneby inrättade pappersbruk, tillika med Carlshamn, få nyttia lumpesamlingen i Blekinge. Jemwäl uplästes deputations extractum protocoll innehållandes en ledamots särskilta votum, samt bondeståndets extrac-

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 17, flera handlingar.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 16, flera handlingar.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 50.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 37, flera handlingar.

tum protocoll¹, som bifaller deputations betänkande, hwilket äfwen ridderskapet och adeln giordt.

Sedan något blifwit taladt, om icke orden: *Utan* intrång, hwilka stå anförde i Carlshamns pappersbruks privilegier, innebära, at samma privilegium är exclusivum, och at samma bruk allena har rättighet samla lumpor til sitt behof i Blekinge, sedan probsten mag:r Trägård äfwen ärinrat, at pappersbruk i Blekinge tilförene warit inrättadt, men gått under, när det ei fick nyttia hela länet til lumpesamling, och flera afståndet derjemte yttrat sig wara af den tanka, at Carlshamns borde bibehållas, utan at lida något intrång af Bosons inrättade papperswerk, så resolverades, at detta betänkande skulle blifwa på bordet liggande.

6. Uplästes land- och sjömilitiæoeconomideputations betänkande,² angående wissa strömars uprensande, som ridderskapet och adeln bifallet.

H:r superintendenten Körning hemställte, om icke, medan laxfiskerierne, sedan flottningar i strömar och älfwar börjat at anställas, blifwit skadade, och presterskapet på flera ställen derigenom kommet at lida i sina rättigheter och inkomster,ståndet wille detta bifalla med tilläggnig, at tilses må, det de gamla privilegierade laxfisken ei må förderfwas och utödas.

H:r biskop Halenius gjorde proposition, om detta betänkande bifölles med tilläggnig, at wid undersökningen noga tilses, det cronofiskerierne blifwa bibehållne och förbättrade. Sw. Ja.

7. Rådcammarens extractum protocoll³ angående secreter. Ehrenlunds enkas sökte pension war af ridderskapet och adeln remitterad til secreta utskottet; hwarmed ockståndet sig förenade.

8. Afhördes secreta utskottets extractum protocoll³ om markegången, som ridderskapet och adeln hade bifallet.

Domprobsten Liungberg hemställte, om icke detta måtte iståndet hwila, til dess bondeståndet sig deröfwer yttrat, efter det torde finna något angående hielpedagswerken derwid at ärinra.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 17.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 8, flera handlingar.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 47.

9. H:r biskop Halenius föredrog doct. Norings och kyrkoherden Ekmans begäran, at för sina angelägenheter skull få begifwa sig härifrån hemåt. Hårtill lemnade ståndet bifall. Dock förbehölt probsten Helleday, at andra ståndets ledamöter som det begära, måge få niuta samma förmon, och at stiften något ärlägga til ståndets cassa, när deras fullmäktige, förr än riksdagen är sluten, hädanresa. Hwilket fants skäligit.

Sedan kyrkoherden Högström nu war bortrest, åtog sig probsten Tiburtius, at intaga hans ställe i protocolsdeputation.¹

10. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll² angående tilökning i lönen för kyrkoherden och comministern wid Finska nationelle församl.

Probsten Helleday ärinrade, at det icke kan gälla för skäl til dessas löners förökande, at i Finska kyrkan hålles dubbel gudstjänst, medan presterskapet derstädes sådant arbete sig sielf åtaget, ehuru consistorium waret deremot.

Doct. Celsius: Jag bifaller detta så mycket hältre, som jag, i anledning deraf flaterar mig med hopp, at få behålla den lilla indelning jag har wid min församling, ty gäller caput indulgentiæ för min collega, så hoppas och beder jag, at det äfwen har rum för mig.

Ståndet lofwade, at göra doctorns sak til sin egen, och förmodade, at ingen swårighet skulle möta.

På giord proposition om detta extractum protocoll³ finge ståndets bifall, swarades Ja.

11. Bergsdeputationens betänkande³ om en ämnesshammares inrättning wid Jäders manufacturwerk til stål och järndrägeriets uphielpande, som war af borgareståndet bifallet, fick ock nu ståndets bifall.

12. Secreta utskottets extractum protocoll⁴ angående dubbel expectancelön af riksens ständers contoironfond för capitaine baron Lars Eldstierna, bifölls, såsom äfwen skiedt hos ridderskapet och adeln.

¹ Präteståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 59.

² Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 49.

³ Präteståndets arkiv, R 903, Bergsdeputationen, nr 22.

⁴ Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 48.

13. Föredros cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ öfwer landshöfdingen och riddaren h:r Carl Bromans ansökning om Swartsjö kungsladugårds bibehållande til boställe för landshöfdingen i Stockholms län.

14. Cammar oecon. och commerciedeputations betänkande² angående skatteköpen i Finland och Österbotten bifölls.

15. Anmälte h:r biskop Halenius secreta handels och manufacturdeputations betänkande angående swenska fabriquernas tilstånd ifrån år 1751 års början til 1754 års slut. Och som detta war mycket widlöftigt, beslöts, at ståndet skulle eftermiddagen klockan 4 komma tilsammans, och höra sig det föreläsas.

16. Uplästes ridderskapets och adelns extractum protocoll³ angående riksens ständers commissionsdomars tryckande, til allmänhetens underrättelse och nödiga uplysning samt ogrundade ryktens förqwäfiande.

H:r biskop Halenius förmälte, at assessor Strokirk, när han detta protocollextract aflemnad, berättat, at ridderskapet och adeln hos sig haft i öfverläggning, om icke dessa domar kunde tryckas under lika wilkor som wid riksdagens början skedt med acta publica, och hemställte fördenskull om äfwen ståndet wille sådant bifalla? Sw. Ja.

17. Borgareståndets extractum protocoll⁴ uplästes angående rådmannen Holmquists ifrån Strömstad både wid sista riksdag, och nu åter giorda ansökning om ett öre silf:rmts ärhållande af hwarje matlag öfwer hela riket til berörde stads förfallna kyrkors å nyo upbyggande, hwilket bemälte stånd bewiljat, undantagno de församlingar, hwilkas kyrkor behöfwa reparationer.

Ridderskapet och adeln hade funnet billigt i anseende til detta måls besynnerliga beskaffenhet, och emedan Strömstads kyrka på det i riksdagsfullmäktigens memorial omförmälte sätt kommet at lida, det publicum til kyrkans förbättring bör något bidraga, samt fördenskull fant godt, at bewilja

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 38.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 39.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 6.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 26, flera handlingar.

den sökte 1 öre silf:mts afgift härtil af hwart matlag öfwer hela riket och sådant för en gång allena. Hwilket äfwen ståndet, efter någon öfwerläggning, biföll.

18. Af tolf deputerade från bondeståndet berättade Otto Olofsson, at dess stånd förehafte justitiædeputations betänkande¹ angående postmestaren Ser-nander² och protocolsdeputations om Näs heman, öfwer hwilka mål extracta protocolli lemnades. Derjemte recommenderades Hamrén, som nu andra riksdagen betiänt bondeståndet wid dess protocoll, men blifwit både wid ca-mererare och commissariesyslor förbigången.

19. Uplästes Engbergs memorial angående stambok för Mariestads kyrka. Ridderskapet och adeln hade härtil samtyckt. Presteståndet biföl, medan samma kyrka olyckeligen blifwit afbränd, at hon, jemte det, som genom stambok kan insamlas ock må niuta 1 öre silf:mt af hwart matlag öfwer riket.

20. Ibland sex deputerade från bondeståndet, berättade Joseph Hansson, at dess stånd förehafte secreta utskottets extractum protocolli angående mark-gången, med begäran, at det samma måtte hwila hos presteståndet, til dess bondeståndets påminnelse kunde inkomma. H:r biskop Halenius gaf depu-terade wid handen, at ståndet detta mål redan afgjort och ifrån sig affärdat; emedlertid wille det icke underlåta, at taga bondeståndets påminnelser der-wid, när de inkommo, uti öfwerwägande.

21. Uplästes secreta deputations betänkande,³ angående advocatfiscalens i kongl. bergscollegio Carl Schultzes anförde besvär, at Hans Kongl. Maj:t ge-nom resolution af d. 18 Aprilis 1755 i nåder förklarar borgmestaren och ad-vocatfiscalen Erland Hierne framför honom inom collegium böra niuta tour och företräde, hwarigenom som bemälte Schultz förmenar sig blifwa lidan-de; ty anhåller han derutinnan om ändring, och at riksens ständer wille be-hålla honom wid det företräde som han framför Hierne förmenar sig äga och wara berättigad til. Härjemte afhöordes bilagorna n:o 1, 2, 3, 4 samt borgare-

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 45, flera handlingar. Även 20 oktober 1756.

² Läs: *Kiernander*.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 16, flera handlingar.

ståndets extractum protocoll¹ tillika med Hiernes memorial och uttdag af kongl. bergscollegii matricul.

H:r superintendenten Körning: Som nova emergentia, i anseende til hwad af kongl. bergscollegii matricul är utdraget, i denna sak förekomma, hwilka secreta deputation ei haft sig bekant, så bör hon gå til deputation tillbaka, innan wi kunna oss deröfwer utlåta. Probsten Lidius sade sig wara af samma tanka, så mycket mer, som sådant wore enligt med riksdagsordningen. Likaledes conformerade sig härmed doctor Forsskåhl och kyrkoherden Ekman.

H:r biskop Troilius frågade: Om någon i ståndet gåfwe bergscollegii matricul dementi?

H:r superintendenten Körning frågade likaledes, om någon i ståndet wille beskylla en deputation, at hafwa taget en sak orätt up.

H:r biskop Troilius: Efter min öfvertygelse blir Schultz lidande, om Hierne för honom får företräde, och bör sådant icke ske, änskönt han är ofrelseman, och Hierne frelse.

H:r superintendenten Körning: Jag wil ei gå in i något, som kan röra den ena eller den andra, men sedan en riksens ständers deputation säjes hafwa gifwit en berättelse som ei är riktig, och beskylles för at ei owäldigt hafwa afgjort en sak, så kan jag ei gå in i cognitionem causæ förr än deputation fått förklara sig. Här är icke blott deputations betänkande ogilladt och afslaget, utan säges at den orätt anfördt och afstympat det som hört til saken.

H:r biskop Troilius: At deputation utelemnad något af det som läses i kongungens bref, är tydeligit, och ligger för ögonen. Men blir frågan, hwilkenthera af dessa bägge är äldre, så wisar bergscollegii matricul, at Schultz är äldre.

H:r superintendenten² Körning: Här är nodus quæstionis, om en som skrifwer något i ett collegio har där tour ifrån den dag han begynte renskrifwa.

Probsten Huss: Sedan bergscollegium sielf satt Schultz för Hierne på förslag til advocatfiscalssyslan, och han för honom derå wunnet fullmagt, han ock af bemälte collegi matricul finnes äga där längre tjänstetid än Hierne, så wet jag icke, huru man kan säja, det han bör stå efter Hierne.

Comministern mag:r Stenbeck: Af de upgifne acter finner jag, at secreta deputation, til Hiernes förmon, beropar sig på riksens ständers förordnande år 1741; deremot anförer borgarståndet, såsom skäl för Schultz. Kongl.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 28.

² Läs: *superintendenten*.

Maj:t:s bref til bergscollegium af samma år, hwaruti förmäles, det bör Hierne niuta sin tour til godo, dock at andra bättre förtiänte derigenom ei warda préjudicerande, ibland hwilka bättre förtiänte bemälte stånd förmenar Schultz böra räknas. Frågan blir fördenskull, om emellan riksens ständers beslut och kongl. brefwet är någon stridighet. Wid närmare påseende finnes ingen sådan stridighet, när rätta meningen tages utur högstberörde kongl. bref. Ty aldenstund quæstion, som, uppå protocolsdeputations tilstyrkande, hos riksens ständer blef moverad, egenteligen war emellan Hierne och Schultz, då riksens ständer förklarade, at Hans Kongl. Maj:t, på riksens ständers underdåniga skrifwelse, bergscollegio sådant förhållet; så följer klarligen, och så framt man wil undgå contradiction, at ibland de andra bättre förtiänte, som genom Hiernes tour ei skulle préjudiceras, ei kan förstås Schultz, utan andra, som wid collegium då för tiden tiänte och kunnat wara äldre: Af hwilket alt jag gör det slut, at secreta deputation til sitt yttrande för Hierne haft fast grund.

Probstén Manquer: Efter riksens ständers plena äga full magt at döma öfwer de mål hwaröfwer deputationerne afgifwa sina betänkanden, och dem antingen bifalla eller afslå; så bör det icke heta, at plena gifwa deputationementi, när de gå ifrån dess betänkande. Och hwad denne sak angår, så emedan det torde hända, at deputation warit utan tilräckeligit lius deri, wet jag ei om det skulle wara ur wägen, at den ginge til deputation tillbaka igen.

Doct. Celsius: I urskilningen togs saken så, at hon grundar sig på ett konungens bref afgifwit til kongl. bergscollegium efter riksens ständers författning, hwaruti influet en period, som skulle tola interpretation hwilken Schultz af riksens ständer begärade. Äro nu orden sådane, at de tola explication, så är här rätta stället at den gifwa. Imedertid tror jag, det riksens ständer lära finna, at Schultz har längre tjänstetid än Hierne, och at han således bör äga tour för Hierne.

Doct. Benzeltierna: Frågan är, huru orden: *Dock at ingen äldre i collegio derigenom blir préjudicerad*, böra förstås. Dessa orden måste wara så generale, så at Shultz ei eller blifwer derigenom undantagen. Dessutan, medan cancellister i collegierne måste niuta tour, och Schultz redan 1722 blef extraordinarius cancellist, samt 1723 ordinarius, derjemte är tre års äldre advocatfiscal än Hierne, så synes han förr än den sistnämde böra äga tour.

H:r biskop Halenius: Jag har twänne dubia härwid. 1) Åberopas här ständers göromål och åtgärd. Och som riksens ständers hafwa förr sagt, at Hierne

för Schultz äger tour, så wet jag icke, om ei är eftertänkeligit, at göra deruti någon ändring. 2) Är här ett verificerat document från bergscollegium, som säger, at Schultz blifwit cancellist 1722, men Hierne säger, at han det först blifwit 1726. At få weta hwilkendera af dessa har rätt, skulle jag önska, at bergscollegium blefwe hördt derom, så wäl som, om en som är relationsskrifware äger i collegio någon tour.

H:r biskop Troilius: Drages det i twifwel om utdraget af bergscollegii matricul är riktigt, så må man wäl hända up til collegium och fråga derom.

H:r superintendenten Körning: Hos riksens ständer har quæstion warit om tour emellan Myrman, Schultz och Hierne. Deröfwer hafwa ständerne yttrat sig, at Hierne för dem bägge borde äga tour, och blifwit af dem préjudicerad.

Doct. Celsius: Jag drager ei i twifwelsmål det documents riktighet som kommet ifrån bergscollegium, och at Schultz har mer tjänstetid än Hierne. Tror ock, at den expedition, som kommet ifrån riksens ständer angående Hiernes tour, är så stäld, at den kan expliceras til Schultzens faveur. Ty eljest hade han bort beläggas med plikt derföre, at han beswärat sig öfwer riksens ständers beslut.

Probsten Helleday: Det kan aldrig fela, at konungens bref gifwit Hierne företräde för Schultz, ty quæstion war just derom, hwilkendera Schultz eller Hierne skulle hafwa företräde för hwar andra. Resolution blef til Hiernes faveur, men utom dem bägge til inga äldres i collegio préjudice.

Doct. Filenius: Jag påminner mig nog, at 1742 års riksdag kom Hierne, och gjorde ansökning om advocatfiscals heder och rang, och at det hölt ganska hårdt hos oss, innan det blef bifallet. Änteligen gaf ståndet dertil bifall, dock på det sätt, at ingen bättre förtiänt skulle derigenom préjudiceras. Som då Schultz tre år förut war blefwen advocatfiscal, så kunde denna resolution ei tillägga Hierne något företräde för Schultz, som då werkeligen blifwit préjudicerad. Min swåger bergmästaren Benzelstierna har mera förtjänst än bägge desse, men har dock ingendera af de förflutna riksdagar sig deröfwer beswärat, at han af dem blifwit préjudicerad.

H:r superintendenten Körning begärte, at det betänkande, som 1741 års riksdag om denna sak blef upsatt, måtte föreläsas.

Doct. Celsius: Om ett betänkande från en annan riksdag upläses, så förbehåller jag at deraf icke tages något resultat, eller at det nu skal binda oss.

Ståndet begärte votering i denna sak.

H:r biskop Halenius: Efter secreta deputations betänkande och borgareståndets extractum protocollii äro twärt emot hwarandra, blir proposition denna: Den som bifaller secreta deputations betänkande skrifwer Ja, och den som bifaller borgareståndet, skrifwer Nei.

Härmed förklarade sig ståndet nögd och skreds til votering, då på 14 sedlar stod Ja, och på 32 Nei.

H:r biskop Beronius sade, det han gärna önskat, at denna sak antingen blifwit liggande, eller hade kommet at gå tillbaka til deputation.

På secreta deputations betänkande, hwilket ridderskapet och adeln bifallet, teknades: Presteståndet finner sig ei kunna bifalla detta betänkande an norledes, än som borgareståndets extractum protocollii innehåller.

22. H:r biskop Beronius anmälte, huru han, på commissariens och borgmestarens h:r Renhorns anmodan, en och annan gång i ståndet påmint om den theologiska bokens genomseende, hwilken h:r commissarien förleden winter här i ståndet inlemnade under titul: Theologia Biblico Evangelica, samman skrefwen af framl. probsten i Ångermanland mag:r Johan Eurenio, samt at wälbemälte h:r commissarie nu på stunden kallat h:r biskopen ut och samma ärende flitigt påyrkat. Berättandes derjemte h:r biskopen, at han något i hastighet läst i denna boken wid lediga stunder, och skulle för sin del tycka, at, ehuru den icke war tiänlig til någon scholæbok, hon likwäl torde blifwa behagelig för dem som hafwa lust at inhemta någon smak uti historia, dogmatism och controversiarum i theologien, som där i noterna korteligen afhandlas. Dock aktade aldeles nödigt, at boken förut noga skärskodas, både til sielfwa theserne, dicta biblica hwaruppå de samma sig grunda, jemte meningar, som där anföras, citationer, med mera, innan den til trycket befordras. Hwilket som det fordrar omtanka, böcker och mera tid, än som närwarande riksdagsarbete kan tillåta, så kunde censuren lemnas til det consistorium, hwarunder auctorn i sin lifstid warit lydandes.

H:r doctor Schröder berättade, at den adprobation, som på detta arbete fants teknad, icke war gifwen å consistorii Stockholmiensis wägnar, utan af framledne h:r doctor Bergius enskilt.

23. Hemstälte h:r biskop Halenius, om icke några deputerade wille sig företaga, at öfwerse stora deputations betänkande angående tjänsters förgifwande, och projectera ståndets anmärkningar derwid. Detta åtogo sig h:r

superintendenten Körning, doctor Celsius, probstarne Manquer och Helleday, samt professor Gadolin, som skulle i morgon uti ståndets rum sammankomma.

24. Uplästes secreta deputationens betänkande,¹ angående major Carl de Carnals ansökning om någon ytterligare författning til dess uprättelse för liden préjudice. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet med tilläggnig, at majoren Carnal må åtniuta differencen emellan majors och capitaineslönen med en trediedels förhöjning. På skedd proposition bifölls detta på samma sätt af ståndet.

Men doctor Celsius yttrade, at som han ei funne möjeligit, det staten kunde tola at betala dem differencen i deras löner, som befinnes hafwa lidet préjudice, så såge han ei huru Carnal kunde bewiljas, at niuta samma difference af statscontoiret, hwarmed probstarne Helleday och Rogberg instämde.

25. Afhöordes och bifölls borgareståndets extractum protocolli² angående rådman Hülpherts ansökning om hielp och understöd til 2 öre silf:mt på matlagat öfwer hela riket för Hedemora stads afbrända publique hus, och under byggnad stående kyrka.

26. Professor Gadolin begärade ståndet wille hemställa genom extractum protocolli hos de öfriga respective stånden, om icke torpare böra begripas under 1681 års förordnings³ 3 § och 1695 års 7 § och derefter betala sina rättigheter til kyrkoherdarna.

Ståndet wille härnäst taga detta i öfwerwägande.

27. Uplästes consistorii Gothoburgensis skifwelse⁴ til ståndet angående lysningar i andra församlingar än där bruden tages, äfwen samma consistorii skrifwelse⁵ om dess notarii arwode af de collecter som i stiftet insamlas, at sedermera til wederbörande blifwa afsände.

¹ Präreståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 17.

² Präreståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 27, flera handlingar.

³ Årstrycket 8 februari 1681: *Kongl. Maj:ts påbud och förordning huruledes medh prästerskapets upbörd af allmogen, widh trolofningar, barnadoop, kyrckiogång, begrafningar, såsom och likstol, tijonde samt till capelaner och kläckares underhåld, förhållas skal.*

⁴ Präreståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 48.

⁵ Präreståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 46.

Ståndet lemnade det senare målet tils vidare, men beslöt, at om det förra låta afgå swar af innehåll, at som kyrkolagen tydeligen stadgar, det lysningar för brudfolk böra ske i den församlingen bruden tages, så måste äfwen detta efterlefwas.

Den 25 Junii

1. Anmälte h:r doct. Celsius, huru som i anseende til dess kära faders primarii professoren och domprobstens h:r doctor Olof Celsii siukl. tilstånd, han hade nödigt, at på kort tid resa öfwer til Upsala, och begärade dertil ståndets samtycke. Och lemnade ståndet, i anseende til andragen omständigheter, dertil bifall.

2. I anseende til närwarande tids beklagel. oroligheter, och angelägenheten at riksens ständer taga deremot nödiga författningar, beslöts, at ingen af ståndets ledamöter, utan at wisa dertil besynnerlig orsak, må bortresa, och återkallades jemwäl det tilstånd som doctor Noring och kyrkoherden Ekman dertil bekommet.

3. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹, angående de wederstyggeliga och förrädeliga stämplingar emot regeringssättet, samt riksens ständers fri- och säkerhet, hwilka genom Guds nådiga försyn och styrelse i dessa dagar blifwit uptäckte, samt belöningar för dem, genom hwilka dessa gudlösa anslag blifwit rögte, och at en tacksäjelse-dag derföre må öfwer riket firas.

Likaledes afhördes riksens ständers commissions extractum protocoll¹, innehållandes en berättelse om hwad den i besagde mål redan kunnat uptäcka och inhemta.

H:r biskop Halenius gjorde proposition, om det upläste secreta utskottets extractum protocoll¹ finge til alla delar bifall? Och swarades enhälligt Ja.

H:r biskop Troilius hemställte tillika, om icke ståndet funne för gott, at hädanefter ärligen berörde tacksäjelse-dag måtte hållas, äfwen at alla yppigheter och skådespel nu någon tid måtte återwända? Ståndet samtyckte, at påskriften skulle blifwa följande.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 51a.

Presteståndet bifaller detta extractum protocolli til alla delar, så wäl hwad belöningen angår för de där omrörde personer, som hwad tacksäjelsedagen betrefvar, hwiken ståndet finner för godt böra hädanefter årligen hållas midsommarsdagen, derjemte är ståndet af den tanka, at alla yppigheter och skådespel måga åtminstone nu i dessa dagar aldeles innehållas.

Detta ståndets beslut blef genom tiugufyra deputerade, anförde af h:r biskop Troilius, med de öfriga stånden straxt communiceradt. Men under det denna deputation härmed war syslosatt, ankommo från ridderskapet och adeln 48 deputerade, af hwilka hofcantzlern grefwe Henning Gyllenborg berättade, at ridderskapet och adeln bifallet secreta utskottets extractum protocolli til alla delar, med tillägging, at den nämnda tacksäjelsen af secreta utskottet kommer at projecteras, samt alla midsommarsdagar årligen en tacksäjelsefest firas, äfwen at det Schedvin föreslagne fideicommiss¹ altid bör tilfalla älsta sonen uti släkten. Beträffande åter, hwad presteståndets deputerade anmält om innehållande af alla lustbarheter och skådespel, war ridderskapet och adeln af den tanka, at sådant, då en glädiefest nu skulle hållas, wore mindre lempeligt. Ängslade och föroroade sinnen kunde deraf taga tillfälle at tänka, det faran ännu swäfwade oss öfwer hufwudet. Hölt således före, at skådespelen kunde continuera, efter som den häpenhet och oro, som den ena och andra intaget, derigenom kunde dissiperas, samt hwar och en sluta at faran nu uphört.

H:r biskop Halenius tackade för lemnad del af ridderskapets och adelns beslut och försigtiga steg i detta ämnet, och betygade fägnad öfwer samteliga riksens ständers enhällighet at resservera, hämma och förekomma de olägenheter som hotat.

Sedan återkommo ståndets deputerade med helsning från de andra stånden, hwilka ingå i samma slut, men hwad lustbarheternas innehållande beträffar, hade ridderskapet och adeln låtet sig merka, at de ei funne sig deruti. H:r biskop Halenius gaf wid handen, huru ridderskapets och adelns deputerade sig häröfwer i ståndet yttrat, och resolverades, at ståndets fattade slut icke desto mindre på löparen anteknas skulle.

_2

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 51b.

² I marginalen i renskr. skrifvet med blyerts: § 4 utelämnad. Se *konceptprotokoll*. Återfinns som § 3 i konc.

5. Afhördes ridderskapets och adelns extractum protocoll¹ af innehåll, at ridderskapet och adeln funnet nödigt at anmoda deras i commissionen warande deputerade, at uti ett så granlaga och hwar undersåtares frihet nära rörande mål, gifwa den kraft och werkställighet, som rikets nu warande wådeligaste belägenhet behöfwer, så at ransakningen utan uppehåll fortsättes, de skyldiga, utan personers anseende, til det straff befordras, som lagen i dess strånghet föreskrifwer, och i synnerhet, at deras namn, som för någon delaktighet härutinnan finnas rörde, må upgifwas i ransakningar och domar.

Den 29 Junii

1. Herr archibiskopen och talemannen, som ifrån Upsala nyligen war ankommen, betygade fägnad deröfwer, at han såg ståndets ledamöters wälmåga, och at, emot det anseende, som warit under hans frånwaro, samtelige återfinge se hwarannan i detta rumet, hembar för en så stor nåd den goda Gudens lof och pris, under bön, det han nådigt täcktes genom sin mildhets råd förstöra och om intet göra alla onda anslag och stemplingar, och dem utur alla människors hiertan utrota.

H:r biskop Troilius betygade ståndets gemensamma glädie och fägnad deröfwer, at herr archibiskopen med förbättrade krafter och helsa återkommet, under önskan, at få til riksdagens slut fägna sig af herr archibiskopens närwaro i beständig wälmågo.

2. Anmälte herr archibiskopen, det han ifrån consistorierna i Linköping och Hernösand inbekommet förteckningar på pastorater och deras mantal i berörde stifter, äfwenledes ett memorial från biskopen doct. Rhyzelius angående collecter til kyrkans byggnad och reparationer; hwilka förteckningar ad acta lades.

3. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll² angående en af Hans Kongl. Maj:t med konungen af Danmark treffad och afhandlad sammansättning til siös af åtta krigsskepp och fregatter å hwardera sidan til at kryssa uti Nordsjön, hwilket af ståndet bifölls.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Ridderskapets och adelns extraktprotokoll, nr 7.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 53.

4. Afhöordes secreta utskottets extractum protocolli¹ angående öfwersten Pfeifs i underdånighet ingifna och af Kongl. Maj:t i nåder bifallne ansökning om nådigt afsked från öfwerstebeställningen wid Kongl. Maj:ts lifgarde, samt en sådan pension, som emot dess långliga tjänstetid och nu warande omständigheter kunna swara. Äfwen ett project til instruction för öfwersten wid kongl. lifgardet. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, instämde ståndet.

5. Ankommo från borgareståndet 24 deputerade, af hwilka borgmestaren Schau förmälte, at borgareståndet förehaft nyssnämde extractum protocolli och project, samt de til alla delar bifallet, förklarade derjemte sitt stånds önskan wara, at til denna poste, som, i anseende til hwad nu nyligen sig tildraget, med första borde blifwa besatt, h:r grefwen och landmarskalken, hwilken äger riksens ständers fulla förtroende, hos Hans Kongl. Maj:t måtte blifwa föreslagen.

Herr archibiskopen gaf wid handen, at presteståndet äfwen redan gått in i secreta utskottets betänkande, och hwad den senare omständigheten an-gick wille ståndet ei underlåta, at taga den i behörigt öfwerwägande.

Efter desse deputerades afträde och öfwerläggning om sistnämde ärende, hölt ståndet före, at derwid för denna gången ei wore något til görande, helst som ingen twifwel wore, at, i fall h:r grefwen och landmarskalken til denna sysla sig anmäler, han ock derwid kommer i åtanka.

Med öfwerenskommelse, at nästa lördag klockan 4 efter middagen i ståndets rum sammankomma, skildes ståndet åt för denna gången.

Den 3 Julii

Eftermiddagen

1. Upwistes prestmannens magister Nils Örlins, hos Kongl. Maj:t ingifna underdåniga ansökning om nådigt tilstånd, at hålla för studerande theologiska föreläsningar här i staden, hwaröfwer Kongl. Maj:t i nåder befalt stadsens consistorium at inkomma med underdånigt utlåtande, men bemälte consistorium hållet nödigt, at förut med ståndet sig derom sammanråda. En och

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 52, flera handlingar.

annan af ståndets ledamöter trodde sig hafwa anledning at twifla, om bemälte prestman wore til sådana föreläsningar nog skickelig. Emedlertid tog herr archibiskopen til sig hans ansökning och wille nästa gång sig deröfwer närmare utlåta.

2. Sedan herr archibiskopen begärat förnimma ståndets tankar, om något annat, än hwad som rörde ecclesiastica, wid detta sammanträde skulle företagas, och ståndet hållet för säkrast at denna gången endast förblifwa wid sådana göromål, lemnade herr archibiskopen til ståndets godtfinnande, om icke en eller annan af dess ledamöter borde updragas, at genomläsa kyrkoherden Hiortzbergs cateches, som under warande riksdag utkommet, och gifwa deröfwer til ståndet sitt betänkande, hwilket herr archibiskopen funne sig föranlåten at ärindra 1) emedan ingen annan censor finnes för boken än censoris regii imprimatur, och ehwad som helst häremot kan inwäntas, så står likwäl det fast, at publicum är okunnigt, om wederbörande theologi den samma öfwersedt och gillat. 2) Äro wi ei wäl belätne med så många förklaringar öfwer catechesen, hwilka på wist sätt kunna anses för libri symbolici i anseende til menigheten, och borde derföre, om sådant skulle utgifwas, det samma icke ankomma på en person allena, utan wara res totuis ecclesiae, såsom ock detta fordom är i akt taget. 3) Torde hända, at äfwen ett och annat funnos i den bok, som antingen wore otillräckeligit, eller icke nog exact anfördt, hwilket kunde förträna upmerksamhet.

Herr biskop Halenius: Jag medgifwer 1) Wi hafwa fått den notion på cateches, at han är en liber symbolicus, men håller likwäl 2) nog betänkeligit, at wilja göra åtal på ett werk, som redan med adprobation utkommet, emedan det skulle hafwa sådant anseende, som wille man supprimera erudition, och hindra skickelige män at utgifwa i det allmänna sina tankar. Och ehuru 3) jag håller för onekeligit, at ett theologiskt werk bör hafwa ett consistorii censor, dock som jag 4) lefwat i den prevention, at Hiortzbergs cateches förklaring blifwit wederbörligen censurerad af Strengnäs consistorio, så har jag ock taget för afgjordt, at det samma wore med orthodoxien enlig, men har intet vidare deraf genomläset, utan allenast förklaringen öfwer hustaflan, hwilken äfwen torde förorsakat, at biskopen doctor Alstrin ei welat lemna sin påskrift, men innehåller för öfrigit intet heterodoxum, utan gifwer menigheten anledning, at lära sig förstå rikets grundlagar. 5) Bör wäl skilnad göras emellan en cateches i och för sig sielf samt en catechesförklaring. Det förra

bör läsas af alla, och kan så icke efter behag utgifwas, den senare får man läsa, om man wil, och skulle tyckas at en sådan förklaring, såsom annat theologiskt arbete eller theologisk disputation kunde utgifwas. 6) Skulle jag icke hålla orädeligit, at wi finge åtskilliga catechesförklaringar, til dess änteligen en kunde utgifwas, som innehölle, hwad uti Swebilii cateches saknas måste.

Herr archibiskopen: Wil lemna, at det som probsten Hiortzberg utgifwit, kunde af wederbörande consistorii wara censureradt, men som detta å ena sidan icke blifwit för det allmännas ögon å daga lagdt, så kan äfwen å andra sidan wisas, at en catechesförklaring in duo decimo, hwiken tilförene med censur af trycket utkommet, har på presteståndets tilstyrkande blifwit förbuden.

Herr biskop Troilius sade sig ei finna någon action i detta mål, utom det enda, at theologisk censur saknas. Och härom kunde man af consistorio i Strengnäs begära underrättelse. Men at längre gå med denna sak, torde wara obehageligit, i anseende til den underrättelse, som af berörde cateches kan hemtas om våra grundlagar.

H:r biskop Halenius: Det torde likwäl blifwa nödigt, som jag ock förut tänkt nämna, at bref afgår til Kongl. Maj:t eller cancelliecollegium, det sådana böcker hädanefter utom theologisk censur ei må utgifwas.

Herr archibiskopen: Huru wida någon skal committeras at genomse denna bok, lemnar jag til ståndets behag, och wil ei mera tala derom, sedan jag sagt min mening til protocolls.

H:r biskop Beronius hölt nödigt, at någon ser boken igenom, och meddelar ståndet deröfwer sina tankar.

H:r biskop Troilius förklarade sig nögd at så sker, och at någon hwar wille boken genomläsa, men hölt tillika betänkeligit, om den genomgått consistorii censur, och inga grofwa felaktigheter kunna anmerkas, at deröfwer göres någon epicrisis.

Emedlertid beslöts, at bref afgår hörom til venerandum consistorium i Strengnäs.

3. I anledning af 3 § uti ståndets allmänna beswär, upwistes ett project,¹ som af notarien mag:r Gråberg blifwit upsatt til en ny förordning, angående sabbatsdagens firande. Hwilket ståndet lät sig föreläsa, men som tillika gafs wid

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 26.

handen, at allmänna beswärsdeputation i gemen projecterat ytterligare stadfästelse af alla tilförene härom utkomne resolutioner och förordningar, med tillägning, at marknader näst före eller efter någon sön- eller helgedag ei borde tillåtas, och at, så wida möjligt är, med marcher på sådana dagar måtte innehållas, så pröfwade ståndet säkrast, at ock för denna gången derwid bero låta. Emedlertid och til så mycket säkrare werkställighet af de mått och steg, som antingen redan blifwit widtagen til sön- och högtidsdagars behöriga helgande, önskade preteståndet, at uti den resolution som öfwer 3 § af ståndets allmänna beswär utkommer, så wäl ämbetsmän och domare, som cronobetjäntefiscaler och uppsyningsmän, alwarligen och wid ansvar anbefalles, at på det nogaste handhafwa Kongl. Maj:ts härom utgifna nådiga stadgar och förordningar, så at alla öfwerträdelse, som deremot i en eller annan måtto kan förelöpa, utan afseende på någons person, stånd eller wilkor, oförsumligen och i rättan tid angifwes, samt til dom och execution skyndsamligen befordras. Hwarjemte preteståndet äfwen nödigt aktade, i fall någon, som öfwer sådana mål upsyn och åtal äger, skulle härutinnan beträdas med efterlåtenhet, eller at hafwa wetterligen sedt genom finger med den brottsliga, särdeles då han förut blifwit derföre behörigen åtwarnad, det ei allenast hwar och en må frihet lemnas, at hos konungens befallningshafwande eller domare sådan försumelse angifwa, och derföre andel af böterna, enligt resolution på presterskapets beswär¹ af år 1747 hafwa at förwänta, utan äfwen wederbörande wara obetaget, at wända sig med beswär deröfwer til justitiæcantzlern och begära hans ämbetes handräckning. Hwilket genom utdrag af protocollat til riksens ständers allmänna beswärsdeputation skulle anmälas.

4. Ingaf probsten Jacobsson ett memorial,² hwaruti han på Götheborgs consistorii wägnar til ståndets ompröfwande hemställer 1) Om icke unga prester, som förr wigslen häfda sina fästeqwinnor, böra med swårare straff beläggas, än lagen för andra utsätter. 2) Om icke wist straff borde utsättas för syskonabarn, som förr än, eller ock under det de söka Kongl. Maj:ts nådiga tilstånd til äktenskap begå lägersmål med hwarannan. 3) Om icke de som

¹ Årstrycket 23 december 1747: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the almänna beswär och ansöknigar som theß trogne undersätare af prästerskapet i Swerige och Finland wid then nyligen öwerståndne riksdagen andragit.*

² Präteståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 24.

blifwit trolofwade och för hwilka tre lysningar för sig gått, icke så lätt som hittils, skedt, måga blifwa ifrån hwarannan åtskilde, utan åtminstone ärlägga något til kyrkan eller de fattiga. 4) Om icke borde förekommas, at inga studerande wid utlänska academier utom aflagde specimina förskaffa sig magister-titul.

Ståndet yttrade härtil, at hwad det första widkommer, hafwa för flera år tillbaka samtelige consistorierne deröfwer blifwit hörda, hwarpå kongl. senaten d. 11 Octobris 1714 i samma mål resolverat. 2) Är kongl. brefwet af d. 4 Junii 1725¹ tydeligit, så framt syskonbarns lägersmål är kunnigt. Men i widrig händelse torde wara swårt at göra något derwid, så wida ei eller wederbörandes ansökningar wid slika tilfällen communiceras med consistorio, at deröfwer lemna sitt yttrande. Om det 3:die finnes Kongl. Maj:t på consistorii Lincopensis förfrågan d. 11 Novembris 1747 hafwa i nåder resolverat. Men det 4:de förtiänar at tagas af ståndet uti ett närmare öfwerwägande.

5. Wid samma tilfälle begärade herr archibiskopen än ytterligare ståndets utlåtande huru det skal anses, at en comministers adjunctus bortrest til en utlänsk academie, utan at anmäla det samma hos consistorium, förr än han werkeligen war resefärdig, och skulle stiga til skeps, men wil nu wid återkomsten för doctor theologiæ anses, emedan han wid samma academie blifwit dertil promoverad.

H:r biskop Troilius hölt före, at hwad denne mannen angår, lärer nu efteråt, och sedan han ärhållet doctorsbref ei kunna deruti göras någon ändring, men pro futuro trodde h:r biskopen något steg böra tagas, at den som utom consistorii minne wid en främmande academie antager doctorsgraden, skal så mycket mindre wid hemkomsten hafwa deraf befordran, som det twärtom borde wara honom ett hinder uti dess ansökning.

Ståndet beslöt, at sielfwa casus, såsom den förelupet, utan at nämna personen, genom bref til Kongl. Maj:t skal anmälas,² och i anledning deraf begäras Kongl. Maj:ts nådiga förordnande, at hwar och en prest eller theologiæ studiosus, som hädanefter wil resa til utlänska academier, bör först hafwa ärhållet dertil wederbörande consistorii tilstånd, och i fall han under samma resa skulle wilja söka doctorswärdighet, skal sådant på intet sätt tiäna honom

¹ Årstrycket 22 juni 1725: *Kongl. Swea häf-rätts bref, angående syskone-barns giftermål.*

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 51.

til nytta i hans fädernesland, med mindre consisotroium finner skäligt, at hos Hans Kongl. Maj:t göra derom för honom underdånig ansökning, och Hans Kongl. Maj:t sielf täckes lemna dertil nådigt bifall.

6. Inlemnade h:r doctor Filenius åtskilliga documenter, som ifrån consistorio i Linköping honom tilhanda kommet, rörande de separatister, som d. 12 Martii af honom anmäles, med förfrågan, huru wida för dem skulle hållas offentlig förbön i kyrkorna. Och emottog h:r biskopen Beronius samma documenter, at, sedan han dem genomsedt, sig deröfwer i ståndet utlåta.

7. Justerades det swar som til v. consistorium i Götheborg skal afgå, angående lysning til äktenskap i annan församling än hwarest bruden tages.

8. Justerades det extractum protocoll¹ som under detta datum skal afgå til allmänna beswärdeputation, angående tiänliga medel til förekommande af den beklageligen öfwerhand tagande indifferentismus.

Den 14 Julii

1. Sedan herr archibiskopen gifwit wid handen, huru ståndet hade at inhemta anledningen til denna sammankomst af secreta utskottets extracto protocolli,² under det datum som i går war, blef samma extractum protocollii afhördt. Och som deruti anfördes, huru, sedan undersökningen af de förrådiska anslag, hwilka emot riksens ständers frihet å bane warit, dels kommet de (de) öfriga riksens wärf och ärender at afstadna, dels ock företer hwarjehanda ganska besynnerliga omständigheter, oundgängeligen nödigt pröfwades, at riksens ständers närwarande sammankomst, hwilkens afslutande til d. 1 i denna månad blifwit faststält, än ytterligare måtte prolongeras, fant ståndet sig föranlätet, at detta extractum protocollii bifalla, sedan det förut likaledes hos ridderskapet och adeln war bifallet.

Herr archibiskopen föredrog äfwen, at landshöfdingen i Falun, genom express, til Hans Maj:t insändt exemplar af en tryckt budkafle, som bland dalealmogen på åtskilliga ställen blifwit utspridd, och emedan secreta utskottet

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda protokoll, nr 60.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 54. Även 7 augusti 1756.

fått deraf del, hade det med plenis welat communiceras samma budkafla i afskrift, hwilken uplästes tilika med det, som på bemälte trykta budkaflor å andra sidan skrifteligen war anteknadt. Deruppå blef samma afskrift i försegladt omslag innesluten och ad acta lagd.

2. Som presteståndets enke- och pupillcassas föreståndare utsatt den allmänna sammankomsten wid berörde werk til nästa måndags eftermiddag, så blefwo närwarande delägare anmodade (anmodade) at detta sammanträde biwista, och om cassans tilstånd och förwaltning göra sig underrättad.

3. Sedan professoren Ihre til ståndet inlemnad ett af honom författadt glosarium innehållandes en samling af åtskilliga dialecter i vårt språk, anmälte herr archibiskopen bemälte professors begäran, at herrar biskoparne, probstar och kyrkoherdar behagade til at completerera detta werk, hwar i sina orter samla och med professorn communicera sådana ordasätt, då han i samma werk wille dem uptaga och anföra.

4. H:r biskop Engeström begärade, på fiorton dagar få resa til Kiplingeberg, at besöka sin fru swärmoder, hwilket bewiljades, äfwen som probstens Dalenii begäran, at resa til Upsala, hwarifrån han, inom nästa söndag, wil wara återkommen. Och probsten Stierner, som med herr archibiskopens minne på några dagar rest hem, at besöka sin fru, som blifwit altererad och siuk af ryktet om de oroligheter här förewaret, anhölt ytterligare om tilstånd, at få göra en dylik resa, i fall med posten några obehageliga tiender, at hannes siukdom swårare tiltaget skulle inlöpa, och lemnade ståndet dertil samtycke.

5. H:r biskop Beronius som haft til genomseende den af h:r biskop Halenius inlemnade Luths psalmbok, återstälte den samma at äfwen af någon annan genomläsas; och tog herr archibiskopen den samma til sig.

Den 17 Julii

1. Uplästes de resolutioner, som i allmänna beswärsdeputation blifwit projecterade öfwer 2:dra delen af presteståndets allmänna besvär, hwars 8 § ståndet beslöt at aldeles låta gå ut; men 16 § bifölls.

2. Afhördes riksens ständers commissions dom¹ öfwer för detta lieutenanten och fäktmästaren Porat, tillika med dess hustrus suplique² til riksens ständer. Sedan professor Gadolin berättat, huru denna mannen, efter angifwande och eget tilstående, blifwit, i sin arrest på Smediegården, sonderad at gå in i de uproriskas plan, men sådant icke angifwit, utan förteगत, hölt ståndet före, det honom ingen lindring i dess ådömde straff borde wederfaras, och biföll således commissions dom, som äfwen af ridderskapet och adeln war gillad.

3. Uplästes riksens ständers commissions dom³ öfwer före detta öfwersten af Kongl. Maj:ts lifregemente til häst gref Eric Brahe, hofmarskalken och rid-daren friherre Gustaf Jacob Horn, capitainen wid fortification Magnus Tiä-der Stålswerd, underofficeraren wid artilleriet och capitainen i hollänsk tjänst Jean Puke, sergeanten Gabriel Mozelius, ifrån rustmestaren til geme-ne wid kongl. lifgardet degraderade Pehr Christiernin Pehrsson och Israel Escholin, samt löparen Anton Ernst Angel.

Härunder berättade herr archibiskopen, at h:r grefwen och landtmarskal-ken sagt sig hafwa hört ett rykte, det grefwinnan Brahe torde hos plena be-gära företräde, och hade h:r landtmarskalken warit af den tanka, at, i en sådan händelse, hwart stånd talman tillika med några ledamöter, i stället före at gifwa hänne företräde, stege ut at tala med hänne. Och som présiden-ten gref Piper, tillika med bemälte grefwinna, anmäلتes at wara för dören, ifrån ridderskapet och adeln jemwäl berättades, at företräde blifwit dem ne-kat derstädes, steg herr archibiskopen med några ledamöter ut och trädde i sacristian, hwarest bemälte grefwinna för tårar och sorg ei kunnat något ord framföra, men h:r grefwen och présidenten under rinnande ögon anhållet om nåd för Brahe, och betiänt sig derwid af dessa orden: Din stränga rätt af nåd förgät.

Sedan sielfwa domen war afhörd och flera böneskrifter om nåd til ståndet inkommet, lät ock ståndet sig dem föreläsa, och woro Brahes, Horns, gref-winnan Brahes, grefwinnan Gyllenstiernas, cammarherren gref Liewens, as-sessor Mozelii, sergeanten Mozelii, Stålswerds, Pukes och dess moders, Escholins, Christiernins, och Anton Ernst Angels.⁴

¹ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, onummerad. Tryckt 1756.

² Ridderskapets och adelns arkiv, R 104a, s 303.

³ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, onummerad. Tryckt 1756.

⁴ Ridderskapets och adelns arkiv, R 104c, s 337 ff. Böneskrifterna återfinns i den tryckta utgåvan av Ridderskapets och adelns riksdagsprotokoll 1755–1756, del 2.

Imedlertid war löparen från ridderskapet och adeln ankommen och til alla delar hos dem gillad.

Probsten Palmerus hemställte, om icke ståndet, innan det toge något slut i denna sak, skulle behaga, at någon afginge til de andra stånden, och inhemtade, hwad de härwid göra wille. Men förklarade sig derhos wara af den tankan, at saken, innan ståndet skiljes åt, borde afgöras.

Probsten Huss hölt före, efter tiden redan förlidet, bäst wara, at låta detta mål blifwa liggande til nästa sammankomst, då imedlertid blefwe bekant, i hwad slut de öfriga stånden kommo at stadna.

Professor Gadolin: Ehuru denna uproriska anläggning, genom Guds nåd blifwit uptäckt, så få wi dock icke tro och förmoda, at samma upror härmed fått ända, utan är i sammanhang med det som ännu i Dalarna försökes. Jag håller derföre ganska betänkeligit, at göra något upskof med denna sak, fruktandes at wi derigenom råka i större olägenhet. Och ehuru jag ei wil säja, at uti de dömdes, i deras böneskrifter, förklarade ärkänsla af det grofwa brottet och utlofwade bättring, kan fattas wederbörlig upriktighet, så bör jag dock gifwa wid handen, det wi uti commission förehaft sådana, som lofwat på det högsta bättring; men likwäl, så snart de kommet på fri fot, warit tilreds, at med sablar wilja oss nederhugga, och till den ändan gått in i de gudlösaste anläggningar. Af sådana hafwa wi ibland dessa delinquenter, de uti domen nämde och dömde underofficerare.

H:r biskop Troilius: Jag har warit af den tankan, at wi ei skulle yttra oss öfwer denna sak förr än ridderskapet och adeln det giort och ei trodt, at löparen så snart ifrån dem ankomma skulle. Men som det redan skedt håller jag före at oss ei anstår dröja med detta måls afgörande.

Kyrkoherden Ziebet önskade och yrkade, at, efter probsten Palmeri hemställande, ståndet måtte affärda någon til borgare och bondestånden, at inhemta deras sluteliga tanka, innan något här afgjordes.

Ståndet samtyckte dertil, och åtogo sig probsten Tiburtius at stiga til borgareståndet, men probsten Huss til bondeståndet.

H:r biskop Halenius: Jag önskar at få se och höra om möjligheten, at gå in i någon lindring af det ådömda dödsstraffet. Dertil lära både den ena och andra wara nog benägne, men hwar finnes möjligheten dertil, så at riket äger trygg- och säkerhet.

H:r biskop Troilius: Då man skal yttra sig öfwer denna sak, skulle jag önska af alt mitt hierta, at här wore rum för nåd. På ena sidan äro sådana om-

ständigheter, som äro ömande, och röra hwar en til medlidande, men när jag vidare ser på salus och securitas reipublicæ, så blir intet rum för det förra, ty hela publiquen är här målsägande, och wi äro dem ansvarige.

Probstarne Tiburtius och Huss kommo tillbaka, och berättade den förre, at domen hos borgareståndet war bifallen, men den senare at han på gatan råkat Joseph Hansson, som sagt sig wara af bondeståndet utskickad at inhemta i hwad slut de öfrige stånden angående denna sak wille stadna.

Herr archibiskopen frågade deruppå, huru ståndet wille sig häröfwer yttera?

Probsten Helstadius sade, det han som domare i commission yttrat sin tanka på det sätt som domen innehåller, men önskade nu om möjligt wore, at nåd kunde gå för rätten.

H:r biskop Troilius sade sig önska det samma, men ärinrade, at, om en skulle skonas, måste alla niuta sådan förskoning.

Kyrkoherden Godenius war af den tankan, at riksens ständer ei kunna, utan ansvar för Gud lindra dessas dödsstraff, så wida i Den Hel. Skrift finnes, at när den blifwit skonad, som warit spillogifwen, det af Herrans mun hetat: *Tin siäl skal wara för hans siäl.*

Doct. Forsskåhl: Det är en ganska öm sak, när det gäller våra medborgares blod. Jag ärkänner gärna, at gärningen är så grof, som den kan wara, och ei bör ursäktas, at de dömda förtiänt efter lag det straff som dem blifwit ådömdt, och at det allmännas säkerhet förtiänar all eftertanka. Men när jag å andra sidan besinnar, 1) huru Gud af blotta nåd ryckt oss utur faran, som hängde öfwer hufwudet, 2) at ingen blodsutgiutelse skedt. 3) At de giorde omkostningar kunna blifwa ärsatte och 4) at många oskyldiga anhöriga, genom det straff, som lagsens stränghet fordrar, sättas i en hiertfrätande sorg, så tyckes riksens ständer kunna göra någon nåd. Häremot kan wäl inwändas hwad som angår den allmänna säkerheten, men torde hända, at den wore säkrare hulpen, om de brotsliga niuta någon förskoning, til exempel, om en del så sättas i fängsligt förwar, at de ei kunna göra någon skada, och den andra, som icke hafwa anhöriga, bortwisas i ewig landsflyktighet. Jag hemställer, om ei securitas publica äfwen så wäl wore härmed hulpen.

Probsten Tiburtius: När jag betraktar det ansvar man ställer sig uti, och det omdöme wi i allmänheten underkasta oss, så kan jag icke tilstyrka, at domen skal ändras och straffet lindras. Ett wederstyggeligt förräderi har blifwit nådigt uptäckt, och en allmän tacksäjelsedag har derföre blifwit påbuden

öfwer hel riket. Hur det då kan ursäktas, sedan sådant skedt, at wi skänke förrädare lifwet, wet jag icke. Alt hwad wi skulle kunna göra, wore at skänka anhöriga deras gods och egendom, hwilket jag dock icke ser skal kunna ske utan ansvar.

Probsten Huss: Den afsagde domen är sådan, som brottet förtiänar, och måste jag säga, när jag ser på gärningen, at de böra dö. Men emedan dessas anläggningar ei haft den påföljd, som de dermed påsyftat, utan Herren af nåd dem förekommet och gjort til intet, så at ingen blodsutgiutelse skedt, så har mig förefallet, och jag arbetat med de tankar, at Han torde wilja, det icke eller wi skola blod utgiuta. Dock som jag fruktar, at det ei wore wäl, om wi komma at gå emot tränne stånd, så önskar jag ett sådant slut kunde tagas, som är enigt med deras.

H:r biskop Troilius: Hwarken delinquenterne sielfwe, eller deras anhörige äro belåtne med at lifwet dem skänkes, när de ei få behålla äran.

Professor Gadolin: Jag kan icke dölja, det jag i början ei förestält mig eller trodt, det något hemställande skulle ske af någon ståndets ledamot om dessas förskoning och lifs conservation. Wi hafwa från riksdagens början hört talas om uproriska anstalter, fast man ei kunnat dem uptäcka. Nu har dessas dessein och plan blifwit uppenbarad, och man har funnet, at flere af riksens ständer warit teknade, at utan förskoning massacreras och dödas, icke desto mindre wil man, at med dem skal hafwas medlidande, och de niuta förskoning i det straff, som efter lag är rättmätigt. Hwad på deras löften om bättring är at lita, lemnar jag hwar och en at betänka, ty det kan jag berätta, at wi i commission haft prof derpå, at de som med tårar betygat där sin ånger, och lofwat wisa det upriktigaste nit för rikets frihet, hafwa betingat sig sablar, at dermed mörda rikets trognaste undersåtare. Och at bewara dem på någon fästning är icke eller tilräckelig säkerhet, så länge ingen fästning är, hwari från icke fångar få tillfälle at komma på flykten. Om wi derföre hafwa någon ömhet för hwars andras lif och säkerhet, sedan mångas våra hufwuden stå anteknade, at när tillfälle gifwes, blifwa afklipte, så lära wi hafwa så mycket mindre skäl at dioscourera om dessas förskoning, som i konungaförsäkran står, at sådane skola utan all nåd straffas.

Här är taladt enkannerligen om möjligheten at göra nåd, och huru securitas publica dermed kan bestå, och projecteras något æquivalent med dödsstraffet, såsom ewigt fängelse och landsflyktighet. Men hwad säkerhet i ett sådant fängelse är, och huru ewigt det är, det hafwa wi bewis på i Gyllenstier-

na och Springer, och huru osäker en ewig landsflyktighet är, hafwa wi prof uti Eric Wrangel och hans budkaflar.

Herr archibiskopen proponerade, om riksens ständers commissions dom, som blifwit upläst worde af ståndet gillad? Och swarades Ja.

4. Anmälte herr archibiskopen, huru som statssecreteraren Arnell för några dagar sedan hos honom warit och frågat: Hwilken af ståndet wore utsedd at blifwa vicarius concionator til afskedspredikan wid riksdagens slut, på det bref derom ifrån Hans Kongl. Maj:t måtte blifwa affärdadt.

I anledning häraf anmodades kongl. öfwerhofpredikanten och præses consistorii h:r doct. Schröder, at denna sysla sig nu åtaga, hwartil han ock lemnade samtycke.

Den 2 Augusti

Ett wigtigt och beklageligt ärende hade til denna sammankomst, utan at de andra stånden woro in plenis samlade, gifwit ståndet anledning; hwilket afhandlades, såsom det ad acta liggande förseglade protocoll innehåller, men derjemte företogs ock följande.

1. Föredrog herr archibiskopen comministern Thomæ Stenbecks begäran at ståndet täcktes pro futuro reglera, om de comministri, som, oakadt pluralitetens slut, neka at hålla riksdagsfullmäktig böra betala riksdagspenningar? Hwilket framdeles skulle tagas i öfwerwägande.

2. Anmälte herr archibiskopen probsten Bælters, kyrkoherden Laihianders och comministern Thomæ Stenbecks anhållan at ifrån riksdagen få hemåt afresa, emedan probsten ärhållet fullmagt på Jersö pastorat i Upsala stift, och det redan sistl. Maji bort tilträda, kyrkoherden, genom en wådelig händelse förlorat dess enda son,¹ och hans fru, deröfwer altererad, wore i en siuklig belägenhet, men comministern fått missive til Brahestads lediga pastorat i Åbo stift, hwarest han, enligt kyrkolagen, bör prof aflägga. Ståndet tog alt detta i betraktande, och lemnade bifall til deras afresa, sedan, på kyrkoherdens Mathesii ärinran om angelägenheten deraf, at någon i prob-

¹ Nicolaus Henricus

sten Bælters ställe uti cammar oeconomiedeputation blefwe förordnad, probsten Manquer, som härtils suttet i secreta deputation, hwilken nu uphört, dertil blifwit utsedd, men förbehölts derjemte, at kyrkoherden Laihiander, så framt icke några obehageligare tidender om dess fru ytterligare inlöpa, måtte blifwa qwar, efter en hop angelägna mål i secreta handels- och manufacturdeputation ännu lågo oafgjorde, som fordrade hans närwarelse.

3. Androg kyrkoherden Laihiander, det han önskade, medan i quæstion wore hos ståndet om herredagspenningars utbetalande af öfre och nedre delen i Åbo stift, få afwakta ståndets yttrande deröfwer, huru många fullmäktige af pastores i Åbo stift wid riksdagen böra hållas. Detta togs i öfwerläggning, och faststältes, at som Åbo stift, enligt 1727 års convention, härtils ålegat, at, utom biskopen, trenne pastorsfullmäktige til riksdagarna afsända, så skulle det ock til ett sådant antals instundande, såsom det aldraminsta framgent wara förbudet. Och blef härpå wederbörligt extractum protocolli kyrkoherden bewiljad.

4. Afhördes ett extractum protocolli, som ifrån rådcammaren nyligen til ståndet inkommet, innehållandes swar på ståndets underdåniga skrifwelse til Hans Kongl. Maj:t angående det för detta år utkomne bönedagsplacatet. Och fant ståndet, på herr archibiskopens hemställande för godt, at samma utdrag tillika med omrörde cleri comitalis underdåniga skrifwelse skulle in extenso, jemte circulairt, med rikets presterskap comuniceras, at de deraf måtte finna, det cleris comitalis icke underlåtet taga i behörig consideration samma omständighet.

5. Talades om magister Örlins ansökning at bekomma veniam docendi här i Stockholm för den studerande ungdomen. Men emedan sådana föreläsningars hållande här i staden förutan af pastores icke wari brukelig, så hölt ståndet före, at denna nyhet borde afstyrkas, och begärade at herrar doctores och pastores, efter som deras tid tillåter, wille sådant göra.

Doctor Hausswolff ärinrade, at den här warande ungdomen icke wore utan alt tilfälle, at in studio theologico få profitera, medan notarien mag:r Gråberg gjort dem deruti nöjaktig tjänst, när han af dem blifwit anlitad.

6. Professorn och domprobsten doct. Filenius, såsom ven. consistorii fullmäktig ifrån Linköping, androg, at han, för en sak skull, rörande preste-

gårdsägor, som nyligen blifwit instämd til lagmanstinget i Wimmerby emot pastorn mag:r Westelius i Östra Ryd och Östergötland, nödgades begära preteståndets intygande angående 2:ne puncter af dess allmänna besvär wid nu warande riksdag, såsom om urminnes häfdes laga skäl til försvar af prestegårdsägor, samt om kyrkoböckernas laglighet at bewisa prestegårdsrättighet. Och emedan desse mål werkeligen äro hos riksens ständer under afgörande, så at med första läser derpå resolution utfalla, så bewiljades at detta, genom extractum protocolli skulle intygas.

Den 7 Augusti

1. Justerades protocollen af d. 20 och 28 Maji.

2. Uplästes riksens ständers commissions dom¹ öfwer hofmestaren Ichsell och bemälte Ichsells supplicue.

Sedan h:r biskop Troilius hemstält, om icke någon lindring i dess ådömde lifstids landsflyktighet kunde hafwa rum, yttrade sig

h:r biskop Beronius, at, efter dess tanka, hwad sådant ungt folk skrifwer altid förut bör undergå censur, innan det proclamas, i synnerhet uti ett så angeläget ämne.

Doct. Celsius sade sig finna så mycket skäligare, at alla tal, som i Stockholm hållas publice, må undergå wederbörlig censur, som flera års praxis dertil styrka, och ingen, ehuru hög person, i Wetenskapsacademien får undandra sig at låta sitt tal censureras.

Doct. Hausswolff bestyrkte äfwen, at praxis warit sådan, som doctor Celsius sagt, och at när någon welat orera, riddarehussecreteraren förut genomsedt oration, ty detta hade skedt med twänne h:r doctorns brors söners² tal som på riddarehuset blifwit proclamerade.

Ståndet beslöt, at genom ett extractum protocolli hos de andra stånden föreställa nödwändigheten deraf, at alla tal, som komma at publice hållas på riddarehuset, hädanefter måga undergå wederbörlig censur i cancelliecollegio. Men härwid ärinrade doct. Lidius, at ifrån riksens ständers commission något a part rörande detta mål, skulle til riksens ständer ankomma.

¹ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, onummerad.

² Hans Reinhold och Carl Johan Hausswolff.

Betreffande åter den Ichsell ådömde lifstids landsflyktighet, yttrade sig h:r biskop Troilius, at ehuru bemälte Ichsell förgripeligen talt, men af ingen blifwit intygadt, at han gått i de wederstyggeliga anläggningar som warit före, någon lindring i straffet kunde hafwa rum och han slippa med fyra års fängelse.

Herr archibiskopen gjorde härom proposition hwilken beswarades med Ja. Och skrefs sådan resolution på löparen: Presteståndet finner för godt, at den Ichsell ådömde lifstids landsflyktighet må förwandlas i fyra års; men at i öfrigit förblifwer efter domens innehåll.

3. Uplästes borgareståndets extractum protocoll¹ angående gästgifweriet i Uddewalla. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til cammar oeconomie och commerciedeputation och likaså gjorde presteståndet.

4. Föredrogs 111 § af almogens allmänna besvär om flera landtmätares tillförordnande på Åland, samt bondeståndets extractum protocoll i samma mål. War hos borgareståndet bifallet med bondeståndets tillägging uti dess extracto protocoll af d. 15 Maji, och bifölls hos ståndet på lika sätt.

5. Afhördes land- och sjöomilitiæ oeconomie samt cammar- oecon. och comm.deputationernes betänkande² öfwer nämдемannen Anders Johanssons från Mark i Östergötland ansökning om ändring i Kongl. Maj:ts nådiga resolution af d. 30 Junii 1755, angående besittning i ¼ del af berörde Marks cronoaugmentsheman; jemte borgareståndets extractum protocoll³ i samma sak.

Kyrkoherden Mathesius: Til mitt samwetes befrielse wil jag ei underlåta at berättä, det man i deputation hade af acterna anledning at sluta, det de som blifwit slagne på böter, begått hwarjehanda fallisements, och kanske bedraget landshöfdingen.

H:r biskop Troilius: Som justitiæcantzlern kommer at bruka sitt ämbete härwid, så lærer den då påläggas böterna, på hwilken felet sluteligen stadnar. Efter ytterligare öfwerläggning, blef resolution denna: Presteståndet bifaller borgareståndet extractum protocoll i så måtto, at eho som under justitiæ-

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 29.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Land- och sjöomilitieekonomideputationen, nr 10, flera handlingar.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 30.

cantzlerns ämbetesundersökning befinnes wållande til denna widlöftiga process, må biudas at ärsätta 200 d. silf.mynt til statscontoiret.

6. Uplästes Winblads memorial¹ om befordran til afsättning på dess genom trycket utgifne werk, innehållande ett ansenligt antal ritnader til husbyggnader. Hos borgareståndet war detta teknadt med bifall hwad städerna angår, och presteståndet lät skrifwa på löparen: Presteståndet ser gärna, at detta werk blir på det begärta sättet för allmänheten nyttigt giordt, och åtager sig, at för hwart consistorium til stiftets behof inlösa deraf ett exemplar. Derjemte beslöts, at detta skulle i circulairet uptagas.

7. Afhöordes secreta utskottets extractum protocoll² angående öfwerjägmästaren Gyllenswerds ansökning om perpetuel besittning af cronosäteriet Ollestad med underliggande $2\frac{1}{4}$ heman uti Elfsborgs län beläget; äfwenledes bemälte jägmestares memorial. Och emedan cammar oeconomi och comm.deputations betänkande³ angående samma cronosäterie war inkommet, hwaruti riksens ständer tilstyrkas, at uplåta det samma häradshöfdingen i orten til boställe; så blef på flera ledamöters begäran detta betänkande upläst.

H:r biskop Troilius: Sedan jag hört detta betänkande, finner jag det så strida emot riksens ständers förra beslut, at här blir en ren abalienation, och som Gyllenswerd bör hafwa någon belöning för sin wista nit och trohet, medelst den under påstående riksdag i häkte inmante men derutur afwekne kongl. lifdrabanten Silwerhielms fasttagande, så har secreta utskottet tilstyrkt, at honom må förunnas perpetuelt arrende af Ollestad cronosäterie.

Probsten Helleday: Wid 1746 års riksdag faststältes, at aldrig någon titel af perpetuelt arrende widare i cronoböckren skulle införas, och håller ei före, at man ifrån ett sådant fastställande nu bör afgå.

Professor Gadolin: Det är nog, om han får detta säteri i arrende på 50 år, ty dermed synes hans besvär nog betalt.

Herr archibiskopen gjorde proposition: Om secreta utskottets extractum protocoll bifalles i så måtto, at som perpetuelle arrenden strida emot det wid 1746 års riksdag tagna slut, öfwerjägmästaren Gyllenswerd och hans arfingar

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 22.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 55.

³ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 41.

detta cronosäteri på 50 års tid må upplåtas? Swarades Ja, hwilket på löparen blef anteknadt.

8. Uplästes kongl. rådcammarens extractum protocoll¹, angående, at den som begärer legd, och kommer derpå in i riket, skal, under behörig och anständig bewakning dess sak lagligen utföra, och i fall han med den utfallande domen funne sig missnögd, då äga frihet at wända til sin förra säkerhet tillbaka. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet med det alternative: *Fängelset eller behörig och anständig bewakning*. Men presteståndet biföll extractum protocoll simpliciter.

9. Afhördes secreta utskottets extractum protocoll², angående, at en särskilt summa af 16.000 dal. silf:mt må på beneficii och benådningsstaten anslås dem af militaire, civile, ecclesiastique och städernas stater, som mest nöds-tälte äro, samt först och främst tarfwa help til årligit underhåll. War af ridderskapet och adeln bifallet, samt bifölls af ståndet.

10. Uplästes riksens ständers commissions dom³ öfwer förr detta bataillons-predikanten Lars Forbus jemte dess ödmiuka böneskrift.

Kyrkoherden Mathesius: Om Forbus wore wid sina fulla sinnen, så wore denna dom alt för lindrig. Men efter jag, af flera skäl, har full öfwerygelse om annat, så underställer och beder jag så för hans hustru och barn, som hederliga slägt, at honom någon grace måtte wederfaras. Ledamot af presterskapet bör han icke wara, men skulle synas tjänligt om han kunde komma på ett hospital.

Professor Gadolin: Den enda grace jag kunde föreslå, wore, om honom blefwo betingade 6 ass om dygnet, at niuta på en fästning.

Probsten Elg hemställte, om honom icke, i fall han kommer at sitta på Bohus, må förunnas til dageligt underhåll så mycket som Leopold niute.

Herr archibiskopen proponerade: Om commissionens dom blefwe i ståndet bifallen med tilläggning, at Forbus må förunnas så mycket til underhåll, som hans nödtorft kan fordra? och swarades Ja, hwilket på löparen tekna-

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 59.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 58.

³ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, onummerad.

des. Men probsten Rogberg begärade, at ståndet måtte recommendera barnen til at intagas på barnhuset.

11. Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ om icke det som oafgiordt återstår af de förderfweliga anläggningar, som nu på det ena sättet, nu åter på ett annat warit å bane, och til allmän kunskap ei kan eller bör komma, må i stora deputationen afgöras, och samma deputation dertil af riksens ständer befullmäktigas. War hos ridderskapet och adeln bifallet, samt bifölls af ståndet.

12. Ankommo 4 deputerade från borgareståndet, af hwilka borgmestaren Renhorn berättade, at dess stånd förehaft och bifallet så wäl secreta utskottets extractum protocolli om stora deputation, som om lieutenanten grefwе Creutz. Begärade derjemte, at få riksens ständers underdåniga föreskrift hos Hans Kongl. Maj:t til dess nådiga befallnings utfärdande angående 2:ne enskilte angelägna mål, som han för sitt bekymmersamma arbete wid riksens ständers commision blifwit hindrad at bewaka.

13. Sedan flere af ståndets ledamöter hemstält, om icke secreta utskottets extractum protocolli² angående en utmerkt ärkänsla för lieutenantens grefwе Creutz rena nit och trohet för riket, samt merkelige bidragande til förräderiets uptäckande, bestående deruti, at bemälte grefwе måtte hos Hans Kongl. Maj:t af riksens ständer i underdånighet anmälas, at nu genast ärhålla fullmagt at wara öfwerste i arméén med lön på wärfwad fot, kunde til afgörande i ståndet företagas; gjorde herr archibiskopen den proposition, om samma sak, ehuru löparen ei kommet, nu skulle företagas.

Doctor Celsius sade sig tycka, hwad denna saken angick, efter den rörer ridderskapet och adeln närmast, at ståndet med dess afgörande måtte hafwa anstånd, til dess det inhemtat hwad ridderskapet och adeln derwid säger. De öfrige af ståndet gåfwo til proposition bifall. Således wart secreta utskottets extractum protocolli upläst, och efter skedd proposition bifallet.

¹ Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 54. Även 14 juli 1756.

² Präteståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 57.

14. Afhördes secreta utskottets extractum protocolli¹ angående capitainen grefwe Knut Posse och cancellisten gref Gustaf Philipp Creutz at wara cavallierer hos Deras Kongl. Högheter prins Carl och prins Fredric Adolph. Med ridderskapet och adeln, som detta bifallet, instämde presteståndet.

15. Uplästes commissariens och borgmestarens Renhorns memorial² angående det mål, som han hos ståndet nyligen recommenderat. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet; dock at sådant ei må ske på den rättsökandes kostnad; hwarmed ståndet sig förente.

16. Föredrogs secret. Wadenstiernas memorial, hwaruti han sig ärbiuder, at sälja socker för 8 öre mindre än det gångbara priset, och sirap 16 öre ringare än nu sker, om han får införskrifwa utifrån 10.000 skålpund, men afstode derifrån, om sockerbruksidkarna wille ingå, at sälja dessa waror til samma pris. Ridderskapet och adeln hade remitterat detta til secreta handels och manufacturdeputation; och presteståndet gjorde det samma, med tilläggning; som dermed har, så snart görligt är, at til riksens ständers plena tillbaka komma.

17. Herr archibiskopen sade sig önska, det tilfälle måtte gifwas för ståndet at sammankomma i sina enskilta angelägna mål, och förmälte, huru som kongl. hofconsistorium äfwen til ståndet inkommet med ett af prestmannen Rutström, på andra söndagen efter Trinitatis, då, efter hög befallning, tacksäjelse göras skulle, at uproret lyckligen blifwit uptäckt och förekommet, i kongl. artillerieförsamlingen hållet tal, som censor remitterat til bemälte consistorii censur, och hwaröfwer det gjort sine anmärkningar, dem Rutström icke welat til rättelse antaga; underställandes samma consistorium uti ett memorial detta tal och de gjorda anmärkningar ven. cleri comitalis ytterligare skärskodande, med anhållan, at få inhemta dess yttrande deröfwer. Ståndet stadnade i det slut, at det ei kan med samma mål sig befatta, utan åligger kongl. hofconsistorium, at detta arbete efter omständigheterna antingen ad- eller improbera, i fall Rutström nekade, at det efter som anmerkt blifwit, rätta och ändra.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 56.

² Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 13.

18. Utdeltes ett theologiskt arbete, under titul: Marie bästa del, förra delen, som utan at auctor lät anmäla sitt namn, til ståndet insändes.

Den 26 Augusti

1. Uplästes commissions dom öfwer extraordinarie notarien Carl Estenberg, jemte hans memorial.¹ Domen war hos ridderskapet och adeln gillad, men ståndet fant sig benäget at ingå i någon lindring af det ådömde straffet; och yttrade probsten Helleday sig wara af den tanka, at Estenberg borde blifwa för alt straff fri, men nekade icke, det ju hans upförande i alt ei kunnat wara så lagligt. Efter någon öfwerläggning härom, blef domen hos ståndet gillad, med den ändring, at hälften så wäl af de Estenberg ådömde expenser som böter honom eftergifwas.

2. Afhördes commissions dom öfwer lifdrabanten Isaac Silwerhielm, jemte dess memorial.² Ridderskapet och adeln hade funnet godt, at förbyta den Silwerhielm ådömde sex års fängelsetid på någon cronans fästning til lika många års landsflyktighet, men i det öfriga gillat commissionens dom. Dermed instäme ock ståndet.

3. Uplästes riksens ständers commissions utslag uti det af actor commissarien Renhorn emot friherre Hans Gustaf Rålamb och dess betient Peter Hallberg anhängige gjorde mål.³ Ridderskapet och adeln hade detta utslag i alt bifallet, och dermed förenade sig ståndet.

4. Afhördes den öfwer lifdrabanten Nils Hermelin och Magnus Hægg, sergeranterne Johan Hultman, Peter Beckman, Gustaf Vogel, cadetten Axel Jacob Amnorin, hustrurna Greta Alm, Anna Charlotta Winter, och Godfrida Margareta Forsstedt, jungfru Maria Elisabet Winter, samt pigorna Stina Irmak och Anna Lisa Hedman hos riksens ständers commission afsagde dom,⁴ som war hos ridderskapet och adeln gillad; och äfwen af ståndet bifölls.

¹ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, onummerad.

² Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, onummerad.

³ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, onummerad.

⁴ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, onummerad.

5. Föredrogs rådcammarens extractum protocoll¹ angående cronolaxfisket wid staden Falkenberg i Halland. Ridderskapet och adeln hade detta remitterat til cammar oeconomic och commercie samt allmänna besvärdeputationerna: Likaså gjorde presteståndet.

6. Uplästes professor Gadolins memorial¹ angående presterättigheterna af torpare, och de derom utkomne kongl. förordningars förtydande och bestridande; hwilket han hos samtel. stånden wille ingifwa, och recommenderade hos ståndet til det bästa. Ståndet lät sig detta mål wara angeläget, och befalte at på löparen skulle teknas. Bifallet hos presteståndet, som fant godt, at denna ansökning hos de öfriga respective stånden til gunstbenäget bifall skulle anmodas.

7. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll² angående secreteraren Hofmeister, at blifwa hugnad med nådig fullmagt, at wara häradshöfding i Blekingen, under wilkor, at han, i häradshöfdingen Timells listid åtnöjes med häradshöfdingebostället, och de 3:ne häraderne han redan undfått, men wid Timells afgång får tilträda lönen med det fierde häradet. Af borgare och bondestånden war detta bifallet.

Probsten Helleday sade sig önska Hofmeisters befordran, men war tillika af den tanka, at riksens ständer ei måtte befatta sig med sådana befordringar; hwartil comministern magister Stenbeck lade, at sådant wore irreguliert.

Doct. Celsius: Det wore godt, om riksens ständer wille göra sig den lag at icke gifwa bort tjänster, medan det icke felar, at sådant ju sker til någons förfång, men som ännu ingen sådan lag är föreskrifwen och Hofmeister är en ständernas egen betiänt, så ser jag icke man kan undgå at göra hwad möjligt är, helst som detta wore kommet ifrån och tilstyrks af en riksens ständers deputation.

På giord proposition om detta extractum protocoll¹ finge ståndets bifall? swarades Ja.

8. Afhördes secreta utskottets extractum protocoll³ angående en wexeltwist emellan handelsmännen i Götheborg Niclas Jacobsson och dess medintres-

¹ Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda memorial, nr 35.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 62.

³ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 61.

senter å ena sidan och franske handelsmannen Derbet å den andra. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, och sedan herr archibiskopen nämndt, at Jacobsson begär såsom ett beneficium, at han i framtiden blifwer fri från widare tiltal, och undgår at inweklas i en widlöftig process rörande denna wexeltwist, förklarade sig ståndet benäget at wilfara en sådan begäran; och biföll således secreta utskottets hemställande, med tilläggning, at denna process, hwad handelsmannen Jacobsson angår, må uphöra, så at han, jemte dess medinteressenter blifwer i säkerhet för alt vidare tiltal och ansvar eller lidande.

9. Föredrogs secreta deputations betänkande¹ öfwer herrar riksens råds, genom utdrag af protocollet til riksens ständer skedde hemställan angående fältnotarien Daniel Enerots upförande på härardshöfdingeförslagern, hwilket til secreta deputation blifwit remitteradt. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet förenade sig ståndet.

10. Uplästes rådcammarens extractum protocollis, angående capitaine C. H. Sprengports underdåniga ansökning hos Hans Kongl. Maj:t at dess dess genom accord skedde afstående af tjänsten ei må ligga honom i vägen at vidare träda i tjänst. Hans Maj:ts nådiga resolution häröfwer war följande: Ehuru Hans Kongl. Maj:t kunnat äga anledning at icke uptaga denna underdåniga ansökning, i anseende til den författning, som i så beskaffade mål blifwit tagen, wil dock Kongl. Maj:t i afseende på denne sökandes werkelige förtjänster, och de för honom förekomne besynnerliga skäl och omständigheter, i nåder hafwa det til riksens ständer remitteradt.

H:r superintendenten Körning yttrade sig, at som detta wore emot lag, så kunde han icke deruti gå in eller dertil gifwa bifall, Sprengport åter skulle gå i cronans tjänst, hwarmed ock h:r biskop Beronius sig conformerade. Men sedan h:r biskop Troilius ärinrat, huru landtmarskalken recommenderat denna mannen, såsom ibland de käckaste officerare, ridderskapet och adeln äfwen til hans begäran samtykt, så gaf ståndet härtill bifall på sätt som ridderskapet och adeln, nämligen, at Sprengport må befordras til en sådan eller jemlik grad af beställning, som han i rikets tjänst förr innehaft.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 18.

11. Förehades secreta utskottets extractum protocolli,¹ angående majoren och riddaren Carl Constantin de Carnal, som genom majoren baron d'Albedils befordran utom förslag blifwit préjudicerad, det måtte förstnämde major ärhålla skilnaden mellan majors och capitaineslönerne jemte förhögingen ifrån den tid, då majoren d'Albedil blef herom föredragen. Med ridderskapet och adeln, samt borgareståndet, som detta bifallet, förente sig presteståndet. Men häraf tog sig

Doctor Celsius anledning, at til ståndet hemställa, om det icke skulle behaga, sedan bibliotecarien doct. Corylander åter warit på förslag til professor och blifwit förbigången, och således med skäl kan räknas ibland lidande, taga något steg til hans soulagement. Och emedan flere af ståndets ledamöter anhöllo, det bemälte bibliotecaries memorial nu måtte blifwa upläst och afhördt, blef sådant bewiljadt, hwarefter resolverades, at til nästa sammankomst hwar skulle tänka på, huru och på hwad sätt denna sak hos riksens ständer aldrabäst kunde göras anhängig.

12. Föredrogs å nyo cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande² angående Carlshamns pappersbruk[s] interessenters sökte ändring i Kongl. Maj:ts d. 20 Novembris utfärdade nådiga utslag för gästgifwaren Eric Boson. Sedan ståndet hört sig föreläsas, hwad öfwer detta mål til protocollet discourerades d. 21 sistl. Junii, och professor Gadolin, som då begärte, at betänkandet skulle blifwa liggande, sig yttrat, at det kunde blifwa wid det, som ståndet då syntes stadna uti, och votum contrarium få bifall, gjorde herr archibiskopen proposition derom, som med Ja beswarades.

13. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande³ öfwer Lars Mårtenssons sökta ändring i kongl. resolution af d. 3 Junii 1752, som tillägger cammarherren och assessorn Beckfris tilstånd och rättighet, at, framför åboerne, til skatte lösa och med skattemannarätt och frihet disponera åtskilliga cronoarbetsheman och gatehus i Malmöhus län i Skåne, anslagne til cammarherrens cronoskatteberustade säterie Börringe kloster.

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Sekreta utskottets extraktprotokoll, nr 60.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 37, flera handlingar.

³ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 43, flera handlingar.

Likaledes afhöordes bondeståndets deputerades särskilte votum¹ öfwer detta mål.

H:r biskopen Halenius sade, at han i deputation war med, när detta afgjordes, och fick då ingen annan concept, än at efter den allmänna notion om rusthåll, desse heman äro augmentsheman, dem cammarherren Beckfris framför böndren bör få inlösa, i synnerhet sedan han wisat, at den Börringe ålagde rustningen för 5 $\frac{2}{5}$ rusthåll öfwerstiger gårdens ränta, hwilken brist skal ärsättas af arbete, som desse heman sku præstera. Men samma arbete förslår ei til räntans fyllande, så framt han icke får inlösa hemanen til skatte, och accordera med böndren om tilräckeligare arbete. Det lade ock h:r biskopen til, at han dock ser, det dessa hemans beskaffenhet ei är lika med augmentshemanen wid lifregementet, emedan alt af de förra är cronan besparadt.

Kyrkoherden Mathesius: Jag skulle gärna tiga i denna saken, om ei min ed fordrade af mig, at gifwa det lius jag kan, och jag icke wore angelägen derom, at ei draga öfwer mig andras suckningar. Jag har suttet öfwer saken och finner ei annat, än at Börringe har sin tilslagna rustning endast för sin stamm. At något af rustningen, såsom i betänkandet är influet, skal utgöras för en del af det arbete, som desse heman præstera, det wet jag aldeles icke af, men wäl, at i fordna tider har för denna gård rustats mer, och ändå något til cronan blifwit ärlagd. Har altså ingen annan öfwertygelse, än at det är en pur grace, at cammarherren får af cronan lösa de dagswerken som dessa heman utgöra. Skulle det ock wara bewisligt, at här rustades öfwer någon del af gårdens ränta, så wore all den förmon cammarherren kunde wederfaras, at han finge lösa så mycke til skatte, som kan swara emot samma öfwerskiutande ränta, hwilket ändå wore större grace, än skatteköpsordningen medgifwer. Finner ock icke annat, än, om detta betänkande bifalles af riksens ständer, at derigenom wägen öpnas för rusthållarne i Skåne, at begära lösa til sig alla cronoheman där finnes.

Comministern Stenbeck: Hwad kyrkoherden Mathesius sagt, har god grund: Dertil får jag lägga, at man bör se efter och komma ihog, af hwad natur Börringe rusthåll förr warit, näml. en kungsgård, och den som fått det til rusthåll, han har per grace fått nyttia de dagswerken som kungsgården af hemanen åtniöt, hwarföre de icke eller på något sätt kunna för augmentsheman anses.

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 19.

Probsten Walborg: För min del har jag funnet, at detta är en öm och granlaga sak, och får gifwa tilkänna, at Böringe kloster med alla dessa heman har fordom warit frelse. Har det ock sedan förblifwit frelse, så har ingen kunnat köpa desse heman til skatte. För öfrigt har jag wid denna sak fattat i penan mina tankar på sätt som följer.

Augmentshemman äro sådana som til rusthållens styrka äro anslagne. Styrkan må nu bestå i penningar eller andra förmoner, så är 1723 års skatteköps förordning klar, at om rusthållsägaren simul & hemel antingen sielf kan bruka augmentet, eller också dess häfd äga dageligit inseende, så bör stammen eller rusthållsägaren hafwa prioritet til skattelösn.

Det är i sig sielf klart, at den styrka Böringe closters rusthåll af dit hörande arbetsheman årligen bör niuta, är ei allena för rusthållens conservation och bestånd i påfallande krigstider högstnödvändig, utan ock, at samma rusthåll utom denna styrkas fria disposition under skattemannarätt, ei kunna äga bestånd, och at derföre rusthållsägaren bör få lösa dessa heman framför åboerne til skatte, helst wid påfallande krigstider, då häst och karl med nya munderingar skal præsteras, ingen tiltalar augmentsbonden, utan rusthållaren måste då swara til alt.

Utom dess är det bekant, at desse heman, quæstionis af uråldriga tider warit insokne frelseheman, som tillika med säteriet blifwit såsom siettepenningsgods til cronan indragne, hwarefter deras arbetsskyldighet med 1688 års contracts uprättande, ei af åboernes egen benägenhet, utan efter skånska adelns privilegier, och Malmö recess, blifwit Böringe closter tilslagen, och det til långt ringare medel, än de af ålder utgiort.

Det är ock klart af actis, at Böringe klostets ränta ei allena blifwit tagen til grund wid $5 \frac{2}{5}$ rustnings indelande, utan at mer än 100 dal. silf:mt öfwerskiuta, som ingen annorstädes finnas igen, än i de tilslagna arbetshemanen, hwilket ock wid gårdens arrende, innan den til rusthåll blef indelt, war reserverad och taget til grund af arrendets förökande, så at man deraf handgripeligen ser, at sielfwa arbetshemanden äro med rustningsstammen incorporerade och således i rusthålltet inblandade. Den som har sig cammarverket någorlunda bekant, wet ock, at hemanen i riket ei äga lika stor ränta, utan det ena mer, det andra mindre. Och som Böringe kloster ei räntar mer än 325 dal. silf:mt som efter skånska indelningen, swarar emot $4 \frac{1}{6}$ rustning, men samma kloster är indelt til $5 \frac{3}{5}$ rusthåll, så slutes deraf handgripeligen at den öfriga rustningen, som öfwerskiuter $4 \frac{1}{6}$ del, oförnekeligen hålles för arbetsfrihe-

ten, som sålunda icke bör til någon annan än sielfwa rusthållsägaren, under skattemannarätt uplåtas, helst det wore alt för stort augment, om $5 \frac{2}{5}$ rustning skulle äga 17 mantal til augment; men när man påminner sig at dessa 17 hemans ränta utbetalas til cronan, så blir augmentet icke så stort, utan stadnar blott i disposition af nödigt arbete, för hwilket dock rustning til öfwerflöd prästera.

Probsten Palmerus: Hwad jag ärnat säja, har probsten Walborg redan anført, och finner ej annt, än at deputations betänkande är med all justice beledsagadt.

Comministern mag:r Stenbeck: Probsten Walborg stöder sig på 2:ne grunder 1) at Böringe warit frelse. 2) At 1723 års förordning¹ tillåter det augmentsheman få köpas til skatte. Jag wil ei bestrida det första; men måste ock sätta tro til det document, som från deputation hitkommet, hwilket säger det warit kungsgård. Hwad 2) och skatteköpsförordningen angår, så wisar ei den, at augmentshemanen derföre få köpas til skatte, at rusthållaren kan dem beqwämligen häfda. Nei: Det beqwämliga häfdandet bör ei gälla för grund til skatteköpet.

Doct. Forsskåhl: Wid denna sak förekommer mig ett dubium. Det säges at desse heman äro augment och at de af den grund sku få lösas af rusthållaren til skatte. Men om de wore augment, skulle de ock nödwändigt utgöra räntan m. m. till rusthållet, hwilket dock icke sker. Jag kan således icke se, huru de böra anses för augmentsheman.

H:r biskop Troilius: Jag har hört, hwad på båda sidor blifwit sagt. Nekar ock icke, at bondeståndets ledamöters votum contrarium förefallet mig såsom det haft bästa grund, men af det probsten Walborg sagt, kommer jag på den tankan, angående hufwudquæstion, som warit om dessa heman skola anses för augmentsheman, at de äro quasi augmentsheman, och i anledning deraf finner ei annat än at cammar oeconomiedeputations betänkande har sin fullgoda grund, ty det som egendomen har styrka af, antingen det är penningar eller arbete, det bör höra dit, och få af ägaren disponeras til ägendomens bästa fördel.

H:r biskop Osander: Jag har warit mycket twehogse, om hwad slut jag skullestadna i angående denna sak. Men sedan jag hört probsten Walborgs

¹ Årstrycket 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, huru med de hemman och cronolägenheter, som til skatte försäljas förhållas skal.*

yttrande, så ser jag ei annat, än at den, som nu har sielfwa principale bör ock hafwa accessorium, eller de heman som förr lydt til godset, då det war säteri; och håller före det wara ganska betänkeligit, at gå in i något, som strider emot ett stånds wälfångna privilegier. Härmed conformerade sig ock probsten Lidius.

Kyrkoherden Mathesius: Det säges af probsten Walborg, at detta rusthåll fått förbättring på stammen. Jag har suttet öfwer saken, men det icke fått finna, utan twärtom, at rusthållet har öfwerränta: Önskar således, at probsten wille anföra, hwaraf han fått den uplysning.

Probsten Walborg swarade, at han fått samma uplysning af indelningsdocumentet, hwilket uplästes.

Probsten Manquer sade sig allena hafwa at ärinra, at ei för trångra gränсор få göras för augmentsheman.

Probsten Fundan: Alt hwad augment är betalar ränta til rusthållaren; så sker ei här, derföre kunna ei desse heman kallas augment, efter de betala ränta til cronan.

Probsten Troilius: Efter arrendesumman har warit grunden til berustningen, så styrkes jag deruti, at den ock grundar sig på arbetshemanen, som warit begrepne under arbetshemanen, och är således af samma tanka med biskop Osander.

Probsten Helleday: Hwad mig förekommer twifwelaktigt är, huru wida desse heman kunna anses för augmentsheman. Jag anser dem ei annorledes än dagswerksheman, och håller för en farlig sak, om en gård, som blifwit såld ifrån cronan, skal få inlösa sådana heman, som til hånne gjort dagswerken, til augmentsheman.

Doct. Celsius: Äro de augmentsheman, så kan ei nekas at de få lösas in af den som äger stamgodset. Men äro de quasi augmentsheman, så skal först afgöras, om de under en sådan titel få lösas. Hemställer derjemte, om icke, sedan mycket i saken är redan talat, nu kunde voteras.

H:r superintendenten Körning: Här säges, at detta rusthåll skal rusta efter sin skattläggning och ränta. Frågan är då, om dessa heman någonsin kunnat blifwa grund til rustningen? Jag menar nei, ty de betala räntan til cronan, och rusthållet niuter allenast beneficium af förwandlingen i dagswerken. Detta beneficium är sielfwa accessorium, hwilket ei kan skiljas ifrån principale i den puncten. Men då frågas, om det skal gifwa plenum jus til hela egendomen? Ingalunda.

Discourserna uphörde, och votering anstältes, efter giord proposition, at den som skrefwe Ja, bifölle deputations betänkande, men den som skrefwe Nei, bondeståndets ledamöters särskilde votum. Wid sedlarnas öppnande funnos på 13 Ja, men på 30 Nei, och biföll altså det särskilta votum som bondeståndets ledamöter afgifwit. Men hos ridderskapet och adeln war sielfwa betänkandet bifallet.

14. På probsten Helledays hemställande, om icke några deputationernes widlöftiga betänkanden, som kunna taga bort mycken tid, då plena hållas måge af några ståndets ledamöter, som sammanträda, genomläsas, och de sedan, såsom referenter med sin påminnelser derwid til ståndet inkomma, anmodades probsten tillika med probstarne Manquer, Huss och kyrkoherden Aurelius, at tjänstehions stadgar företaga.

15. Herr archibiskopen hemställte, om icke ståndet ansåge för anständig, at en compliment blefwe aflagd hos den fru,¹ som, utan at namngifwa sig, men likwäl torde wara allom bekant, sista plenidag lät i ståndet utdela ett wackert arbete, det hon sielf författat. Ståndet hölt detta för sin skyldighet, och anmodade herr archibiskopen, at samma compliment å ståndets wägnar afläggas. H:r biskop Troilius sade sig önska, at herrar biskoparne wille tänka på, huru en och annor från stiftet måtte blifwa afnämare af samma arbete, hwilket lofwades skulle wara i åtanka.

16. Uplästes secreta utskottets extractum protocoll² angående det af professor Ihre författade Glossarii Linguae SueoGothicæ befordrande til trycket med publicii förskott, samt riksens ständers tilstyrkande, at hos Hans Kongl. Maj:t professor Ihre i underdånighet kunde anmälas, at i nåder blifwa hugnad med cancellieråds namn och heder. Ståndet ärkände gemensamt professors meriter, dess arbetes myckna värde, och dess wärdighet til denna heder, och förklarade sig benäget, at nästa plenidag, genom några deputerade wilja recommendera denna sak hos de andra stånden, och då äfwen afgöra, hwad i ståndets namn på detta extractum protocoll råds namn och heder må professorn blifwa tillagd.

¹ Elisabeth Stierncrona, grevinnan Gyllenberg.

² Prästeståndets arkiv, R 902, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 63.

17. Uplästes ett promemoria ifrån stora deputation, som updraget ståndet til afgörande 1) angående en extraordinaire bönedag innewarande år 2) kyrkobönens tilökning med en periode om friheten och 3) det böneformulaire, som årligen hädanefter om midsommarsdagen skal i församlingarna upläsas.

Stora deputation hade föreslaget d. 30 Novembris til tacksäjelsedag, men som konung Carl XII på samma dag blifwit skuten, hölts detta af ståndet mindre tiänligt; hwaremot föreslogs d. 3 Decembris som äfwen på en fredag infaller. Och skulle derom i morgon til deputationen göras föreställning om kyrkobönens tilökning och böneformulairet anmodades herr archibiskopen draga omsorg. Hwarefter ståndet åtskildes, sedan det öfwerenskommet, at hädanefter låta anslå dess sammankomster in pleno til klockan half 7 förr middagen.

Den 28 Augusti

1. H:r biskop Beronius lät förmäla, at han för någon åkommen opasslighet ei kunde sig i dag infinna.

2. Justerades protocollen af d. 8, 10 och 15 Junii, samt til en del af d. 21 ejusdem.

3. Uplästes riksens ständers commissions dom¹ angående det uplop och owäsende, som d. 29 Novembris nästledet år sig hos det ärbara bondeståndet tildraget, hwartil dess då warande ledamöter, Lars Larsson från Wermeland, Erich Persson från Stockholms län, Erich Jönsson från Westmanland, och Erich Månsson från Elfsborgs län blifwit angifne såsom mest wällande derutinnan och riksdagsmännen Samuel Danielsson från Stockholms län, Erich Danielsson från Cronobergs län, Olof Persson från Scaraborgs län, Jon Olofsson och Olof Jonsson från Westernorrland, Olof Swensson från Malmöhus län samt Mårten Håkansson och Måns Jönsson från Christianstads län skola mer eller mindre deltaget. Derjemte afhördes Jon Olofssons, Erik Janssons och Erik Perssons memorialer om lindring i det ådömde straffet. Sedan ståndet dette afhördt, fants godt, at innan något slut tages först afbida häröfwer ridderskapets och adelns yttrande.

¹ Borgarståndets arkiv, R 1332, Ständernas kommission, onummerad.

4. Uplästes justitiædeputations betänkande öfwer länsmanen i Kils härad Per Odéns underdåniga ansökning, at få til äkta taga sin afledne hustrus stiftsdotter Maria Jönsdotter Silfwerhäst.¹ Äfwenledes ett utdrag af samma deputations protocoll, innehållande presteståndets ledamöters särskilte votum öfwer detta mål. Betänkandet war af de öfriga stånden bifallet. Men ståndet, som ansåg denna sak för ganska betänkelig, så i anseende til dess natur, som at de, utan presteståndets hörande hos de öfriga stånden blifwit afgjord, fant sig föranlåtet at göra dem härom en föreställning, som biskopen h:r doct. Halenius anmodades och lofwade at upsättia.

5. Gaf h:r archibiskopen wid handen, at swar ankommet ifrån Strengnäs på ståndets skrifwelse² angående kyrkoherden Hiortzbergs cateches, hwarom först uplästes consistorii Strengnesensii skrifwelse, sedan h:r biskop Alstrins, så probstens Stenii bref til domprobsten mag:r Liungberg, och sist nyssnmda probstes memorial i denna sak. Hwarefter herr archibiskopen yttrade, at ståndet, efter hans tanka ogörligen kan undergå säja sin mening öfwer denna cateches, som under innewarande riksdag utkommet, hwarwid ostridigt ett och annat wore at merka. Hemställte derföre, om icke af ståndets ledamöter några wille åtaga sig at den genomgå, och sedan deröfwer med sina tankar til ståndet inkomma.

På anmodan åtog sig doctor Forsskål samma möda, hwartil äfwen domprobsten Liungberg blef anteknad. För sin del yttrade sig herr archibiskopen öfwer denna cateches, det han med trygghet kunde säja efter sin insigt, at, utom en cateches in 12:meo som han funnet ganska stympig och usel, ingen ifrån konung Gustafs tid utkommet så ynkelig och slät som denna är.

6. I anledning af hwad sista plenidag angående doct. Corylander omtaltes, hade probsten Helleday något projecterat, som han upläste, hemställandes om ståndet skulle behaga, at låta det samma genom extractum protocollit til de andra stånden afgå.

H:r biskop Engström såsom kongl. Lundska academiens procancellor, anmodades at säja sina tankar angående sielfwa saken. Och yttrade h:r biskopen: När det 1) säjes, at doct. Corylander har mindre lön än de ordinarie professorerna, får jag berätta, at, när jag räknat öfwer hwad han niuter, fin-

¹ Enl. konc., renskr.: *Silwerhäst*.

² Prästeståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 22, flera handlingar.

ner jag honom hafwa äfwen så stor lön som en philosophiæ professor i Upsala, om icke mer, ty 675 dal. silf.mynt äro honom på staten anslagna, dessutom 150 t:r spannmål efter cronowärdering, 460 dal. silf:mt af academiens cassa och ett præbendeheman til. 2) Det lidande han klagat öfwer, at ei hafwa någon gång fått en profession hwartil han haft förslag, är så beskafadt, at det samma händt många andra och bör ei egenteligen heta ett lidande. 3) At han legat här i 15 månader för ansökning om den nyss förgifne profession, har warit hans egen sak, utan at någon obligerat honom dertil. At tillägga honom ett pastorat, wågar jag ei på stiftets wägnar tilstyrka. Men kunde han i sin fattigdom på något sätt hielpas, är jag ei deremot.

Professor Benzelstierna: Jag finner, at Corylander är en förtiänt man, och ser gärna hans wälgång, men får ock tillika nämna, at hans öfwerklagade lidande, ei, som han i sin supplique wil säja, härrörer af secreta utskottets åtgärd. Det steg som secreta utskottet taget är enligit med våra lagar och academiens wälfärd. Quæstion kom därföre, om eloquentiæ professionslönen icke finge läggas til oeconomie profession? Detta afslogs, men oeconomia professorn fick söka eloquentiæprofession. Härigenom har ei Corylander lidit, ty han har ock kommit på förslaget. Hwad han eljest har lidit, wet jag icke, men det wet jag, at när han blef bibliothecarius, kom ett bref, som länder academien til ingen förmon.

H:r biskop Troilius: Jag önskar, at Corylander må blifwa hulpen, men tillika, at man tänker på saken, til dess man får se, huru hon decenti modo kan komma fram. Wi få 1) ei säja at han lidet, men ännu mindre oskyldigt lidet, ty när det säges, redunderar skulden dertil på konungen. 2) Få wi ei taga til motive det som ännu icke är fastställdt, nämligen, at den som warit tre gånger på förslag skal sedan wara sielfskrifwen. Ingen fyllnad bör ske af differencen i hans förra lön och en professors, men wiste någon en utwäg, at skaffa honom 2 à 3000 dal. silf:mt wil jag deruti gärna ingå. Och alt hwad wi för honom göra, måste wi göra ex puncto misericordiæ, men icke ex puncto meriti, at wi icke skaffa oss dementi hos de andra stånden medan han är graverad i protocolsdeputationen.

Detta lemnades nu tils vidare.

7. Företrädde sex deputerade från bondeståndet, af hwilka Jacob Larsson 1) recommenderade til bifall ståndets extractum protocolli rörande den af secreta utskottet i dess extractum protocolli hemstälte ändring i 1735 års mar-

kegång; jemte flera mål, och 2) anhölt, at det betänkande, som inkommet om augmentsheман i Finland, måtte bli liggande, tils bondeståndet finge derom aflemna sitt yttrande, som med första ske skulle.

8. Uplästes secreta deputations betänkande,¹ angående håfrättsrådet Linnerhielms anförde besvär, hwilket ridderskapet och adeln bifallet, undantagno hwad befrielse för charactersafgiften angår, hwartil ridderskapet och adeln emot allmänna författningen håller betänkeligit samtycka; och härmed instämde presteståndet.

9. Afhördes rådcammarens extractum protocoll, angående ett project til förordning huru förhållas må med lönen för de ämbetsmän och betiänte, hwilka, för befarade olägenheter finna sig nödsakade taga flykten utur riket, och sedan på legd inkomma, samt under laga ransakningen stälte warda. Detta project blef tillika upläst, och bifallet, såsom ridderskapet och adeln gjort.

10. Uplästes öfwerste Roxendorffs memorial, angående justitiæcantzlerns resor, och publication derom af predikestolarna til almogens efterrättelse, som wilja på något sätt anföra klagomål. War af ridderskapet och adeln remitteradt til justitiædeputation, och remitterades äfwen dit af ståndet.

11. Föredrogs å nyo justitiædeputations betänkande,² angående bergsrådet Tilas, som förhållet en skiölcharta.

Doct. Celsius: Det ömar mig hwad Tilas betrefvar, som är bekant för mycken insigt i bergswetenskapen, om han skulle desencourageras derigenom, at han ställes under justitiæcantzlersämbetet, och ser ei eller målet wara så beskaffadt, at det förtiänar sådan medfart. Det jag kan tycka wara honom til last är, at han kan hafwa warit något capricieus, hwilket ofta finnes hos käcka karlar, men underställer, om det kan förtiäna så swårt straff.

H:r biskop Troilius: Jag går ei derifrån, at Tilas förhållande warit eftertänkeligit, så at han borde ställas til ansvar. Men efter han är en ärlig och käck man, så kan betänkandet bifallas med tilläggning, at hwad angår tital af justitiæcantzlern, han, i anseende til sin capacité, derifrån befrias.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 20.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 16, flera handlingar. Även 15 juni 1756.

Probsten Tiburtius: Det jag här wil ärinra, är, at justitiædeputations procedere finnes ganska betänkeligt. Deputation dömer honom först och sedan ställer honom under justitiæcantzlerns tiltal.

Efter skedd proposition, bifölls betänkandet, dock at ståndet fant skäligt, at, i anseende til bergsrådet Tilas bekanta insigt och flit uti bergswetenskapen, samt flera i hans memorial anförde öma omständigheter, befria honom ifrån justitiæcantzlerns tiltal.

12. Förehades å nyo secreta handels- och manufacturdeputations berättelse,¹ angående svenska fabriquernes tilstånd ifrån 1751 års början til 1754 års slut. Med ridderskapet och adeln, som resolverat, at detta betänkande skulle tryckas, gjorde preteståndet ett.

13. Förehades äfwen ytterligare cammar oeconomie och comm.deputations betänkande² angående borgmestaren Lönrots ansökning om tilstånd til ett apothèques inrättande i Askersund stad.

Doct. Celsius gaf tilkänna, at ibland de skäl, som bragt cammar oeconomie och commerciedeputation at styrka til detta apothekens inrättande, har warit, at deputation funnet, det privilegia exclusiva för apothekare, som apothekaren von Aken i Örebro påstår sig äga äro mycket betänkeliga.

H:r biskop Troilius: Det har warit riksens ständers generelle conclusum, at ju flere apothekare gifwes, desto nyttigare är det. Apothekarne i Westerås och Falun hafwa påstått privilegium exclusivum, men apoheker äro dock bewiljade och inrättade i Hedemora, Sala och Arboga. På giord proposition bifölls betänkandet.

14. Föredrogs riksdagsdeputerades från Götheborg genom memorial³ sökta ändring i kongl. brefwet af d. 10 Dec. 1751, angående stenusbyggnader derstädes. Borgareståndet hade detta bifallet och recommenderat hos de öfriga stånden. Men bondeståndet hade resolverat, at de redan upbygde hus af trä måge få nyttias och blifwa ståendes, dock at hädanefter stenusbyggnader böra, efter Kongl. Maj:ts nådige författning, på de ännu obebygde tomter upföras, och inga trähus vidare byggas. Detta biföll ock ståndet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 21.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 34.

³ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 16.

15. Uplästes ett memorial om tilökning i pension för cancellierådet Modées enkefru. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet och derjemte remitterat memorialet til secreta utskottet, at determinera summan af den begärta nådegåfwan. Med ridderskapet och adeln instämde preteståndet som tillika med tacksäjelse emottog V och VI tomerne af bemälte cantzlieråds utdrag af förordningar och publike handlingar, dem fru cancellierådinnan, i franska band, insände.

Probsten Helleday önskade härwid måtte förbehållas, at, om någon nådegåfwa blifwer hälle förunnad, den icke må tilgripas af hällens creditorer, medan riksens ständer ei tyckas wara skyldiga at dem förnöja.

16. Företogs å nyo secreta utskottets extractum protocolli angående professor Ihre. Detta blef bifallet, och derjemte hos de öfriga stånden recommeradert, at den professor Ihre tilämnade hederbelöning af cancellieråds namn och heder, måtte honom, efter så mycket berömligt, wid detta glossarium nedlagt arbete, nu straxt tildelas. Och skulle extractum protocolli deröfwer afgå til de öfriga stånden, som ock nu upsattes.

17. Afhöordes bondeståndets extractum protocolli¹ angående, at jemte Kongl. Maj:ts nådiga föreställning om Fundbo pastorats anslående til prébende, riksdagsmannens från samma sokn ingifne memorial måtte medfölja til secreta utskottet. War af ridderskapet och adeln bifallet, samt bifölls af ståndet.

18. Kommo sex deputerade från borgareståndet med begäran, at det hos riksens ständer anhängigt gjorde mål om finska bondeseagation måtte afgöras, men at med tulltaxans afgörande ännu måtte innehållas.

19. Lät ståndet komma hos sig i öfwerwägande de ömmande omständigheter, hwaruti Brun försatt blifwit derigenom, at han, på sätt som bekant är måste gå ifrånWesterliungs pastorat, och hemstälte h:r archibiskopen, emedan sådant skedt, utom något Bruns förseende, om icke ståndet behagade låta för honom afgå en recommendation til de andra stånden, at hwad som händt ei måtte hos Hans Kongl. Maj:t ligga honom i vägen för befordran. Detta fants skäligt, och anmodades probsten Helleday at ett extractum protocolli² der-

¹ Borgarståndets arkiv, R 1334, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 23.

² Präteståndets arkiv, R 906, Ståndets enskilda handlingar, nr 61.

om upsätta, som ock skedde, hwarefter beslöts, at det samma genom en deputation til de öfriga stånden skulle aflemnas.

20. Uplästes cammar oecon. och commercedeputations betänkande,¹ angående probsten Westbecks ansökning om understöd, at continuera upodlingen af en måssa, hwarmed han redan gjort början.

H:r biskop Troilius: Hwad detta betänkande angår, är jag benägen at det bifalla, och är ei eller emot at det recommenderas hos de öfriga stånden; men fruktar, at det icke går igenom, medan en brukspatron sista riksdag sökte samma förmon, som dock afslogs; hwilket äfwen skedt i urskilningen denna riksdag på probstens Wollenii och en länsmans ansökning.

Professor Gadolin: Jag wil gärna, at ståndet på det kraftigaste tilstyrker hwad som kan wara probsten Westbeck til förmon; men ei at detta må blifwa frälsejord. Det ordet har med sig, at sådan jord på slutet går ifrån ofrelseman, och at presteståndet af ridderskapet och adeln utestänges ifrån at hafwa frelse gods. Man kan i stället bruka annat ord, som medförer samma förmon.

Kyrkoherden Aurelius: Probsten Westbeck ha ei begärat sätesfrihet på denna mossa, utan hans ansökning går derpå ut, at få understöd til upodlingens continuerande. Deputation wiste då ingen annan utväg, än at honom måtte tilläggas säteriefrihet på denna jord, och woro de i deputation närwarande ledamöter af ridderskapet och adeln dermed nöjde. Frelsemannarätt har han förut. När han nu af riksens ständer får häruppå sådan frihet, så kan jorden aldrig gå ifrån honom eller hans arfingar.

Doct. Celsius war äfwen af den tanka, at när riksens ständer resolverat, at detta blifwer säterijord ei allenast i hans barns, utan ock hans rättsinnehafwares händer, ingen då kan komma den åt.

H:r biskop Halenius ärinrade, at en stor åtskilnad är på säteri, och ett gods, som har säteriefrihet: Det senare får köpas af hwem som wil, änskönt icke det förra.

Efter giord proposition bifölls betänkandet med recomendation til de öfriga stånden; hwarjemte äfwen uplästes och bifölls cammar oeconomie och comm.deputations extractum protocoll, angående probsten Westbecks modell til bodars och magaziners inrättande.

¹ Präreståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 40.

21. Ankommo 14 deputerade ifrån ridderskapet och adeln, af hwilka generallieutenanten gref Hamilton berättade, at ridderskapet och adeln förehaft secreta utskottets extractum protocolli angående gref Creutz, at wara öfwerste i armeen med lön på wärfwad fot; och det bifallet med tilläggning, at grefwe Creutz öfwerstefullmagt ei må lända bättre förtiänte til préjudice.

Påmintе derjemte om Tiurholmen och tjänstesaken, med begäran, at de i ståndet måtte företagas til afgörande, och recommenderade secreta utskottets extractum protocolli angående gref Creutz.

[22. Upl. secr. hand. och manif.deputation,¹ ang:de advocatfiscals namn och heder för ombudsmannen i manufacturcontoiret, och blef af. st. bifallit.]

23. H:r archibiskopen frågade, om ståndet wille å nyo gå in i saken angående gref Creutz?

H:r biskop Troilius: Wi ha haft benägenhet för en man, som det werkeligen förtjänat, men sedan ridderskapet och adeln gått in i den modification, som de med pluralitet stadfäst, så fruktar jag, at, om wi ei gå in uti den samma, wi icke allenast gifwa anledning til kallsinnighet och chicaner på riddarhuset, utan ock, at saker som komma från vårt stånd torde winna mindre benägenhet.

Doct. Benzeltierna: Jag wet ei annat än at ståndet blir wid det som redan är giordt, och der ändrar ingenting, änskönt det går in i ridderskapet och adelns tilläggning: Ty secreta utskottet har allena hemställt, om icke gref Creutz måtte bli öfwerste, och få 1500 dal. silf.m:ts lön på wärfwad fot. Det har man bifallit men icke sagt, at det skulle ske til någon annans préjudice.

Probsten Manquer: När saken sist war före och afgjord, tyckte jag det war för hastigt. Men sedan secreta utskottets ledamöter af vårt stånd anförd och förestält, huru försynen genom grefwe Creutz wärdat [wår wälgång], och at ståndets wärdighet fordrade wisa derföre någon ärkänsla, så trodde jag ingen borde wara emot hwad som proponerades. Jag förstod ock då så saken, at gref Creutz skulle blifwa öfwerste, tillika få alla förmoner som en öfwerste, och kunna ärhålla regemente, när han derom gjorde ansökning. Hwar anorlunda är, så ligger i secreta utskottets extractum protocolli en reservation mentatis, och wi hafwa blifwit förde bakom liuset. Det skulle ock wara oss owärdigt at gå ifrån vårt tagna slut, förutan det, at ridderskapet och adeln icke lærer för wår skull taga något tillbaka af de som är afgjordt.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 1.

H:r biskop Troilius: Wi böre ei föra våra discourser på sådant sätt. Hwad ståndet en gång giort, är thy wärdigt giordt; det har ei förhastat sig, fört ingen bakom liuset, och tager ei eller nu tillbaka hwad som är giordt.

Doct. Celsius: Herr archibiskopen wille sist dröja med denna sak, men den begärtes fram och afgiorde. Beslutet tog jag så, at gref Creutz skulle få öfwerstecaractere och lön, samt det först ledigt blifwande regemente. Men änskönt preteståndet så hade afgjort saken, finner jag dock omständigheterna fordra, at wi gå in i ridderskapet och adelns modification, medan contrarium torde hafwa skadeliga fölgder med sig.

Professor Gadolin: I hela staden är det rykte utkommet, at hwad tre stånd afgjort skal tagas tillbaka och ändras. Det kan, i anseende dertil, ei annars än blifwa ståndet owärdigt, om det gör någon ändring i sitt en gång fattade beslut, och det bifall, som det simpliciter gifwit til secreta utskottets extractum protocollii. En sådan tilläggning som föreslås och är in quæstione, nämligen, at grefwe Creutz ei får regemente med någons préjudice, slår omkull hwad secreta utskottet sagt, och gör, at gref Creutz blir werkeligen lidande, ty det wil säja så mycket, som at han skal stå wid det han nu får, och aldrig komma längre förr än de lieutenanter, som äro äldre än han, alla förut blifwit öfwerstar. Sådant anser jag såsom chicane för ett så stort ämne, och en man som besitter så många merkelige egenskaper.

Probsten Huss: Grefwe Creutz är en ung herre, och har, i den tour han härtills stått, ganska många för sig. Skola de alla blifwa öfwerstar med regementen förr honom, så hinner han fögo i sin tid at få regemente. Wi böra derforre icke gå ifrån vårt en gång fattade slut och in i den modification som ridderskapet och adeln giort.

Probsten Manquer sade, det han ei annorledes förstod ridderskapets och adelns tanka, än at gref Creutz skal blifwa lieutenant med öfwerstecaractere, til dess alla äldre lieutenanter blifwit öfwerstar för honom, och det ansåg probsten blifwa för grefwen ett lidande.

H:r biskop Halenius: Hwad professor Gadolin sagt om gref Creutz såsom ett stort ämne, och en man af rara egenskaper, skrifwer jag aldeles under; medgifwer ock at det wore honom et lidande, om han skulle stå efter alla öfwerstelieutenanter, majorer och capitainer. Men som detta är stält i generela termer, och härmed icke betages Creutz tillfälle, at göra sig meriterad framför både den ena och andra, så tror jag han ei behöfwer wänta at bli öfwerste med alla dertil hörande förmoner til nästa riksdag. För öfrigit försäkrar jag,

och får allas deras intygan, som woro i secreta utskottet, at där ei nämdes om regemente för honom, ei eller någon tanka, at honom skulle tilläggas tour til någon bättre förtiänts préjudice, utan at han allenast skulle bli öfwerste i armeen, hwaraf följer ingen tour, som ärfarenheten intygar, och expeditionen om Schedwin äfwenledes wisar. Med h:r biskopen instämde probsten Rogberg.

H:r biskop Osander: Hwad h:r biskop Halenius sagt bifaller jag, och håller icke allenast för wädeligit utan ock nödigt, at alla owilja och missförstånd stånden emellan må förekommas.

Doct. Celsius: Sedan signalen är från ridderskapet och adeln gifwen, at detta mål kan upwäcka mycken oenighet, så är jag aldeles före, at ståndet går med ridderskapet och adeln in. Härmed conformerade sig probsten Helleday och probsten Strang.

Professor Gadolin: Jag har hört ridderskapet och adelns principe skal wara, at förr än de sig yttrat öfwer sådana mål som detta, de andra stånden ei böra utlåta sig. Ridderskapet och adeln possedera rättigheter som äro nog stora: De tilträda rikets förnämsta tjänster och tära cronans inkomster. Sku de ock föreskrifwa oss reglor ock pocka emot ständer och säja, at de hafwa först rättighet at utlåta sig, så går det för långt.

H:r biskop Troilius: Jag har sagt ridderskapet och adeln, sedan ock jag det hördt, som professor Gadolin berättat, at, om de tro wi gå dem för nära derutinnan, at wi uptaget och afgjort denna sak, så bedraga de sig, ty wi hafwa ansedt denna casum icke angå ridderskapet och adeln enskilt, utan hela riket. Men sådant hindrar ei ståndet, fast det sig förr yttrat öfwer detta mål, och det wärdigt, at ändå nu gå in i ridderskapet och adelns modification.

At häruti komma til slut begärte flere votering, och ehuru åtskillige ledamöter önskade, at i denna och flera interessante quæstioner votering kunde undgås, giordes dock påstående derom. Herr archibiskopen gjorde derföre proposition: De som bifalla ridderskapets och adelens tilläggnung skrifwa ja, de andre nei. Votering anstältes och räknades 26 Ja, men 13 Nei, hwarmed altså ridderskapets och adelns tilläggnung biföls.

24. Uplästes camm. oecon. och comm.deputations betänkande¹ til afslag på presterskapets i Halland sökta befrielse från den så kallade kungsskatten.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 32.

Ridderskapet och adeln hade bifallet betänkandet. Så gjorde ock presteståndet.

25. Afhördes land- och sjömilitiæoeconomideputations betänkande,¹ angående ett och annat i arméen inritadt öfwerflöd i klädnad och uniform, samt huru det må hämmas och rättas. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet, dock med följande ändringar: 1) At spelet wid alla rangregementerna må wara undantaget från förbudet at bruka galoner och snören. 2) At officerare, som gått utur rikets tjänst lemnas obetaget at bära uniform och hwad dertil hörer, jemwäl och fältteknet eller cocarden. Biföls på lika sätt hos presteståndet.

26. Föredrogs cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande² angående åtskilliga åboers uti Umeå sokn i Westerbotn gjorde ansökning, at fram för lagmannen Olof Malmerfelt få lösa sina åboende heman til skatte. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, instämde presteståndet.

27. Uplästes secreta deputations betänkande,³ angående det beswär, som notarien wid rådstufwurätten i Gefle Anders Engmark anført öfwer liden préjudice, tillika med dess eget memorial och borgareståndets extr. protocolli.⁴

Kyrkoherden Mathesius anmälte denna manns, såsom en prestsons, omständigheter, at komma i ömsint behjertande.

Doct. Benzeltierna: Wi kunna tryggt gå in med secreta deputation i dess betänkande, men om wi bifalla borgareståndets extractum protocollii så heder han lidande, och til den ändan behöfwes mera lius i saken.

Ståndet biföll secreta deputations betänkande med tilläggning, at Engmark, så snart sig göra låter, i nåder må befordras til någon emot dess långwariga trogna tjänst swarande beställning.

28. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande⁵ angående vice häradshöfdingen Wefwers hos riksens ständer gjorde ansök-

¹ Prästeståndets arkiv, R 902, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 11.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 44.

³ Prästeståndets arkiv, R 903, Sekreta deputationen, nr 19.

⁴ Prästeståndets arkiv, R 901, Borgarståndets extraktprotokoll, nr 31, flera handlingar.

⁵ Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 45. Även 4 september 1756.

ning,¹ at, af andragna skäl, få til skatte köpa cronohemanet Tiurholmen i Bohuslän, hwilket honom hos Kongl. Maj:t blifwit afslaget.

Ridderskapet och adeln hade bifallet betänkandet, undantagandes hwad den föreslagne ärsättning af 9000 dal. kop:mt angår, hwartil ridderskapet och adeln så mycket mindre kan samtycka, som åborättigheten på detta sättet skulle tilegnas andra än dem som under det namnet kunna begripas. Men som tiden nu war förliden, lemnades detta til nästa tilfälle.

29. Herr archibiskopen gjorde proposition: Om icke ståndet för sakernas mångfaldighet, behagade efter middagarna sammankomma? och beslöts, at så ske skulle tis- och fredagseftermiddagar, så wida inga deputationer derifrån hindrade.

Den 31 Augusti

1. Efter sista öfwerenskommelse, samlades ståndet nu efter middagen klockan 5, och som 2:ne delar af borgareståndets allmänna besvär woro inkomne, tog probsten Helleday de samma om händer at dem genomgå, och deröfwer aflemna sin berättelse.

2. Notarien mag:r Gråberg berättade, at i allmänna beswårsdeputation blifwit ärinrat wid 3:die puncten af ståndets besvär, rörande sabbatsdagens helgande, det man ei kunde förbiuda at marknader må begynnas dagen efter någon sön- eller helgedag, emedan år 1727 blifwit resolveradt på städernas besvär i 37 § at när marknadstermin infaller på någon sön- eller helgedag, den samma skal utsättas til nästa söknedag. Och som ingen af högwördiga ståndets ledamöter då warit i deputation tilstädes, hade notarien förbehållet sig at få anmäla i högwördige ståndet samma ärinran. Herr biskop Halenius lofwade, at nästa gång stiga up i beswårsdeputation och göra wid detta mål dess påminnelser.

3. Uplästes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande,² huru räkneskaperne öfwer Kongl. Maj:ts och cronans samt publice upbör-

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 9. Även 28 maj, 2 september, 4 september 1756.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 48.

der och utgifter hädanefter tidigare än hittils skedt, måga, enligit instructioner och förordningar, afslutas och til wederbörlig ort lefwereras. Med ridderskapet och adeln som detta bifallet, instämde ståndet.

4. Afhördes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande¹ öfwer åtskilliga sockerbrusägares giorde ansökning om ärsättning för hwad de i manufacturfondsafgiften, för inkommet rått socker eller mascovade, förmena sig öfwerbetalt, samt at en hädanefter någon minskning i samma afgifts ärläggande måtte bewiljas. Betänkandet war af ridderskapet och adeln bifallet, och bifölls jemwäl af ståndet.

5. Föredrogs cammar oeconomic och commerciedeputations betänkande² angående fattiga barns underhåll och upfostran öfwer hela riket.

H:r biskop Troilius: Jag finner i detta betänkande en hop goda författningar, men som swårligen kunna ställas i werket. I våra hospitaler få wi inga andra intaga än aldeles oförmögne, och om några kunna något göra, så hinna de ei mer än sköta de siuka. Dessutom äro våra fattigstufwor inrättade dels af donationer dels af friwilliga sammanskott som församlingarna göra. Sådant bör ei disponeras och användas til andra behof, än hwar til de äro ärnade och anslagne. I öfrigit skulle, efter detta project, biskoparne, som äro där aldeles förbigångne, betagas all den tilsyn dem egenteligen åligger och de böra hafwa öfwer fattighus och hospitaler.

Doct. Filenius: Jag har hört efter, men icke fått förnimma någon fond omnämnas til dessa inrättningar, och hwad som Linköpings stifts fattighus anföres kan ei tagas til exempel. Där äro föga 10 fattighus, utan bo de fattiga mest i sina kojor, och at barn i hospitalerne skola intaga och upfostras, låter näpeligén någonsin göra sig, emedan de som där inkomma äro största uslingar, och händer ofta, at någon får tagas in i fattigbröd för at sköta de uslaste. Och at biskoparne och consistorierne äro uteslutne från den dem åliggande och tilbörliga tilsyn och wård, anser jag wara aldeles orätt.

Doct. Benzelstierna: Här talas i detta betänkande 1) om cronohospitaler. 2) Om hospitaler på landet. 3) Om årliga prémier för fattiga landtbrukare, som äga 4 eller 5 lefwande barn på en gång. 4) Om en riksens ständers barnhusdeputation, som skal komma at sättas. Wid alt detta äro betänkligheter.

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 22.

² Prästeståndets arkiv, R 904, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 145.

Huru barn skickeligen skola upfostras af de fattiga wid hospitaler, och i synnerhet på landet, det ser jag icke, utan mena wara snart omöjeligit. Dock skulle några kunna underhållas, om wi finge behålla våra fattigmedel oförnyckt, och de ei skulle delas med lazarettet. Angående prémier för hwar som ägde 4 à 5 barn, kan jag säga en summa skulle upgå som blefwe odrägelig, ty allenast i min församling äro 28 hus som hafwa 5 barn. Och den omrörde riksens ständers deputation tyckes icke eller wara lempelig, utan bäst at Hans Maj:t med råds råde förordnar wissa, som hafwa insigt häröfwer.

H:r biskop Halenius: Ehuru kyrkolagen säger, at fattigstufwor böra finnas i hwar församling, så kan det dock icke öfwer alt ärhållas, ehuru jag wid visitationerne recommenderar deras inrättning. I de publique hospitaler komma ibland friskt folk, som skulle kunna föda up barn om de finge någon wedergällning derföre, men jag wet ei hwar fond skal tagas dertil. Blir det en sådan, som kan wara tillräckelig, så behöfwes ingen ständernas deputation utan kunna biskoparne då correspondera med wederbörande om penningar, och göra de anstalter, at fattiga barn blefwe af fattighusqwinnor, som mera förmådde, emottagne och upfostrade.

H:r biskop Osander: Wid visitationer i Wexiö stift har jag funnet på åtskilliga ställen fattighus, men i många församlingar, då jag påmint om deras inrättande, är mig swarat, at de fattige kunna bättre underhållas och skötas privat. Och i våra hospitaler, som finnas i Jönköping och Wexiö kunna wi ei emottaga så många uslingar, som begära där intagas, än mindre några barn.

Kyrkoherden Mathesius: Jag har ei warit tilstades i förordningsutskottet, men wäl i deputation, då detta mål där förehades. Jag merkte då deröfwer en allmän applaus för denna projecterade inrättning. Skulle altså önska, at några af herrar biskoparna och ståndet wille med närmare soin detta öfwerwäga och at ståndet icke förhastar sig.

Får derjemte berätta, hwad Österbotn angår, det de fattige bliwa där så försörjde, at yngre och äldre som ei kunna försörja sig sielfwa för kropsbräckeligheter skull, blifwa inroterade, så at där äro inga tiggare.

Probsten Helleday: Den projecterade deputation tror jag ei är så aldeles at förkasta, men dess göromål kunde blifwa, at skaffa in til nästa riksdag underrättelser ifrån landsorterna om hospitaler och fattighus, at sedan något wist kunde regleras i allmänhet.

H:r biskop Troilius: Herrarna påminna sig hwad som skedde för riksdagen. Wi fingo befallning at inkomma med vårt yttrande om de fattigas under-

hållande. Deraf kan man sluta at här werkeligen påtänkes samla penningar hit från landsorterna til de publike husen som inrättas, såsom redan är skedt til lazarettet. I stället för at sammanskott til de fattiga nu äro friwilliga, tagas de sedan med en espece af twång, at användas til allmänna inrättningar. Jag önskar at fond kunde utses til barnhus, men at inrätta dem med almogens depense och presterskapets håller jag håller jag för betänkeligit.

Professor Gadolin: Hwad i detta betänkande anföres om fattige barns upfostran och emploierande til allehanda slögder är wackert, äfwen som, at där ock blifwit tänkt på religion. Och hwad det öfriga angår, at barn måge födas up i hospitaler och fattigstufwor, låter det sig wäl göra, allenast dertil kan skaffas fond. Tils de upgifwa den, torde wi kunna innehålla vårt yttrande.

Doct. Filenius: Wi hafwa än inga dårhus hos oss, när likwäl i Linköpings stift gifwas öfwer 100 dårar. Imedlertid kan ändamålet med barnhusinrättningar här och på landet wara godt; men jag fruktar, at, om de komma under en riksens ständers deputations disposition, något twång blir af, som sedan icke står at ändra. Jag skulle tycka wore wäl, om Hans Maj:t förordnade en commission, med hwilken biskoparne häröfwer finge correspondera.

Herr archibiskopen yttrade, at ståndet wäl måtte lägga handen härwid, och icke slå af alt, utan wisa, at det icke mindre än andra är angeläget om saken, men man kunde säja, at det och det som blifwit projecteradt är impracticabelt och i stället gifwa annat project. En deputation kunde derföre nästa plenidag gå til bondeståndet och begära, at de ei ännu företaga sig denna sak, och imedlertid kunde någon af ståndet företaga hånne enskilt, at deruti projectera något, i anledning af hwad nu är taladt.

Detta bifölls och doct. Filenius blef härom anmodad.

6. Uplästes justitiædeputations betänkande¹ angående herrar riksens råds åtgärd uti det enligit rådsprotocolleerne af d. 27 och 28 Aug. 1753 i Kongl. Maj:ts rådcammare förehafde ärende, rörande porcellainebruksarbetaren Westerblad, som, utan at för något brott wid domstolen wara angifwen, mindre at hafwa ransakning undergått, blifwit på gatan gripen, och til Drottningholm fängslig afförd. Med ridderskapet och adeln, som betänkanDET bifallet, instämde ståndet.

¹ Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 18.

7. Afhördes cammar oeconomie och commerciedeputations betänkande¹ öfwer capitaine Gregorii Aminoffs och adjutantens Eric Fabricii ansökning, at, under frelsemanrätt få uptaga och i bruk bringa några cronoödesheman i Kymene gårds län. Ridderskapet och adeln hade detta bifallet.

Probsten Manquer hölt ei rådeligit, at detta bifalla, emedan det skulle blifwa ett mindre nyttigt præjudicat, då ock andra kunde inkomma och begära det samma, utan fingo desse som andra, benöja sig med 50 års frihet.

Kyrkoherden Aurelius: År 1748 kom ett bref af innehåll, at med frelsemanrätt för ödesheman skulle innehållas, hwilket likwäl förr war tillåtet genom bref af år 1735. Medan Aminoff och Fabritius sig, förr än förstnämde bref utkom, anmält til dessa heman uptagande under frelsemanrätt, de ock i 100 år warit öde utan at någon dem welat uptaga, så har deputation tilstyrkt denna begäran.

Ståndet resolverade: Så wida capitaine Aminoff och adjutanten Fabritius anmält sig, at få uptaga dessa heman under frelsemanrätt, i anledning af 1735 års kongl. bref, förr än år 1748 stadgades, at frelsemanrätt för ödeshemans uptagande ei skulle bewiljas, så wil ståndet, i anseende dertil bifalla deputationens betänkande, utan at sådant för andra til något præjudicat må dragas.

Då kyrkoherden Mathesius sade sig tro, at dessa bref endast angingo lappmarkerne och skogarna i Österbotn, och lofwade at sielf sådant efterse, beslöts at löparen ei skulle affärdas, förr än h:r kyrkoherden sedt samma brefs innehåll.

8. Doct. Benzelstierna ärinrade, at bondeståndet söker ändring i ståndets resolution, angående 1735 års ständiga markgång, och begärade at ståndet ei måtte ingå i sådan ändring, medan staten derigenom skulle råka i brist.

9. Uplästes justitiædeputations betänkande² angående den genom kongl. brefwet af d. 30 Julii 1755 utfärdade Kongl. Maj:ts nådiga förklaring om rättter domstol til sådana brotmåls och förseelsers ransakande och afdömande, som af de under krigsmagten til lands och siös lydande personer kunna blifwa begångne, då de såsom commenderade i Kongl. Maj:ts och cronans tjänst

¹ Prästeståndets arkiv, R 904, kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 47.

² Prästeståndets arkiv, R 903, Justitiedeputationen, nr 48, flera handlingar.

på resor stadde äro. Äfwenledes 3:ne dissentientium tankar. Hos ridderskapet och adeln war dissentientium yttrande bifallet, hwilket ock ståndet biföll.

10. Herr archibiskopen anmälte öfwerhofpredikanten Norings anhållan, at sedan han för 2:ne månader tillbaka fått ståndets bifall at resa hem, men i anseende til de allmänheten rörande omständigheter som förewaret härtils qwarblifwiit, nu få nyttia samma förmon, efter han hade at befara någon åkommande siukdom. Härtil samtyckte ståndet.

11. Herr archibiskopen frågade om ståndet i morgon klockan 4 efter middagen, wille, såsom i dag skedt, sammankomma? Och swarades Ja.

